

การออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรพงศ์รัชตะโกช
ในเรือนเจ้าจอมมารกาเลือน

H.R.H. PRINCE URUPONG' MUSEUM DESIGN
IN CHOW CHOM MANDA LEAUN'S HOUSE

เพชรจรัส สุทธิวิทย์
PATCHARUS RITTIRUT

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน

บัณฑิตวิทยาลัย

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2550

การออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีซมโภช
ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

H.R.H PRINCE URUPONG' MUSEUM DESIGN
IN CHOW CHOM MANDA LEAUN'S HOUSE

เพชรจรัส ฤทธิรัตน์
PATCHARUS RITTIRUT

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมภายใน
บัณฑิตวิทยาลัย
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ.2550

H.R.H PRINCE URUPONG' MUSEUM DESIGN
IN CHOW CHOM MANDA LEAUN'S HOUSE

PATCHARUS RITTIRUT

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ARCHITECTURE IN INTERIOR ARCHITECTURE
SCHOOL OF GRADUATE STUDIES
KING MONGKUT 'S OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2007

COPYRIGHT 2007

SCHOOL OF GRADUATE STUDIES

KING MONGKUT 'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีซมโภช ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน
นักศึกษา	นางสาวเพชรจรัส ฤทธิธรม์
รหัสประจำตัว	46065905
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	วิจัยสภาพแวดล้อมภายใน
พ.ศ.	2550
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	อาจารย์ฉัตรชัย อินทรโชติ

บทคัดย่อ

เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนสร้างขึ้นตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีอายุประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว ทำให้เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีสภาพทรุดโทรม จะต้องมีการปรับปรุงสภาพเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนให้เข้ากับพื้นที่การใช้สอย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะ ศึกษารูปแบบอาคารดั้งเดิมและวิธีการอนุรักษ์กับการนำอาคารมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สาธารณชน โดยนำมาจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีซมโภช ผู้เป็นเจ้าของตึกนั้นจึงกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีซมโภช และ พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กับเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ 2 พระองค์ เพื่อนำมาจัดทำเป็นพิพิธภัณฑ์ ศึกษา รูปแบบดั้งเดิมทางสถาปัตยกรรมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน เพื่อนำเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมาจัดทำเป็น ที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีซมโภช

จากการศึกษาพบว่าเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีรูปแบบทางสถาปัตยกรรม แบบเรนาซ็องส์รีไวเวล (Renaissance Revival) ที่ถูกกำหนดว่าเป็นของสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 5 โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการปรับปรุงเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ให้เป็นไปตามการอนุรักษ์แบบสงวนรักษา (Preservation) โดยปรับเปลี่ยนพื้นที่การใช้สอยให้สอดคล้องกับการใช้งาน ซึ่งแบ่งการปรับปรุงออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ผังบริเวณ ส่วนที่ 2 คือ ปรับปรุงอาคารภายนอกโดยการร้อยผนังไม้ด้านข้าง และส่วนที่ต่อเติมด้านหลังออก ส่วนที่ 3 การเพิ่มซุ้มประตูและลวดลายบัวผนังภายในอาคาร จากผลการศึกษารูปแบบดั้งเดิมโดยนำมาใช้ในการตกแต่งภายในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีซมโภช

ในการออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์ศรีสมโภช แบ่งเรื่องราวในการจัดแสดง ออกเป็น 3 ตอนด้วยกัน ตอนที่ 1 ว่าด้วยเรื่องพระองค์เจ้าอรุพงษ์ศรีสมโภช ตอนที่ 2 ว่าด้วยเรื่อง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ตอนที่ 3 ว่าด้วยเรื่องเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ซึ่งจะ ส่งผลให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์นี้ได้รับความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ในสมัยรัชกาลที่ 5 และซาบซึ้งใน คุณค่าของอาคารเก่าเป็นการส่งเสริมให้ผู้เข้าชมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อาคารเก่าอีกด้วย

Title thesis	H.R.H Prince Urupong' Museum Design in CHOW CHOM MANDA LEAUN's House
Student Name	Miss Patcharus Rittirut
Student ID	46065905
Degree	Master of Architecture
Program	Interior Architecture
Year	2007
Thesis Advisor	Mr.Chatchai Intarachot

ABSTRACT

CHOW CHOM MANDA LEAUN's House was built about a hundred years ago in the reign of H.M. King Chulalongkorn, Rama V. The building has not been maintained and is in a desperate need of proper restoration for active uses.

The purpose of this thesis is to study the authentic building elements and construction techniques in order to propose proper conservation method for the building and appropriate rehabilitation of the house as a public museum of H.R.H. Prince Urupong, the original owner of the house. The proposed H.R.H Prince Urupong's Museum requires, firstly, an inclusive study on H.R.H. Prince Urupong's and H.M. King Chulalongkorn, Rama V's biographies for the exhibition in the new museum, and secondly, an accurate study of the original architectural characteristics and features of the CHOW CHOM MANDA LEAUN's House in order to correctly renovate it to maintain its integrity and to honestly house the H.R.H Prince Urupong's Museum.

The study found that CHOW CHOM MANDA LEAUN's House is Renaissance Revival architecture, brought to Thailand in the period of H.M. King Chulalongkorn, Rama V. The author proposes to preserve the structure for new use as a museum, which will sustain the building's integrity. This preservation task involves design and improvements in 3 parts: first, improvement of the landscape and site plan; second, exterior renovation by removing the inappropriate expansion and wooden walls; third, replace doors, door frames, and moldings to its original design to refurbish the building to suit the museum's functions.

H.R.H Prince Urapong's Museum's exhibition is organized into 3 parts: the first part displays the story about H.R.H. Prince Urapong, the second part is about H.M. King Chulalongkorn, Rama V., and the last part is about CHOW CHOM MANDA LEAUN's House, the building itself. Purpose of this exhibition is to educate visitor about the specific history in the time of H.M. King Chulalongkorn, Rama V and about the values of the arts and the history of an architecture, as well as about the architectural preservation.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วย ความกรุณาช่วยเหลือ ให้แนะนำตลอดจน การชี้
แนวทางต่างๆ ของ อาจารย์ จัตรชัย อินทรโชติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ขอขอบพระคุณ คุณกำพล เอกพันธุ์ อาจารย์กฤษฎา อินทรสถิตย์ กรรมการคุมสอบ
วิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายในทุกท่าน

ขอขอบพระคุณ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ที่อนุญาตให้ทำวิทยานิพนธ์ เรือน
เจ้าจอมมารดาเลื่อนได้ ทั้งยังช่วยอนุเคราะห์ข้อมูล และให้คำปรึกษาแนะนำต่างๆ

ขอขอบพระคุณ คุณแก่นทอง สุวรรณมาลิก และครอบครัวทุกคน ที่คอยให้ความช่วยเหลือ
ทางด้านข้อมูล และให้ความสะดวกเป็นอย่างยิ่งในการเข้าทำการสำรวจเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์พระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์แห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษาประวัติ
ศาสตร์อยุธยา ประธานมูลนิธิพิพิธภัณฑ์วังวรดิศ ผู้จัดการอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรี
นครินทร์บรมราชชนนี หัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศิริ

ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ครอบครัว เพื่อนๆ ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความช่วยเหลือในด้าน
ต่างๆ ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี และสุดท้ายที่ต้องขอบคุณคือ ตัวเองที่ท้อแท้บ้าง แต่ไม่
ท้อถอยในการทำงานเมื่อมีอุปสรรคต่างๆเข้ามา ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จจนได้เขียนข้อความ
หน้ากิตติกรรมประกาศได้

เพชรจรัส ฤทธิธูม

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	I
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	III
กิตติกรรมประกาศ.....	V
สารบัญ.....	VI
สารบัญตาราง.....	IX
สารบัญแผนภูมิ.....	XI
สารบัญภาพ.....	XII
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2. จุดมุ่งหมายของการศึกษา.....	2
1.3. วัตถุประสงค์ของการศึกษา	2
1.4. ขอบเขตการศึกษา.....	2
1.5. ขั้นตอนในการศึกษา.....	2
1.6. ข้อจำกัดในการศึกษา.....	3
1.7. กรอบแนวความคิด และทฤษฎี.....	3
1.8. คำนียามศัพท์.....	4
1.9. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	6
2.1. ประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์ศรีฯสมโภช.....	9
2.2. พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	24
2.3. เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	65
2.3.1. ประวัติเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	65
2.3.2. ประวัติการสร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	68
2.3.3. รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	70
2.3.4. เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	72
2.3.5. สภาพทางกายภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	97

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.4. การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม.....	117
2.4.1. ความหมายของการอนุรักษ์.....	117
2.4.2. การแบ่งระดับของการอนุรักษ์.....	120
2.4.3. เกณฑ์การพิจารณาคุณค่าโบราณสถานโดยกรมศิลปากร.....	120
2.4.4. การอนุรักษ์โบราณสถานที่ยังมีการใช้งานอยู่.....	123
2.4.5. สาเหตุที่ทำให้อาคารเสื่อมสภาพ.....	125
2.4.6. กระบวนการในการอนุรักษ์อาคาร.....	127
2.5. การพิพิธภัณฑ์.....	132
2.5.1. ชนิดของพิพิธภัณฑ์สถาน.....	133
2.5.2. กระบวนการดำเนินการจัดแสดง.....	133
2.5.3. บทบาทของแสงในพิพิธภัณฑ์.....	140
2.5.4. กรณีศึกษาอาคารพิพิธภัณฑ์ 8 สถานที่.....	142
2.5.5. สรุปแนวทางในการจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่.....	375
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	389
3.1. วิธีการวิจัย.....	389
3.2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	390
3.3. วิธีการเก็บข้อมูล.....	390
3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	391
3.5. การนำเสนอข้อมูล.....	391
บทที่ 4 การออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช.....	392
ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน	
4.1. ความเป็นมาของโครงการ.....	393
4.1.1. ประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช.....	393
4.1.2. ประวัติเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	393
4.2. นโยบาย.....	394
4.3. วัตถุประสงค์.....	394
4.4. สถานที่ตั้ง.....	394

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.5 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	396
4.5.1 ผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	396
4.5.2 ผังอาคาร รูปด้านภายนอก และรูปด้านภายใน.....	397
เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน	
4.5.3 การเสื่อมสภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	404
4.6 การอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน เพื่อนำไปใช้เป็น.....	405
พิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโกษ	
4.6.1 ผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	407
4.6.2 ผัง และ รูปด้านภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	408
4.6.3 รูปด้านภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	411
4.7 การออกแบบพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโกษ.....	414
ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน	
4.7.1 องค์ประกอบของโครงการ.....	414
4.7.2 แผนผังโครงสร้างพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโกษ.....	415
4.7.3 การใช้เส้นทางภายในพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโกษ.....	416
4.7.4 พื้นที่ และรายละเอียดองค์ประกอบพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโกษ...	425
4.7.5 พิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโกษในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	459
บทที่ 5 การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย.....	476
5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย.....	476
5.2 ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	488
5.3 ปัญหาที่พบจากการวิจัย.....	488
5.4 งานวิจัยที่ควรนำไปพัฒนาต่อในอนาคต.....	488
บรรณานุกรม.....	489
ภาคผนวก.....	493
ประวัติผู้เขียน.....	496

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงการสรุปกรณีศึกษากลุ่มที่ 1.....	217
2.2 แสดงการสรุปกรณีศึกษากลุ่มที่ 2.....	285
2.3 แสดงการสรุปกรณีศึกษากลุ่มที่ 3.....	371
2.4 แสดงรายละเอียดส่วนจอตระจกจากกรณีศึกษา.....	375
2.5 แสดงรายละเอียดส่วนห้องโถงจากกรณีศึกษา.....	376
2.6 แสดงรายละเอียดส่วนสำนักงานจากกรณีศึกษา.....	377
2.7 แสดงรายละเอียดส่วนห้องบรรยาย และประชุมจากกรณีศึกษา.....	378
2.8 แสดงรายละเอียดส่วนห้องสมุดจากกรณีศึกษา.....	379
2.9 แสดงรายละเอียดส่วนห้องโสตทัศนศึกษาจากกรณีศึกษา.....	380
2.10 แสดงรายละเอียดส่วนชายของที่ระลึกจากกรณีศึกษา.....	381
2.11 แสดงรายละเอียดส่วนห้องน้ำจากกรณีศึกษา.....	382
2.12 แสดงรายละเอียดส่วนจัดงานภายนอกอาคารจากกรณีศึกษา.....	382
2.13 แสดงรายละเอียดส่วนงานภัณฑารักษ์จากกรณีศึกษา.....	383
4.1 แสดงความสัมพันธ์ของวัตถุประสงค์กับองค์ประกอบของโครงการ.....	414
4.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ตำแหน่งงาน กับ การติดต่องาน.....	417
4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของโครงการ.....	423
กับความจำเป็นในการใช้เส้นทาง	
4.4 แสดงรายละเอียดพื้นที่จอตระจก.....	425
4.5 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องชายของที่ระลึก.....	425
4.6 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องน้ำ.....	425
4.7 แสดงรายละเอียดพื้นที่จัดงานภายนอกอาคาร.....	426
4.8 แสดงรายละเอียดพื้นที่ภัณฑารักษ์.....	426
4.9 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องควบคุมน้ำไฟ.....	426
4.10 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องโถงประชาสัมพันธ์.....	427
4.11 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องบรรยาย และประชุม.....	429
4.12 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องนิทรรศการ.....	430
4.13 แสดงเรื่องราว และวิธีการจัดแสดง ภายในพิพิธภัณฑ์.....	432

พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
4.14 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องสำนักงาน.....	448
4.15 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องสมุดและห้องโสตทัศน.....	451
4.16 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องน้ำภายใน.....	454
4.17 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่ระหว่างพื้นที่ที่ได้จากกรณีศึกษาและพื้นที่ ที่ได้จากพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช	455
5.1 แสดงเรื่องราวในการจัดแสดง.....	477

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1.1 แสดงขั้นตอนและวิธีการศึกษาวิจัย.....	5
2.1 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบโอเพิล แพลน.....	138
2.2 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบคอร์ดล สเตลลิส	138
2.3 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบลิเนียร์ โปรเซสชัน.....	138
2.4 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบลูฟ.....	139
2.5 แสดงผังห้องจัดแสดงคอมเพล็กซ์.....	139
2.6 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบราบี่ริน.....	140
2.7 แสดงผังพฤติกรรมผู้เข้าชมนิทรรศการ 1- 2 คน.....	384
2.8 แสดงผังพฤติกรรมผู้เข้าชมนิทรรศการแบบคณะ.....	384
2.9 แสดงผังพฤติกรรมผู้เข้าใช้ห้องสมุด และ ห้องโสตน์.....	385
2.10 แสดงผังพฤติกรรมผู้ให้บริการ.....	385
2.11 แสดงการใช้เส้นทางภายในโดยการใช้แผนผังพฤติกรรมของผู้ให้บริการ.....	386
และผู้ให้บริการ	
2.12 แสดงเค้าโครงกรอบทฤษฎีในงานศึกษาวิจัย.....	388
4.1 แสดงภาพแผนผังโครงสร้างพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	415
4.2 แสดงภาพแผนผังการบริหารงานในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	415
4.3 แสดงเส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารภายในพิพิธภัณฑ์.....	421
4.4 แสดงเส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการภายในพิพิธภัณฑ์.....	421
4.5 แสดงเส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการภายในพิพิธภัณฑ์.....	422
4.6 แสดงเส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ภายนอกพิพิธภัณฑ์.....	422
4.7 แสดงภาพแผนผังเส้นทางพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	424
4.8 แสดงแผนภูมิวงกลมของพื้นที่ทั้งหมดที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์.....	456
พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช เทียบเป็น 100 เปอร์เซนต์	

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	9
2.2 แสดงภาพตราประจำพระองค์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	10
2.3 แสดงภาพตราประจำพระองค์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	10
2.4 แสดงภาพตราประจำพระองค์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	11
2.5 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในพระราชพิธีโสกันต์.....	12
จากหอจดหมายเหตุ	
2.6 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในพระราชพิธีโสกันต์.....	12
จากหอจดหมายเหตุ	
2.7 แสดงภาพที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวงพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	13
ติดกับด้านหลังของพระบรมชนกนาถ	
2.8 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชอยู่ด้านหน้าของพระบรมชนกนาถ.....	14
2.9 แสดงภาพ โดยการเสด็จพระพาสต้นพระราชบิดาทรงขับรถ.....	15
พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ประทับเบาะหน้า	
2.10 แสดงภาพเมื่อตอนประพาสต้นเยี่ยมเยียนราษฎร แถบสมุทรสงคราม.....	15
ราชบุรี เพชรบุรีเมื่อพ.ศ.2447พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ทรงขี่คอพระยาโบราณราชธานินทร์	
2.11 แสดงภาพที่วัดรัชฎาธิษฐาน ธนบุรี พ.ศ. 2447 โดยการเสด็จพระพาสต้น.....	15
พระองค์เจ้าอุรุพงษ์อยู่ด้านหน้าของพระบรมชนกนาถ	
2.12 แสดงภาพงานพระเมรุพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชที่สวนมิสกวัน.....	18
2.13 แสดงภาพอนุสรณ์ตึกอุรุพงษ์.....	22
2.14 แสดงภาพเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นทุติย แล ตติยจุลจอมเกล้าฝ่ายหน้า.....	22
2.15 แสดงภาพเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ปฐมจุลจอมเกล้าฝ่ายหน้า.....	23
2.16 แสดงภาพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	24
2.17 แสดงภาพพระราชบิดาพระมารดา และเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์.....	24
2.18 แสดงภาพพระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 5.....	25
2.19 แสดงภาพพระชนิษฐาร่วมสมเด็จพระบรมราชินี.....	25
2.20 แสดงภาพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	26
ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุ	

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.21 แสดงภาพเสด็จเถลิงถวัลยราชย์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2411.....	27
2.22 แสดงภาพเสด็จเถลิงถวัลยราชย์ครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ.2416.....	27
2.23 แสดงภาพแห่พระบรมศพมาถึงพระบรมมหาราชวัง.....	28
2.24 แสดงภาพพระบรมรูปทรงม้า.....	29
2.25 แสดงภาพถ่ายสตรีสมัยปลายรัชกาลที่ 5.....	30
2.26 แสดงภาพถ่ายโรงเรียนทหารมหาดเล็ก.....	32
2.27 แสดงภาพพระตำหนักสวนกุหลาบที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์กรมขุนพินิตประชานาถ	33
2.28 แสดงภาพการศึกษาครั้งแรกโดยเปลี่ยนสภาพโรงเรียนทหารมหาดเล็ก.....	33
มาสอนหนังสือ ให้พลเรือน ในปี พ.ศ.2425	
2.29 แสดงภาพกระทรวงยุติธรรม.....	34
2.30 แสดงภาพจัดตั้งกรมยุทธนาธิการ.....	36
2.31 แสดงภาพนายทหารในกองบัญชาการกองทัพก.....	37
ที่โรงเรียนนายร้อย (กรมแผนที่ทหาร) ประมาณ พ.ศ.2445	
2.32 แสดงภาพพระราชทานพระราชวังเดิมให้เป็นโรงเรียนนายเรือ.....	37
เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2449	
2.33 แสดงภาพพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นนครไชยศรีสุรเดช.....	38
2.34 แสดงภาพพระเจ้าลูกยาเธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์.....	38
2.35 แสดงภาพพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ.....	38
2.36 แสดงภาพกรมพระนครสวรรค์วรพินิต.....	39
2.37 แสดงภาพพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์.....	39
2.38 แสดงภาพกรมหลวงพิศณุโลกประชานาถ.....	39
2.39 แสดงภาพกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์.....	40
2.40 แสดงภาพกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน.....	40
2.41 แสดงภาพกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน.....	40
2.42 แสดงภาพกรมพระจันทบุรีนฤนาถ.....	41
2.43 แสดงภาพกรมหมื่นสรวงวิไลยนรบดี.....	41
2.44 แสดงภาพการฝึกแถวของตำรวจในรัชกาลที่ 5.....	42

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.45 แสดงภาพการพิจารณาคดีในศาลต่างประเทศ.....	42
2.46 แสดงภาพ ธนบัตร สมัยรัชกาลที่ 5.....	43
2.47 แสดงภาพ ธนบัตร สมัยรัชกาลที่ 5.....	43
2.48 แสดงภาพ เหรียญ สมัยรัชกาลที่ 5.....	44
2.49 แสดงภาพ แบบแปลนแบบคัสยามกัมมาจล ซึ่งเป็น ธนาคราที่.....	44
ดำเนินการโดยคนไทยเป็นแห่งแรก	
2.50 แสดงภาพบริเวณถนนเจริญกรุงย่านเศรษฐกิจ ในสมัยรัชกาลที่ 5.....	45
2.51 แสดงภาพห้างกิมฮั่วเฮง ถนนเจริญกรุง ย่านเศรษฐกิจ.....	45
2.52 แสดงภาพคลองโง่งอ่างในสมัยรัชกาลที่ 5.....	46
2.53 แสดงภาพปริทัศน์บริเวณคลองมหานาค-คลองบางลำพู.....	46
เมื่อราว 100 ปีมาแล้ว	
2.54 แสดงภาพคลองหลอดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	46
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	
2.55 แสดงภาพถนนมหาชัยในสมัยรัชกาลที่ 5 แลเห็นสถานีรถไฟ.....	47
กำแพงพระนคร และ ป้อมหมื่นทวง มีรถราง แล่นผ่านถนนสายนี้	
2.56 แสดงภาพถนนราชดำเนินนอก.....	47
2.57 แสดงภาพสะพานดำรงสถิตถนนเจริญกรุงข้ามคลองรอบกรุง.....	48
2.58 แสดงภาพสะพานหัน สร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	48
2.59 แสดงภาพ พระราชพิธีเปิดการเดินรถไฟหลวงสายแรก.....	49
ในพระราชอาณาจักร (สายนครราชสีมา)	
2.60 แสดงภาพพิธีเปิดเดินรถรางสายรอบเมืองของบริษัทรถรางไทยเมื่อ พ.ศ.2448.....	50
แต่รถรางสายนี้ ราษฎรนิยมเรียกว่า รถรางสายแดง เพราะตัวรถทาสีแดง	
2.61 แสดงภาพงานชุมนุมรถยนต์ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5.....	50
2.62 แสดงภาพประตุน้ำที่สามเสน สำหรับระบายน้ำ.....	52
ไปสู่ที่สูบน้ำ เพื่อจัดทำน้ำประปา	
2.63 แสดงภาพบริษัทไฟฟ้าสยาม ทุนจำกั.....	52
2.64 แสดงภาพกรมไปรษณีย์โทรเลขแห่งแรก.....	53
2.65 แสดงภาพการวางสายเคเบิลโทรเลขใต้น้ำ.....	53

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.66 แสดงภาพบุรุษไปรษณีย์ และตู้ไปรษณีย์.....	53
2.67 แสดงภาพสถานที่ทำการโทรเลขเมื่อครั้งแรก ณ บริเวณวังสราญรมย์.....	54
2.68 แสดงภาพโรงพยาบาลศิริราชสมัยแรกตั้ง พ. ศ. 2431.....	55
2.69 แสดงภาพโรงเรียนแพทย์เริ่มแรก พ.ศ.2433.....	56
2.70 แสดงภาพการเรียนผ่าตัดของนักเรียนแพทย์ในสมัยแรก.....	56
2.71 แสดงภาพเมื่อตอนเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 พ.ศ. 2450.....	57
2.72 แสดงภาพเมื่อตอนเสด็จประพาสยุโรป พ.ศ 2450.....	57
2.73 แสดงภาพเมื่อตอนเสด็จประพาสยุโรป พ.ศ 2450.....	57
2.74 แสดงภาพตารางการเปรียบเทียบสมัยของศิลปะตะวันตก.....	58
2.75 แสดงภาพกล่องโกดักรุ่นแรก.....	63
2.76 แสดงภาพการถ่ายรูปของพระราชโอรส.....	63
2.77 แสดงภาพน้ำตกไทรโยค.....	64
2.78 แสดงภาพเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	65
2.79 แสดงภาพเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	66
2.80 แสดงภาพพระองค์เจ้าหญิงลวาทรรองค์.....	66
2.81 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช.....	66
2.82 แสดงภาพเจ้าจอมในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัวในงาน.....	67
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทูตียจุลจอมเกล้าพิเศษ	
2.83 แสดงภาพเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	68
2.84 แสดงภาพแผ่นโฉนดที่ดินบริเวณแยกราชวัตรก่อนสร้าง.....	69
เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน	
2.85 แสดงภาพแผ่นโฉนดที่ดินบริเวณแยกราชวัตรที่.....	69
สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน	
2.86 แสดงภาพการยกใต้ถุนและทำช่องระบายอากาศของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน....	70
2.87 แสดงภาพหลังคาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	71
2.88 แสดงภาพประตูและ หน้าต่าง ช่องกระจก ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	71
2.89 แสดงภาพกันตึก เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	71
2.90 แสดงภาพห้วยเส้าเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	71

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.91 แสดงภาพฐานเสาเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	71
2.92 แสดงภาพที่ตั้งเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	72
2.93 แสดงเส้นทางถนนพระราม 5.....	73
2.94 แสดงเส้นทางถนนพระราม 5.....	73
2.95 แสดงสภาพคลองสามเสน.....	74
2.96 แสดงสภาพสะพานดุสิต.....	74
2.97 แสดงสภาพทางเข้าโรงเรียนนันทศึกษา.....	74
2.98 แสดงภาพแบบแปลนชั้นที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	75
2.99 แสดงภาพแบบแปลนชั้นที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	76
2.100 แสดงภาพแบบรูปด้าน A ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	77
2.101 แสดงภาพแบบรูปด้าน B ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	77
2.102 แสดงภาพแบบรูปด้าน C ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	78
2.103 แสดงภาพแบบรูปด้าน D ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	78
2.104 แสดงภาพสัญลักษณ์รูปด้านภายใน.....	79
2.105 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	79
2.106 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	80
2.107 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 3 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	80
2.108 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 4 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	81
2.109 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 5 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	81
2.110 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 6 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	82
2.111 แสดงภาพแบบรูปแบบหลังคา ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	82
2.112 แสดงภาพพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนชั้นที่ 1 ในปัจจุบัน.....	83
2.113 แสดงภาพพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนชั้นที่ 2 ในปัจจุบัน.....	83
2.114 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	84
2.115 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	84
2.116 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	85
2.117 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	85
2.118 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	85

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.119 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	86
2.120 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	86
2.121 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	86
2.122 แสดงภาพมุมมองห้องโถงชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	87
2.123 แสดงภาพมุมมองห้องทำงาน 1 ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	88
2.124 แสดงภาพมุมมองห้องทำงาน 2 ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	88
2.125 แสดงภาพมุมมองห้องนั่งเล่น ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	88
2.126 แสดงภาพมุมมองห้องนอน 1 ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	89
2.127 แสดงภาพทางขึ้นบันได ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	89
2.128 แสดงภาพห้องครัว ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	89
2.129 แสดงภาพห้องครัว ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	90
2.130 แสดงภาพหน้าห้องน้ำชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	90
2.131 แสดงภาพในห้องน้ำชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	90
2.132 แสดงภาพที่เก็บเครื่องออกกำลังกายชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	91
2.133 แสดงภาพทางขึ้นบันไดชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	91
2.134 แสดงภาพห้องโถง ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	92
2.135 แสดงภาพห้องโถงเล็ก ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	92
2.136 แสดงภาพห้องนอน 2 ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	93
2.137 แสดงภาพห้องนอน 3 ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	93
2.138 แสดงภาพห้องนอน 4 ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	93
2.139 แสดงภาพทางลงบันได ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	94
2.140 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	94
2.141 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	94
2.142 แสดงภาพห้องเก็บของ ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	95
2.143 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	95
2.144 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	95
2.145 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	96
2.146 แสดงภาพทางลงบันได ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	96

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.147 แสดงภาพตำแหน่งการตัด section ใน plan ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	97
2.148 แสดงภาพตำแหน่งการตัด section ใน ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	97
2.149 แสดงภาพขยายโครงสร้างหลังคาแบบช่อ 2 ชั้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน....	98
2.150 แสดงภาพขยายโครงสร้างพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	99
2.151 แสดงภาพขยายโครงสร้างพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	99
2.152 แสดงภาพแปลนขยายฐานรากของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	100
2.153 แสดงภาพแปลนขยายรูปตัดฐานรากของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	100
2.154 แสดงภาพขยายกระเบื้องวาวของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	101
2.155 แสดงภาพขยายฝ้าไม้ระแนงทับเกร็ดภายนอกโครงคร่าไม้เนื้อแข็ง.....	102
ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน	
2.156 แสดงภาพขยายฝ้าไม้อัดโครงคร่าไม้มอบบัวของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	102
2.157 แสดงภาพการตีฝ้าผนังด้วยไม้ระแนงด้านนอก.....	103
2.158 แสดงภาพขยายพื้นหินอ่อนของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	104
2.159 แสดงภาพวิธีการปูไม้แบบตีชน ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	104
2.160 แสดงภาพขยายประตูของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	105
2.161 แสดงภาพขยายหน้าต่างของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	105
2.162 แสดงภาพบันไดด้านหน้าของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	106
2.163 แสดงภาพบันไดภายในของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	106
2.164 แสดงภาพบันไดภายในด้านหลัง.....	107
2.165 แสดงภาพขยายช่องระบายความชื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	107
2.166 แสดงภาพช่องระบายความชื้นมีลักษณะเอียงจากพื้น.....	108
2.167 แสดงการยวบตัวของพื้นชั้นที่ 1.....	109
2.168 แสดงการยวบตัวของพื้นชั้นที่ 2 ฝ้าชั้นที่ 1.....	109
2.169 แสดงภาพการหลุดร่อนของวัสดุผนัง.....	110
2.170 แสดงภาพการหลุดร่อนของปูนซีเมนต์บริเวณฝ้า.....	110
2.171 แสดงภาพการหลุดร่อนของปูน.....	111
2.172 แสดงภาพการหลุดร่อนของปูน.....	111

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.173 แสดงภาพการผูกเรือนของไม้.....	112
2.174 แสดงภาพคราบอาหารที่เกิดจากเขม่าและเชื้อรา.....	112
2.175 แสดงภาพรอยด่างที่เกิดจากมูลสัตว์.....	113
2.176 แสดงภาพรอยด่างที่เกิดจากมูลสัตว์.....	113
2.177 แสดงภาพการปลูกต้นไม้ติดกับตัวเรือนทำให้เกิดความชื้น.....	113
2.178 แสดงภาพสถานที่ตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.....	143
2.179 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.....	146
2.180 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดง.....	147
2.181 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดง.....	147
2.182 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดง.....	147
2.183 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดง.....	148
2.184 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.....	148
2.185 แสดงภาพคอมพิวเตอร์ในการบรรยาย.....	149
2.186 แสดงภาพโต๊ะวางพานพุ่มและพระฉายาลักษณ์.....	149
2.187 แสดงภาพถ่ายพร้อมคำบรรยาย.....	150
2.188 แสดงภาพตู้ใส่เหรียญที่ระลึก.....	150
2.189 แสดงภาพโต๊ะวางหนังสือในการบรรยาย.....	151
2.190 แสดงภาพเก้าอี้.....	152
2.191 แสดงภาพโต๊ะ.....	152
2.192 แสดงภาพตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์.....	153
2.193 แสดงภาพตู้ใส่เครื่องเซรามิกหีพระหัตถ์.....	153
2.194 แสดงภาพตู้ใส่ภาพพิมพ์จิตรกรรม.....	154
2.195 แสดงภาพตู้ใส่เครื่องเซรามิกหี และภาพจิตรกรรมหีพระหัตถ์.....	154
2.196 แสดงภาพตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์.....	155
2.197 แสดงภาพตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์.....	155
2.198 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา.....	156
2.199 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์.....	158

พระนครศรีอยุธยา

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.200 แสดงภาพการจัดโมเดล.....	159
2.201 แสดงภาพซุ้มทางเข้า.....	159
2.202 แสดงภาพบอร์ดและตู้จัดแสดง.....	160
2.203 แสดงภาพการจำลองเรือ.....	160
2.204 แสดงภาพการจำลองโมเดล.....	160
2.205 แสดงภาพซุ้มทางเข้า.....	161
2.206 แสดงภาพซุ้มทางเข้า.....	161
2.207 แสดงภาพเรือนไทย.....	162
2.208 แสดงภาพการจำลองวัตถุ.....	162
2.209 แสดงภาพการจำลองวัตถุ.....	162
2.210 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษา ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา	163
2.211 แสดงภาพซุ้มทางเข้า.....	164
2.212 แสดงภาพโมเดลพระบรมมหาราชวัง.....	164
2.213 แสดงภาพโมเดลวัดไชยวัฒนาราม.....	165
2.214 แสดงภาพโมเดลเพนียดคล้องช้าง.....	165
2.215 แสดงภาพวัด และพระพุทธรูป.....	166
2.216 แสดงภาพ2.กรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองท่า.....	166
2.217 แสดงภาพจำลองเรือพร้อมแผนที่.....	167
2.218 แสดงภาพแผนที่สภาพเศรษฐกิจในเกาะเมืองนครศรีธรรมราช และอยุธยา.....	167
2.219 แสดงภาพป้ายบรรยาย.....	168
2.220 แสดงภาพเส้นทางการค้า.....	168
2.221 แสดงภาพจำลองทัศนียภาพด้านหน้าป้อมเพชร.....	169
2.222 แสดงภาพความสัมพันธ์ทางด้านการค้าทางเรือ การทูต.....	169
2.223 แสดงภาพอยุธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครอง.....	170
2.224 แสดงภาพแผนผังเมืองอยุธยา.....	170
2.225 แสดงภาพวัด และชุมชนคล้องสามมิติ.....	171
2.226 แสดงภาพบอร์ดเส้นทางน้ำและเส้นทางบกอยุธยา.....	171

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.227 แสดงภาพพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา.....	172
2.228 แสดงภาพขุ้มทางเข้าเป็นกระจกภาพพ่นด้วยทราย.....	172
2.229 แสดงภาพบอร์ดภาพขัดแย้งและการทำทนายอำนาจ.....	173
2.230 แสดงภาพบอร์ดการเกณฑ์แรงงานไพร่.....	173
2.231 แสดงภาพตู้โมเดลความห่างไกลระหว่างกษัตริย์กับไพร่.....	174
2.232 แสดงภาพเมืองสำคัญยุคต้นประวัติศาสตร์.....	174
2.233 แสดงภาพเทวสถาน.....	175
2.234 แสดงภาพชีวิตชาวบ้านไทยสมัยก่อนโมเดลการเกิด และบรรยาย.....	175
2.235 แสดงภาพการบวช.....	176
2.236 แสดงภาพการทำนา.....	176
2.237 แสดงภาพโมเดลการโกนจุก.....	117
2.238 แสดงภาพโมเดลการเรียนหนังสือ.....	117
2.239 แสดงภาพโมเดลการแต่งงาน.....	178
2.240 แสดงภาพเรือนไทย.....	178
2.241 แสดงภาพเพลงเรือ และเพลง.....	179
2.242 แสดงภาพโมเดลหมู่บ้านไทยภาคกลางก่อนฤดูการเก็บเกี่ยว.....	179
2.243 แสดงภาพขุ้มทางเข้าพร้อมแผนที่.....	180
2.244 แสดงภาพโมเดลงานศพ.....	180
2.245 แสดงภาพการนวดไทย.....	181
2.246 แสดงภาพโมเดลการเทศน์มหาชาติ เสียเพลง.....	181
2.247 แสดงภาพความทุกข์ยาก.....	182
2.248 แสดงภาพบอร์ดมหรสพ.....	182
2.249 แสดงภาพการแพทย์โบราณ.....	183
2.250 แสดงภาพบอร์ดพระมาลัย.....	183
2.251 แสดงภาพสถานที่ตั้งนิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	184
2.252 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในนิทรรศการการท่องเที่ยว	184
จ. พระนครศรีอยุธยา	
2.253 แสดงภาพบรรยากาศภายในศูนย์นิทรรศการการท่องเที่ยว จ.พระนครศรีอยุธยา..	185

สารบัญญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.254 แสดงภาพบรรยากาศภายในศูนย์นิทรรศการการท่องเที่ยว.....	185
จ.พระนครศรีอยุธยา	
2.255 แสดงภาพบรรยากาศภายในศูนย์นิทรรศการการท่องเที่ยว.....	185
จ.พระนครศรีอยุธยา	
2.256 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในนิทรรศการการท่องเที่ยว.....	186
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	
2.257 แสดงภาพบอร์ดในการบรรยาย.....	186
2.258 แสดงภาพตู้แสดงข้อความจากองค์กรยูเนสโก.....	187
2.259 แสดงภาพตู้ใส่แผนที่จังหวัดอยุธยา.....	187
2.260 แสดงภาพท่องเที่ยวเมืองอยุธยา.....	188
2.261 แสดงภาพศิลปกรรมแห่งอาณาจักรอยุธยา.....	188
2.262 แสดงภาพการจำลองบ้านเรือนไทยยกใต้ถุน.....	189
2.263 แสดงภาพการจำลองบ้านเรือนไทยมีการบรรยายเสียง วีดีทัศน์.....	189
2.264 แสดงภาพตู้ภาพเรือโปร่งใส.....	190
2.265 แสดงภาพเก้าอี้นั่ง.....	190
2.266 แสดงภาพชีวิต ชีวา นครประวัติศาสตร์อยุธยา.....	191
2.267 แสดงภาพชุ่มทางเข้าชมวีดีทัศน์เป็นเรือ.....	191
2.268 แสดงภาพจอวีดีทัศน์.....	192
2.269 แสดงภาพม้านั่งชมวีดีทัศน์ 4 ตัว.....	192
2.270 แสดงภาพสถานที่ตั้งอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พระศรีนครินทร์บรมราชชนนี	193
2.271 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พระศรีนครินทร์บรมราชชนนี	195
2.272 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี	196
2.273 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ พระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี	196
2.274 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ สมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี	196

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.275 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	197
2.276 แสดงบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	197
2.277 แสดงบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	198
2.278 แสดงบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	198
2.279 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดง.....	198
2.280 แสดงภาพภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	199
2.281 แสดงภาพภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	199
2.282 แสดงภาพภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	199
2.283 แสดงภาพภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	200
2.284 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	200
2.285 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	201
2.286 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติ..... สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	201
2.287 แสดงภาพบอร์ดใส่ภาพบรรยาย.....	202
2.288 แสดงภาพป้ายบรรยายไทย อังกฤษ.....	202
2.289 แสดงภาพโต๊ะบูชา.....	203
2.290 แสดงภาพบอร์ดทางเข้า.....	203
2.291 แสดงภาพตู้ใส่ทีวี.....	204
2.292 แสดงภาพตู้ใส่ทีวี.....	204

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.293 แสดงภาพตู้ใส่ภาพถ่าย.....	205
2.294 แสดงภาพตู้ใส่เหรียญที่ระลึก.....	205
2.295 แสดงภาพบอร์ดใส่ภาพคำบรรยาย.....	206
2.296 แสดงภาพถ่ายงานพระเมรุ.....	207
2.297 แสดงภาพตู้ใส่ฉลองพระองค์.....	208
2.298 แสดงภาพม้านั่ง.....	208
2.299 แสดงภาพตู้ใส่ลูกเปิดอง แบตมินตัน ปลุกต้นไม้.....	209
2.300 แสดงภาพตู้ใส่เครื่องเซรามิกซ์.....	209
2.301 แสดงภาพตู้ใส่ผ้าปักครอสติก ดอกไม้กระดาษ.....	210
2.302 แสดงภาพตู้ใส่หนังสือทางศาสนา.....	210
2.303 แสดงภาพห้องครัว.....	211
2.304 แสดงภาพห้องครัว.....	211
2.305 แสดงภาพห้องครัว.....	211
2.306 แสดงภาพห้องครัว.....	212
2.307 แสดงภาพห้องครัว.....	212
2.308 แสดงภาพห้องครัว.....	212
2.309 แสดงภาพห้องนอน.....	213
2.310 แสดงภาพห้องนอน.....	213
2.311 แสดงภาพห้องนอน.....	213
2.312 แสดงภาพเครื่องใช้.....	214
2.313 แสดงภาพเครื่องใช้.....	214
2.314 แสดงภาพเครื่องใช้.....	214
2.315 แสดงภาพเครื่องใช้.....	215
2.316 แสดงภาพเครื่องใช้.....	215
2.317 แสดงภาพเครื่องใช้.....	215
2.318 แสดงภาพเครื่องใช้.....	216
2.319 แสดงภาพเครื่องใช้.....	216
2.320 แสดงภาพเครื่องใช้.....	216
2.321 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา.....	231

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.322 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์.....	234
2.323 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงชั้นที่ 1 ห้องอาวุธ.....	235
2.324 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงชั้นที่ 2 ห้องบรรทม.....	235
2.325 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์.....	236
2.326 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ชั้นที่ 1.....	237
2.327 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ชั้นที่ 2.....	237
2.328 แสดงภาพผังห้องเสวย.....	238
2.329 แสดงภาพห้องเสวย.....	238
2.330 แสดงภาพผังห้องเสวยพระสุธารสชา.....	239
2.331 แสดงภาพห้องเสวยพระสุธารสชา.....	239
2.332 แสดงภาพห้องเสวยพระสุธารสชา.....	240
2.333 แสดงภาพห้องเสวยพระสุธารสชา.....	240
2.334 แสดงภาพห้องเสวยพระสุธารสชา.....	240
2.335 แสดงภาพผังห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ.....	241
2.336 แสดงภาพห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ.....	241
2.337 แสดงภาพผังห้องนอนพระราชาคันตูกะ.....	242
2.338 แสดงภาพห้องนอนพระราชาคันตูกะ.....	245
2.339 แสดงภาพห้องนอนพระราชาคันตูกะ.....	243
2.340 แสดงภาพห้องนอนพระราชาคันตูกะ.....	243
2.341 แสดงภาพผังห้องสร่ง.....	244
2.342 แสดงภาพห้องสร่ง.....	244
2.343 แสดงภาพห้องสร่ง.....	245
2.344 แสดงภาพห้องสร่ง.....	245
2.345 แสดงภาพห้องสร่ง.....	245
2.346 แสดงภาพผังห้องทรงพระสำราญ.....	246
2.347 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ.....	246
2.348 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ.....	247
2.349 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ.....	247
2.350 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ.....	247

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.351 แสดงภาพผนังห้องอาวุธ.....	248
2.352 แสดงภาพห้องอาวุธ.....	248
2.353 แสดงภาพผนังห้องทรงพระลำราญ.....	249
2.354 แสดงภาพห้องทรงพระลำราญ.....	249
2.355 แสดงภาพผนังห้องทรงพระอักษร.....	250
2.356 แสดงภาพผนังห้องทรงพระอักษร.....	250
2.357 แสดงภาพผนังห้องบรรทม.....	251
2.358 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑวัตถุ.....	252
2.359 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑวัตถุชั้นที่ 1.....	254
2.360 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑวัตถุชั้นที่ 2.....	255
2.361 แสดงภาพผนังในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑวัตถุชั้นที่ 1.....	256
2.362 แสดงภาพผนังในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑวัตถุชั้นที่ 2.....	257
2.363 แสดงภาพผนังห้องระเบียงหลัง.....	258
2.364 แสดงภาพห้องระเบียงหลัง.....	258
2.365 แสดงภาพผนังห้องโถงบันไดด้านล่าง.....	259
2.366 แสดงภาพห้องโถงบันไดด้านล่าง.....	259
2.367 แสดงภาพผนังห้องโถงบันไดด้านหน้า.....	259
2.368 แสดงภาพผนังห้องจีน.....	260
2.369 แสดงภาพห้องจีน.....	260
2.370 แสดงภาพผนังห้องสวย.....	261
2.371 แสดงภาพห้องสวย.....	261
2.372 แสดงภาพผนังห้องสรง.....	262
2.373 แสดงภาพห้องสรง.....	262
2.374 แสดงภาพห้องสรง.....	262
2.375 แสดงภาพห้องสรง.....	263
2.376 แสดงภาพห้องสรง.....	263
2.377 แสดงภาพห้องสรง.....	263
2.378 แสดงภาพผนังห้องระเบียงหน้า.....	264
2.379 แสดงภาพห้องระเบียงหน้า.....	264

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.380 แสดงภาพห้องระเบียงหน้า.....	265
2.381 แสดงภาพห้องระเบียงหน้า.....	265
2.382 แสดงภาพผนังห้องรับแขก.....	266
2.383 แสดงภาพห้องรับแขก.....	266
2.384 แสดงภาพห้องรับแขก.....	267
2.385 แสดงภาพห้องรับแขก.....	267
2.386 แสดงภาพห้องรับแขก.....	267
2.387 แสดงภาพผนังห้องระเบียงหลัง.....	268
2.388 แสดงภาพห้องระเบียงหลัง.....	268
2.389 แสดงภาพห้องระเบียงหลัง.....	269
2.390 แสดงภาพห้องพระบรมอัฐิ.....	269
2.391 แสดงภาพผนังห้องพระ.....	270
2.392 แสดงภาพห้องพระ.....	270
2.393 แสดงภาพผนังห้องประชุม.....	271
2.394 แสดงภาพห้องประชุม.....	271
2.395 แสดงภาพผนังห้องบรรทม.....	272
2.396 แสดงภาพห้องบรรทม.....	272
2.397 แสดงภาพผนังห้องไม้ระบุงชื่อ.....	273
2.398 แสดงภาพห้องไม้ระบุงชื่อ.....	273
2.399 แสดงภาพห้องไม้ระบุงชื่อ.....	274
2.400 แสดงภาพห้องไม้ระบุงชื่อ.....	274
2.401 แสดงภาพผนังห้องสรง.....	275
2.402 แสดงภาพห้องสรง.....	275
2.403 แสดงภาพผนังห้องทรงพระอักษร.....	276
2.404 แสดงภาพห้องทรงพระอักษร.....	276
2.405 แสดงภาพผนังห้องแต่งพระองค์.....	277
2.406 แสดงภาพห้องแต่งพระองค์.....	277

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.407 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์.....	278
2.408 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ สมเด็จพระนารายณ์	279
2.409 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ..... สมเด็จพระนารายณ์	280
2.410 แสดงภาพพระบรมรูป.....	281
2.411 แสดงภาพพระราชประวัติ.....	281
2.412 แสดงภาพเครื่องใช้ส่วนพระองค์.....	282
2.413 แสดงภาพเครื่องใช้ส่วนพระองค์.....	282
2.414 แสดงภาพเครื่องใช้ส่วนพระองค์.....	282
2.415 แสดงภาพตู้สำหรับใส่ถ้วยชาม พระพุทธรูป และฉลองพระองค์.....	283
2.416 แสดงภาพโต๊ะสำหรับใส่เงิน และเหรียญต่างๆ.....	283
2.417 แสดงภาพตู้สำหรับใส่ถ้วยชาม.....	284
2.418 แสดงภาพเครื่องบรรณาการ.....	284
2.419 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	301
2.420 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ชั้นที่ 2	303
2.421 แสดงภาพเรื่องราวในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานพระบาทสมเด็จพระ ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งหมด	304
2.422 แสดงภาพสายสกุลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	304
2.423 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	305
2.424 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	305
2.425 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	305
2.426 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	306
2.427 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	306
2.428 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	306
2.429 แสดงภาพเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์.....	307
2.430 แสดงภาพเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์.....	307
2.431 แสดงภาพเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์.....	307

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.432 แสดงภาพพระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ.....	308
2.433 แสดงภาพพระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ.....	308
2.434 แสดงภาพพระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ.....	308
2.435 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ชั้นที่ 3	309
2.436 แสดงภาพพระราชพิธีบรมราชาภิเษก.....	310
2.437 แสดงภาพพระราชพิธีบรมราชาภิเษก.....	310
2.438 แสดงภาพพระราชพิธีบรมราชาภิเษก.....	310
2.439 แสดงภาพพระราชกรณียกิจ.....	311
2.440 แสดงภาพพระราชกรณียกิจ.....	311
2.441 แสดงภาพพระราชกรณียกิจ.....	311
2.442 แสดงภาพงานฉลองพระนครครบ 150 ปี.....	312
2.443 แสดงภาพงานฉลองพระนครครบ 150 ปี.....	312
2.444 แสดงภาพการเปลี่ยนแปลงการปกครอง.....	313
2.445 แสดงภาพการเปลี่ยนแปลงการปกครอง.....	313
2.446 แสดงภาพการพระราชทานรัฐธรรมนูญ.....	314
2.447 แสดงภาพการพระราชทานรัฐธรรมนูญ.....	314
2.448 แสดงภาพผังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวชั้นที่ 2	315
2.449 แสดงภาพผังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวชั้นที่ 2	316
2.450 แสดงภาพขยายแบบแปลนการสืบราชสันตติวงศ์.....	317
2.451 แสดงภาพชวนและพระบรมสาทิสลักษณ์และคำประกาศสละราชสมบัติ.....	317
2.452 แสดงภาพรวมหัวเรื่องในการจัดแสดงเป็นภาพ.....	318
2.453 แสดงภาพจอภาพ.....	318
2.454 แสดงภาพแผนผังการสืบสันตติวงศ์.....	318
2.455 แสดงภาพจอภาพ.....	319
2.456 แสดงภาพขยายแบบแปลนพระราชประวัติก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์.....	320
2.457 แสดงภาพการศึกษาของราชกุมาร (โดยสมเด็จพระกรมพระยาดำรง).....	320

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.458 แสดงภาพพระราชพิธีมหามงคลโสกันต์.....	321
2.459 แสดงภาพแทนแสดงการศึกษาของราชกุมาร (โดยสมเด็จพระยาดำรง).....	321
2.460 แสดงภาพตู้กระจกและโทรทัศน์พระราชสมภพและวิฤตการณ์ รศ.112.....	321
2.461 แสดงภาพการศึกษาของพระเจ้าลูกเธอ.....	322
2.462 แสดงภาพเก้าอี้นั่งพัก.....	322
2.463 แสดงภาพแผงแสดงเกี่ยวกับโรงเรียนนายร้อย.....	323
2.464 แสดงภาพแผงแสดงงานการศึกษาพื้นฐานในยุโรป.....	323
2.465 แสดงภาพแผงแสดงงาน ETON COLLAGE.....	324
2.466 แสดงภาพแผงแสดงงานการศึกษาที่โรงเรียนนายร้อยวุฒิช.....	324
2.467 แสดงภาพตู้แสดงงานทรงผนวช.....	325
2.468 แสดงภาพแผงแสดงงานหนังสือพระธรรม.....	325
2.469 แสดงภาพตู้แสดงงานหนังสือพระธรรม.....	326
2.470 แสดงภาพแผงแสดงงานทรงผนวช.....	326
2.471 แสดงภาพตู้แสดงงานสวรรคตรัชกาลที่5.....	327
2.472 แสดงภาพแผงแสดงงานสวรรคตรัชกาลที่5.....	327
2.473 แสดงภาพแผงแสดงงานสวรรคตรัชกาลที่5.....	328
2.474 แสดงภาพแผงแสดงงานอภิเชกสมรส.....	328
2.475 แสดงภาพตู้วางพานพุ่มบูชาแสดงภาพส่วนพระองค์.....	329
2.476 แสดงภาพแผงพระบรมสาทิสลักษณ์.....	329
2.477 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องใช้.....	330
2.478 แสดงภาพแผงแสดงพระราชวังสุโขทัย.....	330
2.479 แสดงภาพตู้แสดงชีวิตส่วนพระองค์หลังอภิเชกสมรส.....	331
2.480 แสดงภาพแผงแสดงชีวิตส่วนพระองค์หลังอภิเชกสมรส.....	331
2.481 แสดงภาพแผงแสดงการศึกษาต่อโรงเรียนเสนาธิการฝรั่งเศส.....	332
2.482 แสดงภาพตู้การแสดงงานดำรงตำแหน่งปลัดกรมเสนาธิการ.....	332
2.483 แสดงภาพแผงแสดงงานดำรงตำแหน่งปลัดกรมเสนาธิการ.....	333
2.484 แสดงภาพขยายแบบแปลนพระราชพิธีบรมราชาภิเชก.....	334
2.485 แสดงภาพตู้แสดงฉลองพระองค์ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์.....	334
2.486 แสดงภาพแผงแสดงเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์.....	335

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.487 แสดงภาพแผงแสดงเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ.....	335
2.488 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องพระยศเครื่องหมายจอมพล.....	336
2.489 แสดงภาพตู้แสดงพระแสงปืน.....	336
2.490 แสดงภาพตู้แสดงพระมาลา 5 ใบ และ รongเท้า 6 คู่.....	337
2.491 แสดงภาพขยายแบบแปลนพระราชกรณียกิจ.....	338
2.492 แสดงภาพแผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านศาสนา.....	338
2.493 แสดงภาพตู้แสดงหนังสือพระพุทศาสนา.....	339
2.494 แสดงภาพตู้ใส่ตาลปัตร.....	339
2.495 แสดงภาพแผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการทหาร.....	340
2.496 แสดงภาพแผงแสดงการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ.....	341
2.497 แสดงภาพแผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการสื่อสาร.....	341
2.498 แสดงภาพตู้ใส่หนังสืองบประมาณ.....	342
2.499 แสดงภาพแผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการพิพิธภัณฑ์.....	342
2.500 แสดงภาพแผงแสดงแนวพระราชดำริส.....	343
2.501 แสดงภาพแผงแสดงการร่างกฎหมายฉบับ FRANCIS B SAYRE.....	343
2.502 แสดงภาพแผงแสดงพระราชบันทึก.....	344
2.503 แสดงภาพตู้แสดงการประพาสต่างประเทศ.....	344
2.504 แสดงภาพแผงแสดงการเสด็จประพาสต่างประเทศ.....	345
2.505 แสดงภาพแผงแสดงการเสด็จประพาสต่างประเทศ.....	345
2.506 แสดงภาพตู้ใส่กุญแจ.....	346
2.507 แสดงภาพขยายแบบแปลนงานฉลองพระนครครบ 150 ปี.....	347
2.508 แสดงภาพแผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี.....	347
2.509 แสดงภาพแผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี.....	348
2.510 แสดงภาพแผงแสดงสะพานพระพุททยอดฟ้าและพระปฐมบรมราชานุสรณ์.....	348
2.511 แสดงภาพหุ่นจำลองสะพานพระพุททยอดฟ้า.....	348
2.512 แสดงภาพตู้ใส่ของที่ระลึกฉลองกรุงครบรอบ 150ปี.....	349
2.513 แสดงภาพแผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี.....	349
2.514 แสดงภาพขยายแบบแปลนงานฉลองพระนครครบ 150 ปี.....	350
2.515 แสดงภาพแผงแสดงพระบรมราโชบายเกี่ยวกับการบริหารแผ่นดิน.....	350

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.516 แสดงภาพโต๊ะแสดงภาพการทอดพระเนตรการแข่งขันกีฬา.....	351
2.517 แสดงภาพแผงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมไทย.....	351
2.518 แสดงภาพแผงแสดงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง.....	352
2.519 แสดงภาพแผงแสดงพระมหากษัตริย์คุณใน.....	352
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว	
2.520 แสดงภาพขยายแบบแปลนการพระราชทานรัฐธรรมนูญ.....	353
2.521 แสดงภาพแผงแสดงพระราชทานกำหนดนิรโทษกรรม.....	353
2.522 แสดงภาพแผงแสดงบันทึกลับ (เจ้าพระยามหิธรผู้จัดบันทึก).....	354
2.523 แสดงภาพตู้แสดงพระราชสัญญากรประจำพระองค์.....	354
2.524 แสดงภาพแผงแสดงตราพระสัญญากรประจำพระองค์.....	355
2.525 แสดงภาพโต๊ะคอมพิวเตอร์แสดงข้อความในรัฐธรรมนูญ.....	355
2.526 แสดงภาพตู้แสดงรัฐธรรมนูญ.....	356
2.527 แสดงภาพแผงแสดงข้อความในรัฐธรรมนูญ.....	356
2.528 แสดงภาพแผงแสดงภาพพระราชทานรัฐธรรมนูญและจอทีวี.....	357
2.529 แสดงภาพเก้าอี้นั่งพัก.....	357
2.530 แสดงภาพแผงแสดงภาพพระราชทานรัฐธรรมนูญและจอทีวี.....	358
2.531 แสดงภาพขยายแบบแปลนเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์.....	359
2.532 แสดงภาพเก้าอี้นั่งพัก.....	359
2.533 แสดงภาพแผงแสดงโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง.....	360
2.534 แสดงภาพตู้แสดงรูปถ่าย.....	360
2.535 แสดงภาพตู้ใส่สมุดปี.....	361
2.536 แสดงภาพแผงแสดงพระจริยวัตรด้านภาพยนตร์.....	361
2.537 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องดนตรี.....	362
2.538 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องดนตรี.....	362
2.539 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องดนตรี.....	363
2.540 แสดงภาพแผงแสดงสวนไกลกังวล.....	363
2.541 แสดงภาพแผงแสดงภาพส่วนพระองค์.....	364
2.542 แสดงภาพขยายแบบแปลนพระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ.....	365
2.543 แสดงภาพแผงแสดงพระราชบันทึกก่อนสละราชสมบัติ.....	365

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
2.544 แสดงภาพแผงแสดงพระตำหนักในประเทศอังกฤษ.....	366
2.545 แสดงภาพตู้แสดงชุดชา.....	366
2.546 แสดงภาพแผงแสดงพระหัตถเลขา.....	367
2.547 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องลายคราม.....	367
2.548 แสดงภาพแผงแสดงพระราชโอรสบุญธรรม.....	368
2.549 แสดงภาพตู้แสดงพระราชประวัติส่วนพระองค์.....	368
2.550 แสดงภาพตู้แสดงบุษบกเก็บพระอัฐิ.....	369
2.551 แสดงภาพตู้แสดงเหรียญกาษาปณ์.....	370
2.552 แสดงภาพแผงแสดงพระบรมวงศานุวงศ์ และการสืบราชสันตติวงศ์.....	370
4.1 แสดงภาพแผ่นโฉนดที่ดินบริเวณแยกราชวัตรก่อน สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน	395
4.2 แสดงภาพแผ่นโฉนดที่ดินบริเวณแยกราชวัตรที่สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	395
4.3 แสดงภาพผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	396
4.4 แสดงภาพผังชั้นที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	397
4.5 แสดงภาพผังชั้นที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	397
4.6 แสดงภาพรูปด้านภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	398
4.7 แสดงภาพรูปด้านภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	398
4.8 แสดงภาพรูปด้านภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	399
4.9 แสดงภาพรูปด้านภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	399
4.10 แสดงภาพสัญลักษณ์รูปด้านภายใน.....	400
4.11 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	401
4.12 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	401
4.13 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 3 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	402
4.14 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 4 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	402
4.15 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 5 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	403
4.16 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 6 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน.....	403
4.17 แสดงภาพผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	407
4.18 แสดงภาพผังการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในชั้นที่ 1.....	408
4.19 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายนอก A ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	408

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.20 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายนอก B ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	409
4.21 แสดงภาพการผังการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนชั้นที่ 2.....	409
4.22 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายนอก C ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	410
4.23 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายนอก D ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	410
4.24 แสดงภาพสัญลักษณ์รูปด้านภายใน.....	411
4.25 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	411
4.26 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	412
4.27 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 3 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	412
4.28 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 4 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	412
4.29 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 5 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	413
4.30 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 6 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	413
4.31 แสดงภาพลายบัวผนัง.....	413
4.32 แสดงภาพการจัดพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช ชั้นที่ 1.....	457
4.33 แสดงภาพการจัดพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช ชั้นที่ 2.....	458
4.34 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช.....	459
ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน	
4.35 แสดงภาพผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน.....	460
4.36 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช.....	461
4.37 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช.....	462
4.38 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช.....	462
4.39 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช.....	463
4.40 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช.....	463
4.41 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช.....	463
4.42 แสดงภาพการจัดผังภายในพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช ชั้นที่ 1.....	464
4.43 แสดงภาพการจัดผังภายในพิพิธภัณฑทร์องค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช ชั้นที่ 2.....	465
4.44 แสดงภาพการขยายแปลนห้องโถง และประชาสัมพันธ์.....	466
4.45 แสดงภาพห้องโถง และประชาสัมพันธ์ชั้นที่ 1.....	466
4.46 แสดงภาพการขยายแปลนห้องบรรยายและประชุม.....	467
4.47 แสดงภาพห้องบรรยายและประชุม.....	467

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
4.48 แสดงภาพการขยายแปลนห้องนิทรรศการ.....	468
4.49 แสดงภาพห้องนิทรรศการ.....	468
4.50 แสดงภาพห้องนิทรรศการ.....	469
4.51 แสดงภาพห้องนิทรรศการ.....	469
4.52 แสดงภาพห้องนิทรรศการ.....	470
4.53 แสดงภาพห้องนิทรรศการ.....	470
4.54 แสดงภาพการขยายแปลนห้องโถงและประชาสัมพันธ์ชั้นที่ 2.....	471
4.55 แสดงภาพห้องโถง และประชาสัมพันธ์ชั้นที่ 2.....	471
4.56 แสดงภาพการขยายแปลนห้องสำนักงาน.....	472
4.57 แสดงภาพห้องสำนักงาน.....	472
4.58 แสดงภาพห้องสำนักงาน.....	473
4.59 แสดงภาพห้องสำนักงาน.....	473
4.60 แสดงภาพการขยายแปลนห้องสมุดและโสตทัศน.....	474
4.61 แสดงภาพห้องสมุดและโสตทัศน.....	474
4.62 แสดงภาพห้องสมุดและโสตทัศน.....	475
4.63 แสดงภาพห้องสมุดและโสตทัศน.....	475
4.64 แสดงภาพห้องสมุดและโสตทัศน.....	475
5.1 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงนิทรรศการ.....	487

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นเรือนที่สร้างขึ้น ด้วยพระกรุณาที่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีต่อ พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช โปรตเกล้าพระราชทานแก่เจ้าจอมมารดาเลื่อน ผู้เป็นพระมารดาของพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ซึ่งตำหนักหลังนี้ ตั้งอยู่ ณ ริมคลองสามเสนฝั่งใต้ เป็นอาคารประเภทเรือนพักอาศัย เริ่มสร้างขึ้นในสมัยปลายรัชกาลที่ 5 ประมาณปี พ.ศ.2447 อายุ 100 กว่าปีมาแล้ว ซึ่งในช่วงเวลานั้นสถาปัตยกรรมแบบ เรนาซซองส์ รีไวเวล กำลังเป็นที่นิยมมากฝีมือช่างมีการพัฒนาจากช่างอิตาเลียนที่ได้เข้ามารับราชการในเมืองไทย จึงทำให้เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน มีความงดงามลงตัว และมีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์อย่างยิ่ง นอกจากคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ สุนทรียภาพแล้ว เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนยังเป็นที่สนใจสำหรับ นักเรียน นักศึกษา และ ผู้ที่สนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับงานทางด้านสถาปัตยกรรม และ รายละเอียดต่างๆอีกมากมาย เพราะตัวเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนยังมีความสมบูรณ์อยู่ เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนปัจจุบันอยู่ในความดูแล อีกทั้งเป็นอาคารอนุรักษ์ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่ยังไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนอาคารอนุรักษ์จากกรมศิลปากร

ปัจจุบันเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน มีการปรับปรุงสภาพเดิมของตัวอาคาร และ ต่อเติมพื้นที่ การใช้งานภายในเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อยู่อาศัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวอาคาร ซึ่งผู้เช่าเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน พยายามที่จะรักษาสภาพเดิมของอาคารให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งจากเหตุผลต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงควรจะมีการศึกษารูปแบบดั้งเดิมของตัวเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ให้เหมาะสม กับวิธีการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนให้อยู่ในสภาพเดิมของอาคารไว้ให้มากที่สุด

จากการศึกษาอาคารอนุรักษ์ ที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 ส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้สอยเป็นพิพิธภัณฑ์ หรือสถานที่ราชการเกือบทั้งสิ้น จึงขอเสนอให้มีการศึกษารูปแบบดั้งเดิมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน เพื่อการอนุรักษ์อาคารในขั้นต้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาและเพิ่มพื้นที่การใช้สอยภายในอาคารให้เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนทั่วไป ทั้งยังเป็นที่จะระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช และเจ้าจอมมารดาเลื่อน ผู้ที่ทำให้เกิดเรือนหลังนี้ขึ้น จึงควรจะมีแนวทางการปรับปรุงเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนให้เป็นพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช และเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระองค์

1.2 จุดมุ่งหมายของการศึกษา

- เพื่อศึกษารูปแบบอาคารดั้งเดิมตามวิธีการอนุรักษ์ และนำอาคารมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สาธารณชน โดยนำมาจัดตั้งทำเป็นพิพิธภัณฑ์
- เพื่อเป็นแหล่งบริการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ และสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว และ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช
- เพื่อเผยแพร่พระราชประวัติ และ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว
- เพื่อเป็นศูนย์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1.3.1. เพื่อศึกษาประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับทั้ง 2 พระองค์
- 1.3.2. เพื่อศึกษารูปแบบดั้งเดิมทางสถาปัตยกรรมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน
- 1.3.3. เพื่อนำเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมาจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

พื้นที่ที่ทำการวิจัย จะทำการศึกษาเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนภายนอกภายในอาคารชั้นต้น และเขียนแบบภายนอก และภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน(บางส่วน)

สาระที่จะวิจัย เพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช และ เรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระองค์

1.5 ขั้นตอนทางการศึกษา

1.5.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ศึกษาข้อมูลด้านเอกสารต่างๆที่มีผู้รวบรวมไว้แล้ว จากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความวารสารที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์อาคารการออกแบบพิพิธภัณฑ์เพื่อใช้ในการอ้างอิงใน วิทยานิพนธ์

1.5.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจศึกษาสภาพเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบันเพื่อประเมินด้านกายภาพทั่วไปของอาคารการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน และ พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช จากผู้เช่าอาคาร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง การสำรวจพิพิธภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 2 นำผลที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการอนุรักษ์ และออกแบบเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนให้เป็นพิพิธภัณฑ์

1.6 ข้อจำกัดในการศึกษา

- ข้อจำกัดด้านเวลา งานวิจัยนี้ไม่สามารถเก็บข้อมูลโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมได้โดยละเอียดแต่จะแสดงข้อมูลบางส่วนเช่น รูปด้านภายนอกภายในแบบแปลนหลังคาพื้น เป็นต้น
- ข้อจำกัดด้านงบประมาณ งานวิจัยนี้ไม่สามารถศึกษางานระบบทางวิศวกรรมที่ต้องใช้เทคนิคขั้นสูงได้ เนื่องจากเป็นอาคารอนุรักษ์
- ข้อจำกัดทางด้านนโยบาย งานวิจัยนี้ไม่สามารถศึกษาอาคารโดยการ เจาะ ตัด ขุด ขึ้นส่วนของอาคารเพื่อนำไปวิเคราะห์ทางวิศวกรรมได้ เนื่องจากต้องผ่านความเห็นชอบจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ก่อน
- ข้อมูลประวัติเกี่ยวกับเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีน้อยมาก ทำให้ข้อมูลบางส่วนอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง
- ข้อมูลประวัติเกี่ยวกับพระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช และเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีน้อยมากทำให้ข้อมูลพระราชประวัติบางส่วนอาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร
- การเข้าชมพิพิธภัณฑ์บางสถานที่ไม่อนุญาตให้ถ่ายรูปภายใน และภายนอกพิพิธภัณฑ์ได้ ทำให้การอ้างอิงบางส่วนในวิทยานิพนธ์ไม่ชัดเจนเท่าที่ควร

1.7 กรอบแนวคิด และทฤษฎี

แนวความคิดในการศึกษาเพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภชนั้น ได้กำหนดหลักการในการศึกษาดังนี้

- 1.7.1 ศึกษาประวัติพระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช และ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เพื่อศึกษาเนื้อเรื่องในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์
- 1.7.2 ศึกษาพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เพื่อศึกษาเนื้อเรื่องในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์
- 1.7.3 ศึกษาเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเพื่อใช้ในการออกแบบภายใน และจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์
- 1.7.4 ศึกษาการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมเพื่อใช้เป็นหลักในการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน
- 1.7.5 ศึกษาเกี่ยวกับการพิพิธภัณฑ์เพื่อหาหลักเกณฑ์ในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์
- 1.7.6 ศึกษากรณีศึกษาอาคารพิพิธภัณฑ์ภายในประเทศไทย (8 สถานที่) เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช

1.8 คำนินยามศัพท์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ 5

พระเจ้าแผ่นดินองค์ที่ 5 ในราชวงศ์จักรีวงศ์

อูรุษ

เขียนสะกดลงท้ายด้วย ษ หรือ ศ ก็ได้ แต่ในที่นี้จะใช้ ษ

ตามพระราชนิพนธ์ไกลบ้านของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (Urupong)

พระองค์เจ้าอูรุษรัชสมโภช

พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เจ้าจอมมารดาเลื่อน

พระมารดาของพระองค์เจ้าอูรุษรัชสมโภช

ตำหนัก

เรือนของเจ้านาย

เรือน

สิ่งปลูกสร้างที่ยกพื้นและกั้นฝา มีหลังคาคลุมสำหรับเป็นที่อยู่

การอนุรักษ์

การดูแลรักษาเพื่อให้คงเดิม รักษาให้คงคุณค่าไว้

พิพิธภัณฑ์

สิ่งของต่างๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

CHOW CHOM MANDA

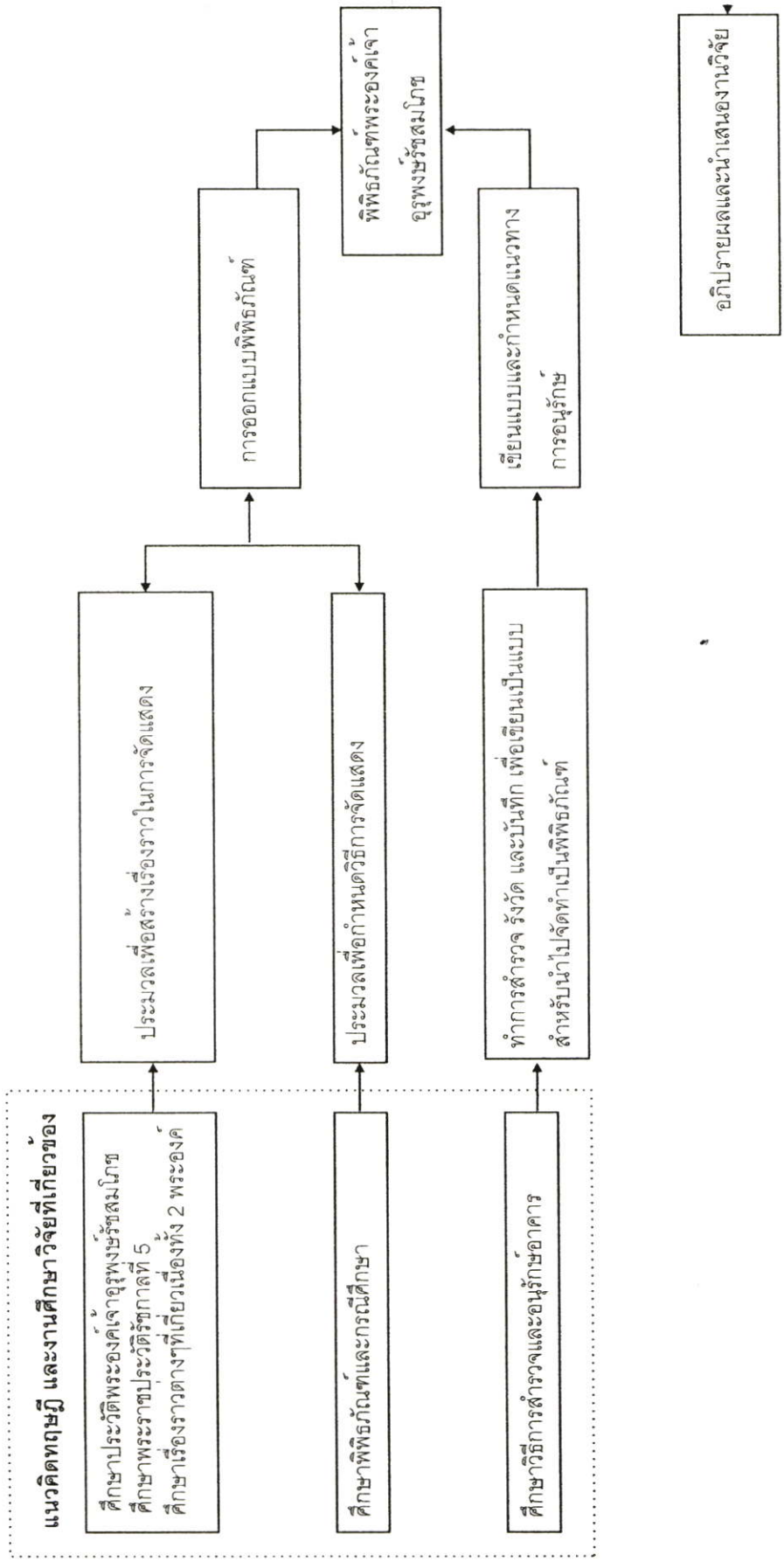
เจ้าจอมที่มีโอรส หรือธิดา (เจ้าจอมมารดา) (A minor wife of the king without a child one who has a child born of the king being called)

LEAUN (เลื่อน)

ชื่อคน

1.9 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- เพื่อเป็นแนวทางในการใช้อาคารอนุรักษ์ให้เกิดประโยชน์
- เพื่อได้ทราบถึงแนวทางในการนำอาคารอนุรักษ์มาปรับเปลี่ยนพื้นที่การให้สอยเป็นพิพิธภัณฑ์
- เพื่อได้ทราบถึงพื้นที่ และการใช้งานต่างๆ ภายในพิพิธภัณฑ์
- เพื่อเป็นแนวทางแก่ผู้ศึกษาการออกแบบพิพิธภัณฑ์
- ได้เป็นแหล่งบริการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ และสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เจ้าอูรุษรัชสมโภช
- ได้เผยแพร่พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ได้เป็นศูนย์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

แผนภูมิที่ 1.1 แสดงขั้นตอนและวิธีการศึกษาวิจัย

บทที่ 2

วรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ” นั้นผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน และเป็นแนวทางในการศึกษาซึ่งแบ่งทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช ดังนี้ คือ

2.1 ประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช และเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระองค์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดเรื่องราวในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

2.2 พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระองค์ เพื่อนำไปใช้ในการจัดเรื่องราวในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

2.3 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน เพื่อนำเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมาออกแบบภายนอก และจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์

2.3.1 ประวัติเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.2 ประวัติการสร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.4 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

2.3.4.1 ที่ตั้ง และ สภาพแวดล้อมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.4.2 แบบแปลนของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

2.3.4.3 แบบรูปด้านภายนอก ภายใน และแบบต่างๆ ของเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.4.4 ภาพถ่ายภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

2.3.4.5 ภาพถ่ายภายในของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

2.3.5 สภาพทางกายภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.5.1 องค์ประกอบของโครงสร้างในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.5.2 องค์ประกอบของวัสดุในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.5.3 การเสื่อมสภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.5.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดการเสื่อมสภาพในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.5.5 ประวัติการซ่อมบำรุง และปรับสภาพภูมิทัศน์ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.4 การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม

เพื่อนำไปใช้เป็นหลักในการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเลื่อนชั้นต้น

2.4.1 ความหมายของการอนุรักษ์

2.4.2 การแบ่งระดับของการอนุรักษ์

2.4.2.1 การป้องกันการเสื่อมสภาพ

2.4.2.2 การรักษาให้คงสภาพ

2.4.2.3 การบูรณปฏิสังขรณ์

2.4.3 เกณฑ์การพิจารณาคุณค่าโบราณสถานโดยกรมศิลปากร

2.4.3.1 ย่านชุมชน เมืองประวัติศาสตร์

2.4.3.2 แหล่งประวัติศาสตร์

2.4.3.3 ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์

2.4.4 การอนุรักษ์โบราณสถานที่ยังมีการใช้งานอยู่

2.4.5 สาเหตุที่ทำให้อาคารเสื่อมสภาพ

2.4.6 กระบวนการในการอนุรักษ์อาคารเพื่อการบูรณด้านการออกแบบ และ ก่อสร้าง

2.4.6.1 การดำเนินงานโครงสร้างการอนุรักษ์อาคาร

2.4.6.2 การสำรวจอาคารก่อนการอนุรักษ์

2.4.6.3 การบูรณะซ่อมแซมอาคาร

2.4.6.4 การปรับเปลี่ยนการใช้สอย

2.5 การพิพิธภัณฑ เพื่อใช้ในการหาหลักเกณฑ์ในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ

2.5.1 ชนิดของพิพิธภัณฑสถาน

2.5.2 กระบวนการดำเนินการจัดแสดง

2.5.3 บทบาทของแสงในพิพิธภัณฑ

2.5.4 กรณีศึกษาอาคารพิพิธภัณฑ 8 สถานที่

กลุ่มที่ 1 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

พิพิธภัณฑศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์

นิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัดอยุธยา

อุทยานแห่งชาติพระบรมราชชนนี(สมเด็จพระเจ้า)

กลุ่มที่ 2 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี

พิพิธภัณฑวังวรดิศ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

กลุ่มที่ 3 พิพิธภัณฑสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

2.5.5 สรุปแนวทางในการจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 แห่ง

2.5.5.1 องค์ประกอบ และ พื้นที่ของโครงการ

2.5.5.2 แผนผังพฤติกรรมที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.5.5.3 วัตถุประสงค์ในการจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.5.5.4 การลำดับเรื่องราวในการจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.5.5.5 การจัดแสดงกับตัวอาคารที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.5.5.6 การจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.1 ประวัติพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

ภาพที่ 2.1 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

...พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน เพื่อพระราชทาน แก่เจ้าจอมมารดาเลื่อน พระมารดาของพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ใ้วางพระราชหฤทัย ในพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชพระราชโอรส ให้เปรียบเสมือนเป็นธรรมากรในการทรงเสด็จประพาสไปยังที่ต่างๆ (สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.)

ประสูติ (2436)

พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ประสูติเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2436 ตรงกับวันอาทิตย์ ขึ้น 4 ค่ำปีมะเส็งพระองค์ทรงประสูติในช่วงเวลาที่พระพุทธเจ้าหลวงครองราชย์ครบ 25 ปี พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ จึงมีนามลงท้ายชื่อ ว่า "รัชสมโภช" (ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระชนม์มายุ 40 ชันษา) พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 75 ของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง และเป็นลำดับที่ 2 ในเจ้าจอมมารดาเลื่อน (ธิดาของพระนรินทรภารณ์ – ลอย นิยะวานนท์) พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ทรงมีพระชนินชฐานคือ พระองค์เจ้าหญิงลาวาดรองค์ ซึ่งประสูติวันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2434 แต่ทว่าพระชันษาสั้นนักสิ้นพระชนม์เมื่อพระชันษาขวบเดียวเท่านั้น ... (ประยูทธ สิทธิพันธ์. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ; ส.พลายน้อย : 368 ; กัลยานิวัฒนา. 2533: 34-35; บรรเจิด อินทุจันทร์ยง. 2539 ; เวนิสา เสนีวงศ์. 2541)

ลักษณะนิสัย

ทรงมีรูปโฉมงดงามน่ารักทั้งพระกิริยามารยาทก็นุ่มนวล พระอัธยาศัยละมุนละม่อมทรงคล่องแคล่วว่องไวช่างสังเกตช่างถาม ชอบเรียนรู้ ฉลาด เป็นที่สพพระราชอัธยาศัยเป็นอย่างยิ่ง (วิทยาลัยอาชีวเพชรบุรี)

อาหารโปรด

พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีขมโขชทรงโปรดเสวยอาหารที่มีรสจัดตั้งจะเห็นได้จากในพระราชหัตถเลขาของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงที่ทรงมีถึง "สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้านิภานภดลฯ) อันเป็นพระราชนิพนธ์ไกลบ้านสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงก็ยังทรงเล่าถึงพระองค์เจ้าชายอุรุพงษ์ศรีขมโขช ว่าทรงเสวยพริกแกงน้ก และอีกหลายตอนตั้งจะกล่าวอัญเชิญมาบางตอนดังนี้

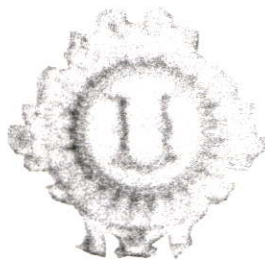
... พ้อตำน้ำพริกขาดน้ำตาล ใช้น้ำตาลกรวดแทน แก้อย่างไร มันปร่าอยู่นั่นเอง ถ้าเป็นที่บางกอกก็โทษถึงไม่เสวยได้อินเวนต์ย่าลูกแอบเปอลอรรอยดีมาก ควรจะมากลับเข้าไปถึงบางกอกได้กินกันอรรอยดี แต่เสื่อพริกอุรุพงษ์ไม่ใคร่พอ อยากแต่จะเผ็ดให้มากอย่างเดียว

ตราประจำพระองค์

พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีขมโขชมีตราประจำพระองค์ดังนี้ (จากหนังสือตราแผ่นดิน ตราราชสกุล และสกุลอักษรพระนามและนามย่อ.2535)

ภาพที่ 2.2 แสดงภาพตราประจำพระองค์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีขมโขช

ภาพที่ 2.3 แสดงภาพตราประจำพระองค์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีขมโขช

ภาพที่ 2.4 แสดงภาพตราประจำพระองค์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

พระราชพิธีโสกันต์

เป็นพระราชพิธีสำคัญ และจะเรียกพิธีโกนจุกพระราชโอรสหรือพระราชธิดาว่า "พระราชพิธีโสกันต์" และ "เกศากันต์" (บันทึกวัฒนธรรม: พระราชพิธีโสกันต์...เจ้านาย)

สิ่งที่ต้องเตรียมการ

ให้โหรผูกดวงชะตา เพื่อสอบถามวันและฤกษ์ยามที่ดีให้ละเอียดและกำหนดวันงานให้แน่นอน พิธีนี้ควรทำงานเป็น 2 วัน คือเริ่มพิธีและสวดมนต์เย็น รุ่งขึ้นพระสงฆ์ฉันอาหารบิณฑบาตเช้า และตัดจุก

การจัดเตรียมก็มีดังนี้

จัดการตกแต่งสถานที่ให้สวยงาม และเหมาะสม เช่น มีผ้าหรือแพรเป็นระบาย ประดับทิวธงราชวัตรจักรชัย (สามัญชนใช้จักร 3 ชั้น หรือจะไม่มีก็ได้) ประดับต้นกล้วย อ้อย ตลอดจนพันผ้าสีสลักกับกรอบเสาโรงพิธีตั้งด้วยเบญจก้านประดับด้วยหยวกและฟักทองสลัก พร้อมทั้งใบและดอกไม้ของหอมให้สวยงามจัดอาสนะ สำหรับพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์และจัดโต๊ะตั้งพระพุทธรูปพร้อมด้วยของบูชา ตลอดจนวงด้ายสายสิญจน์ จัดโต๊ะหรือม้าสำหรับวางเครื่องมงคลพิธีเตรียมเครื่องใส่น้ำมันต์และเครื่องจุมเจิม เชิญโหรหรือพราหมณ์มาประกอบพิธี นอกจากสิ่งของเหล่านี้แล้ว ควรจัดเตรียม "เครื่องทวาทศมงคล" คือเครื่องที่เป็นมงคล 12 ประการไว้ คือ ไตรพิธีมงคล 3 ษัฎฐาพิธีมงคล 8 มุขวาทมงคล 1 (สายทิพย์. 2545)

จากหนังสือบาปุษีตัดจุกรายพระนามผู้ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดจุกพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช คราวที่ 52 วัน 1¹⁰, 4 ค่ำ ปีมะเสงส์ปตศก จุลศักราช 1267 (พ.ศ.2448) โสกันต์ใหญ่ที่พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทไม่มีเขาไกรลาส แต่ที่สงเปน 2 มีจักร มีตั้งข้างตัวนอก รับพระสุพรรณบัฏด้วย ผู้ตัดจุกท่านเล็ก กรมหลวงนเรศวรฤทธิ์ กรมหลวงเทเวศร์วโรปการ กรมขุนนิศรานุกัตติวงศ์ ที่ 313 พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช (พระองค์เจ้าอาทรทิพย์นิภา.2468)

ภาพที่ 2.5 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในพระราชพิธีโสกันต์จากหอจดหมายเหตุ

ภาพที่ 2.6 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในพระราชพิธีโสกันต์จากหอจดหมายเหตุ

การศึกษา

ในบรรดาพระราชโอรสของสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงนั้นถ้าพระองค์ใดเจริญพระชันษาถึงขั้นจะเสด็จไปศึกษาวิชาการยังต่างประเทศทุกพระองค์ แต่พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์เดียวที่มีได้ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ดังเช่นพระราชโอรสพระองค์อื่นๆ ด้วยเหตุผลที่ว่าติดสมเด็จพระบรมชนกนาถเกินกว่าที่จะทรงจากไปนานๆ ได้ เพื่อให้พระราชโอรสพระองค์นี้ได้รับการศึกษา “แบบฝรั่ง” จึงโปรดให้จ้างครูฝรั่งมาถวายพระอักษร ถึง ณ พระตำหนัก (เวนิสา เสนีย์วงศ์. 2541)

ภาพที่ 2.7 แสดงภาพที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวงพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชติดกับด้านหลังของพระบรมชนกนาถ

หน้าที่ราชการ

พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชทรงมีหน้าที่ทางราชการคือ เป็นผู้บังคับบัญชาการกรมมหาดเล็กตามแบบเรียนราชการกรมมหาดเล็ก ซึ่งใช้สอนนักเรียนในโรงเรียนมหาดเล็กครั้งรัชกาลที่ 5 (วิทยาลัยอาชีวเพชรบุรี)

จัดตำแหน่งต่างๆ ในกรมมหาดเล็กเป็น 7 ชั้น คือ

1. ผู้บัญชาการกรมมหาดเล็ก
2. จางวางและหัวหมื่น
3. นายเวร
4. จ่า
5. หุ้มแพร
6. นายรอง
7. มหาดเล็กพิเศษ

(โรงเรียนฝึกหัดวิชาข้าราชการพลเรือนเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนฝึกหัดวิชาข้าราชการพลเรือน ซึ่งเหตุผลในการเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนมหาดเล็กนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเห็นว่านักเรียนโรงเรียนนี้ถวายเป็นมหาดเล็กทั้งสิ้น และตามประเพณีโบราณข้าราชการโดยมากย่อมถวายเป็นมหาดเล็กก่อนไปรับราชการกรมอื่น จึงควรมีนามโรงเรียนสมแก่นักเรียนที่ได้เป็นมหาดเล็กโรงเรียนนี้จึงเปลี่ยนนามใหม่ในวันที่ 1 เมษายน 2445 ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนข้าราชการพลเรือนในปี พ.ศ.2453)

ความรักที่รัชกาลที่ 5 มีให้ (ตอนมีพระชนม์ชีพ)

พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช นอกจากได้รับพระเมตตาที่ทรงเป็น “ลูกองค์เล็ก” ของพระราชบิดาแล้วยังเป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระราชบิดายิ่งนัก ดังบทความบันทึกจากหนังสือประวัติต้นรัชกาลที่ 6 จาก ราม. วชิราวุธมีข้อความว่า

...องค์อุรุพงษ์นั้นทูลกระหม่อมท่านโปรดของท่านมาก เพราะเป็นพระราชโอรสองค์เล็ก และที่โรค ซึ่งได้ทรงโหมษณาว่าจะเอาไว้ใช้เป็นไม้ธำระพระกร คือเป็นอุปถากส่วนพระองค์ไม่ให้รับราชการ แผ่นดินเช่นลูกเธอองค์อื่นๆ (ราม.วชิราวุธ.2545: 13-14)

ที่ว่าเป็น “ลูกองค์เล็ก” นั้นความจริง พระองค์เจ้าชายอุรุพงษ์รัชสมโภชเป็นพระองค์รองสุดท้อง เพราะสมเด็จพระเจ้าฟ้าประชาธิปกศักดิเดชน์ (รัชกาลที่ 7) ต่างหากที่เป็นโอรส องค์สุดท้ายคือเป็นลำดับที่ 76 (พระราชธิดาลำดับที่ 77 ล้นพระชนม์เมื่อประสูติมาได้เพียง 4 วันเท่านั้น) “ทูลกระหม่อมเอียดน้อย” หรือ สมเด็จพระเจ้าฟ้าชายประชาธิปกศักดิเดชน์ นั้นทรงมีพลานามัยมิสู้จะแข็งแรงนัก สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถจึงต้องดูแลขัดใกล้มิให้เสด็จไปไหนไกลๆ (เวนิสา เสนีวงศ์ฯ.2541:84)

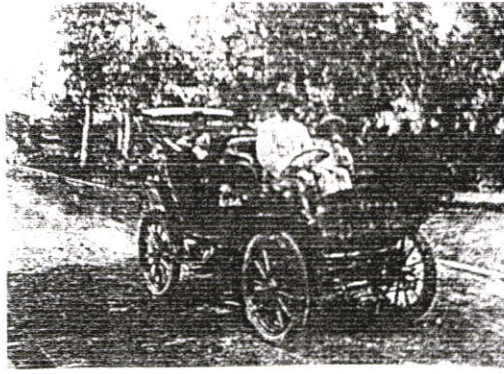

ภาพที่ 2.8 แสดงภาพพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชอยู่ด้านหน้าของพระบรมชนกนาถ

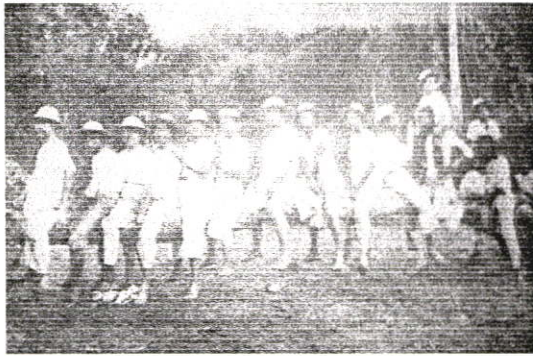
ทรงติดตามพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสมอ

การเสด็จประพาสต้น (2447,2449,2451)

พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ยังคงตามเสด็จรับใช้สอยใกล้ชิดพระองค์ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไป แหน่งหนใด ในการเสด็จประพาสต้น เกิดจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่มีใครจะทรงสบาย หากเวลาพักไม่มีใครได้จึงไม่ทรงสบายมากไป เสวยไม่ได้และบรรทมไม่หลับทั้งสองอย่างหมอมเห็นว่าจะต้องเสด็จประพาสเที่ยวเพื่อไปให้พ้นความรำคาญ จะได้หายพระประชวรในการเสด็จประพาสต้น พ.ศ.2447 พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ก็ได้โดยเสด็จด้วย (กรมวิชาการ.2543; ธิดา สาระยา.2540)

ภาพที่ 2.9 แสดงภาพ โดยการเสด็จพระพาสต้นพระราชบิดาทรงขับรถพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ประทับ เบาะหน้า (เอนก นาวิกมูล.2532)

ภาพที่ 2.10 แสดงภาพเมื่อตอนประพาสต้นเยี่ยมเยียนราษฎร แถบสมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี เมื่อ พ.ศ. 2447 พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชทรงขี่คอพระยาโบราณราชธานินทร์

ภาพที่ 2.11 แสดงภาพที่วัดรัชฎาธิษฐาน ธนบุรี พ.ศ. 2447 โดยการเสด็จพระพาสต้นพระองค์เจ้าอุรุพงษ์อยู่ด้านหน้าของพระบรมชนกนาถ (เอนก นาวิกมูล.2532)

อาการประชวรและสิ้นพระชนม์ (2452)

ซึ่งจากบัญชีเอกสารกรมเลขาธิการงานเอกสารสำคัญหอจดหมายเหตุแห่งชาติ 2520 มีการกล่าวถึงพระอาการประชวรของพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ดังนี้

...วันที่ 19 พฤศจิกายน 2451 หมอไรเตอร์ซึ่งมาตรวจพระอาการเดี๋ยวนี้ ปรอทเป็นปรกติ แต่ยังทรงพระกระษะ หมอตรวจฟังที่พระนอน ว่ายังมีพระเสมหะ ในพระบัพผาสะ เสด็จร้อนพระไทยที่จะขึ้นมาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทหมอบว่าเสด็จได้แต่กลางวันบ่าย 5 โมงครึ่ง ควรอยู่ในตำหนัก

วันที่ 9 กันยายน 2452 พระอาการเสด็จสองวันมานี้ปรอทลง 98 ทั้งเช้าทั้งค่ำเหมือนกัน แล้วแต่พระนาภีมักแน่นเพื่อแลซึกไม่อยากพระอาหาร หมอไรเตอร์มาตรวจพระอาการแลได้พบกับหมดเบอเกอตกลง ให้ถวายน้ำมันละหุ่งค้ำก่อน บรรทม เม็ด 1 รุ่งเช้า 2 เม็ดต่อไปจนกว่าพระนาภีจะยุบแลหมอไรเตอร์จะค้ำที่นี้คืนหนึ่ง"

วันที่ 10 กันยายน 2452 เมื่อวานนี้ บรรทมเฉยๆ อยู่โดยมไม่เขมขึ้นอย่างเคยเป็นด้วยแน่นเพื่อและรำคาญหมอไรเตอร์ มาตรวจตอนบ่ายแล้วบรรทมหลับจนค่ำ 2 ทุ่ม หมอตรวจปรอทขึ้น 99 ถวายสูบมีพระบังคนประมาณ 2 ตะคันครึ่งแตกเป็นเยื่อย่อยๆ พอเสวยได้เล็กน้อยก่อนบรรทมถวายน้ำมันละหุ่งเม็ดบรรทมหลับเป็นปกติ เช้าโมง 1 (วันนี้) ไปพระบังคนเป็นมลโคประมาณ 3 ตะคันสักครู่ก็ถวายน้ำมันละหุ่งอีก 2 เม็ด หมอตรวจปรอท 98 เศษ 2 เสวยเข้าดื่มค่อนขามขนาดย่อมรับสั่งแช่มชื่นดี โปรเฟชเชอเบอเกอชลาดยาปิดเหลือเกินค้ำวันนี้มาตรวจพระอาการทราบว่าเป็นพระบังคนรวม 3 ครั้งแล้ว

(ยาครั้งแรกตอนรุ่งเช้าก่อนเสวย น้ำมันละหุ่งอีก 2 เม็ดประมาณ 3 ตะคัน เสวยน้ำมันละหุ่งเติมแล้วพอสายอีก 5 ตะคัน บ่ายอีก 2 ตะคันครึ่ง แลแก่หลังใจว่าตกค้ำจะไปอีกครั้งเป็น 4 ครั้ง) แก้วว่าพรุ่งนี้ไม่ต้องถวายอีกพูดไปพูดมาจึงยอมว่าพรุ่งนี้เข้ามาตรวจจะไปพระบังคนอีกถ้าไม่ไปก็ดี แกเห็นว่ายังมีพระบังคนมากอยู่จะให้ถวายน้ำมันละหุ่งอีก 2 เม็ด คือจะช่วยทั้งข้างล่างข้างบน สังเกตดูเสียงหมอไรเตอร์ว่าจะพระนาภียุบด้วยขัด ทั้งหมอบเบอเกอว่าไม่ยุบด้วยขัดแต่แก้วว่าได้พูดกับหมอไรเตอร์ความเห็นร่วมกันทุกครั้งแล้วการเสวยยาวันนี้ไม่ปวดมวนแลไม่แน่นเพื่อแต่พระนาภียังสังเกตไม่ได้ว่ายุบลง

วันที่ 19 กันยายน 2452 หมอได้นัดประชุมตรวจและได้ตกลงกันอยู่ยามคนละ 6 ชั่วโมง และถ้ามีพระอาการแปลกปลาศอย่างใดให้ติดตามหมอบไทยเข้าพระพุทโธเจ้าให้ตาม หม่อมเจ้ากำมสิทธิ พยาแพทย์ พยาอมรสาตรา ขุนสารแพทย์ ตรวจอาการนำความเพ็ทูลเกล้าถวาย วันที่ 19 กันยายน 2452 ได้ตรวจพระอาการเห็นด้วยเกล้า ว่าเป็นพระอาการเหตุเพราะพระไส้สั้นพอง จึงมีพระอาการให้มิทรงแน่นพระอาการนี้ต้นเดิมจะเกิดเพราะพระเส้นพิกการเป็นเหตุก่อน แล้วก็แปรไป กระทำให้พระวาโยโพว่าพระไส้พิกการเบ่งให้พระไส้สั้นพองขึ้นเรียกว่า มารลม พระอาการยากที่จะฉลองพระเดชพระคุณได้ พยาอมรสาตราขุนสารแพทย์

วันที่ 19 กันยายน 2452 ข้าพระพุทธเจ้านายพันตรีหม่อมเจ้ากำสสิทธิ์ ได้ตรวจพระอาการ พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชแล้วเห็นว่าเปนพระโรคพระไส้ซึ่ม พระนาภี ที่บวมนั้น เปนด้วยพระอาโปธาตุที่ซึ่มมาจากพระไส้ พระโรคอย่างนี้ที่สุดเรียกว่าท้องมาน แล พระปอดก็ไม่ปรกติเห็นด้วยเกล้าว่าพระโรคอย่างนี้จะรักษาให้หายได้โดยยาก (กรมเลขาธิการ.2520; ฉัตรเฉลิม.ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์:154)

พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ทรงปรวิตถ และหุดนุพระทัยมาก แม้จะทรงดูแล และ ให้คณะแพทย์ได้รักษาพยาบาลอย่างใกล้ชิดอาการก็ยังไม่เป็นที่น่าวิตก ดังข้อความใน พระราชหัตถเลขา ที่มีไปถึงพระราชชายาเจ้าดารารัศมีหลายตอน ซึ่งประทับ อยู่ที่เชียงใหม่ ตอนหนึ่ง ว่า

...หมูนี้นำกำลังด้วยเรื่องชายอุรุพงษ์ฯ เจ็บเรื่องจะเป็นไส้ตันเป็นหนองอย่างลูกโต วันแรก และ วันที่สองตกใจมากคะเนว่าจะต้องถึงตัดถึงผ่า ถ้าไม่ได้เห็นตัวอย่างผู้ที่รอดมาเป็นหลายคน คงจะไม่เตรียมตัวที่จะยอ นี้ทำให้เตรียมตัวยอมได้ทันที มีข้อวิตกกอยู่แต่หัวใจอ่อน พอตั้งต้นเป็นขึ้นก็รวนจะหอบเสียแล้ว แก่ไขกันด้วยเอาน้ำเย็นปะ ยาที่กินนั้นก็ไม่มีอะไร นอกจากถ่านที่ให้ไล่ลมกับยาแก้ปวดก็เทือกเมาๆ ไม่หลับได้เลย และ กินอะไรไม่ได้เลยสอง วันสองคืน จึงได้กินยานอน คราวนี้หลับด้วยยานอนทอดหนึ่ง ต่อมาดูเหมือนพิษมเสื่อมซาไปหมด ปลอຍให้นอนหลับได้จึงมีกำลังขึ้น เขากำหนดว่าวันที่ 4 คือ วันนี้เป็นวันที่จะตั้งหนอง ถาไม่ตั้งหนอง และเป็นวันที่จะผ่านวันพุงนี้มีความยินดีที่จะกล่าวว่า เห็นจะไม่ต้องผ่านแน่ แล้ว สังเกตดูพิษมถอยวันแรกปรอทขึ้นถึง 104 ซาเหยียดไม่ได้ทั้งสองข้าง นอนตะแคงไม่ได้ ปวดจนเหงื่อแตก หายใจหอบเหนื่อยเสมอ

วันที่สอง

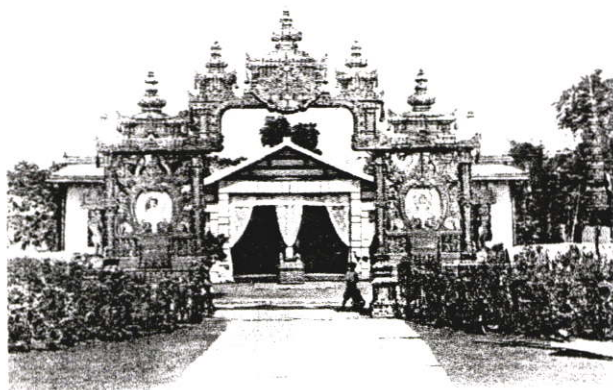
ตั้งแต่บ่ายมาปรอท 103 ออกจะเซื่อม แต่พอซาเหยียดออกได้บ้าง ในจวนรุ่งวันที่ 2 นี้ ได้หลับ วันที่ 3 ปรอทลดลงอยู่ 100 ถ้วย 100 เศษ 2 ค่อยคลายปวดรู้สึกหิวพอกินน้ำซุบได้ เล็กน้อยซาเหยียดคล่องขึ้น แต่ท้องแข็งคงอยู่วันนี้ปรอท 99 ยังค้ำ ไม่ใคร่รู้สึกปวด เป็นแต่ รู้สึกเต็มอยู่ในท้อง นอนตะแคงข้างขวาพอลงได้ ซ้างซ้ายไม่ได้เลย เห็นว่าอาการพิษมถอยลง ทุกวัน แต่เพราะไส้ที่บวมนั้นยังแข็งอยู่ หมอว่าที่จะกล่าวว่าพ้นอันตรายยังไม่ได้ต่อ 8 วัน เปนอย่างน้อยล่วงไปแล้วจึงจะไว้ใจได้ที่หมอล่าไส้ยังแข็งอยู่เช่นนั้น ก็อาจจะกลัดเป็นหนองได้ จึงต้องระวังการที่ถูกเจ็บคราวนี้ได้ความเดือดร้อนเต็มที่ เพราะยังเหลืออยู่ด้วยคนเดียว เท่านั้น นอกนั้นก็ต่างคนต่างแยกกันไปแล้ว เวลากำลังไม่สบายนี้ก็จะไรไม่ค่อยออก จน นึกกลัวว่าถ้าเป็นอย่างไรจะเลยหลงเสียดอกกระมัง (เวนิลา เสนีย์วงศ์.2541:90)

แล้วเหตุการณ์ได้เป็นไปตามที่ทรงหวาดวิตก พระอาการของพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชหนักขึ้นจนแพทย์ฝรั่ง 4 คน คือ หมอไรเดอร์ หมอเบอร์เกอร์ หมอไฮเอต และหมอบัวซ์ หมอไทย 2 คน คือ หม่อมเจ้ากำมสิทธิ์ พยาแพทย์ พยาอมรสาทร ชุนสารแพทย์ต้องปรึกษาผ่าตัดด่วนในวันที่ 19 กันยายน 2452 รุ่งขึ้นวันที่ 20 กันยายน 2452 พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชก็สิ้นพระชนม์ด้วยสุดความสามารถของคณะแพทย์ ซึ่งตรงกับวันเฉลิมพระชนมพรรษาของสมเด็จพระบรมราชชนกนารถอดิมีพระชนม์มายุเพียง 17 พรรษา และหลังจากนั้นต่อมา ก็ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงพระราชมารดาอาราธนาให้มีอีกฉบับหนึ่ง (กรมเลขาธิการ.2520)

วันที่ 24 กันยายน 2452 เจ้าดารารัศมีเชียงใหม่ ด้วยความเศร้าโศกเสียใจ จึงหมดความที่จะบอกข่าวชายอุรุพงษ์ตายตั้งแต่วันที่ 20 เป็นฝืนในใจ จะทนอยู่ในกรุงเทพฯ ไม่ไหวด้วยรู้สึกไม่สบายมาก จึงจะออกไปพักอยู่เพชร สบายจึงกลับ

วันที่ 6 พฤศจิกายน 2452 สิ้นสนุกเต็มที่เสียแล้ว กำลังชายเพ็ญจะตายอีกคนหนึ่ง ศพชายอุรุพงษ์จะเผาเดือน 4 ถ้าหากจะช่วย อื่นๆมีครบหมดแล้ว เป็นคนโหดหินโหดรอบเห็นจะดี (เวนิสา เสนีย์วงศ์.2541:91)

การสูญเสียพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในครั้งนี้ นับเป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่อีกครั้งหนึ่งของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้เวลาผ่านไปนับเดือน นับปีก็ยังไม่ทรงลืมเลือน

ภาพที่ 2.12 แสดงภาพงานพระเมรุพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชที่สวนมิสกวัน (หอจดหมายเหตุ)

ระลึกถึง (หลังจากสิ้นพระชนม์ 2453)

จากหนังสือพระพุทธเจ้าหลวงกับเมืองเพชร จะเห็นว่าเมื่อพระองค์ได้เสด็จมาแปรพระราชฐานยังจังหวัดเพชรบุรีมีความว่า ครั้งหลังเมื่อ พ.ศ.2453 ทรงระลึกถึงความสำราญพระราชหฤทัย ณ พระตำหนักที่พระราชนิเวศน์วังบ้านปืนด้วยทรงอาลัยรักในพระราชโอรสพระองค์นี้เป็นที่ยิ่ง จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานบำเพ็ญพระราชกุศลเนื่องในวันครบรอบสิ้นพระชนม์ของ พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ตามจันทรคติกาล ในวันที่ 9 กันยายน 2453 นี้มีพระราชประสงค์ จะทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงพระราชอุทิศพระราชทานจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพนักงานจัดการบำเพ็ญพระราชกุศลที่เมืองเพชรบุรีในพลับพลาที่สวดมนต์ก่อนพระฤกษ์ แต่โปรดเกล้าฯ ให้ต่อยาวออกไปอีก ตั้งพระพุทธรูปถวายเนตรด้านตะวันออก ต่อมาตั้งบุษบกบนฐานบุษบกเพลิงตั้งพระอัฐิม้าทองตั้งประกอบ ตั้งเครื่องอิสริยยศ และพานพุ่มเชิงเทียนต่อมาตั้งอาสนสงฆ์มีเสลี่ยงใช้เป็นธรรมาสน์สำหรับเทศนา เจ้าพนักงานจัดการไว้พร้อมเสร็จ

วันที่ 8 กันยายน 2453 เวลาบ่าย 5 โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกประทับพลับพลาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ไปรยทานใช้พานทองรองผลมะนาวตั้งบนต้นกล้วยฤกษ์ชำระการแต่งตัวสวมเสื้อครุยลำพอก 2 เกย ๆ ละ 40 บาทเสร็จแล้วทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการพระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์ 23 รูปโปรดให้นิมนต์พระสงฆ์ฐานานุกรมอันดับ ที่สวดพระราชพิธีพิรุณศาสตร์ทั้งหมดมาสวด พระพิศาลสมมณกิจเป็นประธาน พระสงฆ์สวดคิริมานนทสูตรแลพระราชทานทอดผ้าไตรสดับปกรณ์แลพระราชทานผ้าไตร ให้พระบรมวงศานุวงศ์ทรงทอดทุกๆ พระองค์พระสงฆ์สดับปกรณ์แล้วทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการทรงธรรม พระครูญาณพิมพ์วัดศาลาเขื่อนถวายพระธรรมเทศนาอรรถกถาสุตตปิฎกจบแล้ว พระที่สวดมนต์รับสัพพี ทรงทอดผ้าไตรแลทรงประเคนเครื่องไทยธรรมแล้วพระสงฆ์ไปรับผ้าข้างในเสร็จแล้วถวายอดิเรก ถวายพระพรลาทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เล่นการมหรสพ หนังโรง 1 หนังตะลุงโรง 1 ละครตลกโรง 1 ละครชาตรีโรง 1 แลพระราชทานเทียนชนวนให้จุดดอกไม้เพลิง มีดอกไม้พุ่มเป็นต้น ครบทุกอย่างตลอดจนพะเนียงพลู แล้วเสด็จที่พลับพลาท้องพระโรงประทับโต๊ะเสวย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลี้ยงพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท แล้วท้อพระเนตรละครตลกเสด็จขึ้นเวลา 2 ยาม

วันที่ 9 กันยายน 2453 เวลาเช้า 4 โมงเศษ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนพิษณุโลกประชานาถเสด็จมาทรงประเคนอาหารบิณฑบาตแก่พระสงฆ์ที่สวดพระพุทธมนต์วันก่อน พระสงฆ์รับพระราชทานฉันแล้วมีพระธรรมเทศนาเป็นส่วนข้างใน 2 กัณฑ์ พระปลัดฉิมเจ้าอธิการวัดป่าอ้อมกัณฑ์ 1 เจ้าอธิการท่มวัดน้อยกัณฑ์ 1 แล้วมีสดับปกรณ์ 100 รูป เวลาบ่าย 5 โมงเศษ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งทานผลกัลปพฤกษ์อย่าง วันก่อนโปรดให้เติมเงินตั้งทานเป็นต้นละซั้งหนึ่ง แลโปรดเกล้าฯ ให้นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นไปสดับปกรณ์บนพลับพลา โปรดเกล้าฯ ให้นิมนต์พระสงฆ์ขึ้นไปสดับปกรณ์ด้วยพระสงฆ์สวดมาติกาปาฐะสดับปกรณ์ผ้ากราบมีฉลากพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า ที่มาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาททุกพระองค์จัดทูลเกล้าถวายพระสงฆ์สดับปกรณ์แล้ว ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลาแล้ว โปรดให้นิมนต์พระสงฆ์ถวายเทศนาทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการทรงธรรม พระครูญาณเพชรรัตนวิสัยถวายธรรมเทศนามัจจุลขันธสูตรจบแล้วทรงทอดผ้าไตรแลสงพระรับสัพพี พระสงฆ์สดับปกรณ์และทรงประเคนเครื่องกัณฑ์แล้วพระสงฆ์ไปรับผ้าข้างในเสร็จแล้วพระพิศาลสมณกิจนำถวายอดิเรกถวายพระพรลา โปรดเกล้าฯ ให้เล่นการมหรสพแลจุดดอกไม้เพลิงอย่างวันก่อน แล้วเสร็จประทับพลับพลาห้องพระโรง ประทับโต๊ะเสวยโปรดให้มีการเลี้ยงแลทอดพระเนตรละครตลก เสด็จขึ้นเวลา 2 ยามเศษ(ที่ระลึกเนื่องในพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.2537:122-123)

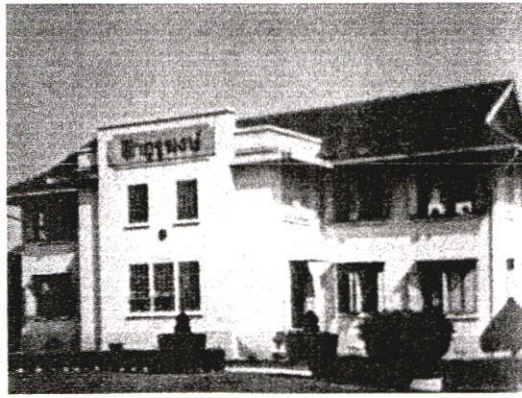
อนึ่ง เมื่อก่อนงานพระเมรุพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโขช ข้าราชการกรมมหาดเล็กได้ออกเงินรวมกันเป็นเงิน 5,000 บาทเศษ ทูลเกล้าฯถวายเพื่อทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอย่างใดอย่างหนึ่ง พระราชทานพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโขชคราวหนึ่ง เมื่อก่อนงานพระราชกุศลที่เมืองเพชรบุรีนี้ข้าราชการในโรงเรียนมหาดเล็กแลที่ออกจากโรงเรียนมหาดเล็กไปรับราชการที่อื่น ได้ออกเงินรวม 2,000 บาทเศษ ทูลเกล้าฯถวายแลข้าราชการที่ตามเสด็จพระราชดำเนินประพาสอยู่ในเวลานี้ ที่ไม่ได้จับฉลากถวายได้ออกเงินทูลเกล้าฯ ถวายรวม 800 บาทเศษ รวมเงิน 3 รายนี้เป็นเงิน 8,000 บาทเศษ มีพระราชประสงค์ที่จะให้เงินรายนี้เป็นประโยชน์ถาวร จึงทรงพระราชดำริถึงการหัตถกรรมที่สำเร็จด้วยความเพียรในเมืองเพชรบุรีนี้ มีการจักสาน เป็นต้น ได้มีมาช้านานแต่ขาดความบำรุงจึงไม่ใคร่จะมีมาก ทรงพระราชดำริจะให้มิผู้แนะนำให้ราษฎรทำการที่เคยทำมาแล้ว ให้ราษฎรทำการที่ยังไม่เคยทำ อันเป็นการที่อาจทำได้ ให้แพร่หลาย ถึงปีจะโปรดให้มีรางวัล จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯให้ตั้งเงินรายนี้ไว้เป็นทุนเก็บผลประโยชน์ มาใช้เป็นรางวัลเพื่อบำรุงการงานเหล่านี้ให้เจริญยิ่งขึ้นแลเป็นพระเกียรติยศแก่พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโขชด้วย ขณะประทับที่บ้านป็นนี้ ได้ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงพระยายมราชเมื่อ 5 กันยายน 2453 ทรงดำริเรื่องการส่งเสริมหัตถกรรมที่เพชรบุรีตอนหนึ่งว่า

..กำลังคิดที่จะตั้งจำนวนเงินซึ่งเหลือจากเขาช่วยในงานศพชายอุรุษงษ์ ยกขึ้นเป็นพันต์ สำหรับบำรุงการช่างและการทำมาหากินในเมืองเพชรบุรี ซึ่งคิดว่าจะให้มีการแข่งขันในเวลาเสด็จทุกปี จะสำเร็จมีสำเร็จไม่รู้ กำลังคิดอยู่เป็นเวลาชอกช้ำระส่ำระสายใจด้วยให้เห็นความทรุดโทรมของคนไทย แต่เพชรบุรียังมีเชื้อสายอยู่บ้างจึงอยากจะบำรุงไว้ ตัวอย่างนั้นคือ ประสมโคเกวียน ปั้นหม้อ ทอผ้า สานใบตาล เช่นนี้เป็นต้นจะให้รางวัลผู้ที่ทำดี เพื่อจะให้มิผู้พยายามเลี้ยงและทำมาหากินให้มากขึ้น ทูนั้นจะฝากไว้ในที่ซึ่งให้เกิดประโยชน์เอาดอกเบี้ยมาเป็นรางวัลประจำปี (ราชกิจจานุเบกษา.2453:1395)

เพื่อบำรุงงานศิลปาชีพหรือเกี่ยวกับหัตถกรรมของเมืองเพชร ก็ได้พระราชทานเงินไว้เป็นอนุสรณ์ในพระองค์เจ้าอุรุษงษ์รัชสมโภชสืบมา และ กลายเป็นกิจการของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรีในปัจจุบันนี้นั่นเอง

ในโอกาสเสร็จประพาสเมืองเพชรบุรีจากหนังสือพระราชปิโยรส ร.5 ที่มีอนุสรณ์ที่เมืองเพชร มีข้อความว่าในวันที่ 26 กันยายน 2453 ทรงมีรับสั่งให้กรมพระนเรศวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ สร้างสะพานข้ามแม่น้ำจากทิศใต้ของพระราชวังพระรามราชนิเวศน์ฝั่งบ้านปิ่น ข้ามไปยังฝั่งตะวันออก ฝั่งบ้านต้นมะม่วงเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์ พระราชทานนามว่า "สะพานอุรุษงษ์" จำลองพระรูปเหมือนด้วยหินอ่อนบริสุทธิ์ของพระองค์เจ้าอุรุษงษ์รัชสมโภชครั้งองค์ในชุดสากลประดิษฐานไว้ที่พนักสะพานทั้งสองด้าน ประดับด้วยรูปรุ่งอรุณจารึกคำบนหินอ่อนด้วยทั้งหมดทรงสั่งทำจากยุโรป นับเป็นพระอนุสรณ์แห่งความรักอีกแห่งหนึ่งของพระองค์ กรมทางหลวงแผ่นดินได้รื้อถอนปรับปรุงให้เป็นไปตามแบบแปลนของกรมทาง รูปพระองค์เจ้าอุรุษงษ์ ได้นำไปมอบให้ทางวิทยาลัยอาชีวศึกษาเพชรบุรี และทางวิทยาลัยได้ัญเชิญไปประดิษฐานไว้ที่ส่วนหน้าของตึกอุรุษงษ์ซึ่งมีข้อความจารึกดังนี้

...ตึกหลังนี้สร้างด้วยเงินทุนซึ่งข้าราชการและนักเรียนในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงได้โดยเสด็จในงานพระศพพระองค์เจ้าอุรุษงษ์รัชสมโภชบริจาค นำขึ้นทูลเกล้าฯถวายเป็นเงิน 8513 บาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระคลังข้างที่รับไว้จัดหามลประโยชน์ได้อีก 11,396 บาท 05 สตางค์ รวมเป็นเงิน 19,909 บาท 05 สตางค์ ตึกหลังนี้ได้สร้างเสร็จเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2482 เป็นราคารวม 16,330 บาทเหลือเงิน 3,5779 บาท 05 สตางค์ ได้จัดการจ้างเหมาขุดสระ และถมดิน ในบริเวณโรงเรียนอาชีวศึกษาสตรี

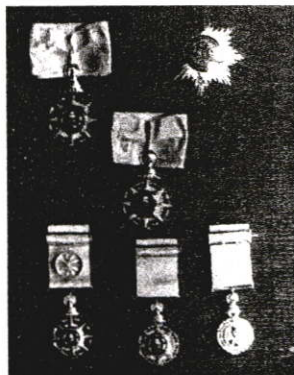
ภาพที่ 2.13 แสดงภาพอนุสรณ์ตึกอู่ทอง (วิทยาลัยอาชีวเพชรบุรี)

สำหรับอนุสรณ์พระองค์เจ้าอู่ทองรัชสมโภชที่ในกรุงเทพมหานครนั้น โปรดฯให้สร้างสะพานอู่ทองรัชสมโภชข้ามคลองที่ถนนเพชรบุรี ซึ่งเดิมชื่อถนนประแจจีน ที่พนัก 2 ซ้างประดิษฐานพระรูปของพระองค์เจ้าอู่ทองรัชสมโภชทำด้วยหินอ่อนคล้ายสะพานอู่ทองที่จังหวัดเพชรบุรีแม้ทุกวันนี้สะพานแห่งนี้จะหายไปแล้วก็ตามด้วยมีการปรับแต่งถนนและสะพานใหม่ บริเวณนั้นก็ยังคงเรียกว่า “แยกอู่ทอง” และ “ซอยอู่ทองอยู่ (บุญมี พิบูลย์สมบัติ.2537: 162-163) เครื่องราชอิสริยาภรณ์ (2447,2448)

ของพระองค์เจ้าอู่ทองรัชสมโภชปรากฏอยู่ในหนังสือตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์

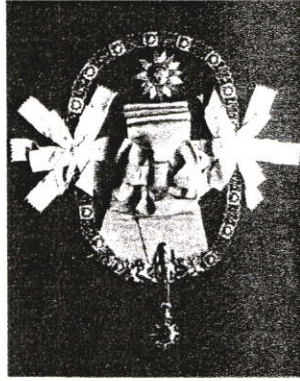
จุลจอมเกล้า ในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าจอมมารดาอ่อน

ปีมะโรง พุทธศักราชที่ 2447 พระราชทานครั้งที่ 34 ณ.พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในงานเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 20 กันยายน ร.ศ.123 ด้วยผู้ที่ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์ฝ่ายหน้า ชั้นที่ 2 ทูตียจุลจอมเกล้าพิเศษ ท.จ.ว.พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอู่ทองรัชสมโภช (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.2512)

ภาพที่ 2.14 แสดงภาพเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ชั้นทูตีย แล ตูตียจุลจอมเกล้าฝ่ายหน้า

ปีมะเส็ง พุทธศักราชที่ 2448 พระราชทานครั้งที่ 48 ณ.พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในงานเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 16 กันยายน ร.ศ.124 ด้วยผู้ที่ได้เลื่อนบรรดาศักดิ์ฝ่ายหน้า ชั้นที่ 1 ปฐมจุลจอมเกล้า ป.จ.พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีชมโขง (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.2512)

ภาพที่ 2.15 แสดงภาพเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ปฐมจุลจอมเกล้าฝ่ายหน้า

2.2 พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

นับตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ริเริ่มในการเปลี่ยนโฉมหน้าของประเทศไทยตามแบบอารยประเทศ ให้เป็นที่ยอมรับของชาวตะวันตก แล้ว พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ทรงดำเนินนโยบายสืบต่อมา ยังผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับจากชาติตะวันตก และรอดพ้นจากการเป็นประเทศราชของชาวตะวันตกมาได้อย่างไม่มีการสูญเสียเลือดเนื้อแต่อย่างใด (ไชแสง.2520: 78)

ภาพที่ 2.16 แสดงภาพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชสมภพ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่สี่ ในพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ประสูติแต่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันอังคาร แรม 3 ค่ำ เดือน 10 ปีฉลู ตรงกับวันที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2396 ทรงมีพระนามชั้นเดิมว่า " เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ " ซึ่งแปลว่า เครื่องประดับผม หรือ พระเกี้ยว

ภาพที่ 2.17 แสดงภาพพระราชบิดาพระมารดา และเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์

พระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 5

เป็นรูปพระจุลมงกุฎเปล่งรัศมี บนพานแว่นฟ้า เป็นสัญลักษณ์ของ พระบรมนามาภิไธย "จุฬาลงกรณ์" มีฉัตรตั้งชันนาบข้าง ริมขอบสองข้าง มีแว่นสุริยกานต์ข้างหนึ่ง กับสมุด ตำรา ข้างหนึ่งวางอยู่บนพานแว่นฟ้า

ภาพที่ 2.18 แสดงภาพพระราชลัญจกรประจำรัชกาลที่ 5

พระชนิษฐาร่วมสมเด็จพระบรมราชินี

พระองค์ทรงมีพระชนิษฐาร่วมพระสมเด็จพระบรมราชินี ร่วม ๓ พระองค์ คือ

1. สมเด็จพระเจ้าน้องนางยาเธอเจ้าฟ้าจันทรมณฑลโสภณภควดี

ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯเฉลิมพระนามอัฐิ เป็น สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมหลวงวิสุทธิกษัตริย์

2. สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าจาดุรนต์รัศมี

ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯสถาปนาขึ้น เป็น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระจักรพรรดิพงษ์

3. สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์

ต่อมาได้รับโปรดเกล้าฯสถาปนาขึ้น เป็น สมเด็จพระราชปิตุลา

บรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช

ภาพที่ 2.19 แสดงภาพพระชนิษฐาร่วมสมเด็จพระบรมราชินี

การศึกษา

เมื่อทรงเจริญพระชันษาสมควรแก่การศึกษา ได้ทรงพระอักษร และเริ่มเรียนในสำนักพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุตรี ชัยติดยาขนาฮี ผู้ทรงรอบรู้ศิลปวิทยาการหลายแขนง ตลอดจนโบราณราชประเพณี และได้ทรงศึกษาภาษาบาลี วิชาปี่นไฟ มวยปล้ำ กระบี่ กระบอง คชกรรม อศวกกรรม จากสำนักเจ้านายและขุนนางอื่นๆ ที่เป็นผู้ทรงความรู้อันสมควรแก่พระราชกุมาร สมเด็จพระราชบิดาผู้ทรงเป็นผู้สอนโดยพระองค์เองมีสายพระเนตรกว้างไกล ทรงตระหนักดีว่าวิชาการสมัยใหม่เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเรียนรู้ แต่ยังมีในภาษาไทย จึงทรงว่าจ้างครูสตรีชาวอังกฤษมาสอนภาษาอังกฤษแก่สมเด็จพระบรมราชโอรสด้วย

ทรงผนวช

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุ ในพระพุทธศาสนา เมื่อ วันพุธที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2416 และทรงลาผนวชใน วันพฤหัสบดีที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2416 แล้วทรงเข้าพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก ครั้งที่ สอง เมื่อวันพฤหัสบดีที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2416

ภาพที่ 2.20 แสดงภาพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงผนวชเป็นพระภิกษุ

เสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ

หลังจาก พระบาท สมเด็จพระจอมเกล้า เจ้าอยู่หัว สวรรคต เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2411 ที่ประชุม เสนาบดี และ พระบรม วงศานุวงศ์ พร้อมใจกัน อัญเชิญ สมเด็จพระเจ้าฟ้าชาย จุฬาลงกรณ์ฯ ขึ้นเถลิงถวัลย์ ราชสมบัติ มีพระราชพิธี บรมราชาภิเษก ครั้งแรก เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2411 แต่เนื่องจาก ขณะนั้น พระองค์ ยังไม่บรรลุนิติภาวะ สมเด็จพระเจ้าพระยา มหาศรี สุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ขณะนั้น มีบรรดาศักดิ์ เป็น เจ้าพระยา ศรีสุริยวงศ์ จึงรับหน้าที่เป็นผู้สำเร็จ ราชการแผ่นดิน จนกระทั่ง ทรงบรรลุนิติภาวะแล้ว ทรงผนวช เป็นพระภิกษุ เป็นเวลา 2 สัปดาห์ แล้วจึงมีพิธีบรมราชาภิเษก อีกครั้ง เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2416 และ นับจากนั้น มา ก็ ทรงพระราช อำนาจเด็ดขาด ในการบริหารราชการ แผ่นดิน ซึ่งตลอด รัชสมัยของพระองค์

ภาพที่ 2.21 แสดงภาพเสด็จเถลิงถวัลย์ราชย์ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2411

ภาพที่ 2.22 แสดงภาพเสด็จเถลิงถวัลย์ราชย์ครั้งที่สองเมื่อ พ.ศ.2416

สวรรคต

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราชเจ้าทรงครองราชย์ 42 ปี นับว่านานกว่าอดีตพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ สวรรคตที่พระที่นั่งอัมพรสถานสวนดุสิต ณ วันเสาร์ เดือน 11 แรม ค่ำ ปีมะโรง ตรงกับวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2453 เวลา 24.45 น. ด้วยทรงประชวร พระวัณณะ (ไต) พิการ "รวมเวลา 3 ชม. ขบวนแห่พระบรมศพมาถึง พระบรมมหาราชวังเมื่อเวลา ๓ ทุ่มของคืนวันนั้น เมื่อพระบรมโกศล่วงเข้าประตูวิเศษไชยศรี แลวทหารเกียรติยศกระทำวันทยาอุธถวายความเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี และบัดนั้นเองปืนใหญ่ของกรมทหารบกและกรมทหารเรือก็ทำการยิงสลุดถวายคำนับ ดังกึกก้องกัมปนาทไปทั่วพระนคร ขบวนแห่ล่วงเลยเข้าไปยังพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท ณ ที่นั้น พระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการภายในได้คอยรับพระบรมศพอยู่พร้อมหน้า และได้เชิญพระบรมศพขึ้นประดิษฐาน ณ ปราสาทนั้น จึงเป็นอันเสร็จพิธีของพระบรมศพ"

ภาพที่ 2.23 แสดงภาพแห่พระบรมศพมาถึงพระบรมมหาราชวัง

พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 6 ทรงพระราชนิพนธ์เป็นโคลงมหาวิหขุติในหนังสือดุสิตสมิต ว่า

ประวัติวีรบุรุษไซร์	เตือนใจ เรานา
ว่าอาจะยังชนม์	เลิศได้
และยามจะบรรลัย	ทิ้งซึ่ง
รอยบาทเหยียบแน่นไว้	แทบพื้นทรายสมัย

พระบรมรูป

ภาพที่ 2.24 แสดงภาพพระบรมรูปทรงม้า

พระบรมรูปทรงม้า ภาพนี้ถ่ายเมื่อ พ.ศ. 2450 ในสตูดิโอของจอร์จ เซาโล ณ กรุงปารีส ในภาพจะเห็นทั้งปฏิมากรและบรรดาผู้ช่วย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินเยือนสตูดิโอแห่งนี้เพื่อประทับ เป็นแบบให้เซาโล ระหว่างการเสด็จฯ ประพาสยุโรปครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2449

2.2.2 พระราชกรณียกิจ

จากการที่พระราชโอรสไปศึกษาต่อยังประเทศยุโรปเมื่อสำเร็จการศึกษาจึงกลับมาพัฒนาประเทศสยาม ทำให้ประเทศเกิดการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงมากมายเกิดขึ้นดังนี้

2.2.2.1 การเปลี่ยนแปลงประเพณี

การเปลี่ยนแปลงประเพณีเป็นพระราชกรณียกิจอีกประการหนึ่ง ซึ่งได้ทรงพระราชอุทิศหาที่จะให้บ้านเมืองเจริญตามกาลสมัย การเปลี่ยนแปลงประเพณีไทยบางอย่างเริ่มต้นมาแล้วในรัชกาล ที่ 3 แต่เนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จประพาสต่างประเทศถึง 2 ครั้ง จึงทรงพระปรีชาสามารถในการดัดแปลงแก้ไขประเพณีเพิ่มขึ้นอีกหลายประการการแต่งกายแบบตะวันตกเมื่อเริ่มแรกของเจ้านายชั้นสูง จะเห็นได้จากแบบการแต่งกาย เมื่อครั้งเสด็จประพาสต่างประเทศเป็นครั้งแรกของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือใส่เสื้อแบบฝรั่ง ทั้งชั้นนอกชั้นใน ผูกผ้าผูกคอหรือหูกระต่าย สวมถุงน่องรองเท้า ไว้ผมตัดยาวแล้วหวีเสยหรือหวีแสก ยังคงมุ่งใจกระเบนผ้าม่วงสีกรมท่าพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชโอรส และเจ้านายผู้ตามเสด็จประพาสยุโรปครั้งแรก พ.ศ. 2440 ฉลองพระองค์และทรงเครื่องแต่งกายแบบตะวันตกล้วน ทรงพระมาลาและทรงถือธารพระกร แบบนิยมในตะวันตกเวลานั้นด้วย

ภาพที่ 2.25 แสดงภาพถ่ายสตรีสมัยปลายรัชกาลที่ 5

เปรียบเทียบกับ การแต่งกายของเจ้านายที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกในสมัยต่อมา

1. ทรงเปลี่ยนแปลงประเพณีการเข้าเฝ้าในพระราชฐานโปรดเกล้าฯ ให้เลิกหมอบคลาน เปลี่ยนเป็นนั่งและยืนต่อมามีพระบรมราชโองการให้นั่งเก้าอี้แทนการหมอบคลาน
 2. ทรงเปลี่ยนแปลงประเพณีการไว้ผม และ แต่งกายของคนไทยคือผู้ชายที่เคยไว้ผมทรงมหาดไทย โปรดเกล้าฯ ให้ตัดเกรียนทั้งศีรษะ หรือไว้ยาวเล็กน้อยเสมอกันทั้งศีรษะ ผู้หญิงเลิกไว้ผมเปีย นิยมไว้ผมยาวและผมทรงดอกกระพุ่ม ส่วนเครื่องแต่งกาย ผู้ชายที่นุ่งโจงกระเบน เปลี่ยนมาเป็นนุ่งกางเกง สวมเสื้อเชิร์ต มีผ้าผูกคอหรือเสื้อนอกเรียกว่า แต่งแบบสากลตามโอกาส ส่วนผู้หญิงซึ่งเคยนุ่งโจงกระเบนห่มผ้าสะไบเฉียงเปลี่ยนมาเป็นสวมเสื้อแพรยาวกรอมแขน หรือเสื้อแขนสั้นคอเปิด บางทีมีผ้าคล้องหรือสไบห่มอีกทีหนึ่ง ส่วนผ้าถุงไม่เปลี่ยนแปลง ยังนิยมนุ่งโจงกระเบน และ ทรงแนะนำให้ราษฎรตัดฟันเสียให้ขาว เพราะคนไทยโบราณฟันดำเนื่องจากกินหมากอันเป็นเรื่องที่เห็นว่าล้าสมัย โดยทรงให้ข้าราชการสำนักฝ่ายในกระทำเป็นตัวอย่างก่อน
 3. ทรงเปลี่ยนแปลงปฏิทินตามแบบสากล คือ โปรดให้ใช้ปฏิทินทางสุริยคติที่ชาวอินโดจีนนับเป็นวันที่ 1,2,3 ไปจนถึงเดือน และเรียกเดือนทางสุริยคติ เช่น เดือนเมษายน พฤษภาคม เป็นต้น แทนการนับปฏิทินทางจันทรคติที่นับวันเป็น 1 ค่ำ 2 ค่ำ และเดือนอ้าย เดือนยี่ ยกเว้นแต่ ที่เกี่ยวกับประเพณีดั้งเดิม จึงโปรดเกล้าฯ ให้ยึดทางจันทรคติเป็นเกณฑ์อย่างที่เคยปฏิบัติมา คำว่าจุลศักราช ที่ใช้อยู่ก็โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิก และให้ใช้รัตนโกสินทร์ศกแทนโดยเริ่มนับตั้งแต่ปีเริ่มสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์(พ.ศ. 2325)
 4. ทรงเปลี่ยนแปลงแก้ไขประเพณีสืบราชสันตติวงศ์ เดิมการสืบราชสันตติวงศ์ ราชสมบัติตกแก่พระอนุชาซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นกรมพระราชวังบวรสถานมงคลมหาอุปราช ได้โปรดเกล้าฯ ให้เลิกตำแหน่งดังกล่าวนี้เสีย แล้วโปรดเกล้าฯ ให้มีตำแหน่งพระบรมโอรสาธิราชดำรงสิทธิในการสืบราชสมบัติต่อไปขึ้นมาแทน
 5. ทรงยกเลิกประเพณีการโกนหัว เมื่อพระมหากษัตริย์สวรรคต คงให้มีการไว้ทุกข์ตามโบราณราชประเพณีแต่อย่างเดียว
- การที่ได้ทรงเปลี่ยนแปลงประเพณีต่างๆ จะเห็นได้ว่าได้ทรงทำไปเพื่อยกฐานะของคนไทยให้ทันสมัยแบบอารยประเทศ เช่น การเปลี่ยนแปลงประเพณีการเข้าเฝ้า การแต่งกาย ตลอดจนการไว้ทุกข์และ เพื่อขจัดปัญหายุ่งยากอันจะเกิดแก่บ้านเมือง เช่น ทรงยกเลิกตำแหน่งมหาอุปราช เป็นต้น จึงเป็นพระราชกรณียกิจที่ทรงกระทำขึ้นด้วยพระราชวินิจฉัยที่ทรงเห็นการณ์ไกลเกี่ยวกับบ้านเมืองที่จะต้องสัมพันธ์ไมตรีกับนานาอารยประเทศมากขึ้น เป็นลำดับ

2.2.2.2 การปฏิรูปการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประสบปัญหาที่สำคัญคือ ความขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตามแบบแผนตะวันตก มาช่วยงานบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้เพราะระบบราชการแบบใหม่ มีกลไกการทำงานที่ขยายกว้างขวางขึ้น ต้องการความรวดเร็วในการสื่อสารเพื่อสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงาน ดังนั้นบุคลากรข้าราชการในระบบนี้ จึงต้องมีความรู้หนังสือ และมีจำนวนมากพอแก่ตำแหน่งงานที่กว้างขวาง ความต้องการกำลังคนที่มีหนังสือเป็นผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ ต่อระบบการศึกษาของไทย คือเปลี่ยนแปลงลักษณะการศึกษาแบบเก่ามาสู่การศึกษาแบบใหม่ คือ การศึกษาระบบโรงเรียน โรงเรียนในระยะเริ่มแรกที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดตั้งขึ้นเป็นโรงเรียนในพระบรมมหาราชวังมีเป้าหมายเพื่อการเรียน สอน เพื่อฝึกหัดกุลบุตรของบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์และขุนนางชั้นสูงที่ถวายตัวเพื่อรับราชการเป็นข้าราชการชั้นสัญญาบัตร การจัดการศึกษาที่ดำเนินควบคู่ไปกับการส่งนักเรียนไปเรียนต่อต่างประเทศเพื่อกลับมารับราชการแทนชาวตะวันตกที่ทรงว่าจ้างให้มาทำราชการในตำแหน่งสำคัญต่างๆ ทั้งยังเพื่อแก้ปัญหที่ชาวต่างประเทศพยายามขยายอิทธิพลของชาติตนเข้ามาในระบบราชการไทย

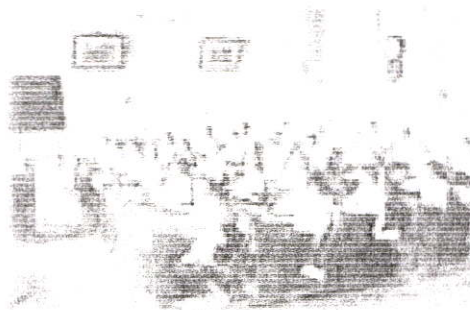
ภาพที่ 2.26 แสดงภาพถ่ายโรงเรียนทหารมหาดเล็ก

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นว่าการศึกษาในระบบเก่า คือ การเรียนหนังสือในวัดจากพระสงฆ์เป็นสิ่งเหมาะสม สามารถนำมาปรับใช้เป็นอย่างดีกรการศึกษาสมัยใหม่ได้ จึงทรงให้วัดร่วมมือกับรัฐบาลจัดตั้งโรงเรียน เพื่อสอนความรู้อย่างเป็นระบบแบบแผนที่ทันสมัย โรงเรียนในการศึกษาระบบใหม่ที่ตั้งขึ้นเป็นครั้งแรก ใน พ.ศ. 2427 คือ โรงเรียนวัดมหรณพาราใน พ.ศ. 2442 ทรงโปรดฯ ให้ขยายการศึกษาออกไปยังหัวเมือง มีการจัดตั้งโรงเรียนชั้นมูลฐานสามัญ และ จัด

หลักสูตรให้ถ่ายทอดนักเรียนในชนบท และ มีข้าราชการมหาดไทยในหัวเมืองเป็นผู้ช่วยเหลือด้านการเงิน และ ด้านธุรการ จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระบบใหม่ในระยะแรกมุ่งผลิตคนเพื่อการรับราชการ เมื่อการศึกษาขยายตัวกว้างขึ้นนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐจึงมุ่งให้ การศึกษาผลิตราษฎรที่เป็นพลเมืองดี มีจิตสำนึกร่วมกันในการยึดมั่นต่อหลักจริยธรรมทางศาสนา และรักชาติ ต่อมาก็มียุโรปโรงเรียนสตรีในหัวเมืองที่สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรีพระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 5 ทรงจัดตั้งขึ้นด้วยทุนทรัพย์ส่วนพระองค์ (ภาพจากกรมศิลปากร.2524)

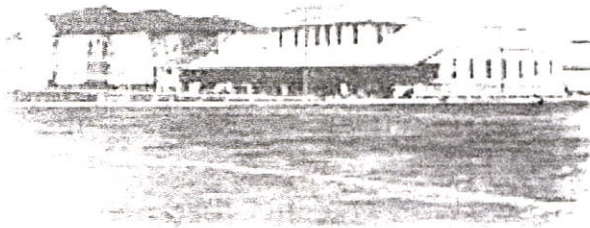
ภาพที่ 2.27 แสดงภาพพระตำหนักสวนกุหลาบที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ กรมขุนพิริยดิศประชานาถ

ภาพที่ 2.28 แสดงภาพการศึกษาครั้งแรกโดยเปลี่ยนสภาพโรงเรียนทหารมหาดเล็กมาสอนหนังสือให้พลเรือน ในปี พ.ศ.2425

2.2.2.3 การปฏิรูปการปกครอง

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้มีการจัดตั้งสุขาภิบาล หัวเมืองขึ้นเป็นแห่งแรกที่ตำบลท่าฉลอมจังหวัดสมุทรสาคร เมื่อปี พ.ศ. 2448 และพระราชบัญญัติจัดการสุขาภิบาลตามหัวเมืองต่างๆ พ.ศ.2450 เพื่อเป็นการชักนำให้ประชาชนได้ทดลองใช้การปกครองแบบเทศบาลเช่นเดียวกับในต่างประเทศ ที่มีข้าราชการส่วนภูมิภาค คือ ผู้ว่าราชการเมืองนายอำเภอ เป็นผู้นำประชาชนในท้องถิ่น ดำเนินการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจการสุขาภิบาลการหารายได้ และ การดำเนินงานสะท้อนให้เห็นการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น นับว่าเป็นทรงปลูกฝังลัทธิประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนอย่างไม่รู้สีกตัว สุขาภิบาลจึงมีส่วนสำคัญในด้านการบริการชุมชนในท้องถิ่น เพราะเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยให้มีการพัฒนาท้องถิ่น

ภาพที่ 2.29 แสดงภาพกระทรวงยุติธรรม

ในการปฏิรูประบบกฎหมาย และการศาล พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในปี พ.ศ. 2437 รับผิดชอบด้านการศาล นับเป็นการแยกอำนาจตุลาการออกจากฝ่ายบริหารเป็นครั้งแรกจากการปฏิรูปการปกครองทำให้มีการพัฒนาการปกครองต่าง ๆ คือ

การเลิกระบบไพร่

คำว่า "ไพร่" คือ คำที่ใช้เรียกราษฎรสามัญทั้งหญิง และ ชายในสังคมมาแต่อดีต สถานะไพร่เกิดขึ้นจากความจำเป็นทางสังคมที่แรงงานมีความสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจ และ เป็นกำลังให้กองทัพยามสงคราม สถานะของไพร่จึงเป็นสถานะที่ถูกพันธนาการไว้ด้วยระเบียบของรัฐ ไม่มีอิสระในชีวิตจนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้ รัฐสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีไพร่พลหนึ่งการใช้แรงงานเป็นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีว่า สถานะไพร่เป็นแอกใหญ่ของสังคม ได้ทรงปลดภาระนี้ด้วยการจัดระเบียบสังคมเสียใหม่ให้มีการใช้แรงงานจ้าง ทหารประจำการ หรือทหารอาชีพแทนการเกณฑ์แรงงาน เริ่มจากปี พ.ศ. 2425 มีการตราพระราชบัญญัติทหารหลายฉบับ ให้เป็นทหารสมัครก่อน จากนั้นในปี พ.ศ. 2448 จึงประกาศใช้ " พระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 " เปลี่ยนจากทหารสมัครเป็นทหาร "เกณฑ์ " โดยกำหนดให้ไพร่ที่มีอายุ 18-20 ปีต้องเข้ารับการศึกษาเป็นทหาร และ ประจำการมีกำหนดระยะเวลา 2 ปี การประกาศใช้พระราชบัญญัติเกณฑ์ทหารนี้ นับเป็นการยกเลิกระบบไพร่อย่างเป็นทางการ ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

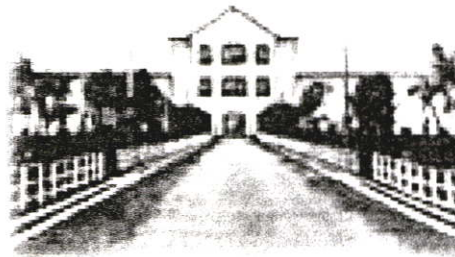
การเลิกทาส

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพิจารณาที่จะเลิกทาสด้วยการลดราคาค่าทาสลง จำนวนทาสค่อยลดลงโดยลำดับจนหมดไปทั้งพระราชอาณาเขต ทรงใช้วิธีการอย่างละมุนละม่อมในการเลิกทาส มิให้ทั้งนาย และ ตัวทาสเองได้รับผลเสียและไม่พึงพอใจ ทรงดำเนินการเลิกทาสอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2417 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2448 จึงเลิกระบบทาสได้สำเร็จจุลวง และ ได้ออกเป็นพระราชบัญญัติทาส ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2448)

การเลิกทาสเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่าพระองค์ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ผู้ทรงคุณธรรมอันประเสริฐ ทรงพระอุตสาหะจัดการในเรื่องนี้เป็นเวลานานกว่าสามสิบปี จนบรรลุผลสมดังพระราชประสงค์ โดยมีได้ทรงทอดอโย ทรวงอบคอบ เห็นการณ์ไกลเป็นเลิศ พระองค์ทรงดำเนินการได้เรียบร้อย โดยมีได้เสียเลือดเนื้อหรือเกิดการเดือดร้อนประการใด เยี่ยงการเลิกทาสในนานาประเทศ พระมหากษัตริย์คุณอันยิ่งใหญ่ของพระองค์ย่อมยังประโยชน์ให้แก่ชาวไทย และ ประเทศชาติเป็นอเนกประการ

การทหาร

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ มีการฝึกหัดทหารให้เป็นแบบทหารตะวันตก เช่นมีกองรักษาพระองค์อย่างยุโรป กองทหารหน้า ฯลฯ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสืบทอดพระราชโอรสจากสมเด็จพระบรมราชชนก และ เนื่องจากสถานการณ์ของประเทศเปลี่ยนแปลงไปมาก ชาติตะวันตกรุ่งเรืองขึ้นในด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ประกอบกับการเผยแพร่ลัทธิจักรวรรดินิยมของชาติมหาอำนาจตะวันตก ทำให้เกิดความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องจัดการปฏิรูปการทหารตามแบบสากล การจัดสายบังคับบัญชาโรงเรียนนายร้อยทหารบกเป็นสถาบัน การศึกษา ระดับอุดมศึกษาในรัชกาลที่ 5 ซึ่ง "สร้าง" คนให้มีความรู้ความสามารถในการทหาร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดการทหารให้มีระเบียบ และ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยตราพระราชบัญญัติจัดการทหาร พ.ศ. 2430 จัดตั้งกรมยุทธนาธิการ

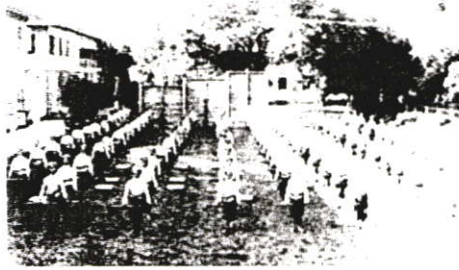

ภาพที่ 2.30 แสดงภาพจัดตั้งกรมยุทธนาธิการ

รับผิดชอบในการดำเนินงาน และ บังคับบัญชากรมทหารบก ทหารเรือ อย่างใหม่ทั้งหมด ให้เป็นระเบียบแบบแผนเดียวกันทุกกรม ในขณะที่กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่เพียงแต่ดูแลหัวเมืองภาคใต้ และ ประเทศราชบนแหลมมลายู และ ต่อมามีหน้าที่ดูแลภารกิจทหารเรือ และ กรมที่เกี่ยวข้องกับกิจการทหารบางกรม

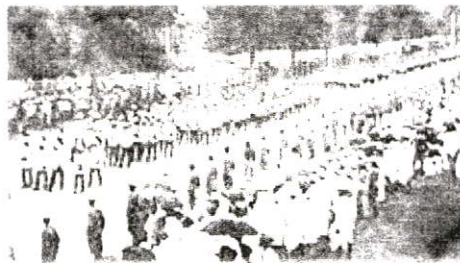
ร.ศ. 112 (พ.ศ.2436) หรือกรณี "วิกฤตการณ์ปากน้ำ" มีผลทำให้ไทยต้องทบทวนนโยบายการจัดการทหารใหม่ จึงนำมาสู่นโยบายรวมทหารทั้งหมดเข้าไว้ในกระทรวงเดียวกัน คือกระทรวงกลาโหม ในส่วนของการเกณฑ์คนเป็นทหารนั้นการดำเนินการต้องประสบปัญหาหลายประการ เนื่องจากความผูกพันในระบบไพร่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของบุคคลหลายฝ่าย

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ต้องทรงดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป จนในที่สุดมีการประกาศพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหารเมื่อ พ.ศ.2448 ในบางมณฑล เพื่อให้ได้ทหารจำนวนมากพอที่จะประจำการ และ ผูกหัดระเบียบวินัยแบบใหม่

ภาพที่ 2.31 แสดงภาพนายทหารในกองบัญชาการกองทัพบก ที่โรงเรียนนายร้อย (กรมแผนที่ทหาร) ประมาณ พ.ศ.2445

นอกจากจะทรงปฏิรูปกองทัพบกให้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ยังทรงเห็นความจำเป็นในการป้องกันประเทศทางน่านน้ำ เหตุการณ์ใน ร.ศ. 112 เป็นบทเรียนที่ดียิ่ง สมเด็จพระปิยมหาราชได้ทรงวางรากฐานกองทัพเรือไทย ทรงปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกิจการที่เกี่ยวกับทหารเรือให้ทันสมัยกล่าวคือ จัดกำลัง และ ระเบียบการบังคับบัญชาใหม่ให้รัดกุมขึ้น

ภาพที่ 2.32 แสดงภาพพระราชทานพระราชวังเดิมให้เป็นโรงเรียนนายเรือ เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน พ.ศ. 2449

ทรงสร้างเรือรบไว้ป้องกันประเทศหลายลำ เช่น เรือพระที่นั่งเวสชาติรี เรือพระที่นั่งมหาจักรี ลำที่ 1 เรือมูรธาवलิตสวัสดิ์ ลำที่ 1 เรือรบหลวงสุริยมณฑล ลำที่ 1 เรือรบหลวงมกุฎราชกุมารเรือรบหลวงสุครีพครองเมือง

พระองค์ยังได้ส่งพระราชโอรสไปทรงศึกษาวิชาการต่างๆตามแบบอย่างยุโรปเพื่อนำมาพัฒนาประเทศหลายพระองค์ เช่น

-พระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นนครไชยศรีสุรเดชทรงศึกษาวิชาการด้านการทัพบกประเทศเดนมาร์ก

ภาพที่ 2.33 แสดงภาพพระเจ้าลูกยาเธอกรมหมื่นนครไชยศรีสุรเดช

-พระเจ้าลูกยาเธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ทรงศึกษาวิชาการด้านการทัพเรือประเทศอังกฤษ

ภาพที่ 2.34 แสดงภาพพระเจ้าลูกยาเธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์

-พระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธทรงศึกษาวิชาการด้านการทัพบกประเทศอังกฤษ

ภาพที่ 2.35 แสดงภาพพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ

-กรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงศึกษาวิชาการด้านการทัพบก ประเทศเยอรมัน

ภาพที่ 2.36 แสดงภาพกรมพระนครสวรรค์วรพินิต

-พระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ ทรงศึกษาวิชาการด้านการทัพบกเรือ ประเทศเยอรมัน

ภาพที่ 2.37 แสดงภาพพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์

-กรมหลวงพิศณุโลกประชานาถทรงศึกษาวิชาการด้านการทัพบกประเทศรัสเซีย

ภาพที่ 2.38 แสดงภาพกรมหลวงพิศณุโลกประชานาถ

- กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทรงศึกษาวิชาการด้านกฎหมายประเทศอังกฤษ

ภาพที่ 2.39 แสดงภาพกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์

- กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธินทรงศึกษาวิชาการด้านวิศวกรรม

ภาพที่ 2.40 แสดงภาพกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน

- กรมพระยาชัยนาทนเรนทรทรงศึกษาวิชาการด้านการแพทย์

ภาพที่ 2.41 แสดงภาพกรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน

- กรมพระจันทบุรีนฤนาถทรงศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ประเทศอังกฤษ

ภาพที่ 2.42 แสดงภาพกรมพระจันทบุรีนฤนาถ

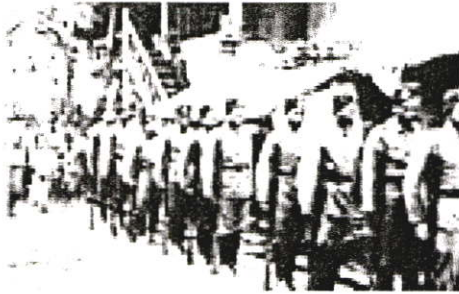
- กรมหมื่นสรวรรควิไลยนรบดีทรงศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์ประเทศเยอรมัน

ภาพที่ 2.43 แสดงภาพกรมหมื่นสรวรรควิไลยนรบดี

การจัดการด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยทรงจัดตั้งกรมกองตระเวน และ กรมตำรวจภูธรขึ้น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ตำรวจนครบาลสังกัดกระทรวงนครบาล ตำรวจภูธรสังกัดกระทรวงมหาดไทย

ภาพที่ 2.44 แสดงภาพการฝึกแถวของตำรวจในรัชกาลที่ 5

การศาล

ด้วยเหตุที่ชาติตะวันตก อ้างถึงความไม่ยุติธรรมและความโหดร้ายของบทลงโทษตลอดจนการขาดระเบียบแบบแผนในการพิจารณาคดีของศาลไทย จนเกิดสภาพสิทธินอกอาณาเขตขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 โดยชาติตะวันตกจัดตั้งกงสุลขึ้นพิจารณาคดีของคนในบังคับของตนได้ ทำให้เกิดความยุ่งยากทางการปกครองขึ้นเสมอ และเพื่อที่จะให้ระเบียบการศาลของไทย ได้เป็นไปอย่างเรียบร้อยตามกระบวนการยุติธรรม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดฯ ให้ตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ.2434 โดยรวมศาลต่าง ๆ ในขณะนั้นเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้เกิดความสะดวกและเป็นแบบแผนปฏิบัติมาจนปัจจุบันนี้

ภาพที่ 2.45 แสดงภาพการพิจารณาคดีในศาลต่างประเทศ

2.2.2.4 การปฏิรูปการคลังและเศรษฐกิจ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงวางเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ ทรงปรับปรุงการภาษีอากร วางระเบียบการเก็บภาษีให้รัดกุมโปรดให้จัดตั้ง "หอรัษฎากรพิพัฒน์" ขึ้นใน พ.ศ. 2416 เพื่อเก็บรายได้ภาษีอากรของแผ่นดิน มารวมไว้เพียงแห่งเดียวพระองค์ทรงจัดระเบียบการคลังใหม่โดยทรงแยกการคลังออกจาก การต่างประเทศ เมื่อ พ.ศ. 2418 ต่อมาทรงจัดระบบเงินตราใหม่

โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติ สำหรับกรมพระคลังมหาสมบัติ มีสาระสำคัญมุ่งในการจัดหางบประมาณประจำปี แยกแยกทรัพย์สินออกเป็นส่วนของพระมหากษัตริย์และของแผ่นดิน ที่เรียกว่าพระคลังข้างที่ และ พระคลังมหาสมบัติ นับเป็นพระมหากษัตริย์ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชพระองค์เดียวในโลก ที่ออกกฎหมายจำกัดอำนาจการใช้จ่ายเงินของตนเอง โปรดให้ใช้ธนบัตรขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2433 เรียกว่า อัฐกระดาษ และต่อมาโปรดให้ใช้เหรียญบาท เหรียญสลึง และสตางค์ กำหนดให้ 1 บาทเท่ากับ 100 สตางค์

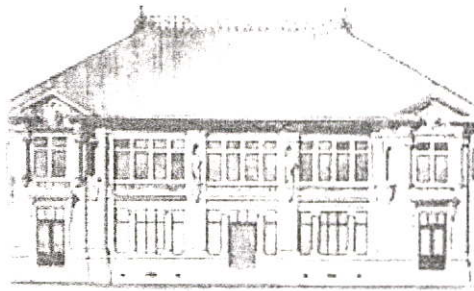
ภาพที่ 2.46 แสดงภาพ ธนบัตร สมัยรัชกาลที่ 5

ภาพที่ 2.47 แสดงภาพ ธนบัตร สมัยรัชกาลที่ 5

ภาพที่ 2.48 แสดงภาพ เหรียญ สมัยรัชกาลที่ 5

ภาพที่ 2.49 แสดงภาพ แบบแปลนแบบคีลยามักมมาจล ซึ่งเป็นธนาคารที่ดำเนินการโดยคนไทย เป็นแห่งแรก

การเปลี่ยนแปลงการเก็บภาษีอากร และ ผลประโยชน์ต่าง ๆ รวมทั้งการจัดระเบียบ การคลังแผนใหม่ ทำให้การรวบรวมรายได้แผ่นดินทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมี ประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าเดิม พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพัฒนา ด้านเศรษฐกิจโดยทรงเน้นไปที่โครงสร้างพื้นฐานอันได้แก่ การสร้างทางรถไฟ การสร้าง ถนน การขุดคูคลอง รวมทั้งการชลประทานอื่น ๆ เช่นการสร้างประตูระบายน้ำ เชื่อน ฝายทดน้ำทั้งในราชธานี และหัวเมืองเพื่อเปิดพื้นที่นาให้กว้างขวางเพิ่มความอุดม สมบูรณ์แก่ผืนดิน ซึ่งหมายถึงจำนวนผลผลิตที่เพิ่มพูนตามมาด้วย การจัดการ คมนาคมดังกล่าวจึงเป็นทั้งการอำนวยความสะดวกในการสัญจรไปมา และการติดต่อ ค้าขาย นำทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตจากแหล่งต่างๆ มาสู่ตลาดได้สะดวกและ รวดเร็วยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะมีผลโดยตรงต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันแล้วยังมี ผลต่อเศรษฐกิจอันเป็นปัจจัยยิ่งของ "การพัฒนา" หรือปฏิรูปบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ

ภาพที่ 2.50 แสดงภาพบริเวณถนนเจริญกรุงย่านเศรษฐกิจ ในสมัยรัชกาลที่ 5

ภาพที่ 2.51 แสดงภาพห้างกิมฮั่วเฮง ถนนเจริญกรุง ย่านเศรษฐกิจ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชวินิจฉัยเห็นว่า การคมนาคมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านการปกครอง เศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคมนาคมจะช่วยกระชับการปกครองหัวเมืองเข้ามาสู่เมืองหลวง เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทางและการประกอบธุรกิจ การปรับปรุงการคมนาคมในรัชกาลนี้ อาจแบ่งออกได้สองประเภท คือ ทางน้ำ และทางบก ได้แก่

คลอง

นโยบายการขุดคลองในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น จะเห็นได้จากพระราชดำริของพระองค์ ดังนี้

“...การขุดคลองเพื่อจะให้เป็นที่มาหาชนได้ไปมาอาศัย และเป็นทาง ที่จะให้สินค้า บรรทุกไปมาโดยสะดวก ซึ่งเป็นผลแก่เรือกสวนไร่นาซึ่งจะเกิดทวีขึ้นในพระ ราชอาณาจักร เป็นการอุดหนุนการเพาะปลูกในบ้านเมืองให้เจริญวัฒนายิ่งขึ้น....”

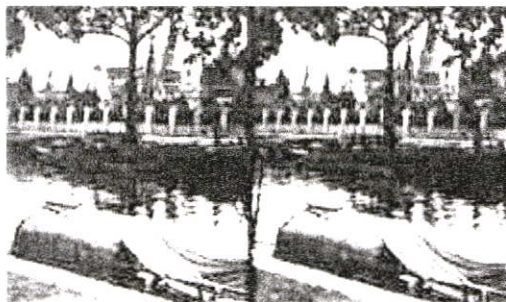
ในรัชสมัยของพระองค์ได้มีการขุดคลองถึง 15 สาย คลองแรกที่โปรดเกล้าฯ ให้ขุด คือ คลองเปรมประชากร และคลองที่สำคัญสายหนึ่ง คือ คลองรังสิตประยูรศักดิ์

ภาพที่ 2.52 แสดงภาพคลองโง่งอ่างในสมัยรัชกาลที่ 5

ภาพที่ 2.53 แสดงภาพทัศนบริเวณคลองมหานาค-คลองบางลำพูเมื่อราว 100 ปีมาแล้ว

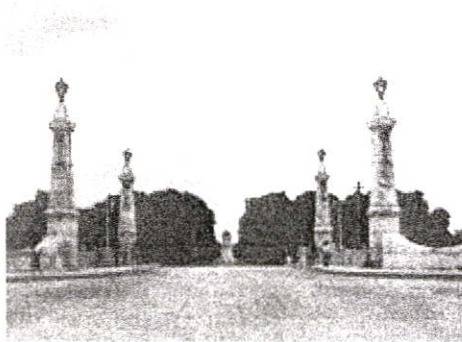
ภาพที่ 2.54 แสดงภาพคลองหลอดในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ถนน

รัชกาลที่ 5 ได้กำหนดแบบแผนในการสร้างถนนทุกสายในกรุงเทพฯ ไว้อย่างเป็นระเบียบ เช่น กำหนดขนาดของถนน มีทางเดินเท้าและปลูกต้นไม้ริมถนน ขุดคลองไถ่ถนนเพื่อเป็นทางระบายน้ำ ถนนในระยะแรก ๆ เป็นถนนเลียบบคูเมือง เช่น ถนนกรุงเกษม ต่อมาจึงขยายไปสร้างถนนชานเมือง เช่น ถนนสามเสน หลังจากนั้นจึงขยายไปสร้างในท้องที่ที่เจริญแล้ว เช่น ถนนเยาวราช เป็นต้น อุปสรรคในการตัดถนนที่สำคัญ คือ เรื่องที่ดิน ทรงแก้ปัญหานี้โดยการออก พ.ร.บ. การเวนคืนที่ดิน และให้เจ้าของที่ดินที่ถูกตัดถนนช่วยออกเงินค่าใช้จ่ายในการตัดถนนด้วย

ภาพที่ 2.55 แสดงภาพถนนมหาชัยในสมัยรัชกาลที่ 5 แลเห็นสถานมหันตโทษ กำแพงพระนคร และ ป้อมหมื่นทวง มีรถรางแล่นผ่านถนนสายนี้

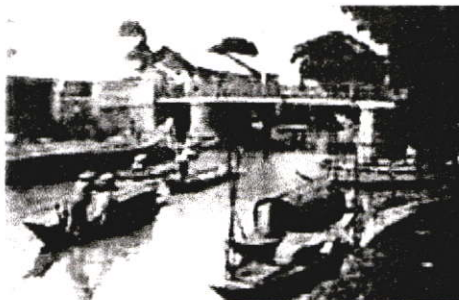
ภาพที่ 2.56 แสดงภาพถนนราชดำเนินนอก

สะพาน

การสร้างถนนส่วนใหญ่ต้องผ่านคลองซึ่งมีอยู่มากมาย จึงต้องมีการสร้างสะพานพร้อม ๆ กับการสร้างถนน สะพานที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 นั้น มี 3 แบบ คือ สะพานไม้ สะพานเหล็ก สะพานท่อ สำหรับเงินที่ใช้ในการก่อสร้างสะพานนี้ นอกจากจะใช้เงินที่จัดสรรไว้โดยเฉพาะแล้ว รัชกาลที่ 5 ยังทรงอุทิศเงินในงานเฉลิมพระชนมพรรษาเป็นพระราชกุศลฉลองพระชนมายุครบรอบแต่ละปีใช้สร้างสะพานเพื่อเป็นประโยชน์แก่มหาชนทั่วไป ทรงบริจาคเงินสร้างสะพานตั้งแต่ปี พ.ศ.2434 – 2453 ปรากฏว่ามีสะพานที่สร้างด้วยเงินนี้ถึง 17 แห่ง สะพานดังกล่าวมีชื่อนำหน้าว่า "เฉลิม" และลงท้ายด้วยเลขตามปีพระชนมายุ ใน พ.ศ.2245 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างสะพาน ผ่านพิภพลีลาชั้น เพื่อเชื่อมถนนราชดำเนินในและถนนราชดำเนินกลาง ลักษณะสะพานเป็นสะพานที่มีความเอียงลาดน้อยมากเกือบเสมอระดับถนน ราวลูกทรงสะพานเป็นเหล็กดัดมีลวดลายงดงาม รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดสะพานนี้เนื่องในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อ พ.ศ.2447

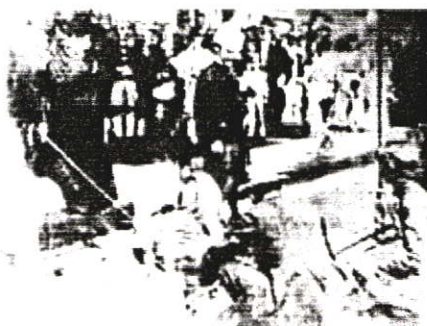
ภาพที่ 2.57 แสดงภาพสะพานดำรงสถิต ถนนเจริญกรุง ข้ามคลองรอบกรุง

ภาพที่ 2.58 แสดงภาพสะพานหัน สร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รถไฟ

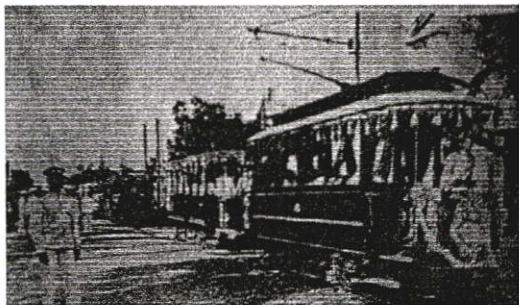
เนื่องจากประเทศมหาอำนาจตะวันตกกำลังแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาทางเมืองไทย รัชกาลที่ 5 จึงโปรดเกล้า ให้สร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ไปยังภูมิภาคต่างๆ อย่างรีบด่วนเพื่อป้องกันประเทศ การปกครอง และเศรษฐกิจ ใน พ.ศ. 2430 รัฐบาลได้ว่าจ้างบริษัทบีนชาร์ดแมกทักการ์ท โลเธอร์ สํารวจเส้นทางเพื่อสร้างทางรถไฟ ใน พ.ศ. 2434 รัฐบาลได้ตกลงใจสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ นครราชสีมาเป็นสายแรก ให้บริษัท ยี.มุเรย์ แคมป์ เบลล์ เป็นผู้สร้าง ต่อมาจึงได้ขยายการสร้างทางรถไฟอีกหลายสาย เช่น สายใต้ สายเหนือ สายตะวันออก เป็นต้น เมื่อวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2439 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วย สมเด็จพระนางเจ้าเสาวภาผ่องศรี พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพระราชพิธีเปิดการเดินรถไฟหลวงสายแรกในพระราชอาณาจักร (สายนครราชสีมา) โดยประทับตรงที่ที่ได้เทมูลดินซึ่งทรงชูดไว้เมื่อครั้งแรกเริ่มสร้างทางรถไฟ เมื่อ พ.ศ.2434 แล้วทรงกระทำพระฤกษ์ตริ่งหมุดที่รางทอง รางเงิน ส่วนด้านเหนือให้ติดกับหมอนไม้มรดคาคาดเงินมีอักษรจารึก ส่วนทางด้านใต้พระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเป็นผู้ทรงตริ่ง

ภาพที่ 2.59 แสดงภาพ พระราชพิธีเปิดการเดินรถไฟหลวงสายแรกในพระราชอาณาจักร (สายนครราชสีมา)

รถราง

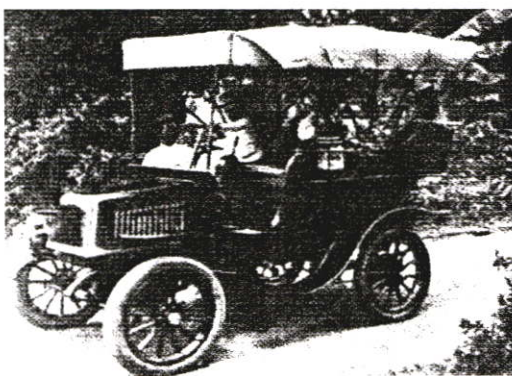
กิจการรถรางเริ่มมีในเมืองไทยเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.2430 รถรางสายแรก คือ สาย บางคอแหลม เริ่มเดินจากหน้าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ระยะแรกใช้ม้าลากไปตามราง ภายหลังจึงเปลี่ยนมาใช้พลังงานไฟฟ้า ในสมัยนั้นมีบริษัทรถรางอยู่ 2 บริษัท คือ บริษัท รถรางไทย จำกัด และบริษัท ไฟฟ้าสยาม ทุน จำกัด ในที่สุดเมื่อ พ.ศ.2451 บริษัท ไฟฟ้าสยามทุน จำกัด ได้รวมกิจการรถรางทุกสายมาดำเนินการเอง

ภาพที่ 2.60 แสดงภาพพิธีเปิดเดินรถรางสายรอบเมืองของบริษัทรถรางไทยเมื่อ พ.ศ.2448 แต่รถรางสายนี้ ราษฎรนิยมเรียกว่า รถรางสายแดง เพราะตัวรถทาสีแดง

ยานพาหนะ

ยานพาหนะที่ใช้ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีหลายชนิดด้วยกัน เช่น รถม้า รถลาก และ รถยนต์

ภาพที่ 2.61 แสดงภาพงานชุมนุมรถยนต์ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5

รถม้า

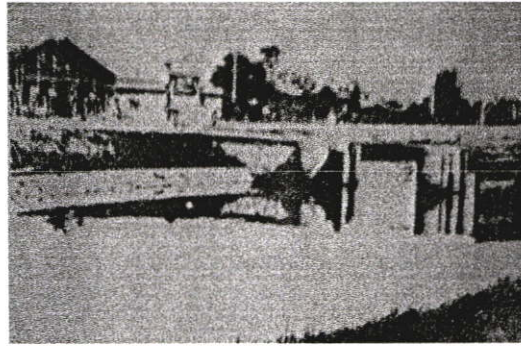
ในสมัยรัชกาลที่ 4 ปรากฏว่ามีการใช้รถม้ากันบ้างแล้ว แต่ยังไม่แพร่หลายเพราะยังไม่ค่อยมีถนน ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการตัดถนนหลายสาย จึงมีผู้นิยมใช้รถม้าเป็นพาหนะส่วนตัว และรถม้ารับจ้างรถม้าในสมัยรัชกาลที่ 4 ล้อใช้ยางตัน 2 ล้อหลังใหญ่ 2 ล้อหน้าเล็ก เทียมด้วยม้า สารดินั่งด้านหน้า ที่นั่งผู้โดยสารกระบะมีประทุนผ้าใบ

รถลาก

พระยาโชฎีกกราชเศรษฐี (พุก) ได้นำรถลากคันแรกจากเมืองซัวเถา ประเทศจีนเข้ามาถวายรัชกาลที่ 5 เพื่อสำหรับประทับให้มหาดเล็กลากประพาสเล่นในวังหลวง และเป็นที่นิยมแพร่หลาย ในเวลาต่อมามีผู้ส่งรถลากจากเมืองจีนเข้ามาขายและ เป็นรถรับจ้าง เมื่อมีรถลากรับจ้างมากขึ้นทำให้การสัญจรไปมาลำบาก เพราะถนนแคบ และผู้ลากรดแต่งกายไม่เรียบร้อย รัชกาลที่ 5 จึงทรงตราพระราชบัญญัติรถลากฉบับแรกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2544 เพื่อจัดระเบียบ และป้องกันอันตราย กำหนดให้เจ้าของรถลากจดทะเบียนรถลาก และกำหนดอัตราค่าโดยสารไว้ด้วยจะเห็นได้ว่ากิจการด้านการคมนาคมแบบสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ เป็นการวางรากฐานการคมนาคม ให้แก่รัฐบาลต่อมาจนถึงปัจจุบัน และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งในด้านการปกครองเศรษฐกิจ และสังคมในอดีตและปัจจุบัน

การประปา

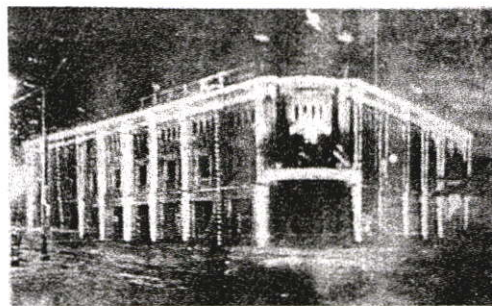
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริว่า ในปีหนึ่ง ๆ ราษฎรต้องเสียชีวิตเพราะบริโภคน้ำที่ไม่บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก ฉะนั้นในปี พ.ศ. 2446 พระองค์จึงโปรดให้ว่าจ้างชาวฝรั่งเศสเข้ามาเป็นนายช่างสุขาภิบาล จัดการประปาในกรุงเทพฯ การขุดคลองประปาเป็นระยะทางยาว จากกรุงเทพฯ ถึงรังสิต เพื่อนำน้ำเหนือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เข้ามาทำเป็นน้ำสะอาด ให้ประชาชนได้ใช้บริโภค ประปาจึงได้เริ่มมีขึ้นในปีนั้นเอง กรมสุขาภิบาล และกรมคลองได้ร่วมมือกันดำเนินการจัดทำน้ำบริโภค โดยตั้งที่ขังน้ำที่คลองเชียงรากแขวงเมืองปทุมธานี ขุดคลองแยกมาถึงคลองสามเสน และตั้งโรงสูบน้ำ กรองน้ำให้สะอาดบริสุทธิ์แล้วจำหน่ายไปตามที่ต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร การประปານี้เริ่มดำเนินการตั้งแตปี พ.ศ. 2452 และได้ขยายงานการจัดจำหน่ายเรื่อย ๆ จนแพร่หลายมากขึ้นในปัจจุบัน

ภาพที่ 2.62 แสดงภาพประตุน้ำที่สามเสน สำหรับระบายน้ำไปสู่ที่สูบน้ำ เพื่อจัดทำน้ำประปา

การไฟฟ้า

เริ่มมีไฟฟ้าใช้ในเมืองไทยเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2427 โดยจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี (เจิม แสงชูโต) ได้สั่งซื้อเครื่องไฟฟ้าจากอังกฤษใช้ที่กรมทหาร ต่อมารัชกาลที่ 5 จึงโปรดเกล้าฯ ให้วังหลวงใช้ไฟฟ้าด้วย ในพ.ศ. 1441บริษัทไฟฟ้ายามทุนจำกัด ได้รับสัมปทานจำหน่ายกระแสไฟฟ้าทั่วพระนคร และจัดตั้งโรงไฟฟ้าขึ้นที่วัดเลียบในเวลาต่อมา มีประชากรในพระนครเพิ่มมากขึ้นความจำเป็นที่จะต้องใช้ไฟฟ้ามียิ่งตามมาด้วย รัชกาลที่ 5 จึงโปรดเกล้าฯ ให้กรมสุขาภิบาลจัดสร้างโรงไฟฟ้าสามเสน เรียกว่า กองไฟฟ้าหลวง แต่กิจการของบริษัทไฟฟ้ายาม ทุนจำกัด ก็ยังคงดำเนินอยู่ ต่างฝ่ายต่างจ่ายกระแสไฟฟ้าในเขตของตนไม่เกี่ยวข้องกัน

ภาพที่ 2.63 แสดงภาพบริษัทไฟฟ้ายาม ทุนจำกัด

บริษัทไฟฟ้ายาม ทุนจำกัด เป็นบริษัทของชาวเดนมาร์ก ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2441 มีนายเวสเตน ไฮลซ์เป็นผู้จัดการได้รับสัมปทานการเดินรถราง และจัดจำหน่ายไฟฟ้าทั่วพระนครโดยจัดตั้งโรงไฟฟ้าขึ้นที่ วัดเลียบ ใน พ.ศ. 2482 ได้เปลี่ยนชื่อเป็นบริษัทไฟฟ้าคอร์ปอเรชัน เมื่อครบกำหนดสัมปทานจึงได้โอนกิจการให้รัฐบาลดำเนินกิจการเองใน พ.ศ. 2493

การไปรษณีย์

ได้เปิดทำการเมื่อวันที่ 4 สิงหาคม 2421 ขึ้นกับกระทรวงโยธาธิการร่วมประสานงานกับกรมโทรเลข ซึ่งได้ดำเนินการจัดตั้งก่อนแล้ว กิจการไปรษณีย์และโทรเลขได้เจริญก้าวหน้าและแพร่หลายขึ้นอย่างเห็นได้ชัดหลังจากเปิดทำการได้ไม่นาน และได้เปิดโรงเรียนไปรษณีย์ โทรเลข ฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ตั้งแต่ พ.ศ.2432 กิจการไปรษณีย์และโทรเลขได้รวมเป็นกรมเดียวกันใน พ.ศ.2441 รวมเรียก กรมไปรษณีย์โทรเลข ปัจจุบัน คือ การสื่อสารแห่งประเทศไทย และต่อมาประเทศไทยได้เข้าร่วมสากลไปรษณีย์ เมื่อ พ.ศ.2428

ภาพที่ 2.64 แสดงภาพกรมไปรษณีย์โทรเลขแห่งแรก

ภาพที่ 2.65 แสดงภาพการวางสายเคเบิลโทรเลขใต้น้ำ

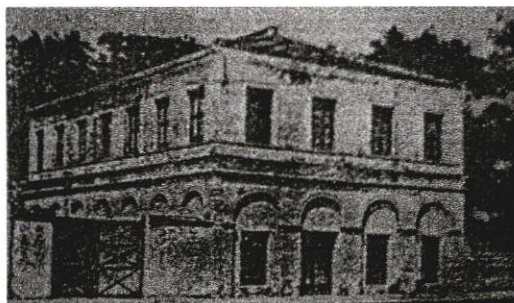
ภาพที่ 2.66 แสดงภาพนุรุษไปรษณีย์ และตู้ไปรษณีย์

โทรศัฟท์

ใน พ.ศ.2424 กรมกลาโหมได้ทดลองใช้โทรศัฟท์เครื่องแรกติดต่อระหว่างกรุงเทพฯ สมุทรปราการได้ผลดี ดังนั้น ในปี พ.ศ.2429 กรมไปรษณีย์จึงได้เปิดการใช้โทรศัฟท์ในพระนคร สำหรับโทรศัฟท์ทางไกลมีแค่ กรุงเทพฯ – นครปฐม และ กรุงเทพฯ – สมุทรปราการเท่านั้น อัตราค่าใช้โทรศัฟท์ในสมัยนั้นถ้าใช้กลางวันคิดเดือนละ 10 บาท ใช้กลางคืนคิดเดือนละ 11 บาท ถ้าใช้เฉพาะบ้านไม่ผ่านที่ทำการโทรศัฟท์กลางคืนเดือนละ 5 บาท

โทรเลข

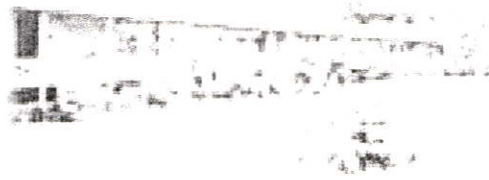
ใน พ.ศ.2418 รัชกาลที่ 5 ทรงมอบหมายให้กรมกลาโหม เป็นผู้สร้างทางสายโทรเลขระหว่างกรุงเทพฯ – สมุทรปราการ ขึ้นเป็นสายแรก เพื่อให้ในราชการ ต่อมา ใน พ.ศ. 2426 โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมโทรเลขขึ้นและโอนงานโทรเลขของทหารมาดำเนินการต่อไป ในปีเดียวกันนี้ได้สร้างสายโทรเลขระหว่างกรุงเทพฯ – พระตะบอง ติดต่อกับต่างประเทศเป็นครั้งแรก และ เปิดสายโทรเลขระหว่าง กรุงเทพฯ – ออยุธยา และ กรุงเทพฯ – สมุทรปราการ ให้ประชาชนใช้ จากนั้นจึงขยายการสร้างสายโทรเลขอีกหลายสาย ใน พ.ศ.2441 ได้รวมกรมโทรเลข และ กรมไปรษณีย์เข้าด้วยกัน เรียกว่า กรมไปรษณีย์โทรเลข

ภาพที่ 2.67 แสดงภาพสถานที่ทำการโทรเลขเมื่อครั้งแรก ณ บริเวณวังสราญรมย์

2.2.2.5 การปรับปรุงสาธารณสุขและการแพทย์

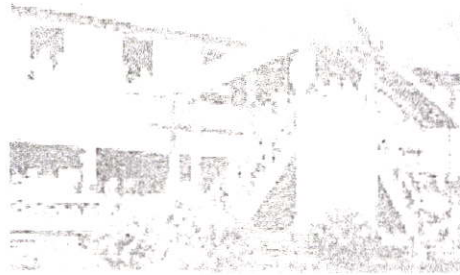
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล็งเห็นความสำคัญของสุขภาพอนามัยประชาชน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการปฏิรูปบ้านเมืองตามแผนใหม่ พระองค์ทรงนำวิทยาการด้านการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามาปรับใช้ดำเนินการ ปรับปรุงการแพทย์ด้านต่างๆ เช่น การจัดตั้งสถานพยาบาล การผลิตบุคลากรทางการแพทย์ การผลิตยา การป้องกันโรคระบาด รวมทั้งการจัดองค์กรให้ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบในด้านการสาธารณสุขใน พ.ศ. 2429 มีพระราชดำริจะจัดตั้งโรงพยาบาลให้ทันสมัยเหมือนในต่างประเทศ กำหนดสถานที่ก่อสร้างคือบริเวณพระราชวังหลัง สิ่งก่อสร้างในระยะแรกเป็นเครื่องไม้ต่อมาพระราชทานนามว่า "ศิริราชพยาบาล" และได้ตั้งกรมพยาบาลขึ้นในปีเดียวกันนั้น

ภาพที่ 2.68 แสดงภาพโรงพยาบาลศิริราชสมัยแรกตั้ง พ. ศ. 2431

ต่อมาในพ.ศ. 2432 โปรดให้ตั้ง โรงเรียนสอนวิชาแพทย์ ขึ้น วิชาที่ตั้งใจสอนเป็นสำคัญคือ วิชาศัลยกรรม ต่อมามีการตั้งแพทย์ประจำหัวเมืองด้วย ในเรื่องยารักษาโรคนั้น โปรดให้หมอล่วงประชุมคิดยาขึ้น 8 ชนิด สำหรับใช้รักษาโรคที่ราษฎรมักจะเป็นกันอยู่บ่อยๆ เช่น ปวดหัว ปวดท้อง เรียกว่า ยาโอสถสภา สำหรับแจกจ่ายแก่ราษฎร และจำหน่ายที่โอสถศาลาราคาถูกด้วย

เรื่องสำคัญอีกประการหนึ่งที่ได้ทรงจัดทำขึ้นคือ กฎหมายลงโทษผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการอนามัยของประชาชน เช่น ความผิดในการปลอมปนเครื่องอาหาร เครื่องยา การทิ้งของโสโครกในเขตชุมชน การขายสุราให้แก่เด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี และพระองค์ยังทรงได้ดำริว่า จำพวดยาเสพติดให้โทษทั้งหลายย่อมนำความเสื่อมโทรมมาสู่ร่างกาย และ กลายเป็นโรคได้ จึงได้ทรงออกประกาศห้ามการสูบฝิ่น และ การผสมฝิ่นเป็นยาในพระราชอาณาจักร ออกพระราชบัญญัติกำหนดโทษผู้ทำฝิ่นเถื่อน และ ในที่สุดได้ทรงยกเลิกโรงฝิ่นในกรุงเทพฯ กว่า 500 โรง ในพ.ศ. 2453

ภาพที่ 2.69 แสดงภาพโรงเรียนแพทย์เริ่มแรก พ.ศ.2433

ภาพที่ 2.70 แสดงภาพการเรียนผ่าตัดของนักเรียนแพทย์ในสมัยแรก

ในปีพ.ศ. 2424 เกิดอหิวาตกโรคครั้งใหญ่ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯขอแรงพระบรมวงศานุวงศ์ และ ข้าราชการให้จัดตั้ง "โรงรักษาไข้" ขึ้นในที่ต่างๆ หลังจากการระบาดของไข้ทรพิษในเมืองไทย พ.ศ.2381 และ หมอบลัดเลย์ ได้นำวิธีการปลูกฝีป้องกันไข้ทรพิษมาใช้เป็นครั้งแรกแล้ว ทางกรมได้ ดำเนินงานจัดส่งหมอออกไปปลูกฝีให้ราษฎรตามมณฑลต่าง ๆ โดยเรียกรายเงินจาก ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน เพื่อซื้อหนองฝีจากต่างประเทศ ต่อมาได้ทดลองผลิต หนองฝีจากลูกวัวได้เร็ว เมื่อ พ.ศ.2447

2.2.2.6 การติดต่อกับต่างประเทศ

โดยการเสด็จประพาสยุโรปถึง 2 ครั้ง เมื่อ พ.ศ. 2440 และ พ.ศ. 2450 และส่งพระราชโอรสไปศึกษาต่อ ณ ประเทศยุโรปเพื่อเชื่อมกระชับสัมพันธไมตรีระหว่างราชวงศ์

ภาพที่ 2.71 แสดงภาพเมื่อตอนเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 พ.ศ. 2450

ภาพที่ 2.72 แสดงภาพเมื่อตอนเสด็จประพาสยุโรป พ.ศ 2450

ภาพที่ 2.73 แสดงภาพเมื่อตอนเสด็จประพาสยุโรป พ.ศ 2450

2.2.2.7 การปรับปรุงงานช่าง

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หลังจากที่พระระองค์ทรงเสด็จไปประพาสยุโรปได้เห็นถึงความงดงามในศิลปะทำให้เป็นที่พอพระทัยในศิลปะตะวันตก เป็นอย่างยิ่งซึ่งในช่วงสมัยของพระองค์ อิทธิพลตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพลในงานศิลปะสถาปัตยกรรมในสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นอิทธิพลที่มาจากอังกฤษเสียส่วนมาก รูปแบบเป็นแบบ Classic Revival และ Gothic ซึ่งสามารถแบ่งเป็นระยะได้ดังนี้

Early Victorian ค.ศ. 1830 – 1850 แบบของสถาปัตยกรรมเป็นแบบ กรีก โรมัน และ อิตาลีเลียนเรนาซองค์

High Victorian ค.ศ. 1850 – 1875 แบบของสถาปัตยกรรมกลับไปนิยมของ Gothic revival และ Renaissance revival

Late Victorian ค.ศ. 1875 – 1901 แบบของสถาปัตยกรรมเป็นแบบ Romanesque Byzantine and Baroque (ฉันทนา จรูญวิทย์)

ซึ่งจากการได้รับรูปแบบมาจากตะวันตกงานศิลปะ และสถาปัตยกรรมของไทยจึงมีการพัฒนาทางด้านฝีมือช่างโดยที่รัชกาลที่ 5 ได้รับช่างอิตาลีเข้ามารับราชการในกระทรวงโยธาธิการเป็นอันมากทั้งยังให้สอนช่างไทยในด้านงานสถาปัตยกรรมด้วยจึงทำให้มีวิวัฒนาการในด้านช่าง

ค.ศ.	1000	1100	1200	1300	1400	1500	1600	1700	1800	1900	2000
THAILAND						อยุธยาตอนต้น	อยุธยาตอนกลาง	อยุธยาตอนปลาย		รัตนโกสินทร์	
ENGLAND							QUEEN ANNE AND GEORGIAN		CLASSICAL REVIVAL		
GERMAN	ROMANESQUE			GOTHIC		RENAISSANCE	LATE ROCOCO				
FRANCE							LOUIS XIV	LOUIS XV	LOUIS XVI	EMPIRE	
SPAIN							BAROQUE			NEO CLASSIC	REGENCY
ITALY				GOTHIC						HISTORICISM	

ภาพที่ 2.74 แสดงภาพตารางการเปรียบเทียบสมัยของศิลปะตะวันตก

ลักษณะวิวัฒนาการ

-ผังเมือง จะเริ่มเป็น Flat Block

-ผังบ้านเป็นแบบ Symmetry มีโถงใหญ่เปิดสู่บริเวณต่างๆ มีช่องแสงตรงบันได จุดมุ่งหมายในการออกแบบที่สำคัญคือ Free Floor Space เท่าที่จะเป็นไปได้ในเนื้อที่ว่าง ผังที่เป็นแบบ Simple Block Plan ทำให้มีห้องเรียงอยู่ตามด้านยาวของผนัง กำหนดแบบตายตัวสำหรับการใช้สอยเฉพาะอย่าง มีโถง และบันได ทางขึ้นอยู่ตรงกลาง ทางด้านยาวของด้านหน้า

-วัสดุก่อสร้าง เป็นแบบพื้นเมือง มีอิฐ หิน และไม้ได้ถูกนำมาใช้ในการก่อสร้างด้วย ประมาณ ค.ศ. 1875 มีอาคารแบบ Half Timber มีพวก pre Fabricated และ cost Iron House บ้างแล้ว มีบริเวณเปิดเป็น pseudo Arcades และ pseudo Colonnades ที่ปิดด้วยหน้าต่างยิ่งปลายสมัยก็ยังมีปริมาณหน้าต่างมากกว่าเนื้อที่ของผนัง เริ่มใช้กระจกในเนื้อที่ที่กว้างขึ้น และ มากขึ้น

- ผนัง ส่วนใหญ่จะมีผนังหนาทึบ เป็นแบบกำแพงรับน้ำหนัก Load bearing แต่ก็มีใช้ Cast Iron Framing ในกำแพงหรือบางทีก็ตั้งอยู่อย่างอิสระ ผนังใช้วัสดุต่างๆ เช่น อิฐ ดินเผา หลัง ค.ศ. 1850 นิยมใช้โลหะประกอบผนังด้านนอก ใช้หินอ่อนตามแบบของ Neo Gothic มีการใช้เหล็กกับกระจกบ้างเหมือนกัน แบบอย่างของคลาสสิก (Classical Style) เริ่มเป็นที่นิยมหลังจากที่มีวิวัฒนาการจาก Neo Renaissance กับ Neo Baroque นอกจากโบสถ์ที่ยังนิยมแบบของโกธิคในศตวรรษที่ 20 ก็วิวัฒนาการมาสู่การมีหน้าต่างต่างๆ (เมื่อเทียบกับเนื้อที่ผนัง)

- หลังคา ที่นิยมกันเป็นแบบ Classical คือ หลังคาจะมีความลาดชันน้อยหรือไม่ก็เป็น Flat Roofs และวิวัฒนาการสู่การมีหลังคาที่สูงชัน เป็นทรงมิลลา โดม ปิรามิด

พระที่นั่ง พระตำหนัก ตำนก วังเจ้านาย

เป็นเรือนที่สร้างขึ้นให้มีขนาดใหญ่โต สวยงาม หรูหรา จุดสำคัญจะอยู่ตรงที่เป็นส่วนที่อยู่ส่วนตัวของเจ้าของเรือน ผนัง และรูปแบบของเรือนเลียนแบบอย่างตะวันตกแบบแปลน เน้นในความเป็นอิสระของที่ว่างที่ถูกปิดล้อมด้วยผนัง มีห้องโถงใหญ่เปิดสู่บริเวณต่างๆ เช่น ห้องรับแขก ห้องนั่งเล่น ห้องสมุด หรือห้องอ่านหนังสือ ห้องรับประทานอาหาร มักมีห้องโถงบันไดอยู่กลาง ห้องแต่งตัว ห้องนอน บางเรือนมีห้องสำหรับเล่นนาฬิกาโดยเฉพาะ ห้องต่างๆ จะเรียงกันอยู่ตามด้านยาวของผนังห้องน้ำ และ ห้องครัวจะถูกแยกออกจากเรือนใหญ่ ตามความนิยมของคนไทยในสมัยนั้น เนื้อที่ใช้สอยของห้องต่างๆ ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของเรือน ประกอบกับความต้องการ ในการใช้เนื้อที่สัมพันธ์กับจำนวนผู้ใช้ ห้องต่างๆ จะมีทางผ่านถึงกันได้ตลอดหลายทาง ยกเว้นที่เป็นเขตส่วนตัว เช่น ห้องนอนกับห้องอ่านหนังสือ ที่เป็นห้องแยกเฉพาะ ตัวเรือนเป็นตึก ได้ถุนสูงก่อปิดทึบถ้าได้ถุนสูงไม่เกิน 1 เมตร ก็จะทำเป็นเพียงช่องสำหรับระบายอากาศ ถ้าสูงเกินกว่านั้นมักทำประตูสำหรับเข้าออก ใช้เป็นที่พักของหรือที่อยู่ของพวกบ่าวไพร่ด้วยตัวเรือนจะมีความสูงมาเป็นพิเศษ เพราะต้องการความสง่างาม หรูหราอย่างตะวันตก บริเวณที่ว่างรอบเรือนทำเป็นสนามหญ้า จัดบริเวณอย่างสวยงาม เช่น วังวรดิศ วังสระปทุม วังปารุศ วังบางขุนพรหม และวังศุโขทัย

2.2.3 พระจริยวัตร

วรรณกรรม

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีความล้ำลึกในพระปรีชาสามารถในด้านวรรณกรรม พระองค์ก็ทรงเป็นได้ทั้ง กวี และ นักประพันธ์ที่มีความสามารถอย่างลึกซึ้ง การแต่งโคลง ฉันท์ บทละครกาพย์ กลอน หรือ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง ทั้งที่พระองค์ทรงมีภารกิจอยู่มากมาย แต่ก็ด้วยพระวิริยะ อุตสาหะ ทรงสนพระทัยเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ปรากฏงานพระราชนิพนธ์เป็นที่ประจักษ์มีมากกว่า ๓๐ เรื่องซึ่งก็มีบางเรื่องที่มีความหนาถึงกว่า ๕๐๐ หน้า เช่น ประเภทร้อยแก้ว

พระราชพิธีสิบสองเดือน

ไกลบ้าน

พระราชวิจารณ์

ประเภทกวีนิพนธ์ (ร้อยกรอง)

ลิลิตนิทราชาคริต

บทละครเรื่องเงาะป่า

โคลงสุภาสิต

สุภาสิตนฤพุมานการ

นิราศพระแท่นดงรัง

กาพย์เห่เรือ และเห่ชมนก เห่ชมนาง

โคลงสุภาสิต

ใหญ่ย่อมเพศผิวพรรณ

ความรู้้อจเรียนทัน

เว้นแต่ชั่วดีกระด้าง คลึงกัน

ແກບ້າງ กั้นหมด

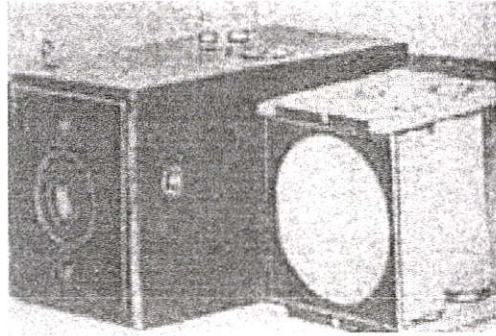
ห่อนแก้ฤไหว

แม้กระทั่งพระองค์ทรงนั่งเรือประพาสยุโรปก็ยังมีอารมณ์สุนทรีย์ในการที่จะแต่งบทสักวา
เป็นการ บรรยายความรู้สึก

(นเรนทร์)	สักวาแลเหลือวให้เปลี่ยวจิต
(เปิด)	เฝ้าแต่คิดคืนหลังยังกรุงศรี
(จ.ป.ร)	จะเจียบเหงาเศร้าใจในราตรี
(สมมต)	ด้วยไม่มีนครประโลมโถมสุดา
(บริพัตร)	แต่เบอหตั้งถึงสิบสองต้องร้างรัก
(นุราช)	อกจะหักไกลเปิดของเชษฐา
(อุรุพงษ์)	ทำไฉนจึงยะได้พาน้องมา
(เวสเดนกาด)	ไอ้โสฬจากาชนินชรูคิดถึงเอย
(นุราช)	สักวามากกลางมหาสมุทร
(จ.ป.ร)	สนุกสุดใจเต้นเขม้นหมาย
(สมมต)	เสียแต่ร้างแก้วตาน่าเสียตาย
(ประจักษ์)	เจียนจะวายชีวาปาณาติว
(เปิด)	ที่จะคพผ้าเขียวเทยวันี้และ
(บริพัตร)	อย่าก่อนแคว่ว่าเป็นลาวขาวทั้งหัว
(นเรนทร์)	ไอ้แก้วเอยเคยถนอมกล่อมกันนิ้ว
(อุรุพงษ์)	อกพันพัพพายุ้งนุ่ถุเอย

ภาพถ่าย

นอกจากพระองค์จะมีความล้าลึกทางด้านวรรณกรรมแล้วพระองค์ยังมีความสนใจในการถ่ายภาพอีกด้วยซึ่งการถ่ายภาพในเมืองไทยได้พัฒนาอย่างมากในรัชกาลที่ 5 ทราบได้จากการเปิดร้านถ่ายภาพกันอย่างแพร่หลายมากขึ้น จากแต่ก่อนคนที่จะถ่ายภาพจะต้องเป็นคนชั้นสูงเท่านั้นสิ่งสำคัญที่ทำให้การถ่ายภาพในเมืองไทยพัฒนาเป็นผลมาจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงสนพระทัยในการถ่ายภาพเป็นอันมาก ทรงจัดมีการอวดรูปภาพ และประชันภาพขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2450 รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสยุโรป ครั้งที่ 2 ทรงมีกล้องถ่ายรูปคู่ พระหัตถ์ คือ “กล้องโกเด็กอย่างโปสตัก้าด” ถ่ายโดยใช้ฟิล์มจึงอนุมานได้ว่า ฟิล์มเซลลูลอยด์นั้น ได้เข้ามาเมืองไทยประมาณ พ.ศ. 2448

ภาพที่ 2.75 แสดงภาพกล้องโกเด็กรุ่นแรก

ภาพที่ 2.76 แสดงภาพการถ่ายรูปของพระราชโอรส

การเสด็จประพาส

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จประพาสต่างๆ เพื่อพักผ่อนพระวรกายตามคำแนะนำของแพทย์ จากการทำงาน ทรงเสด็จประพาสตามสถานที่ต่างๆ ทั้งทางบก ทางเรือ

การประพาสตัดทอนไทรโยค

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พร้อมด้วยข้าราชการเสด็จ ประพาสไทรโยคเป็นครั้งแรก ตามลำน้ำแควน้อย ความงามอย่างประหลาดของน้ำตกไทรโยคที่กระแสน้ำไหลลงสู่ลำน้ำแควน้อยเป็นสถานที่ที่พระองค์ทรงสรรเสริญอย่างสำราญพระราชหฤทัยอย่างไม่รู้ลืม ในครั้งนี้ทรงพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสไทรโยคและเส้นทางจากพระนครฯ ถึงไทรโยคอย่างละเอียด ทรงได้เสด็จประพาสไทรโยคอีกเป็นครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ.2431

ภาพที่ 2.77 แสดงภาพน้ำตกไทรโยค

การเสด็จประพาสต้น

เนื่องจากพระองค์ มีพระราชประสงค์ที่จะสอดส่องดูแล ทุกข์สุขของราษฎรอย่างใกล้ชิด โปรดเกล้าฯ ให้จัดการเสด็จพระราชดำเนินเป็นการลับ ทรงแต่งพระองค์อย่างสามัญชน เสด็จพระราช ดำเนินด้วยรถไฟบ้าง เรือมาดแก่ ๔ แควบ้าง เรือประทุน ๔ แควบ้าง เพื่อทอดพระเนตรชีวิต ความเป็นอยู่ของราษฎร และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่บ้านเมือง

การเสด็จประพาสยุโรป

การเสด็จ พระราชดำเนิน ทวีปยุโรปถึง 2 ครั้ง ในพุทธศักราช 2440 และพุทธศักราช 2450 ซึ่งนอกจาก จะได้รับ ประโยชน์ ในด้าน ความสัมพันธ์ ระหว่างประเทศแล้ว ยังทรงนำ ความเจริญต่าง ๆ มาปรับปรุง บ้านเมือง ให้พัฒนาก้าวหน้า ทรงเลือก แบบอย่างที่ดี เหล่านั้น มาเป็นแนวทาง ในการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ปฏิรูปบ้านเมืองหลายอย่างด้วยกัน

2.3 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.1 ประวัติเจ้าจอมมารดาเลื่อน

เข้าใจว่าเจ้าจอมมารดาเลื่อนเกิดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2418 เป็นธิดาของพระนรินทรภรณ์ (ลอย) ซึ่งพระนรินทรภรณ์เป็นบุตรของขุนวรจักรธรรมาภาพ (มุย นิยะวานนท์) (ส.พลายน้อย : 368; อารงค์ศักดิ์ อายุวัฒนะ: 390) เจ้าจอมมารดาเลื่อนมีพระโอรส และพระธิดา รวม 2 พระองค์ คือ

พระองค์เจ้าหญิงลาวาดรวงศ์ (พระราชธิดาพระองค์ที่ 71)

ประสูติ ณ วันพุธเดือน 5 ขึ้น 3 ค่ำ ตรงกับวันที่ 30 มีนาคม 2434 สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม ปีมะเส็ง พ.ศ. 2436 พระชันษา 3 พรรษา ถวายพระราชทานเพลิงศพ ณ วัดเทพศิรินทร์ ในวันที่ 18-24 กุมภาพันธ์ 113 ที่ 1 ในเจ้าจอมมารดาเลื่อน (อารงค์ศักดิ์ อายุวัฒนะ: 391; หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.2520 เล่ม 1)

พระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช (พระราชโอรสองค์ที่ 75)

ประสูติ ณ วันอาทิตย์ เดือน 11 ขึ้น 5 ค่ำ ปีมะเส็ง ตรงกับวันที่ 15 ตุลาคม 2436 สิ้นพระชนม์ในรัชกาลที่ 5 เมื่อวันที่ 20 กันยายน ปีระกา พ.ศ. 2452 พระชันษา 17 พรรษา ถวายพระราชทานเพลิงศพ ณ สวนมิกสกวัน ที่ 1 ในเจ้าจอมมารดาเลื่อน (อารงค์ศักดิ์ อายุวัฒนะ: 391; หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.2520 เล่ม 1) เจ้าจอมมารดาเลื่อนได้ทำประโยชน์มากมายอาทิ ใน พ.ศ. 2484 สร้างเรือนพยาบาล ซึ่งปัจจุบันอยู่ที่วิทยาลัยอาชีวเพชรบุรี ซึ่งในขณะนั้นเจ้าจอมมารดาเลื่อนพระชนม์อายุได้ 66 พรรษา

ภาพที่ 2.78 แสดงภาพเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.79 แสดงภาพเจ้าจอมมารดาเลื่อน

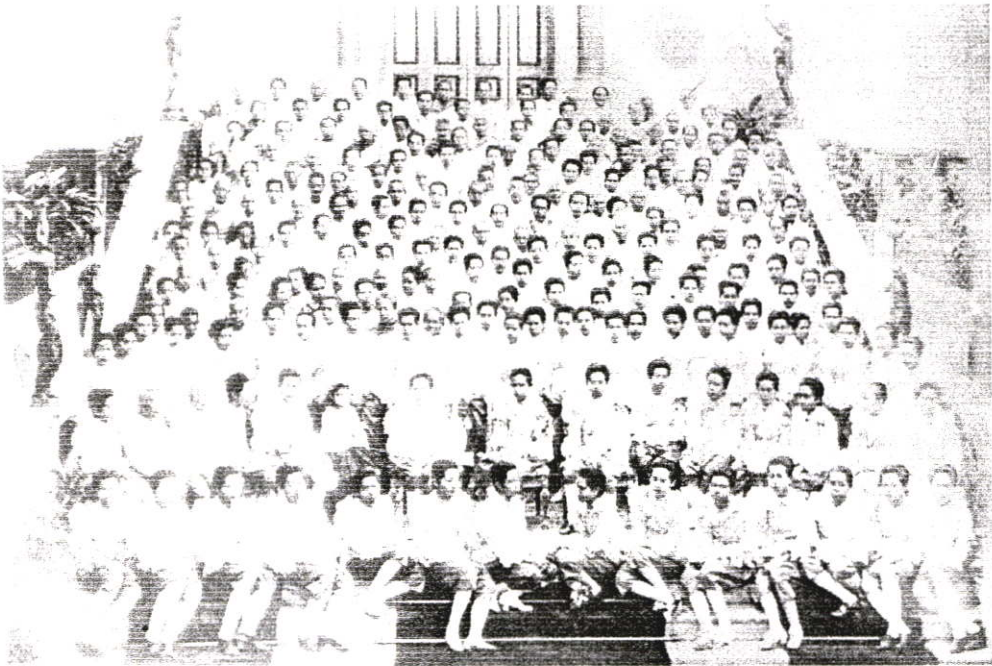

ภาพที่ 2.80 แสดงภาพพระองค์เจ้าหญิงลวาทรวงศ์

ภาพที่ 2.81 แสดงภาพพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

เจ้าจอมมารดาเลื่อนได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้า (ท.จ.) ชั้นที่ 2 ครั้งที่ 21 เมื่อปีมะเส็งเบญจศก พ.ศ. 2436 ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม วันที่ 16 เมษายน ร.ศ.112 ห้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ (ท.จ.ว.) ชั้นที่ 2 ครั้งที่ 45 ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 19 กันยายน ร.ศ.122 ปีเถาะ พ.ศ. 2446 (กรมพระยาดำรงราชานุภาพ.2512:96)

ภาพที่ 2.82 แสดงภาพเจ้าจอมในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในงานพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทุติยจุลจอมเกล้าวิเศษ

2.3.2 ประวัติการสร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ขยายเมืองโดยการสร้างพระราชวัง วัดตำหนักเจ้าจอม ออกมายังเขตพระนครชั้นใน ทำให้เกิดการขยายตัวเมืองและชุมชนตามมา ในครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้ สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนขึ้น ด้วยทรงพระกรุณาไว้วางพระราชฤทัย ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้า อรุณงษ์รัชสมโภชพระราชโอรส และสำหรับเป็นที่พักชั่วคราวในการที่จะเสด็จประพาสเยี่ยมตามชุมชนต่างๆ ที่อยู่นอกเขตพระนคร

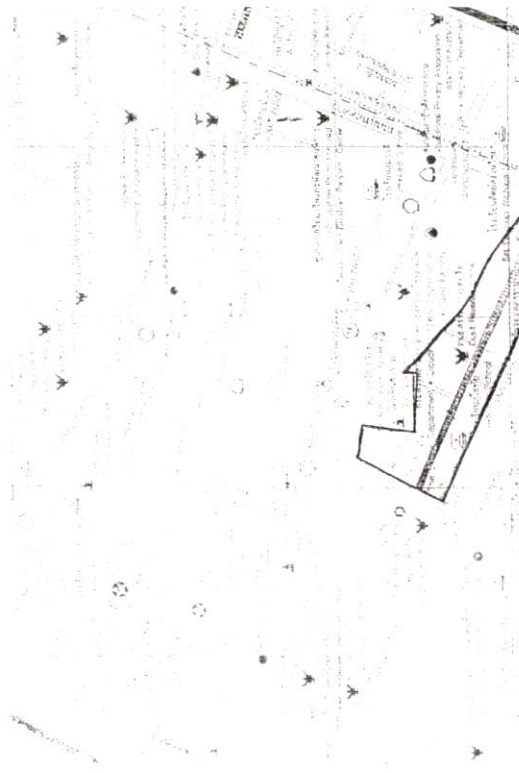
ภาพที่ 2.83 แสดงภาพเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนสันนิษฐานว่า สร้างขึ้น ประมาณปี พ.ศ.2447 ดังข้อความที่ปรากฏจากจดหมายเหตุในการขอพระราชทานที่ดินที่สามเสน ดังนี้

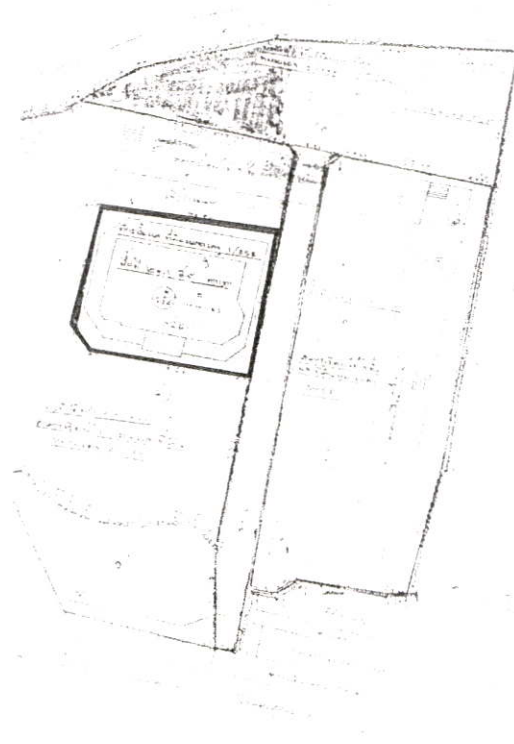
“วันที่ 14 ตุลาคม 119 (2443) กราบทูลได้ทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทหม่อมฉันขอพระราชทานพระมหากรุณาขอโปรดเกล้าฯ ในเวลานี้ บ่าวไพร่ผู้คนฝังกระจัดกระจายอยู่ บ่าวของลูกยังพักอยู่ที่ราชฤทธิก็มีเพราะยังไม่มีที่ซึ่งจะรวบรวมกันอยู่ บ้านสามเสนที่รับสั่งว่าจะประทานลูกนั้น หม่อมฉันขอพระราชทาน” (กรมเลขาธิการ.2544)

ซึ่งจากการขอพระทานที่ดินอยู่ในปี พ.ศ 2443 การรวบรวมที่ดินใช้ระยะเวลาประมาณ 1ปี การสั่งซื้อวัสดุต่างๆสั่งซื้อจากต่างประเทศทั้งสิ้นซึ่งอาศัย ทางเรือในการขนวัสดุใช้ระยะเวลาในการเดินทางทั้งสิ้นประมาณ 2 ปี และรวมการก่อสร้างอีก 1 ปี ซึ่งเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนน่าจะสร้างแล้วใน พ.ศ. 2447

จากการสัมภาษณ์คุณแก่นทอง สุวรรณมาลิก ถึงการขอเช่าเรือนเจ้าจอมก็ทราบว่า คุณปู่ของคุณแก่นทองพาคุณพ่อ มาขอเช่าเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนกับเจ้าจอมมารดาเลื่อนเอง ซึ่งเดินทางมาด้วยทางเรือ เมื่อมาถึงก็เห็นเจ้าจอมมารดาเลื่อนประทับนั่งอยู่บริเวณด้านหน้าของบ้าน เจ้าจอมมารดาเลื่อนได้ขายเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในปี พ.ศ.2480 ได้ย้ายไปพักที่บ้านซึ่งอยู่ที่ถนนเพชรบุรี

ภาพที่ 2.84 แสดงภาพแผ่นโฉนดที่ดินบริเวณแยกราชวัตรก่อนสร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

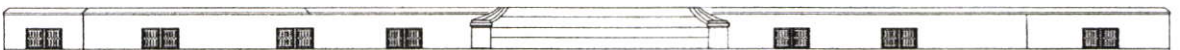

ภาพที่ 2.85 แสดงภาพแผ่นโฉนดที่ดินบริเวณแยกราชวัตรที่สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

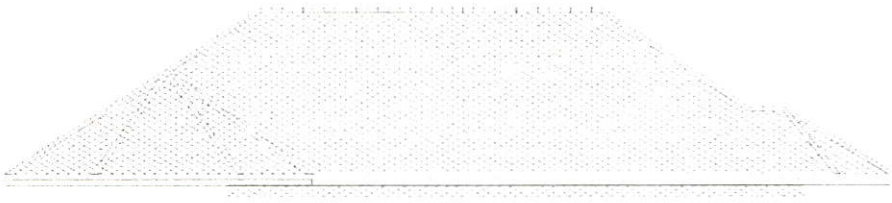
2.3.3 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

สถาปัตยกรรมตะวันตกที่เข้ามามีอิทธิพล ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นเป็นสถาปัตยกรรมแบบ คลาสสิกรีไวเวิล (Classical Revival) และโกธิค (Gothic) เสียส่วนมากไม่ระบุผู้ออกแบบแต่มีการรวบรวมที่ดินโดยนายปั้น สุขุม

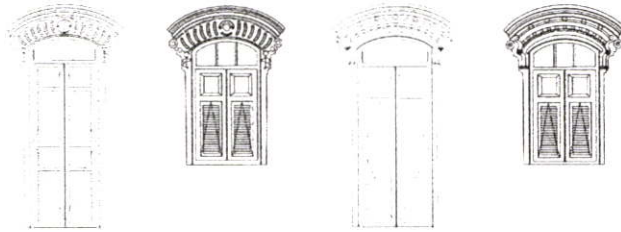
ซึ่งจากการศึกษาเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนพบว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่เป็นแบบ เรนาซองส์ รีไวเวิล (Renaissance Revival) ซึ่งสามารถแยกรายละเอียดเป็นส่วนต่างๆ ได้ คือ ตัวเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นตึก ใต้ถุน ก่อปิดทึบมีความสูง 80 เซนติเมตร ทำช่องสำหรับระบายอากาศ (ดูภาพที่ 86 แสดงภาพการยกใต้ถุน และ ทำช่องระบายอากาศของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน) ตัวเรือนมีความสูงมากเป็นพิเศษเพราะต้องการความสง่างามหรูหราอย่างตะวันตกเน้นความสำคัญของอาคารด้วยมุขที่ยื่นออกมาด้านนอก ซึ่งใช้วัสดุหินอ่อนปูพื้น เป็นงานสถาปัตยกรรมแบบโรมัน ผังอาคารจากการสันนิษฐานตอนแรกน่าจะทำเป็นแบบเท่ากันทั้ง 2 ด้าน (Symmetry) หลังคาเป็นแบบทรงมนิลา (Gables) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสไตล์คลาสสิก (Classical Style) หรือคนไทยเรียกว่าทรงปั้นหยานั้นเอง (ดูภาพที่ 87 แสดงภาพหลังคาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน) จากบันไดเข้ามาสู่ห้องโถงใหญ่ซึ่งสามารถเดินผ่านไปยังห้องต่างๆ ได้ทุกห้องยกเว้นห้องที่ต้องการให้มีความเป็นส่วนตัวคือ ส่วนห้องนอนชั้นบน ช่องว่างที่เดินจะเชื่อมด้วยประตูเป็นประตูโค้งมีซุ้มเป็นงานสถาปัตยกรรมแบบเรนาซองส์ (Renaissance) เช่นเดียวกับ ซุ้มของหน้าต่างก็เป็น ลวดลายแบบเรนาซองส์ (Renaissance) เช่นกัน ด้านบนของประตู และ หน้าต่างมีช่องกระจก ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบเรนาซองส์ (Renaissance) (ดูภาพที่ 88 แสดงภาพประตูและ หน้าต่าง ช่องกระจก เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน) มีกันตกรอบระเบียงเป็นสถาปัตยกรรมแบบ โรมัน (Roman) (ดูภาพที่ 89 แสดงภาพกันตกร เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน) หัวเสาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นสถาปัตยกรรมแบบโรมัน (Roman) (ดูภาพที่ 90 แสดงภาพหัวเสาเจ้าจอมมารดาเลื่อน) มีลวดลายที่ฐานเป็นสถาปัตยกรรมไทย (Thai style) (ดูภาพที่ 91 แสดงภาพฐานเสาเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน) ลวดลายตกแต่งภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นแบบเรนาซองส์ (Renaissance) (ฉันทนา จรูญวิทย์. 2518)

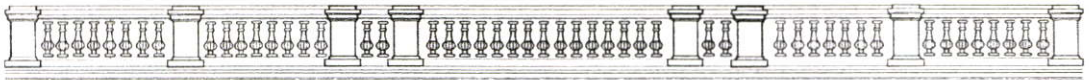
ภาพที่ 2.86 แสดงภาพการยกใต้ถุน และ ทำช่องระบายอากาศของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.87 แสดงภาพหลังคาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

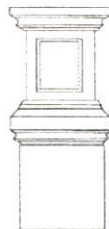
ภาพที่ 2.88 แสดงภาพประตูและหน้าต่าง ช่องกระจก ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.89 แสดงภาพกั้นตึก เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.90 แสดงภาพหัวเสาเจ้าจอมมารดาเลื่อน

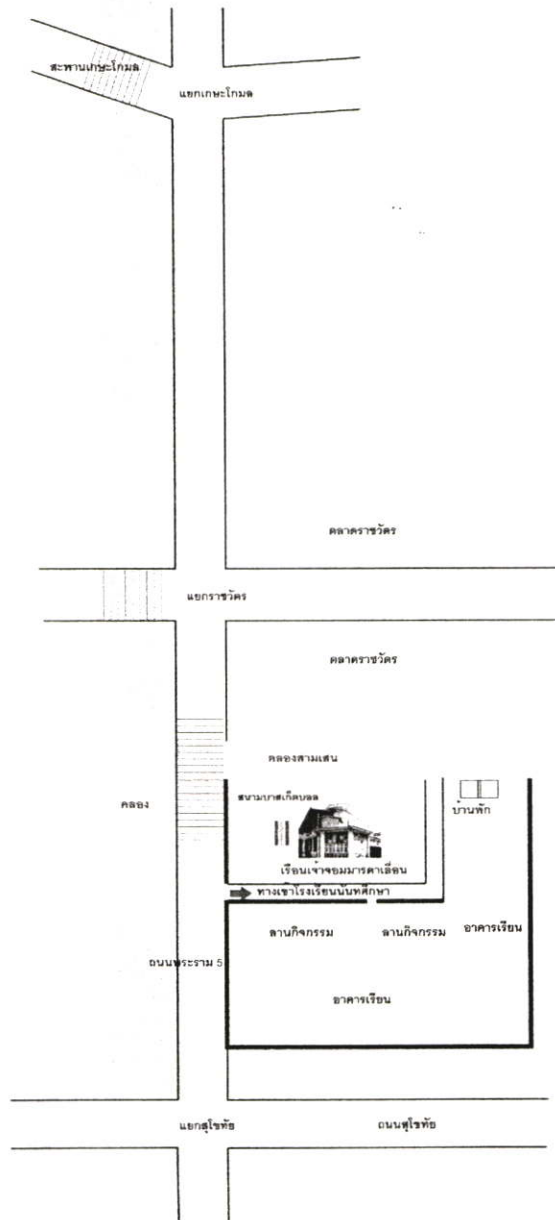

ภาพที่ 2.91 แสดงภาพฐานเสาเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.4 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

2.3.4.1 ที่ตั้ง และ สภาพแวดล้อมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ปัจจุบันตั้งอยู่ ณ 358 ถนน พระราม 5 แขวงจิตลดา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร อยู่ภายในโรงเรียนนันทศึกษา ซึ่งประกอบด้วยอาคารเรียน 2 อาคาร

ภาพที่ 2.92 แสดงภาพที่ตั้งเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

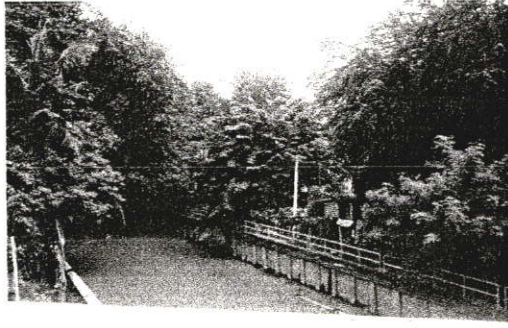
สภาพแวดล้อมทั่วไปของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน จากถนนพระราม 5 จราจรไม่ติดขัด ตัวเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนตั้งอยู่ใกล้กับตลาดราชวัตรเป็นย่านชุมชนที่มีการค้าขายมานาน เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนยังอยู่ติดกับคลองสามเสน มีสะพานดุสิตเป็นเส้นทางข้ามคลอง ซึ่งในอดีตใช้เป็นเส้นทางในการเดินทางโดยเรือ ซึ่งในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้สร้างเรือนเจ้านายหันหน้าออกจากคลองโดยใช้ถนนในการเดินทางแทนจึงทำให้เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนหันหน้าออกทางถนนพระราม 5 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนนันทศึกษา ซึ่งเป็นโบราณสถานที่มีแรงยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในละแวกนั้น

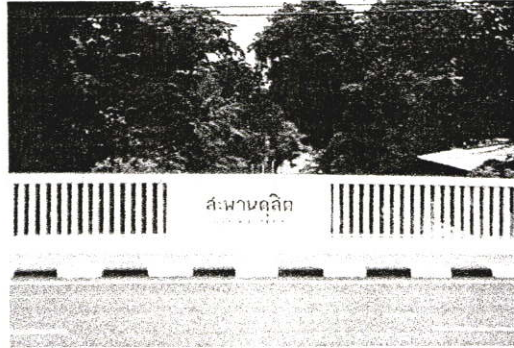
ภาพที่ 2.93 แสดงเส้นทางถนนพระราม 5

ภาพที่ 2.94 แสดงเส้นทางถนนพระราม 5

ภาพที่ 2.95 แสดงสภาพคลองสามเสน

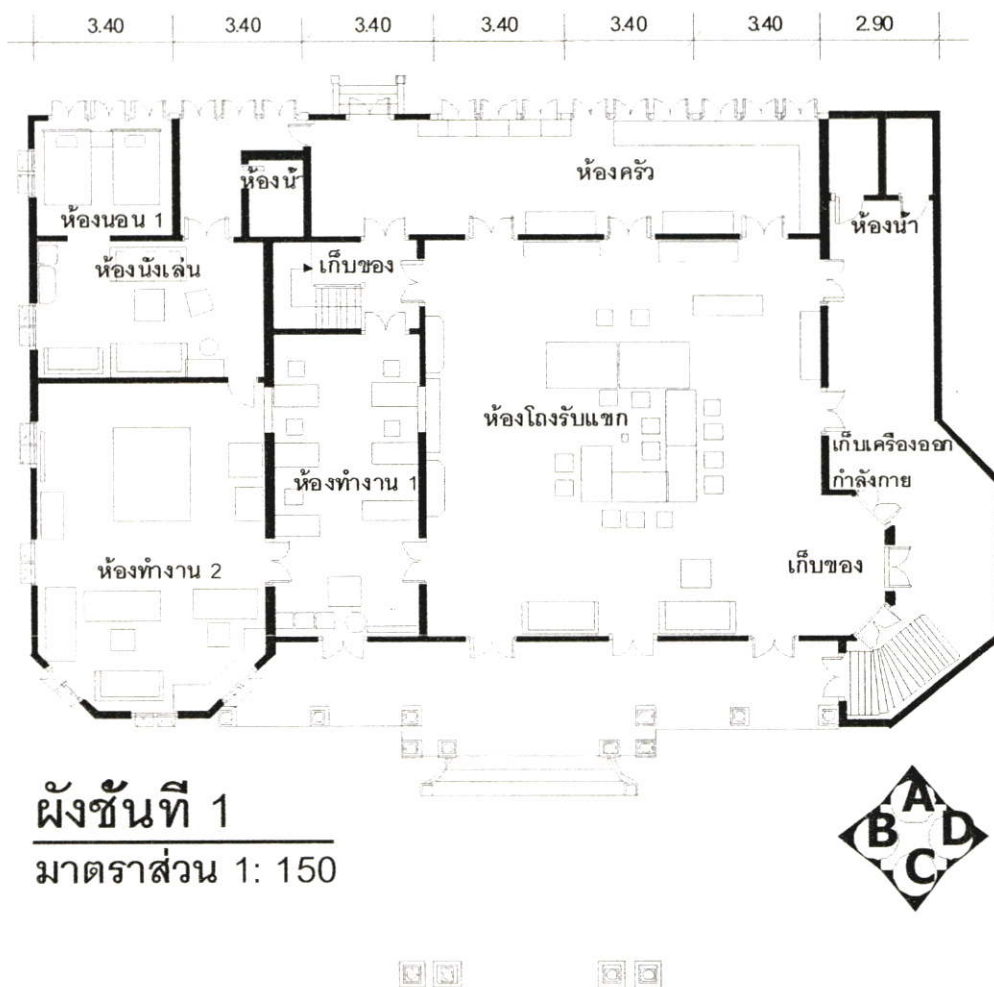

ภาพที่ 2.96 แสดงสภาพสะพานดุสิต

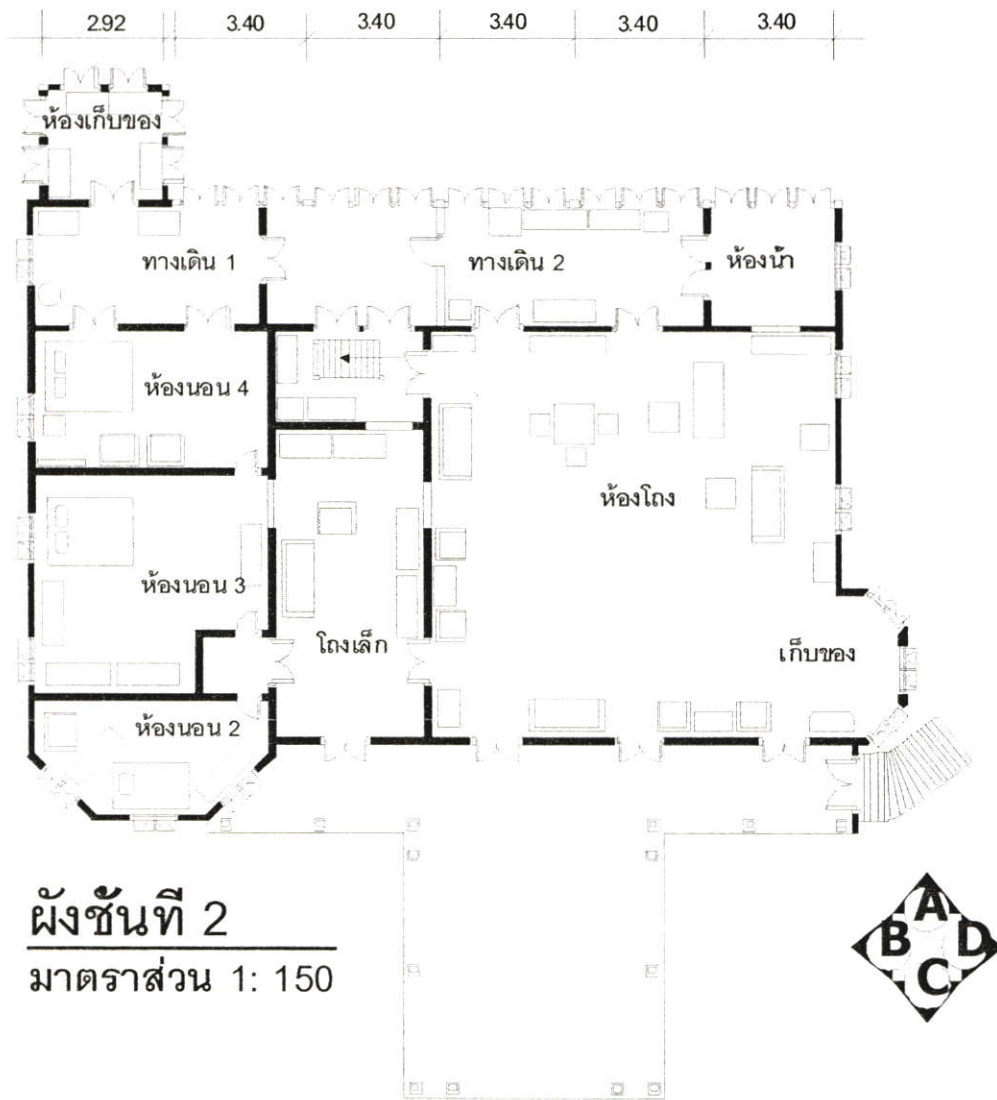
ภาพที่ 2.97 แสดงสภาพทางเข้าโรงเรียนนันทศึกษา

2.3.4.2 แบบแปลนของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน
เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนแบ่งออกเป็น 2 ชั้นซึ่งมีแบบแปลนดังนี้
ชั้นที่ 1

ภาพที่ 2.98 แสดงภาพแบบแปลนชั้นที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

ชั้นที่ 2

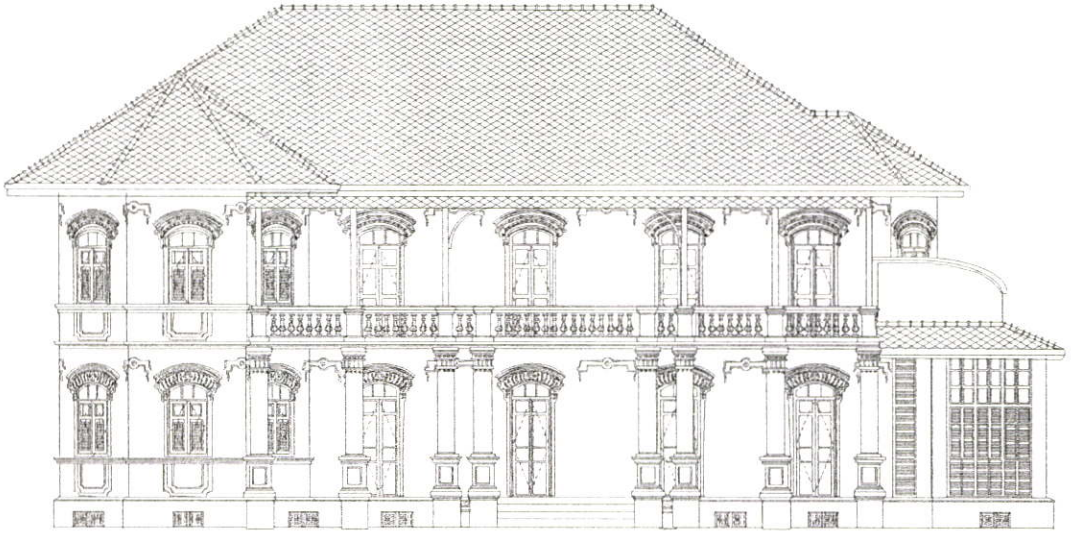

ภาพที่ 2.99 แสดงภาพแบบแปลนชั้นที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

2.3.4.3 แบบรูปด้านภายนอก ภายใน และแบบต่างๆ ของเจ้าจอมมารดาเลื่อน

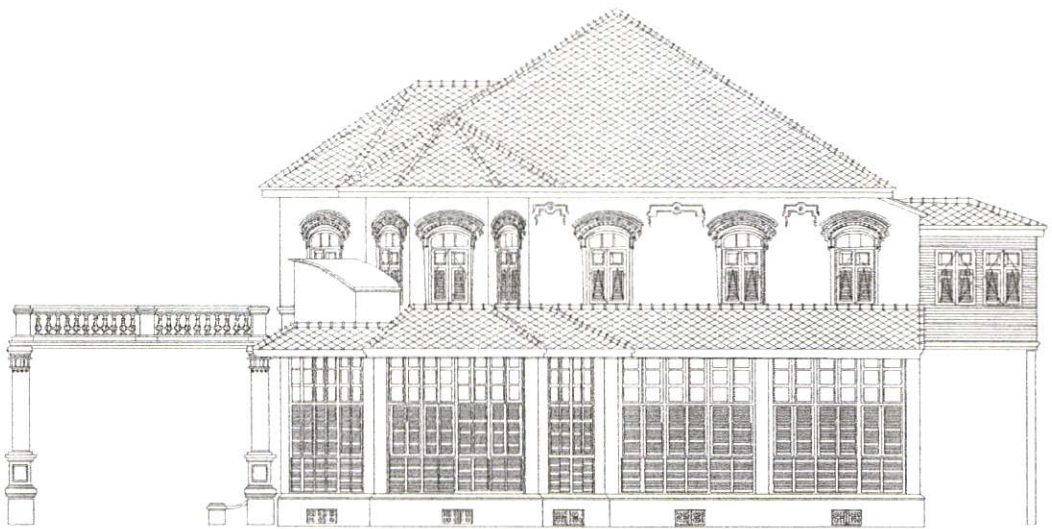
แบบรูปด้านภายนอก

รูปด้าน A

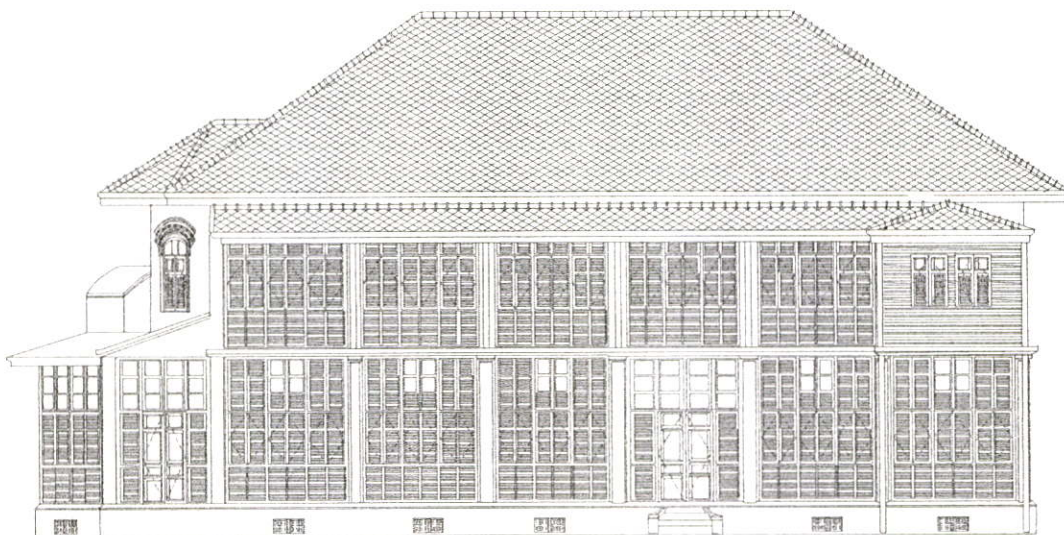
ภาพที่ 2.100 แสดงภาพแบบรูปด้าน A ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้าน B

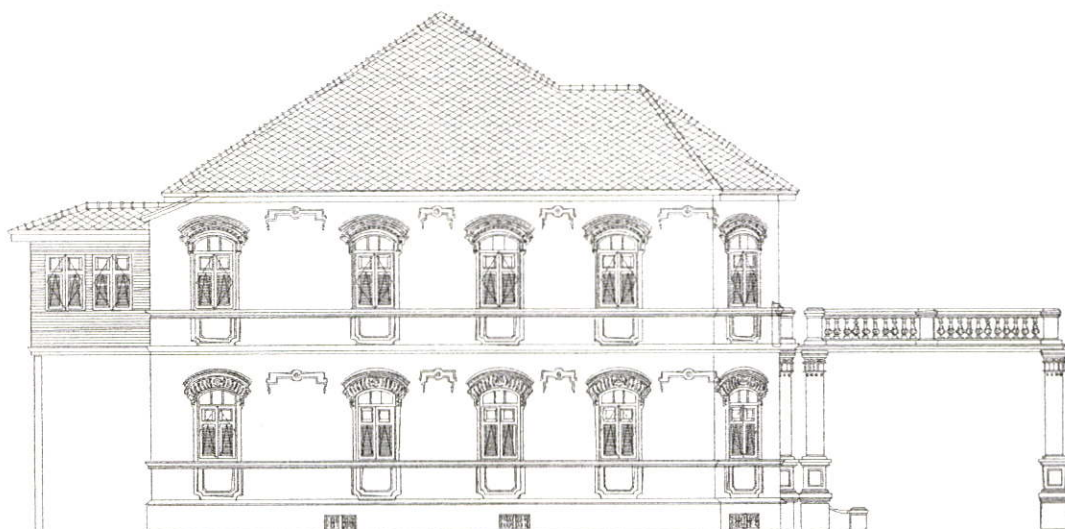
ภาพที่ 2.101 แสดงภาพแบบรูปด้าน B ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้าน C

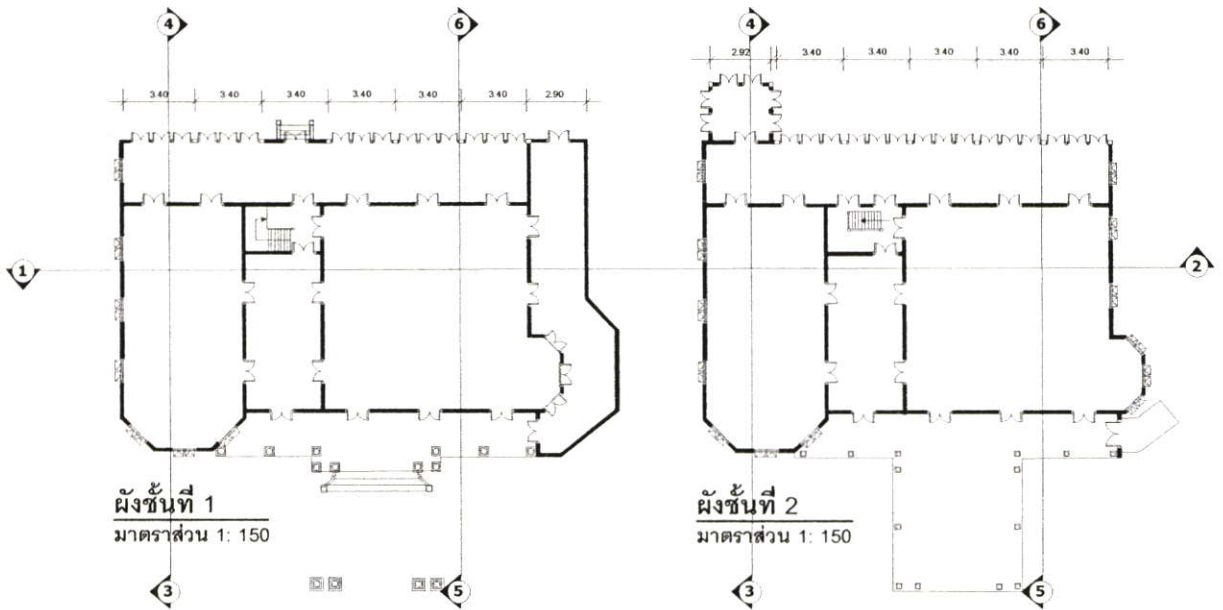
ภาพที่ 2.102 แสดงภาพแบบรูปด้าน C ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้าน D

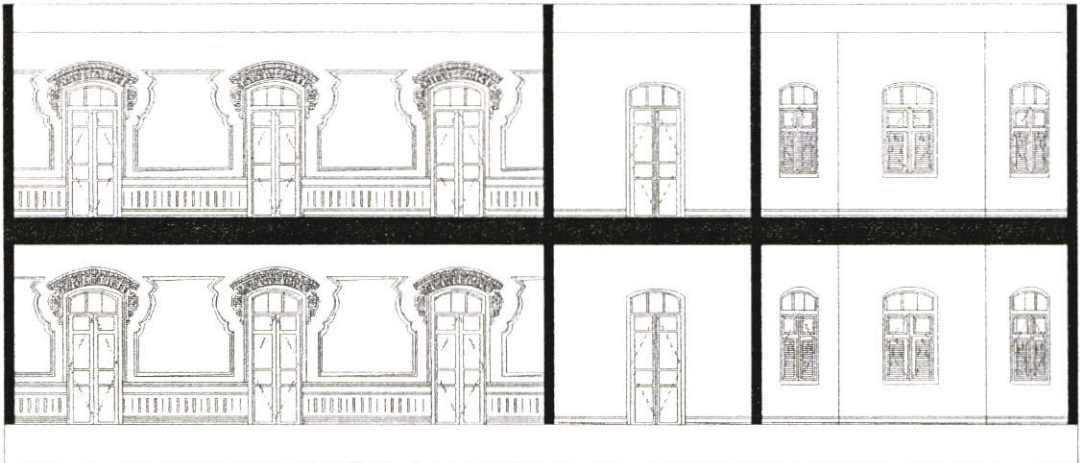
ภาพที่ 2.103 แสดงภาพแบบรูปด้าน D ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

แบบรูปด้านภายใน

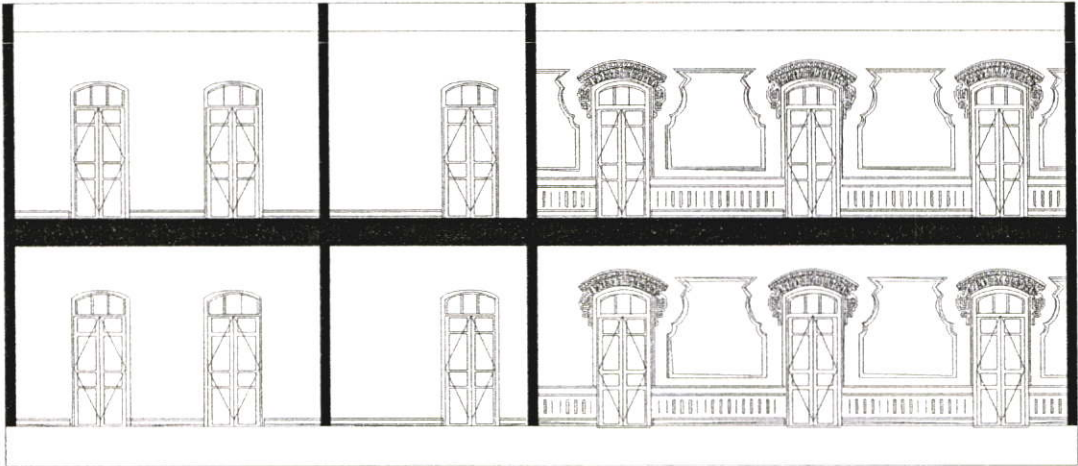
ภาพที่ 2.104 แสดงภาพสัญลักษณ์รูปด้านภายใน

รูปด้านภายในที่ 1

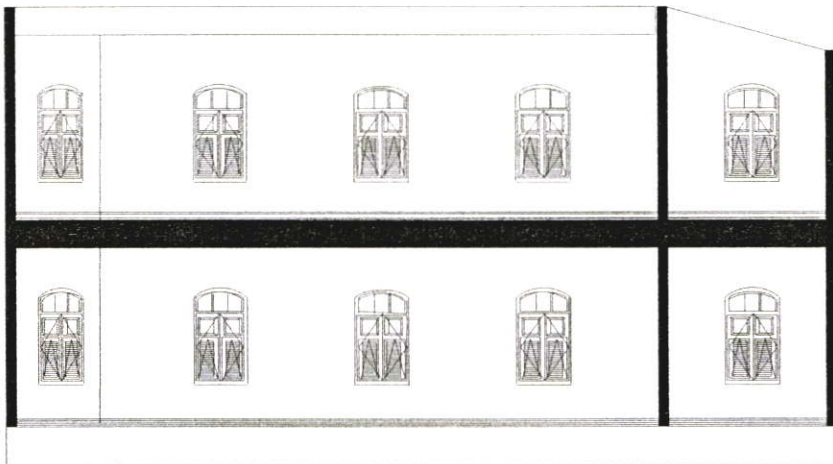
ภาพที่ 2.105 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 2

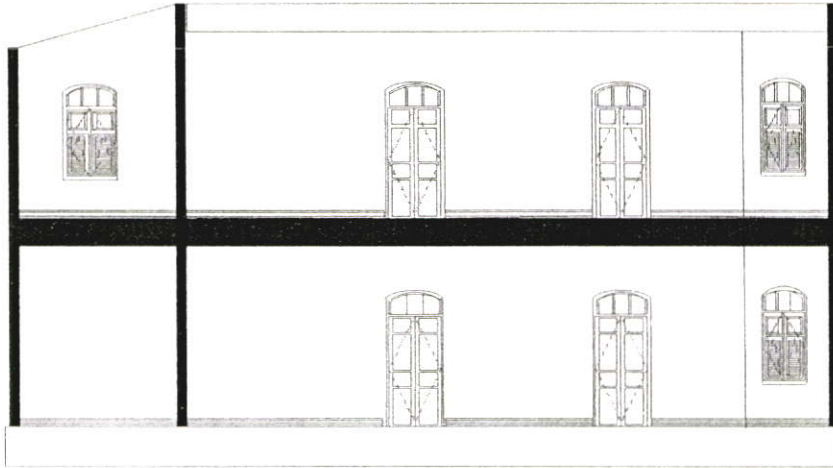
ภาพที่ 2.106 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 3

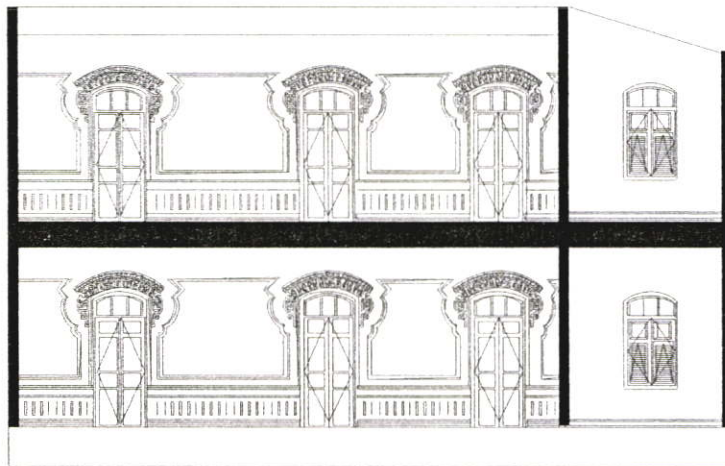
ภาพที่ 2.107 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 3 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 4

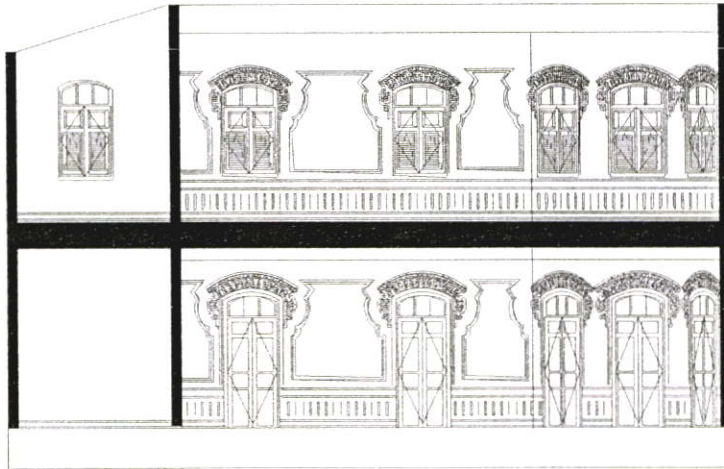
ภาพที่ 2.108 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 4 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 5

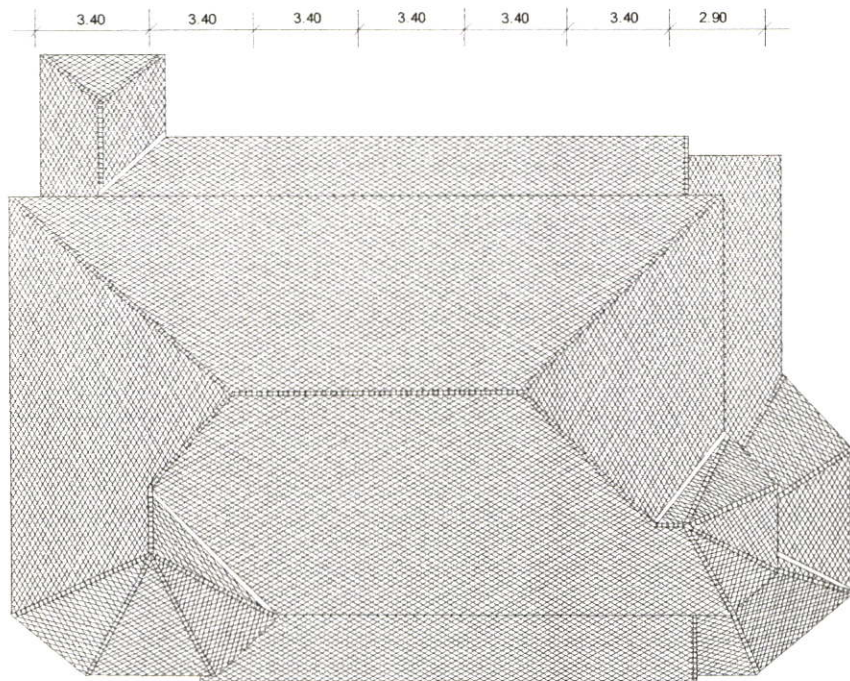
ภาพที่ 2.109 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 5 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 6

ภาพที่ 2.110 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 6 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

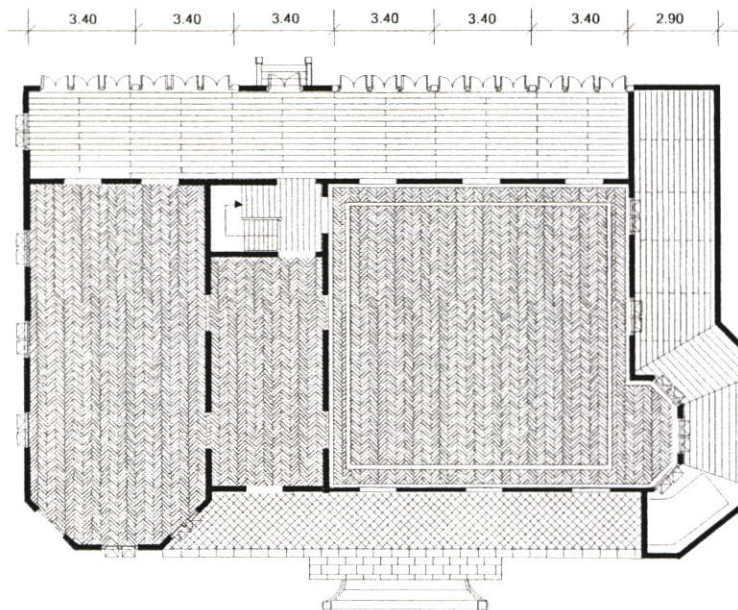
แบบหลังคาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.111 แสดงภาพแบบรูปแบบหลังคา ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

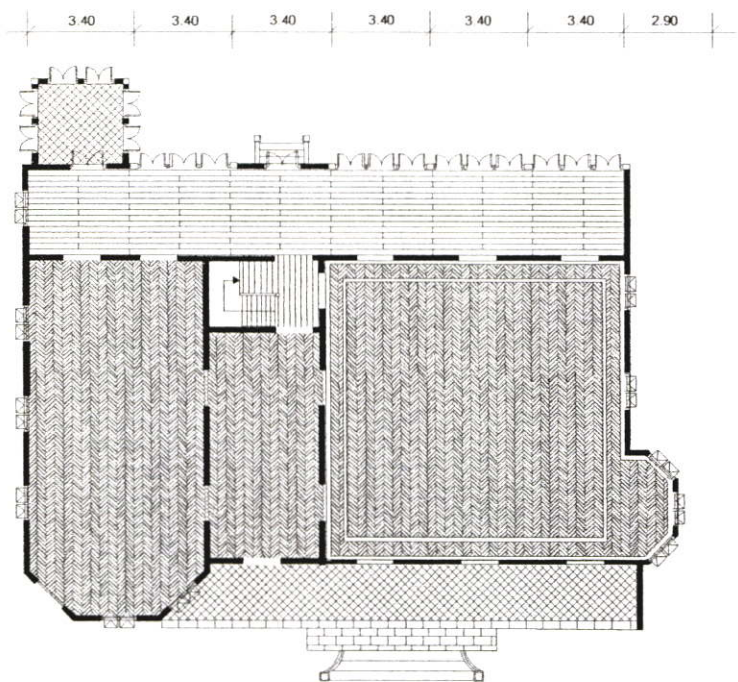
แบบรูปพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ชั้นที่ 1

ภาพที่ 2.112 แสดงภาพพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนชั้นที่ 1 ในปัจจุบัน

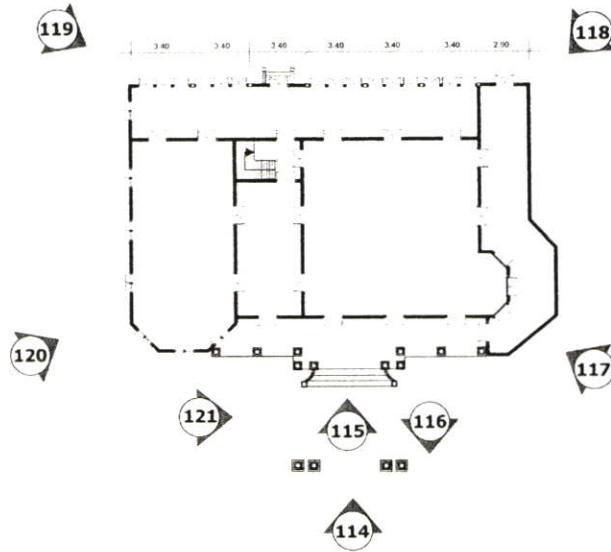
ชั้นที่ 2

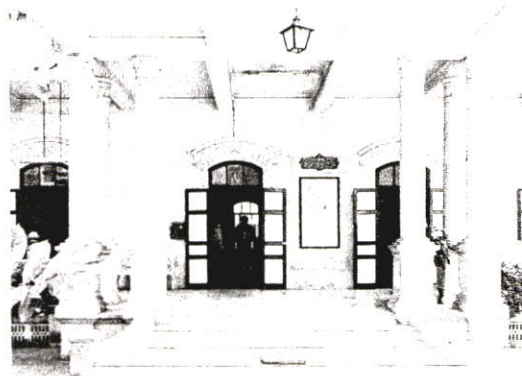
ภาพที่ 2.113 แสดงภาพพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนชั้นที่ 2 ในปัจจุบัน

2.3.4.4 ภาพถ่ายภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

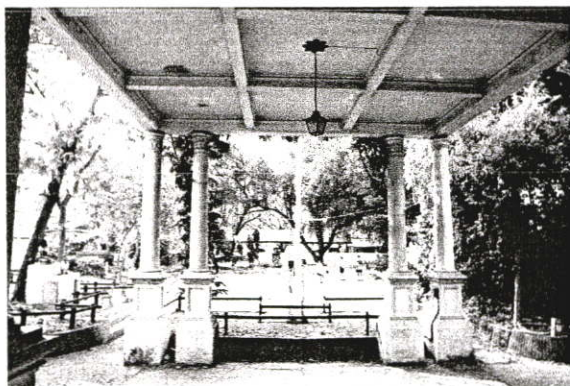
ตำแหน่งภาพถ่ายภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.114 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

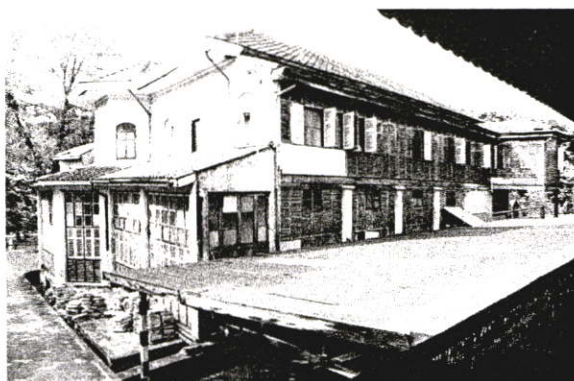
ภาพที่ 2.115 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

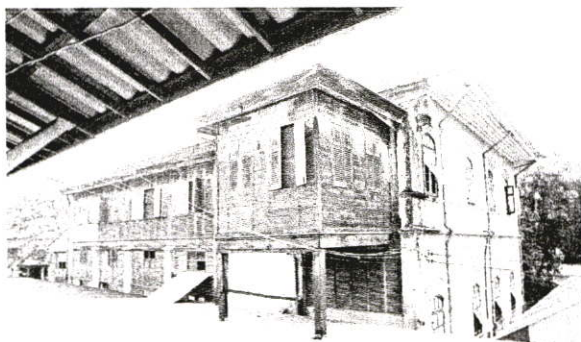
ภาพที่ 2.116 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

ภาพที่ 2.117 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

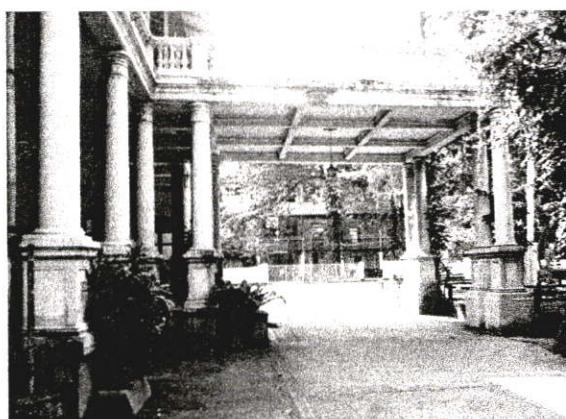
ภาพที่ 2.118 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

ภาพที่ 2.119 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

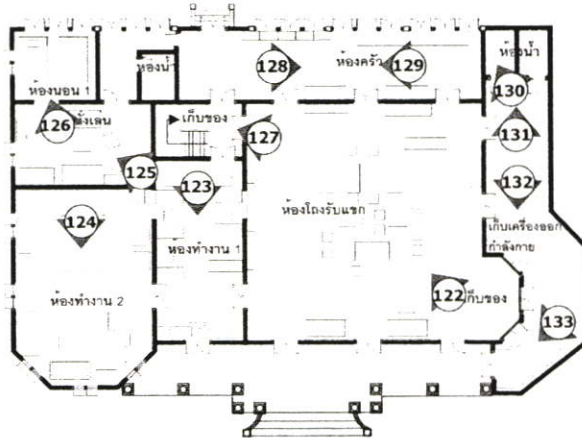
ภาพที่ 2.120 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

ภาพที่ 2.121 แสดงภาพมุมมองภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

2.3.4.5 ภาพถ่ายภายในของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ชั้นด้วยกันดังนี้

ตำแหน่งภาพถ่ายภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนชั้นที่ 1

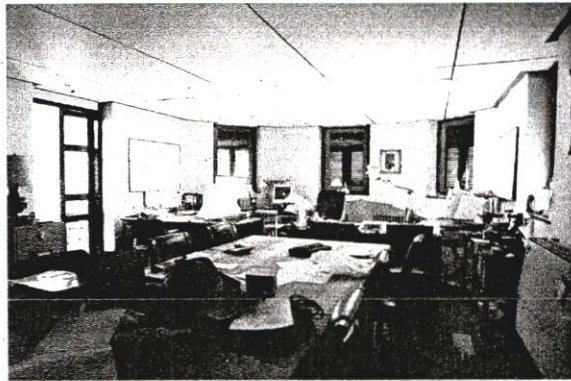
ชั้นที่ 1

ภาพที่ 2.122 แสดงภาพมุมมองห้องโถงชั้นที่ 1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

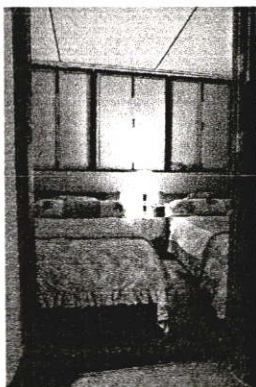
ภาพที่ 2.123 แสดงภาพมุมมองห้องทำงาน 1 ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.124 แสดงภาพมุมมองห้องทำงาน 2 ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.125 แสดงภาพมุมมองห้องนั่งเล่น ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

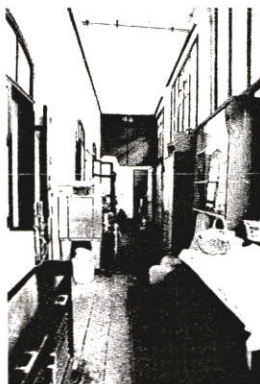
ภาพที่ 2.126 แสดงภาพมุมมองห้องนอน 1 ชั้นที่ 1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.127 แสดงภาพทางขึ้นบันได ชั้นที่ 1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.128 แสดงภาพห้องครัว ชั้นที่ 1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.129 แสดงภาพห้องครัว ชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

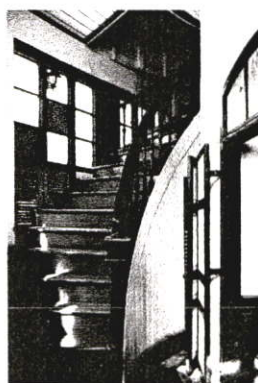
ภาพที่ 2.130 แสดงภาพหน้าห้องน้ำชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.131 แสดงภาพในห้องน้ำชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

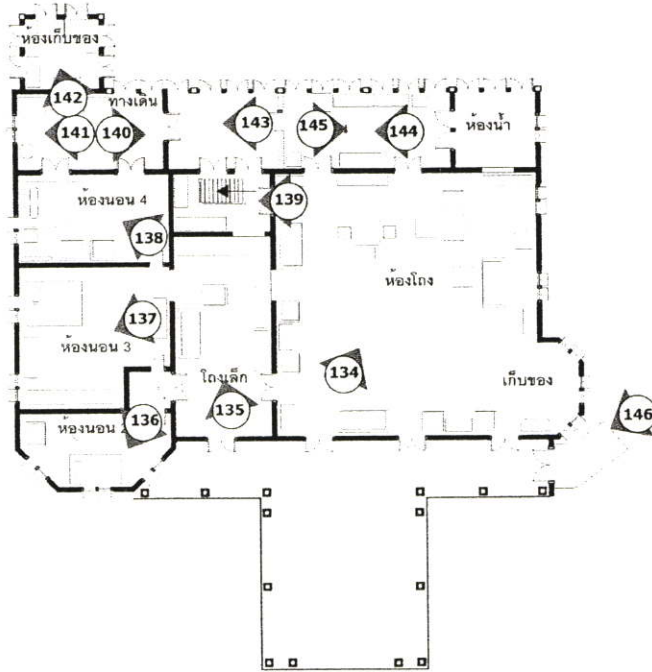
ภาพที่ 2.132 แสดงภาพที่เก็บเครื่องออกกำลังกายชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

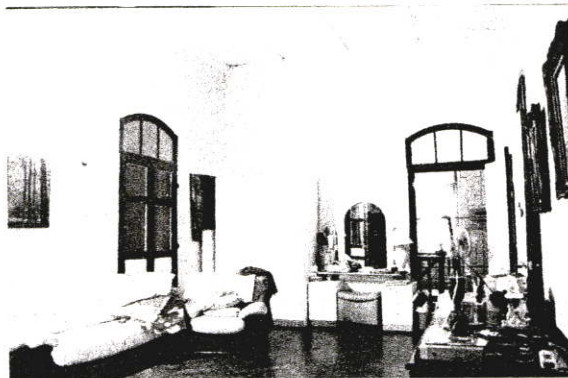
ภาพที่ 2.133 แสดงภาพทางขึ้นบันไดชั้นที่1 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ชั้นที่ 2

ตำแหน่งภาพถ่ายภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนชั้นที่ 2

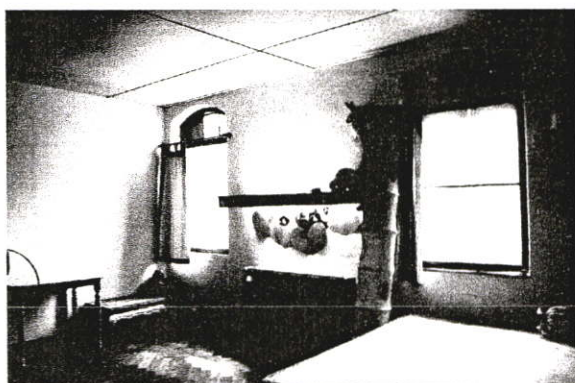
ภาพที่ 2.134 แสดงภาพห้องโตง ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.135 แสดงภาพห้องโตงเล็ก ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

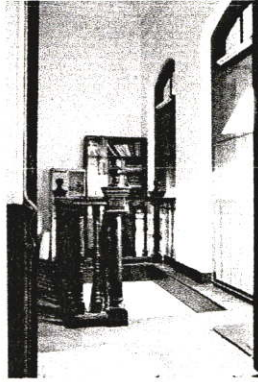
ภาพที่ 2.136 แสดงภาพห้องนอน 2 ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.137 แสดงภาพห้องนอน 3 ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.138 แสดงภาพห้องนอน 4 ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.139 แสดงภาพทางลงบันได ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

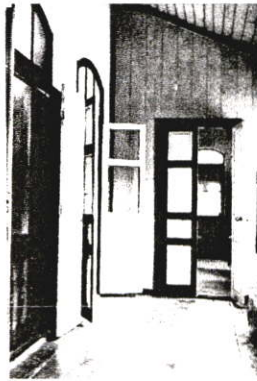
ภาพที่ 2.140 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

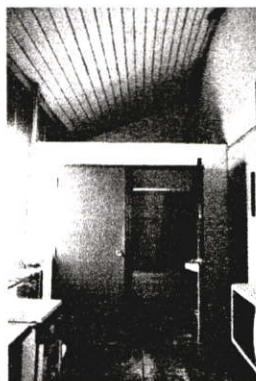
ภาพที่ 2.141 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.142 แสดงภาพห้องเก็บของ ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

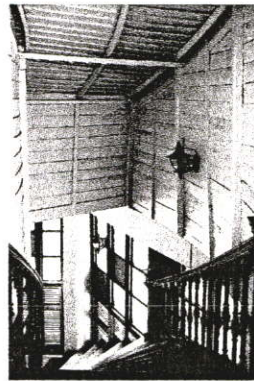
ภาพที่ 2.143 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.144 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.145 แสดงภาพทางเดิน ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.146 แสดงภาพทางลงบันได ชั้นที่2 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

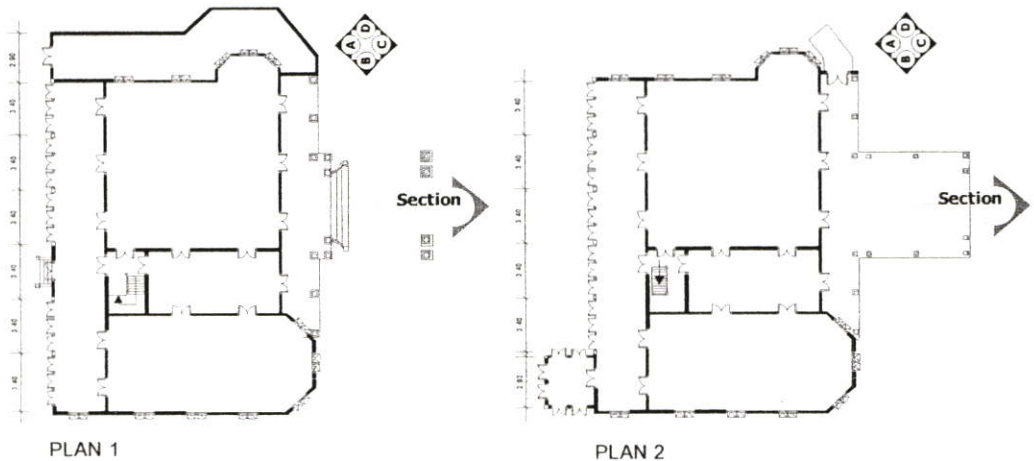
2.3.5 สภาพทางกายภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ในการศึกษาสภาพทางกายภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ครั้งนี้ไม่ได้รวมงานทางด้านระบบน้ำ และระบบไฟฟ้า ซึ่งสามารถแบ่งแยกเป็นรายละเอียดย่อยต่างๆดังนี้

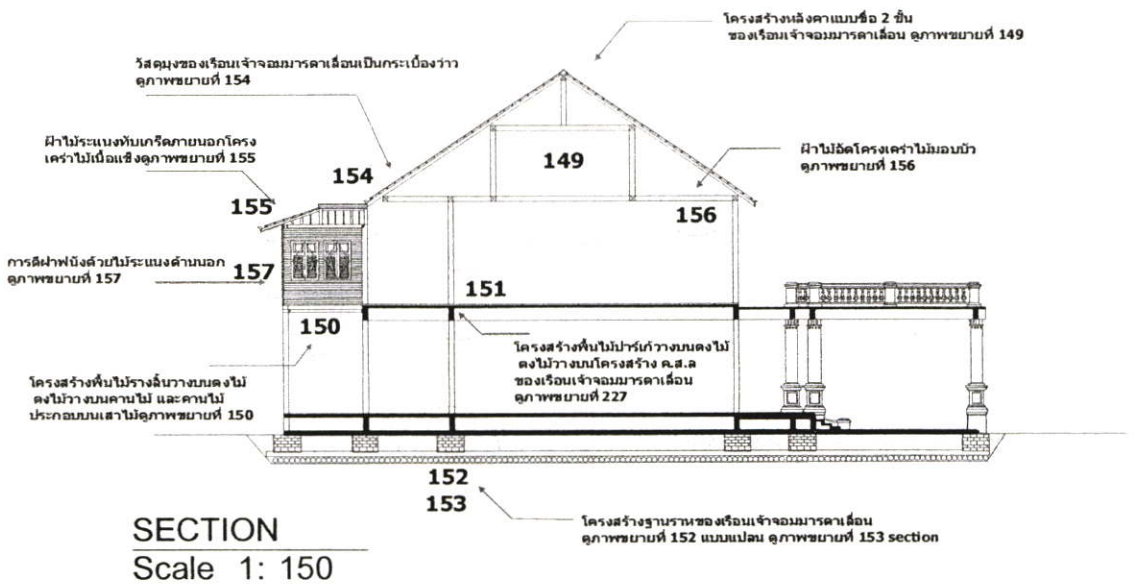
2.3.5.1 องค์ประกอบโครงสร้างของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ซึ่งจากภาพการตัด section ได้มีการขยายแบบขององค์ประกอบของโครงสร้างหลัก ของการใช้งานของอาคารทางสถาปัตยกรรมต่างๆดังนี้

แปลนรูปตัด

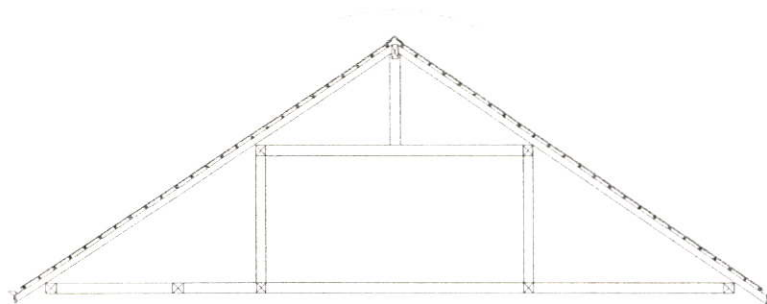
ภาพที่ 2.147 แสดงภาพตำแหน่งการตัด section ใน plan ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 2.148 แสดงภาพตำแหน่งการตัด section ใน ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

โครงสร้างหลังคาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ไม่สามารถบอกรายละเอียดของโครงสร้างได้เนื่องจากไม่สามารถเจาะฝ้าได้ทั้งหมด เนื่องจากเป็นอาคารอนุรักษ์ จะวิเคราะห์ได้เฉพาะส่วนที่ไม่ได้ปิดบังโดยวัสดุอื่น สันนิษฐานว่า โครงสร้างของหลังคาน่าจะเป็นแบบช่อ 2 ชั้น โครงสร้างไม้เนื้อแข็งทั้งหมด รูปทรงหลังคาเป็นทรงปั้นหย่า มุงด้วยความลาดประมาณ 30 องศา มีแบบเป็นปั้นหย่าทั้งผืนผสมกับปั้นหย่า 6 เหลี่ยมบริเวณมุขด้านหน้า

ภาพที่ 2.149 แสดงภาพขยายโครงสร้างหลังคาแบบช่อ 2 ชั้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

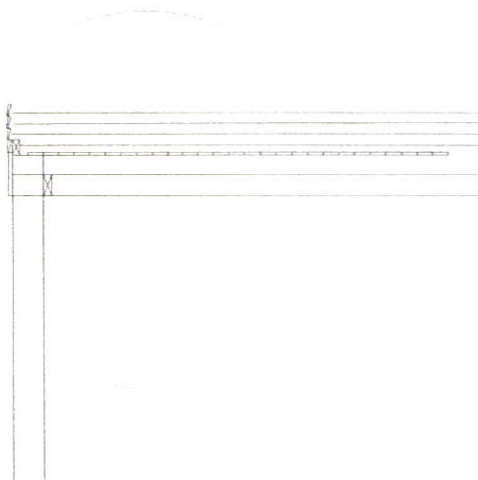
โครงสร้างเสาคานของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

เนื่องจากในสมัยก่อนการคำนวณยังมีการคำนวณที่ไม่แม่นยำเท่ากับปัจจุบัน ในการสร้างเรือนให้เจ้านายจึงต้องอาศัยความระมัดระวังเป็นอันมาก ซึ่งโครงสร้างผนังของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนนั้น เป็นแบบ คอมโพสิท สเต็คเจอ (โครงสร้างแบบผสม) ทั้งโครงสร้างแบบผนังรับน้ำหนัก และ โครงสร้างแบบการใช้เหล็กรูปพรรณ ซึ่งนำเข้ามาจากประเทศอิตาลี สังเกตจากตัวหนังสือที่เขียนติดอยู่ที่คานด้านบน เนื่องจากโครงสร้างของหลังคามีขนาดใหญ่เมื่อสร้างบนเสา และ คานแล้วมีขนาดใหญ่มากจึงใช้ระบบโครงสร้างผนังรับน้ำหนักมาช่วย แต่เมื่อสร้างอาคารเสร็จแล้วคาดว่าพื้นมีการแอ่นตัว จึงต้องใช้โครงสร้างเหล็กรูปพรรณมาช่วยในการรับน้ำหนักบางส่วน

โครงสร้างพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

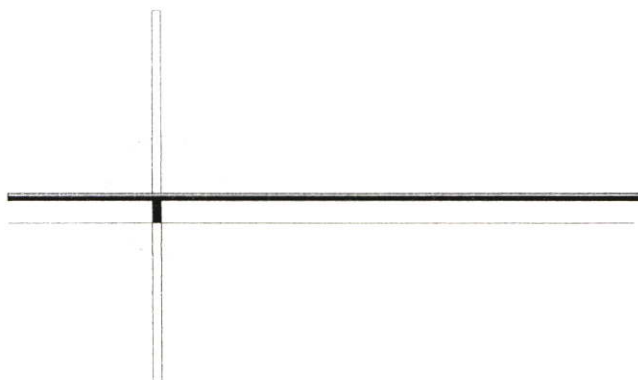
เนื่องจากไม่สามารถทำการชูดอาคารได้ จึงสันนิษฐานจากการมองเห็นว่าเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน แบ่งโครงสร้างพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนแบ่งออกเป็น 2 ส่วนด้วยกันคือ

ส่วนที่ 1 แบบพื้นไม้วางลิ้นวางบนตงไม้ ตงไม้วางบนคานไม้ และคานไม้ประกอบบนเสาไม้

ภาพที่ 2.150 แสดงภาพขยายโครงสร้างพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

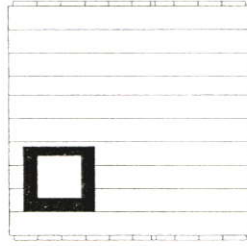
ส่วนที่ 2 แบบพื้นไม้วางบนตงไม้ ตงไม้วางบนโครงสร้าง ค.ส.ล

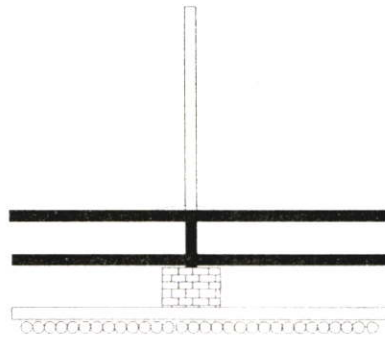
ภาพที่ 2.151 แสดงภาพขยายโครงสร้างพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

โครงสร้างฐานรากของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

จากการศึกษาเอกสารอาคารที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 สันนิษฐานว่าฐานรากของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนจะมีโครงสร้างแบบฐานรากไม้ซึ่งมีการรับน้ำหนักแบบฐานรากแพ (Raft foundation) เพื่อลดแรงกดที่เกิดขึ้นเป็นจุดๆ (มุสดี ทิพทัส.มานพ พงศทัต.2525.174)

ภาพที่ 2.152 แสดงภาพแปลนขยายฐานรากของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

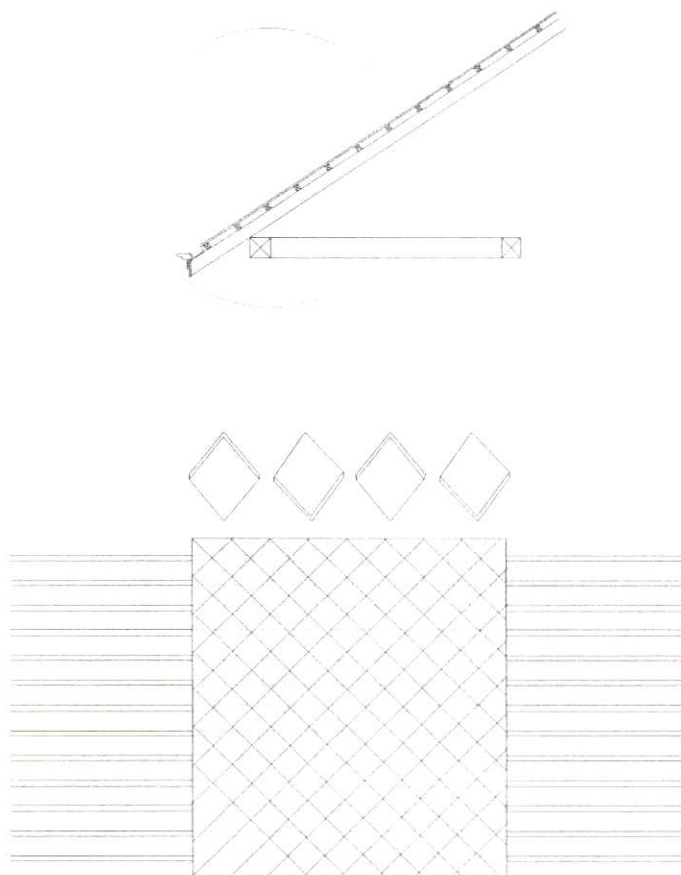

ภาพที่ 2.153 แสดงภาพแปลนขยายรูปตัดฐานรากของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

2.3.5.2 องค์ประกอบของวัสดุในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

วัสดุผนังของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

จะมุงด้วยกระเบื้องว่าวทั้งหมดเป็นกระเบื้องซีเมนต์ตัดเป็นรูปว่าวขนาด 30 เซนติเมตร

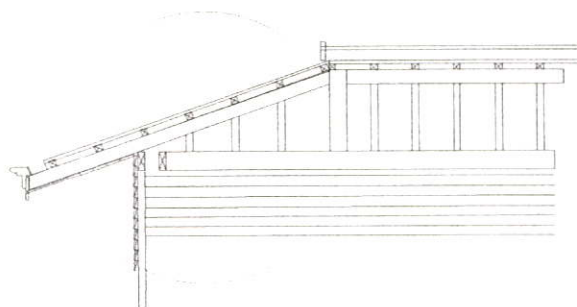
ภาพที่ 2.154 แสดงภาพขยายกระเบื้องว่าวของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

วัสดุฝ้าของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

แบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ

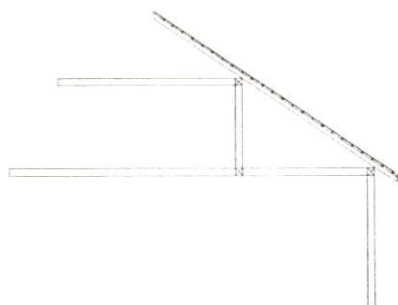
ส่วนที่ 1 ฝ้าไม้จริง เป็นการเข้าไม้รางลิ้น โครงคร่าใช้โครงไม้

ส่วนที่ 2 ฝ้าไม้ระแนงทับเกร็ดภายนอกโครงคร่าไม้เนื้อแข็ง

ภาพที่ 2.155 แสดงภาพขยายฝ้าไม้ระแนงทับเกร็ดภายนอกโครงคร่าไม้เนื้อแข็งของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ส่วนที่ 3 ฝ้าไม้โครงคร่าไม้มอบบัว

ภาพที่ 2.156 แสดงภาพขยายฝ้าไม้โครงคร่าไม้มอบบัวของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ส่วนที่ 4 ฝ้าคอนกรีตฉาบปูนเรียบอยู่ภายนอกอาคาร

วัสดุผนังของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

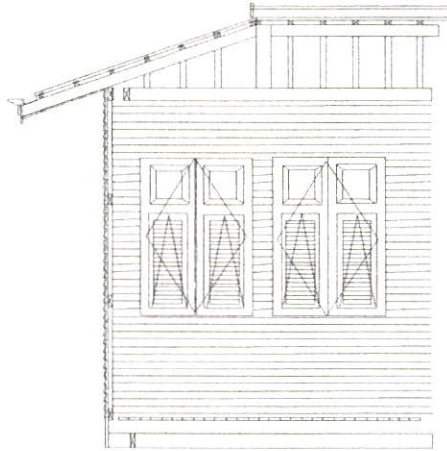
แบ่งผนังออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1

ผนังส่วนใหญ่เป็นผนังก่ออิฐฉาบปูนสังเกตุเนื้อสีของก้อนอิฐจากรอยแตกของปูนพบว่า เนื้อสีจะเป็นสีส้มปนแดง เนื้ออิฐเป็นดินเหนียวปนทราย ฉาบปูนและทาสีน้ำปูนสีที่ใช้ คือ สีเหลือง วัสดุที่ก่ออิฐในอดีตมักมีส่วนผสมเป็นปูนขาว มีคุณสมบัติแตกต่างจากปัจจุบันเนื่องจากมีรุกรุนมากกว่า และ ยึดหยุ่นค่อนข้างสูง

ส่วนที่ 2

ผนังด้านหลังที่ยื่นออกมาด้านนอกตีไม้ระแนง

ภาพที่ 2.157 แสดงภาพการตีฝาผนังด้วยไม้ระแนงด้านนอก

วัสดุพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1

พื้นที่ในส่วนที่อยู่กลางแจ้ง ระเบียบง บันไดทางเข้าจะเป็นพื้นหินอ่อนมาจากอิตาลี โดย
ห้างร้านของชาวตะวันตกที่เป็นตัวแทนจำหน่าย นำเข้าทั้งหมด

ภาพที่ 2.158 แสดงภาพถ่ายพื้นหินอ่อนของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ส่วนที่ 2

พื้นภายในทั้งหมดเป็นไม้

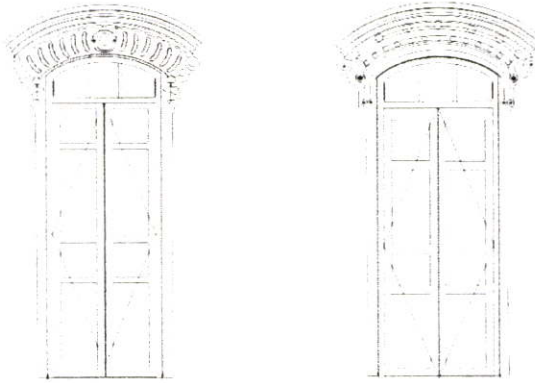
มี 2 แบบ ใช้วิธีการปูไม้แบบตีขนวางบนตงทั้งหมดมีขนาด 2"x6" และปูธรรมดา

ภาพที่ 2.159 แสดงภาพวิธีการปูไม้แบบตีขน ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

วัสดุประตูของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

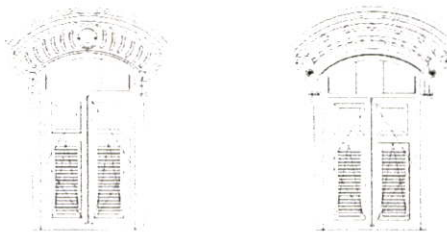
ประตู เป็นบานเปิดคู่มีลูกพักไม้แบ่งเป็น 4 ตอนตอนสั้นสลับตอนยาววัสดุที่ใช้ทำประตูจะเป็นไม้ทั้งหมด ด้านบนของประตูจะมีช่องแสงใช้วัสดุประเภทกระจกใส อุปกรณ์ประตูเป็นโลหะ กลอนมีลักษณะเป็นแกนยาวตั้งแต่ลูกบิดถึงกลอน ทั้งด้านบนและด้านล่าง ทาบไปกับตัวบาน

ภาพที่ 2.160 แสดงภาพขยายประตูของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

วัสดุหน้าต่างของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

หน้าต่าง เป็นบานเปิด และบานกระทุ้งได้ภายในตัววัสดุที่ใช้เป็นไม้ตีเกล็ดเพื่อใช้ในการรับลม และระบายอากาศ

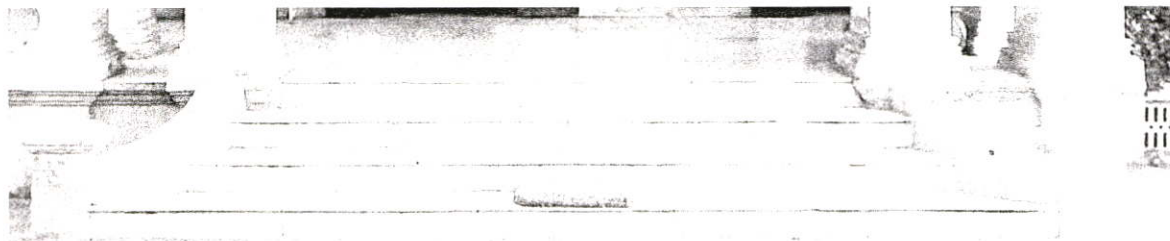
ภาพที่ 2.161 แสดงภาพขยายหน้าต่างของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

บันไดของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

มี 3 ส่วนด้วยกันซึ่งมีรายดังนี้

ส่วนที่ 1

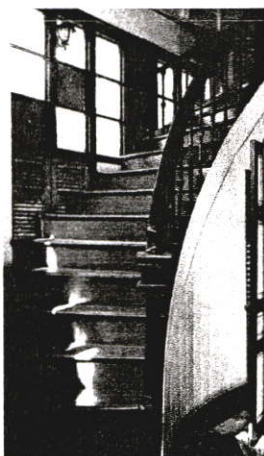
ด้านหน้าบ้านวัสดุที่ใช้เป็นหินอ่อน

ภาพที่ 2.162 แสดงภาพบันไดด้านหน้าของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ส่วนที่ 2

ด้านหน้าทางด้านขวาเป็นบันไดโค้งใช้วัสดุปูทั้งลูกตั้ง และลูกนอนเป็นไม้จริงทั้งแผ่น

ภาพที่ 2.163 แสดงภาพบันไดภายในของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ส่วนที่ 3

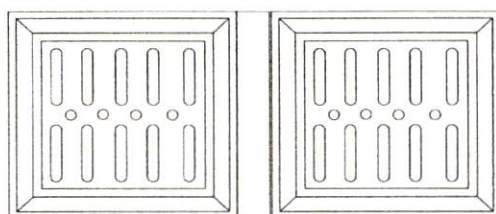
ด้านหลังบันไดเป็นรูปตัว ยู มีวัสดุเป็นไม้แผ่นเข้ารางลิ้น และ สลักเกลียว

ภาพที่ 2.164 แสดงภาพบันไดภายในด้านหลัง

ช่องระบายความชื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

จะอยู่รอบรอบฐานของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนวัสดุที่ใช้เป็นปูน

ภาพที่ 2.165 แสดงภาพขยายช่องระบายความชื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

จากการสอบถามคุณแก่นทอง สุวรรณมาลิก ถึงลวดลายบัวผนังของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนทำให้ทราบว่าแต่เดิมมีบัวผนังเป็นลายเถาอรุณเรียงกัน แต่มีการทาสีทับอยู่เดิมทำให้สีของเถาอรุณหายไปมีให้เห็นเป็นสีซีมจางๆเท่านั้น

2.3.5.3 การเสื่อมสภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

แบ่งรายละเอียดองค์ประกอบออกเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนประกอบของโครงสร้าง ประกอบด้วย

โครงสร้างหลังคาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

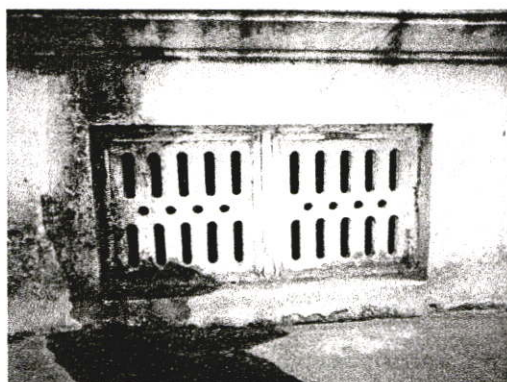
ไม่สามารถบอกการเสื่อมสภาพของโครงสร้างหลังคาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนได้ เนื่องจากไม่สามารถเจาะฝ้าได้ทั้งหมด เนื่องจากเป็นอาคารอนุรักษ์ จะวิเคราะห์ได้เฉพาะส่วนที่ไม่ได้ปิดบังโดยวัสดุอื่น สันนิษฐานว่า โครงสร้างหลังคาเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์พอสมควรสังเกตจากรูปทรงของหลังคา

โครงสร้างเสาคานของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ไม่สามารถบอกการเสื่อมสภาพของโครงสร้างเสาคานของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนได้ เนื่องจากไม่สามารถเจาะฝ้าได้ทั้งหมด เนื่องจากเป็นอาคารอนุรักษ์ จะวิเคราะห์ได้เฉพาะส่วนที่ไม่ได้ปิดบังโดยวัสดุอื่น สันนิษฐานว่า โครงสร้างเสาคานเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์พอสมควร

โครงสร้างฐานรากของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

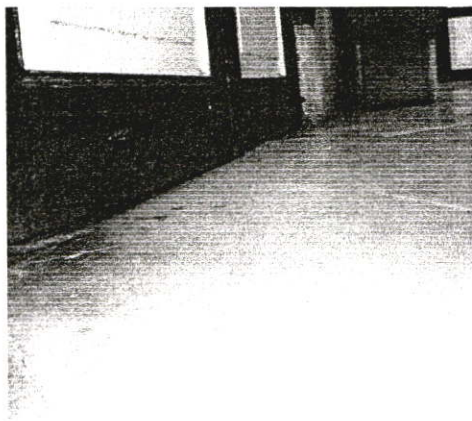
โครงสร้างฐานรากของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเกิดการทรุดตัวเล็กน้อยทำให้พื้นที่ในชั้นที่ 1 และชั้นที่ 2 ไม่สม่ำเสมอ ช่องระบายความชื้นมีลักษณะเอียงจากพื้น การทรุดตัวอาจเกิดจากการที่เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนตั้งอยู่บริเวณใกล้ริมน้ำทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชั้นดิน

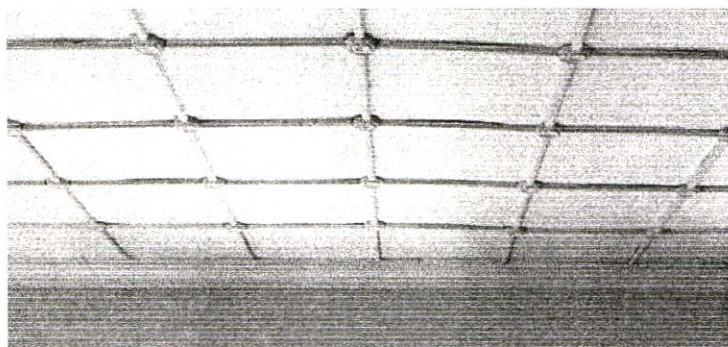
ภาพที่ 2.166 แสดงภาพช่องระบายความชื้นมีลักษณะเอียงจากพื้น

โครงสร้างพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

การเสื่อมสภาพของโครงสร้างพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีการยุบตัวของพื้น เนื่องจากฐานรากเกิดการยุบตัว ทำให้พื้นในชั้นที่ 1 และ ชั้นที่ 2 เกิดการยุบตัว

ภาพที่ 2.167 แสดงการยุบตัวของพื้นชั้นที่ 1

ภาพที่ 2.168 แสดงการยุบตัวของพื้นชั้นที่ 2 ฝ้าชั้นที่ 1

ส่วนประกอบของวัสดุ ประกอบด้วย

วัสดุของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

การเสื่อมสภาพของวัสดุของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีการหลุดร่อนของวัสดุ บางส่วนที่สังเกตได้ด้วยตา และมีการเปลี่ยนวัสดุมาให้คล้ายกับแบบเดิมเป็นส่วนใหญ่ รางน้ำที่ขายคายังใช้งานได้บางส่วน แต่ท่อมีสนิมเนื่องจากการเสื่อมสภาพของ วัสดุ

ภาพที่ 2.169 แสดงภาพการหลุดร่อนของวัสดุ

วัสดุฝ้าของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

การเสื่อมสภาพของวัสดุฝ้าที่เป็นปูนซีเมนต์ส่วนใหญ่เกิดการหลุดร่อน ทำให้ โครงสร้างเหล็กที่อยู่ภายในโดนความชื้นทำให้โครงสร้างเหล็กเป็นสนิม และอาจเกิด การเสื่อมสภาพของเหล็ก ส่วนฝ้าที่เป็นไม้ระแนง และไม้อัดส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพดี

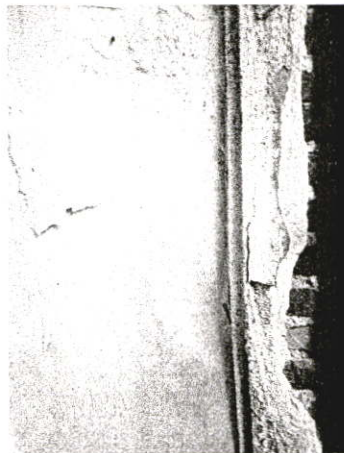
ภาพที่ 2.170 แสดงภาพการหลุดร่อนของปูนซีเมนต์บริเวณฝ้า

วัสดุผนังของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

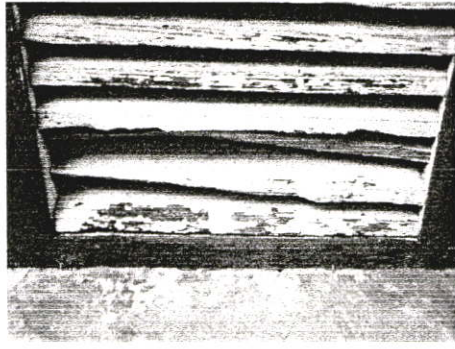
การเสื่อมสภาพของวัสดุผนังของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน แบ่งวัสดุผนังออกเป็น 2 ส่วนคือส่วนที่เป็นปูนซีเมนต์มีการหลุดร่อนของปูนเนื่องจากปูนเสื่อมสภาพ และส่วนที่เป็นไม้ จะมีการสีกร่อนของไม้ เนื่องจากโดนความชื้นจากภายนอกนอกจากน้ำฝน ความชื้นจากต้นไม้ บางส่วนเป็นคราบเขม่า และคราบเชื้อรา

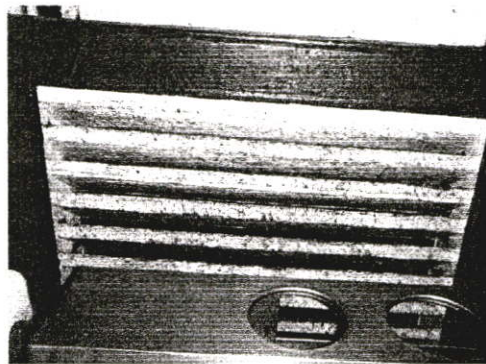
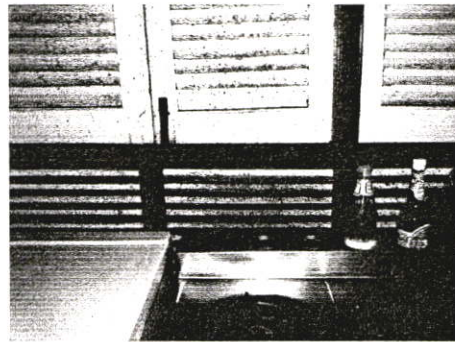
ภาพที่ 2.171 แสดงภาพการหลุดร่อนของปูน

ภาพที่ 2.172 แสดงภาพการหลุดร่อนของปูน

ภาพที่ 2.173 แสดงภาพการผุกร่อนของไม้

ภาพที่ 2.174 แสดงภาพคราบอาหารที่เกิดจากเขม่าและเชื้อรา

วัสดุพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

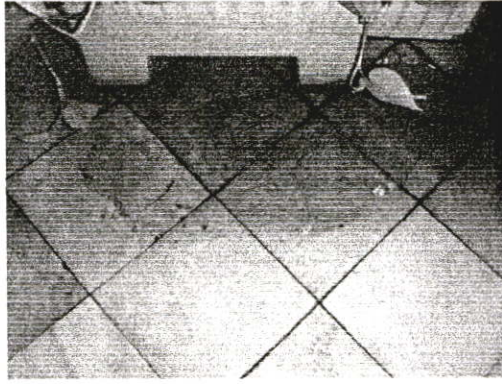
การเสื่อมสภาพของวัสดุพื้นของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน แบ่งวัสดุพื้นออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นหินอ่อน และไม้ ยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์

ภาพที่ 2.175 แสดงภาพรอยต่างที่เกิดจากมูลสัตว์

ภาพที่ 2.176 แสดงภาพรอยต่างที่เกิดจากมูลสัตว์

ภาพที่ 2.177 แสดงภาพการปลูกต้นไม้ติดกับตัวเรือนทำให้เกิดความชื้น

วัสดุประตู และหน้าต่าง ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

การเสื่อมสภาพของวัสดุประตู และ หน้าต่าง ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน วัสดุที่เป็นไม้เริ่มมีการผุกร่อน ช่องแสงด้านบนที่เป็นกระจกบางบานมีการเปลี่ยนเป็นกระจกตัวใหม่แล้ว ส่วนกลอนประตูกลอนหน้าต่างแบบเก่าส่วนใหญ่ชำรุด มีแบบใหม่มาใช้แทน บันไดของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

การเสื่อมสภาพของบันไดของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน มีบันไดไม้ภายในบ้าน 2 ที่ยังอยู่ในสภาพดี แต่บันไดที่อยู่หน้าบ้านซึ่งเป็นบันไดหินอ่อน ที่พื้นเริ่มมีน้ำซัง

2.3.5.4 สาเหตุที่ทำให้เกิดการเสื่อมสภาพในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

1. ขาดการดูแลรักษา

มีสาเหตุมาจากการที่อาคารไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง ถูกวิธี ซึ่งความเสียหายส่วนใหญ่เกิดจากการใช้งานในชีวิตประจำวัน

2. ด้านกายภาพ

แสง ความชื้น อุณหภูมิ แผลง เกิดจากการเปลี่ยนแปลงชั้นดินใต้ฐานราก ทำให้เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเกิดการทรุดตัว ที่ไม่เท่ากันของฐานราก เนื่องจากเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนอยู่ติดกับคลองสามเสนทำให้ฐานอาคารที่ลึกลงไปประมาณ 1 เมตร เกิดความชื้นแล้วนำมาสู่โครงสร้างของอาคาร ทำให้วัสดุก่อสร้างอาคารเกิดการผุกร่อน ปูนเกิดเป็นคราบจุดสีดำซึ่งอยู่ฐานของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ซึ่งบริเวณที่มีจุดสีดำเป็นบริเวณที่มีช่องระบายความชื้นที่เกิดจากจุลินทรีย์ และ บริเวณฐานพื้นที่ชั้นที่ 1 โครงสร้างอาคารยุบตัวทำให้พื้น และ ฝ้า ไม่สม่ำเสมอ จากผลแห่งความชื้นเมื่อมีอุณหภูมิสูงทำให้วัสดุปรับเปลี่ยนสภาพไม่ทันทำให้เกิดการบิดงอ ไม่มีการหด ขยาย ทำให้ประตูเปิดปิดไม่สะดวกเกิดรอยบนพื้น ซึ่งที่เป็นอุปสรรคคือกอย่างหนึ่งสำหรับโบราณสถานมากที่สุดคือแมลงจำพวกปลวก จากการสังเกต เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน พบว่าการเสื่อมสภาพที่เกิดจากปลวกยังมีให้เห็นน้อยมากเนื่องผู้เช่ามีการดูแลรักษาและ ทำการป้องกันอาคารเป็นอย่างดี

3. สาเหตุจากภายในตัววัตถุเอง

ส่วนใหญ่เป็น ปูน เหล็ก ไม้ เริ่มทรุดโทรมเสื่อมสภาพเนื่องจากผ่านระยะเวลามานาน ทำให้ปูนเกิดการหลุดร่อน เหล็กเริ่มเป็นสนิม ไม้เริ่มผุกร่อน

2.3.5.5 ประวัติการซ่อมบำรุงและปรับสภาพภูมิทัศน์ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ข้อมูลที่ได้จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในการซ่อมบำรุง และปรับสภาพภูมิทัศน์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีดังนี้

1. เปลี่ยนตง และซ่อมพื้นระเบียงอาคารชั้นล่างด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตก
2. ซ่อม หรือ เสริมตง หรือเปลี่ยนตงชั้นล่างของอาคารทั้งหมด ปรับพื้นให้ได้ระดับซ่อม หรือเปลี่ยนพื้นไม้ปาเก้บางแผ่นที่ชำรุดด้วยไม้สัก ชัดพื้นลงน้ำยาเคลือบไม้
3. ซ่อมหรือเปลี่ยนวงกบและประตูหน้าต่างที่ชำรุดซ่อมบานเกร็ดไม้และหน้าต่างด้านทิศตะวันออก และทิศใต้ ซ่อมบัวไม้ในห้องโถงชั้นล่าง และชั้นบนด้วยไม้สัก
4. เดินสายไฟใหม่แบบมีสายดินมาตรฐานการไฟฟ้านครหลวงดำเนินการแล้ว

5. กะเทาะปูนฉาบคานใต้ถุนอาคาร ฉีดน้ำยาหรือน้ำปูน นำตะแกรงเหล็กปิดทับ ฉาบปูนผสมน้ำยากันซึมทั้งหมด ขณะนี้บางส่วนของคานใต้ถุนอาคารมีการทรุดตัว หากทิ้งไว้จะเกิดความเสียหายแก่อาคาร และยากแก่การซ่อมแซม
6. กะเทาะปูนฉาบภายนอกอาคาร ฉีดน้ำยา หรือน้ำปูนที่อิฐ นำตะแกรงเหล็กปิดทับเสริมความแข็งแรงฉาบปูนใหม่ทั้งหมด โดยคงสภาพบัวและลายปูนปั้นไว้ทุกประการ
7. กะเทาะปูนฉาบภายใน ฉาบปูนใหม่ทั้งหมดโดยคงสภาพลายปูนปั้นไว้ ดำเนินการไปแล้วบางส่วน ในห้องที่ผนังเรียบไม่มีลายปูนปั้น
8. ซ่อม หรือ เปลี่ยนประเบื้องหลังคาที่ชำรุด และเปลี่ยนกระเบื้องลอนคู่ที่ติดตั้งไว้ ในการซ่อมแซมเมื่อประมาณ 30 ปีที่ผ่านมา เป็นกระเบื้องว่าวเหมือนเดิม ทั้งนี้ โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก คุณรณัน จุลชาติ เจ้าของโครงการหมู่บ้านไม้ชิงธาร และกรรมการผู้จัดการ บริษัทปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด
9. ซ่อมฝ้าเพิงชายรอบอาคาร
10. ซ่อม และ ปรับระดับพื้นกระเบื้องหินอ่อนระเบียบชั้นบน และระเบียบชั้นล่าง ด้านหน้าของอาคาร
11. เปลี่ยนฝ้าผนัง และ หลังคาชองบันไดทางขึ้นชั้นบนด้านหน้าอาคาร ซึ่งทำด้วยไม้ ปัจจุบันเสื่อมสภาพแล้ว
12. ตั้งท่อฉีดน้ำยากันปลวกตามแนวคานทุกคานใต้ถุนอาคาร ปัจจุบันใช้วิธีพ่นหมอกควันเข้าไปก่อนฤดูฝน ทั้งนี้จะพิจารณาว่าวิธีใดดีกว่ากัน
13. ทาสีภายใน และภายนอกอาคารทั้งหมด
14. ปรับปรุงบริเวณลานจอดรถด้านหน้า และรั้วด้านถนนพระราม 5 ให้มีความสะอาด สวยงาม
15. พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน ท่านเจ้าจอมมารดาเลื่อนในรัชกาลที่ 5 พระราชโอรสและพระราชธิดา มาประดิษฐานไว้ดำเนินการไปแล้วบางส่วน ด้วยความอนุเคราะห์จากหอจดหมายเหตุ
16. ประสานงานกับมูลนิธิพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ศรีซมโภชซึ่งตั้งอยู่ ตึกอำนวยการ วิทยาลัยอาชีวศึกษาจังหวัดเพชรบุรี เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ภาพถ่าย ซึ่งกันและกัน
17. จัดพิมพ์เอกสารประวัติความเป็นมาของสถานที่ เพื่อแจกจ่ายแก่ผู้ที่มาเยี่ยมชม

2.4 การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม

การอนุรักษ์งานสถาปัตยกรรมประเภทโบราณสถานเพื่อที่จะใช้งานต่อไปได้นั้นควรที่จะต้องทำการศึกษาด้านข้อมูล กฎระเบียบ หลักเกณฑ์ ต่างๆในการอนุรักษ์ ดังนี้

2.4.1 ความหมายของการอนุรักษ์

เริ่มต้นที่คำว่า อนุรักษ์ ซึ่งแปลตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 หมายความว่า ตามรักษา,ระวัง,ป้องกัน ซึ่งจากนิยามจากระเบียบของกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน 2528 ข้อ 3 ในระเบียบ คือ การอนุรักษ์ หมายถึง การดูแลรักษา เพื่อให้คงคุณค่าไว้ และให้หมายรวมถึง การป้องกันรักษา การสงวน การปฏิสังขรณ์ และการบูรณะจาก กระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและความคิดเห็นของ มล. ปิ่น มาลากุล เกี่ยวกับประโยชน์ของการอนุรักษ์โบราณสถานดังนี้

แสดงความเป็นมาของประเทศ เป็นเกียรติ และ ความภาคภูมิใจของคนในชาติ

เป็นสิ่งที่โยงเหตุการณ์ในอดีต และ ปัจจุบันเข้าด้วยกัน

เป็นสิ่งที่ใช้อบรมจิตใจของคนในชาติได้

ความหมายของการอนุรักษ์ปัจจุบันประเทศอังกฤษใช้คำว่าคอนเซอเวชัน (Conservation) เป็นคำที่นิยมใช้อย่างกว้างขวางในระดับนานาชาติ ซึ่งสามารถรวบรวมความหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบันดังนี้ คือ

การป้องกันการเสื่อมสภาพ (Prevention of deterioration)

หมายถึง การควบคุมและดูแลบำรุงรักษาอาคารและสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันการผุพังและความเสียหายต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเกี่ยวกับการควบคุมความชื้น อุณหภูมิ แสงสว่าง มาตรการป้องกันไฟ การลอบวางเพลิง โจรกรรม รวมถึงการควบคุมแรงสั่นสะเทือนจากการจราจร การทรุดตัวของชั้นดิน

การรักษาสภาพ (Prevention)

หมายถึง กระบวนการปกป้องโดยการเสริมความมั่นคง การสร้างใหม่ด้วยวิธีการ และวัสดุดั้งเดิม การรักษาสภาพเดิม หรือการปรับปรุงสภาพ และส่งเสริมคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ หรืออาคารสถานที่ให้คงอยู่ต่อไปอย่างถาวร มีความเข้มงวดกวดขันและจำกัดการใช้เป็นอย่างสูง ถือกันว่าการพิทักษ์รักษาเป็นการอนุรักษ์ขั้นสูงสุด มีความเข้มงวดในเรื่องของความแท้ดั้งเดิม

การอนุรักษ์ และ การสงวนรักษา (Conservation and Preservation)

หมายถึง กระบวนการสงวนรักษาไม่เข้มงวด เพื่อการปกป้องสิ่งแวดล้อม หรือสถานที่สำคัญมิให้สูญสลาย หรือ เปลี่ยนแปลงไปโดยการใช้ สอยหรือการบริโภคที่ไม่เหมาะสม กล่าวโดยหลักการ คือ การ พิทักษ์รักษาสภาพและเอกลักษณ์ไว้ แต่ไม่หวงห้ามในการใช้ เช่น การปรับปรุงบูรณะอาคารเก่าแก่เพื่อการใช้ประโยชน์ใหม่ โดยใช้ลักษณะสำคัญเดิมไว้

การเพิ่มความแข็งแรง (Consolidation)

หมายถึง การปรับปรุงทางกายภาพโดยใช้วัสดุเชื่อม หรือช่วยพยุงเสริมเข้าไปในวัสดุก่อสร้างอาคารเพื่อความแข็งแรงคงทนของโครงสร้าง ด้วยเทคนิค วิธีอื่นที่เหมาะสม ในการเสริมวัสดุใหม่เข้าไป วัสดุดังกล่าวต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกับโครงสร้างเดิม ที่สำคัญต้องไม่เปลี่ยนรูปแบบ และหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ดั้งเดิมที่มีอยู่สำหรับวัสดุที่มีอายุการใช้งานสั้น ให้พิจารณาการใช้เทคนิควิธีแบบดั้งเดิมในการซ่อมในที่ที่มีความเสียหาย เนื่องจากการรักษารูปแบบเดิมมีความสำคัญเท่ากับการรักษา วัสดุเดิมไว้เป็นการดีกว่าถ้าใช้วิธีการแบบชั่วคราวไปก่อน เผื่อว่า อาจมีเทคนิควิธีการที่เหมาะสมกว่าในอนาคต

การบูรณะเพื่อการฟื้นฟู (Restoration)

หมายถึง แนวความคิดหรือลักษณะเดิมของวัตถุนั้นๆให้สอดคล้องกับ รายละเอียด และรูปร่างลักษณะเป็นสำคัญ ในการบูรณะต้อง คำนึงถึงวัสดุดั้งเดิม หลักฐานทางโบราณคดี และเอกสารที่ แท้จริง การสร้างเสริมส่วนที่หายไปต้องกลมกลืนกับของเดิมใน ขณะเดียวกันก็ต้องให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างของใหม่กับ ของเดิมเพื่อไม่ให้เป็นการบิดเบือนหลักฐานเดิม งานบูรณะใน ทุกๆสมัยจะต้องได้รับความเคารพโดยถือว่าการต่อเติมในสมัย ต่อๆมา ต่างก็เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์

การฟื้นฟูสภาพ (Rehabilitation)

หมายถึง การฟื้นฟูสภาพของภูมิทัศน์อาคาร หรือ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ให้กลับอยู่ในสภาพที่ใช้ และโยชนีได้อาจมีการทำในระดับซ่อมแซมความเสียหาย รวมไปถึงการปรับสภาพเล็กน้อยเพื่อให้สะดวกแก่การใช้งานระดับของการรักษาความแท้ดั้งเดิมเป็นรอง เช่น การซ่อมแซมปรับปรุงอาคารเก่าแก่บางหลังในโบราณสถานเพื่อใช้เป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยว และยอมให้ใช้ได้บางประเภท ซึ่งจะต้องไม่กระทบกระเทือนต่อโบราณสถานมากนัก

การจำลองแบบ (Reproduction)

หมายถึง การเลียนแบบงานศิลปะที่เหลืออยู่ เพื่อเป็นการต่อเติมส่วนที่หายไปให้คงคุณค่าความงามดั้งเดิม ในกรณีที่ถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมอย่างมาก อาจทำการเคลื่อนย้ายศิลปวัตถุไปไว้ในสภาพแวดล้อมใหม่ที่เหมาะสมกว่า และทำการจำลองแบบมาไว้แทนที่ของจริง

การสร้างใหม่ (Reconstruction)

หมายถึง การสร้างของเก่าขึ้นมาใหม่ การสร้างภูมิทัศน์หรือการสร้างแบบดั้งเดิมขึ้นมาใหม่จากอาคาร หรือสถานที่ซึ่งไม่ปรากฏร่องรอยของโบราณสถานจากประวัติศาสตร์ดั้งเดิมแล้ว โดยอาจสร้างขึ้น ณ แห่งใดก็ได้ แต่มีการสร้างเหมือนลักษณะเดิมทุกประการ รูปแบบที่จะสร้าง จำเป็นจะต้องค้นคว้าวิจัยอย่างละเอียดจากเอกสารหลักฐานทางประวัติศาสตร์ภาพถ่าย หรือภาพวาดเก่า ความแท้ของอาคารนั้นๆ จะขึ้นอยู่กับเอกสารหลักฐาน และทุนทรัพย์ที่เอื้ออำนวย

การแปลความหมาย (Interpretation)

หมายถึง การรักษาลักษณะดั้งเดิมของสิ่งแวดล้อมภูมิทัศน์ และอาคารไว้บ้าง โดยสร้างประโยชน์ใช้สอยอย่างใหม่ที่เหมาะสมขึ้น ในการค้นคว้าวิจัยถือเป็นองค์ประกอบของการออกแบบ ซึ่งจะต้องนำลักษณะ และการใช้สอยใหม่มาใช้ เช่น การสร้างอาคารใหม่ในเขตเมืองเก่า การนำเอาองค์ประกอบเก่าทางสถาปัตยกรรมมาใช้ หรือการนำเอาวัสดุท้องถิ่นมาใช้ และก่อสร้างในลักษณะเก่าแก่

2.4.2 การแบ่งระดับของการอนุรักษ์

การแบ่งระดับของการอนุรักษ์ที่ใช้กับโบราณสถานที่ยังมีการใช้งานอยู่ในปัจจุบัน คือ ต้องมีการป้องกัน และรักษาสิ่งที่มีคุณค่าอยู่อย่างเดิม และซ่อมแซม บูรณปฏิสังขรณ์ส่วนที่เสียหายให้มีสภาพใช้งานได้ สามารถจำแนกระดับของการอนุรักษ์ออกเป็น 3 ระดับดังนี้คือ

2.4.2.1 การป้องกันการเสื่อมสภาพ (protection)

การป้องกันการเสื่อมสภาพ คือ การกระทำหรือ กระบวนการในการใช้มาตรการต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดผลในการป้องกัน หรือคุ้มครองสภาพทางกายภาพของสถานที่ให้พ้นจากการเสื่อมสภาพผุพัง การสูญหาย หรือการถูกทำอันตราย

2.4.2.2 การรักษาให้คงสภาพ (preservation)

การรักษาให้คงสภาพ หมายถึงการกระทำหรือ กระบวนการในการใช้มาตรการต่างๆ ที่เหมาะสม เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งรูปทรงของอาคาร บูรณภาพ และวัสดุก่อสร้างของมัน รวมถึงลักษณะ และชนิดของพันธุ์ไม้บนที่ตั้ง ให้คงอยู่ตามที่ปรากฏในปัจจุบันสืบไป วิธีนี้จะใช้กับอาคารที่ยังมีความมั่นคงอยู่ ยังไม่เป็นอันตรายถึงขั้นวิกฤต เพื่อประวิงเวลาการบูรณะ

2.4.2.3 การบูรณปฏิสังขรณ์ (restoration)

การปฏิสังขรณ์นี้ หมายถึง การกระทำหรือกระบวนการ อันส่งผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก่ สภาพตัวอาคารในปัจจุบัน คือสามารถตัดแต่ง ต่อเติมให้ได้ตามความจำเป็นเท่านั้น (ภัทร สีอัมพรโรจน์.2545.124อ้างจากกรมศิลปกร.2533)

2.4.3 เกณฑ์การพิจารณาคุณค่าโบราณสถานโดยกรมศิลปากร

2.4.3.1 ย่าน ชุมชน และเมืองประวัติศาสตร์

ย่าน หรือ เมืองที่ประกอบด้วยโบราณสถาน ร่องรอยหลักฐานของเมือง เช่น พื้นที่คูเมือง หรือ พื้นที่ตั้งสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะกลมกลืนกัน มีความเก่าแก่ต่อเนื่องมาแต่อดีตจนถึงช่วงเวลาหนึ่ง และมีเรื่องราวสืบต่อกันมาเป็นรูปแบบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และพัฒนาการของสังคมในท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งจะครอบคลุมพื้นที่ และขอบเขตกว้างกว่ากลุ่มของสิ่งก่อสร้าง โดยโบราณสถานประเภทนี้จะมีเกณฑ์พิจารณาคุณค่าในรายละเอียดดังต่อไปนี้

คุณค่าทางสุนทรียภาพ ประกอบด้วย

- ความกลมกลืนของอาคารในพื้นที่
- ผังของย่าน ชุมชน และเมืองประวัติศาสตร์
- ด้านสถาปัตยกรรม
- ด้านศิลปกรรม

คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี ประกอบด้วย

- ช่วงที่โดดเด่นในประวัติศาสตร์ของย่าน ชุมชน และเมืองประวัติศาสตร์คือการที่โบราณสถานเป็นที่รู้จักกันอย่างดีในประวัติศาสตร์
- ความโดดเด่นทางประวัติศาสตร์ศิลปะขององค์ประกอบ
- ความสืบเนื่องการพัฒนาย่าน ชุมชน และ เมืองประวัติศาสตร์ หมายถึงความต่อเนื่องทั้งทางด้านกายภาพ และการใช้สอย
- ความสมบูรณ์ และชัดเจนของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี
- อายุสมัย

คุณค่าทางวิทยาการ และการศึกษา ประกอบด้วย

- ความเป็นของแท้ดั้งเดิม โดยพิจารณาในกรณีใดกรณีหนึ่ง หรือทั้ง 3 กรณีจาก ที่ตั้ง เทคโนโลยีการก่อสร้าง รูปแบบศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และแผนผัง
- ความหายาก และ การสื่อความหมาย
- การเป็นตัวของรูปแบบยุคสมัย หรือพื้นที่

คุณค่าทางสังคม ประกอบด้วย

ความสืบเนื่องของการใช้สอย โดยเน้นที่กิจกรรมชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่น

ความผูกพันต่อท้องถิ่นคือความรู้สึกของคนในท้องถิ่นที่มีต่อย่านชุมชนและเมืองประวัติศาสตร์ (ภัทร สีสัมพรโรจน์.2545.135อ้างจากกรมศิลปกร.2533)

2.4.3.2 แหล่งประวัติศาสตร์

หมายถึง บริเวณหรือแหล่งที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับการกล่าวอ้างถึงในหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ทั้งที่เป็นภาพหรือเป็นพจน์ มีผลให้มีคุณค่าทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี วิชาการ สังคม หรือชาติพันธุ์วิทยา โดยมีรายละเอียดเกณฑ์การพิจารณาคุณค่าของแหล่งประวัติศาสตร์ดังนี้

คุณค่าทางวิชาการ และการศึกษาจากหลักฐานที่พบเชิงประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี

- ความสำคัญของหลักฐาน (เอกสาร ปรีอภาพ)
- หลักฐานอื่นๆ ได้แก่ โบราณวัตถุ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรม หรือภูมิสถาปัตยกรรม
- ปริมาณของหลักฐานที่ใช้อ้างอิง
- ความหลากหลายของกิจกรรมจากสิ่งที่พบ
- การสื่อความหมายได้ชัดเจนโดยภาพรวม
- อายุสมัย

คุณค่าทางสังคม คือความผูกพันต่อท้องถิ่น พิจารณาจากกิจกรรมในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งโบราณคดี ในด้านวัฒนธรรมคติความเชื่อที่สืบเนื่องต่อมาทุกสมัย (ภัทร สีสัมพรโรจน์.2545.137อ้างจากกรมศิลปกร.2533)

2.4.3.3 ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์

หมายถึงบริเวณหรือสถานที่ที่ประกอบด้วยหลักฐานทางกายภาพที่แสดงถึงความคงอยู่ของมนุษย์ ซึ่งยืนยันถึงความเข้าใจ ความชื่นชมสภาพแวดล้อม สะท้อนให้เห็นถึงรสนิยมการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับความต้องการของช่วงเวลา และพื้นที่เฉพาะแหล่ง มีความหมายตั้งแต่สวนประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์ทางศิลปะที่มีการใช้พืชพันธุ์มาประกอบ และพื้นที่ภายนอกซึ่งเป็นที่ตั้งของสิ่งปลูกสร้างต่างๆ รวมถึง รั้ว อุปกรณ์ประกอบถนน ลวดลายพื้น องค์ประกอบบริการสาธารณะ และลานโล่ง ภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์มีเกณฑ์การพิจารณาคุณค่าในรายละเอียดที่แตกต่างออกไปดังนี้

คุณค่าทางสุนทรียภาพ ประกอบด้วย

- ภูมิสถาปัตยกรรม
- ผังบริเวณ
- ความกลมกลืนขององค์ประกอบ
- ด้านศิลปะสถาปัตยกรรม

คุณค่าทางประวัติศาสตร์ และ โบราณคดี ประกอบด้วย

- ประวัติศาสตร์ภูมิสถาปัตยกรรม
- ประวัติศาสตร์ผังเมือง
- หลักฐานทางโบราณคดี
- ประวัติศาสตร์ศิลปะสถาปัตยกรรม(องค์ประกอบ)
- ประวัติศาสตร์วัสดุพืชพันธุ์ เช่น มีการนำเข้ามาจากประเทศใด ในยุคไหน โดยใคร
- อายุ สมัย

คุณค่าทางวิทยาการ และการศึกษา ประกอบด้วย

- ความเป็นของแท้ดั้งเดิม โดยพิจารณาในกรณีใดกรณีหนึ่ง หรือกรณีจาก ที่ตั้ง เทคโนโลยี การสื่อความหมาย
- ความหายาก คือความมีเอกลักษณ์เฉพาะ
- การเป็นตัวแทน ของรูปแบบ ยุคสมัย หรือพื้นที่

คุณค่าทางสังคม ประกอบด้วย

- วัฒนธรรมท้องถิ่น ความสืบเนื่องของการใช้สอย โดยเน้นที่กิจกรรมชีวิตความเป็นอยู่ จากกิจกรรมดั้งเดิม

- ความผูกพันต่อท้องถิ่นพิจารณาจากกิจกรรมในท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับแหล่งประวัติศาสตร์ด้านวัฒนธรรม คติความเชื่อที่สืบเนื่องมาทุกสมัย (ภัทร สีสัมพรโรจน์. 2545.138อ้างจากกรมศิลปกร.2533)

2.4.4 การอนุรักษ์โบราณสถานที่ยังมีการใช้งานอยู่

- โบราณสถานใดที่ยังประโยชน์ใช้สอยอยู่ จะทำการอนุรักษ์โดยการเสริมสร้าง หรือต่อเติม สิ่งจำเป็นขึ้นใหม่ก็ได้เพื่อความเหมาะสมทั้งนี้ไม่จำเป็นจะต้องทำให้เหมือนของเดิมทีเดียว แต่สิ่งที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่นั้นจะต้องมีลักษณะกลมกลืนและไม่ทำลายคุณค่าของโบราณสถาน
- การปรับปรุงภายในอาคารนั้นให้กระทำได้หากมีความจำเป็นแต่จะต้องไม่ทำให้องค์ ประกอบภายในอาคารนั้นเสียหาย เช่น การปรับปรุงผนัง การทาสี หรืออื่นๆ
- โบราณสถานที่มีการอนุรักษ์ โดยมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขมาก่อนแล้ว จะต้องพิจารณา ศึกษาให้ละเอียดว่าได้บูรณะแก้ไขมาแล้วกี่ครั้ง ผิดถูกอย่างไร ระยะเวลาานเท่าใดการ อนุรักษ์ใหม่ที่จะทำนี้ไม่จำเป็นจะต้องใช้แบบใดแบบหนึ่งเสมอไป แต่ให้พิจารณาเลือกแบบที่ เหมาะสมที่สุดเป็นหลักในการอนุรักษ์ เพื่อให้โบราณสถานนั้นมีคุณค่า และ ความสำคัญ มากที่สุด ทั้งนี้จะต้องทำเป็นหลักฐานแสดงให้ปรากฏถึงการเปลี่ยนแปลงแก้ไข จะด้วย วิธีการบันทึกเป็นเอกสาร เขียนแบบไว้ ทำหุ่นจำลอง หรือโดยวิธีการอนุรักษ์ก็ได้
- ทำให้มีความพยายามทุกวิถีทางอย่างมีเหตุผล ในการนำสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ มาใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในอาคารพื้นที่ตั้ง และ สิ่งแวดล้อมของอาคารน้อยที่สุด หรือมิฉะนั้นก็ให้ใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ดั้งเดิมที่ตั้งใจ ไว้ของสถานที่นั้น
- วัสดุ อุปกรณ์ ส่วนประกอบของอาคาร เช่น บานพับ กรอบประตู ฯฯ หากจำเป็นจะต้อง เปลี่ยน ควรพยายามหาวัสดุรุ่นเดียวกันมาใช้ หากหาไม่ได้ก็พยายามหาวัสดุที่กลมกลืนให้ มากที่สุดมาทดแทน
- การอนุรักษ์โบราณสถานใดๆ ก็ตามจะต้องคำนึงถึงภูมิทัศน์ และ สิ่งแวดล้อมโดยรอบ โบราณสถานนั้นด้วย สิ่งใดที่จะทำลายคุณค่าของโบราณสถานนั้นๆ ให้ดำเนินการปรับปรุง ให้เหมาะสม
- สิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นใหม่ในบริเวณใกล้เคียงกับโบราณสถาน ควรระวังไม่ให้ขนาด สี และ แบบไปทำลายคุณค่าของโบราณสถานนั้นๆ

- การบูรณะจะต้องหยุดการกระทำลง ณ จุดที่มีการคาดเดาเกิดขึ้น ถ้าการต่อเติมมีความจำเป็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อความแข็งแรงของอาคาร หรือความจำเป็นอื่นใดเป็นที่สุด การกระทำนั้นให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่เกี่ยวข้องตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ทางกายภาพ หรือ ทางภาพถ่าย เป็นสาระในการยึดถือมากกว่าที่จะออกแบบด้วยการคาดเดา โดยที่วัสดุที่ใช้เป็นส่วนต่อเติมนั้นควรแตกต่างกับของเดิมแต่ควรให้เข้ากันได้ ทั้งนี้แง่ของสัดส่วน ลักษณะการออกแบบ สี ลายผิว และคุณภาพทางทัศนวิสัยอื่นๆ โดยให้เป็นไปในลักษณะร่วมสมัย และให้มีเครื่องหมายประทับแจ้งเวลาที่บูรณะ แต่ยังคงรูปลักษณะของอาคารดั้งเดิมไว้ได้

- แนวทางการอนุรักษ์ ศิลปกรรมตกแต่งอาคาร ที่ปรากฏในมติว่าด้วยการอนุรักษ์ของคณะกรรมการว่าด้วยโบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ หลักการ และ แนวทางอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนัง โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุของกองโบราณคดี และ ระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยเนื้อหาหลักแล้วจะมีความคล้ายคลึงกับการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม หากจะมีข้อแตกต่างกันบ้างดังนี้

การอนุรักษ์ชิ้นส่วนที่มีคุณค่าเยี่ยมยอดทางจิตรกรรม ประติมากรรม และโบราณวัตถุ ซึ่งติดอยู่ หรืออยู่ประจำโบราณสถานนั้นๆ ทำได้แต่เพียงสงวนรักษา หรือเพิ่มความแข็งแรงเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อรักษาคุณค่าของเดิมให้ปรากฏเด่นชัดมากที่สุดยกเว้นปูชนียวัตถุที่มีการเคารพสืบเนื่องมาโดยตลอด และได้รับการพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการแล้ว เพื่อป้องกันมิให้ชิ้นส่วนของโบราณสถานที่มีคุณค่าทางศิลปะ ซึ่งรวมถึงประติมากรรม จิตรกรรม และศิลปกรรม เกิดความชำรุดเสียหาย หรือถูกโจรกรรม จะต้องนำชิ้นส่วนนั้นมาเก็บรักษาไว้ในสถานที่อันปลอดภัย และถูกต้องตามกฎหมาย พร้อมทั้งแบบจำลองให้เหมือนของเดิมไปประกอบไว้ในประกอบไว้ในที่โบราณสถานนั้นแทน ซึ่งวิธีการนี้จะปฏิบัติได้ ก็เมื่อไม่สามารถรักษาได้โดยวิธีอื่นแล้ว (ภัทร สีอำพรโรจน์.2545.อ้างจากกรมศิลปกร.2533)

2.4.5 สาเหตุที่ทำให้อาคารเสื่อมสภาพ

สาเหตุที่ทำให้อาคารเสื่อมสภาพเกิดขึ้นได้จากสาเหตุหลายสาเหตุซึ่งจะเกิดขึ้นพร้อมๆกัน และมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันจนไม่สามารถแยกจากกันได้ซึ่งมีสาเหตุดังนี้

คน ซึ่งความเสียหายส่วนใหญ่เกิดจากความสะเพร่า มักร่าง รู้เท่าไม่ถึงการณ์ เป็นสาเหตุแรกที่สำคัญ เช่น การแตกหักจากอุบัติเหตุ การปล่อยปะละเลยไม่ดูแลรักษาด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีวัตถุอีกจำนวนมากที่ถูกคนทำลายโดยตั้งใจ

สาเหตุจากภายในตัววัตถุเอง คือ เริ่มทรุดโทรมเสื่อมสภาพตั้งแต่แรกเริ่มผลิตหรือใช้งาน เช่น สาเหตุที่เกิดจากวิธีในการผลิต หรือสาเหตุที่เกิดจากจุดอ่อนในตัววัตถุเอง

สภาวะแวดล้อม มีผลอย่างมากเช่นกันต่อการเสื่อมสภาพของวัตถุทางวัฒนธรรม ได้แก่

-ความชื้น เป็นสาเหตุสำคัญที่สุดในการชำรุดเสื่อมสภาพของวัตถุทางวัฒนธรรมแทบทุกประเภท ความชื้นอาจเข้าทำปฏิกิริยากับวัตถุโดยตรง หรือช่วยให้ปฏิกิริยาระหว่างวัตถุกับสิ่งแวดล้อมอื่นเกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น ปฏิกิริยาเหล่านี้อาจเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบ และคุณสมบัติของวัตถุ เช่น ทำให้วัตถุขาดความแข็งแรง ขาดความเหนียว ขาดความยืดหยุ่น มีรูพรุนมากขึ้น มีคราบเปื้อนพอกสะสม ปฏิกิริยาที่รุนแรงอาจทำให้วัตถุบางชนิดผุเปื่อยได้ ถ้าความชื้นต่ำเกินไป วัตถุจะแห้งกรอบเปราะ แตกหักง่าย และขาดความยืดหยุ่น หรือถ้าหากความชื้นแปรเปลี่ยนขึ้นๆ ลงๆ ตลอดเวลาทำให้วัตถุหลายชนิดมีการหดตัว และขยายตัวสลับกันไปเรื่อยๆ นานเข้าจะทำให้วัตถุบิดเบี้ยว โกงงอ กะเทาะแยกออกจากกัน หรือเกิดรอยแตกร้าวได้ นอกจากนี้ ความชื้นที่สูงอยู่เสมอ มักทำให้โลหะเป็นสนิม และช่วยให้จุลินทรีย์ต่างๆ ขยายพันธุ์ และ เจริญเติบโตได้ดีในวัตถุ

-อุณหภูมิ มีผลต่อการหดตัว และขยายตัว ของวัตถุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุที่ต้องอยู่กลางแจ้งตลอดเวลา ทำให้ตัววัตถุมีอุณหภูมิจะลดลง วัตถุจะหดตัวและ เช่นเดียวกัน ส่วนที่อยู่ผิววนอกสุดจะหดตัวมากกว่าส่วนที่อยู่ลึกเข้าไปภายใน การขยายตัวและหดตัวสลับกันติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้วัตถุแตกร้าว หรือหลุดร่อนกะเทาะออกเป็นแผ่นๆ หากวัตถุประกอบด้วยวัสดุหลายชนิดอยู่ในชั้นเดียวกัน การชำรุดเสื่อมสภาพก็จะรุนแรงมากขึ้น เพราะวัสดุแต่ละชนิดมีสัมประสิทธิ์ในการขยายตัวไม่เท่ากัน การหดขยายตัวในอัตราต่างๆกัน ทำให้เกิดแรงดึง และแรงดัน ทำให้แรงยึดเหนี่ยวระหว่างวัสดุต่างชนิดกันอ่อนแอลง และแยกออกจากกันในที่สุด นอกจากนี้อุณหภูมิยังมีผลการเสื่อมสภาพในลักษณะอื่นๆ อีก เช่น อุณหภูมิสูงช่วยให้ปฏิกิริยาเคมีต่างๆ เกิดขึ้นได้ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีความชื้นเข้าร่วมด้วยปฏิกิริยาจะทวีความรุนแรง

- แสงสว่าง และรังสีอัลตราไวโอเล็ต มีความยาวคลื่นอยู่ในช่วงที่ทำอันตราย ต่ออินทรีย์วัตถุ แทบทุกชนิด พลังงานแสงสว่าง และรังสีอัลตราไวโอเล็ตจะถูกดูดซับไว้ในโมเลกุล และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโมเลกุลของอินทรีย์วัตถุ ทำให้โมเลกุลแตกหักออก ปฏิกริยาที่เกิดขึ้นเป็นปฏิกริยาที่สลับซับซ้อน การชำรุดเสื่อมสภาพในลักษณะเช่นนี้
- ก๊าซ หลายชนิดที่มีอยู่ในบรรยากาศมีผลต่อการชำรุดเสื่อมสภาพของวัตถุทุกชนิดก๊าซออกซิเจนมีบทบาทสำคัญในปฏิกริยาเคมีต่างๆ ที่ทำให้วัตถุมีโครงสร้าง และคุณสมบัติเปลี่ยนแปลงไป เช่น ทำให้โลหะเป็นสนิม ทำให้ผ้า และ กระดาษ ขาดความเหนียว และยืดหยุ่น การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้เด่นชัดคือการทำให้ผ้า กระดาษ ภาพเขียน เปื่อยยุ่ย ฉีกขาดง่าย และมีสีซีดจาง
- เกลือ สามารถทำปฏิกริยาเคมีกับวัตถุได้รวดเร็วปฏิกริยาจะเกิดได้มากยิ่งขึ้นหากมีความชื้น ร่วมด้วย เกลือส่วนใหญ่ละลายน้ำได้ดีสารละลายของเกลือจะแทรกซึมเข้าไปในเนื้อของวัตถุที่มีรูพรุน เช่น หิน เครื่องปั้นดินเผา อิฐ ปูนปั้น ฯลฯ เกลือจะเข้าไปสะสมอยู่ในช่องว่างเล็กๆ ภายในเนื้อวัตถุ เมื่อความชื้นลดลงน้ำจะระเหยออกไป เกลือตกผลึกอยู่ภายในเนื้อวัตถุ การตกผลึกจะเกิดขึ้นมากตรงผิวหน้าของวัตถุที่มีอัตราการระเหยสูงเมื่อความชื้นสูงขึ้น เป็นเช่นนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าตลอดเวลา ผลึกเกลือจะมีปริมาตรเพิ่มขึ้นทีละน้อย จนในที่สุดจะขยายขนาดดันให้ช่องว่าง และรูพรุนในเนื้อวัตถุแตกออก มักพบว่าผิวหน้าของวัตถุจะเปื่อยยุ่ยหลุดร่วนออกมาเป็นผง ปรากฏการณ์เช่นนี้เห็นได้ชัดบนผนังของโบราณสถานซึ่งความชื้นจากใต้ดินนำเกลือขึ้นมาตกผลึก บนผิวของผนังส่วนที่ความชื้นระเหยออกได้ดี
- แมลง ทำให้วัตถุทางวัฒนธรรมเกิดการชำรุดเสื่อมสภาพด้วยอัตราที่สูงมาก เนื่องจากประเทศไทยมีอากาศร้อน และ ชื้นเกือบตลอดปี แมลงที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ปลวก แมลงสาบ แมลงสามง่าม และด้วงชนิดต่างๆ แมลงเหล่านี้มักหลบซ่อนตัวอยู่ในวัตถุหรือตามร่องรอยต่อระหว่างตู้ ชั้น ลีนชักสว่นใหญ่ ขอบหากินในเวลากลางวัน และชอบอยู่อาศัยในที่ที่ฝุ่นละออง และความชื้นสูง วัตถุที่ถูกแมลงทำลายมักชำรุดเสื่อมสภาพอย่างถาวร เนื้อวัตถุจะถูกกัดกินเป็นอาหาร เกิดช่องโหว่ รูพรุน อุโมงค์ ฉีกขาด หรือพังทลายลงมา
- จุลินทรีย์ มีอยู่ทั่วไปในบรรยากาศโดยอยู่ในรูปของสปอร์ ที่ปลิวติดไปกับฝุ่นละอองน้ำ เมื่อสปอร์ตกลงบนพื้นที่มีอุณหภูมิและความชื้นพอเหมาะ และมีอาหาร ก็จะเจริญและแพร่พันธุ์ต่อไป จุลินทรีย์ที่มักพบบ่อยบนวัตถุทางวัฒนธรรมได้แก่ รา แบคทีเรีย สาหร่าย ไลเคนส์ ฯลฯ จุลินทรีย์จะหลั่งน้ำย่อย และ กรดออกมาย่อยสลายเนื้อวัตถุแล้วดูดซึมอาหารที่ย่อย แล้วผ่านทางผนังเซลล์ทำให้วัตถุเปื่อยยุ่ยผุพัง นอกจากนี้จุลินทรีย์บางชนิด เช่น รา มักสร้างสารมีสี หรือเส้นใยที่มีสีต่างๆ เช่น สีเขียว ดำ น้ำตาล เหลือง ส้ม ม่วง แดง ฯลฯ ทำให้เกิดคราบเปื้อนสีต่างๆ บนวัตถุ คราบเปื้อนเหล่านี้ขจัดออกยากมาก (กรมศิลปากร.2533)

2.4.6 กระบวนการในการอนุรักษ์อาคาร

เพื่อการบูรณะด้านการออกแบบ และ ก่อสร้างตามระเบียบกรมศิลปากรว่าด้วยการอนุรักษ์โบราณสถานปี พ.ศ. 2533 มีชื่อว่า

2.4.6.1 การดำเนินงานโครงการอนุรักษ์อาคาร

บุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการอนุรักษ์อาคารนั้นประกอบด้วยหน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่นเจ้าของอาคาร ผู้ครอบครองอาคาร กรมศิลปากร นักวิชาการที่ปรึกษา ผู้สำรวจและเขียนแบบอาคาร ผู้ประกอบการบูรณะซ่อมแซมอาคาร ผู้ประกอบการสถาปัตยกรรมภายในเพื่อการใช้สอยใหม่

ขอบเขตการดำเนินงานอนุรักษ์ ก่อนที่จะเริ่มดำเนินงานควรจะสรุปขอบเขตของงานให้ชัดเจน เพื่อหลีกเลี่ยงการทำงานผิดพลาดเพราะจะทำให้สูญเสียทรัพยากรอันมีค่านั้นไป โดยจะต้องทำการพิจารณาในประเด็นสำคัญดังนี้

- สรุปช่วงเวลาในประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าควรแก่การอนุรักษ์
- กำหนดขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงกายภาพอาคาร หมายถึง การกำหนดระดับที่ยอมรับได้ทุกฝ่าย ให้เป็นข้อตกลงที่เข้าใจทั่วกัน เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการประสานงานตลอดการทำงาน

การศึกษาค้นคว้าข้อมูลอาคาร เพื่อที่จะสามารถรักษาคูณค่าที่แท้จริงของอาคารนั้นไว้ได้อย่างถูกต้อง และเพื่อที่จะเข้าใจถึงองค์ประกอบต่างๆ ของอาคาร รวมถึงสาเหตุและเงื่อนไขของการเสื่อมสภาพอาคาร จึงจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลในประเด็นต่างๆ ก่อน ดังนี้

- ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี
- ประวัติการต่อเติมอาคาร
- รูปแบบยุคสมัย โครงสร้างและเทคนิคการก่อสร้าง
- ที่ตั้ง และสภาพแวดล้อมอาคาร(ภัทร สีสัมพรโรจน์.2545)

2.4.6.2 การสำรวจสภาพอาคารก่อนการอนุรักษ์

สรุปรายการสำรวจสภาพอาคารได้ดังนี้

องค์ประกอบของโครงสร้างหลักของอาคาร ส่วนประกอบที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของอาคาร

- โครงสร้างหลังคา
- โครงสร้างเสาคาน
- โครงสร้างพื้น
- โครงสร้างฐานราก

องค์ประกอบในการใช้งานของอาคารทางสถาปัตยกรรม คือ ส่วนประกอบซึ่งรวมอยู่ในโครงสร้างและมีผลต่อการใช้งานอาคาร ได้แก่

- หลังคา
- ฝ้าเพดาน
- ผนัง
- พื้น
- ประตู หน้าต่าง
- บันได
- ช่องระบายความชื้น

องค์ประกอบทั่วไป คือ งานระบบภายในตัวเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

- ระบบไฟ
- ระบบน้ำ
- ระบบสุขาภิบาลต่างๆ

2.4.6.3 การบูรณะซ่อมแซมอาคาร

สามารถสรุปงานบูรณะอาคารออกเป็น 3 ส่วน สำคัญได้แก่

การเสริมความแข็งแรงให้กับโครงสร้างเดิม องค์ประกอบหลักที่พบปัญหาทุกอาคารคือ

- โครงสร้างหลังคา
- ผนังรับน้ำหนัก
- โครงสร้างพื้น

การซ่อมแซมการเสื่อมให้คืนสภาพ พบปัญหาในองค์ประกอบที่ถูกใช้งานจนเสื่อมสภาพ และถูกความชื้นทั้งจากน้ำฝน และน้ำใต้ดิน

- วัสดุผนัง
- วัสดุผิวผนัง
- วัสดุปูพื้น
- ฝ้าเพดาน – ชายคา
- ประตู หน้าต่าง

การป้องกันความชื้นเข้าสู่ตัวอาคาร

- การตัดความชื้นจากน้ำใต้ดินเข้าสู่ตัวอาคาร
- การเคลือบผิวป้องกันความชื้นจากภายนอก
- การระบายความชื้นออกจากตัวอาคาร

2.4.6.4 การปรับเปลี่ยนประโยชน์การใช้สอย

สิ่งที่ต้องพิจารณาในการทำงานส่วนนี้ประกอบด้วย

ผังบริเวณ

- การเตรียมพื้นที่สำหรับจอดรถ
- การวางระบบท่อระบายน้ำ โดยเฉพาะจุดรับน้ำจากท่อระบายน้ำฝนจากหลังคา
- ระบบไฟฟ้าแสงสว่างรอบอาคาร อย่างเป็นการส่งเสริมคุณค่าโบราณสถาน
- ภูมิทัศน์ และการจัดพื้นที่รองรับกิจกรรมกลางแจ้งของพิพิธภัณฑ์

สถาปัตยกรรมภายใน

- วิธีการป้องกันผิวด้านในของผนังอาคาร จากการติดตั้งเพื่อการจัดแสดงผลงาน
- การติดตั้งผนังภายในอาคาร
- วิธีการปรับปรุงช่องเปิด ประตู – หน้าต่าง สำหรับระบบปรับอากาศและ การรักษาความปลอดภัย

- ครุภัณฑ์

ระบบประกอบอาคาร

- ระบบไฟฟ้าแสงสว่าง ต้องพิจารณาทั้งตำแหน่งติดตั้งที่สอดคล้องกับการใช้สอย และ จัดแสดง ทั้งรูปแบบดวงโคมที่กลมกลืนกับรูปแบบโบราณสถาน
- ระบบปรับอากาศคำนึงถึงรูปแบบที่ต้องเหมาะสมกลมกลืนของการติดตั้งเครื่องระบาย ความร้อนระบบการเดินท่อทั้งภายในภายนอกและหน้ากากจ่ายลมเย็นดูกลับ
- ระบบรักษาความปลอดภัย ระบบป้องกันเพลิงไหม้ และระบบป้องกันฟ้าผ่า ทั้ง 3 ระบบมีข้อควรพิจารณาเหมือนกันเรื่องรูปแบบ และ ตำแหน่งการติดตั้งที่กลมกลืนแต่ยังคงได้มาตรฐานความปลอดภัยอยู่

- เทคนิคการจัดแสดง

การก่อสร้างเพิ่มเติม

- เพิ่มเติมพื้นที่ใช้สอย / พื้นที่จัดแสดง
- เพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกผู้ใช้ เช่น ที่กำบังแดดฝนสำหรับคนเดิน

2.5 การพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑ อ่านว่า พิ-พิต-ทะ-พัน มีรากศัพท์มาจากภาษา บาลี-สันสกฤต จากคำว่า วิวิธ ซึ่งเป็นคำวิเศษณ์ แปลว่า ต่างๆ กัน สมาส กับคำว่า ภัณฑ ซึ่งเป็นคำนาม แปลว่า สิ่งของเครื่องใช้ ดังนั้น เมื่อรวมกันจึงได้คำว่า วิวิธภัณฑ หรือ ตามสำเนียงไทย คือ คำว่า พิพิธภัณฑนั่นเอง ซึ่งถ้าแปลตามรูปศัพท์แล้ว หมายถึงสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าแปลโดยเอาความหมายที่สื่อสารกันแล้ว ในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้กล่าวไว้ว่า พิพิธภัณฑ เป็นคำนาม หมายถึง "สิ่งของต่างๆ ที่รวบรวมไว้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เช่น โบราณวัตถุ หรือ ศิลปวัตถุ" ซึ่งถึงแม้ว่า ในพจนานุกรมได้ให้ความหมายไว้เช่นนั้น แต่การใช้คำว่า พิพิธภัณฑ ในปัจจุบันมักนิยมหมายถึง "สถานที่หรือ สถาบัน สำหรับเก็บรวบรวมสิ่งของต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการศึกษา" ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ความหมายของพิพิธภัณฑนี้ได้แปรเปลี่ยนไปจากรูปศัพท์เดิม กลายเป็นมีความหมายเดียวกันกับคำว่า พิพิธภัณฑสถาน

พิพิธภัณฑได้เริ่มต้นจากการรวบรวมอารยธรรมในอดีตของมนุษย์ มีการโต้เถียงกันว่ามนุษย์ได้เกิดมาจากความเมตตาของพระเจ้า ส่วนบุคคลที่ไม่เชื่อก็มีการคัดค้านและพยายามรวบรวมหาหลักฐานอารยธรรมมนุษย์ การแสวงหาศิลปะโบราณเพื่อเป็นของได้แย่ง จึงทำให้วัตถุสมัยเก่าเกิดขึ้น และจากการค้นหาทำให้มีการปฏิรูปวิชาโบราณคดีเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในโลกได้มีการเก็บรวบรวมวัตถุต่าง ๆ ไว้ และเรียกสถานที่รวบรวมวัตถุนี้ว่า ห้องรวบรวมวัตถุ หรือพิพิธภัณฑสถานส่วนบุคคล ต่อมาพิพิธภัณฑได้กลายเป็นที่เชิดชูพุทธิปัญญาของมนุษย์ และหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 พิพิธภัณฑได้เปลี่ยนไปเป็นพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งเคยเป็นศูนย์กลางของการเพาะลัทธิชาตินิยม และได้เปลี่ยนเป็นสถาบันเพื่อการศึกษาต่อมา

คำว่า " พิพิธภัณฑ " พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 พระองค์ มีความเชี่ยวชาญทางภาษาบาลี สันสกฤต พระองค์จึงเป็นผู้บัญญัติศัพท์คำนี้ขึ้นใช้ เนื่องจากพระองค์ได้ติดต่อสมาคมและศึกษาวิชาการต่าง ๆ กับชาวยุโรป จึงได้นำความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนาบ้านเมือง ตลอดจนเป็นเหตุให้พระองค์คิดริเริ่มก่อตั้งพิพิธภัณฑส่วนพระองค์ขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย พระองค์ทรงสร้างพระที่นั่งขึ้นองค์หนึ่งในพระบรมมหาราชวัง เรียกว่า "พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ" ทรงบริเวณพระที่นั่งศิลาแลงมหาปราสาทในปัจจุบัน ใช้เป็นที่เก็บรวบรวมโบราณศิลปวัตถุ และเปิดให้เข้าชมได้เป็นครั้งแรก พิพิธภัณฑสถานโดยทั่วไปถือกันว่าเป็นที่ตั้งแสดงศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ เป็นที่เก็บรวบรวมสมบัติทางสติปัญญา เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการค้นคว้า และเป็นพยานอ้างอิงความรู้ตามศิลปวิทยาการในแขนงต่าง ๆ ตั้งแต่ความรู้ขั้นต่ำจนถึงขั้นสูงสุด พิพิธภัณฑสถานจึงมิใช่สมบัติเฉพาะของประชาชน และประเทศใดประเทศหนึ่ง หากแต่เป็นส่วนรวมของโลก (ฉนิต อยู่โพธิ์)(รุ่งนภานางามช2545.7)

2.5.1 ชนิดของพิพิธภัณฑ์สถาน

พิพิธภัณฑ์สถานที่เกิดขึ้นในระยะแรก ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในการรวบรวมวัตถุเพื่อวัตถุประสงค์ประการหนึ่งประการใดโดยเฉพาะ คงเป็นแต่เพียงการเก็บรวบรวมวัตถุที่น่าสนใจไว้เท่านั้น จนกระทั่งเมื่อกิจการพิพิธภัณฑ์สถานเจริญขึ้น ระบบและแนววิถีแห่งการบริหาร และการศึกษาก็มีจุดมุ่งหมายเป็นเฉพาะวิชา การแบ่งแยกชนิดของพิพิธภัณฑ์สถานจึงได้เกิดขึ้น เป็นต้นว่า พิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี พิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะ และศิลปะร่วมสมัย ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตาม สภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ (unesco) จำแนกชนิดของพิพิธภัณฑ์สถานออกเป็นสาขาต่างๆ ตามหัวข้อแห่งการอภิปรายของนักการพิพิธภัณฑ์สถานต่างๆ ทั่วโลก เป็นสาขาดังนี้

1. พิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะ (Museum of Art)
 2. พิพิธภัณฑ์สถานทางศิลปะร่วมสมัย (Gallery of Contemporary Arts)
 3. พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา (Natural History Museum)
 4. พิพิธภัณฑ์สถานทางวิทยาศาสตร์และเครื่องจักรกล (Museum of Science and Technology)
 5. พิพิธภัณฑ์สถานทางมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วิทยา (Museum of Anthropology and Ethnology)
 6. พิพิธภัณฑ์สถานทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี (Museum of History and Archaeology)
 7. พิพิธภัณฑ์สถานประจำท้องถิ่น (Regional Museum)
 8. พิพิธภัณฑ์สถานแบบพิเศษ (Specialized Museum)
 9. พิพิธภัณฑ์สถานของมหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษา (University Museum)
- นอกจากนี้พิพิธภัณฑ์ยังมีความหมายต่างๆอีกมากมายซึ่งยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในหมู่นักพิพิธภัณฑ์วิทยาซึ่งยังไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวและแน่นอนนัก (รุ่งนภานางามช2545.16)

2.5.2 กระบวนการดำเนินงานการจัดแสดง

(Diagram for the Making of and Exhibition) สถาบันสมิทโซเนียน แห่งสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นศูนย์การพิพิธภัณฑ์สถานที่ใหญ่ที่สุดในโลก ได้วางแนวทางเป็นขั้นตอนในการดำเนินงานจัดแสดงเพื่อเป็นแนวทางในการประสานงานของเจ้าหน้าที่สาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดนิทรรศการขึ้น โดยลำดับงานออกเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การขออนุมัติในหลักการ (Objective Approval by Museum 'Director) ในการจัดแสดงวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีรายละเอียดต่างๆ เช่น

1. หัวข้อนิทรรศการ (Exhibition Title) ควรจะบ่งให้แน่ชัดว่าจะจัดเรื่องอะไร

2. วัตถุประสงค์ (Objective) ภัณฑารักษ์จะต้องแจ้งวัตถุประสงค์ของการจัดแสดงควรจะเน้นรายละเอียดว่ามีวัตถุอะไรเป็นหลัก มีวัตถุประสงค์อะไรเป็นรอง เช่น เป็นการเสนอผลการค้นคว้าของนักวิชาการที่ค้นพบใหม่ หรือทฤษฎีใหม่ หรือเป็นการรณรงค์เรื่องหนึ่งเรื่องใด ควรชี้ให้เห็นว่าหัวข้อเรื่องต่างๆ มีประโยชน์ต่อประชาชนอย่างไร

3. ขอบเขตของนิทรรศการ (Scope of Exhibition and Definition of Concept) ควรกำหนดหลักการลงไปแน่นอนว่า นิทรรศการดังกล่าวนี้มีเนื้อหาสาระอย่างไร ประกอบด้วยวัตถุหลักฐานอย่างไรบ้างแบ่งช้อย่อย (subtitle) ออกเป็นกี่ตอน แต่ละตอนมีเนื้อหาสาระอย่างไร มีวัตถุที่แสดงจำนวนเท่าไร ขนาดไหน และมีความสำคัญะหลักันอย่างไร เป็นสมบัติของพิพิธภัณฑสถาน หรือมาจากเอกชน

4. สมมติฐาน (Hypothesis) ภัณฑารักษ์ควรจะได้ประเมินผลการคาดคะเนล่วงหน้าไว้ด้วยว่าผลจากนิทรรศการดังกล่าวจะให้ประโยชน์อะไรแก่ประชาชน หรือเป้าหมายที่หน่วยงานต้องการ

ขั้นที่ 2 การจัดแนวนิทรรศการ (Manuscript and Editing) หลังจากทีผู้อำนวยความสะดวกหลักการเรียบร้อยแล้ว ภัณฑารักษ์จะต้องดำเนินเรื่องขั้นต่อไป คือ การเรียบเรียงเอกสารและการจัดแสดงซึ่งมีรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ เช่น

1. ศึกษาขนาดและจำนวนวัตถุที่จะจัดแสดง เพื่อจะได้กำหนดเรื่องราวต่างๆ ได้ว่า แต่ละตอนของนิทรรศการนั้น จะเขียนคำบรรยายว่าอย่างไร ใช้วัตถุอะไรจัดแสดง วัตถุที่แสดงทั้งหมดเป็นสมบัติของพิพิธภัณฑสถาน หรือ ขอยืมมาจากเอกชนหรือ พิพิธภัณฑสถานแห่งอื่น ทั้งนี้ ภัณฑารักษ์จะต้องเป็นเจ้าของเรื่อง แต่นายทะเบียนของพิพิธภัณฑสถานเป็นผู้ช่วยเหลือ

2. การเขียนเรื่องและคำบรรยาย (Caption) การผูกเรื่องและการเขียนคำบรรยายประกอบนิทรรศการนั้น อาจประกอบด้วยหนังสือนำชมและข้อความอธิบายวัตถุ เพื่อเป็นแนวในการออกแบบของช่างศิลป์หรือสถาปนิก โดยปกติในการจัดนิทรรศการต่างๆจะต้องมีคำบรรยายเรื่องราว 4 ประเภท คือ

-ชื่อนิทรรศการ (Title) เป็นชื่อนิทรรศการซึ่งข้อความจะต้องสั้นกะทัดรัด

-หัวข้อย่อย (Subtitle) เป็นป้ายเรื่องย่อยขยายเรื่องราวของหัวข้อ

-คำบรรยายเรื่อง (Subtext) บรรยายสรุปของหัวข้อใหญ่

-ป้ายเฉพาะวัตถุ (Individual label) อธิบายวัตถุแสดงแต่ละชิ้นเป็นอะไร

ขั้นที่ 3 การออกแบบห้องแสดง (Graphic & Design) หน้าที่ในการออกแบบและจัดแสดงเป็นของมัณฑนากรหรือช่างศิลป์ตกแต่ง โดยความร่วมมือของภัณฑารักษ์ หลักสำคัญที่จะต้องพิจารณาในขั้นนี้ คือ

1. ศึกษาแนวเรื่อง (Script) ที่ภัณฑารักษ์เรียบเรียงให้เป็นที่น่าสนใจ ทั้งวัตถุประสงค์และการดำเนินเรื่อง แล้วจึงดำเนินการวางผังรูปห้อง พิพิธภัณฑสถานหลายแห่งใช้การประชุมระหว่างสถาปนิกและภัณฑารักษ์อย่างใกล้ชิด

2. ศึกษาสภาพการณ์ของสังคมแวดล้อม (Understanding of Audience) สถาปนิกผู้ออกแบบห้องแสดงจะต้องเข้าใจจิตวิทยาของผู้ชมพอสมควร และจะต้องทราบว่าประชาชนเหล่านั้นมีระดับการศึกษาขนาดไหน มีทัศนคติอย่างไร รสนิยมเป็นแบบไหน จำนวนคนเข้าชมแต่ละครั้งเป็นอย่างไรเพื่อเป็นแนวในการวางรูปห้องและการจัดบรรยากาศในห้องแสดงและอุปกรณ์ในการจัดนิทรรศการ

หลักในการเลือกสถานที่

เป็นหลักสำคัญในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานซึ่งมีเนื้อความดังนี้ ควรตั้งอยู่ในศูนย์กลางของเมืองหรือยังใกล้ตัวเมืองเท่าไรยิ่งดี อยู่ในเส้นทางเดินรถเพราะจุดไหนที่ท่องเที่ยวได้

- เดินทางได้สะดวกและมีรถประจำทางผ่านเป็นประจำ
- มีคุณค่าด้านทัศนียภาพทางประวัติศาสตร์ และ สุนทรียภาพเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม
- ควรอยู่ใกล้กับศูนย์วัฒนธรรมอื่นๆ
- อยู่ในเขตที่ผังเมืองกำหนดไว้
- มีสถานที่จอดรถได้สะดวก
- ขนาดของเนื้อที่กว่าพอสมควร
- การรักษาความมั่นคงและความปลอดภัยควรอยู่ใกล้กับสถานีดับเพลิง สถานีตำรวจ

หลักในการพิจารณาผู้เข้าชมพิพิธภัณฑสถาน มีขั้นตอนดังนี้

- รู้จักว่าผู้เข้าชมเป็นใคร ต้องไม่ประเมินว่าผู้ชมมีความรู้สูงหรือต่ำ
- เข้าใจมุมมองและความรู้สึก ว่าเขามีความต้องการอะไร
- ลำดับความต่อเนื่องในการออกแบบเส้นทางเดินของผู้ชมและความต่อเนื่องของเนื้อหา
- นำผู้ชมจากพื้นที่จุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่งด้วยการดึงดูดความสนใจ
- การสื่อสารโดยไม่ต้องใช้คำพูดด้วยการสร้างบรรยากาศปรีศสภาพแวดล้อมสามมิติในการสื่อความหมาย
- ไม่ยึดเยียดข้อมูลมากเกินไปควรใช้คำบรรยายตามความเหมาะสมเท่านั้นโดยจัดเตรียมสื่อชนิดอื่นสำหรับผู้ชมที่มีความสนใจที่จะศึกษาในเนื้อหาอย่างลึกซึ้ง
- พยายามบอกเล่าเนื้อหาเพียงครั้งละ 1 เรื่อง
- สร้างโอกาสให้ผู้ชมได้รับความเพลิดเพลินสนุกสนานในการชม
-

- รักษาความสะอาดเรียบร้อยและให้การบริการที่เป็นมิตร

องค์ประกอบของห้องและตู้แสดง (Composition and Graphic) เมื่อศึกษาปัญหาต่างๆพร้อมแล้ว สถาปนิกจะต้องทำแบบแปลนแผนผังห้องและตู้แสดง โดยเริ่มจาก ชื่อนิทรรศการ ไปยัง หัวข้อย่อย ทีละตอน จนสิ้นการแสดง ตามแนวเรื่องที่ภัณฑารักษ์เรียบเรียงไว้

การออกแบบห้องจัดแสดง

จะต้องจัดทำภายหลังที่ได้ศึกษาหรือเรียบเรียงแนวนิทรรศการเรียบร้อยแล้ว ในการออกแบบห้องแสดงไม่ว่าจะเป็นนิทรรศการประจำ หรือนิทรรศการพิเศษก็ตามสิ่งที่ช่วยให้ห้องแสดงเปลี่ยนรูปร่างได้อย่างดีที่สุดในนั้นคือ แฉก ซึ่งทำด้วยไม้อัดหรือวัสดุที่มีน้ำหนักเบาสามารถเคลื่อนย้ายได้ หรือแฉกที่ทำด้วยโครงไม้บุด้วยผ้าและทาสีด้วยแบบต่างๆ ซึ่งเปลี่ยนไปตามสภาพความเหมาะสมของเรื่องราว ซึ่งการออกแบบห้องแสดงควรคำนึงถึงหลักต่างๆดังนี้

- การจัดตู้หรือแฉกในห้องแสดงประจำหรือห้องแสดงชั่วคราวไม่ควรปล่อยให้ห้องโล่งเกินไป
- การวางแฉกยกเอียงไปอย่างไรก็ตามควรจำได้เรียงลำดับเรื่องราวของเรื่องที่จัดแสดง
- ขนาดของแฉกตลอดจนสีที่ใช้ทาแฉกจะมีความหนักเบาอย่างน้อยน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของห้องแสดง
- เนื้อที่ระหว่างแฉกแต่ละตอนไม่ควรน้อยจนผู้เข้าชมต้องเบียดเสียดยึดยึดกันเดิน
- ผังของห้องแสดงแม้จะมีการยกเอียงเพื่อดึงดูดความสนใจแต่ต้องไม่ยกเอียงมากเกินไปจนทำให้เกิดความรู้สึกว่าหลงทาง
- ควรจำให้แปลห้องแสดงแต่ละตอนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

การออกแบบตู้จัดแสดง

การเตรียมตู้จัดแสดงให้เหมาะสมเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุดในการสร้างสรรค์พิพิธภัณฑ์สถานให้มีประสิทธิภาพซึ่งมีข้อควรคำนึงถึงดังนี้

- การเคลื่อนย้าย ตู้แสดงหากเป็นตู้แสดงที่เคลื่อนย้ายได้ก็ดีเพราะจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงห้องแสดงได้อยู่เสมอ ถ้าใช้แทนฐานสูงจากพื้น 6 นิ้วก็ควรติดลูกล้อไว้ข้างใต้เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้าย
- การออกแบบในลักษณะตั้งเป็นมุมฉาก ตู้ลักษณะตั้งเป็นมุมฉากใช้ประโยชน์ได้มากที่สุด เพราะสามารถจกวางตู้ชิดผนังได้ ส่วนด้านข้างและด้านหลังอาจเป็นแผ่นไม้เรียบแข็งแรงสามารถแขวนวัตถุได้ หรือวางไว้กับพื้นตู้
- กระจกเปิดปิดหน้าต่างเมื่อใช้ตู้มีลักษณะตั้งเป็นมุมฉากกระจกตู้ด้านหน้าควรเปิดเปิดได้ จะติดบานพับหรือใช้บานพับเลื่อนไปมาก็ได้ ฟังก์ชันไว้ด้วยว่ากระจกเลื่อนนี้ใช้ในการจัดแสดงวัตถุขนาดใหญ่ได้และติดกุญแจกระจกแบบพิเศษ

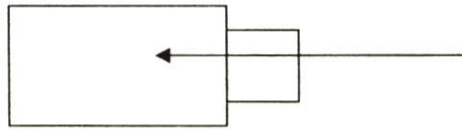
- การรักษาความมั่นคงและความปลอดภัย ผู้จัดแสดงควรติดกุญแจที่มีคุณภาพดีเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการลักลอบขโมยวัตถุ
 - ขนาดของตู้ที่เหมาะสม ขนาดของตู้แตกต่างกันไปตามขนาดของวัตถุที่จัดแสดงอย่างไรก็ดีพบว่าตู้ขนาดยาวมีประโยชน์มาก ความยาวของตู้โดยทั่วไปจะเป็นขนาด 4 หรือ 6 หรือ 8 ฟุต ภายในด้านหน้าของตู้ติดไฟฟ้ตู้ควรมีความลึกอย่างน้อย 2 ฟุต และ 2 ฟุต 6 นิ้ว กระจกตู้ควรสูงถึง 4 ฟุต 6 นิ้ว ถึง 5 ฟุต 6 นิ้ว จะเป็นขนาดที่ดีสำหรับวัตถุขนาดใหญ่ ฐานล่างของตู้ควรสูงประมาณ 2 ฟุต เพื่อให้เด็กเล็กได้เห็นภายในตู้
 - แสงสว่าง ควรติดตั้งแสงไฟฟ้าในด้านบนของตู้ และวางแผ่นกระจกกรองแสงภายในตู้ไม่ให้เกิดรบกวนสายตาผู้ชม หลีกเลี่ยงการอยู่ในระดับเหนือการจกอย่างเหมาะสม ด้านบนของตู้ทำเป็นฝาเปิดได้ในเวลาเปลี่ยนหลอดไฟในตู้จัดแสดง อาจต้องใช้ไฟ 2 ส่วน คือส่วนสปอร์ตไลท์และส่วนไฟนิออน เดินสายไฟออกไปทางมุมหลังตู้ ยาวออกไปหลายๆ ฟุตจนถึงปลั๊กที่ผนังห้อง หรือตามพื้นอาคารที่เตรียมไว้
 - การป้องกันฝุ่นละออง ขอบกระจกตู้และฝ้าด้านบนที่ติดบานพับตลอดจนโครงสร้างทั้งหมดของตู้ควรทำให้แน่นหนาเพื่อไม่ให้ฝุ่นละอองและแมลงเข้าไปในตู้ ควรมียาป้องกัน และขับไล่แมลงไว้ในตู้ด้วย
 - องค์ประกอบของห้องจัดแสดง ซึ่งประกอบด้วยขนาดของตู้ การออกแบบและรูปแบบที่เป็นแบบแผนเดียวกันไม่มีการตกแต่งและดัดแปลงสามารถใช้งานได้ดี ง่ายต่อการรักษา มีความพอเหมาะ สีไม่ขัดตา และเลือกใช้แสงไม่อย่างรอบคอบ
- ขั้นที่ 4 การก่อสร้างและติดตั้งวัตถุ (Production and Installation) หลังจากที่ภัณฑารักษ์และภัณฑนากรทำการออกแบบจนเป็นที่พอใจแล้วบางแห่งนิยมทำหุ่นจำลองประกอบห้องแสดงด้วย จึงดำเนินการสร้างทุกสิ่งทุกอย่างตามแบบแปลนของภัณฑนากร ในการดำเนินงานดังกล่าวนี้หากพิพิธภัณฑสถานมีโรงงานห้องปฏิบัติการเองก็ส่งไปให้โรงงานดำเนินการพร้อมกับกำหนดเวลาหากไม่มีโรงงานผลิตอุปกรณ์ต่างๆ จึงว่าจ้างบริษัทห้างร้านดำเนินการแทน โดยทำสัญญาให้ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่องานทุกด้านเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงดำเนินการติดตั้งวัตถุและจัดทำคำอธิบายตามแบบที่ภัณฑนากรออกแบบไว้ในแต่ละตอนตอมลำดับ งานขั้นนี้ต้องอาศัยความประณีตมาก เพราะหากเกิดการผิดพลาดขึ้นแล้วจะทำให้เสียเวลาและเสียงบประมาณมากด้วย พิพิธภัณฑสถานหลายแห่งได้จัดพิมพ์หนังสือนำชมประกอบนิทรรศการและเป็นแนวในการจัดแสดงพร้อมกัน ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของภัณฑารักษ์ หรือ บางทีเชิญบุคคลภายนอกเป็นผู้เขียนให้

เทคนิคการจัดแสดง

เทคนิคการจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑ์สถานเป็นสิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างมาก เนื่องจากการถ่ายทอดเรื่องราวในนิทรรศการไปสู่ผู้ชม เทคนิคการจัดแสดงมีหลักสำคัญดังนี้

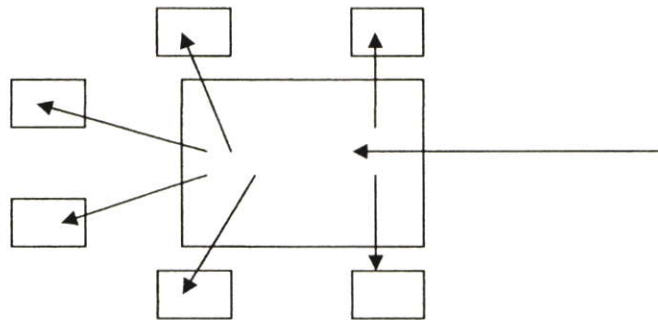
1. ฟังห้องจัดแสดง และเส้นทางสัญจร แบ่งออกได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับขนาด และโครงสร้างของอาคารที่จัดแสดง แบ่งออกเป็น 6 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 ฟังแบบโอเพิล แพลน (OPEN PLAN) มีทิศทางการเดินชมแบบอิสระมีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน เหมาะสำหรับจัดแสดงทั่วไป

แผนภูมิที่ 2.1 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบโอเพิล แพลน

ลักษณะที่ 2 ฟังแบบคอร์ล สเทลลิส (CORE AND SATELLITES) ฟังห้องมีหลักอยู่ตรงกลาง และเชื่อมต่อกับห้องหลัก มีทิศทางการเดินชมแบบอิสระมีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน เหมาะสำหรับการจัดแสดงนิทรรศการหลักในห้องกลาง และการจัดนิทรรศการหมุนเวียน

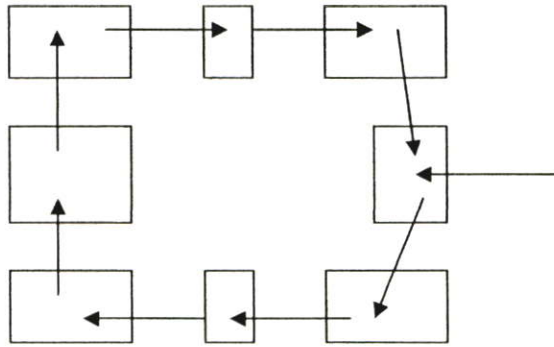
แผนภูมิที่ 2.2 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบคอร์ล สเทลลิส

ลักษณะที่ 3 ฟังแบบลิเนียร์ โปรเซชัน (LINEAR PROCESSION) ฟังมีห้องเรียงรายและเชื่อมต่อกัน มีทิศทางการเดินชมแบบกำหนดให้ เหมาะสำหรับการจัดแสดงผลงานตามลำดับ

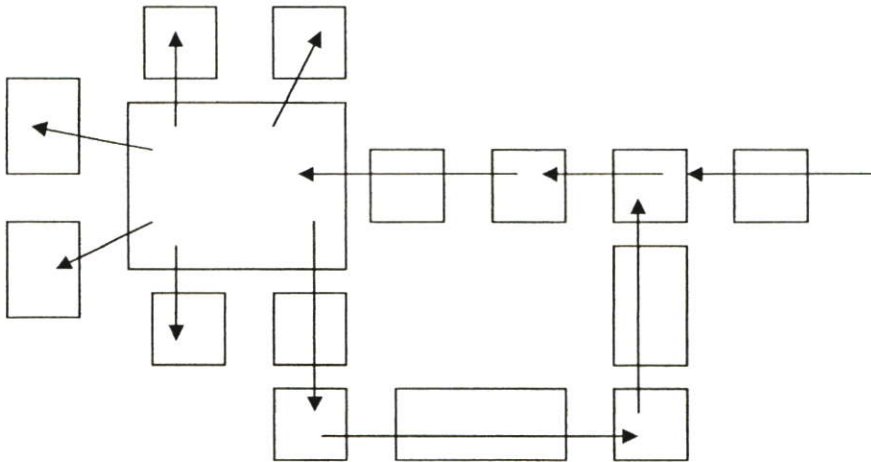
แผนภูมิที่ 2.3 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบลิเนียร์ โปรเซชัน

ลักษณะที่ 4 ผังแบบลูป (LOOP) ผังมีห้องเรียงรายเป็นกลุ่มมีทิศทางการเดินชมจากห้องหนึ่งไปยังอีกห้องหนึ่งจนครบมีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน

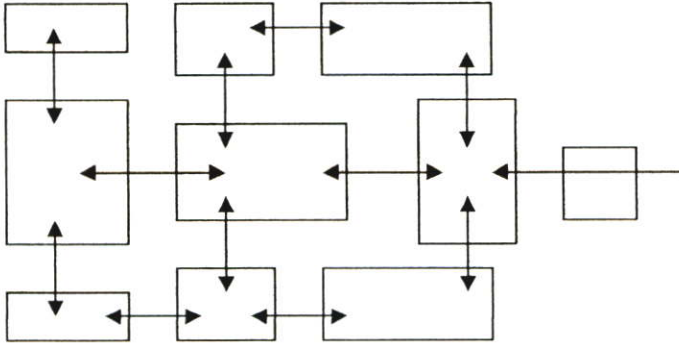
แผนภูมิที่ 2.4 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบลูป

ลักษณะที่ 5 ผังแบบคอมเพล็กซ์ (COMPLEX) ผังมีห้องเรียงราย และเชื่อมต่อกันในหลายลักษณะ มีทิศทางการเดินต่อเนื่องกับห้องต่างๆ มีทางเข้าและทางออกเป็นทางเดียวกัน เหมาะสำหรับการจัดแสดงหลายหัวข้อ

แผนภูมิที่ 2.5 แสดงผังห้องจัดแสดงคอมเพล็กซ์

ลักษณะที่ 6 ผังแบบราบีริน (LABYRINTH) ผังห้องที่เรียงรายต่อกันเป็นกลุ่มและมีห้องอยู่ตรงกลางมีทิศทางเดินชมแบบอิสระ มีทางเข้า และทางออกเป็นทางเดียวกัน เหมาะสำหรับการจัดแสดงที่เน้นความสัมพันธ์ของเรื่องราวกับผลงานทั้งหมด

แผนภูมิที่ 2.6 แสดงผังห้องจัดแสดงแบบราบีริน

ระยะและพื้นที่ในการจัดแสดง

- ขอบเขตในการมอง ประกอบด้วย การเคลื่อนไหวของศีรษะ คอ ไหล่ การมองเห็นในแนวตั้ง และการมองเห็นในแนวนอน
- ขนาดของพื้นที่จัดแสดง เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการจัดแสดงแต่ละพื้นที่ และมีความสัมพันธ์ต่อการกำหนดขนาด ภาระจำนวนของงานที่นำมาจัดแสดง การจัดที่ดีควรคำนึงถึงความเหมาะสมระหว่างพื้นที่จัดแสดง งานศิลปะที่จัดแสดง และระยะพื้นที่สำหรับการดูและการเดินของผู้เข้าชม

2.5.3 บทบาทของแสงในพิพิธภัณฑ์

แสงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากสำหรับชีวิตประจำวัน เพราะแสงช่วยให้เรามองเห็นสิ่งของต่างๆ เพราะฉะนั้นแสงจึงมีบทบาทสำคัญมากที่สุดในพิพิธภัณฑ์ แต่ในขณะเดียวกันแสงก็ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างขึ้นบนผิวหน้าของศิลปะโบราณวัตถุ เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ ค่อยเป็นค่อยไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงมักถูกมองข้าม และ ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นในการอนุรักษ์และจัดแสดงศิลปะโบราณวัตถุจะต้องคำนึงถึงพลังงานของแสงด้วยเสมอ รังสีอัลตราไวโอเล็ต และรังสีอินฟราเรดปนกัน ในดวงอาทิตย์เป็นแหล่งกำเนิดแสงที่อันตรายที่สุด รังสีดังกล่าวเป็นตัวการที่สำคัญที่สุดในการเสื่อมสภาพของศิลปะโบราณวัตถุ จำพวกอินทรีย์วัตถุ เช่น ผ้าไหม กระดาษ งาม ขนสัตว์ ใบลาน หนังสือ ภาพถ่าย ภาพเขียน หมึก สีย้อม สีทาบ้าน วาณิช แลคเกอร์ ยางธรรมชาติ และยางสังเคราะห์ เป็นต้น

เพราะฉะนั้นในการจัดแสดงและเก็บรักษาศิลปะโบราณวัตถุเหล่านี้จะต้องพยายามหลีกเลี่ยงแสงธรรมชาติ(แสงแดด) ให้มากที่สุด หลอดไฟฟ้าที่ใช้มากในพิพิธภัณฑ์ และหอศิลป์ คือ หลอดทังสเตน หลอดฟลูออเรสเซนต์ หรือ หลอดเรืองแสง (หรือมักเรียกกันทั่วไปว่าหลอดนีออน) และหลอดไฟฟ้าชนิดพิเศษ ซึ่งทำให้มีสีต่างๆ หลอดเรืองแสงให้รังสีอัลตราไวโอเล็ตค่อนข้างสูง

ปัจจุบันนี้หลอดเรืองแสงเป็นที่นิยมใช้มากเนื่องจากประหยัดพลังงาน และงบประมาณ หากต้องการใช้หลอดเรืองแสงในพิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ หอสมุด และหอจดหมายเหตุ ซึ่งเก็บรักษาอินทรีย์วัตถุ ควรจะเลือกหลอดเรืองแสงชนิดที่ให้รังสีอัลตราไวโอเล็ตต่ำ เช่น ฟิลิปส์ 37 หรือใช้วัสดุกรองรังสีอัลตราไวโอเล็ต ซึ่งอาจจะมีลักษณะเป็นแผ่น หรือ เป็นปลอกสำหรับสวมหลอดเรืองแสง โดยวิธีเหล่านี้ปริมาณรังสีรังสีอัลตราไวโอเล็ตจะถูกลดลงอยู่ในระดับที่ปลอดภัย ภาพเขียนชนิดต่างๆ ไม้ต่อแสง และรังสีอัลตราไวโอเล็ตมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพเขียนด้วยสีน้ำ ภาพเขียนสีน้ำมันจะเสื่อมสภาพน้อยกว่าเนื่องจากมีน้ำมันเป็นตัวกลางซึ่งช่วยป้องกันแสง และรังสีอัลตราไวโอเล็ต สีประเภทสีย้อมซีดจางได้รวดเร็วมาก สีย้อมบางชนิดมีคุณสมบัติช่วยให้ผ้าเสื่อมสภาพได้รวดเร็วขึ้น ได้แก่ สีย้อมผ้าจำพวก สีแดง บางชนิด สีย้อมบางชนิดก็ช่วยลดอัตราการเสื่อมสภาพของเนื้อผ้า เช่น สีน้ำเงิน และเขียว ไม้บางชนิดซีดจางได้เช่น ไม้มะฮอกกานี ไม้สัก เป็นต้น ผ้าที่ทอจากเส้นใยจำพวกเซลลูโลส (ฝ้าย ลินิน ป่าน ปอ) และโปรตีน (ไหม ขนสัตว์) หากเป็นเส้นใยที่บริสุทธิ์ จะไม่เสื่อมสภาพมากนัก กระดาษที่ได้รับแสงเป็นเวลานานมักจะกรอบเปราะ และเปลี่ยนสีโดยมากมักจะเปลี่ยนเป็นสีเหลือง อินทรีย์วัตถุอื่นๆ เมื่อได้รับแสงเป็นเวลานาน ส่วนมากมักจะกรอบ และเปราะ เช่น ขนสัตว์ ผม ไบลาณ เครื่องเงิน หนังสือสัตว์ จะเห็นได้ว่า แสงมีบทบาทต่อการเสื่อมสภาพของศิลปะโบราณวัตถุหลายชนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอินทรีย์วัตถุ สมควรที่จะต้องเพิ่มความระมัดระวังในการจัดแสดง และเก็บรักษา เพื่อยืดอายุของศิลปะโบราณวัตถุให้ยืนยาวต่อไปอีกนานที่สุดเท่าที่จะทำได้

การป้องกันอันตรายที่เกิดจากแสง

1. กระจกทำได้โดยพยายามหลีกเลี่ยงแสงแดดไม่ให้สอดส่องมายังวัตถุโดยตรง
2. ผนังด้านที่รับแสงแดดในยามเช้าและบ่ายไม่ควรจะมีหน้าต่างหากหลีกเลี่ยงไม่ได้ควรมีชายคา หรือกันสาดที่ยื่นยาวออกไป หรือมีม่านหนาๆ หรือมู่ลี่
3. แสงสว่างในห้องจัดแสดงไม่ควรจ้าเกินไปทางที่ดีควรใช้แสงไฟฟ้าให้ความสว่างภายในห้อง โดยเลือกหลอดไฟฟ้าชนิดที่ให้รังสีอัลตราไวโอเล็ตต่ำ
4. ให้หลอดไฟฟ้าอยู่ห่างจากวัตถุมากพอสมควร ไม่ควรเปิดไฟในขณะที่ไม่มีผู้เข้าชม เพื่อลดปริมาณแสงที่วัตถุได้รับในแต่ละวัน
5. อาจติดตั้งปั๊มหรือสวิทช์ไฟฟ้าอัตโนมัติซึ่งดับได้เองภายในระยะเวลาอันสั้นตรงตู้ หรือ แทนฐานที่จัดแสดง สำหรับผู้เข้าชมที่สนใจจะศึกษารายละเอียดของวัตถุเท่านั้น

6. ควรตรวจสอบปริมาณรังสีอุลตราไวโอเล็ต และความเข้มของแสงที่วัตถุได้รับ และควบคุมให้วัตถุได้รับแสงพอเหมาะต่อชนิดของวัตถุ

7. ศิลปะโบราณวัตถุประเภท ภาพเขียนสีน้ำมัน ภาพเขียนสีฝุ่น หนังสือปกที่ไม่ได้ย้อมสี เขาคระดุก งา เครื่องเงิน ควรให้รับแสงได้ไม่เกิน ๑๕๐ ลักซ์ ส่วนวัตถุที่ไวต่อแสงเป็นพิเศษ เช่น ภาพเขียนสีน้ำ ภาพวาด และภาพพิมพ์ ภาพถ่าย ผ้า เครื่องแต่งกาย เอกสารโบราณ กระดาษ หนังสือปกที่ย้อมสี ขนสัตว์ ขนนก เป็นต้น ควรให้รับแสงได้ไม่เกิน ๕๐ ลักซ์

8. ส่วนวัตถุอื่นๆ ซึ่งไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงเมื่อได้รับแสง เช่น โลหะ หิน เครื่องปั้นดินเผา กระฉก แก้ว ไม้ เครื่องประดับ สามารถให้รับแสงได้โดยไม่จำกัดแต่ไม่ควรเกิน ๓๐๐ ลักซ์ เพราะความเข้มของแสงที่แตกต่างกันมากทำให้มันตาปรับไม่ทันอาจทำให้ผู้ชมมีเมื่อย และ วิงเวียนได้ (ศิลปากร.2526กันยายน.32-47)

2.5.4 กรณีในการศึกษาพิพิธภัณฑ์ 8 สถานที่

ในการศึกษาพิพิธภัณฑ์ต่าง ๆ นั้นเพื่อหาเรื่องราวในการจัดแสดง วิธีที่ใช้ในการจัดแสดง และหาพื้นที่ และเทคนิคในการจัดแสดง ซึ่งมีเกณฑ์ในการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มด้วยกันดังนี้ กลุ่มที่ 1 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง และ พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ที่ใช้อาคารใหม่ และต่อเติมอาคารเก่าโดยที่ตัวอาคารไม่ใช่อาคารอนุรักษ์ ประกอบด้วย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

พิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

นิทรรศการของศูนย์การท่องเที่ยวอยุธยา

อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมาชนนี

กลุ่มที่ 2 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง และ พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ที่ใช้อาคารอนุรักษ์ โดยที่ไม่มีผลกระทบต่ออาคารอนุรักษ์ ประกอบด้วย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา

พิพิธภัณฑ์วังวรดิศ

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

กลุ่มที่ 3 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์

และ เทคนิคการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ที่ไม่มีผลกระทบต่ออาคารอนุรักษ์ ประกอบด้วย

พิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ซึ่งในแต่ละพิพิธภัณฑ์มีรายละเอียดดังนี้

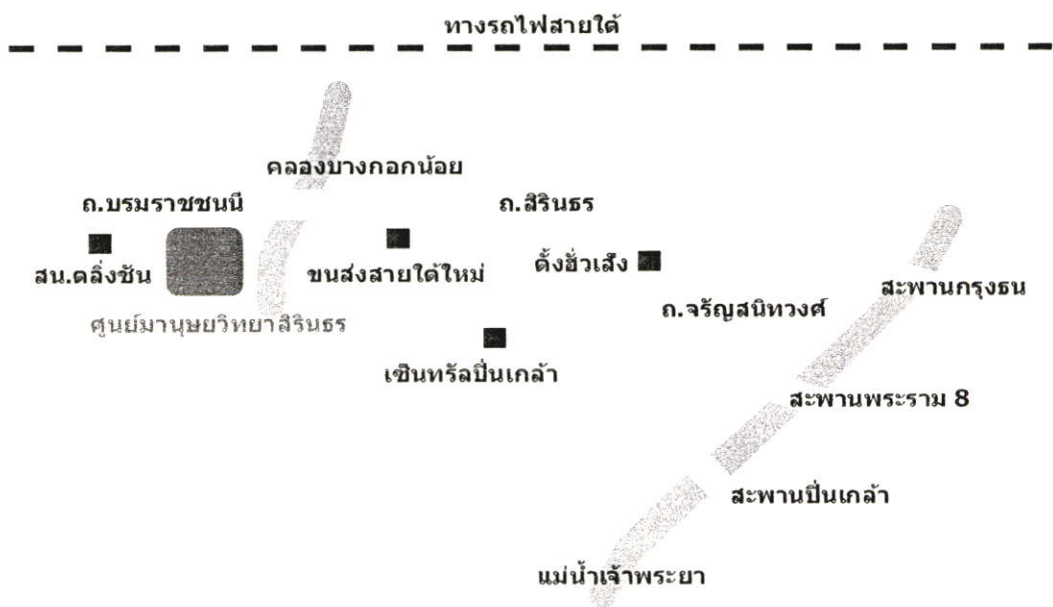
กลุ่มที่ 1 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง และ พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ที่ใช้

อาคารใหม่ และต่อเติมอาคารเก่าโดยที่ตัวอาคารไม่ใช่อาคารอนุรักษ์ ประกอบด้วย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

สถานที่ตั้ง

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) 20 ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170

ภาพที่ 2.178 แสดงภาพสถานที่ตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

ประวัติของศูนย์

ในปี พ.ศ. 2532 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้เริ่มโครงการจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เพื่อเฉลิม

พระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสที่ทรงเจริญพระชนมพรรษา 3 รอบ ในปี พ.ศ. 2534 ด้วยพิจารณาเห็นว่าสาขาวิชามานุษยวิทยาและศาสตร์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ประวัติศาสตร์ ภาษาศาสตร์ โบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ ฯลฯ ล้วนเป็นที่ทรงสนพระทัยและทรงมีความเชี่ยวชาญ อีกทั้งยังเคยทรงมีพระราชปรารภว่าประเทศไทยควรมีศูนย์ข้อมูลทางด้านนี้ เพื่อให้บริการแก่นักวิชาการและผู้สนใจทั่วไป โครงการจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรได้รับอนุมัติจากรัฐบาลโดยออกพระราชกฤษฎีกา

จัดตั้งให้เป็นหน่วยงานราชการ ในสังกัดมหาวิทยาลัยศิลปากร มีสถานภาพเทียบเท่าคณะวิชาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 ต่อมาในพ.ศ. 2537 มหาวิทยาลัยศิลปากรได้ตระหนักถึงความสำคัญในการปรับปรุงแบบการดำเนินงานของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ความคล่องตัวในการบริหารงานและความเป็นสากล จึงได้เสนอโครงการให้ศูนย์ฯ ทดลองดำเนินงานในรูปแบบใหม่ไม่ขึ้นกับระบบราชการเป็นระยะเวลา 5 ปี มีกำหนดตั้งแต่ปีงบประมาณ 2538 - 2542 โดยมีภารกิจหลักเป็นศูนย์ข้อมูลที่ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อเผยแพร่และให้บริการข้อมูลและสารสนเทศ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าของนักวิชาการ นักศึกษา นักเรียน และประชาชนทั่วไป ปีพุทธศักราช 2541 เป็นปีที่ศูนย์ฯ สามารถดำเนินกิจกรรมทางวิชาการต่างๆ ได้อย่างเต็มรูปแบบ ด้วยความพร้อมในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย กิจกรรมที่ศูนย์ฯ ริเริ่มจัดทำ มีอาทิ การให้บริการห้องสมุดเพื่อสืบค้นข้อมูล การจัดแสดงนิทรรศการถาวรและหมุนเวียน การจัดทำฐานข้อมูล และให้บริการข้อมูลประเภทต่างๆ ผ่านสื่อผสม การจัดทำสื่อวิชาการและสื่อโสตทัศนวัสดุ และในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2542 ศูนย์ฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินในพิธีเปิดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ในปีนี้ ศูนย์ฯ ได้จัดทำห้องนิทรรศการต่างๆ และสามารถเปิดดำเนินการอย่างเป็นทางการ รวมทั้งการให้บริการทางวิชาการอันเป็นประโยชน์แก่สังคม เช่น การประชุมสัมมนาทางวิชาการ การบรรยายให้ความรู้ และดำเนินโครงการศึกษาวิจัยเพื่อประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการหลากหลายโครงการ ในปีงบประมาณ 2543 ซึ่งศูนย์ฯ ได้สิ้นสุดช่วงโครงการทดลอง 5 ปี

คณะกรรมการประจำศูนย์ฯ ได้เสนอโครงการจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรขึ้นเป็นหน่วยงานอิสระในกำกับของทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อให้ศูนย์ฯ สามารถบริหารงานได้อย่างเป็นอิสระ คล่องตัว และเอื้ออำนวยให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและบุคลากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย การพัฒนาข้อมูลทางวิชาการ ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ รวมทั้งการให้บริการข้อมูลดังกล่าวให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สาธารณชน และในปีเดียวกันนี้ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบการจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรขึ้น เป็นองค์การมหาชนตามกฎหมายว่าด้วยองค์การมหาชน โดยมีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) ขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 254

วิสัยทัศน์

"เป็นศูนย์ความร่วมมือแห่งชาติและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่มุ่งส่งเสริมมานุษยวิทยา เพื่อการพัฒนาสังคม"

นโยบาย

1. เป็นผู้ประสานงานของเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการด้านมนุษยวิทยา เพื่อพัฒนางานด้านวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และสนับสนุนเครือข่ายทางวิชาการของท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็ง
2. สนับสนุนการสร้างองค์ความรู้และการใช้กระบวนการทางมนุษยวิทยาในลักษณะสหสาขาวิชา โดยนำภูมิปัญญาไทยมาประสานเชื่อมโยง ช่วยให้เกิดความเข้าใจปัญหาต่างๆ เพื่อสนับสนุนกระบวนการแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน
3. สนับสนุนการวิจัย ส่งเสริมพัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ ปลูกสร้างนักวิจัยในท้องถิ่น
4. พัฒนาสารสนเทศทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ สร้างพระบพสารสนเทศมาตรฐานและเป็นสากลเพื่อให้บริการข้อมูลด้านมนุษยวิทยา
5. เผยแพร่และให้บริการทางวิชาการแก่สังคม โดยนำองค์ความรู้มาสังเคราะห์ให้เข้าใจง่าย และนำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อพัฒนากระบวนการคิดแบบมนุษยวิทยาในสังคมไทย และสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

วัตถุประสงค์

1. เป็นแหล่งข้อมูลและจุดเชื่อมเครือข่ายข้อมูลด้านมนุษยวิทยาของประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. เป็นสถาบันที่มุ่งสร้างสรรค์องค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยและสร้างบุคลากรด้านมนุษยวิทยา
3. เป็นแกนนำของเครือข่ายวิชาการด้านมนุษยวิทยาในระดับชาติและระดับสากล
4. เป็นผู้ริเริ่มสร้างความเข้าใจอันดีในสังคมด้วยมุมมองทางมนุษยวิทยา
5. เป็นศูนย์ข้อมูลเพื่อการเรียนรู้ด้านมนุษยวิทยาของเยาวชนคนรุ่นใหม่
6. เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่อุดมไปด้วยบุคลากรที่มีคุณค่า

หัวข้อในการจัดแสดง

จัดแสดงเรื่องราวเป็น 3 เรื่องด้วยกันซึ่งเนื้อหาภายในจะเกี่ยวกับสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พระราชประวัติ

1. พระราชกรณียกิจ
2. พระจริยวัตร

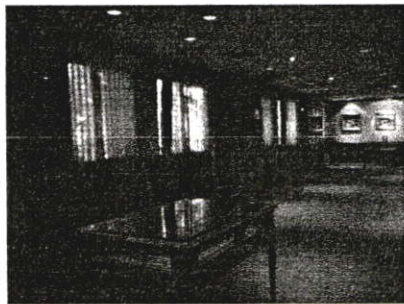
ภาพที่ 2.179 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

เรื่องราวในการจัดแสดง

จัดแสดงเกี่ยวกับพระราชประวัติในการประสูติ การศึกษา พระราชกรณียกิจโครงการในพระราชดำริ และ พระจริยวัตรทางด้านดนตรี ภาพเขียน งานเซรามิกซ์ ทางเข้าด้านหน้า จะมีพระบรมฉายาลักษณ์วางอยู่พร้อมพานพุ่ม

ภาพที่ 2.180 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดง

ภาพที่ 2.181 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดง

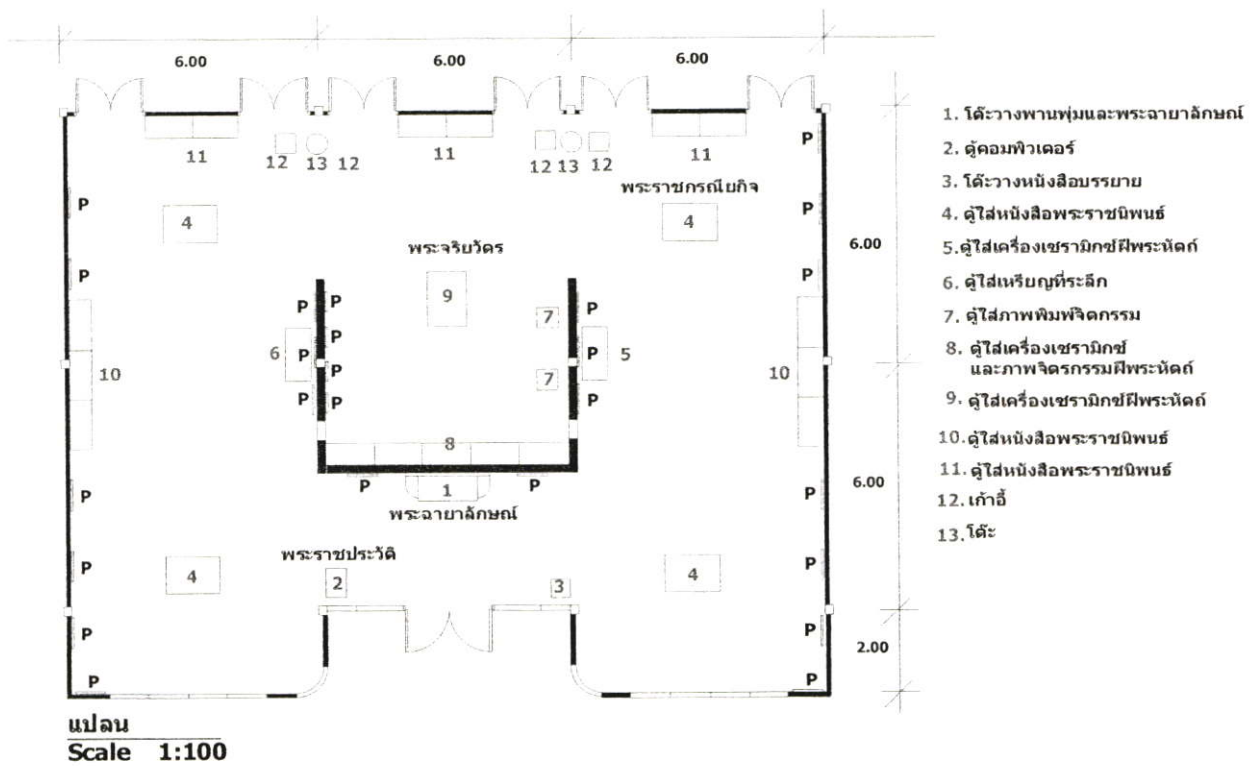

ภาพที่ 2.182 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดง

ภาพที่ 2.183 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดง

ผังในการจัดแสดง

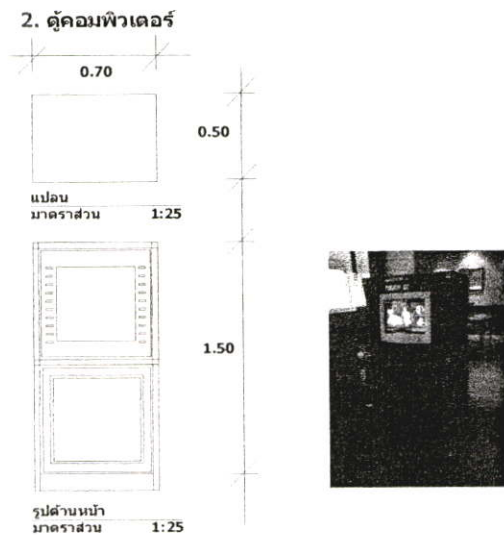

ภาพที่ 2.184 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

วิธีในการจัดแสดง

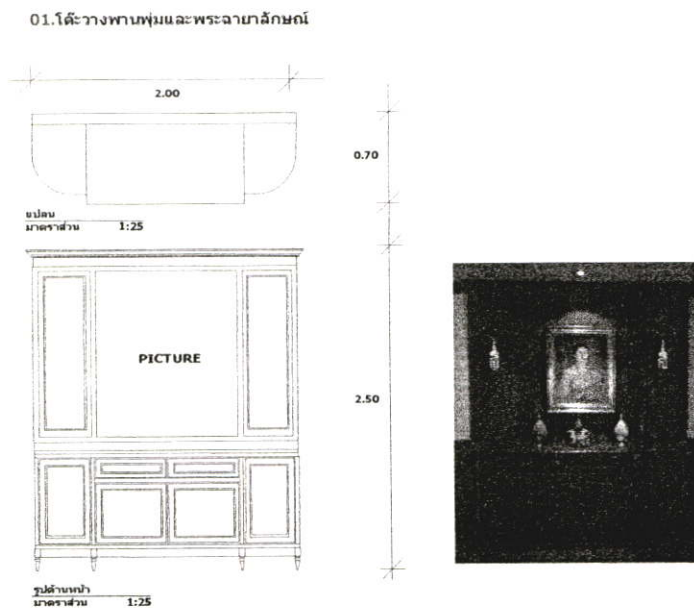
1. พระราชประวัติ

คอมพิวเตอร์ในการบรรยาย

ภาพที่ 2.185 แสดงภาพคอมพิวเตอร์ในการบรรยาย

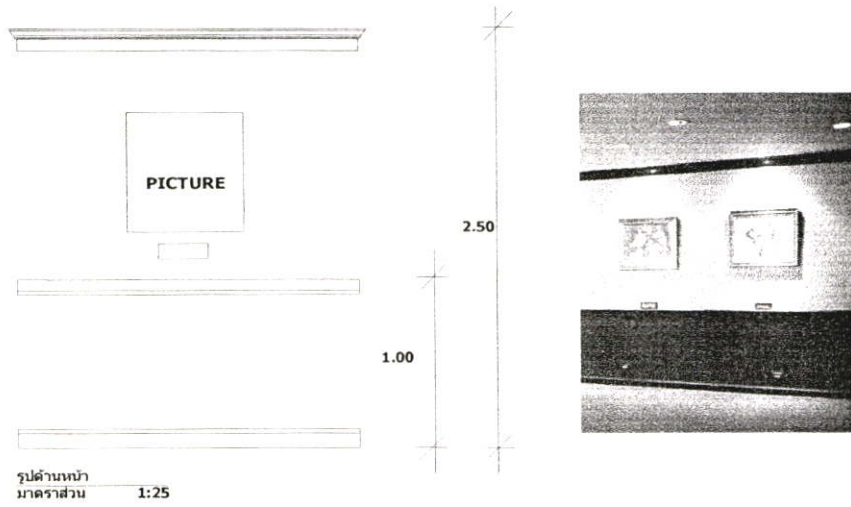
โต๊ะวางพานพุ่มและพระฉายาลักษณ์

ภาพที่ 2.186 แสดงภาพโต๊ะวางพานพุ่มและพระฉายาลักษณ์

ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยายไทยอังกฤษ

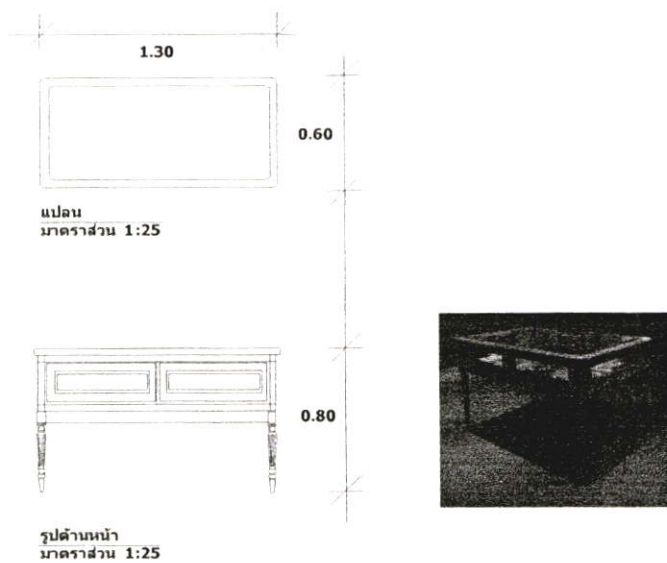
14. ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยาย

ภาพที่ 2.187 แสดงภาพถ่ายพร้อมคำบรรยาย

ตู้ใส่เหรียญที่ระลึก

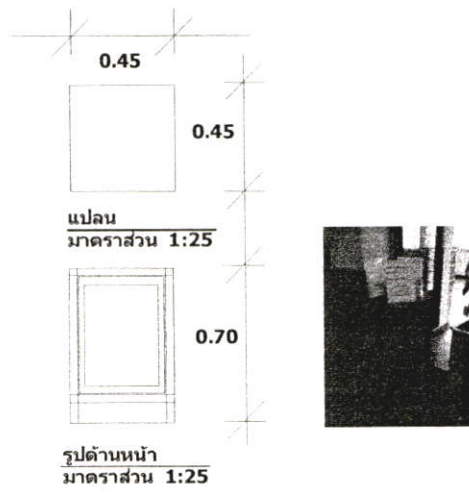
6. ตู้ใส่เหรียญที่ระลึก

ภาพที่ 2.188 แสดงภาพตู้ใส่เหรียญที่ระลึก

โต๊ะวางหนังสือบรรยาย

3. โต๊ะวางหนังสือบรรยาย

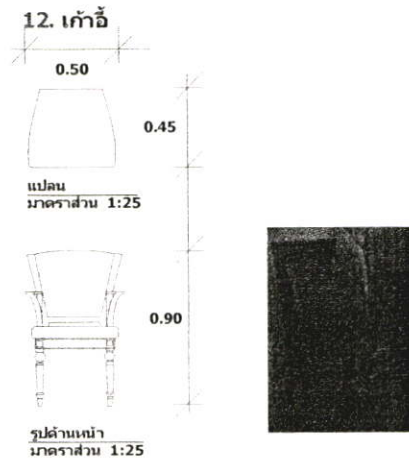

ภาพที่ 2.189 แสดงภาพโต๊ะวางหนังสือในการบรรยาย

2. พระราชกรณียกิจโครงการในพระราชดำริ

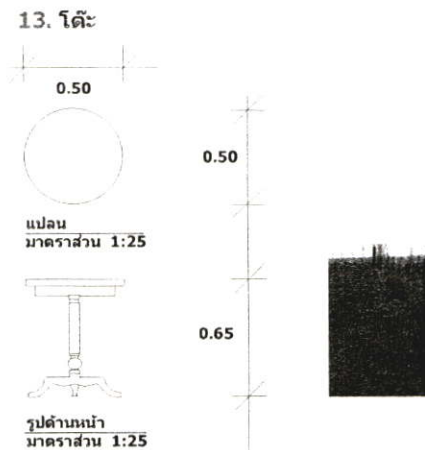
คอมพิวเตอร์ในการบรรยาย (ดูภาพที่185) ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยายไทยอังกฤษ(ดูภาพที่ 187)

เก้าอี้

ภาพที่ 2.190 แสดงภาพเก้าอี้

โต๊ะ

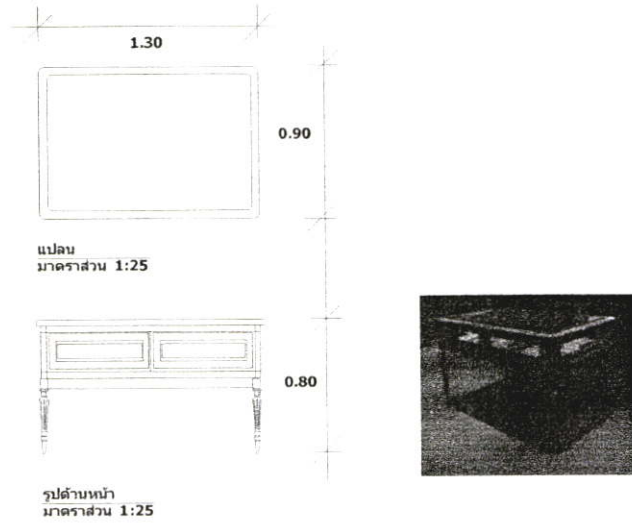
ภาพที่ 2.191 แสดงภาพโต๊ะ

3. พระจริยวัตร

คอมพิวเตอร์ในการบรรยาย(ดูภาพที่185)ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยายไทยอังกฤษ(ดูภาพที่ 187)

ตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์

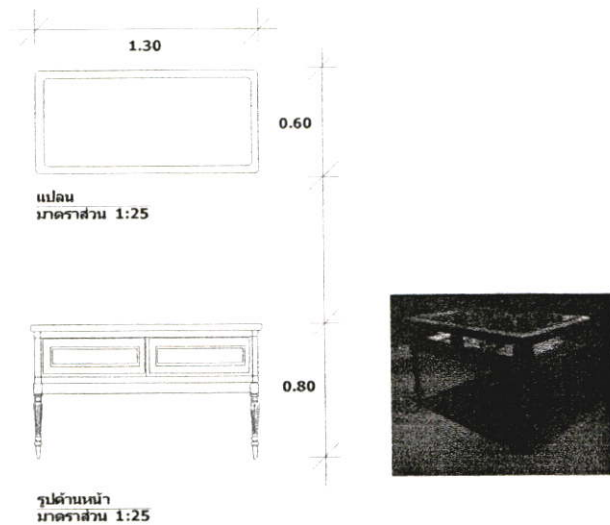
4. ตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์

ภาพที่ 2.192 แสดงภาพตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์

ตู้ใส่เครื่องเซรามิกขีผึ้งพระหัตถ์

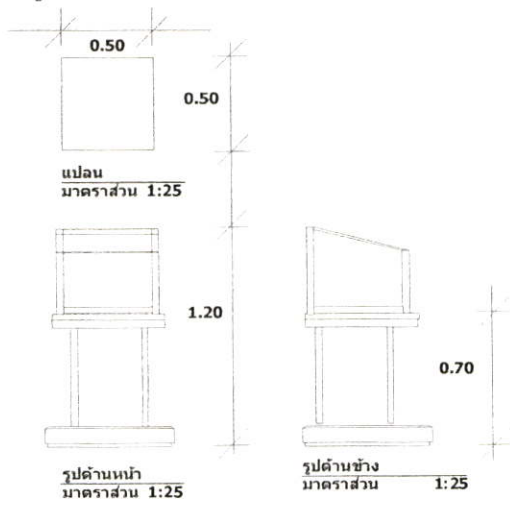
5. ตู้ใส่เครื่องเซรามิกขีผึ้งพระหัตถ์

ภาพที่ 2.193 แสดงภาพตู้ใส่เครื่องเซรามิกขีผึ้งพระหัตถ์

ตู้ใส่ภาพพิมพ์จิตรกรรม

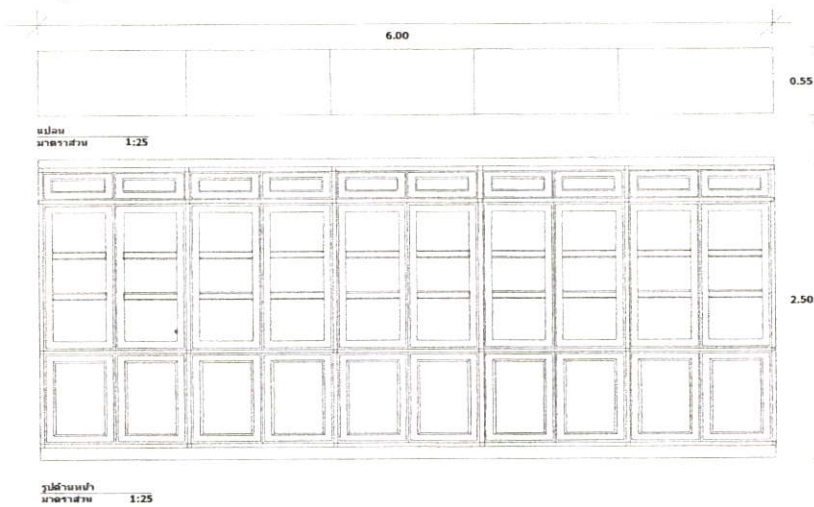
7. ตู้ใส่ภาพพิมพ์จิตรกรรม

ภาพที่ 2.194 แสดงภาพตู้ใส่ภาพพิมพ์จิตรกรรม

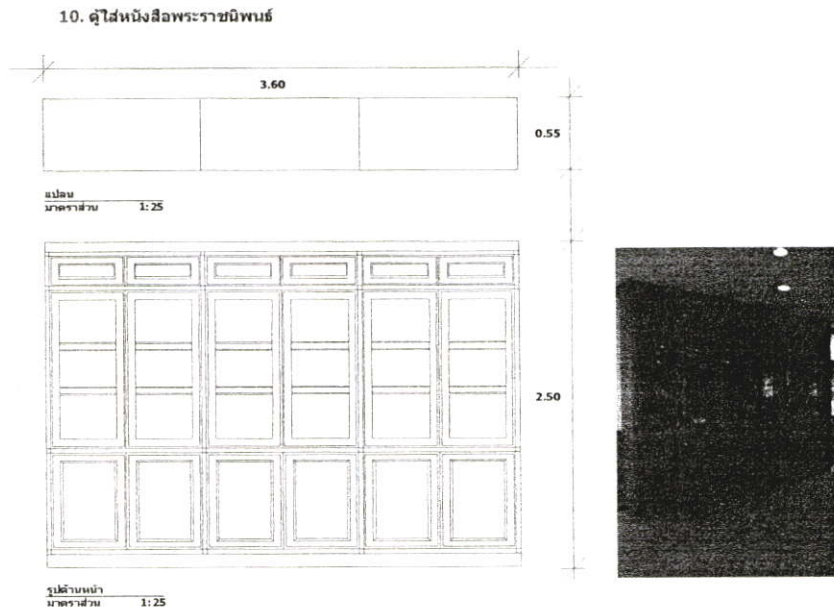
ตู้ใส่เครื่องเซรามิกซ์ และภาพจิตรกรรมฝีพระหัตถ์

8. ตู้ใส่เครื่องเซรามิกซ์ และภาพจิตรกรรมฝีพระหัตถ์

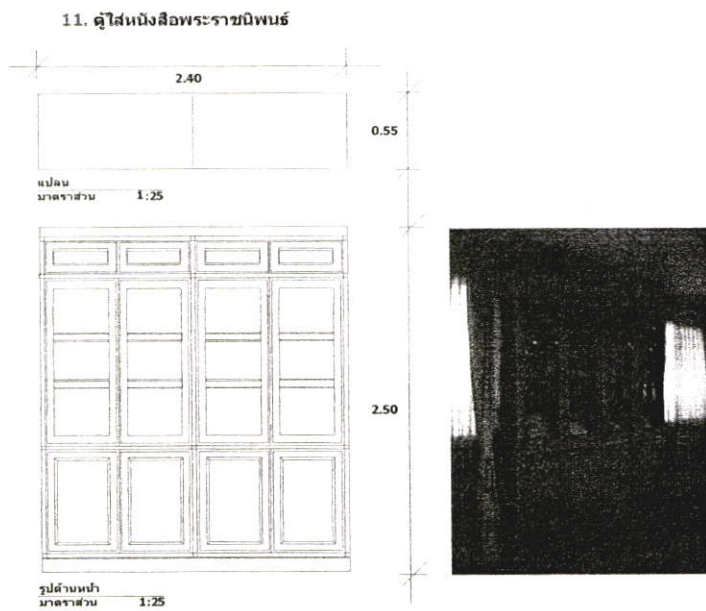

ภาพที่ 2.195 แสดงภาพตู้ใส่เครื่องเซรามิกซ์ และภาพจิตรกรรมฝีพระหัตถ์

ตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์

ภาพที่ 2.196 แสดงภาพตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์

ภาพที่ 2.197 แสดงภาพตู้ใส่หนังสือพระราชนิพนธ์

แสง

แสงที่ใช้เป็นไฟดาวนไลท์ สปอตไลท์ และแสงจากธรรมชาติประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์

พิพิธภัณฑสถานศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

สถานที่ตั้ง

ตั้งอยู่บนถนนโรจนะ ติดกับสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ในเกาะตัวเมืองและอาคารผนวกตั้งอยู่ ณ บริเวณซึ่งเคยเป็นหมู่บ้านญี่ปุ่น

ภาพที่ 2.198 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

ประวัติพิพิธภัณฑสถาน

จัดตั้งขึ้นตามโครงการที่นักวิชาการไทยและนักวิชาการญี่ปุ่นปรับขยายมาจากข้อเสนอเดิมของสมาคมไทย-ญี่ปุ่นและจังหวัดพระนครศรีอยุธยาซึ่งเคยเสนอปรับปรุงบริเวณที่เคยเป็นหมู่บ้านญี่ปุ่นให้จัดสร้างเป็นพิพิธภัณฑสถานหมู่บ้านญี่ปุ่น มาเป็นการเสนอให้จัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาซึ่งจะทำหน้าที่เป็นสถาบันวิจัยและพิพิธภัณฑสถานเกี่ยวกับราชอาณาจักรอยุธยาโดยรวม และได้รับงบประมาณช่วยเหลือแบบให้เปล่าจากรัฐบาลญี่ปุ่นเป็นเงิน 999 ล้านบาท เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในพระบรมราชวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษาครบ 60 พรรษา และเพื่อเป็นที่ระลึกในโอกาสที่มิตรภาพระหว่างประเทศญี่ปุ่นกับประเทศไทยได้สถาปนาขึ้นนานมาครบ 100 ปี ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยาแห่งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนอาคารหลัก ตั้งอยู่ที่ถนนโรจนะ ใกล้กับสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นอาคาร 2 ชั้น บนที่ดิน 6 ไร่ 1 งาน 12 ตารางวา มีห้องจัดแสดงพิพิธภัณฑสถานอยู่ชั้นบน และ อีกส่วนคือส่วนอาคารผนวก ตั้งอยู่บนที่ดิน 1 ไร่ 2 งาน 17 ตารางวา ที่ตำบลเกาะเรียนในบริเวณหมู่บ้านญี่ปุ่นอาคารทั้ง 2 หลังนี้ออกแบบตามสถาปัตยกรรมไทยสมัยใหม่เน้นประโยชน์ใช้สอยของอาคารที่มีสภาพแวดล้อมบรรยากาศของอยุธยาซึ่งเป็นบริเวณร้อนชื้น ตัวอาคารหลักเป็นอาคาร 2 ชั้น ชั้นล่างเป็นห้องทำงาน

ห้องสมุดห้องเตรียมการจัดแสดง และเก็บของ ชั้นบนเป็นพิพิธภัณฑ์ และห้องเอนกประสงค์ เพื่อการจัดแสดงชั่วคราวหรือการบรรยายสำหรับประมาณ 100 คน ส่วนอาคารผนวกนั้นจัดแสดงเฉพาะเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างอยุธยากับต่างประเทศ ภายนอกอาคารมีสระน้ำอยู่ข้างหน้าอาคาร บางส่วนของอาคารเป็นใต้ถุนโล่งกว้าง ซึ่งสามารถใช้เป็นที่นั่ง และจัดนิทรรศการ หรือการแสดงต่างๆ

พิพิธภัณฑ์ของศูนย์แห่งนี้มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์อื่นคือ การพยายามสร้างชีวิต สังคม วัฒนธรรมในอดีตให้กลับมามีชีวิตขึ้นมาใหม่ด้วยข้อมูลการวิจัย (Researched based Reconstruction) โดยการนำเทคโนโลยีของการจัดพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่มาใช้จัดแสดงนิทรรศการซึ่งจะทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจชีวิตในอดีตได้ง่าย

ซึ่งในการศึกษาได้ทำการศึกษาเฉพาะส่วนที่ตั้งใกล้กับสถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น

นโยบาย

เน้นการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยยึดหลักที่จะให้การศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้ได้ทราบถึงชีวิต สังคม วัฒนธรรมของกรุงศรีอยุธยาได้อย่างรวดเร็ว

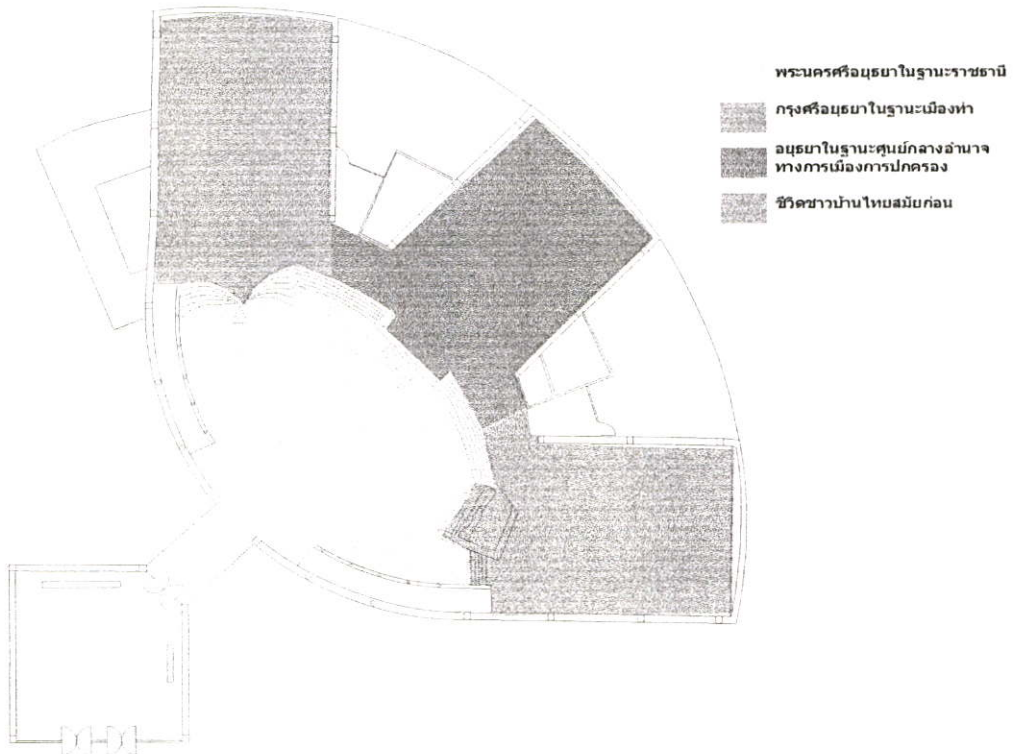
วัตถุประสงค์

1. เป็นศูนย์เพื่อการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ ของอยุธยากับชาติต่าง ๆ ในเอเชีย
2. เป็นพิพิธภัณฑ์ทางประวัติศาสตร์ที่ให้ข้อมูลแก่ผู้สนใจทั่วไปในรูปของนิทรรศการถาวรที่แสดงวิถีชีวิตด้านสังคมวัฒนธรรม ของคนไทยในอดีต และในด้านอื่น ๆ โดยสอดคล้องกับเหตุการณ์สำคัญ ๆ ในประวัติศาสตร์ และข้อมูลที่ได้จากการวิจัย พิพิธภัณฑ์นี้จึงแตกต่างจากพิพิธภัณฑ์อื่น ๆ ที่เห็นอยู่ในประเทศไทยโดยทั่ว ๆ ไป
3. เป็นห้องสมุดและสถานที่ให้ข้อมูลประวัติศาสตร์ที่เน้นเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยา ในรูปของหนังสือ รูปภาพ วัตถุ สิ่งของ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจสำหรับพิพิธภัณฑ์ในศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

หัวข้อในการจัดแสดง

จัดแสดงเรื่องราวเป็น 5 เรื่องด้วยกันซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

1. พระนครศรีอยุธยาในฐานะราชธานี
2. กรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองท่า
3. อยุธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครอง
4. ชีวิตชาวบ้านไทยสมัยก่อน

ภาพที่ 2.199 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา

เรื่องราวในการจัดแสดง

แบ่งออกเป็น 4 ส่วนคือ พระนครศรีอยุธยาในฐานะราชธานี กรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองท่า
อยุธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครอง และ ชีวิตชาวบ้านไทยสมัยก่อน

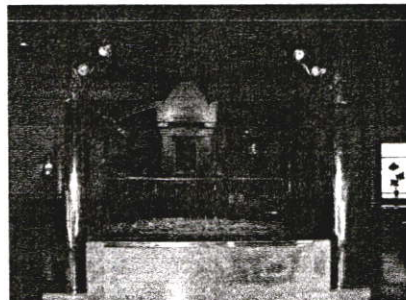
1. พระนครศรีอยุธยาในฐานะราชธานี

จัดซุ้มทางเข้าเป็นแผนที่เมืองอยุธยา โมเดลพระบรมมหาราชวัง โมเดลวัดไชยวัฒนาราม

โมเดลเพนียดคล้องช้าง บอร์ดวัดพระพุทธรูป

ภาพที่ 2.200 แสดงภาพการจัดโมเดล

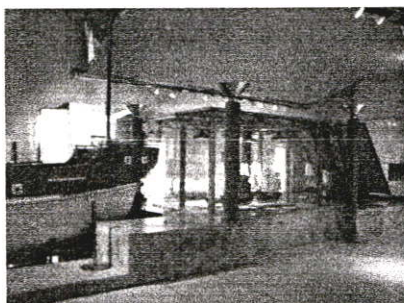
ภาพที่ 2.201 แสดงภาพซุ้มทางเข้า

2.กรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองท่า

โมเดลเดลเมืองท่า แผนที่เมืองท่า โมเดลเรือ 3 ลำ แผนที่เมืองนคร แผนที่เส้นทางการค้า ของที่ทำการค้าประเภทปะการัง กระเบน ไหม เครื่องเทศที่ได้จากการค้า โมเดลป้อมเพชร แผนที่ทางการค้า การขุด

ภาพที่ 2.202 แสดงภาพบอร์ดและตู้จัดแสดง

ภาพที่ 2.203 แสดงภาพการจำลองเรือ

ภาพที่ 2.204 แสดงภาพการจำลองโมเดล

3.อยุธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครอง

จำลองเทวสถาน บอร์ดเมืองสำคัญ บอริไตรภูมิทศชาติ แผนผังเมืองอยุธยา กล้องสามมิติ บอร์ดภาพเส้นทางน้ำ เส้นทางบก ดาบและสิ่งของในพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา บอร์ด ความขัดแย้งทางด้านอำนาจ บอร์ดการเกณฑ์แรงงานไพร่ โมเดลความห่างไกลระหว่าง กษัตริย์กับไพร่

ภาพที่ 2.205 แสดงภาพซุ้มทางเข้า

ภาพที่ 2.206 แสดงภาพซุ้มทางเข้า

4. ชีวิตชาวบ้านไทยสมัยก่อน

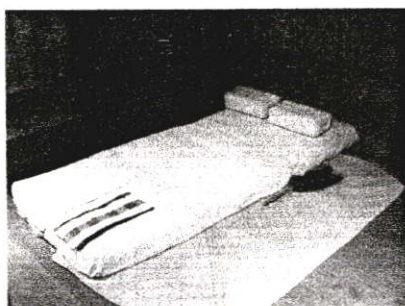
เทวสถาน โมเดลการจัดงานศพ บอร์ดภาพพระมาลัย โมเดลไทยภาคกลางสมัยก่อนฤดูเก็บเกี่ยว ยาโบราณ ภาพบอร์ดมหรสพ โมเดลการเทศน์มหาชาติ โมเดลเพลงเรือบรรยายเสียง โมเดลการแต่งงาน โมเดลการเรียนหนังสือ โมเดลการเกิด ภาพการบวช ภาพการทำนา จำลองวิถีชีวิต

ภาพที่ 2.207 แสดงภาพเรือนไทย

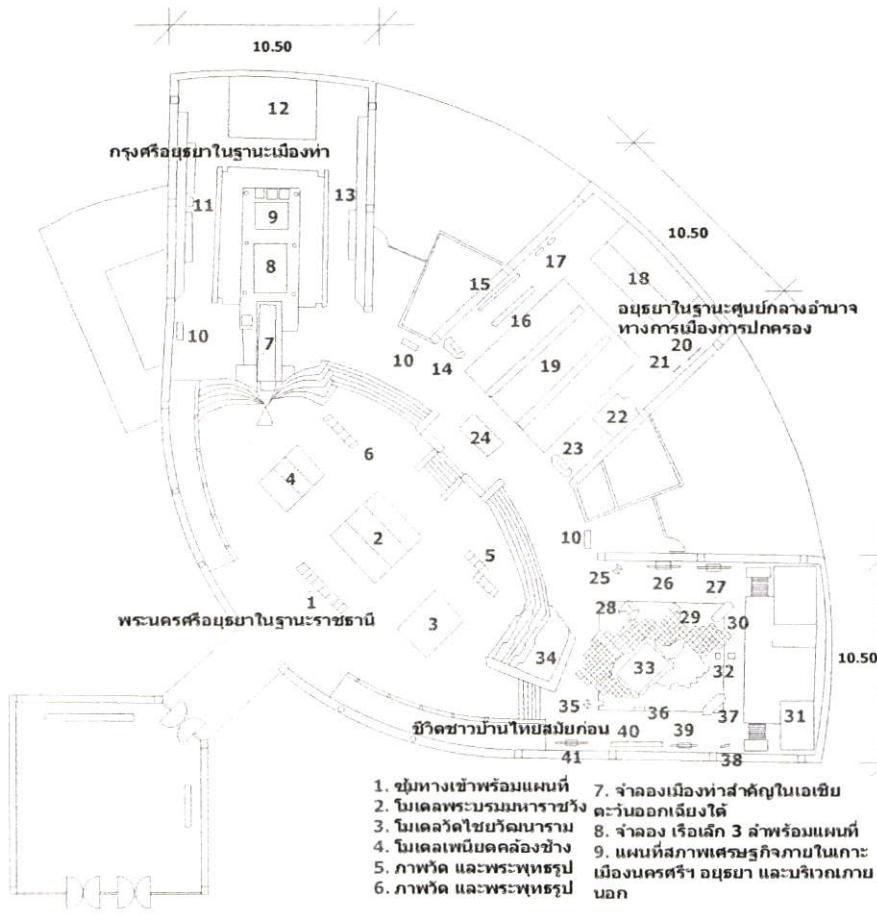

ภาพที่ 2.208 แสดงภาพการจำลองวัดฤๅ

ภาพที่ 2.209 แสดงภาพการจำลองวัดฤๅ

ผังในการจัดแสดง

แปลน
Scale 1:200

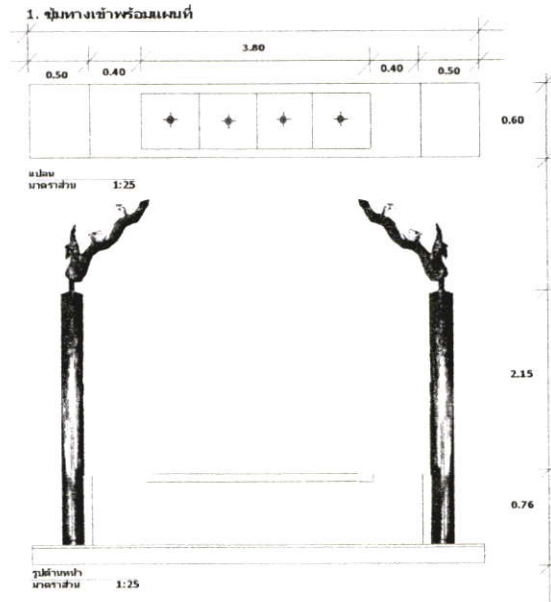
10. ป้ายบรรยาย
11. เส้นทางการค้า ลิง ของประเภท ประการัง เครื่องเทศ ใหม่ กระเบน
12. จ่าลองทัชนิยภาพด้านหน้าป้อมเพชร
13. ความสัมพันธ์ทางการค้าทางเรือ การทูต
14. มรดกจัดแสดงไตรภูมิพิศชาติ
15. แผนที่เมืองอโยธยา
16. วัด และชุมชนกึ่งสามมิตี
17. บรรทัดเส้นทางน้ำและเส้นทางกอบุชยา
18. พระราชพิธีก่อนน้ำพิพัฒน์สัตยา
19. ชุมทางเข้าเป็นภาพพ่นกระจกทราย
20. มรดกภาพขีดแบ่งและการทำทนายอำนาจ
21. มรดกการเกณฑ์แรงงานไพร่
22. คู่มือลดความห่างไกลระหว่างกษัตริย์ กับไพร่
23. เมืองสำคัญยุคต้นประวัติศาสตร์
24. เทวสถาน
25. โมเดลการเกิด และบรรยาย
26. ภาพการบวช
27. ภาพการทำนาก
28. โมเดลการโกนจุก
29. โมเดลการเรียนหนังสือ
30. โมเดลการแต่งงาน
31. เรือนไทย
32. ภาพเพลงเรือ และเพลง
33. โมเดลหมู่บ้านไทยภาคกลางก่อนยุค การเก็บเก็บยา
34. ชุมทางเข้าพร้อมแผนที่
35. โมเดลงานศพ
36. การนวดไทย
37. โมเดล การเทศน์มหาชาติ เสียงเพลง
38. ความทุกข์ยาม
39. มรดกมหรสพ
40. การแพทย์โบราณ ยา
41. มรดกพระมาลัย

1. ชุมทางเข้าพร้อมแผนที่
2. โมเดลพระบรมหาราชวัง
3. โมเดลวัดไชยวัฒนาราม
4. โมเดลเพนียดคล้องช้าง
5. ภาพวัด และพระพุทธรูป
6. ภาพวัด และพระพุทธรูป
7. จ่าลองเมืองท่าสำคัญในเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้
8. จ่าลอง เรือเล็ก 3 ลำพร้อมแผนที่
9. แผนที่สภาพเศรษฐกิจภายในเกาะ เมืองนครศรีฯ อโยธยา และบริเวณภายนอก

ภาพที่ 2.210 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา

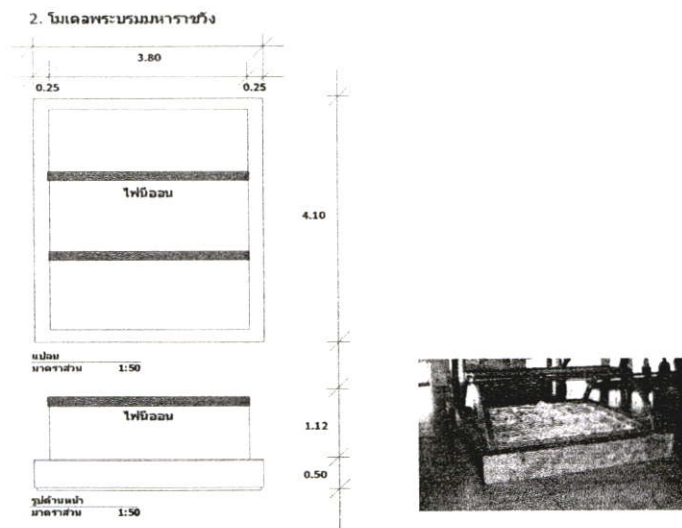
วิธีในการจัดแสดง

1. พระนครศรีอยุธยาในฐานะราชธานี ซุ้มทางเข้า

ภาพที่ 2.211 แสดงภาพซุ้มทางเข้า

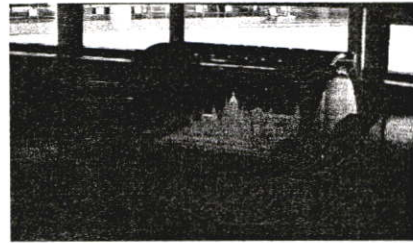
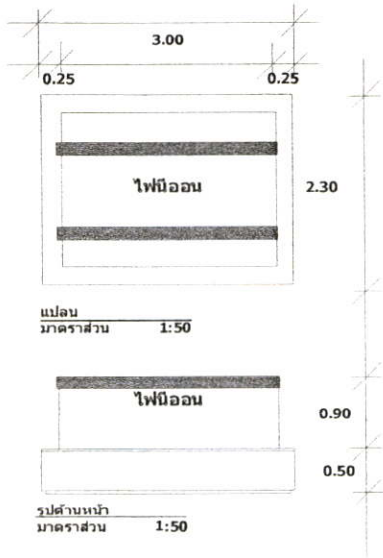
โมเดลพระบรมมหาราชวัง

ภาพที่ 2.212 แสดงภาพโมเดลพระบรมมหาราชวัง

โมเดลวัดไชยวัฒนาราม

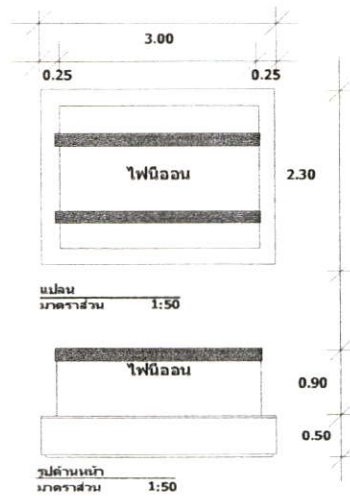
3. โมเดลวัดไชยวัฒนาราม

ภาพที่ 2.213 แสดงภาพโมเดลวัดไชยวัฒนาราม

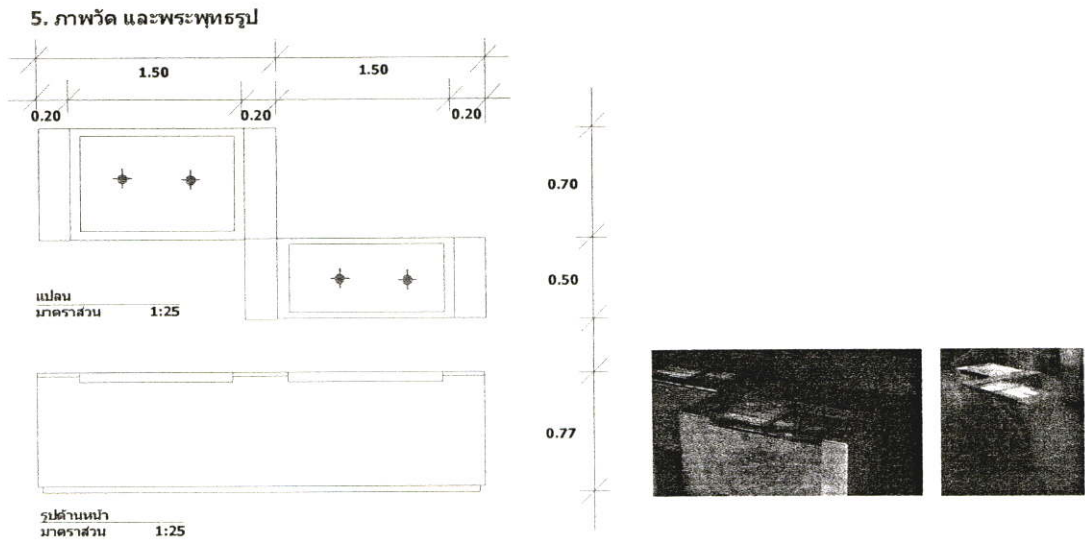
โมเดลเพนียดคล้องช้าง

4. โมเดลเพนียดคล้องช้าง

ภาพที่ 2.214 แสดงภาพโมเดลเพนียดคล้องช้าง

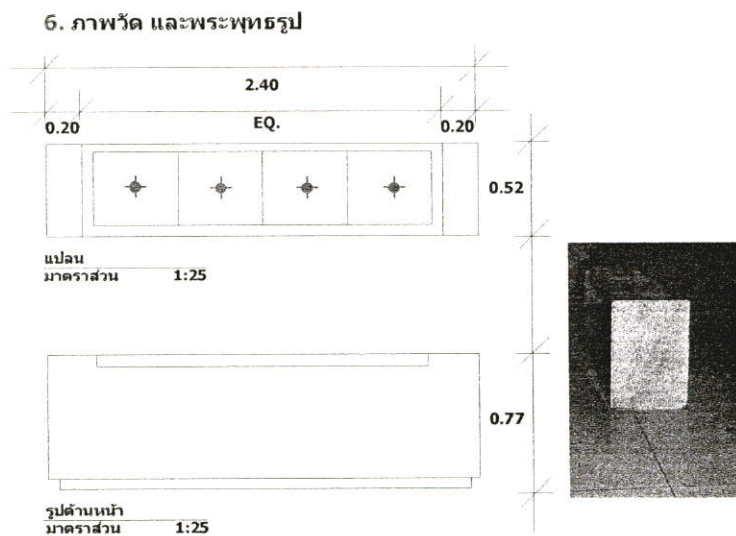
ภาพวัด และพระพุทธรูป

ภาพที่ 2.215 แสดงภาพวัด และพระพุทธรูป

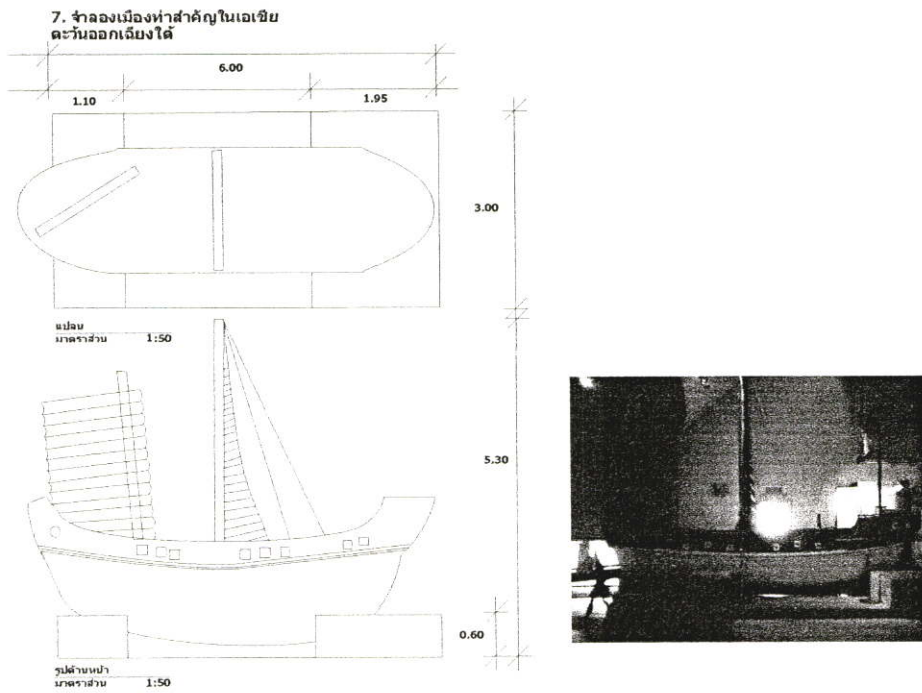
2.กรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองท่า

จำลองเมืองท่าสำคัญในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

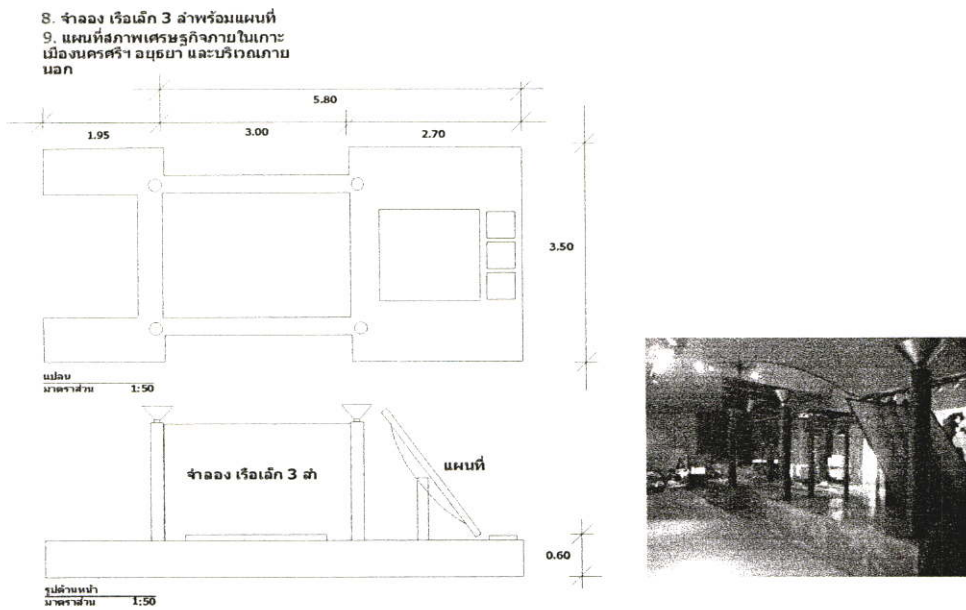
ภาพที่ 2.216 แสดงภาพ2.กรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองท่า

จำลองเรือพร้อมแผนที่

ภาพที่ 2.217 แสดงภาพจำลองเรือพร้อมแผนที่

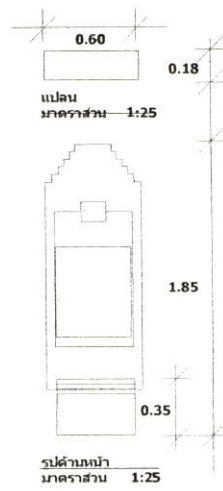
แผนที่สภาพเศรษฐกิจในเกาะเมืองนครศรีธรรมราช และอยุธยา

ภาพที่ 2.218 แสดงภาพแผนที่สภาพเศรษฐกิจในเกาะเมืองนครศรีธรรมราช และอยุธยา

ป้ายบรรยาย

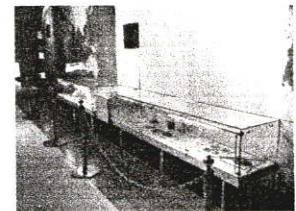
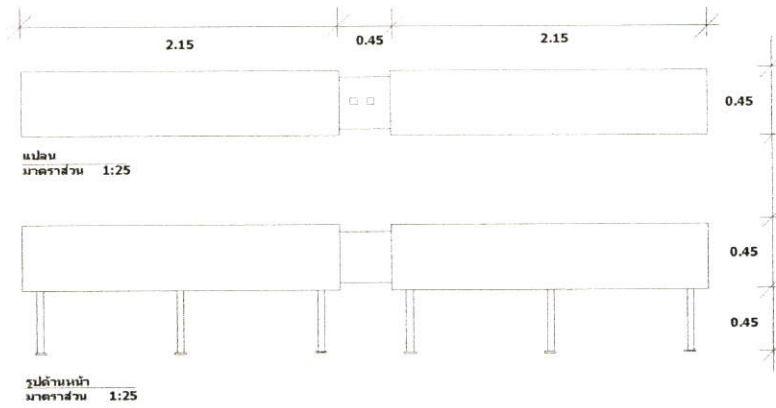
10. ป้ายบรรยาย

ภาพที่ 2.219 แสดงภาพป้ายบรรยาย

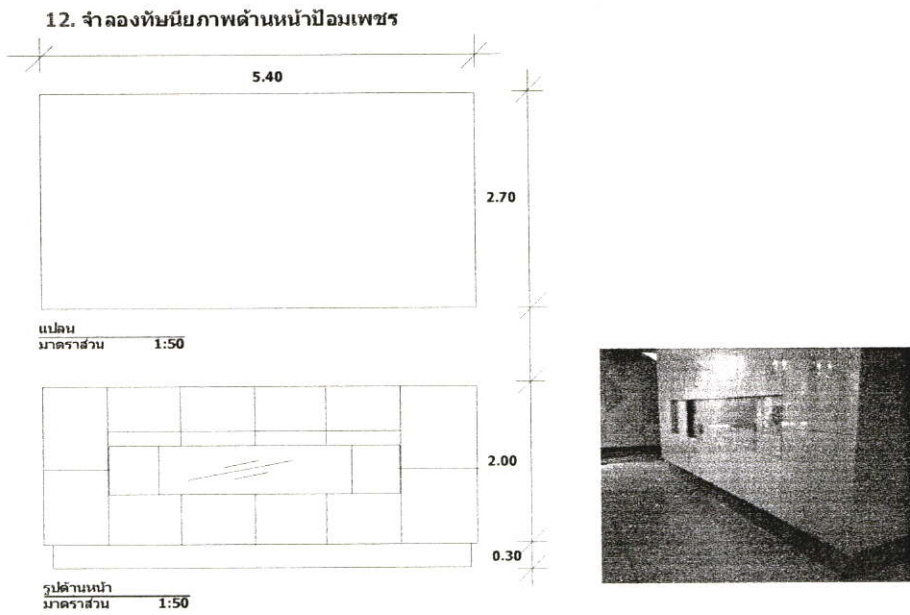
เส้นทางการค้า

11. เส้นทางการค้า สิ่งของประเภท ปะการัง เครื่องเทศ ไหม กระเบน

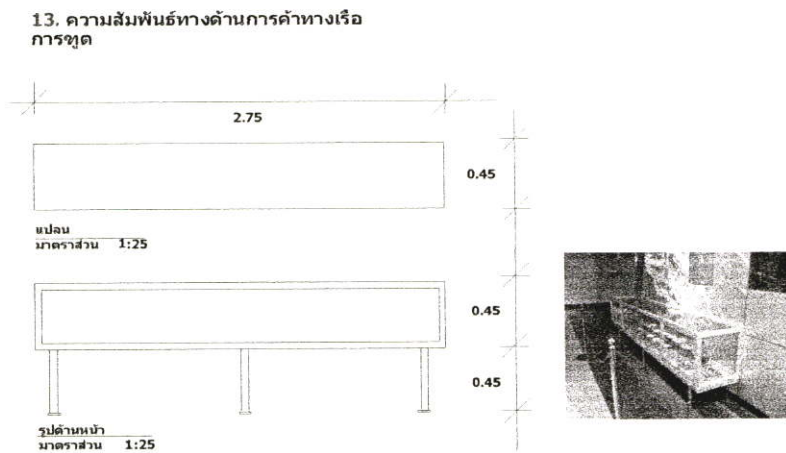
ภาพที่ 2.220 แสดงภาพเส้นทางการค้า

จำลองทัศนียภาพด้านหน้าป้อมเพชร

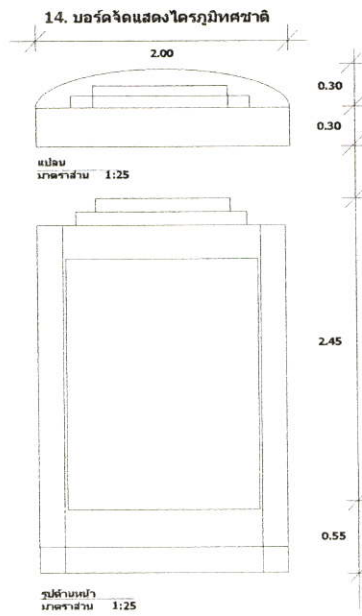
ภาพที่ 2.221 แสดงภาพจำลองทัศนียภาพด้านหน้าป้อมเพชร

ความสัมพันธ์ทางด้านการค้าทางเรือ การทูต

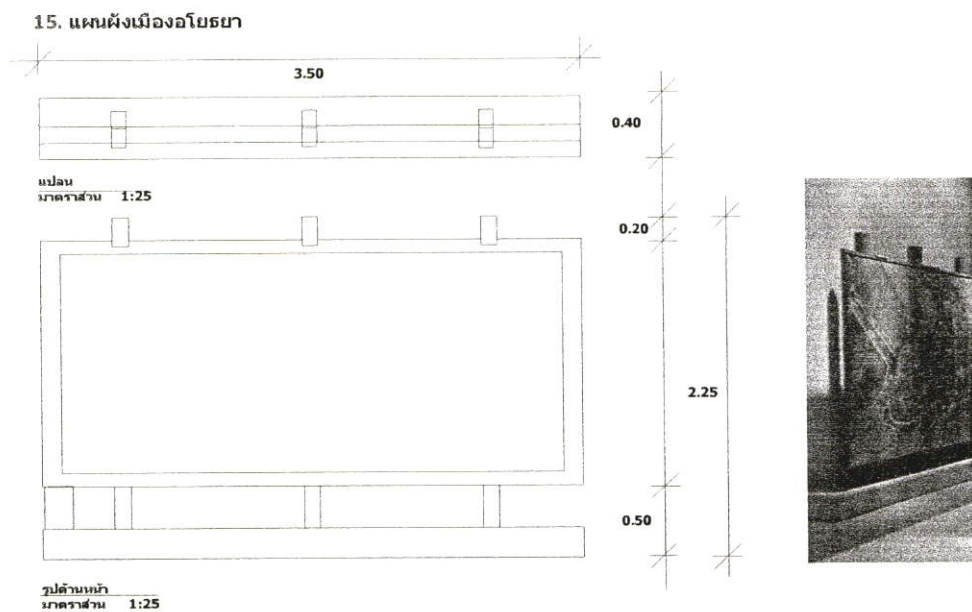
ภาพที่ 2.222 แสดงภาพความสัมพันธ์ทางด้านการค้าทางเรือ การทูต

3. อยูธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครอง
บอร์ดจัดแสดงไตรภูมิพิศชาติ

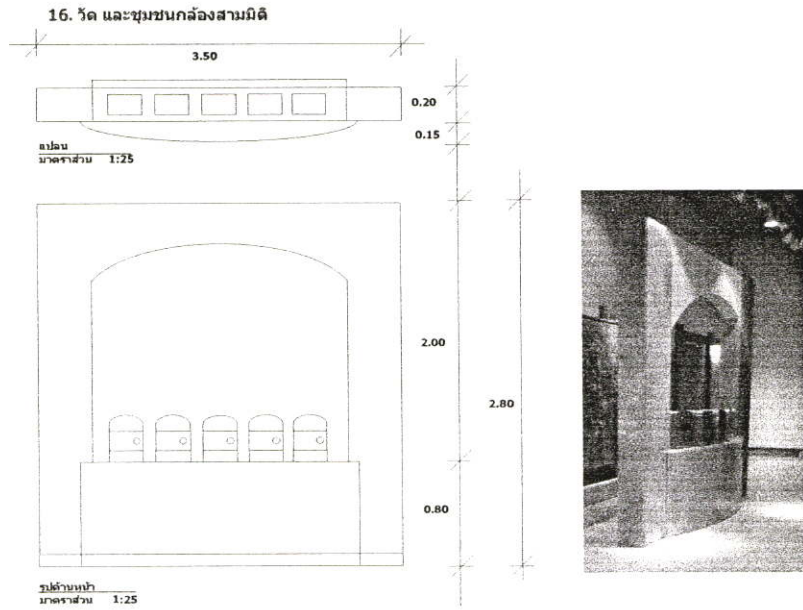
ภาพที่ 2.223 แสดงภาพยูธยาในฐานะศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองการปกครอง

แผนผังเมืองอโยธยา

ภาพที่ 2.224 แสดงภาพแผนผังเมืองอโยธยา

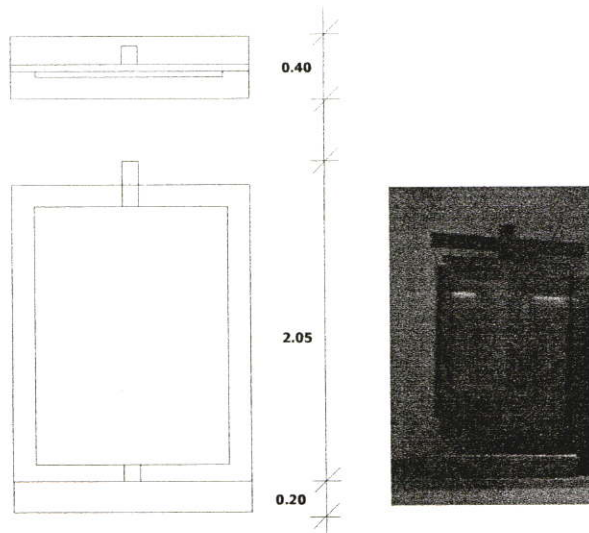
วัด และชุมชนกึ่งสามมิติ

ภาพที่ 2.225 แสดงภาพวัด และชุมชนกึ่งสามมิติ

บอร์ดเส้นทางน้ำและเส้นทางบกอยุธยา

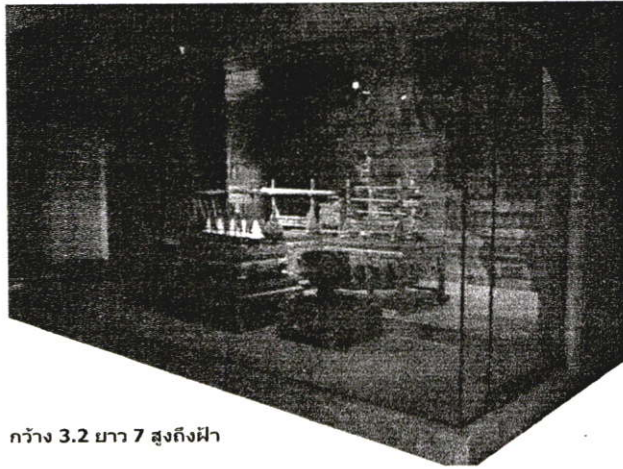
17. บอร์ดเส้นทางน้ำและเส้นทางบกอยุธยา

ภาพที่ 2.226 แสดงภาพบอร์ดเส้นทางน้ำและเส้นทางบกอยุธยา

พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา

18. พระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา

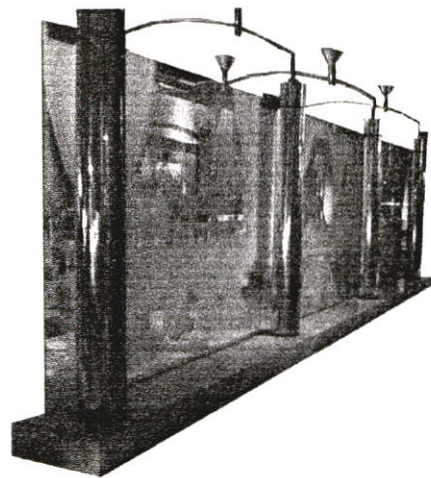
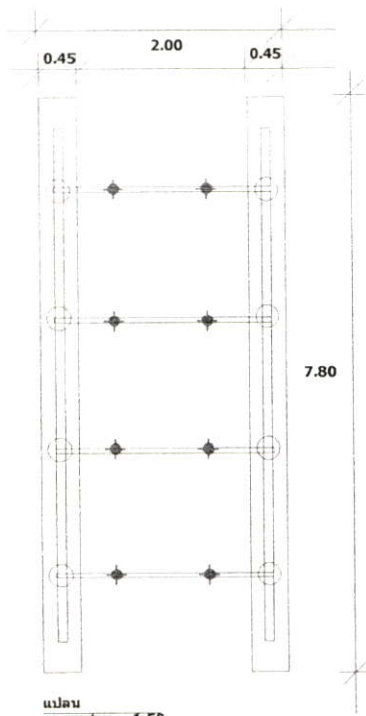

กว้าง 3.2 ยาว 7 สูงถึงฝ้า

ภาพที่ 2.227 แสดงภาพพระราชพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา

ซุ้มทางเข้าเป็นกระจกภาพผนังด้วยทราย

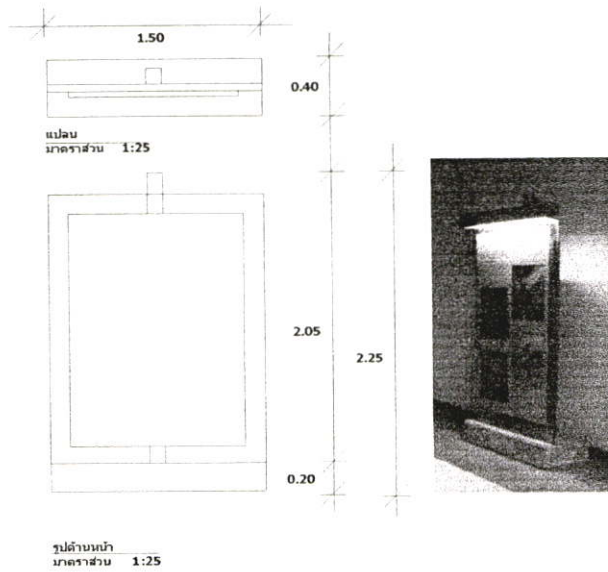
19. ซุ้มทางเข้าเป็นภาพผนังกระจกทราย

ภาพที่ 2.228 แสดงภาพซุ้มทางเข้าเป็นกระจกภาพผนังด้วยทราย

บอร์ดภาพขัดแย้งและการทำทายอำนาจ

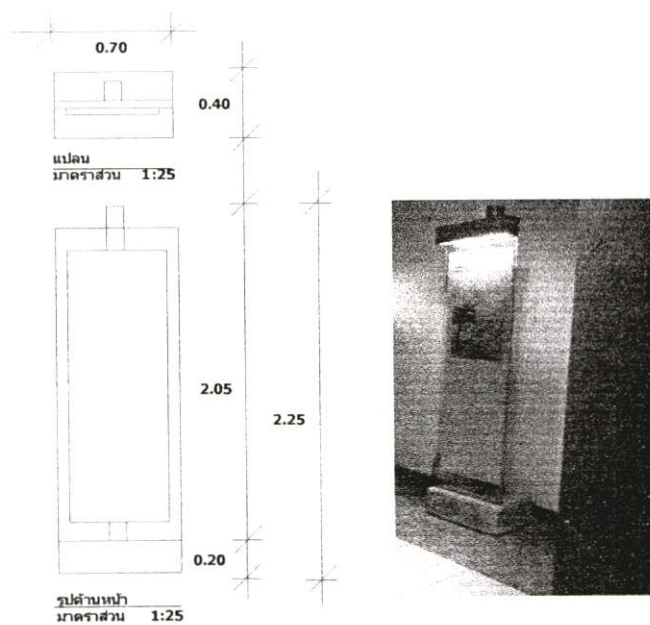
20. บอร์ดภาพขัดแย้งและการทำทายอำนาจ

ภาพที่ 2.229 แสดงภาพบอร์ดภาพขัดแย้งและการทำทายอำนาจ

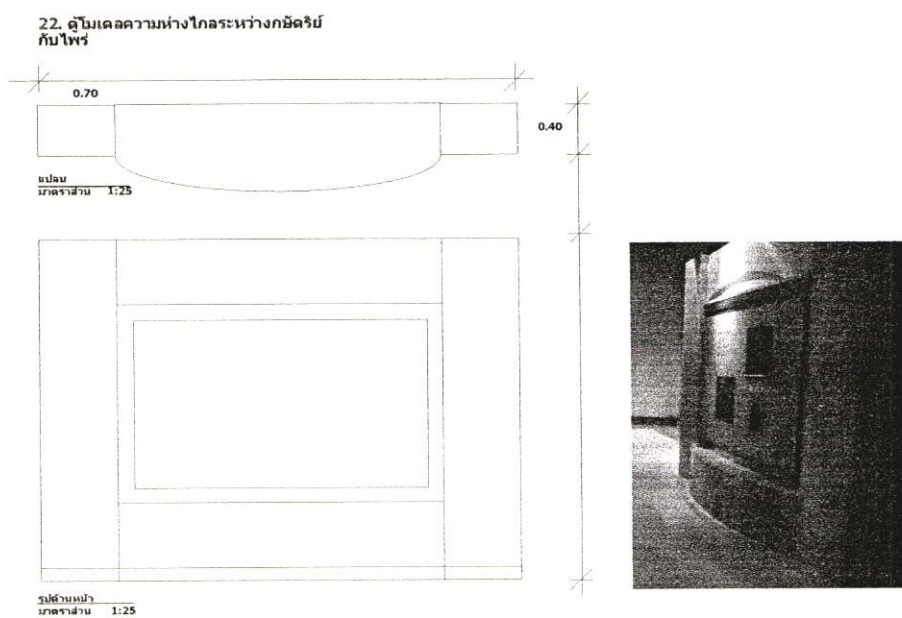
บอร์ดการเกณฑ์แรงงานไพร่

21. บอร์ดการเกณฑ์แรงงานไพร่

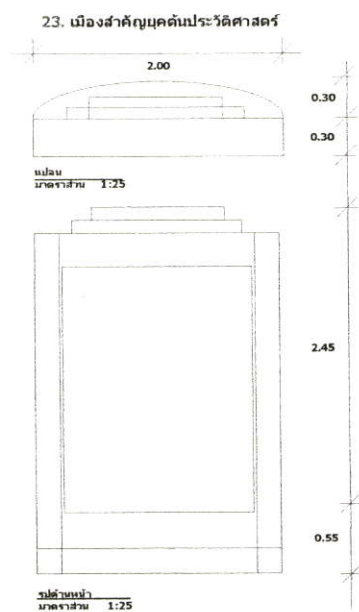
ภาพที่ 2.230 แสดงภาพบอร์ดการเกณฑ์แรงงานไพร่

ตู้โมเดลความห่างไกลระหว่างกษัตริย์กับไพร่

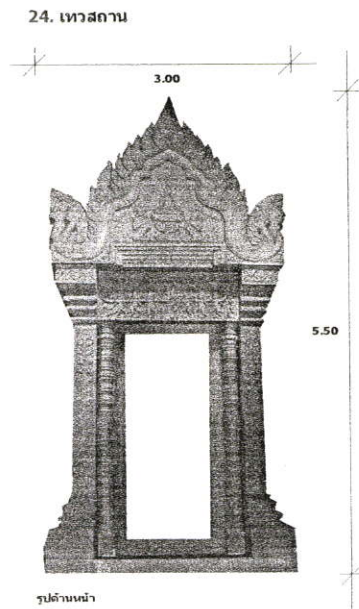
ภาพที่ 2.231 แสดงภาพตู้โมเดลความห่างไกลระหว่างกษัตริย์กับไพร่

เมืองสำคัญยุคต้นประวัติศาสตร์

ภาพที่ 2.232 แสดงภาพเมืองสำคัญยุคต้นประวัติศาสตร์

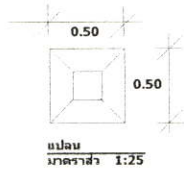
เทวสถาน

ภาพที่ 2.233 แสดงภาพเทวสถาน

4. ชีวิตชาวบ้านไทยสมัยก่อนโมเดลการเกิด และบรยาย

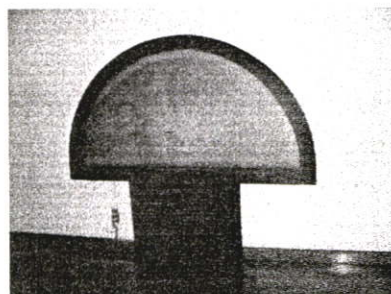
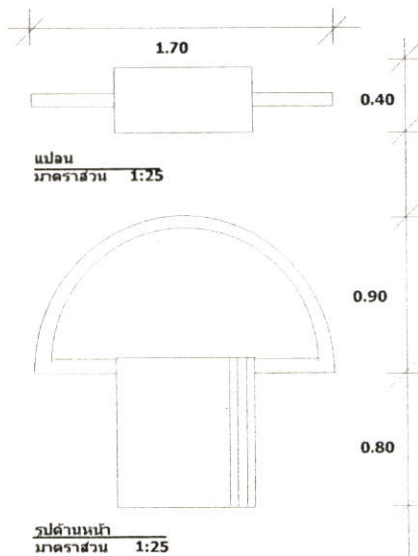
25. โมเดลการเกิด และบรยาย

ภาพที่ 2.234 แสดงภาพชีวิตชาวบ้านไทยสมัยก่อนโมเดลการเกิด และบรยาย

ภาพการบวช

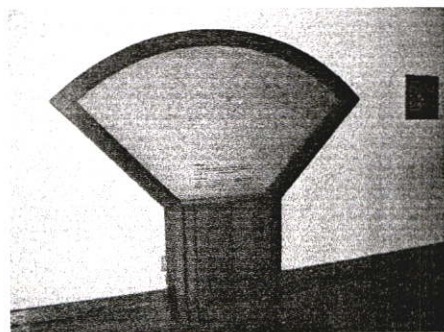
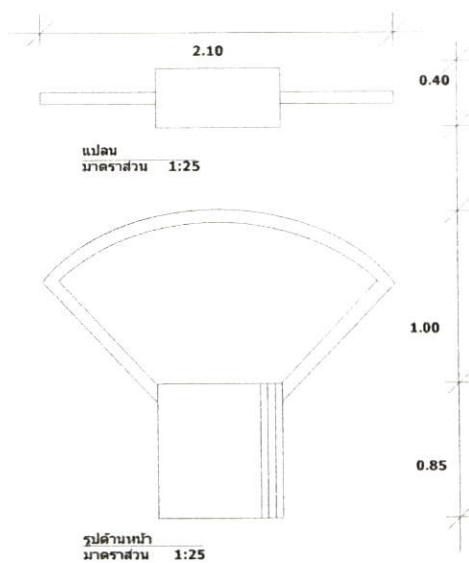
26. ภาพการบวช

ภาพที่ 2.235 แสดงภาพการบวช

ภาพการทำนา

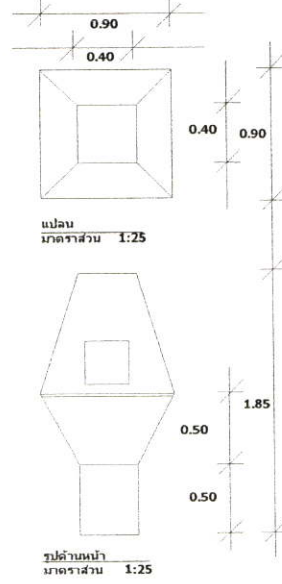
27. ภาพการทำนา

ภาพที่ 2.236 แสดงภาพการทำนา

โมเดลการโกนจุก

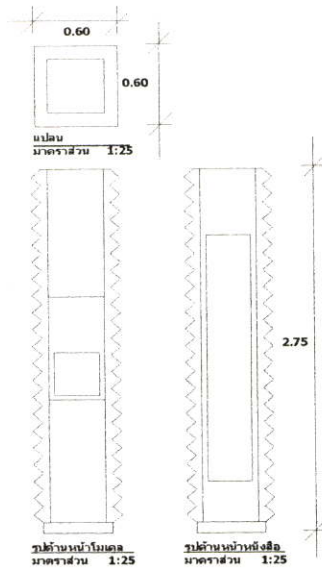
28. โมเดลการโกนจุก

ภาพที่ 2.237 แสดงภาพโมเดลการโกนจุก

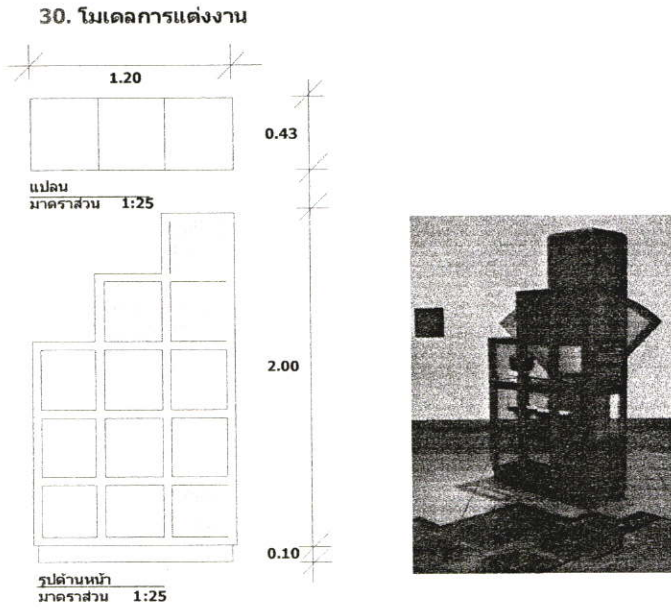
โมเดลการเรียนหนังสือ

29. โมเดลการเรียนหนังสือและหนังสือจริง

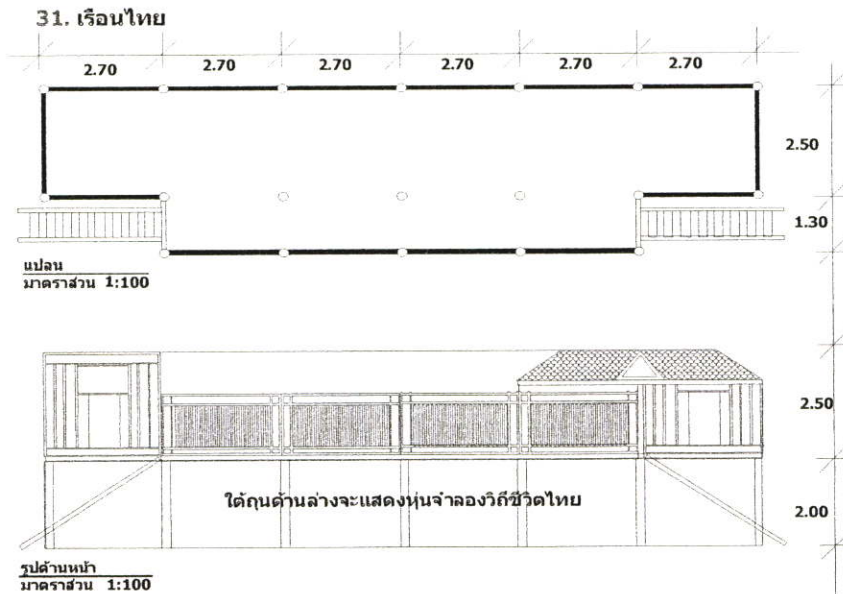
ภาพที่ 2.238 แสดงภาพโมเดลการเรียนหนังสือ

โมเดลการแต่งงาน

ภาพที่ 2.239 แสดงภาพโมเดลการแต่งงาน

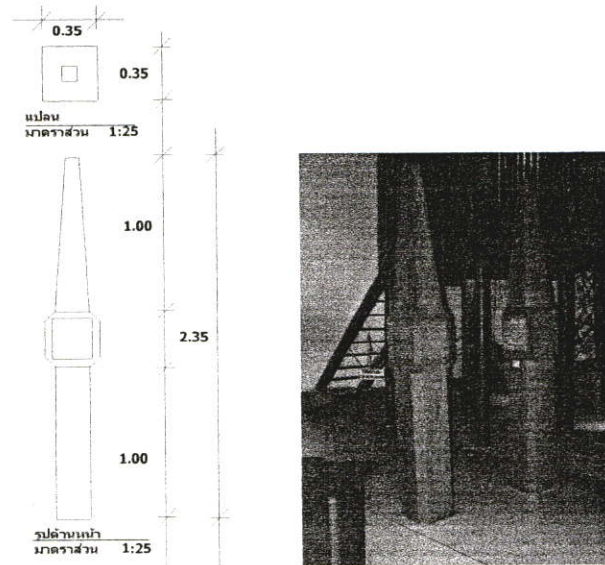
เรือนไทย

ภาพที่ 2.240 แสดงภาพเรือนไทย

ภาพเพลงเรือ และเพลง

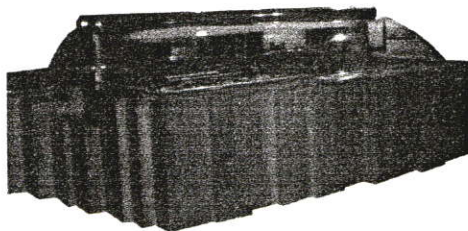
32. ภาพเพลงเรือ และเพลง

ภาพที่ 2.241 แสดงภาพเพลงเรือ และเพลง

โมเดลหมู่บ้านไทยภาคกลางก่อนฤดูการเก็บเกี่ยว

33. โมเดลหมู่บ้านไทยภาคกลางก่อนฤดูการเก็บเกี่ยว

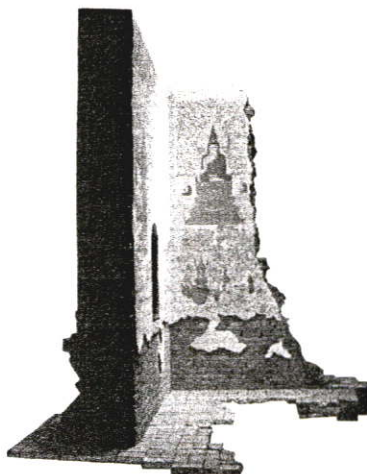

ก.2.50 ย 3.50 ส 1.30

ภาพที่ 2.242 แสดงภาพโมเดลหมู่บ้านไทยภาคกลางก่อนฤดูการเก็บเกี่ยว

ซุ้มทางเข้าพร้อมแผ่นที่

34. ซุ้มทางเข้าพร้อมแผ่นที่

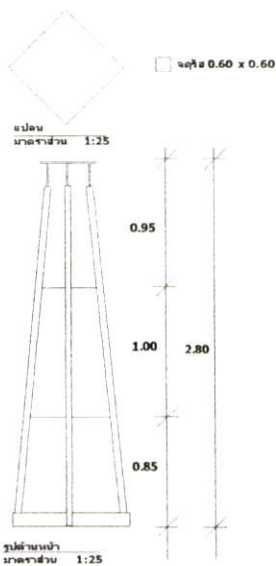

ก 2.50 บ 3.60 ส 3.20

ภาพที่ 2.243 แสดงภาพซุ้มทางเข้าพร้อมแผ่นที่

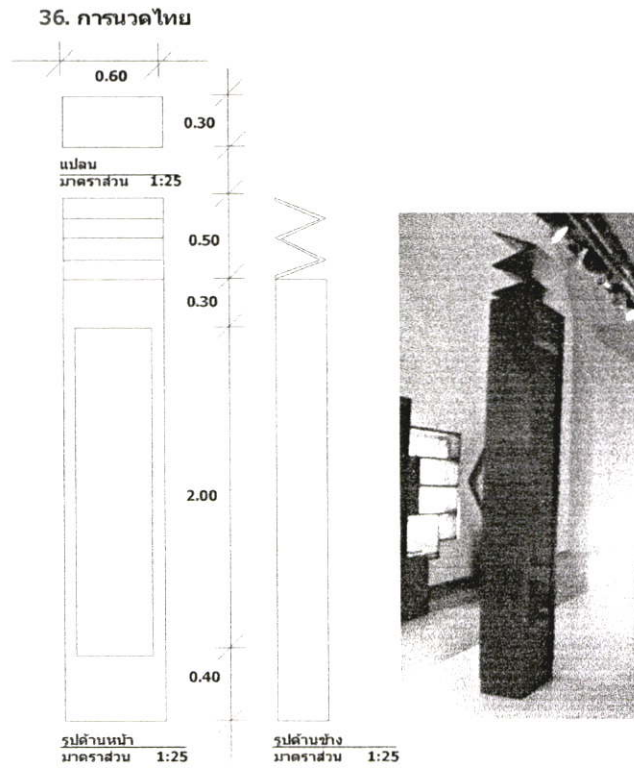
โมเดลงานศพ

35. โมเดลงานศพ

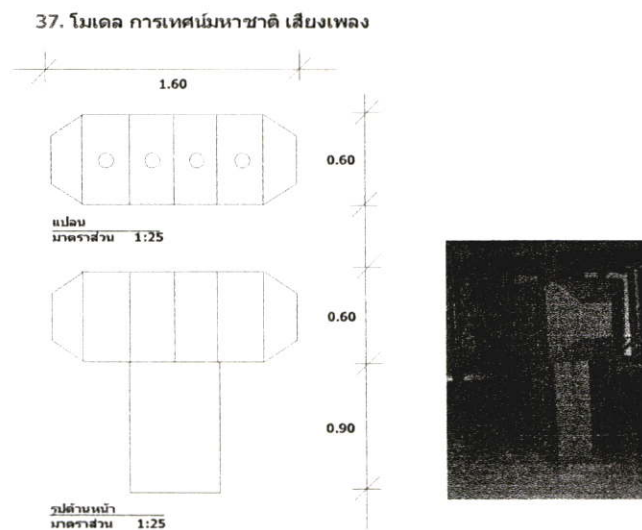
ภาพที่ 2.244 แสดงภาพโมเดลงานศพ

การนวดไทย

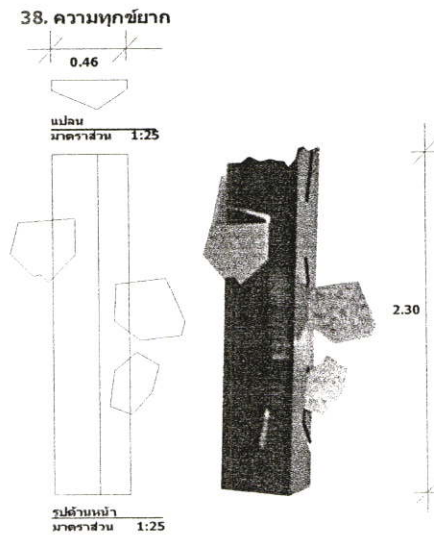
ภาพที่ 2.245 แสดงภาพการนวดไทย

โมเดลการเทศน์มหาชาติ เสี่ยงเพลิง

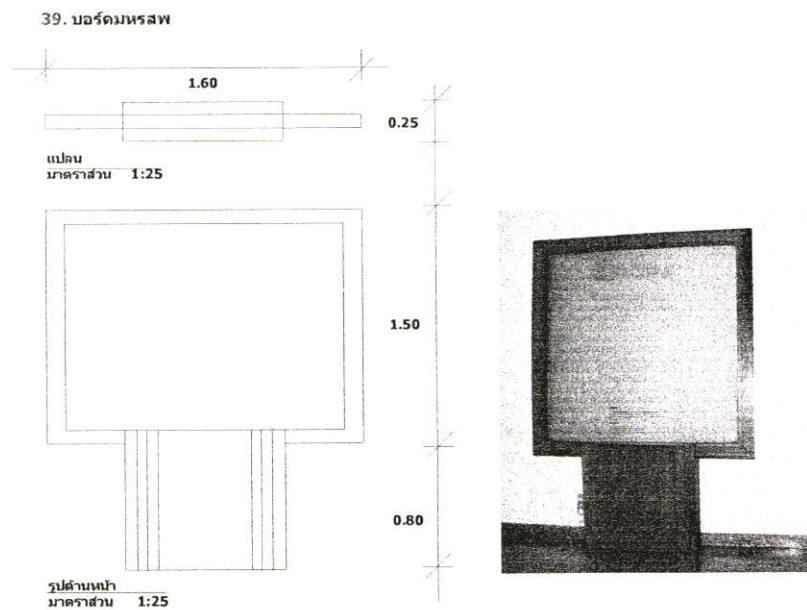
ภาพที่ 2.246 แสดงภาพโมเดลการเทศน์มหาชาติ เสี่ยงเพลิง

ความทุกซ์ยาก

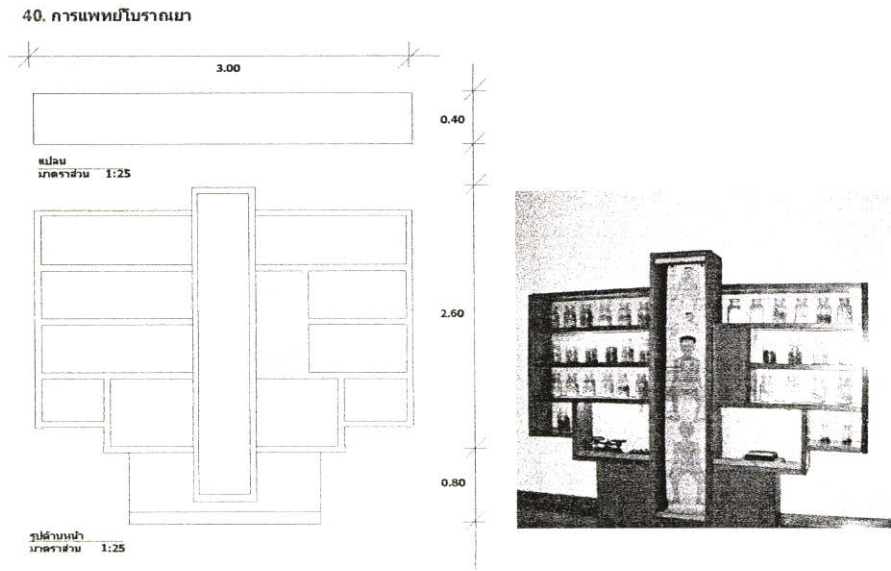
ภาพที่ 2.247 แสดงภาพความทุกซ์ยาก

บอร์ดมหรสพ

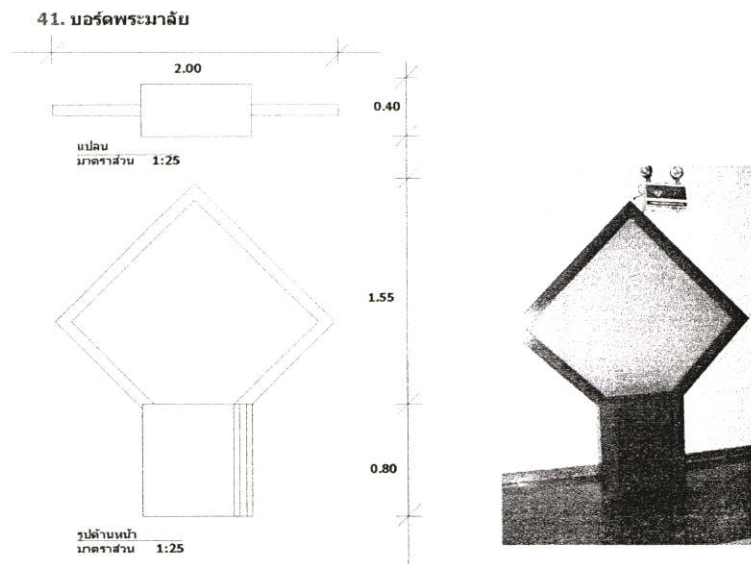
ภาพที่ 2.248 แสดงภาพบอร์ดมหรสพ

การแพทย์โบราณ

ภาพที่ 2.249 แสดงภาพการแพทย์โบราณ

บอร์ดพระมาลัย

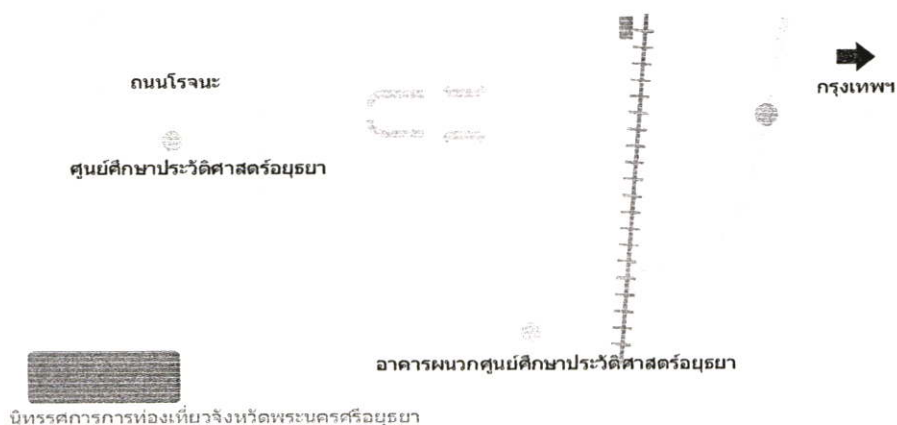

ภาพที่ 2.250 แสดงภาพบอร์ดพระมาลัย

แสง

ใช้แสงจากไฟดาวน์ไลท์ สปอตไลท์เป็นส่วนใหญ่ แสงจากธรรมชาติประมาณ 20 %

นิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถานที่ตั้ง

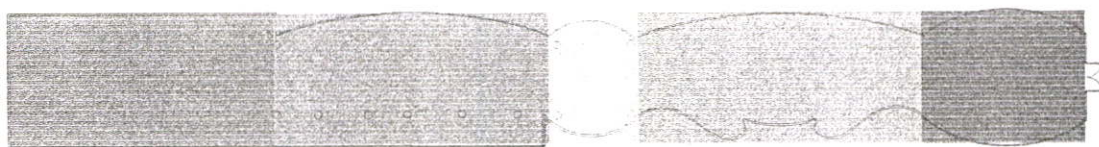
ภาพที่ 2.251 แสดงภาพสถานที่ตั้งนิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

หัวข้อในการจัดแสดง

จัดแสดงเรื่องราวเป็น 5 เรื่องด้วยกันซึ่งเนื้อหาภายในจะเกี่ยวกับจังหวัดอยุธยา ได้แก่

1. อยุธยา มรดกโลก
2. ท่องเที่ยวเมืองอยุธยา
3. ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรอยุธยา
4. วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น
5. ชีวิต ชีวา นครประวัติศาสตร์อยุธยา

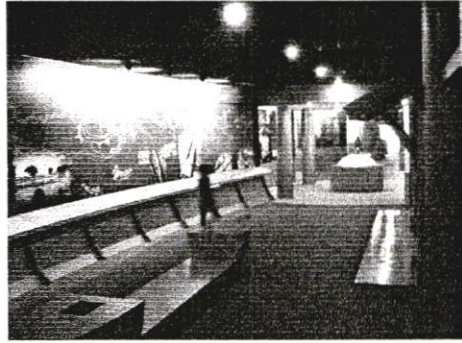
- อยุธยา มรดกโลก
- ท่องเที่ยวเมืองอยุธยา
- ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรอยุธยา
- วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ชีวิต ชีวา นครประวัติศาสตร์อยุธยา

ภาพที่ 2.252 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในนิทรรศการการท่องเที่ยว จ.
พระนครศรีอยุธยา

เรื่องราวในการจัดแสดง

จัดแสดงเรื่องราวเป็น 5 เรื่องด้วยกันซึ่งเนื้อหาภายในจะเกี่ยวกับจังหวัดอยุธยา ได้แก่ อยุธยา มรดกโลก ท่องเที่ยวเมืองอยุธยา ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรอยุธยา วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ชีวิต ชีวา นครประวัติศาสตร์อยุธยา

ภาพที่ 2.253 แสดงภาพบรรยากาศภายในศูนย์นิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัด พระนคร ศรีอยุธยา

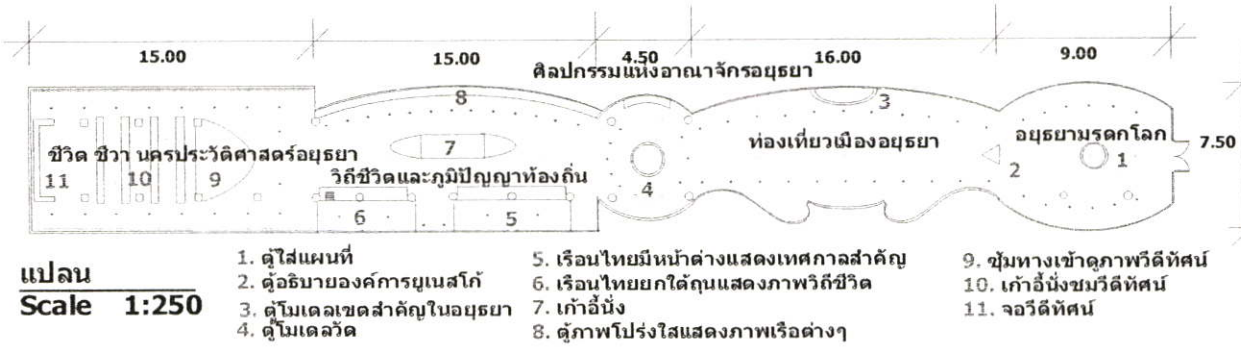

ภาพที่ 2.254 แสดงภาพบรรยากาศภายในศูนย์นิทรรศการการท่องเที่ยว จังหวัด พระนคร ศรีอยุธยา

ภาพที่ 2.255 แสดงภาพบรรยากาศภายในศูนย์นิทรรศการการท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผังในการจัดแสดง

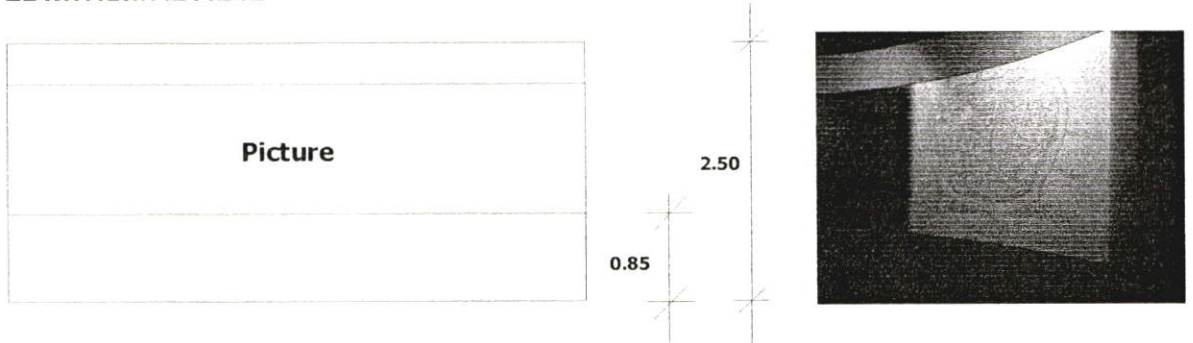

ภาพที่ 2.256 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในนิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีในการจัดแสดง

1. อยุธยามรดกโลก
- ใช้บอร์ดในการสื่อสารพร้อมคำบรรยาย

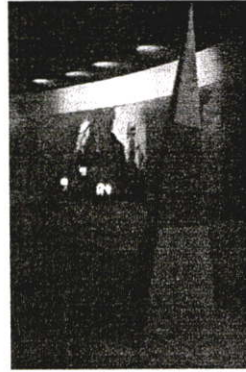
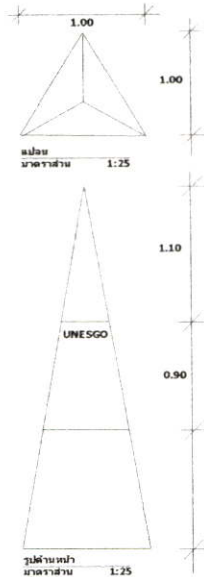
บอร์ดพร้อมคำบรรยาย

ภาพที่ 2.257 แสดงภาพบอร์ดในการบรรยาย

ตู้แสดงข้อความจากองค์การยูเนสโก

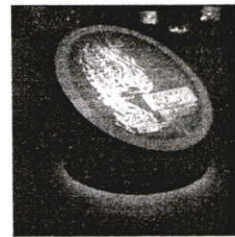
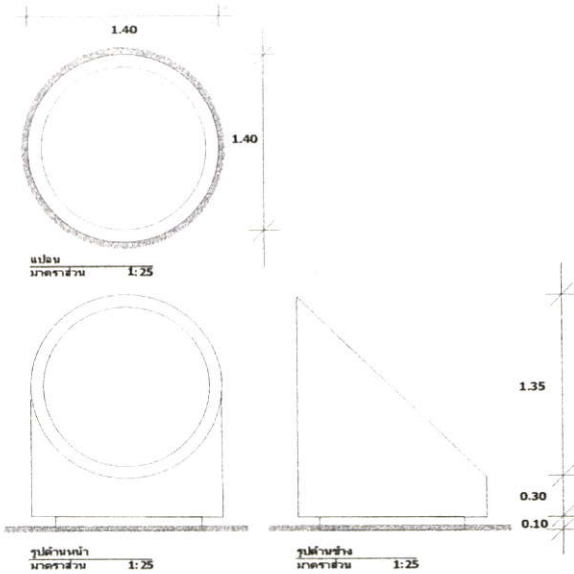
2. ตู้นิยามองค์การยูเนสโก

ภาพที่ 2.258 แสดงภาพตู้แสดงข้อความจากองค์การยูเนสโก

ตู้ใส่แผนที่จังหวัดอยุธยา

1. ตู้ใส่แผนที่

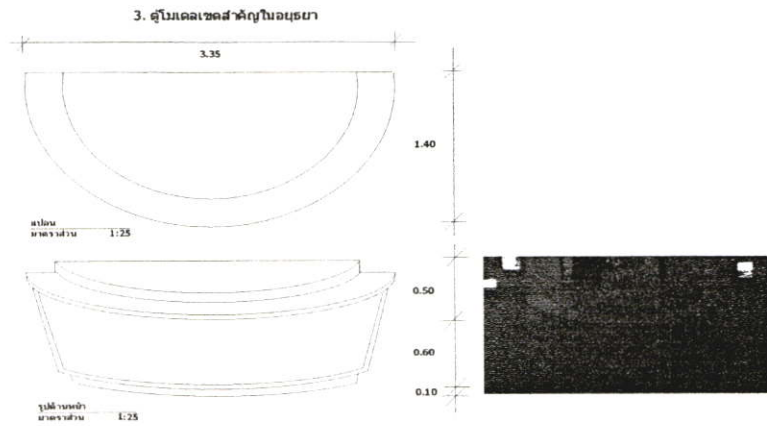

ภาพที่ 2.259 แสดงภาพตู้ใส่แผนที่จังหวัดอยุธยา

2. ท้องเที่ยวเมืองอยุธยา

ใช้บอร์ดในการสื่อสารพร้อมคำบรรยาย

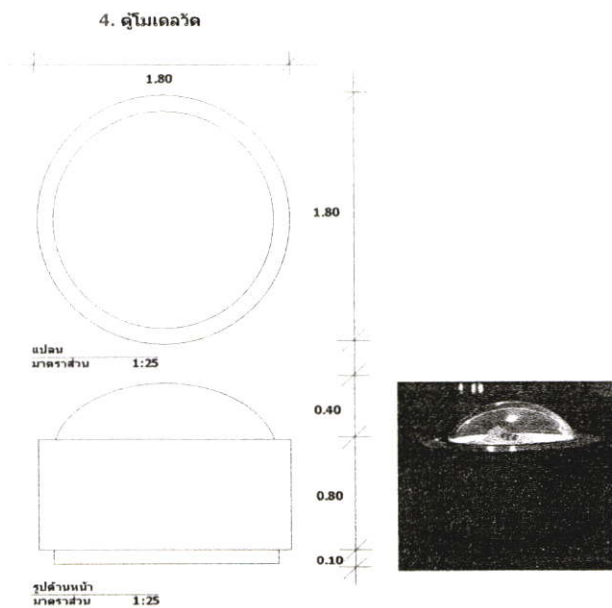
มีตู้แสดงโมเดลเขตสำคัญในอยุธยา

ภาพที่ 2.260 แสดงภาพท้องเที่ยวเมืองอยุธยา

3. ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรอยุธยา

ใช้บอร์ดในการสื่อสารพร้อมคำบรรยาย มีตู้แสดงโมเดลวัดสำคัญ

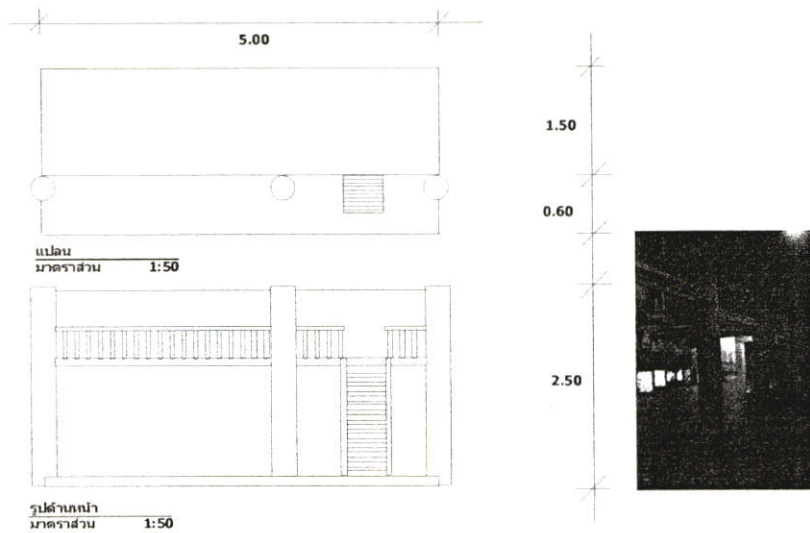

ภาพที่ 2.261 แสดงภาพศิลปกรรมแห่งอาณาจักรอยุธยา

4. วิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ใช้บอร์ดในการสื่อสารพร้อมคำบรรยาย การจำลองบ้านเรือนไทยยกใต้ถุน

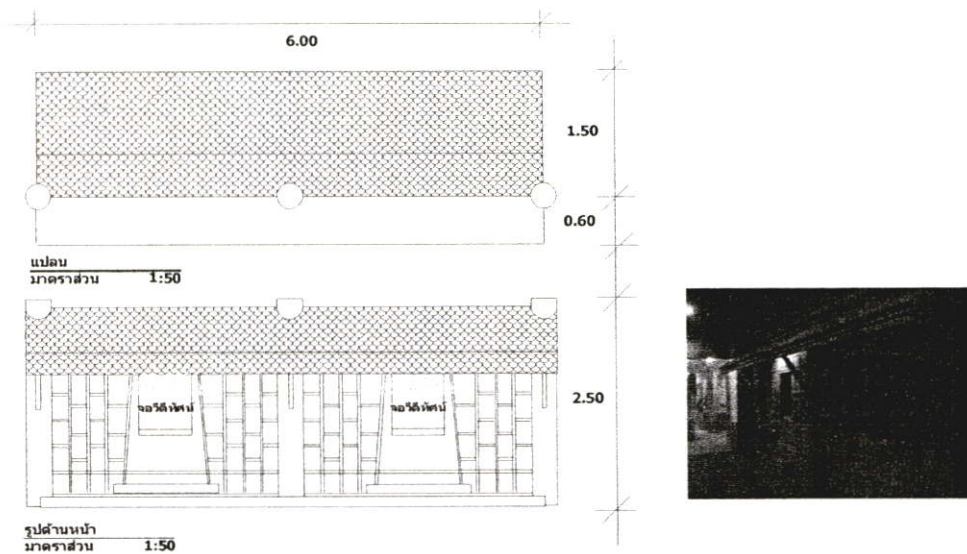
6. เรือนไทยยกใต้ถุนแสดงภาพวิถีชีวิต

ภาพที่ 2.262 แสดงภาพการจำลองบ้านเรือนไทยยกใต้ถุน

การจำลองบ้านเรือนไทยมีการบรรยายเสียง วีดีทัศน์

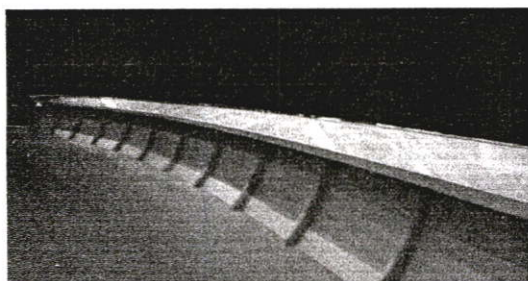
5. เรือนไทยมีหน้าต่างแสดงเทศกาลสำคัญ

ภาพที่ 2.263 แสดงภาพการจำลองบ้านเรือนไทยมีการบรรยายเสียง วีดีทัศน์

ตู้ภาพเรือโปร่งใส

8. ตู้ภาพโปร่งใสแสดงภาพเรือต่างๆ

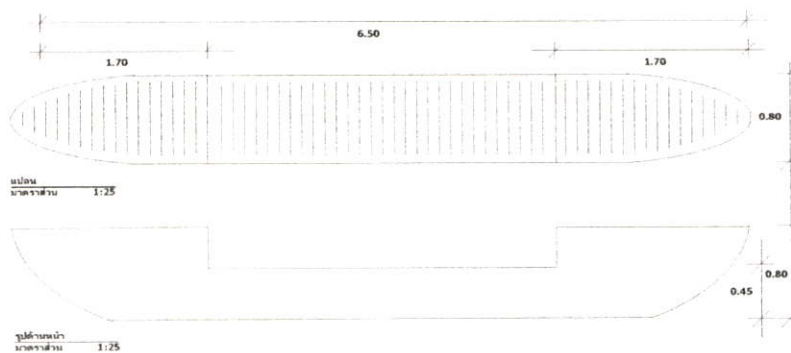

กว้าง 0.50 ยาว 16 สูง 0.85 เมตร

ภาพที่ 2.264 แสดงภาพตู้ภาพเรือโปร่งใส

เก้าอี้หนัง

7. เก้าอี้หนัง

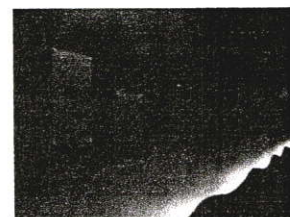
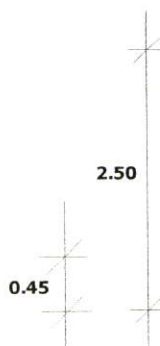
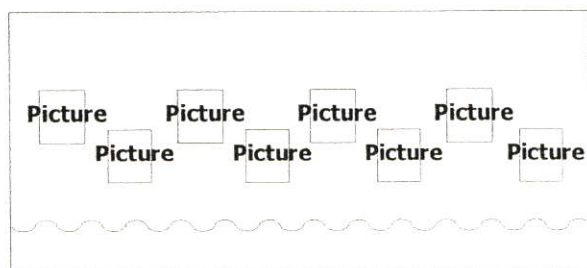

ภาพที่ 2.265 แสดงภาพเก้าอี้หนัง

5. ชีวิต ชีวา นครประวัติศาสตร์หรืออยุธยา

ใช้ภาพปลาติดผนังห้องนไฟสีฟ้าพร้อมคำบรรยาย

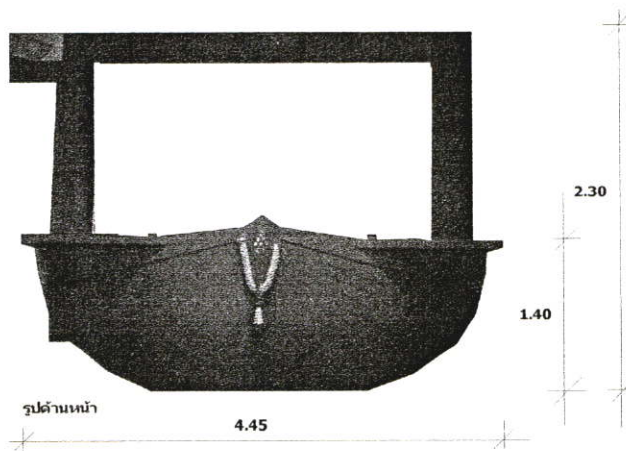
บอร์ดพร้อมคำบรรยาย

ภาพที่ 2.266 แสดงภาพชีวิต ชีวา นครประวัติศาสตร์หรืออยุธยา

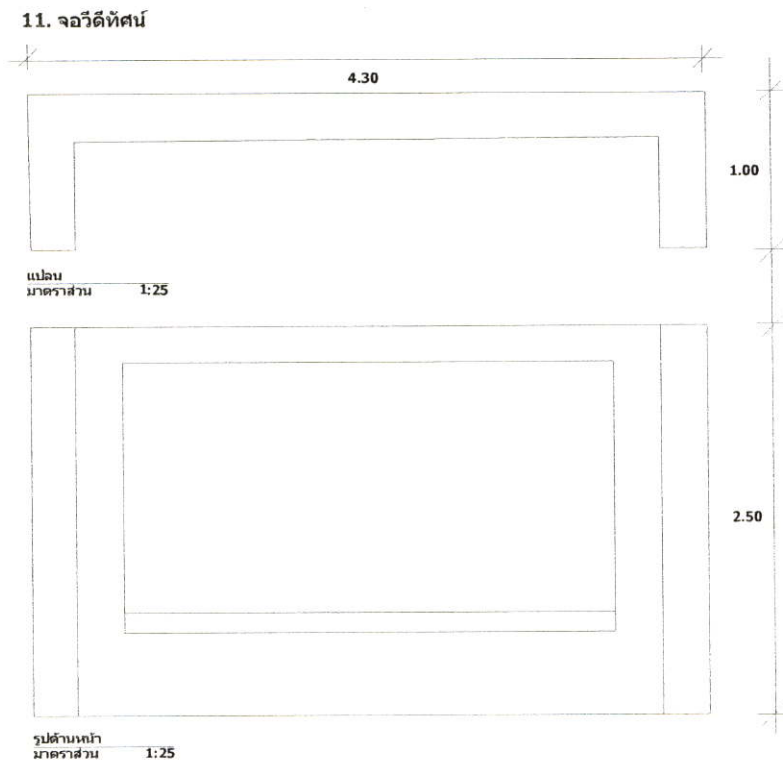
ซุ้มทางเข้าชมวีดีทัศน์เป็นเรือ

9. ซุ้มทางเข้าดูภาพวีดิทัศน์

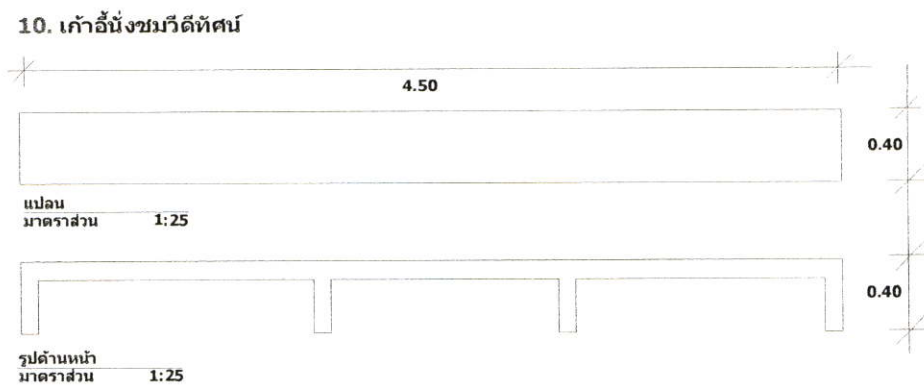
ภาพที่ 2.267 แสดงภาพซุ้มทางเข้าชมวีดีทัศน์เป็นเรือ

จอวีดีทัศน์

ภาพที่ 2.268 แสดงภาพจอวีดีทัศน์

ม้านั่งชมวีดีทัศน์ 4 ตัว

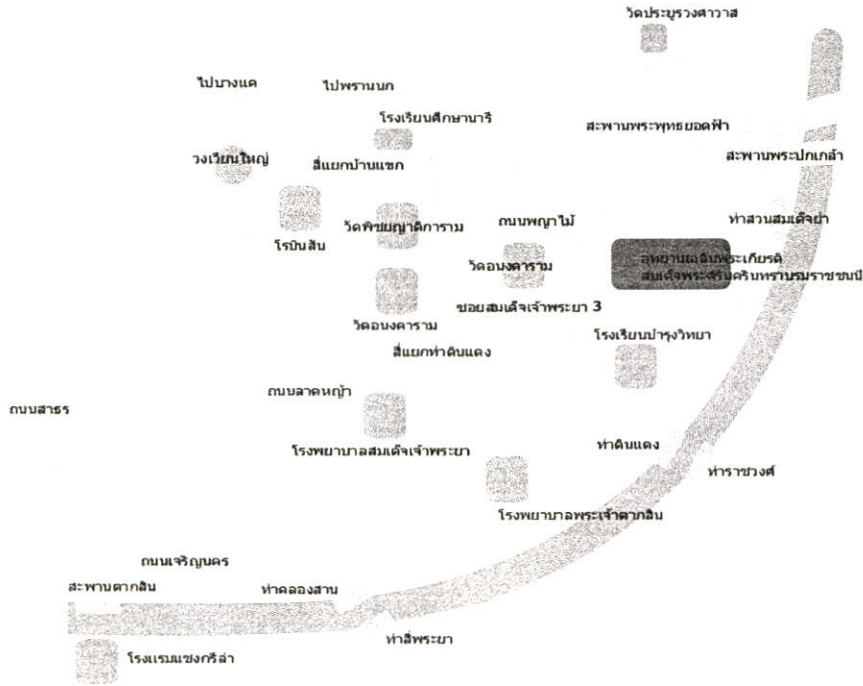
ภาพที่ 2.269 แสดงภาพม้านั่งชมวีดีทัศน์ 4 ตัว

แสง

ใช้แสงจากไฟดาวนไลท์ และสปอตไลท์ทั้งหมดไม่ใช่แสงจากธรรมชาติ

อุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี สถานที่ตั้ง

ซอยสมเด็จพระเจ้าพระยา 3 เขตคลองสาน กรุงเทพฯ 10600

ภาพที่ 2.270 แสดงภาพสถานที่ตั้งอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี

ประวัติพิพิธภัณฑ

สืบเนื่องจาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชกระแสรับสั่งให้สำรวจสถานที่ที่สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนีเคยประทับเมื่อครั้งยังทรงพระเยาว์ บริเวณหลังวัดอนงค์าราม เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร ซึ่งค่อนข้างจะแตกต่างจากชุมชนอื่น เพราะประกอบไปด้วยชาวไทย จีน มุสลิม และลาว เคยอาศัยรวมกันอยู่ในบริเวณนั้นอย่างสงบสุข มาตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ สมควรจะได้ศึกษาเพื่อจะได้ฟื้นฟู หรืออนุรักษ์ให้คงอยู่สืบไปผู้รับสนองพระบรมราชดำริได้ทำการสำรวจสืบทราบตำแหน่งที่แน่นอนของบ้าน ที่สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนีประทับเมื่อครั้งทรงพระเยาว์ ตามหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง” พระนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนากรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าบ้านดังกล่าวได้ถูกรื้อไปแล้ว โดยมีตึกแถวสองชั้นขึ้นมาแทนที่ คณะผู้สำรวจบริเวณโดยรอบได้พบอาคารเป็นตึกแถวชั้นเดียวในบริเวณอาคารกลุ่มที่ทรุดโทรมมาก ตามลักษณะของอาคารแถวหลังนี้มีรูปร่างใกล้เคียงกับ “บ้าน” ในหนังสือ “แม่เล่าให้ฟัง” จึงนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวให้ทรงทราบ

ในระหว่างที่คณะสำรวจได้ทำการสำรวจบริเวณดังกล่าวนั้น เจ้าของที่ดินคือ นายแดงนานา และนายเล็ก นานา ทราบเรื่องจึงน้อมเกล้าฯถวายที่ดินบริเวณนั้นแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในพื้นที่ 4 ไร่ ตอนกลางของพื้นที่เป็นที่ตั้งบ้านของเจ้าพระยาศรีพัฒนรัตนราชโกษาธิบดี (แพ บุนนาค) อธิบดีกรมพระคลังสินค้า ในรัชกาลที่ 5 เป็นอาคารตึกปูนไม้ขนาดใหญ่ 2 ชั้น จำนวน 2 หลังขนานกัน ลักษณะสถาปัตยกรรมสมัยรัชกาลที่ 5 ล้อมรอบด้วยตึกแถวเรือนบริวารชั้นเดียวทางด้านขวาและด้านหลังของตึกใหญ่ ส่วนด้านซ้ายเป็นตึก 2 ชั้น ลักษณะตึกที่ล้อมรอบนี้ประยุกต์จากสถาปัตยกรรมแบบจีน อาจจะเก่าแก่ถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ซึ่งเป็นช่วงที่สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ (ทัต บุนนาค) บิดาเจ้าพระยาศรีพัฒนรัตน (แพ) เป็นใหญ่ปกครองชุมชนย่านนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานให้อนุรักษ์ และพัฒนาให้เป็นอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นย่านประวัติศาสตร์ใกล้เคียงกับสถานที่ที่สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนีเคยประทับตั้งแต่ครั้งทรงพระเยาว์ โดยโปรดให้มูลนิธิชัยพัฒนาเป็นเจ้าของโครงการ นายนนท์ บุรณสมภพ เป็นผู้ออกแบบและบริหารโครงการ สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นผู้ดำเนินการจัดสร้าง โดยมี กรมศิลปากรเป็นผู้ควบคุมความถูกต้องทางด้านประวัติศาสตร์ และ ศิลปกรรมอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี มีลักษณะอาคารและการจัดภูมิทัศน์นี้ให้สวยงามดังนี้ ส่วนส่วนหน้า ส่วนส่วนในเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์สองหลังอาคาร 7 และ อาคาร 8 เรือนจำลองลานอเนกประสงค์ ศาลาทรงไทยร่วมสมัย อาคารสำนักงาน อาคารบริการเครื่องดื่มและอาหารว่าง ซึ่งได้ทำการศึกษาเฉพาะส่วนที่เป็นพิพิธภัณฑ์คือส่วนของอาคาร 7 อาคาร 8 และ เรือนจำลอง

นโยบาย

มุ่งให้ประโยชน์แก่ผู้ที่เข้ามาใช้ ในด้านการศึกษา การพักผ่อนหย่อนใจ การฟื้นฟูสุขภาพร่างกาย และ จิตใจ

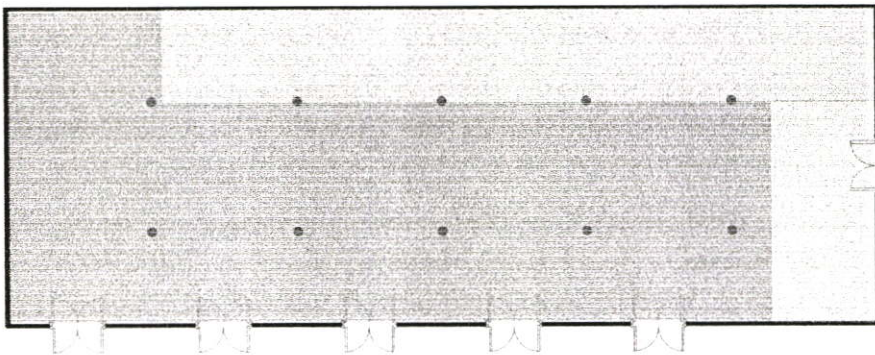
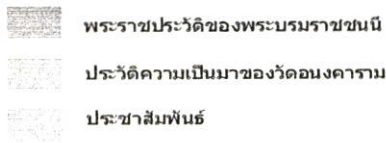
วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาให้เป็นอุทยาน ที่เป็นสวนสาธารณะสำหรับชุมชนย่านวัดอนงคารามและบริเวณใกล้เคียงให้มีพื้นที่พักผ่อนหย่อนใจ
2. เพื่ออนุรักษ์ต้นไม้ที่มีมาแต่เดิม
3. เพื่อการศึกษาพระราชประวัติสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี
4. เพื่อเป็นสถานที่ที่แสดงออกถึงความจงรักภักดี
5. เพื่อเป็นสถานที่ที่แสดงออกถึงความปรองดองของชุมชนวัดอนงคาราม ที่ชนหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา พานักอาศัยร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันอย่างสันติสุข

หัวข้อในการจัดแสดง

แบ่งออกเป็น 3 อาคารด้วยกัน

- อาคารที่ 1
1. พระราชประวัติของพระบรมราชชนนี
 2. ประวัติความเป็นมาของวัดอนงคาราม
 3. ประชาสัมพันธ์

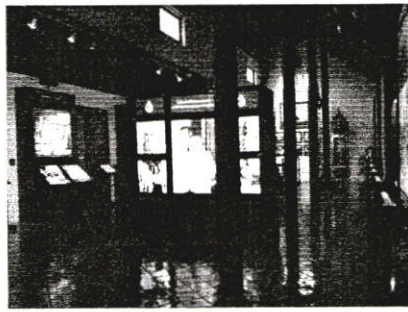
ภาพที่ 2.271 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ ทราบรมราชชนนี

เรื่องราวในการจัดแสดง

จัดแสดงเกี่ยวกับพระราชประวัติของสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี และประวัติความเป็นมาของชุมชนวัดอนงคาราม ตรงกลางจัดแสดงพระสาทิสลักษณ์ครึ่งพระองค์สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี ด้านซ้ายจัดแสดงภาพเกี่ยวกับสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนีตั้งแต่ทรงพระเยาว์ วยเรียน อภิเษกสมรส พระราชมารดา ราชสกุลวงศ์ ด้านขวาจัดแสดงภาพเกี่ยวกับบ้านกับความผูกพัน ชีวิตในบ้าน งานพระเมรุ

ภาพที่ 2.272 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี

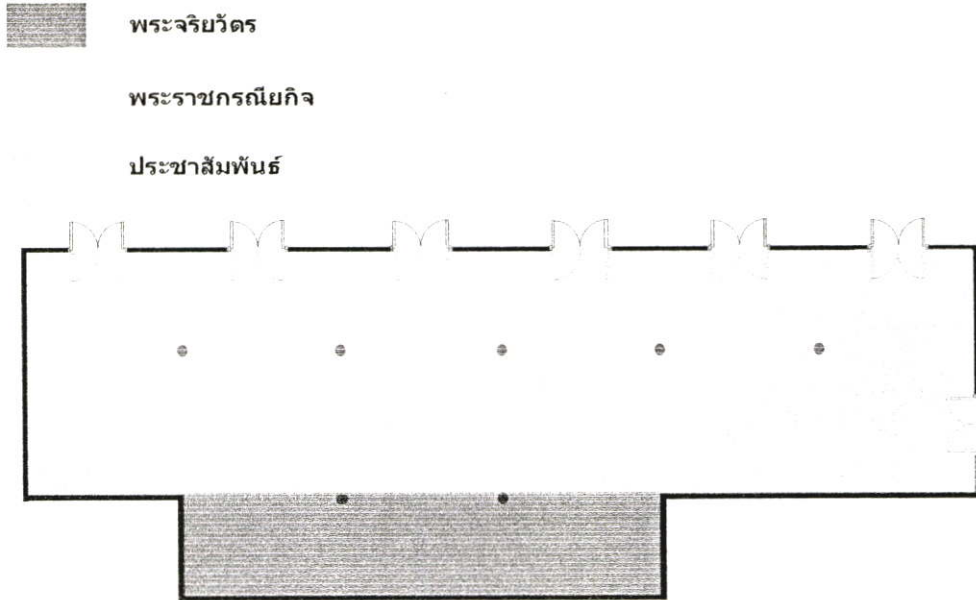

ภาพที่ 2.273 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี

ภาพที่ 2.274 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี

- อาคารที่ 2
1. พระราชกรณียกิจ
 2. พระราชจริยวัตร
 3. ประชาสัมพันธ์

ภาพที่ 2.275 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์
ทราบรมราชชนนี

เรื่องราวในการจัดแสดง

จัดแสดงพระราชกรณียกิจ พระราชจริยวัตร และงานฝีมือพระหัตถ์ของสมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี มีคอมพิวเตอร์ระบบจอสัมผัสเป็นแหล่งข้อมูลให้การศึกษาเกี่ยวกับพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจ

ภาพที่ 2.276 แสดงบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์
ทราบรมราชชนนี

ภาพที่ 2.277 แสดงบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนคริน
ทราบรมราชชนนี

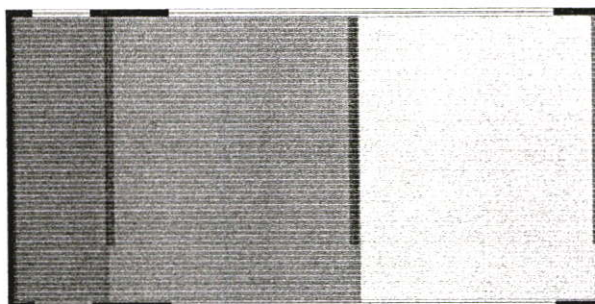

ภาพที่ 2.278 แสดงบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนคริน
ทราบรมราชชนนี

อาคารที่ 3 บ้านจำลองของพระบรมราชชนนี

1. ห้องครัวสีเขียวเข้ม
2. ห้องนอนสีเขียวอ่อน
3. เครื่องใช้สีน้ำเงิน

 เครื่องใช้
 ห้องครัว
 ห้องนอน

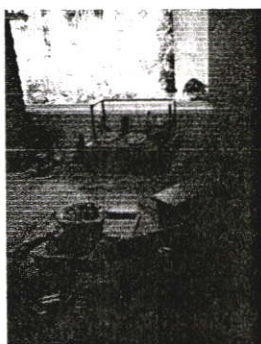
ภาพที่ 2.279 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดง

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการจำลองบ้านเมื่อครั้งประทับเมื่อทรงพระเยาว์จากหนังสือ แม่เล่าให้ฟัง พระราชนิพนธ์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ภาพที่ 2.280 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี

ภาพที่ 2.281 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี

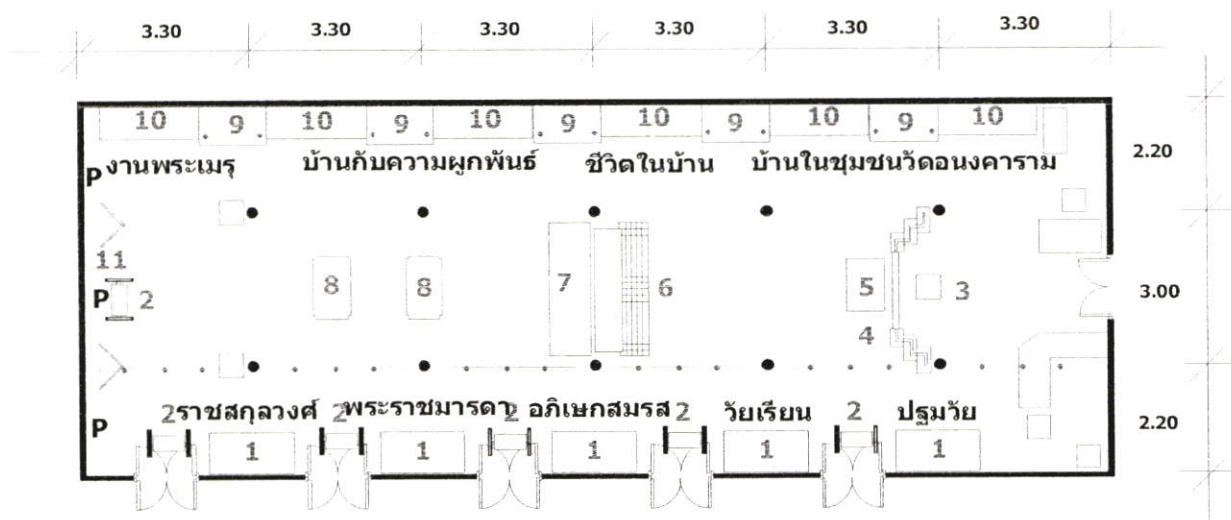
ภาพที่ 2.282 แสดงภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์บรมราชชนนี

ภาพที่ 2.283 แสดงภาพภาพบรรยากาศในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมาชนนี

ผังในการจัดแสดง

อาคารที่ 1

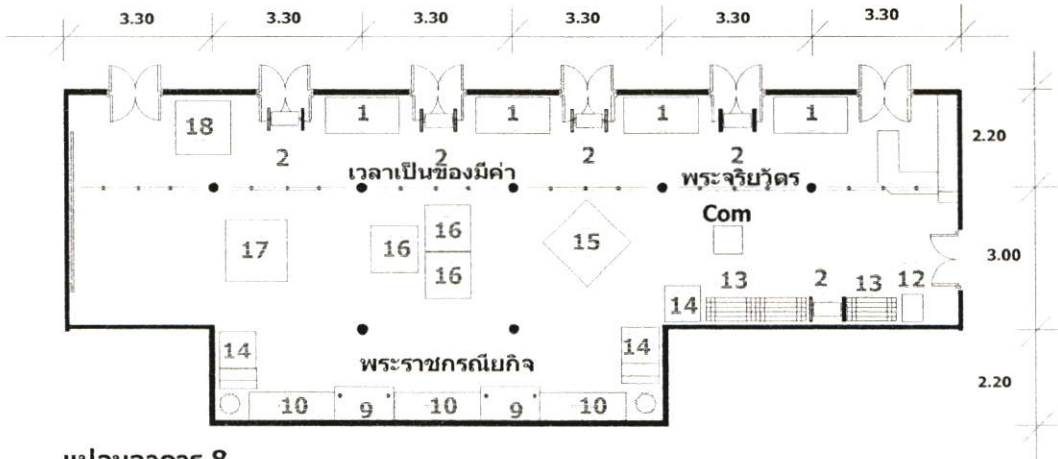

แปลนอาคาร 7
Scale 1:100

1. บอร์ดใส่ภาพ คำบรรยาย	6. เก้าอี้นั่งพร้อมตู้ใส่ภาพถ่าย
2. ป้ายบรรยายไทย อังกฤษ	7. ตู้ใส่ภาพถ่าย
3. โต๊ะบูชา	8. ตู้ใส่เหรียญที่ระลึก
4. บอร์ดทางเข้า	9. บอร์ดใส่ภาพ คำบรรยาย
5. ตู้ใส่ทีวี	10. บอร์ดใส่ภาพ คำบรรยาย
	11. ภาพถ่ายพร้อมบานเฟี้ยม

ภาพที่ 2.284 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชบรมาชนนี

อาคารที่ 2

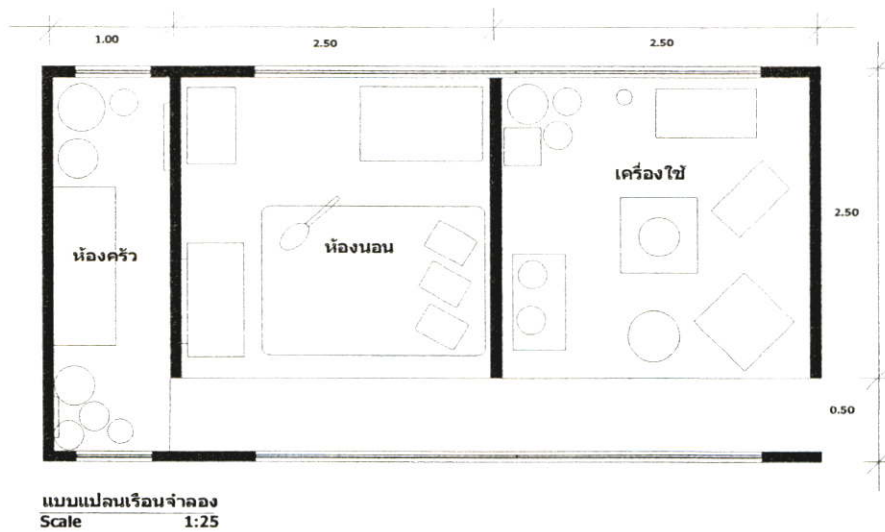

แปลนอาคาร 8
Scale 1:100

1. บอร์ดใส่ภาพ คำบรรยาย	14. ตู้ใส่ฉลองพระองค์
2. ป้ายบรรยายไทย อังกฤษ	15. ตู้ใส่ลูกเบตอง แมตมินตัน ปลูกต้นไม้
9. บอร์ดใส่ภาพ คำบรรยาย	16. ตู้ใส่เครื่องเซรามิกซ์
10. บอร์ดใส่ภาพ คำบรรยาย	17. ตู้ใส่ผ้าปักครอสติค ดอกไม้กระดาษ
12. โต๊ะเตี้ย	18. ตู้ใส่หนังสือ ทางศาสนา
13. ม้านั่ง	

ภาพที่ 2.285 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

อาคารที่ 3

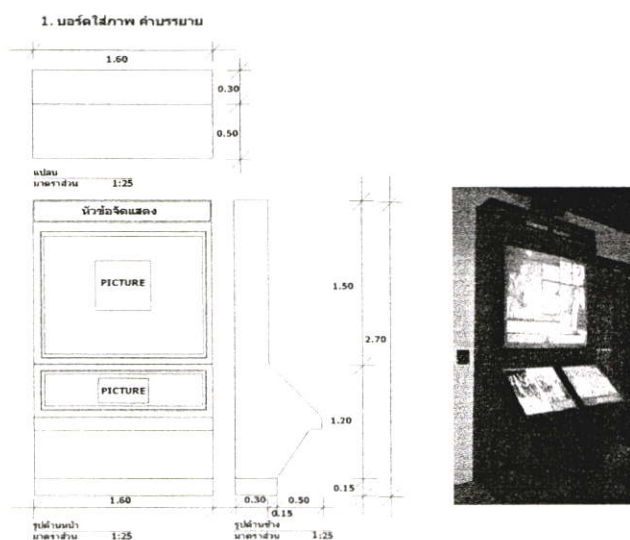
แบบแปลนเรือนจำลอง
Scale 1:25

ภาพที่ 2.286 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในอุทยานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

วิธีในการจัดแสดง

อาคารที่ 1

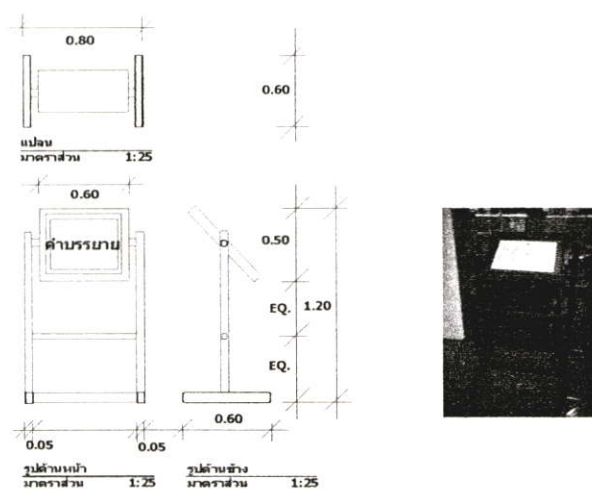
1. พระราชประวัติของพระบรมราชชนนี
บอร์ดใส่ภาพคำบรรยาย

ภาพที่ 2.287 แสดงภาพบอร์ดใส่ภาพบรรยาย

ป้ายบรรยายไทย อังกฤษ

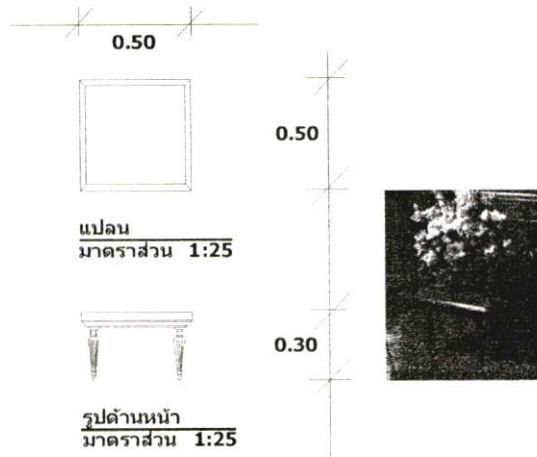
2. ป้ายบรรยายไทย อังกฤษ

ภาพที่ 2.288 แสดงภาพป้ายบรรยายไทย อังกฤษ

โต๊ะบูชา

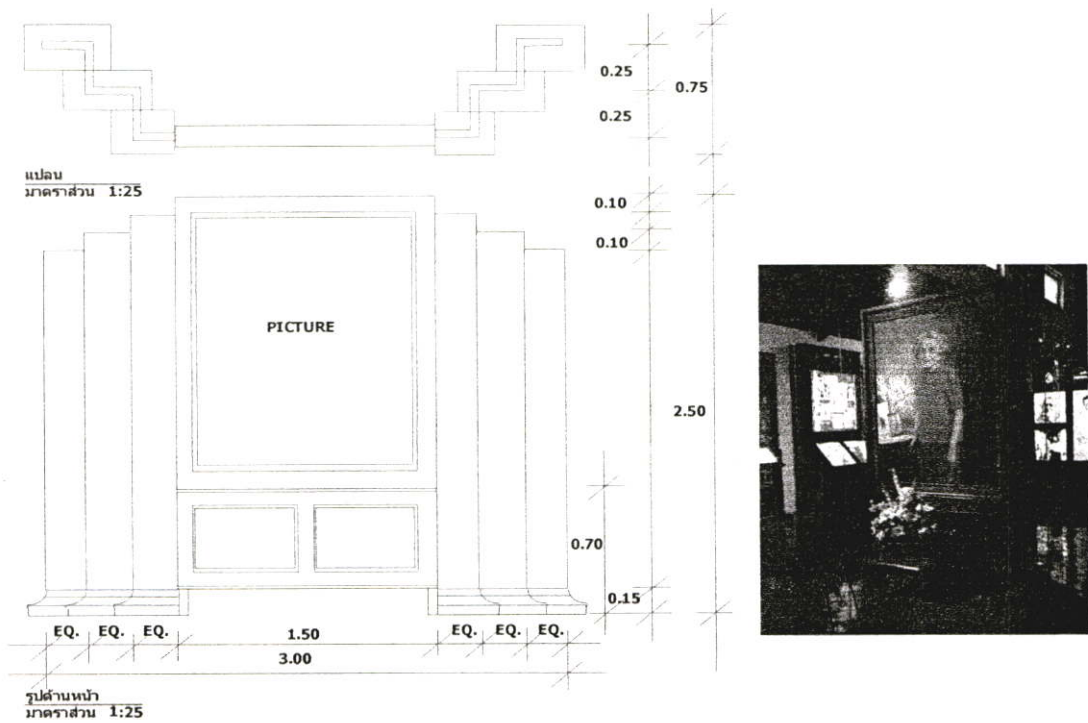
3. โต๊ะบูชา

ภาพที่ 2.289 แสดงภาพโต๊ะบูชา

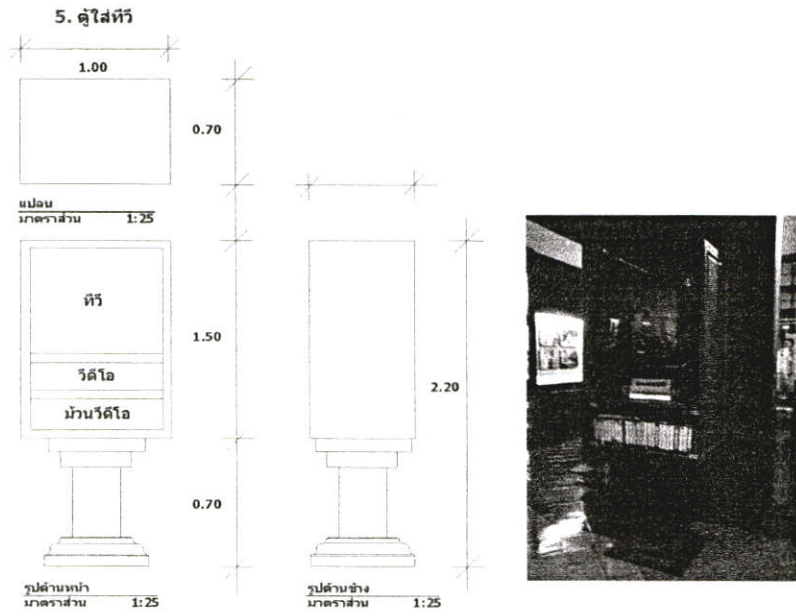
บอร์ดทางเข้า

4. บอร์ดทางเข้า

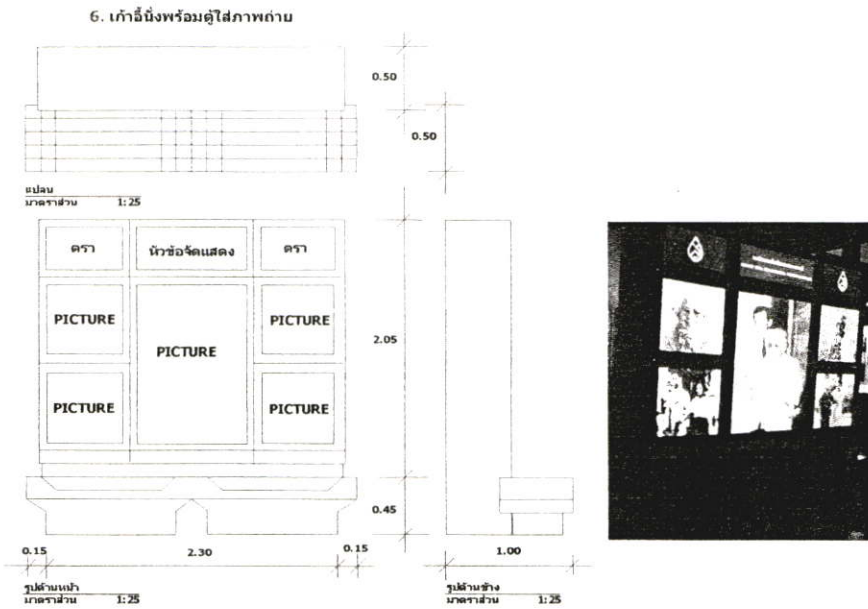
ภาพที่ 2.290 แสดงภาพบอร์ดทางเข้า

ตู้ใส่ทีวี

ภาพที่ 2.291 แสดงภาพตู้ใส่ทีวี

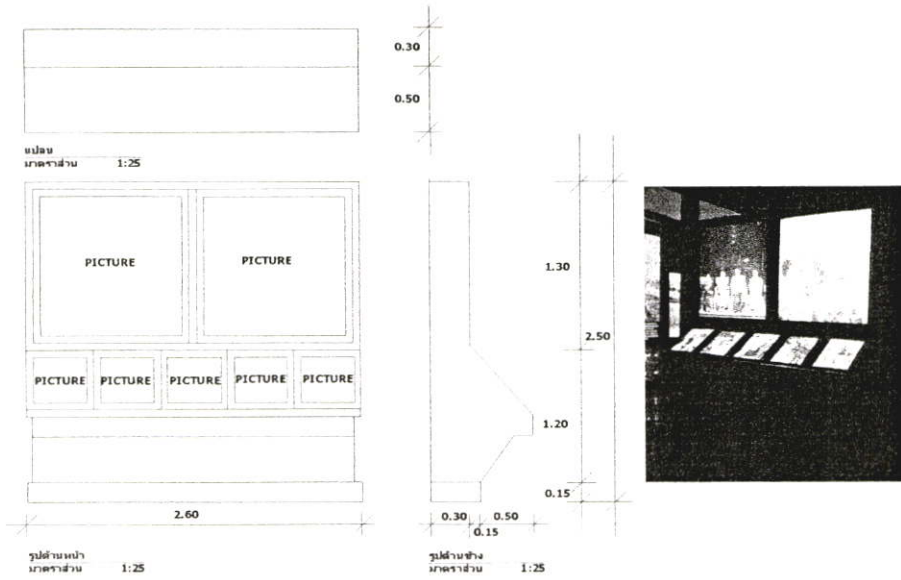
เก้าอี้หนังพร้อมตู้ใส่ภาพถ่าย

ภาพที่ 2.292 แสดงภาพตู้ใส่ทีวี

ตู้ใส่ภาพถ่าย

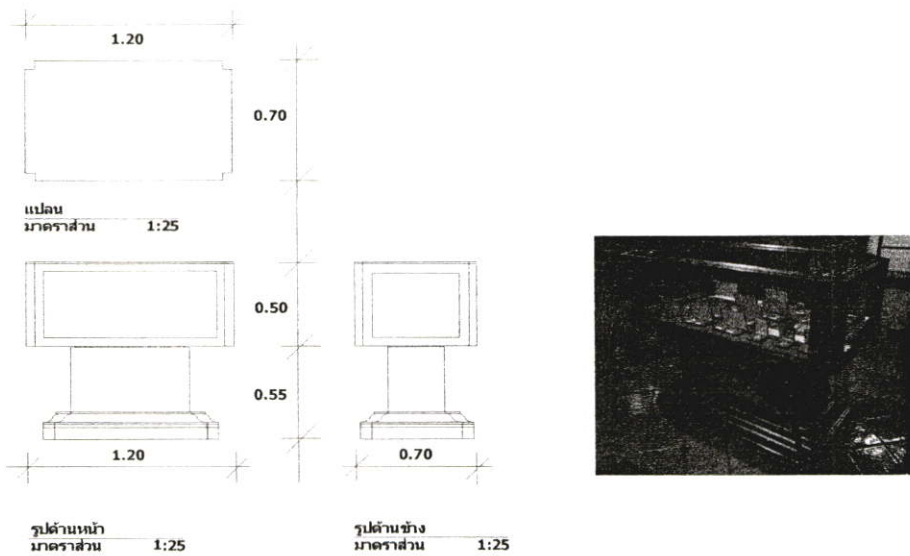
7. ตู้ใส่ภาพถ่าย

ภาพที่ 2.293 แสดงภาพตู้ใส่ภาพถ่าย

ตู้ใส่เหรียญที่ระลึก

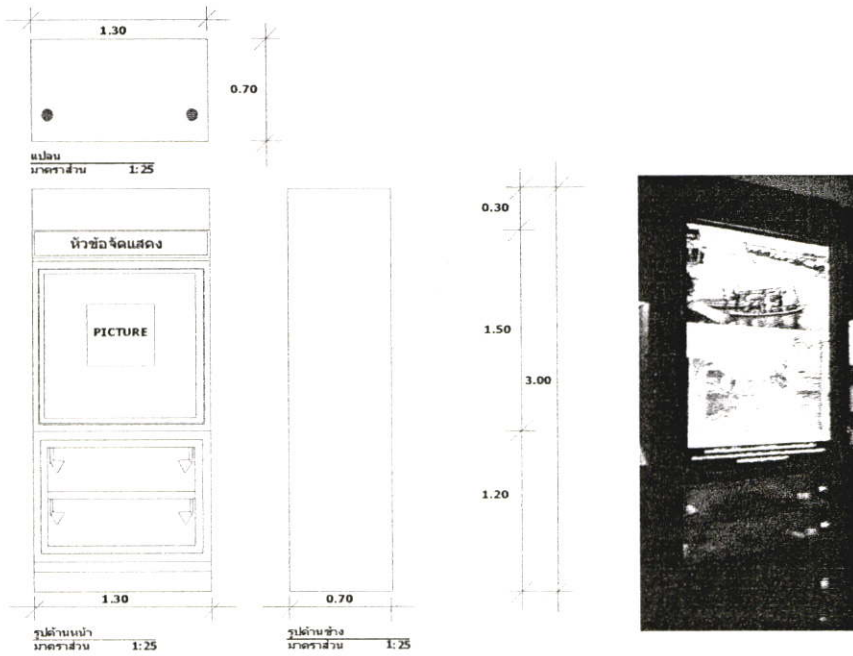
8. ตู้ใส่เหรียญที่ระลึก

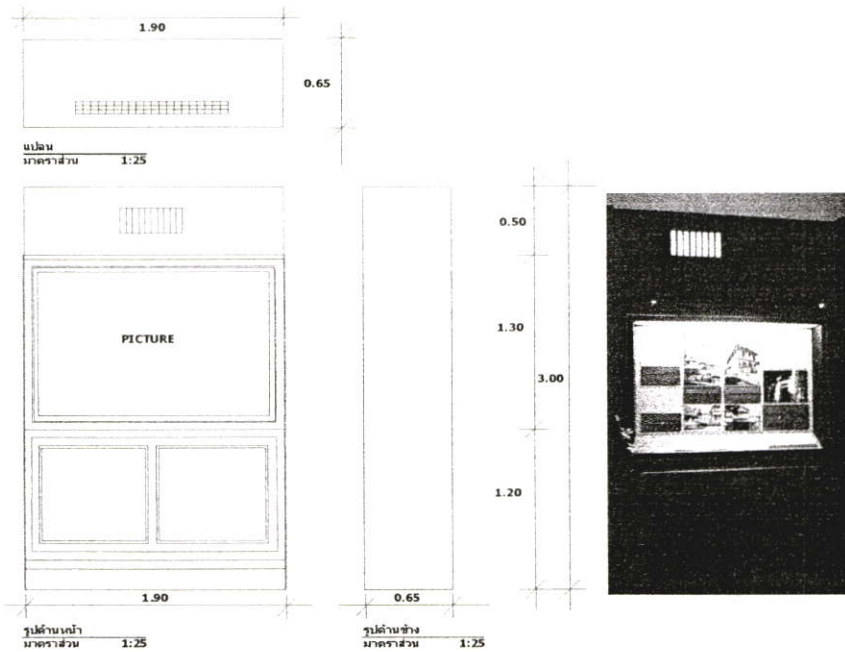
ภาพที่ 2.294 แสดงภาพตู้ใส่เหรียญที่ระลึก

บอร์ดใส่ภาพคำบรรยาย

9. บอร์ดใส่ภาพ คำบรรยาย

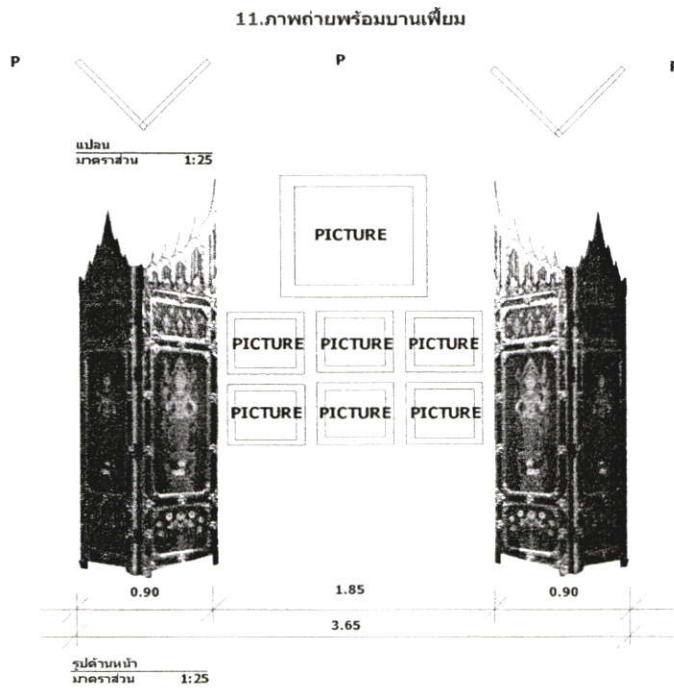

10. บอร์ดใส่ภาพ คำบรรยาย

ภาพที่ 2.295 แสดงภาพบอร์ดใส่ภาพคำบรรยาย

ภาพถ่ายงานพระเมรุ

ภาพที่ 2.296 แสดงภาพถ่ายงานพระเมรุ

แสง

แสงจากไฟสปอตไลท์ และไฟดาวนไลท์ มีแสงจากธรรมชาติบางส่วนประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์

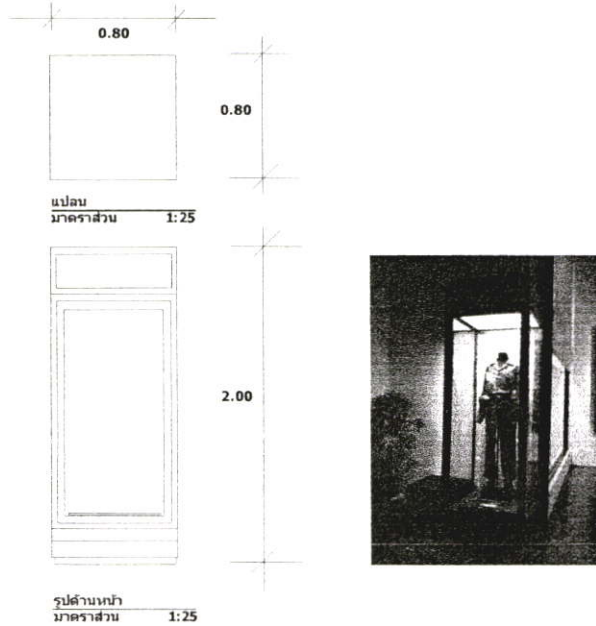
อาคารที่ 2

1. พระราชกรณียกิจ

บอร์ดใส่ภาพคำบรรยาย ป้ายบรรยายไทยอังกฤษ

ตู้ใส่ฉลอมพระองค์

14. ตู้ใส่ฉลอมพระองค์

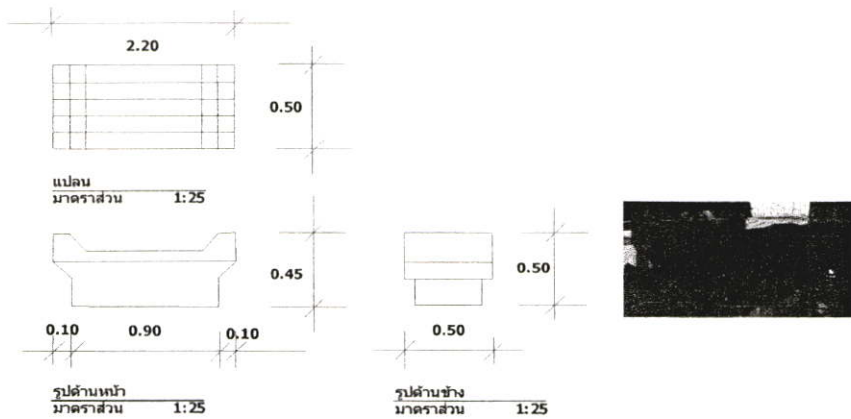

ภาพที่ 2.297 แสดงภาพตู้ใส่ฉลอมพระองค์

2. พระราชจริยวัตร

ม้านั่ง

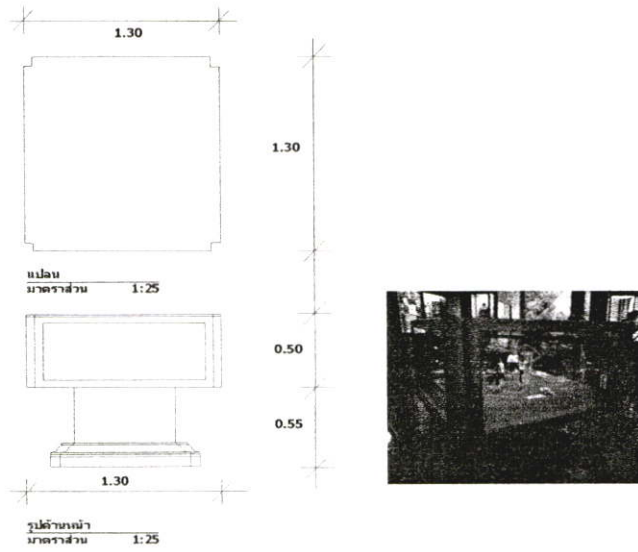
13. ม้านั่ง

ภาพที่ 2.298 แสดงภาพม้านั่ง

ตู้ใส่ลูกเบตอง แบตมินตัน ปลูกต้นไม้

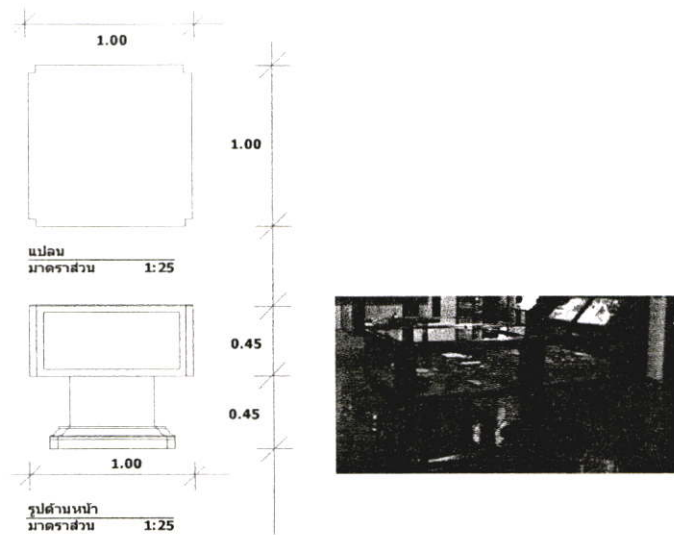
15. ตู้ใส่ลูกเบตอง แบตมินตัน ปลูกต้นไม้

ภาพที่ 2.299 แสดงภาพตู้ใส่ลูกเบตอง แบตมินตัน ปลูกต้นไม้

ตู้ใส่เครื่องเซรามิกซ์

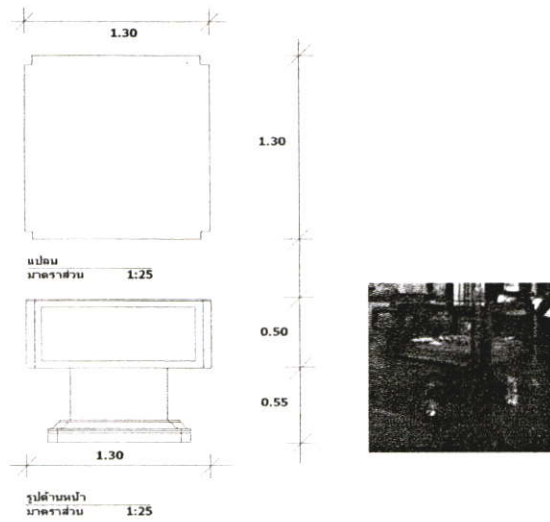
16. ตู้ใส่เครื่องเซรามิกซ์

ภาพที่ 2.300 แสดงภาพตู้ใส่เครื่องเซรามิกซ์

ตู้ใส่ผ้าปักครอสติก ดอกไม้กระดาษ

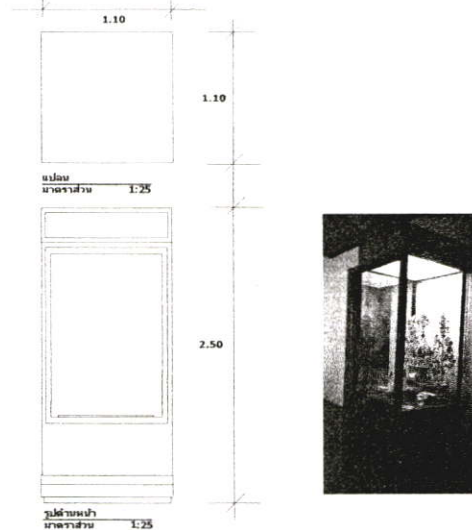
17. ตู้ใส่ผ้าปักครอสติก ดอกไม้กระดาษ

ภาพที่ 2.301 แสดงภาพตู้ใส่ผ้าปักครอสติก ดอกไม้กระดาษ

ตู้ใส่หนังสือทางศาสนา

18. ตู้ใส่หนังสือทางศาสนา

ภาพที่ 2.302 แสดงภาพตู้ใส่หนังสือทางศาสนา

แสง

แสงจากไฟสปอตไลท์และไฟดาวนไลท์ที่มีแสงจากธรรมชาติบางส่วนประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์

อาคารที่ 3 บ้านจำลองของพระบรมราชชนนี

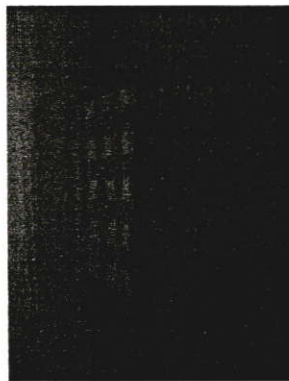
1. ห้องครัว

ภาพที่ 2.303 แสดงภาพห้องครัว

ภาพที่ 2.304 แสดงภาพห้องครัว

ภาพที่ 2.305 แสดงภาพห้องครัว

ภาพที่ 2.306 แสดงภาพห้องครัว

ภาพที่ 2.307 แสดงภาพห้องครัว

ภาพที่ 2.308 แสดงภาพห้องครัว

2. ห้องนอน

ภาพที่ 2.309 แสดงภาพห้องนอน

ภาพที่ 2.310 แสดงภาพห้องนอน

ภาพที่ 2.311 แสดงภาพห้องนอน

2. เครื่องใช้

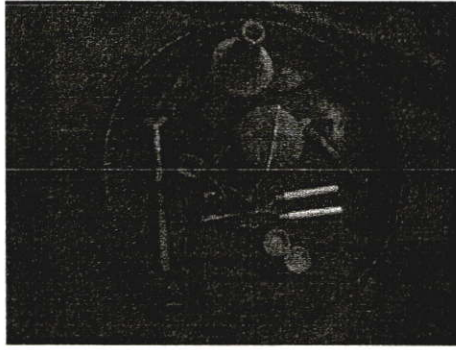
ภาพที่ 2.312 แสดงภาพเครื่องใช้

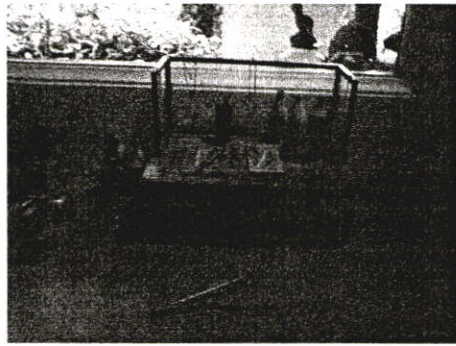
ภาพที่ 2.313 แสดงภาพเครื่องใช้

ภาพที่ 2.314 แสดงภาพเครื่องใช้

ภาพที่ 2.315 แสดงภาพเครื่องใช้

ภาพที่ 2.316 แสดงภาพเครื่องใช้

ภาพที่ 2.317 แสดงภาพเครื่องใช้

ภาพที่ 2.318 แสดงภาพเครื่องใช้

ภาพที่ 2.319 แสดงภาพเครื่องใช้

ภาพที่ 2.320 แสดงภาพเครื่องใช้

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติทั้งหมด

กลุ่มที่ 1 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง และ พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ที่ใช้หอการใหม่ และต่อเติมหอการเก่าโดยที่ตัวอาคารไม่ใช่อาคารอนุรักษ์ ประกอบด้วย

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

พิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

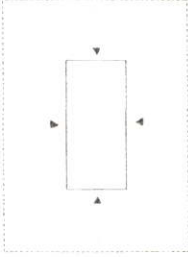

นิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระศรีนครินทร์นทพราชมราชธานี

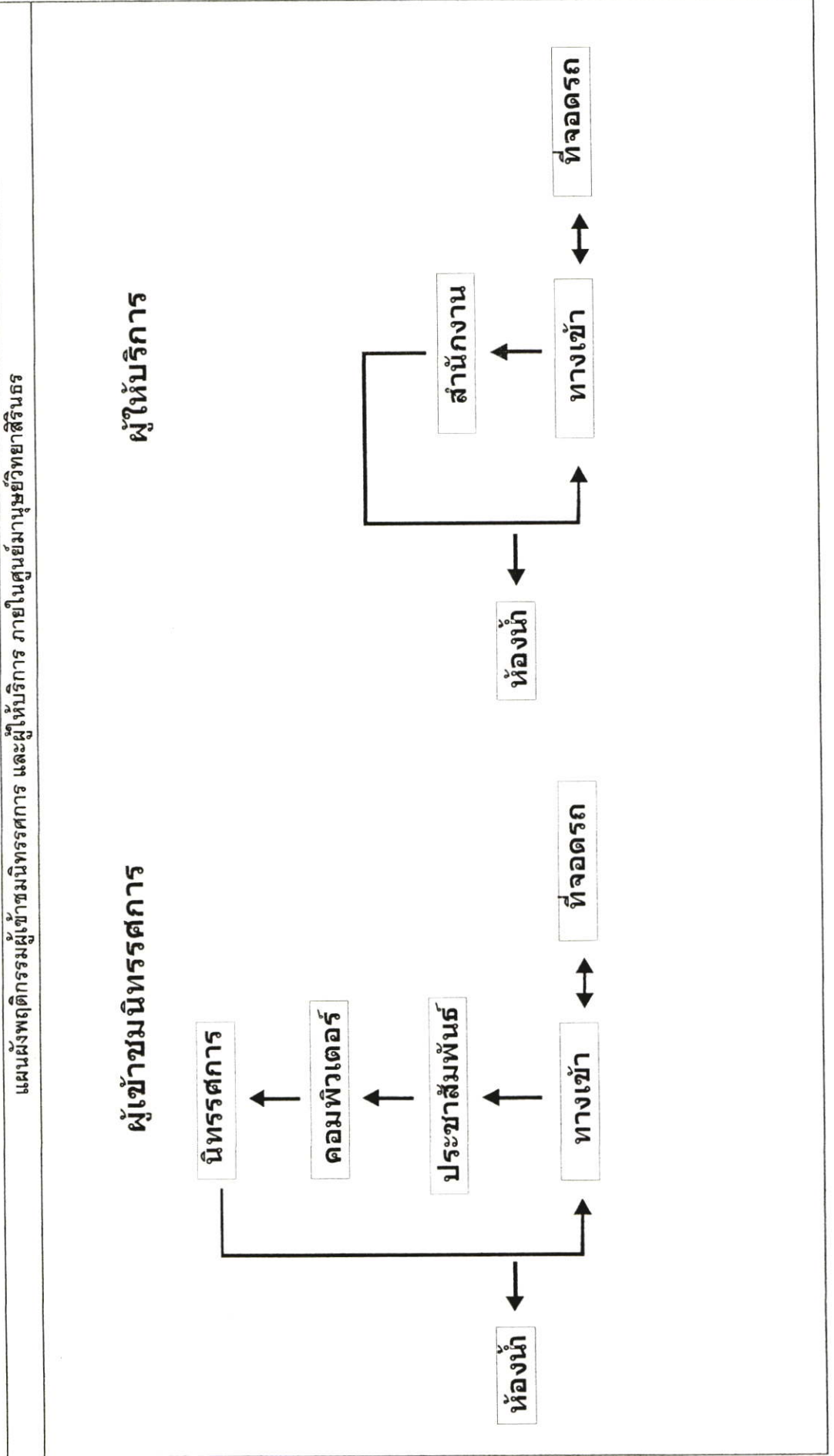
ตารางที่ 2.1 แสดงการสรุปกรณีศึกษากลุ่มที่ 1

เรื่องราวการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร			แสง
		รายการ	พื้นที่ในการจัดแสดง ขนาด	ระยะในการมอง	
1. พระราชประวัติ	1. ใช้วัตถุจริงในการจัดแสดง 2. ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยาย 3. คอมพิวเตอร์ในการบรรยาย	1. ตู้มองได้ด้านเดียวใส่คอมพิวเตอร์	0.5 x 0.7 x 1.5	ตู้มองด้านเดียว	ใช้แสงธรรมชาติ 30 %
โถ่ติดผนัง				ใช้แสงดาวไนท์ ใช้แสงสไปดไลท์	
2. พระราชกรณียกิจ		2. โถ่ติดผนัง	0.7 x 2.00 x 2.5	1.00	
3. พระจริยวัตร					

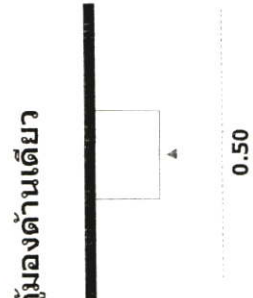
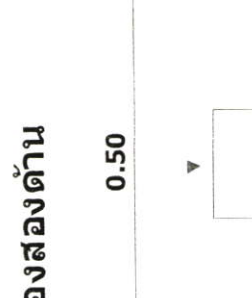
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

รายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง			แสง
		รายการ	ขนาด	ระยะในการมอง	
3. ภาพถ่าย			0,5 X 0,5	ภาพถ่าย 0,80	
			0,5 X 0,7 0,6 X 0,8		
4. ป้ายบรรยาย				ป้ายบรรยาย 0,50	
			0,6 X 1,3 X 0,8 0,9 X 0,3 X 0,8 0,45 X 0,45 X 0,7		
5. ตู้มองได้โดยรอบ				ตู้มองได้โดยรอบ 	
			0,5 X 0,5 X 1,2 0,55 X 6 X 2,5 0,55 X 3,2 X 2,5 0,55 X 2,4 X 2,5		
6. ตู้ติดผนัง 1 ด้าน				ตู้ติดผนัง 1 ด้าน 0,55	

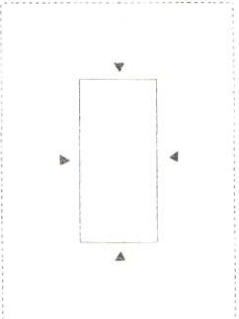
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

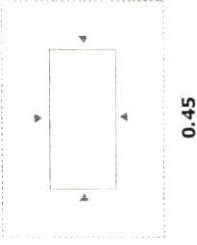

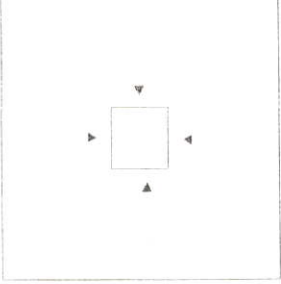
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

พิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา					แสง
เรื่องการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง			
		รายการ	ขนาด	ระยะในการมอง	
1. พระนครศรีอยุธยาใน ฐานะราชธานี 2. กรุงศรีอยุธยาในฐานะ เมืองท่า 3. อยุธยาในฐานะ ศูนย์กลางอำนาจ ทางการเมืองการปกครอง 4. ชีวิตชาวบ้านไทย สมัยก่อน	1. ใช้วัตถุจริงในการจัดแสดง 2. ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยาย 3. คอมพิวเตอร์ในการบรรยาย พร้อมหูฟังส่วนบุคคล 4. จัดบอร์ดในการบรรยาย 5. ทีวีในการบรรยาย 6. มีการจำลองโมเดล	1. ตู้มองได้ด้านเดียว	2,7 X 5,4 X 2,3 0,35 X 0,35 X 0,8 0,6 X 1,6 X 1,5	<p>ตู้มองด้านเดียว</p> <p>0.50</p>	ใช้แสงธรรมชาติ 20 % ใช้แสงควมไลท์ ใช้แสงสปอตไลท์
		2. ตู้มองได้สองด้าน	0,35 X 0,35 X 2,35 0,9 X 0,9 X 1,85 0,5 X 0,5 X 2,7 0,6 X 0,6 X 2,75 0,6 X 0,6 X 2,8 0,3 X 0,6 X 3,2	<p>ตู้มองสองด้าน</p> <p>0.50</p>	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง		แสง
		รายการ	ขนาด	
		3. ภาพถ่าย แผนที่ คำบรรยายบนบอร์ด จัดแสดง	0.18 X 0.6 X 1.85	บอร์ดภาพพร้อมคำบรรยาย ▲ 0.50
			0.4 X 3.5 X 2.25	
			0.4 X 1.5 X 2.25	
			0.6 X 2.00 X 3.00	
			0.4 X 1.5 X 2.25	
		0.4 X 0.7 X 2.25		
		0.4 X 5.0 X 5.0	บอร์ดภาพไม่มีคำบรรยาย ▲ 0.70	
		0.4 X 1.7 X 1.7		
		0.4 X 2.1 X 1.85		
		0.25 X 1.6 X 2.3		
5. ตู้มองได้โดยรอบ ไม่มีคำบรรยาย		ตู้มองได้โดยรอบ 	2.0 X 7.8 X 5	
			0.6 X 3.8 X 0.76	
			3.5 X 4.8 X 1.62	
			2.3 X 3.0 X 1.4	
			2.5 X 3.5 X 1.3	
0.3 X 0.46 X 2.3	0.60			
0.43 X 1.2 X 2.1				

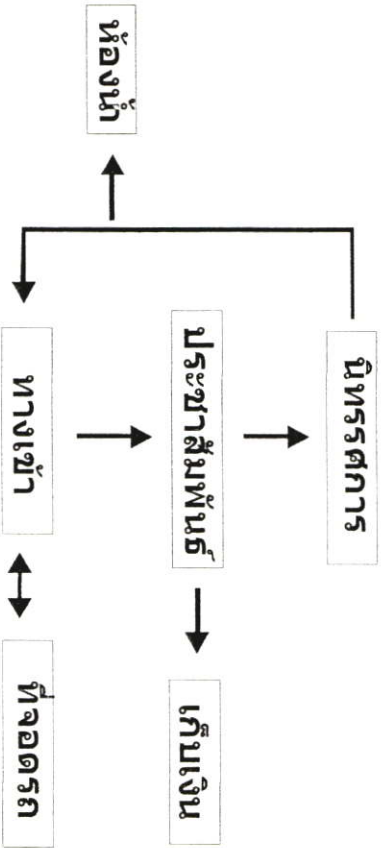
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

รายการการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง		แสง	
		รายการ	ขนาด		
		6, ตู้มองได้โดยรอบ พร้อมคำบรรยาย	2,7 X 1,5 X 0,77 0,5 X 1,5 X 0,77 0,5 X 2,4 X 0,77	<p>ระยะในการมอง</p> <p>ตู้มองได้โดยรอบพร้อมคำบรรยาย</p> <p>0.45</p>	
		7, ตู้ติดผนัง 1 ด้าน	0,45 X 2,15 X 0,9 0,45 X 2,75 X 0,9 3,2 X 7,0 X 5,0 0,4 X 3,0 X 3,4	<p>ตู้ติดผนัง 1 ด้าน</p> <p>0.55</p>	
		8, ตู้ตู้จำลอง	3,0 X 6,0 X 5,3 1,0 X 3,0 X 5,50 2,5 X 3,6 X 3,20	<p>ตู้ตู้จำลอง</p> <p>1.00</p>	

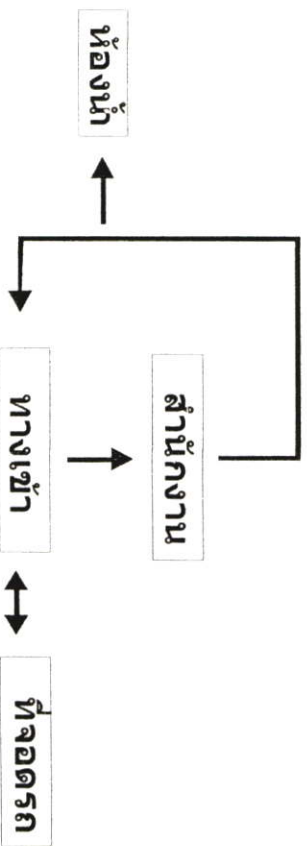
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

แผนผังปฏิบัติการสำหรับผู้เข้าชมนิทรรศการ และผู้ให้บริการ ภายในพิพิธภัณฑ์ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา

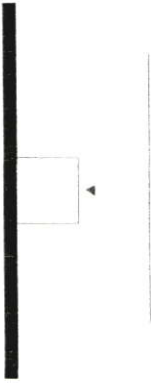
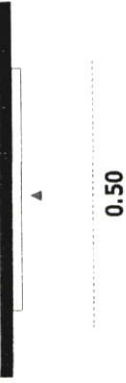
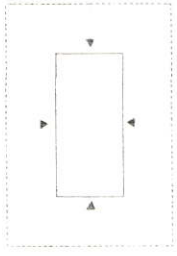
ผู้เข้าชมนิทรรศการ

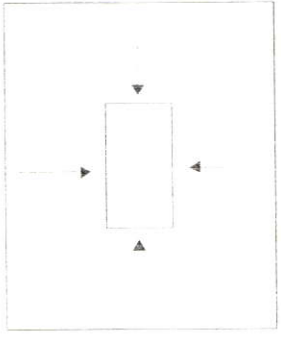
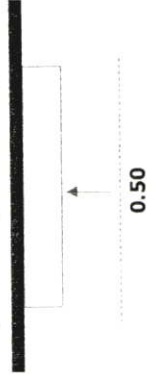
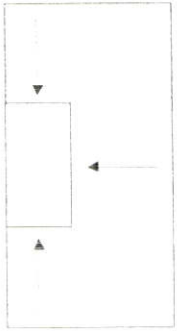
ผู้ให้บริการ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

นิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา					
เรื่องราวการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	รายการ	พื้นที่ในการจัดแสดง		
			ขนาด	ระยะในการมอง	แสง
1. อยุธยาเมืองโลก 2. ห้องเที่ยวเมืองอยุธยา 3. ศิลปกรรมแห่งอาณาจักรอยุธยา 4. วิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น 5. ชีวิต นวัตกรรมประวัติศาสตร์ อยุธยา	1. ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยาย 2. จัดบอร์ดในการบรรยาย 3. ทิวในการบรรยาย 4. มีการจำลองโมเดล 5. มีการจำลองวัตถุ	1. ตู้ติดผนัง 1 ด้าน	0.5 X 16,0 X 0,8 1,4 X 3,35 X 1,20	ตู้ติดผนัง 1 ด้าน 0.55	ไม่ใช้แสงธรรมชาติ ใช้แสงดาวไลท์ ใช้แสงสปอตไลท์
		2. ภาพถ่าย แผนที่ คำบรรยายบนบอร์ด จัดแสดง	0.9 X 2,5 16,0 X 2,5 4,5 X 25 15,0 X 2,5	บอร์ดภาพพร้อมคำบรรยาย 0.50	
		3. ตู้มองได้โดยรอบ พร้อมคำบรรยาย	1,0 X 1,0 X 3 1,4 X 1,4 X 1,75 1,8 X 1,8 X 1,3	ตู้มองได้โดยรอบพร้อมคำบรรยาย 0.45	

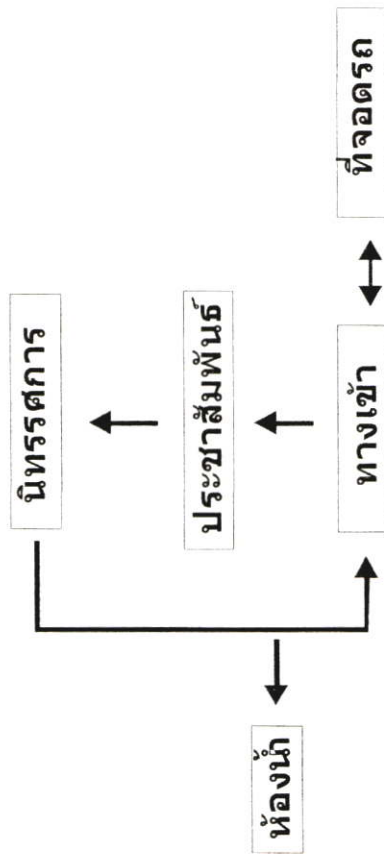
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

รายการการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง		แสง
		รายการ	ขนาด	
4, ม้านั่ง			0,8 X 6,5 X 0,8	<p>ระยะในการมอง</p> <p>ม้านั่ง</p> <p>0.80</p>
5, วัตถุจำลอง			2,1 X 6 X 2,5	<p>วัตถุจำลอง (เรือนไทย)</p> <p>0.50</p>
6, ตู้มทางเข้า			3,0 X 4,45 X 2,3	<p>ตู้มทางเข้าชมภาพยนต์</p> <p>0.80</p>

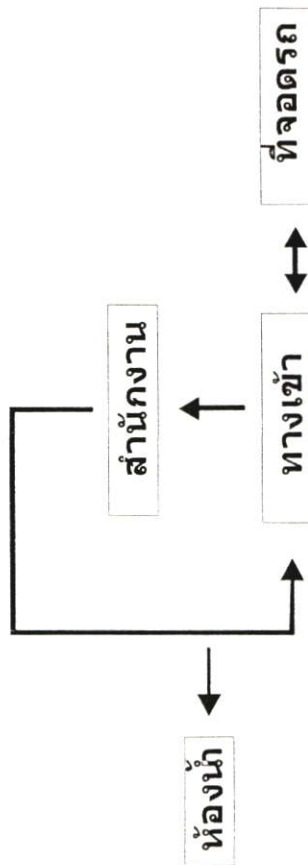
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

แผนผังพฤติกรรมผู้เข้าชมนิทรรศการ และผู้ให้บริการ ภายในนิทรรศการการท่องเที่ยวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้เข้าชมนิทรรศการ

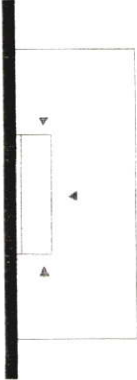

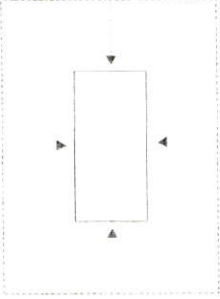
ผู้ให้บริการ

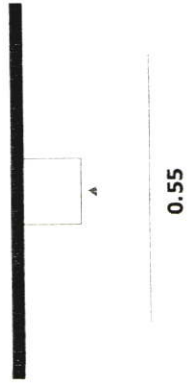
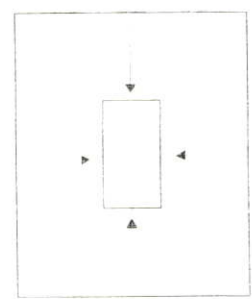
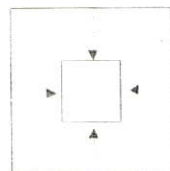
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

อุทยานเฉลิมพระเกียรติพระศรีมหาธาตุราชธานี					
เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง			แสง
		รายการ	ขนาด	ระยะในการมอง	
1. พระราชประวัติของพระบรมราชชนนี 2. ประวัติความเป็นมาของวัด องศากรม 3. พระราชกรณียกิจ 4. พระราชจริยวัตร	1. ใช้วัตถุจริงในการแสดง 2. ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยาย 3. จัดบอร์ดในการบรรยาย 4. ทีวีในการบรรยาย 5. มีการจำลองวัตถุ	1. ตู้มองได้ด้านเดียว ใส่ทีวี	0,7 X 1,0 X 2,20	ตู้มองได้ 1 ด้านใส่ทีวี ▲	ใช้แสงธรรมชาติ 30 % ใช้แสงดาวไลท์ ใช้แสงสปอตไลท์
		2. ภาพถ่าย คำบรรยายบนบอร์ด	0,8 X 1,6 X 2,7 0,65 X 1,9 X 3,0	บอร์ดภาพพร้อมคำบรรยาย ▲	2.00
		3. ภาพถ่ายไม่มี คำบรรยายบนบอร์ด	0,75 X 3,0 X 2,5 0,5 X 2,6 X 2,5 0,8 X 2,6 X 2,5	บอร์ดภาพไม่มีคำบรรยาย ▲	0.50 0.70

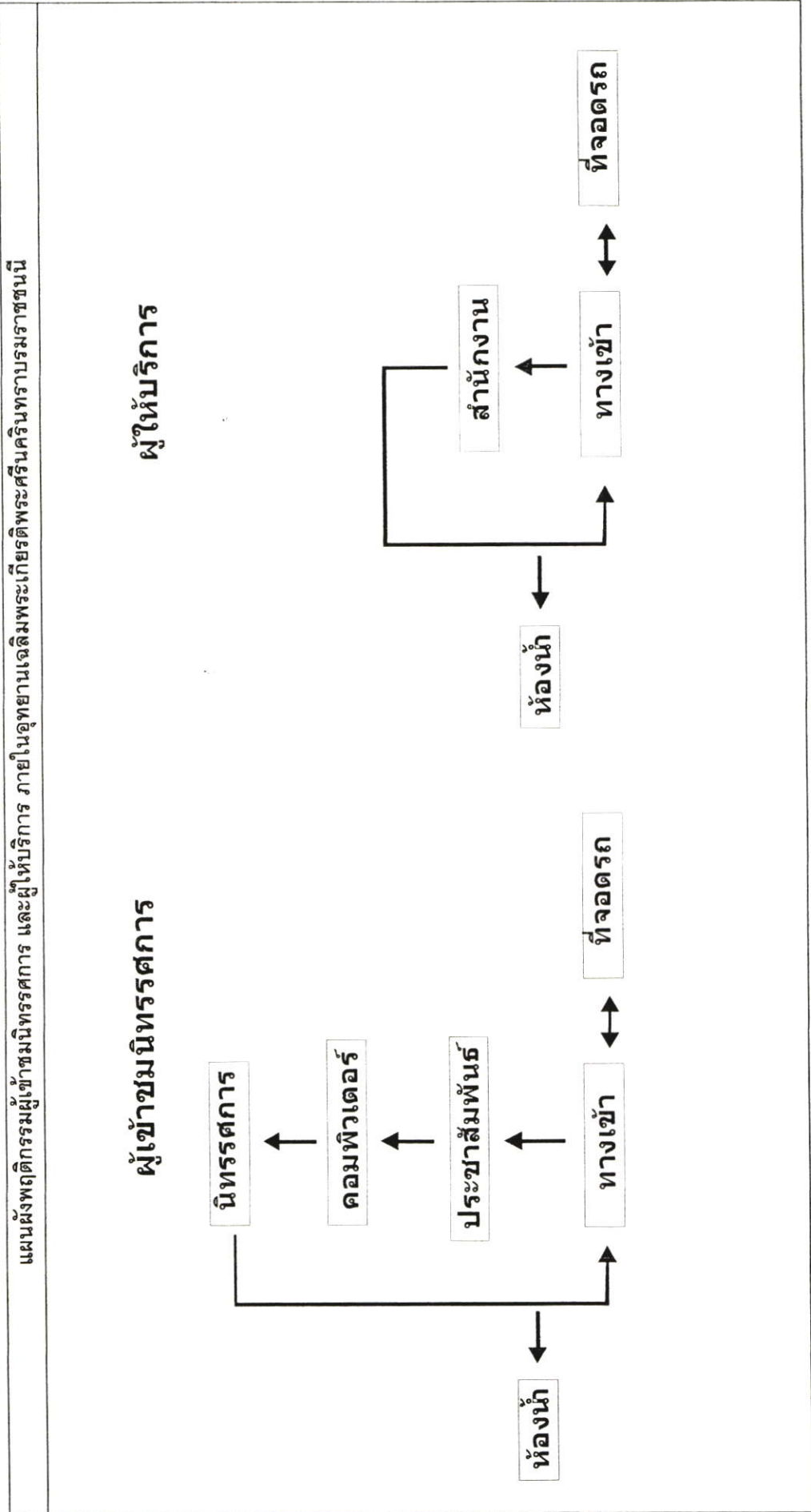
ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

รายการการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง		แสง	
		รายการ	ขนาด		
4, ภาพถ่าย และใส่ของด้านล่าง		ภาพถ่ายและใส่ของด้านล่าง	0,7 X 1,3 X 3,0	<p>ระยะในการมอง</p> <p>ภาพถ่ายและใส่ของด้านล่าง</p> <p>0.70</p>	
		ป้ายบรรยาย	0,6 X 0,8 X 1,2	<p>ป้ายบรรยาย</p> <p>0.50</p>	
6, ตู้มองได้โดยรอบไม่มีคำบรรยาย		ตู้มองได้โดยรอบ	0,7 X 1,2 X 1,05	<p>ตู้มองได้โดยรอบ</p> <p>0.60</p>	
		ไม่มีคำบรรยาย	1,3 X 1,3 X 1,05		
			1,0 X 1,0 X 0,9		

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง			แสง
		รายการ	ขนาด	ระยะในการมอง	
		7. ตู้ติดผนัง 1 ด้าน	0,8 X 0,8 X 2,0 1,1 X 1,1 X 2,5	<p>ตู้ติดผนัง 1 ด้าน</p> <p>0.55</p>	
		8. ม้านั่ง	0,5 X 2,2 X 0,45	<p>ม้านั่ง</p> <p>0.80</p>	
		9. โต๊ะมองใต้โดยรอบ โต๊ะบูชาใส่ดอกไม้	0,5 X 0,5 X 0,3	<p>โต๊ะมองใต้โดยรอบ วางดอกไม้</p> <p>0.45</p>	

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

กลุ่มที่ 2 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง และ พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ที่ใช้อาคารอนุรักษ์ โดยที่ไม่มีผลกระทบต่ออาคารอนุรักษ์ ประกอบด้วย

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา

สถานที่ตั้ง

เส้นทางหลวงหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม

ภาพที่ 2.321 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา

ประวัติพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนครคีรี หรือ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเขาวังเดิมเป็นพระราชวังที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ตั้งอยู่ที่ตำบลคลองกระแชง อำเภอเมืองจังหวัดเพชรบุรี พระราชวังพระนครคีรีตั้งอยู่ที่บนยอดเขา 3 ยอดติดกันยอดที่สูงที่สุดสูง 95 เมตร แต่เดิมชาวบ้านเรียกว่า เขาสมน (สะหมน) ทางไหล่เขาด้านทิศตะวันออกมีวัดอยู่วัดหนึ่งชื่อ วัดสมน ซึ่งในหมายรับสั่งรัชกาลที่ 4 พ.ศ.2402 เรียกเขาลูกนี้ว่า เขามหาสมน ต่อมาในปี พ.ศ. 2404 ทรงพระราชทานนามว่า เขามหาสวรรค์ ต่อมาเรียกว่า เขามไหสวรรย์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างพระราชวังพระนครคีรีในปี พ.ศ. 2402 โดยมีเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นแม่กองในการก่อสร้าง ต่อมาได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ และผู้ที่ทำหน้าที่นายงานก่อสร้าง คือ พระเพชรพิไลยศรีสวัสดิ์ (ท้วม บุนนาค) ในหนังสือโคลงกลิต มหามกุฎราชคุณานุสรณ์ ซึ่งเป็นพระราชนิพนธ์ของ พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ กล่าวถึงการก่อสร้างพระนครคีรีไว้ว่า

นิมิตรมณเฑียรบนยอด	สิงขร
เมืองเพชรบุรีนาม	ก่อนอ้าง
เขามหาสมณนคร	คีรีราชะ ทานแฮ
สามยอดยามเยื้องสร้าง	ต่างกันฯ

และกล่าวถึงการก่อสร้างไว้คือ

บรมกษัตริย์ตรัสสั่งเจ้า	พระยาทหารเอกเอย
ศรีสุริยวงศ์แม่กอง	โกนสร้าง
เพชรพิลัยอนุชานายการ	นวะกิจ เกரியแฮ
พระปลัดเคยเมื่อตัว	บริเตยนฯ

การก่อสร้างพระราชวังพระนครคีรีในครั้งนั้นทำทั้งสามยอดคือ ยอดเขาทิศตะวันตก ยอดเขาตะวันออกและยอดกลาง เมื่อก่อสร้างสิ่งต่างๆ เสร็จแล้วจึงพระราชทานนามว่า "พระนครคีรี" สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพกล่าวถึงพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้ในหนังสือ "ความทรงจำ" ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระดำริเห็น ว่า ถึงคราวโลกวิสัยจะเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยฝรั่งมีอำนาจขึ้นทางตะวันออกนี้ และประเทศไทยอาจจะมีการเกี่ยวข้องกับฝรั่งขึ้นในวันข้างหน้า จึงเริ่มทรงศึกษาภาษาอังกฤษ วิชาความรู้ต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาจากตำราภาษาอังกฤษจะมีอย่างไรบ้างข้อนี้มีหลักฐานปรากฏ แต่ว่าได้ทรงศึกษาวิชาคณิตศาสตร์อย่างหนึ่ง ถึงตอนพระชันษาระหว่าง 40 กับ 47 เริ่มทรงศึกษาภาษาอังกฤษ กับทั้งวิชาความรู้ต่างๆ ของฝรั่ง

จากการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาวิชาความรู้ต่างๆ ของฝรั่งนี้ จึงทรงนำแบบอย่างของสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกมาก่อสร้างพระราชวังและพระที่นั่งต่างๆ ในรัชสมัยของพระองค์ เช่น พระที่นั่งอนันตสมาคมองค์เก่า และพระนครคีรี เป็นต้น ในการก่อสร้างพระนครคีรีนี้ ได้นำสถาปัตยกรรมแบบนี้โศคลาสติคมาเป็นแบบอย่างในการก่อสร้างแต่ฝีมือช่างนั้นมีอิทธิพลของงานสถาปัตยกรรมจีนออกมา เช่น การปั้นล้นหลังคา และการใช้กระเบื้องกาบกล้วย เป็นต้น โดยมี เริ่มดำเนินการก่อสร้างในปี 2402 และเสร็จสมบูรณ์เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2405 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดพระนครคีรีเป็นอย่างยิ่ง ได้เสด็จมาประทับอยู่หลายครั้ง แม้แต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ทรงโปรดเช่นกัน โดยได้ใช้เป็นที่พักผ่อนรับแขกเมืองและพระราชอาคันตุกะ

ต่อมาภายหลัง พระนครคีรีได้ถูกปล่อยให้รกร้างและทรุดโทรมลง จนถึงปี พ.ศ.2478 กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถาน และได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ เมื่อ พ.ศ.2522 เป็นต้นมา และได้จัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนครคีรี ซึ่งแบ่งเป็นด้านยอดเขาตะวันออก ประกอบด้วย วัดพระแก้ว พระอุโบสถ พระสุทนต์เศลเจดีย์ หอระฆัง ยอดเขากลาง ประกอบด้วย พระเจดีย์องค์พระธาตุดูจอมเพชร และด้านยอดเขาตะวันตก ซึ่งประกอบด้วย พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ พระที่นั่งเวชยันต์วิเชียรปราสาท พระที่นั่งราชธรรมสภา หอชัชวาลเวียงชัย หอพิมานเพชรมเหศวร์ พระที่นั่งสันถาคารสถาน โรงมหรสพ หรือโรงโขน ศาลาเย็นใจ พระทวาร และป้อมปราการ โรงม้าและโรงรถ ราชวัลลภาคาร ศาลาลูกขุน ศาลาด่านหน้า หอจตุเวทปริตพัจน์ ทิมดาบองครักษ์ โรงสูทกรรม ศาลาทักษากักขัตฤกษ์ ศาลาด่านหลัง ซึ่งในการจัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑสถานจะจัดแสดงเฉพาะพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ และพระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์

นโยบาย

มุ่งเน้นประโยชน์ในการศึกษาแก่ผู้ที่สนใจเข้ามาใช้สถานที่

วัตถุประสงค์

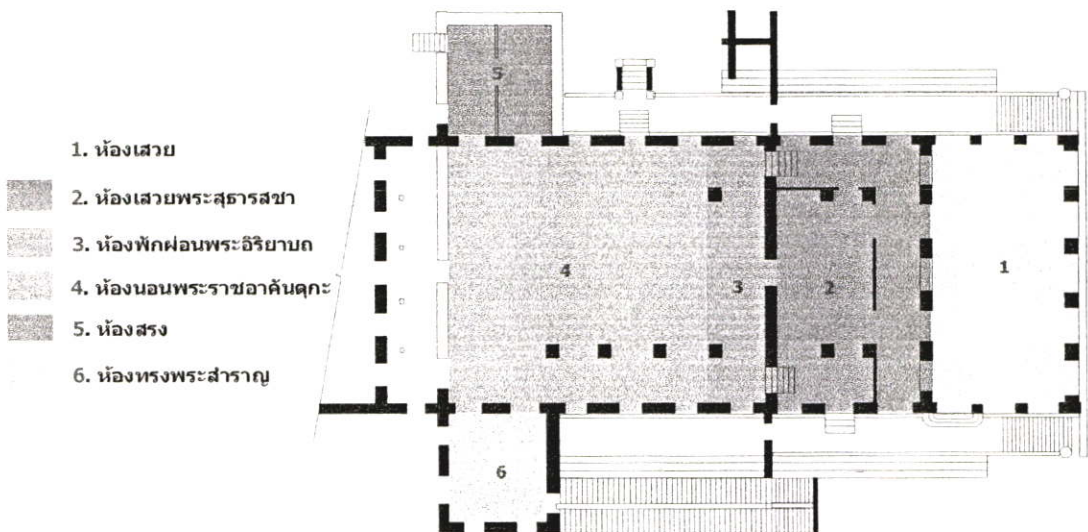
1. เพื่ออนุรักษ์คุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม โบราณคดี และประวัติศาสตร์
2. เพื่อเป็นพระบรมราชานุสรณ์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์
3. เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักผ่อนสำหรับประชาชนทั่วไปทุกระดับชั้นทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ
4. เพื่อเป็นแหล่งศูนย์รวมของประชาชนในท้องถิ่นจะทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน
5. เพื่อพัฒนาให้ประชาชนพัฒนาในด้านการอาชีพ และมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว
6. เพื่อปลูกฝังความรู้สึกหวงแหน รักใคร่ ทำนุบำรุง รักษาโบราณสถานของชาติต่อไป

หัวข้อในการจัดแสดง

ภายในพระนครคีรีมีอาคารในการจัดแสดง 2 พระที่นั่งที่ทำการศึกษ ได้แก่ พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์มีจำนวน 1 ชั้น และ พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ มีจำนวน 2 ชั้น มีหัวข้อในการจัดแสดงดังนี้

พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์

1. ห้องเสวย
2. ห้องเสวยพระสุธารสชา
3. ห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ
4. ห้องนอนพระราชาคันตุกะ
5. ห้องทรง
6. ห้องทรงพระสำราญ

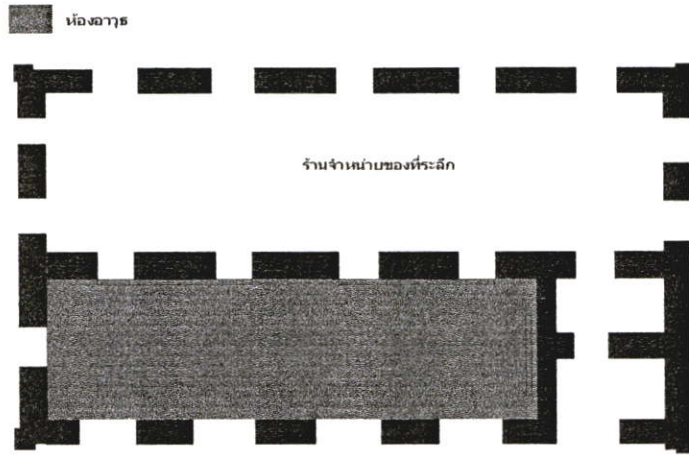

ภาพที่ 2.322 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์

พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์

แบ่งออกเป็น 2 ชั้น

ชั้นที่ 1 ห้องอาวุธ

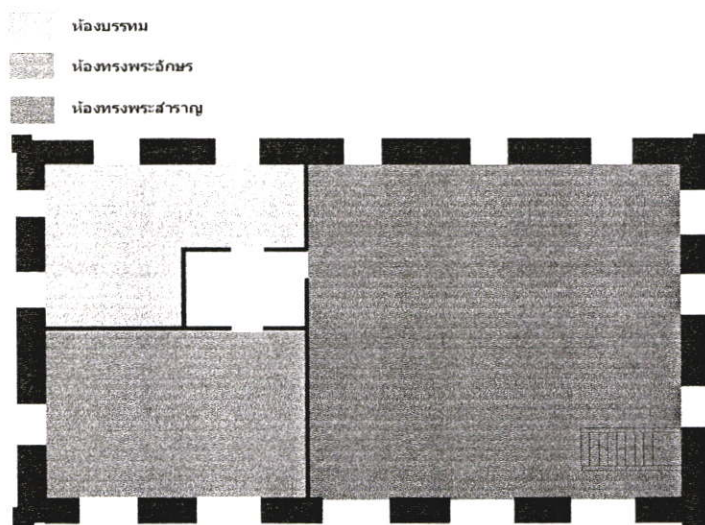

ภาพที่ 2.323 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงชั้นที่ 1 ห้องอาวุธ

ชั้นที่ 2 ห้องบรรทม

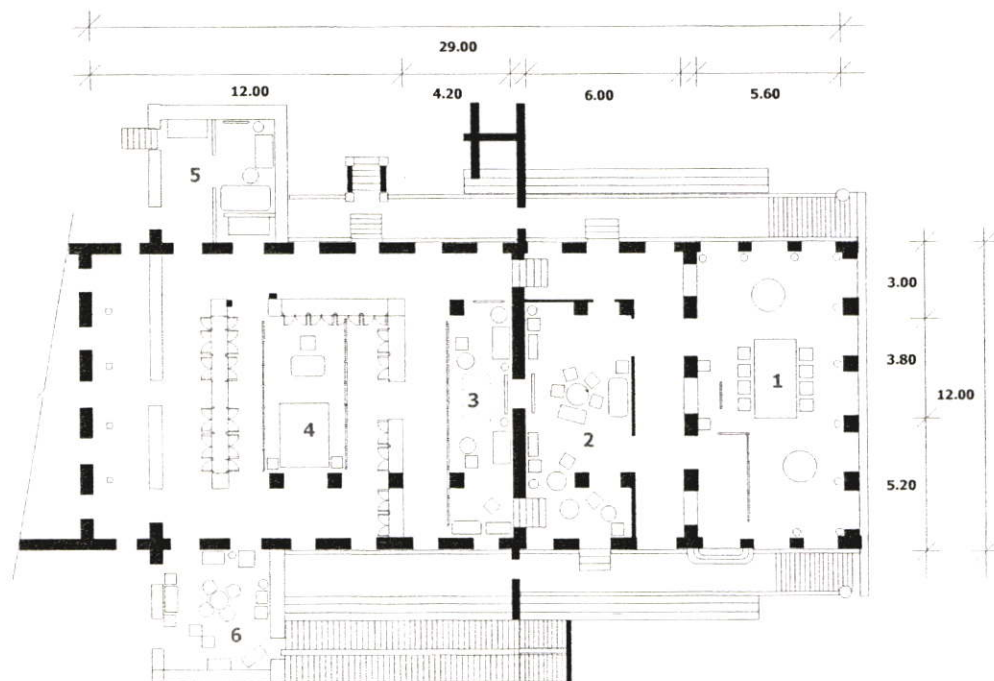
ห้องทรงพระอักษร

ห้องทรงพระสำราญ

ภาพที่ 2.324 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงชั้นที่ 2 ห้องบรรทม

ผังในการจัดแสดงพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์

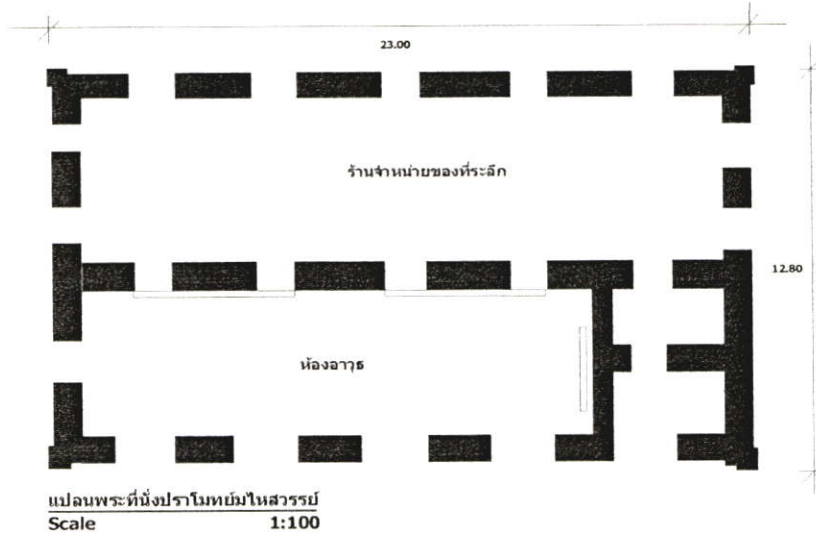
แปลนพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ 1. ห้องเสวย 3. ห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ 5. ห้องสรง
 มาตรฐาน 1:150 2. ห้องเสวยพระสุธารสชา 4. ห้องนอนพระราชอัคนดกะ 6. ห้องทรงพระสำราญ

ภาพที่ 2.325 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์

ผังในการจัดแสดงพระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์

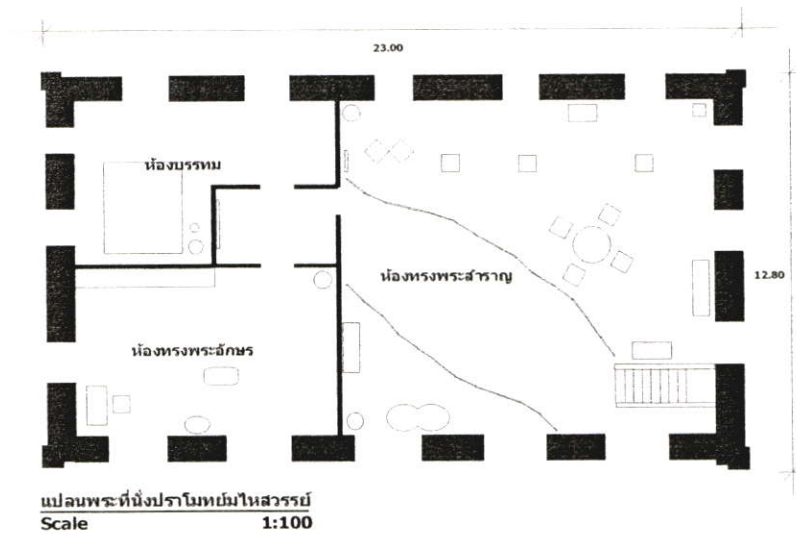
แบ่งออกเป็น 2 ชั้น

แบบแปลนชั้นที่ 1

ภาพที่ 2.326 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ชั้นที่ 1

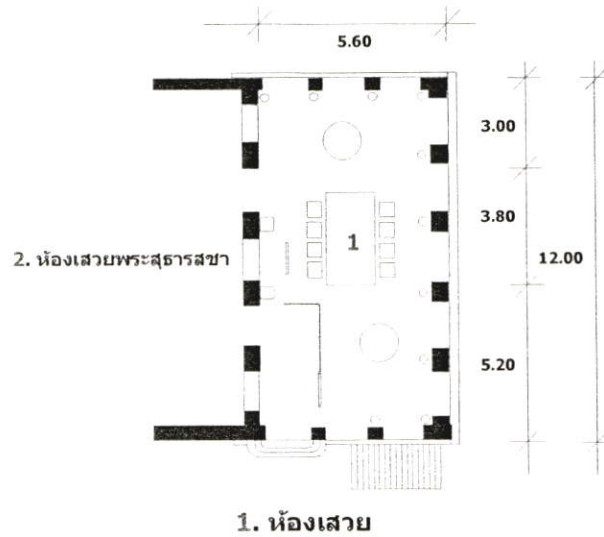
แบบแปลนชั้นที่ 2

ภาพที่ 2.327 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ชั้นที่ 2

แบบขยายพระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์

ห้องที่ 1 ห้องเสวย

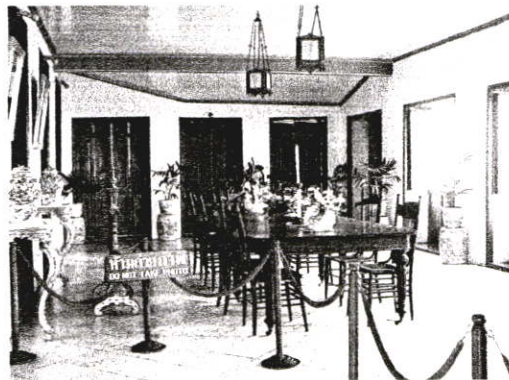
ภาพที่ 2.328 แสดงภาพผังห้องเสวย

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการแสดงให้เห็นถึงห้องเสวยของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

มีการนำโต๊ะอาหาร และเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ในอดีตมาใช้ในการแสดง

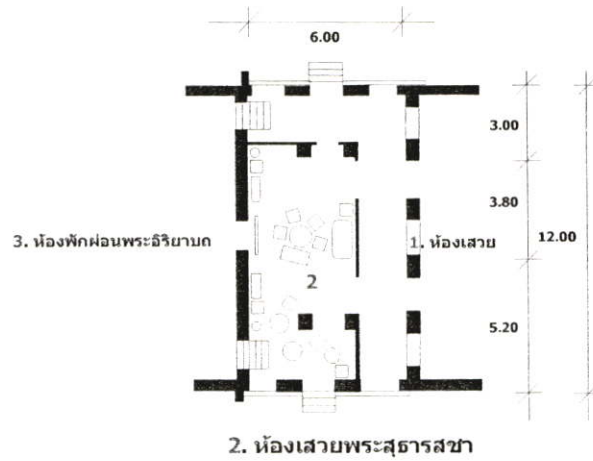

ภาพที่ 2.329 แสดงภาพห้องเสวย

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

ห้องที่ 2 ห้องเสวยพระสุธารสชา

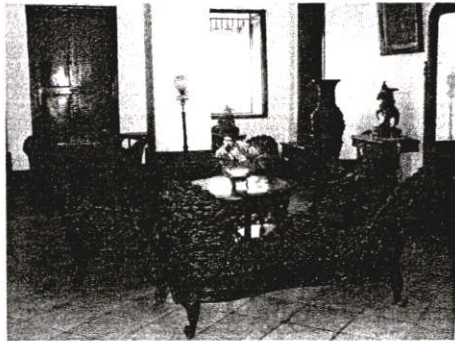
ภาพที่ 2.330 แสดงภาพผังห้องเสวยพระสุธารสชา

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการแสดงให้เห็นถึงห้องเสวยพระสุธารสชาของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

มีการนำโต๊ะและเฟอร์นิเจอร์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ในอดีตมาจัดแสดง

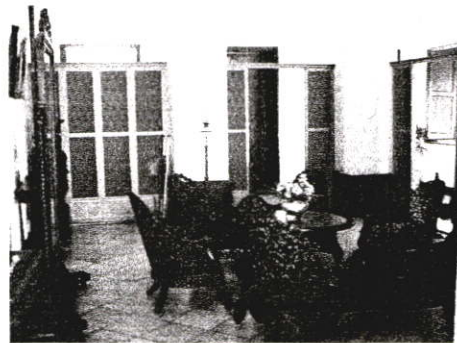
ภาพที่ 2.331 แสดงภาพห้องเสวยพระสุธารสชา

ภาพที่ 2.332 แสดงภาพห้องเสวยพระสุธารสชา

ภาพที่ 2.333 แสดงภาพห้องเสวยพระสุธารสชา

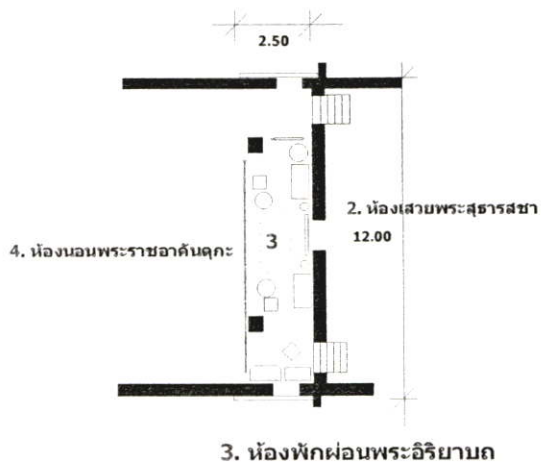

ภาพที่ 2.334 แสดงภาพห้องเสวยพระสุธารสชา

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

ห้องที่ 3 ห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ

ภาพที่ 2.335 แสดงภาพผังห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการแสดงให้เห็นถึงห้องพักผ่อนพระอิริยาบถของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

มีการนำโต๊ะโซฟาและเก้าอี้ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ในอดีตมาจัดแสดง

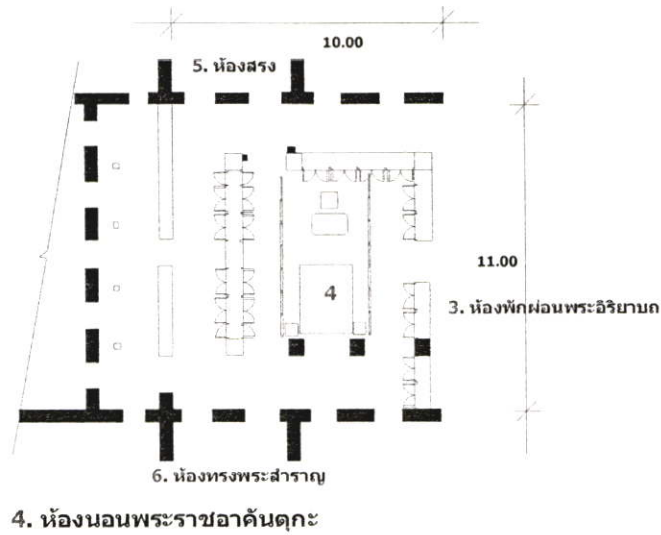

ภาพที่ 2.336 แสดงภาพห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

ห้องที่ 4 ห้องนอนพระราชอาคันตุกะ

ภาพที่ 2.337 แสดงภาพผังห้องนอนพระราชอาคันตุกะ

เรื่องราวในการจัดแสดง

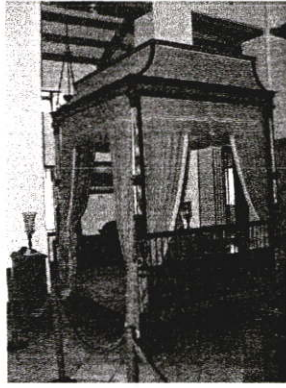
เป็นการแสดงให้เห็นถึงห้องนอนพระราชอาคันตุกะของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

มีการนำโต๊ะทำงาน เตียง ตู้เสื้อผ้า ในอดีตมาใช้จัดแสดง

ภาพที่ 2.338 แสดงภาพห้องนอนพระราชอาคันตุกะ

ภาพที่ 2.339 แสดงภาพห้องนอนพระราชอาคันตุกะ

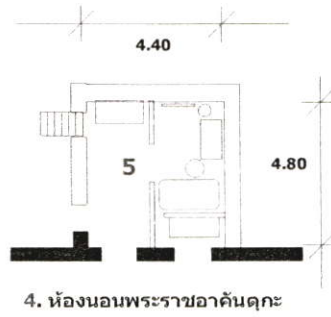

ภาพที่ 2.340 แสดงภาพห้องนอนพระราชอาคันตุกะ

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

ห้องที่ 5 ห้องสรง

5. ห้องสรง

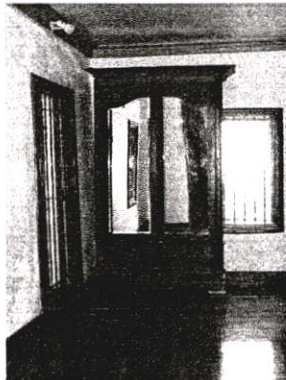
ภาพที่ 2.341 แสดงภาพผังห้องสรง

เรื่องราวในการจัดแสดง

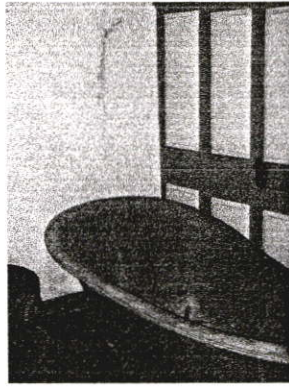
เป็นการแสดงให้เห็นถึงห้องสรงของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

จัดโต๊ะเครื่องแป้ง อ่างอาบน้ำ ราวแขวนผ้า โต๊ะวางของ และตู้เสื้อผ้า ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ในอดีตมาใช้จัดแสดง

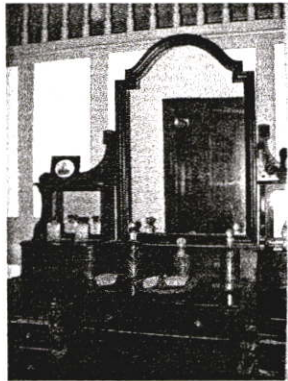
ภาพที่ 2.342 แสดงภาพห้องสรง

ภาพที่ 2.343 แสดงภาพห้องทรง

ภาพที่ 2.344 แสดงภาพห้องทรง

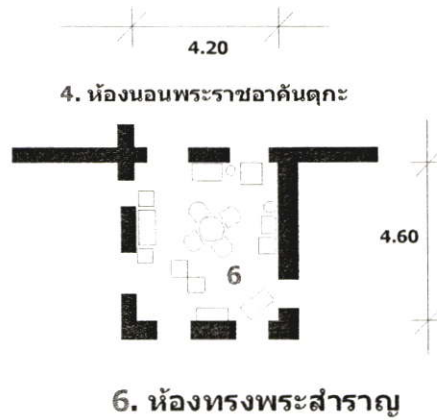

ภาพที่ 2.345 แสดงภาพห้องทรง

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

ห้องที่ 6 ห้องทรงพระสำราญ

ภาพที่ 2.346 แสดงภาพผังห้องทรงพระสำราญ

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการแสดงให้เห็นถึงห้องทรงพระสำราญของสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

มีการนำโต๊ะและเฟอร์นิเจอร์ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ในอดีตมาจัดแสดง

ภาพที่ 2.347 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ

ภาพที่ 2.348 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ

ภาพที่ 2.349 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ

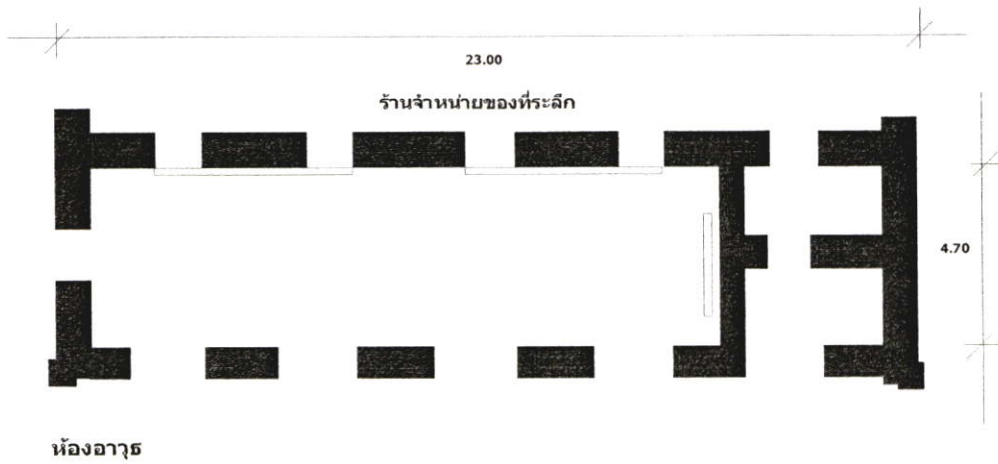
ภาพที่ 2.350 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

แบบขยายการจัดแสดงพระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์

ชั้นที่ 1 ห้องอาวุธ

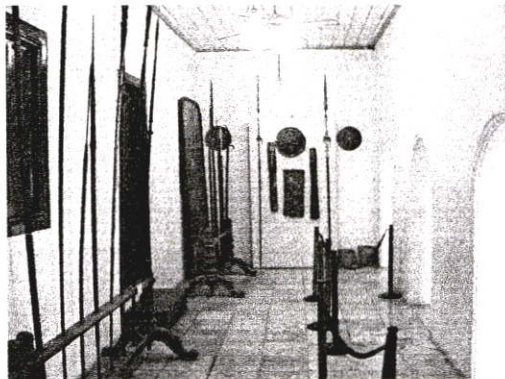
ภาพที่ 2.351 แสดงภาพผังห้องอาวุธ

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการจัดแสดงห้องอาวุธที่ใช้ในอดีต ส่วนห้องขายของที่ระลึกปัจจุบันปิดการใช้งาน

วิธีในการจัดแสดง

อาวุธประเภทต่างๆ

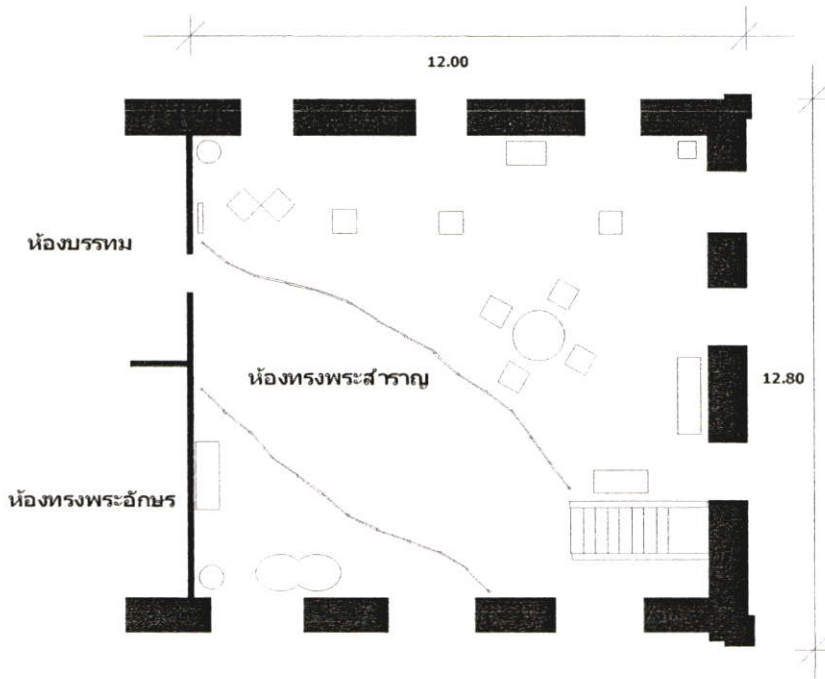

ภาพที่ 2.352 แสดงภาพห้องอาวุธ

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

ชั้นที่ 2 ห้องทรงพระสำราญ

ภาพที่ 2.353 แสดงภาพผังห้องทรงพระสำราญ

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการจัดแสดงห้องทรงพระสำราญ ในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

ห้องทรงพระสำราญ

โดยการนำเฟอร์นิเจอร์ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ในอดีตมาใช้ในการจัดแสดง

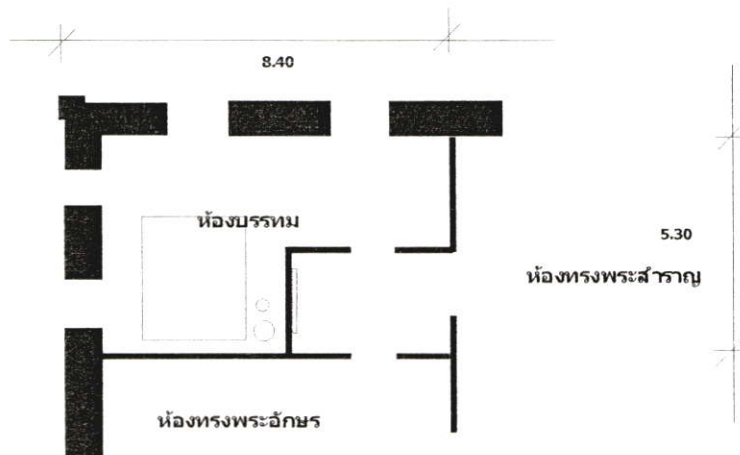

ภาพที่ 2.354 แสดงภาพห้องทรงพระสำราญ

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

ชั้นที่ 2 ห้องทรงพระอักษร

ภาพที่ 2.355 แสดงภาพผังห้องทรงพระอักษร

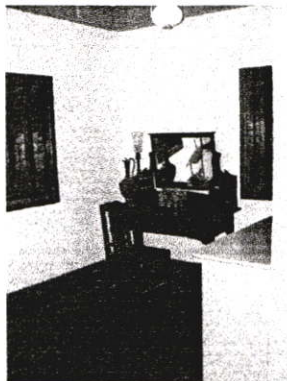
เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการจัดแสดงห้องทรงพระอักษร ในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

ห้องทรงพระอักษร

โดยการนำเฟอร์นิเจอร์ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ในอดีตมาใช้ในการจัดแสดง

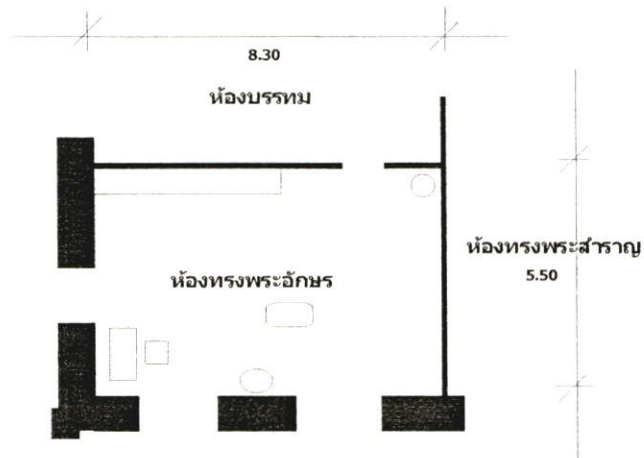

ภาพที่ 2.356 แสดงภาพผังห้องทรงพระอักษร

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

ชั้นที่ 2 ห้องบรรทม

ภาพที่ 2.357 แสดงภาพผังห้องบรรทม

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการจัดแสดงห้องบรรทม ในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

ห้องบรรทม

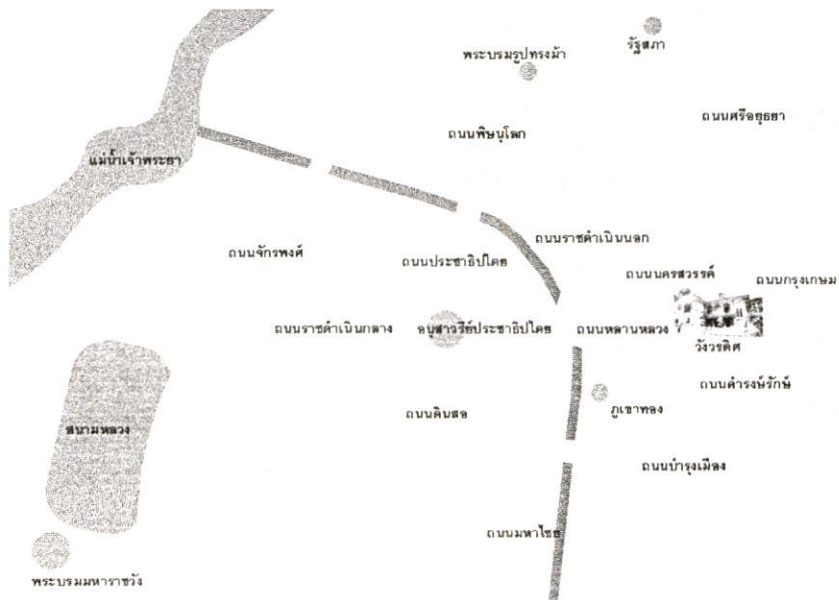
โดยการนำเตียง ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ในอดีตมาใช้ในการจัดแสดง

ใช้แสงจากธรรมชาติ

พิพิธภัณฑ์วังวรดิศ

สถานที่ตั้ง

เลขที่ 204 ถนนหลานหลวง ตำบลนางเลิ้ง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 2.358 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์วังวรดิศ

ประวัติพิพิธภัณฑ์

ณ วังวรดิศ ถนนหลานหลวง เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย วังซึ่งเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ "ที่ดินดำหนักใหญ่วังวรดิศเดิมเป็นของท่านเจ้าจอมมารดาชุ่ม เจ้าจอมมารดาของพระองค์ท่าน ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้พระราชทานที่รอบ ๆ วังเพิ่มขึ้นอีกเป็นรางวัลในการที่พระเจ้าไฉยยาเธอ กรมหลวงดำรงราชานุภาพ ได้ทรงจัดการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล และกระทรวงมหาดไทยสยามใหม่ได้เป็นผลสำเร็จ เป็นที่พอพระราชหฤทัยยิ่งสำหรับค่าก่อสร้างตัวดำหนักนั้นสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถพระพันปีหลวง และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้พระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์สร้างพระราชทาน สถาปัตยกรรมตะวันตกแบบเรสซองส์ ออกแบบโดย นาย KARL DOHRING สถาปนิกชาวเยอรมัน วังวรดิศได้สร้างแล้วเสร็จเมื่อปี พ.ศ. 2454 เป็นเนื้อที่ทั้งหมด 10 ไร่ อันนับเป็นวังเจ้านายไทยพระองค์สำคัญที่ดำรงสถิตสถาพรมาถึงห้าแผ่นดินแล้ว สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพประทับที่วังนี้จนเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2476 พระองค์ทรงถูกจับกุมพร้อมกับพระบรมวงศานุวงศ์อื่นๆ หลังจากนั้น ก็ต้องเสด็จไปประทับที่ปิ่นัง ถึงสมัยสงครามโลกครั้งที่สองจึงได้เสด็จกลับเมืองไทย และได้ประทับที่วังนี้จนจบจันสิ้นพระชนม์เมื่อ 1 ธันวาคม 2486 พระชันษาได้ 80 ปี

ปัจจุบันวังวรดิศได้จัดเป็นพิพิธภัณฑ์ซึ่งมีการจัดแสดงต่างๆมากมาย เพื่อดำรงไว้ซึ่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับกรมพระยาดำรงราชานุภาพ "พระบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย และกระทรวงมหาดไทย"

นโยบาย

มุ่งเน้นเจตนารมณ์เดิมของกรมดำรงราชานุภาพในการที่จะให้เยาวชน รักและสนใจ ที่จะเรียนรู้หวงแหนประวัติศาสตร์ของชาติไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักศึกษา และเยาวชน มีจิตใจที่รักชาติบ้านเมืองด้วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย
2. เพื่อสาธารณประโยชน์สำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจ
3. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในเรื่องประวัติศาสตร์ชาติไทย

หัวข้อในการจัดแสดง

แบ่งการจัดแสดงออกเป็น 2 ชั้นซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับห้องเดิมของกรมพระยาดำรงราชานุภาพไว้ในอดีตภายในห้องมีการเปลี่ยนแปลงเป็นบางส่วนและมีบางห้องที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย

ชั้นที่ 1

ระเบียงหลัง

ห้องโถงบันไดด้านหลัง

ห้องโถงบันไดด้านหน้า

ห้องจีน

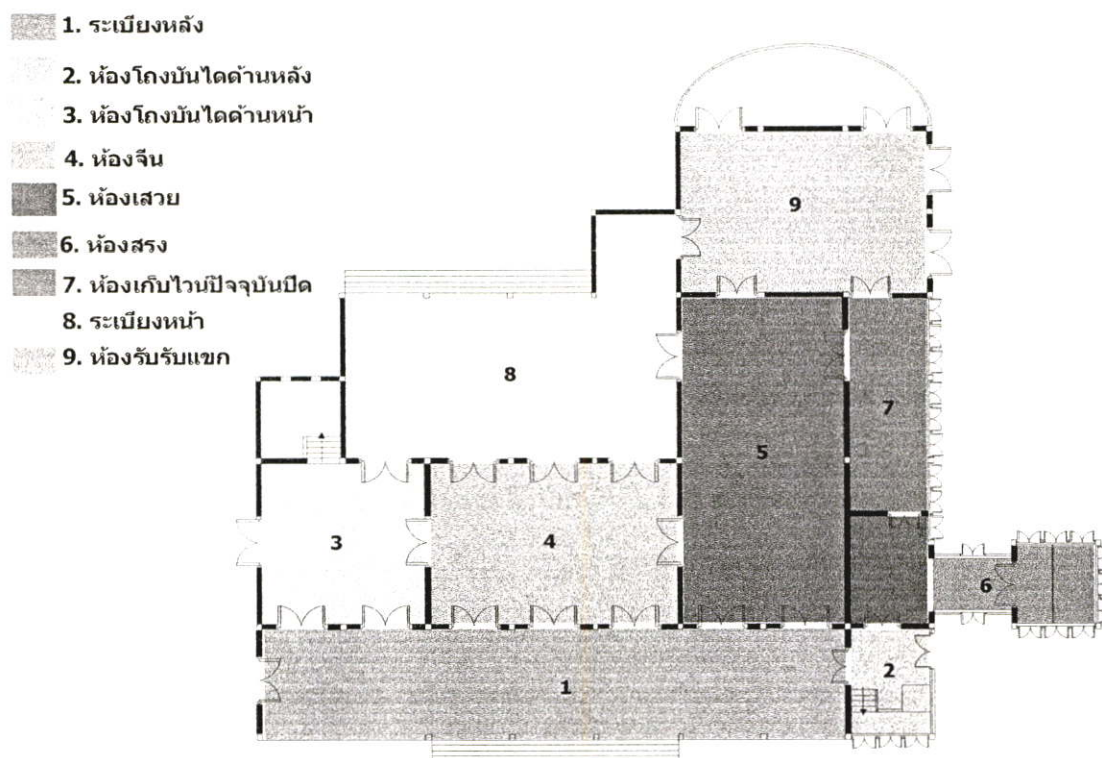
ห้องเสวย

ห้องทรง

ห้องเก็บไวน์ปัจจุบันปิด

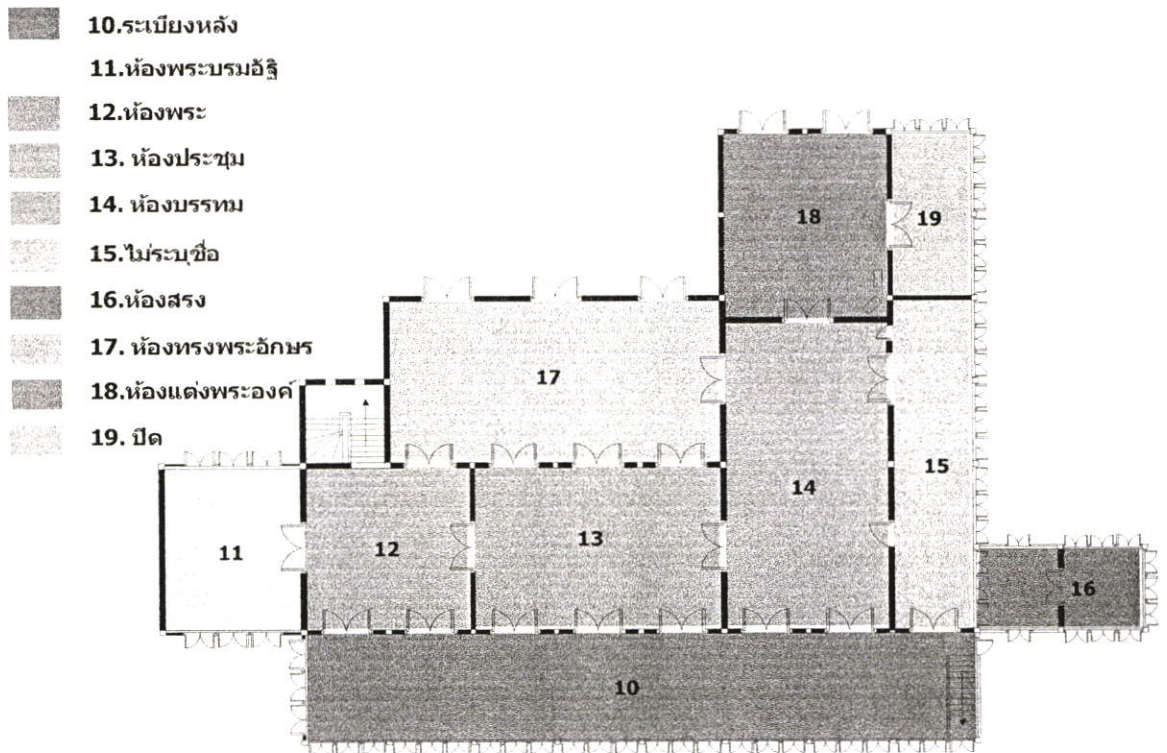
ระเบียงหน้า

ห้องรับแขก

ภาพที่ 2.359 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์วังวรดิศชั้นที่ 1

ชั้นที่ 2 ระเบียบหลัง
 ห้องพระบรมอัฐิ
 ห้องพระ
 ห้องประชุม
 ห้องบรรทม
 ไมระบุชื่อ
 ห้องทรง
 ห้องทรงพระอักษร
 ห้องแต่งพระองค์
 ปิด

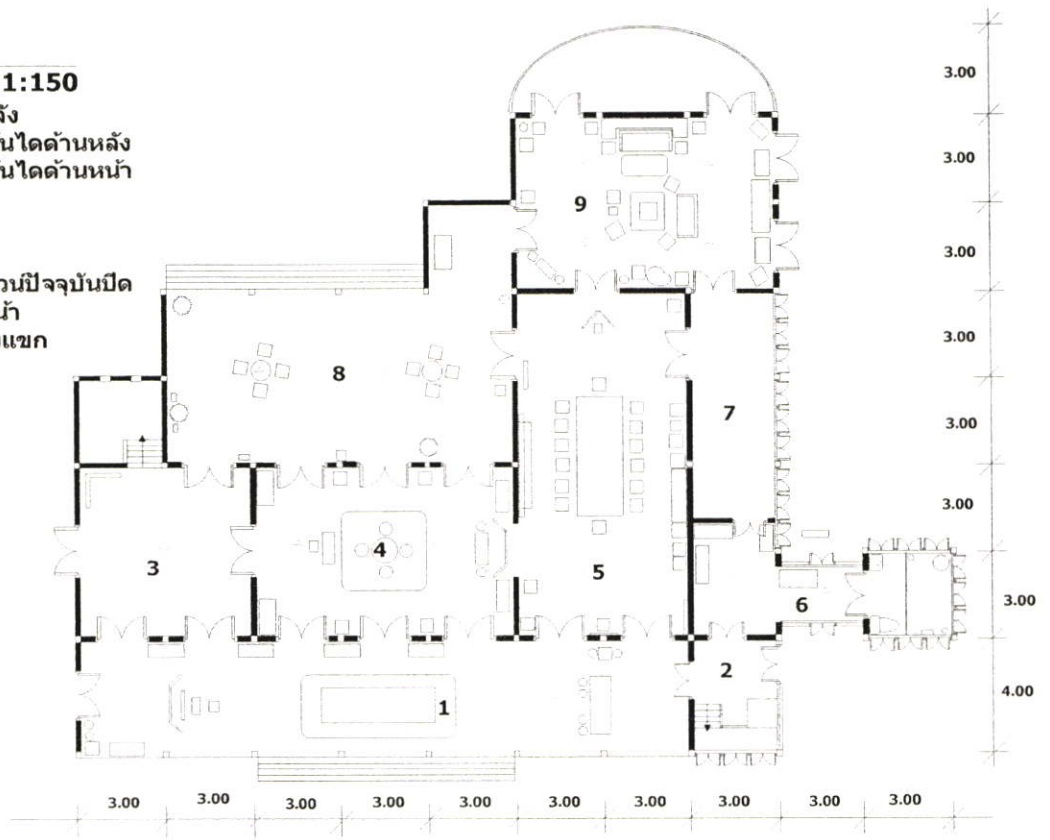
ภาพที่ 2.360 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์วังวรดิศชั้นที่ 2

ผังในการจัดแสดงชั้นที่ 1

แปลนชั้น 1

มาตราส่วน 1:150

1. ระเบียงหลัง
2. ห้องโถงบันไดด้านหลัง
3. ห้องโถงบันไดด้านหน้า
4. ห้องจีน
5. ห้องเสวย
6. ห้องสรอง
7. ห้องเก็บไวน์ปัจจุบันปิด
8. ระเบียงหน้า
9. ห้องรับแขก

ภาพที่ 2.361 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์วังวรดิศชั้นที่ 1

ผังในการจัดแสดงชั้นที่ 2

แปลนชั้น 2 มาตราส่วน 1:150

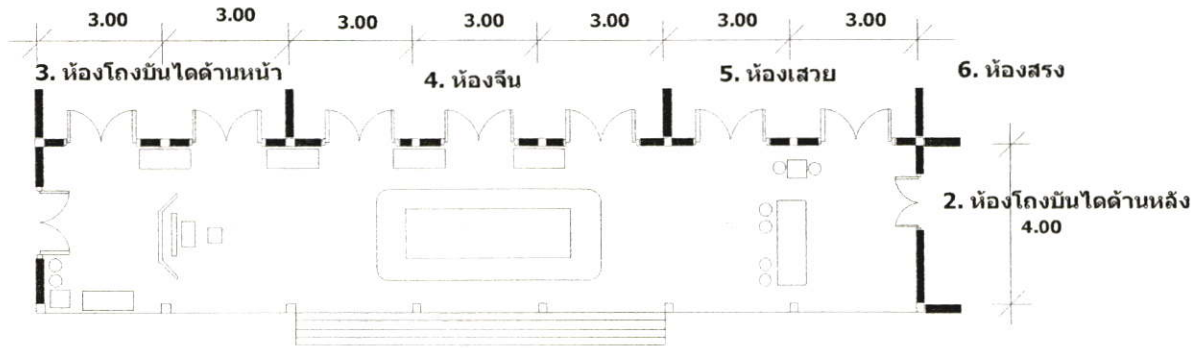
- 10. ระเบียงหลัง
- 11. ห้องพระบรมลี้
- 12. ห้องพระ
- 13. ห้องประชุม
- 14. ห้องบรรทม
- 15. ไมระนุชื่อ
- 16. ห้องสรง
- 17. ห้องทรงพระอักษร
- 18. ห้องแต่งพระองค์
- 19. ปัด

ภาพที่ 2.362 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์วังวรดิศชั้นที่ 2

แบบขยายแปลนชั้นที่ 1

ห้องที่ 1 ระเบียบหลัง

1. ระเบียบหลัง

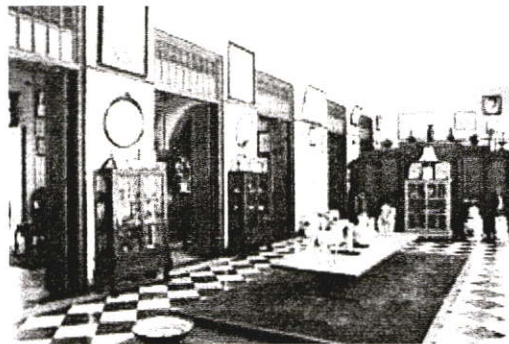
ภาพที่ 2.363 แสดงภาพผังห้องระเบียบหลัง

เรื่องราวในการจัดแสดง

ระเบียบด้านหลังมีการจัดแสดงให้เชื่อมต่อกับห้องจีนโดยการถ่ายทอดจากลวดลาย และ เครื่องเรือนที่ใช้ในสมัยก่อน

วิธีในการจัดแสดง

โดยการนำ โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ที่ใช้ในสมัยพระองค์มาจัดแสดง

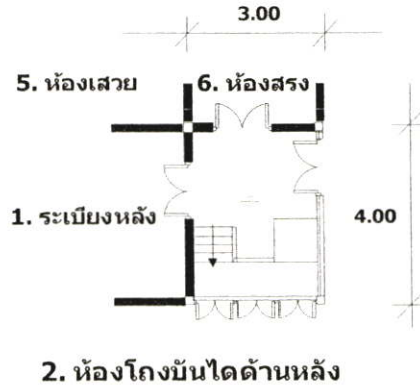

ภาพที่ 2.364 แสดงภาพห้องระเบียบหลัง

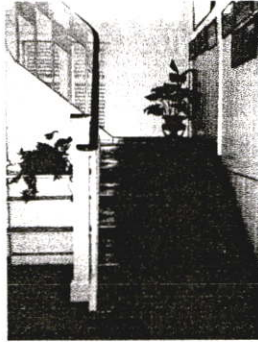
แสง

แสงที่ใช้ภายในห้องนี้เป็นแสงจากธรรมชาติเนื่องจากอยู่บริเวณภายนอกสามารถรับแสงจาก ดวงอาทิตย์ได้ ส่วนแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 3 ดวง

ห้องที่ 2 โถงบันไดด้านล่าง

ภาพที่ 2.365 แสดงภาพผังห้องโถงบันไดด้านล่าง

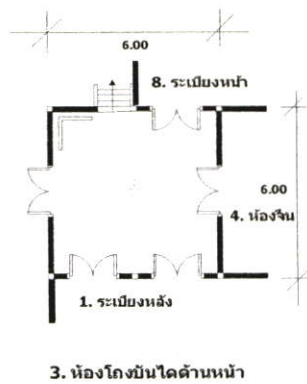

ภาพที่ 2.366 แสดงภาพห้องโถงบันไดด้านล่าง

แสง

ส่วนแสงที่ใช้เป็นแสงประดิษฐ์จากหลอดไส้จำนวน 1 ดวง

ห้องที่ 3 โถงบันไดด้านหน้า

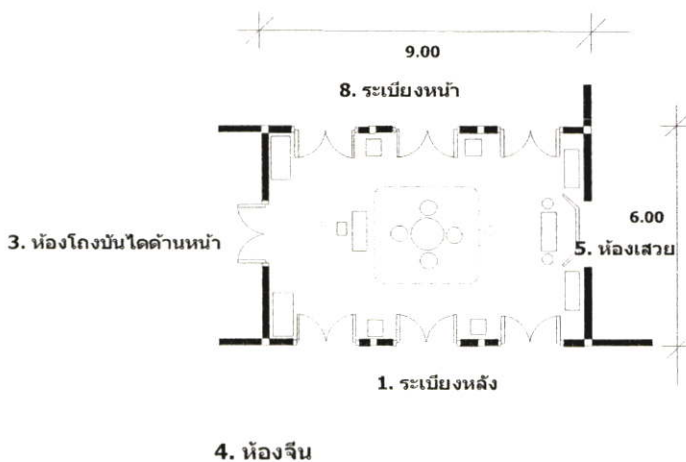

ภาพที่ 2.367 แสดงภาพผังห้องโถงบันไดด้านหน้า

แสง

ส่วนแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นโคมไฟชานเคอเรียจำนวน 1 ดวง

ห้องที่ 4 ห้องจีน

ภาพที่ 2.368 แสดงภาพผังห้องจีน

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงเรื่องราวที่ถ่ายทอดความสัมพันธ์กับประเทศจีนในอดีตให้เห็นถึงประเทศที่พัฒนาแล้ว

วิธีในการจัดแสดง

การนำประติมากรรม สก ลก ชิว ฉากบานพับยืม ชุดรับแขกประดับมุกเป็นฝีมือช่างจากแผ่นดินใหญ่ ซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงมาใช้ในการจัดแสดง

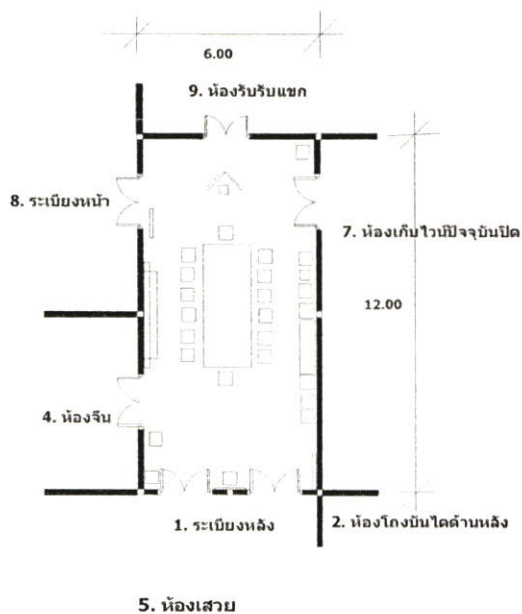

ภาพที่ 2.369 แสดงภาพห้องจีน

แสง

ส่วนแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นหลอดไส้ จำนวน 2 ดวง

ห้องที่ 5 ห้องเสวย

ภาพที่ 2.370 แสดงภาพผังห้องเสวย

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นการแสดงให้เห็นถึงห้องเสวยของสมเด็จพระยาตากษัตริย์ราชานุกาฬในอดีต

วิธีในการจัดแสดง

มีการนำโต๊ะอาหาร และเฟอร์นิเจอร์ที่ใช้ในอดีตมาใช้ในการแสดงซึ่งจัดวางไว้เหมือนเมื่อตอนสมเด็จพระยาตากษัตริย์ยังมีพระชนม์อยู่

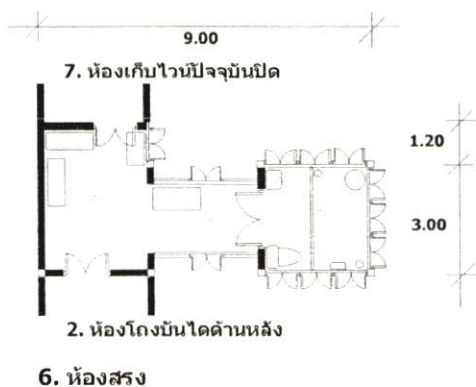

ภาพที่ 2.371 แสดงภาพห้องเสวย

แสง

ส่วนแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นโคมไฟชานเดอเรียจำนวน 1 ดวง

ห้องที่ 6 ห้องสรง

ภาพที่ 2.372 แสดงภาพผังห้องสรง

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงห้องสรงของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

วิธีในการจัดแสดง

ภายในห้องสรง จัดสุขภัณฑ์ทุกชิ้น ให้อยู่ในสภาพเดิมในสมัยสมเด็จพระยาดำรงยังมีพระชนม์อยู่

ภาพที่ 2.373 แสดงภาพห้องสรง

ภาพที่ 2.374 แสดงภาพห้องสรง

ภาพที่ 2.375 แสดงภาพห้องสรง

ภาพที่ 2.376 แสดงภาพห้องสรง

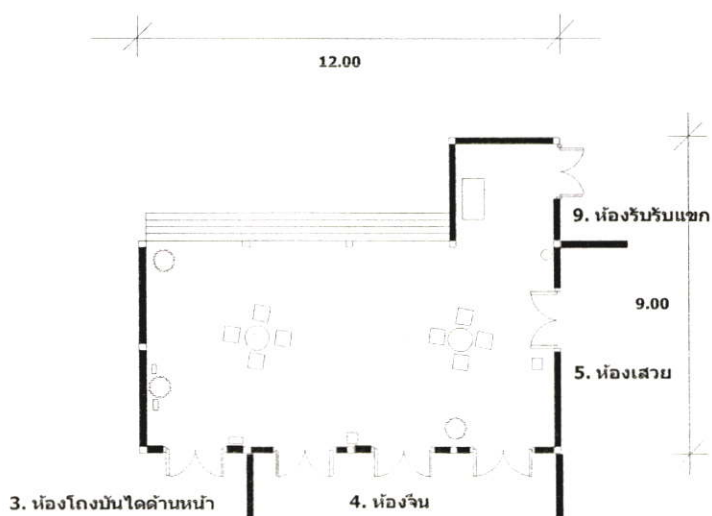

ภาพที่ 2.377 แสดงภาพห้องสรง

แสง

ใช้แสงจากธรรมชาติในเวลากลางวัน ใช้แสงประดิษฐ์ประเภทหลอดไส้จำนวน 5 ดวง

ห้องที่ 8 ระเบียบหน้า

8. ระเบียบหน้า

ภาพที่ 2.378 แสดงภาพผังห้องระเบียบหน้า

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงเรื่องราวให้เชื่อมไปสู่ห้องรับแขก

วิธีในการจัดแสดง

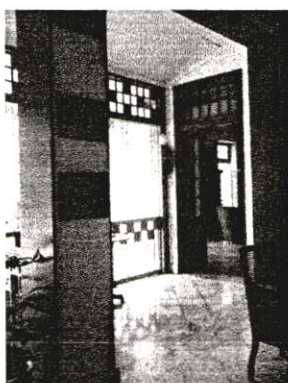
มีชุดโต๊ะ และเก้าอี้ นาฬิกา ที่ใช้ในอดีต

ภาพที่ 2.379 แสดงภาพห้องระเบียบหน้า

ภาพที่ 2.380 แสดงภาพห้องระเบียงหน้า

ภาพที่ 2.381 แสดงภาพห้องระเบียงหน้า

แสง

แสงที่ใช้ภายในห้องนี้เป็นแสงจากธรรมชาติเนื่องจากอยู่บริเวณภายนอกสามารถรับแสงจากดวงอาทิตย์ได้ ส่วนแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 2 ดวง

ห้องที่ 9 ห้องรับแขก

9. ห้องรับแขก

ภาพที่ 2.382 แสดงภาพผังห้องรับแขก

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นห้องที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงแสดงให้เห็นถึงความใส่ใจพระทัยที่จะทรงศึกษา และทำความเข้าใจในอารยประเทศ

วิธีในการจัดแสดง

นำเครื่องเรือนแบบยุโรป ในอดีตมาใช้ในการแสดงซึ่งจัดวางไว้ให้เหมือนเมื่อตอน สมเด็จพระยาดำรงยังมีพระชนม์อยู่

ภาพที่ 2.383 แสดงภาพห้องรับแขก

ภาพที่ 2.384 แสดงภาพห้องรับแขก

ภาพที่ 2.385 แสดงภาพห้องรับแขก

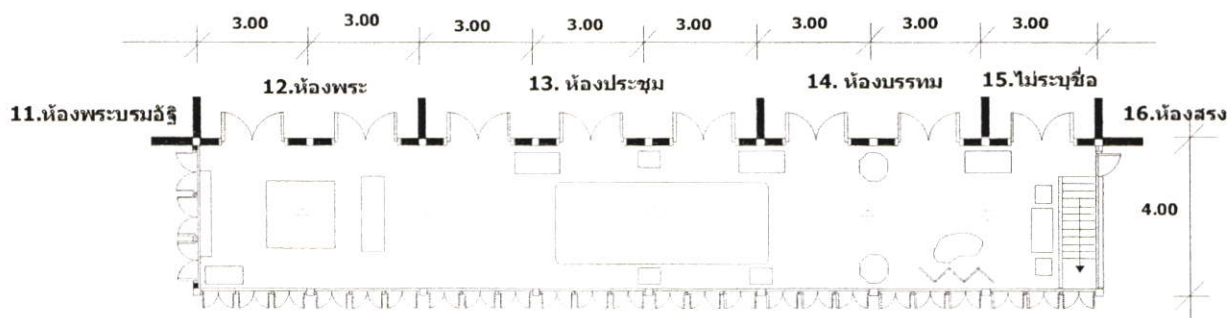
ภาพที่ 2.386 แสดงภาพห้องรับแขก

แสง

แสงที่ใช้ภายในห้องนี้เป็นแสงจากธรรมชาติเนื่องจากอยู่ติดกับบริเวณภายนอกสามารถรับแสงจากดวงอาทิตย์ได้ ส่วนแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 4 ดวง

แบบขยายแปลน ชั้นที่ 2

ห้องที่ 10 ระเบียบหลัง

10.ระเบียบหลัง

ภาพที่ 2.387 แสดงภาพผังห้องระเบียบหลัง

เรื่องราวในการจัดแสดง

เกี่ยวกับพระจริยวัตรของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ

วิธีในการจัดแสดง

นำมุ้งลวดที่ใช้สำหรับทรงงานในตอนกลางคืน ตูโศไศเครื่องใช้ ไปปี ฯลฯ มาใช้ในการแสดง

ภาพที่ 2.388 แสดงภาพห้องระเบียบหลัง

ภาพที่ 2.389 แสดงภาพห้องระเบียงหลัง

แสง

แสงที่ใช้ภายในห้องนี้เป็นแสงจากธรรมชาติเนื่องจากอยู่ติดกับบริเวณภายนอกสามารถรับแสงจากดวงอาทิตย์ได้ ส่วนแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 4 ดวง โคมไฟชานเดอเรียจำนวน 1 ดวง

ห้องที่ 11 ห้องพระบรมอัฐิ

เรื่องราวในการจัดแสดง

เป็นห้องที่เก็บรวบรวมพระบรมอัฐิของรัชกาลที่ 1 2 4 5 สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ

วิธีในการจัดแสดง

เป็นห้องที่นำพระอัฐิมาบรรจุไว้ในตู้ และมีพระพุทธรูปมาวางไว้บูชา

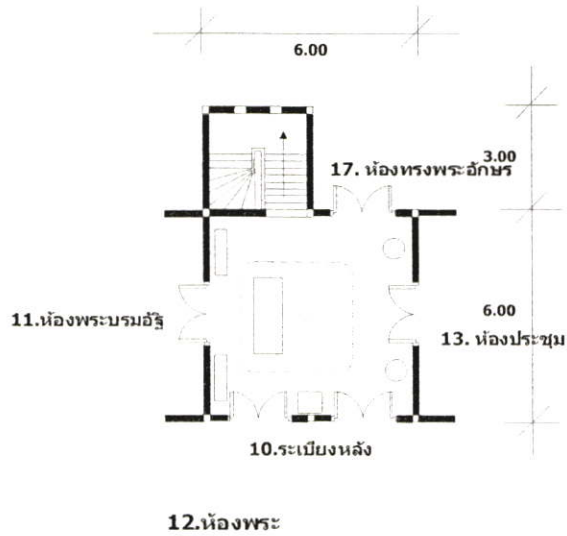

ภาพที่ 2.390 แสดงภาพห้องพระบรมอัฐิ

แสง

แสงที่ใช้ภายในห้องนี้เป็นแสงจากธรรมชาติ

ห้องที่ 12 ห้องพระ

ภาพที่ 2.391 แสดงภาพผังห้องพระ

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงห้องพระที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเชื่อมต่อกับห้องพระบรมอัฐิ

วิธีในการจัดแสดง

ใช้โต๊ะในการวางเครื่องบูชา และตู้ใส่พระพุทธรูป

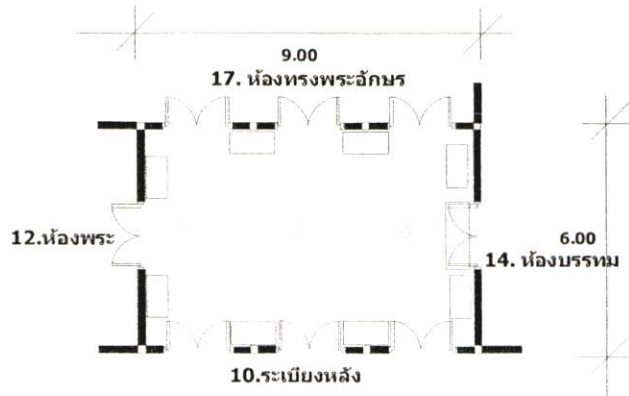

ภาพที่ 2.392 แสดงภาพห้องพระ

แสง

แสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 1 ดวง

ห้องที่ 13 ห้องประชุม

13. ห้องประชุม

ภาพที่ 2.393 แสดงภาพผังห้องประชุม

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงห้องที่ใช้ในการจัดการประชุมในสมัยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ

วิธีในการจัดแสดง

จัดแสดงโดยการใช้ตู้ใส่สำหรับพระพุทธรูปเดิมในอดีต และ รูปถ่ายในอดีต

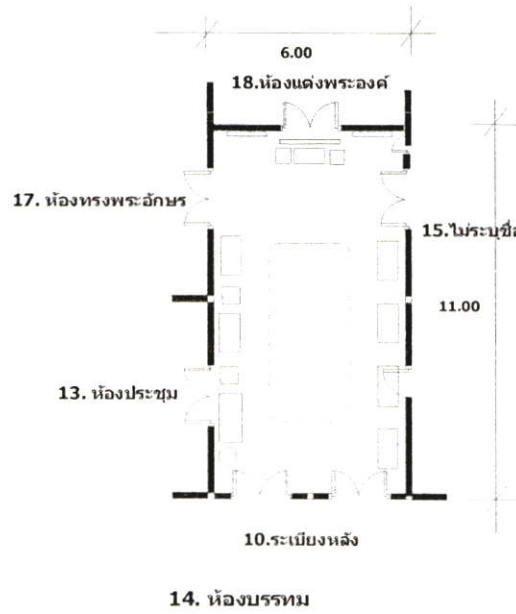

ภาพที่ 2.394 แสดงภาพห้องประชุม

แสง

แสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 3 ดวง

ห้องที่ 14 ห้องบรรทม

ภาพที่ 2.395 แสดงภาพผังห้องบรรทม

เรื่องราวในการจัดแสดง

วิธีในการจัดแสดง

เครื่องใช้ส่วนพระองค์และ พระพุทธรูป เครื่องราชย์ ต่างๆ

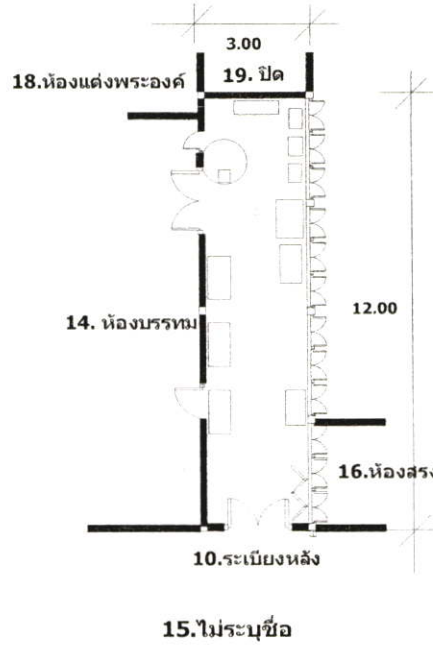

ภาพที่ 2.396 แสดงภาพห้องบรรทม

แสง

โคมไฟหลอดไส้จำนวน 2 ดวง

ห้องที่ 15 ไม่ระบุชื่อ

ภาพที่ 2.397 แสดงภาพผังห้องไม่ระบุชื่อ

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงของใช้ส่วนพระองค์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าจันทราทิศาภิรมย์

วิธีการจัดแสดง

นำของใช้ของกรมพระยาตำราวมมาใช้จัดแสดง เช่น เปล หีบใส่ของ ฯลฯ

ภาพที่ 2.398 แสดงภาพห้องไม่ระบุชื่อ

ภาพที่ 2.399 แสดงภาพห้องไม้ระแนงช่อ

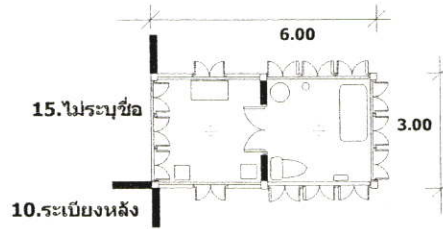

ภาพที่ 2.400 แสดงภาพห้องไม้ระแนงช่อ

แสง

แสงที่ใช้ภายในห้องนี้เป็นแสงจากธรรมชาติแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 2ดวง

ห้องที่ 16 ห้องสรง

16.ห้องสรง

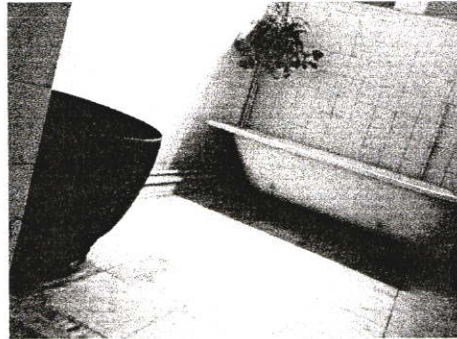
ภาพที่ 2.401 แสดงภาพผังห้องสรง

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงห้องสรงของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ

วิธีในการจัดแสดง

ภายในห้องสรง จัดสุขภัณฑ์ทุกชิ้น ให้อยู่ในสภาพเดิมในสมัยสมเด็จพระยาดำรงยังมีพระชนม์อยู่

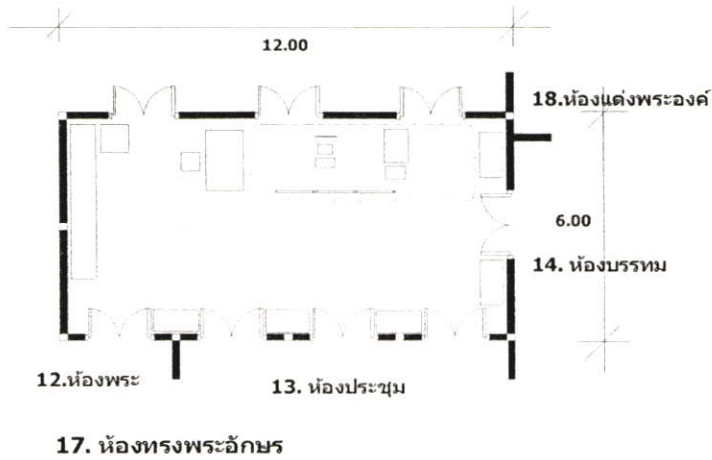

ภาพที่ 2.402 แสดงภาพห้องสรง

แสง

แสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 2 ดวง

ห้องที่ 17 ห้องทรงพระอักษร

ภาพที่ 2.403 แสดงภาพผังห้องทรงพระอักษร

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงห้องที่สมเด็จพระยาตากสินมหาราชใช้ในการทรงพระอักษร

วิธีการจัดแสดง

จัดแสดงโดยการวางโต๊ะหนังสือที่ทรงใช้ทรงพระอักษร ตู้หนังสือ และเครื่องใช้ต่างๆ เหมือนในสมัยกรมพระยาตากสินยังมีพระชนม์อยู่

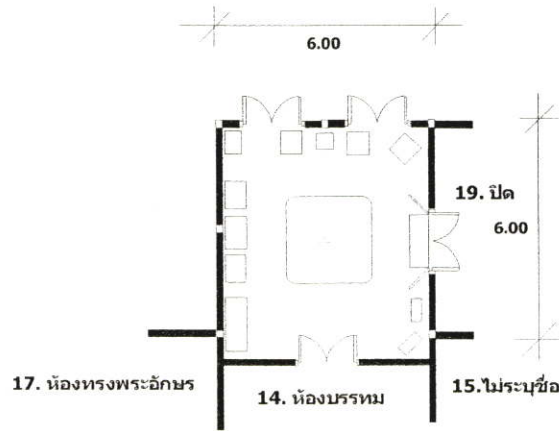

ภาพที่ 2.404 แสดงภาพห้องทรงพระอักษร

แสง

แสงที่ใช้ภายในห้องนี้เป็นแสงจากธรรมชาติแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน 3ดวง

ห้องที่ 18 ห้องแต่งพระองค์

18.ห้องแต่งพระองค์

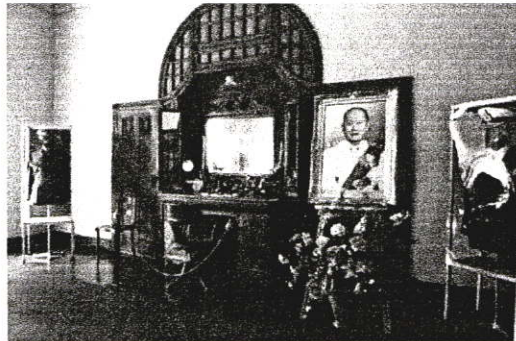
ภาพที่ 2.405 แสดงภาพผังห้องแต่งพระองค์

เรื่องราวในการจัดแสดง

แสดงห้องที่ใช้ในการการแต่งพระองค์ซึ่งยังคงได้รับการรักษาไว้ในสภาพเดิม

วิธีในการจัดแสดง

จัดแสดงฉลองพระองค์ ชุ่มแต่งตัว ไว้ในตู้เดิมในอดีต

ภาพที่ 2.406 แสดงภาพห้องแต่งพระองค์

แสง

แสงที่ใช้ภายในห้องนี้เป็นแสงจากธรรมชาติแสงประดิษฐ์ที่ใช้เป็นแสงไฟจากหลอดไส้จำนวน

1ดวง

นโยบาย

มุ่งให้ประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาใช้ ในด้านการศึกษา

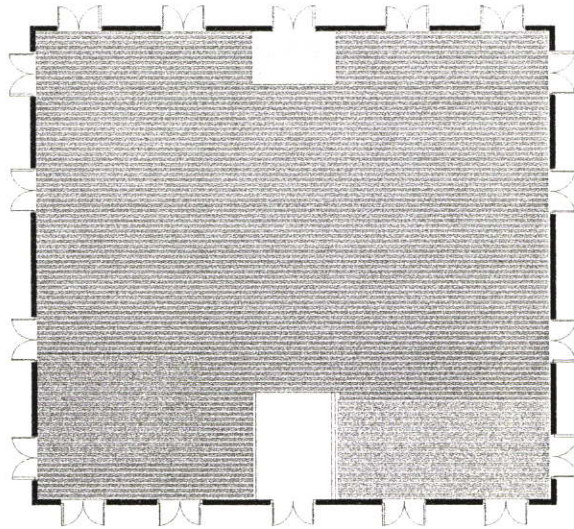
วัตถุประสงค์

1. เพื่อการอนุรักษ์ศิลปโบราณวัตถุ และเผยแพร่ความงามทางด้านสถาปัตยกรรม
2. เพื่อการศึกษาของบุคคลที่สนใจทั้งนักเรียน นักศึกษา นักท่องเที่ยว พระภิกษุและบุคคลทั่วไป
3. เพื่อส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดลพบุรี
4. เพื่อก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

หัวข้อในการจัดแสดง

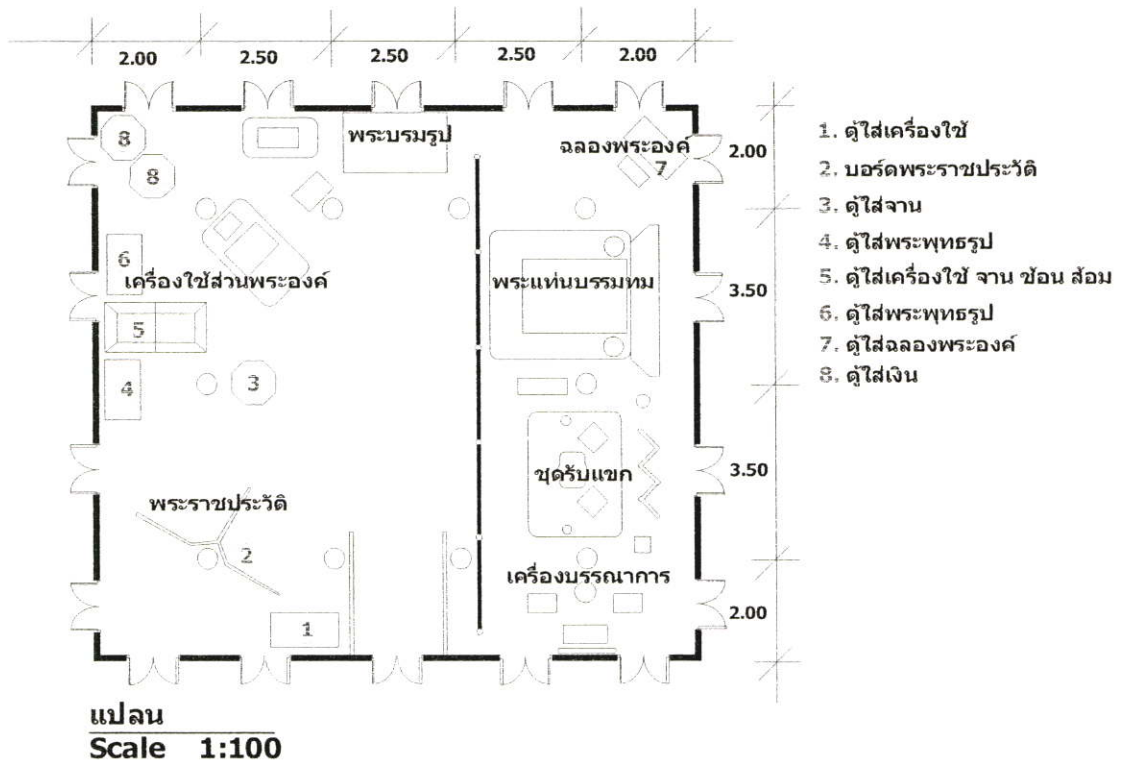
แบ่งออกเป็น

1. พระบรมรูป
2. พระราชประวัติ
3. เครื่องใช้ส่วนพระองค์
4. เครื่องบรรณาการ

ภาพที่ 2.408 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

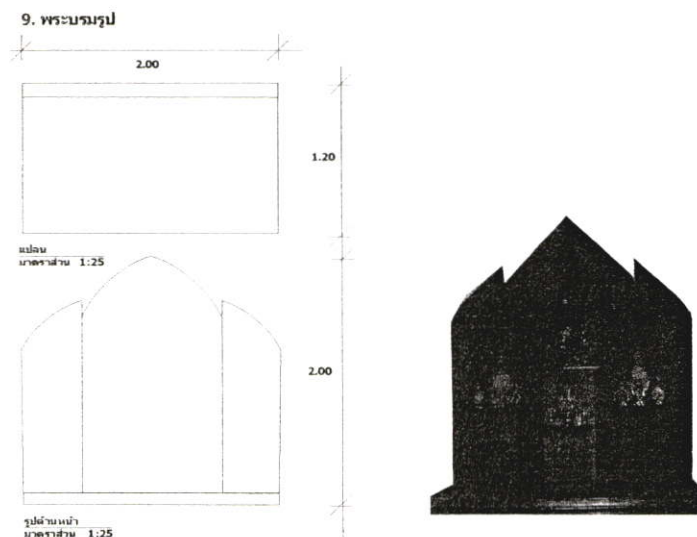
ผังในการจัดแสดง

ภาพที่ 2.409 แสดงภาพผังในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

วิธีในการจัดแสดง

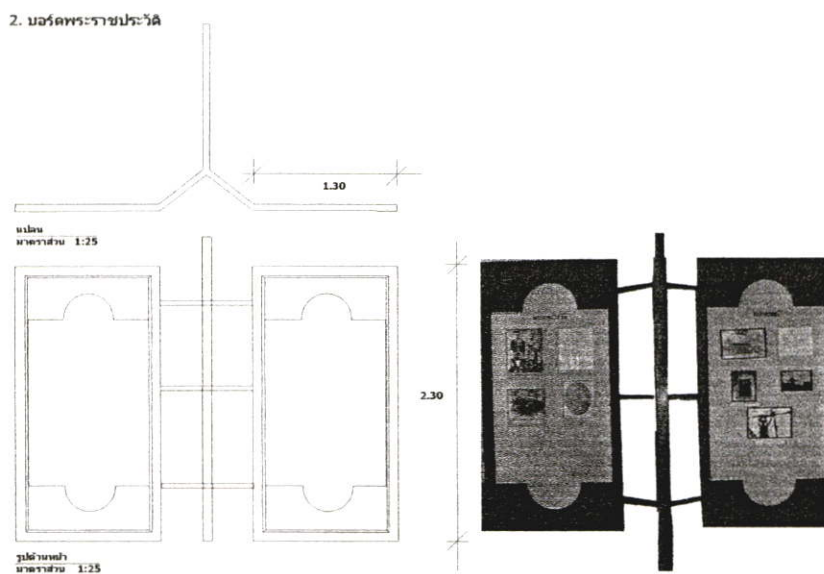
1. พระบรมรูป

ภาพที่ 2.410 แสดงภาพพระบรมรูป

2. พระราชประวัติ

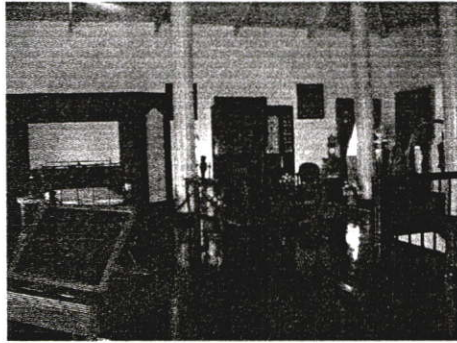
เกี่ยวกับพระราชประวัติของพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะจัดแสดงโดยการจัดบอร์ดในการบรรยาย

ภาพที่ 2.411 แสดงภาพพระราชประวัติ

3. เครื่องใช้ส่วนพระองค์

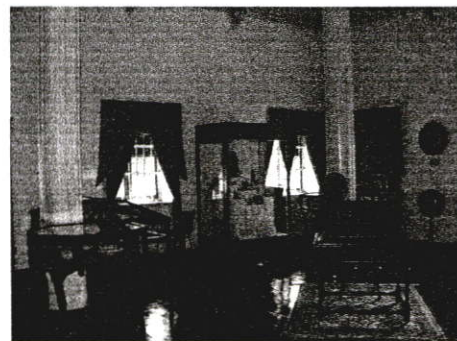
จะจัดแสดงโดยการนำวัตถุจริงที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้มาจัดแสดง จำพวกถ้วยชาม นาฬิกาแดด เตียง ชุดรับแขก ฉลองพระองค์ กระดานชนวน

ภาพที่ 2.412 แสดงภาพเครื่องใช้ส่วนพระองค์

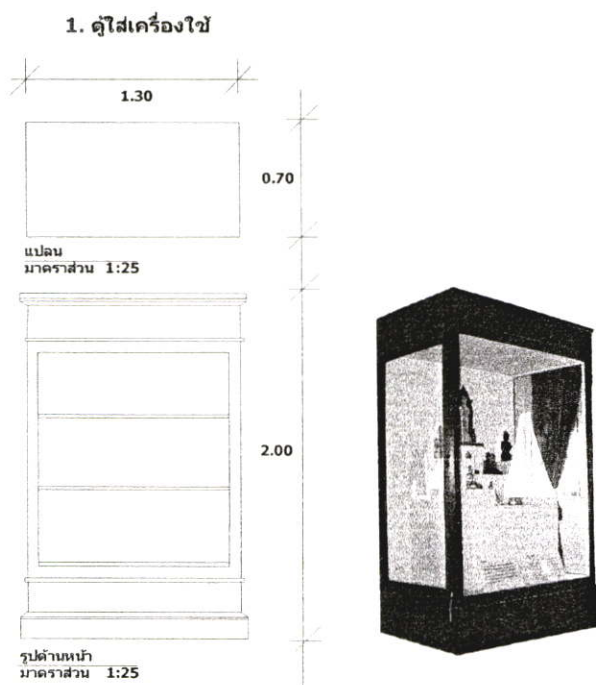

ภาพที่ 2.413 แสดงภาพเครื่องใช้ส่วนพระองค์

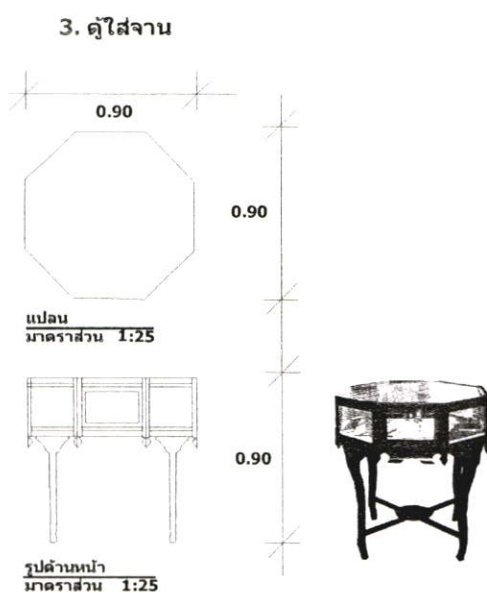
ภาพที่ 2.414 แสดงภาพเครื่องใช้ส่วนพระองค์

ตู้สำหรับใส่ถ้วยชาม พระพุทธรูป และฉลองพระองค์

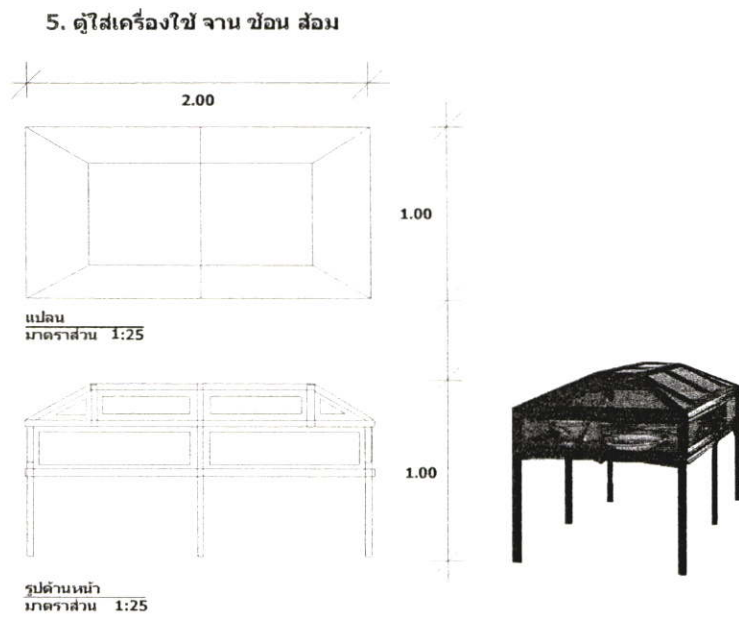
ภาพที่ 2.415 แสดงภาพตู้สำหรับใส่ถ้วยชาม พระพุทธรูป และฉลองพระองค์

โต๊ะสำหรับใส่เงิน และเหรียญต่างๆ

ภาพที่ 2.416 แสดงภาพโต๊ะสำหรับใส่เงิน และเหรียญต่างๆ

ตู้สำหรับใส่ถ้วยชาม

ภาพที่ 2.417 แสดงภาพตู้สำหรับใส่ถ้วยชาม

4. เครื่องบรรณาการ

เครื่องบรรณาการจากต่างประเทศ ใช้วัตถุจริงในการจัดแสดงทั้งหมด

ภาพที่ 2.418 แสดงภาพเครื่องบรรณาการ

แสง

ภายในพิพิธภัณฑ์สถานพระนารายณ์จะใช้แสงจากธรรมชาติทั้งหมด เนื่องจากพิพิธภัณฑ์เปิดในเวลากลางวันเท่านั้น

กลุ่มที่ 2 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง และ พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ที่ใช้อาคารอนุรักษ์ โดยที่ไม่มีผลกระทบต่ออาคารอนุรักษ์

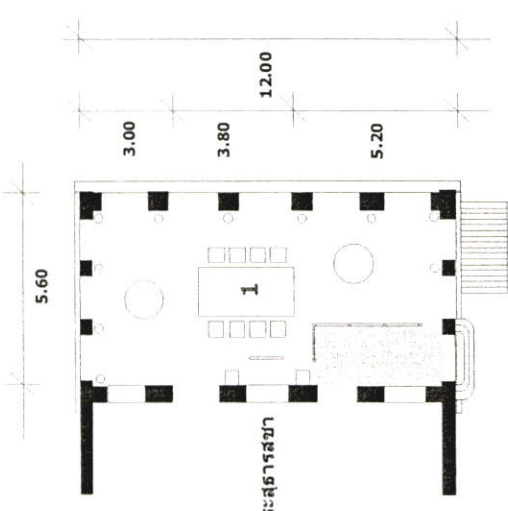
ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศรี แบ่งออกเป็น 2 หลัง ได้แก่

1. พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์
2. พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรค์

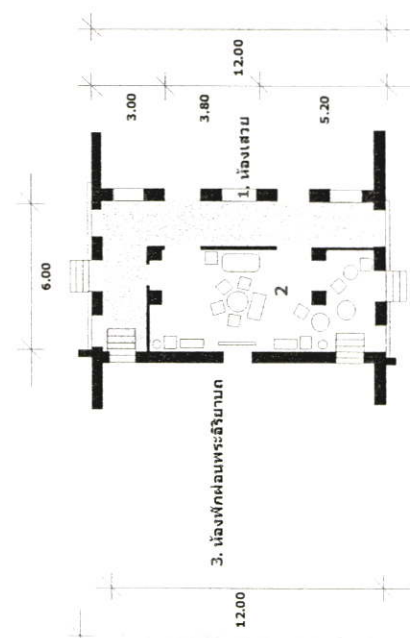
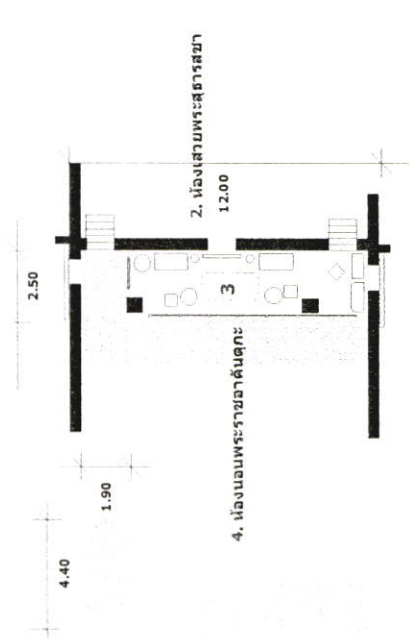
พิพิธภัณฑ์วังวรดิศ แบ่งออกเป็น 2 ชั้น

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

ตารางที่ 2.2 แสดงการสรุปกรณีศึกษากลุ่มที่ 2

เรื่องราวการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศรี	แสง
<p>แบ่งออกเป็น 2 หลังด้วยกันได้แก่</p> <p>1. พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์</p> <p>ห้องแถว</p> <p>ห้องแถวพระสุทธาสภา</p> <p>ห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ</p> <p>ห้องนอนพระราชอาคันตุกะ</p> <p>ห้องสง</p> <p>ห้องทรงพระสำราญ</p>	<p>1. ใช้วัตถุจริงในการจัดแสดงเพียงอย่างเดียว</p>	<p>ห้องแถว 1.90</p> <p>ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ</p> <p>1. ห้องเสวย</p> <p>2. ห้องเสวยพระสุทธาสภา</p> <p>1. ห้องเสวย</p>	<p>ใช้แสงธรรมชาติ 100 %</p>

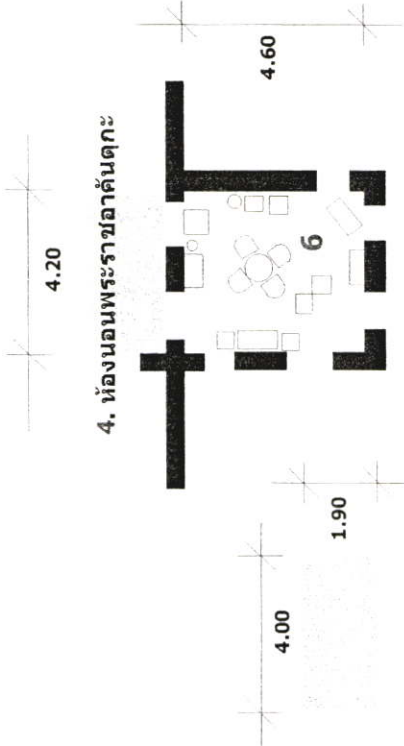
ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมอองวัตถุ	แสง
		<p>ห้องเสวยพระสุธารสชา</p> <p>3. ห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ</p> <p>1. ห้องเสวย</p> <p>2. ห้องเสวยพระสุธารสชา</p>	
		<p>ห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ</p> <p>4. ห้องอมพระราชนัดกะ</p> <p>3. ห้องเสวยพระสุธารสชา</p> <p>2. ห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ</p>	

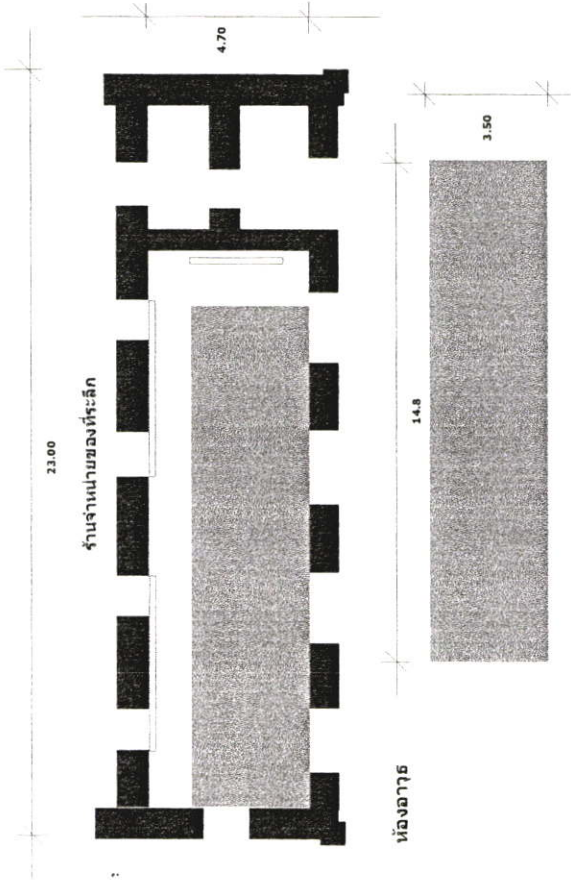
ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
		<p>ห้องนอนพระราชาชั้นตึก</p> <p>ห้องตรง</p> <p>5. ห้องสรง</p> <p>3. ห้องพักผ่อนพระอิริยาบถ 11.00</p> <p>4. ห้องทรงผมสำหรับ</p> <p>4. ห้องนอนพระราชาชั้นตึก</p> <p>5. ห้องสรง</p> <p>4. ห้องนอนพระราชาชั้นตึก</p> <p>5. ห้องสรง</p>	

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
		<p>ห้องทรงพระสำราญ</p> <p>4. ห้องนอนพระราชทานคณะ</p> <p>6. ห้องทรงพระสำราญ</p>	

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

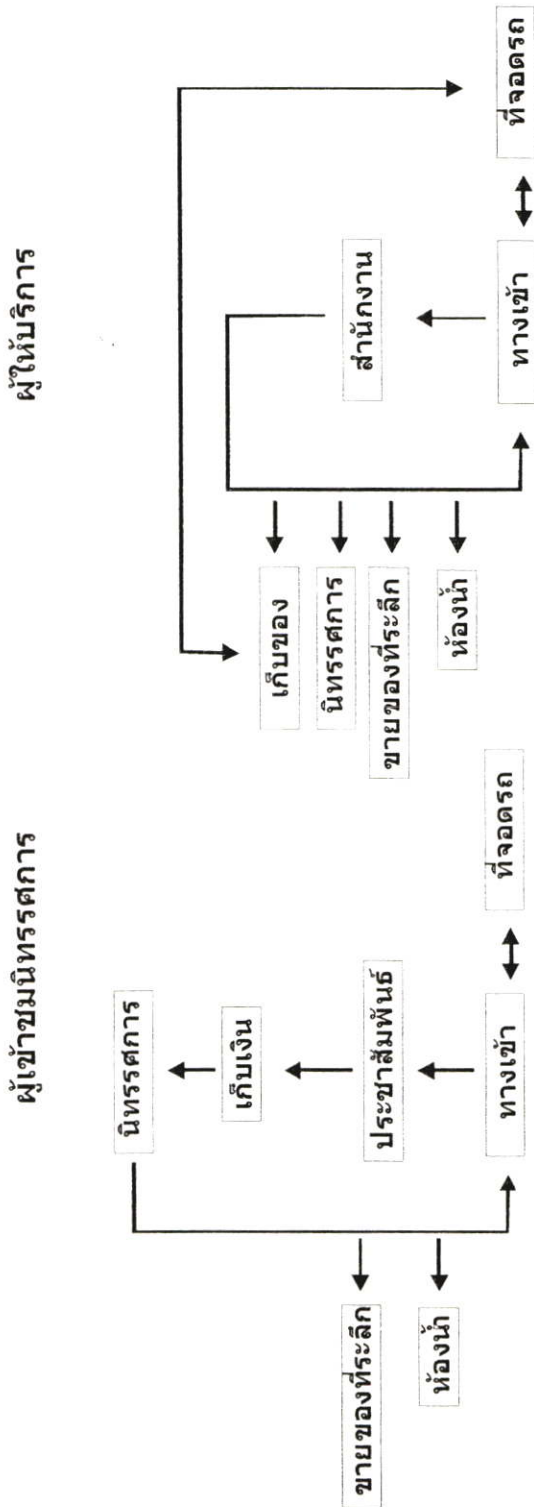
เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
<p>2. พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรค์</p> <p>ห้องอาวุธ</p> <p>ห้องบรรทม</p> <p>ห้องทรงพระอักษร</p> <p>ห้องทรงพระส้าราญ</p>		<p>ห้องอาวุธ</p> <p>23.00</p> <p>ห้องอาวุธ</p> <p>4.70</p> <p>ห้องอาวุธ</p> <p>14.8</p> <p>3.50</p> <p>จำนวนนายของที่ระลึก</p>	

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

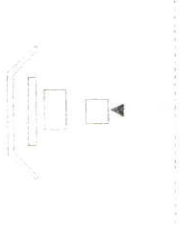
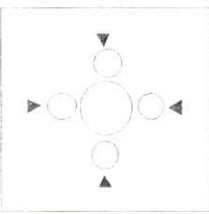
เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
		<p>ห้องบรรทมและห้องทรงพระอักษร</p> <p>ห้องบรรทมและห้องทรงพระอักษร</p>	
		<p>ห้องทรงพระสำราญ</p> <p>ห้องทรงพระสำราญ</p>	

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

แผนผังพฤติกรรมผู้เข้าชมนิทรรศการ และผู้ให้บริการ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนครศรีอยุธยา

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

พิพิธภัณฑ์วังวรดิศ			
เรื่องราวการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
แบ่งออกเป็น 2 ชั้นด้วยกันได้แก่ ชั้นที่ 1 ระเบียบด้านหลัง ห้องจีน ห้องเสวย ห้องตรง ระเบียบด้านหน้า ห้องรับแขก	1. ใช้วัตถุจริงในการจัดแสดงเพียงอย่างเดียว	พระบรมรูป 1,55X2,00 0,6X2,00 0,6X2,10 0,6X0,90 1.00	ใช้แสงธรรมชาติ 100 %
ชั้นที่ 2 ระเบียบหลัง ห้องพระบรมอัฐิและห้องพระ ห้องประชุม ห้องบรรทม ห้องที่ไม่ได้ระบุชื่อ ห้องที่(15) ห้องตรง ห้องทรงพระอักษร ห้องแต่งพระองค์		โต๊ะเก้าอี้มองได้รอบด้าน 1,20X3,90 0,45X0,45 1,95X1,95 3,00X5,35 1,90X1,90 0,80X2,20 0.60	โต๊ะและเก้าอี้กลมมองได้โดยรอบ

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
		<p>ตู้ติดผนัง</p> <p>0,45X1,20</p> <p>0,70X1,75</p> <p>0,45X2,95</p> <p>0,50X1,80</p> <p>0,65X2,90</p> <p>0,60X1,80</p> <p>0,50X1,20</p> <p>0,35X1,30</p> <p>0,60X1,20</p> <p>0,30X1,20</p> <p>0,60X1,20</p> <p>0,70X4,10</p> <p>0,60X0,95</p> <p>0,65X0,65</p> <p>0,60X1,50</p>	<p>ตู้ติดผนัง</p> <p>0.50</p>

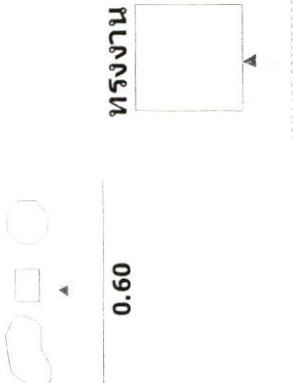

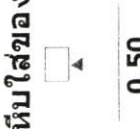

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
	<p>แก้อียาว</p> <p>0,45X1,20</p> <p>0,60X1,20</p> <p>0,70X1,40</p> <p>แก้อีติดผนัง</p> <p>0,45X0,45</p> <p>0,55X1,20</p> <p>0,60X0,60</p> <p>ภาพไม่มีคำบรรยาย</p> <p>เครื่องสุขภัณฑ์</p>	<p>แก้อียาว</p> <p>0.60</p> <p>แก้อีติดผนัง</p> <p>0.60</p> <p>ภาพถ่าย</p> <p>0.70</p> <p>เครื่องสุขภัณฑ์</p> <p>0.50</p>	

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

เรื่องรายการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
	<p>นาฬิกาตั้งพื้น</p> <p>0.30X0.50</p> <p>โต๊ะติดผนัง</p> <p>0.45X0.45</p> <p>0.60X0.60</p> <p>0.50X0.80</p> <p>0.45X0.60</p> <p>0.80X1.00</p> <p>0.65X0.65</p> <p>0.60X1.20</p> <p>0.40X1.20</p> <p>0.60X0.90</p> <p>1.00X1.60</p> <p>0.40X0.55</p>	<p>นาฬิกาตั้งพื้น</p> <p>โต๊ะติดผนัง</p> 	

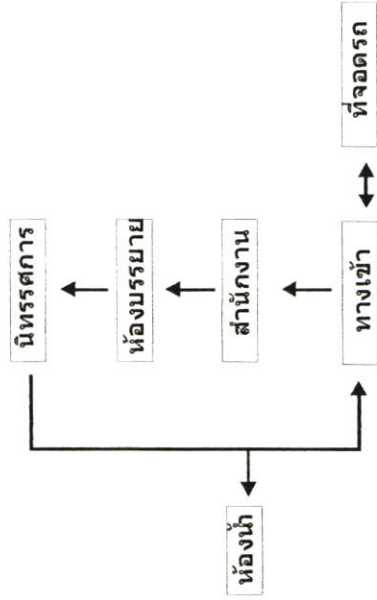
ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

รายการการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง
	<p>โต๊ะติดผนัง 8 เหลี่ยม ศก.0,75</p> <p>ที่ทรงงาน 1,80X1,80</p> <p>แปล 0,70X1,00</p> <p>หีบใส่ของ 0,40X0,50</p> <p>มุ้ง 0,70X0,90</p>	<p>โต๊ะติดผนัง โต๊ะ8เหลี่ยมติดผนัง</p> <p>ทรงงาน</p> <p>แปล</p> <p>หีบใส่ของ</p> <p>มุ้งผ้า</p> 	

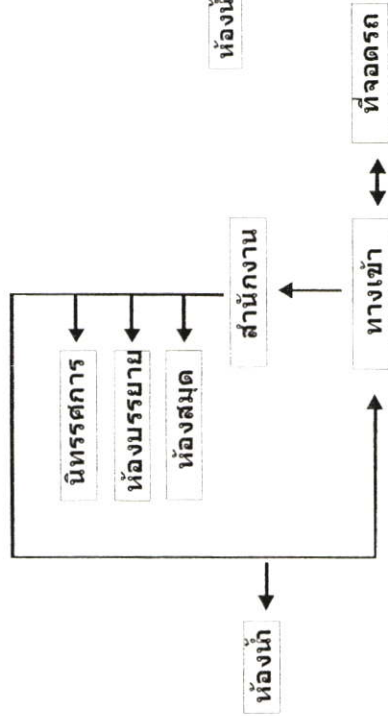
ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

แผนผังพฤติกรรมผู้เข้าชมนิทรรศการ และผู้ให้บริการ ภายในพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์

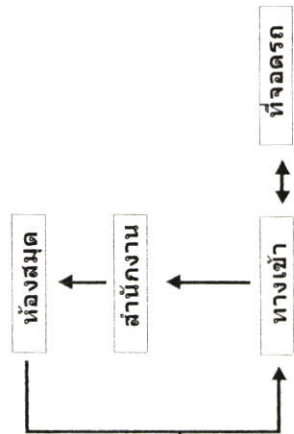
ผู้เข้าชมนิทรรศการเป็นคณะ

ผู้ให้บริการ

ผู้เข้าชมห้องสมุด

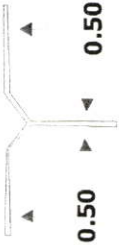

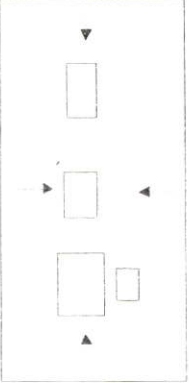

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์			
รายการการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองเห็น	แสง
1, พระบรมรูป 2, พระราชประวัติ 3, เครื่องใช้ส่วนพระองค์ 4, เครื่องบรรณาธิการ	1, ใช้วัตถุจริงในการจัดแสดง 2, ใช้บอร์ดภาพพร้อมคำบรรยาย	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>ขนาดพระองค์</p> <p>2.70 6.55</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>ขนาดระยะในการมองเห็น</p> <p>2.50 2.50 2.00</p> </div> </div> <div style="margin-top: 20px;"> <p>พระแท่นบรรทม</p> <p>เครื่องบรรณาธิการ</p> <p>พระแท่นบรรทม</p> <p>ชุดรับแขก</p> <p>เครื่องบรรณาธิการ</p> <p>พระบรมรูป และ โต๊ะบูชา</p> <p>1.00</p> </div>	ใช้แสงธรรมชาติ 100 %

พระบรมรูป
1, 20X2,00

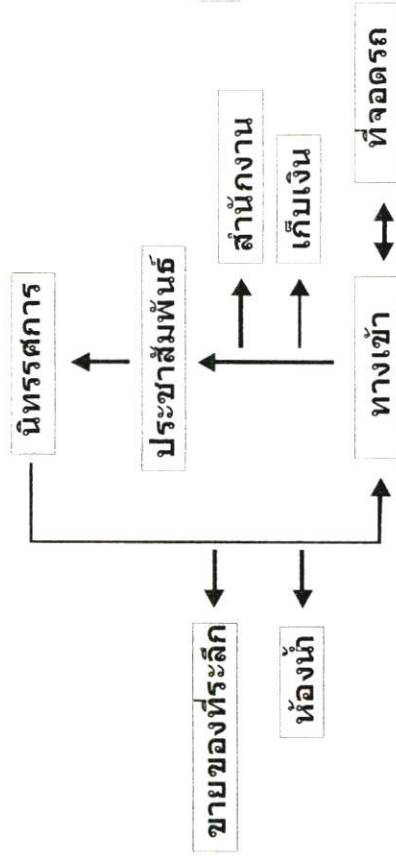
ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

รายการการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	ขนาด และ ระยะในการมองวัตถุ	แสง	
		<p>ตู้ติดผนัง 1,00X2,00 0,70X1,30</p> <p>บอร์ดภาพพร้อมคำบรรยาย 1,30X2,30</p> <p>ตู้แปดเหลี่ยม ศก.0,75</p> <p>โต๊ะมองได้โดยรอบ 0,95X1,10 0,45X0,65 0,45X0,80</p>	<p>ตู้ติดผนัง</p> <p>0.50</p> <p>บอร์ดภาพและคำบรรยาย</p> <p>0.50 0.50</p> <p>โต๊ะ8เหลี่ยมติดผนัง</p> <p>0.60</p> <p>โต๊ะมองได้โดยรอบ</p> <p>0.60</p>	

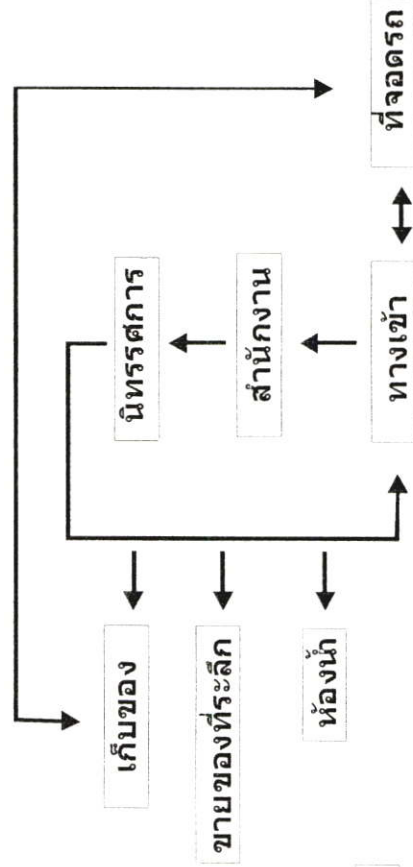
ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

แผนผังพฤติกรรมของผู้เข้าชมนิทรรศการ และผู้ให้บริการ ภายในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์

ผู้เข้าชมนิทรรศการ

ผู้ให้บริการ

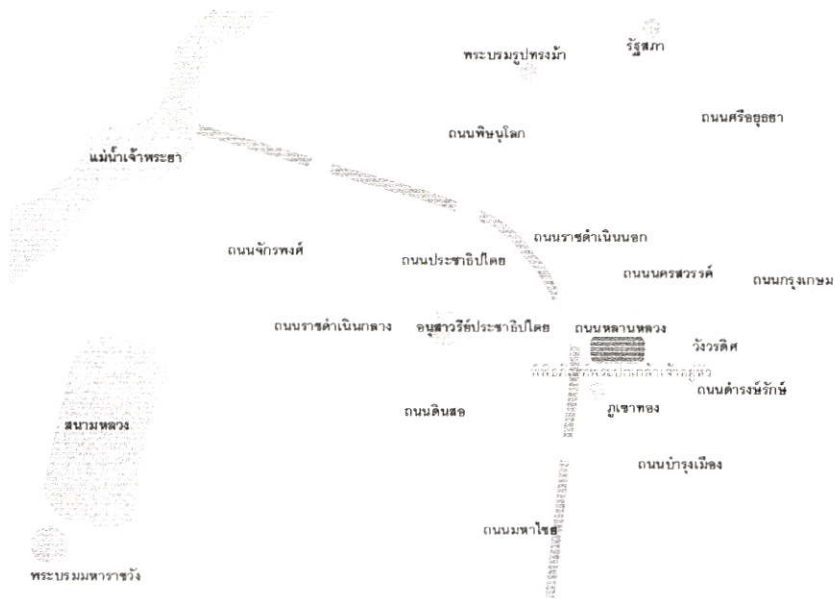

กลุ่มที่ 3 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์ และ เทคนิคการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ที่ไม่มีผลกระทบต่ออาคารอนุรักษ์ ประกอบด้วย

พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

สถานที่ตั้ง

อาคารอนุรักษ์กรมโยธาธิการนี้ตั้งอยู่ที่เลขที่ 2 เวิ้งสะพานผ่านฟ้าลีลาศด้านตะวันออก ระหว่างมุมถนนหลานหลวงและ ถนนดำรงรักษ์บรรจบกับถนนราชดำเนิน แขวงโสมนัส เขต ป้อมปราบศัตรูพ่าย เนื้อที่ 1008 ตารางวา

ภาพที่ 2.419 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประวัติพิพิธภัณฑ์

อาคารหลังนี้ก่อสร้างโดยกรมพระคลังข้างที่ (ปัจจุบันคือสำนักงานพระคลังข้างที่ สำนักหนึ่ง) เมื่อปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อพุทธศักราช 2455 ในที่ดินของกรมพระคลังข้างที่ เพื่อให้ห้างยอนแซมสัน ซึ่งเป็นห้างตัดเย็บเสื้อผ้าเข้าดำเนินกิจการ จนถึงพุทธศักราช 2469 ห้างสุธาดีลขายสุภภัณฑ์ ได้เข้าดำเนินกิจการต่อ และหมดสัญญาเช่าในปีพุทธศักราช 2476 ต่อมา กรมโยธาธิการ (ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็นกรมโยธาธิการ) ได้ขอเช่าอาคารดังกล่าวต่อเพื่อเป็นที่ทำการ โดยได้ซ่อมแซมและอนุรักษ์ให้คงคุณค่าตามแบบสถาปัตยกรรมเดิมตลอดมา ดังนั้น ในพุทธศักราช 2525 คณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ ครั้นพุทธศักราช 2535 กรมโยธาธิการได้ย้ายที่ทำการไปตั้งอยู่ ณ ถนนพระรามที่ 6 เขตพญาไท อาคารอนุรักษ์กรมโยธาธิการจึงว่างลง สถาบันพระปกเกล้า ได้รับโอนอำนาจการดำเนินงานพิพิธภัณฑ์ฯ ให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของสถาบันฯ และได้รับความอนุเคราะห์ จากกรมโยธาธิการ ให้ใช้อาคารของกรมโยธาธิการ บริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศ เป็นที่ทำการของพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อจัดแสดงพระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ เครื่องราชภัณฑ์ และวัตถุสิ่งของส่วนพระองค์ และเป็นแหล่งศูนย์รวมข้อมูลการศึกษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่และบริการข้อมูลที่เกี่ยวข้อง พระปกเกล้าศึกษา ตลอดจนพัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง ระบบอบประชาธิปไตยของประเทศไทย

วิสัยทัศน์

"เรามุ่งมั่นในการปรับปรุงพัฒนา และให้บริการเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระปกเกล้าศึกษาอย่างต่อเนื่อง"

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่และขยายผล องค์ความรู้ เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระปกเกล้าศึกษา ไปสู่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ
2. เพื่อเป็นศูนย์ให้บริการข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระปกเกล้าศึกษา ตลอดจนพัฒนาการการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย แก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ
3. เพื่อเป็นศูนย์กลางความร่วมมือ และประสานงาน ของเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และหน่วยงานอื่นๆ ตลอดจน สนับสนุนการเรียนรู้เกี่ยวกับพระปกเกล้าศึกษา และพัฒนาการการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย

หัวข้อในการจัดแสดง

แบ่งอาคารออกเป็น 3 ชั้น ซึ่งพิพิธภัณฑ์พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการจัดแสดง 2 ชั้น คือมีชั้นที่ 2 และชั้นที่ 3 มีรายละเอียดดังนี้

ชั้นที่ 2

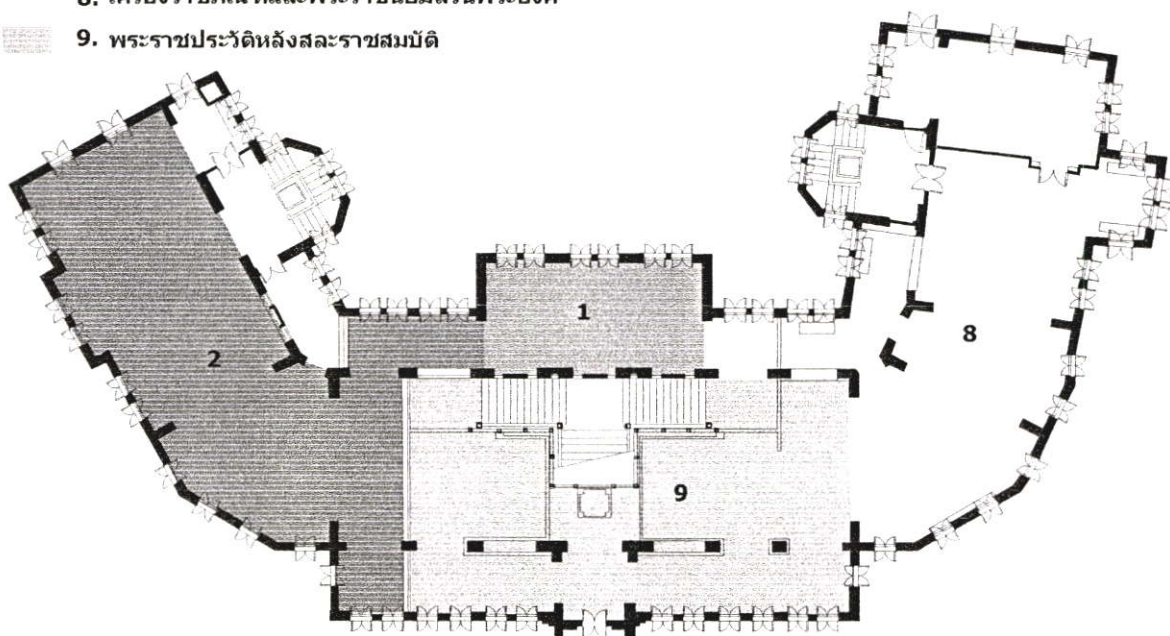
การสืบราชสันตติวงศ์

พระราชประวัติก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์

เครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์

พระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ

- 1. การสืบราชสันตติวงศ์
- 2. พระราชประวัติก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์
- 8. เครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์
- 9. พระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ

ภาพที่ 2.420 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวชั้นที่ 2

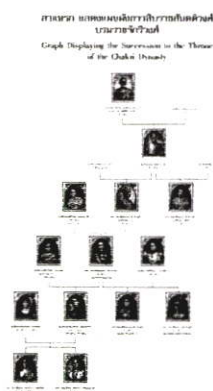
เรื่องราวในการจัดแสดง

1. การสืบราชสันตติวงศ์

แสดงเรื่องการสืบราชสันตติวงศ์ พระมหากษัตริย์ไทยแห่งราชวงศ์จักรี นับแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมบรมวงศ์ ถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน

ภาพที่ 2.421 แสดงภาพเรื่องราวในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทั้งหมด

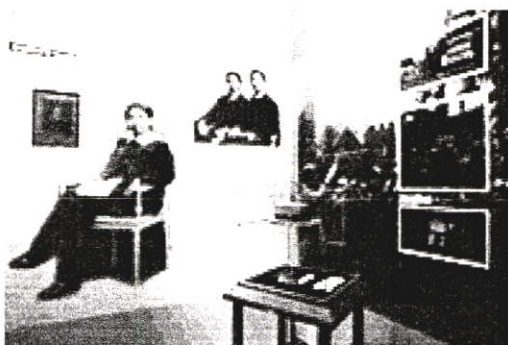
ภาพที่ 2.422 แสดงภาพสายสกุลของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

2. พระราชประวัติก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์

แสดงพระราชประวัติสมัยทรงพระเยาว์ ทรงเข้ารับการศึกษา ทรงผนวช ทรงอภิเษกสมรส และทรงรับราชการ

ภาพที่ 2.423 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

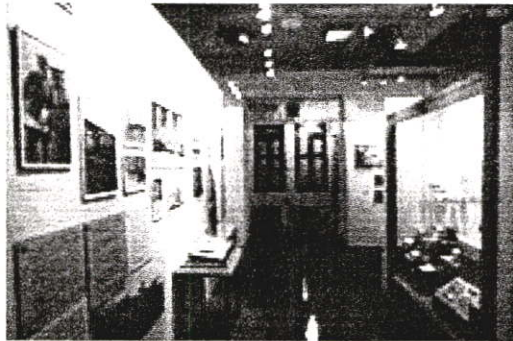
ภาพที่ 2.424 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 2.425 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 2.426 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 2.427 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 2.428 แสดงภาพพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

8 . เครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิมมส่วนพระองค์

แสดงพระราชจริยวัตร และพระราชนิมมส่วนพระองค์ด้านการภาพยนตร์ การดนตรี การกีฬา และการทรงพระอักษร

ภาพที่ 2.429 แสดงภาพเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิมมส่วนพระองค์

ภาพที่ 2.430 แสดงภาพเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิมมส่วนพระองค์

ภาพที่ 2.431 แสดงภาพเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิมมส่วนพระองค์

9 . พระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ

แสดงเรื่องการดำรงพระชนม์ชีพ หลังทรงสละราชสมบัติ และเสด็จสวรรคต ณ ประเทศ
อังกฤษ

ภาพที่ 2.432 แสดงภาพพระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ

ภาพที่ 2.433 แสดงภาพพระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ

ภาพที่ 2.434 แสดงภาพพระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ

ชั้นที่ 3

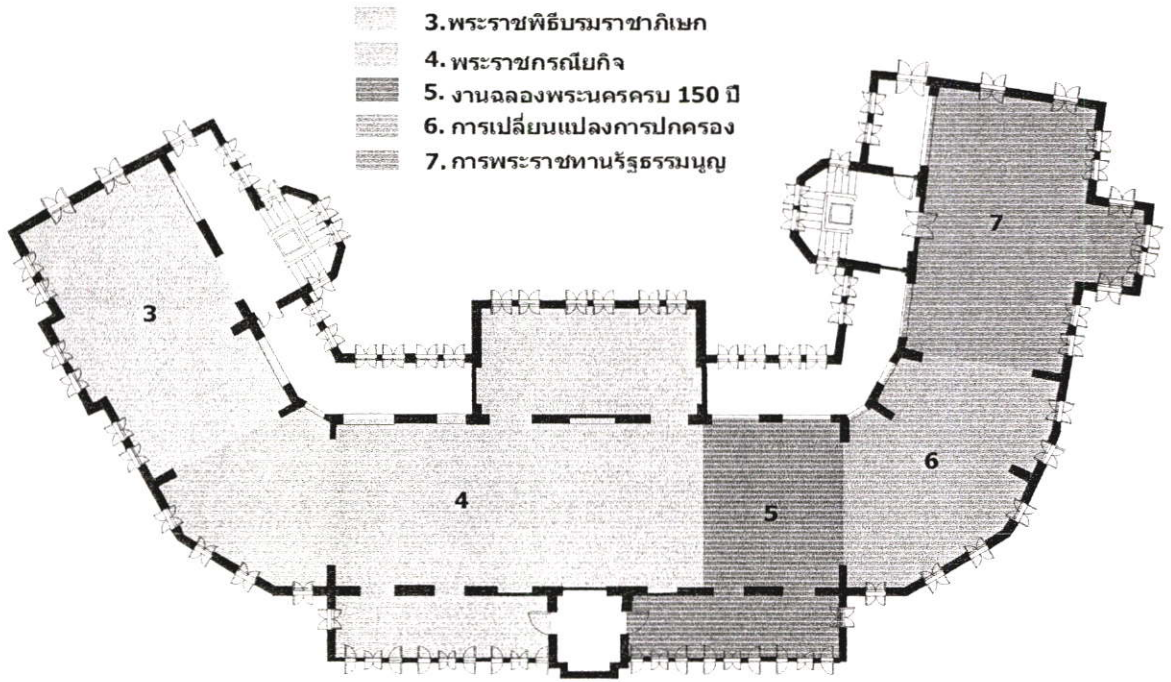
พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

พระราชกรณียกิจ

งานฉลองพระนครครบ 150 ปี

การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

การพระราชทานรัฐธรรมนูญ

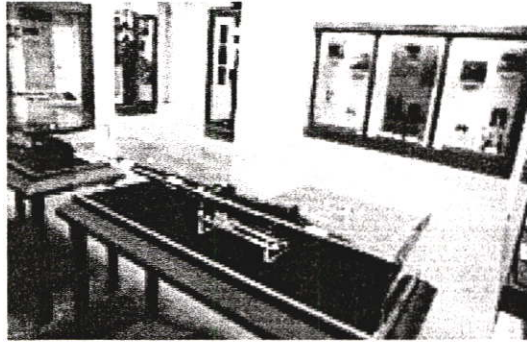

ภาพที่ 2.435 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ชั้นที่ 3

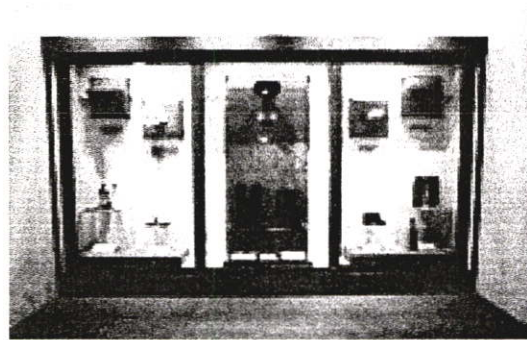
เรื่องราวในการจัดแสดง

3. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

แสดงเรื่องพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองสิริราชสมบัติ และพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ภาพที่ 2.436 แสดงภาพพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

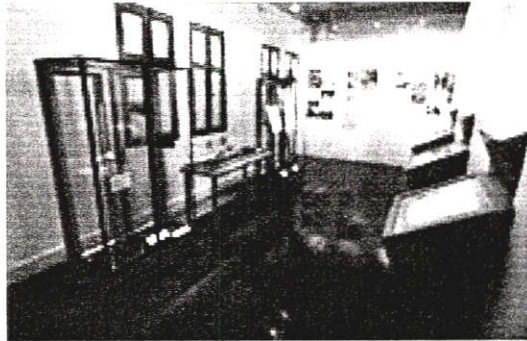
ภาพที่ 2.437 แสดงภาพพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ภาพที่ 2.438 แสดงภาพพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

4 . พระราชกรณียกิจ

แสดงพระราชกรณียกิจด้านการพัฒนาประเทศ การศาสนา การศึกษา การทหาร การสื่อสารและคมนาคม ตลอดจนการแก้ไขปัญหเศรษฐกิจ การเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรตามท้องถิ่นต่างๆ และการเจริญสัมพันธไมตรีกับต่างประเทศ

ภาพที่ 2.439 แสดงภาพพระราชกรณียกิจ

ภาพที่ 2.440 แสดงภาพพระราชกรณียกิจ

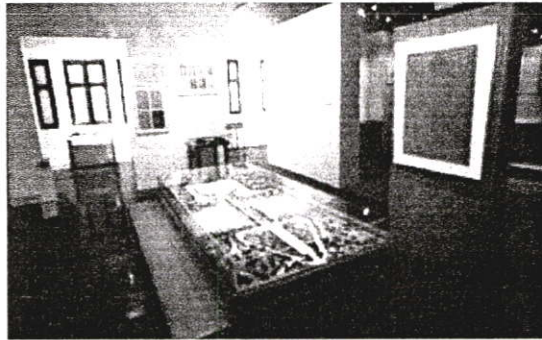
ภาพที่ 2.441 แสดงภาพพระราชกรณียกิจ

5. งานฉลองพระนครครบ 150 ปี

แสดงเรื่องการสร้างสะพานพุทธยอดฟ้าและพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชการบูรณปฏิสังขรณ์วัดและพระบรมมหาราชวัง ในโอกาสเฉลิมฉลองสมโภชพระมหานคร ครบ 150 ปี พ.ศ. 2475

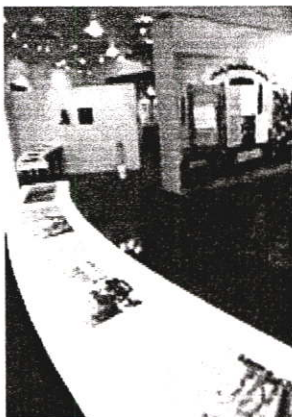
ภาพที่ 2.442 แสดงภาพงานฉลองพระนครครบ 150 ปี

ภาพที่ 2.443 แสดงภาพงานฉลองพระนครครบ 150 ปี

6 . การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

แสดงเรื่องหัวเลี้ยวหัวต่อ และการเปลี่ยนแปลงการปกครองในระบบ
สมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตยโดยคณะราษฎร

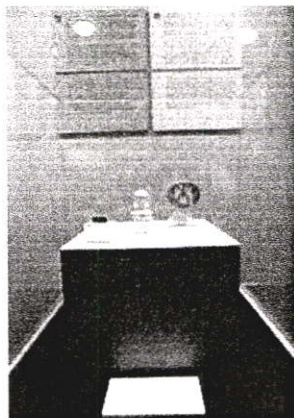
ภาพที่ 2.444 แสดงภาพการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

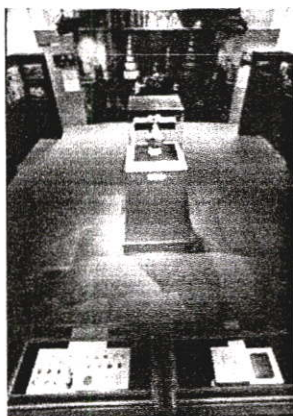
ภาพที่ 2.445 แสดงภาพการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

7 . การพระราชทานรัฐธรรมนูญ

แสดงพระราชปณิธานที่จะพระราชทานอำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศให้แก่ประชาชน และการพระราชทานรัฐธรรมนูญ ฉบับถาวรฉบับแรกแห่งราชอาณาจักรสยาม

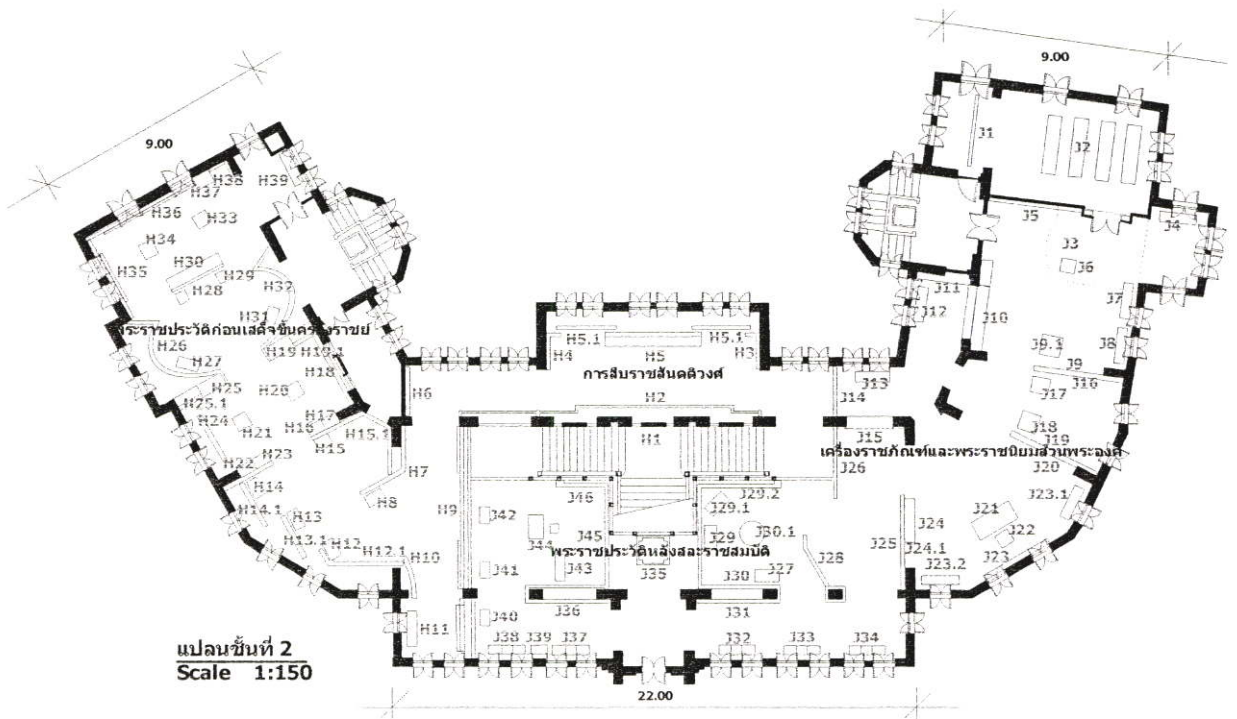

ภาพที่ 2.446 แสดงภาพการพระราชทานรัฐธรรมนูญ

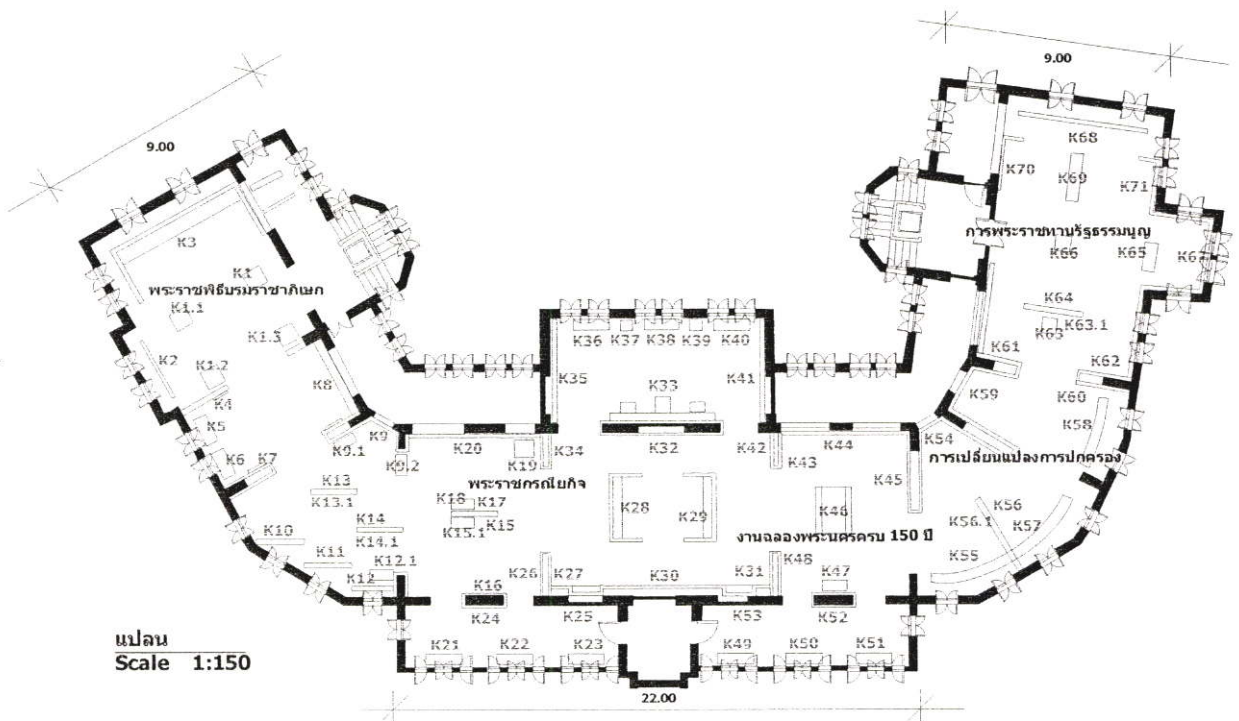
ภาพที่ 2.447 แสดงภาพการพระราชทานรัฐธรรมนูญ

ผังในการจัดแสดง มี 2 ชั้น คือ
ชั้นที่ 2

ภาพที่ 2.448 แสดงภาพผังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว
ชั้นที่ 2

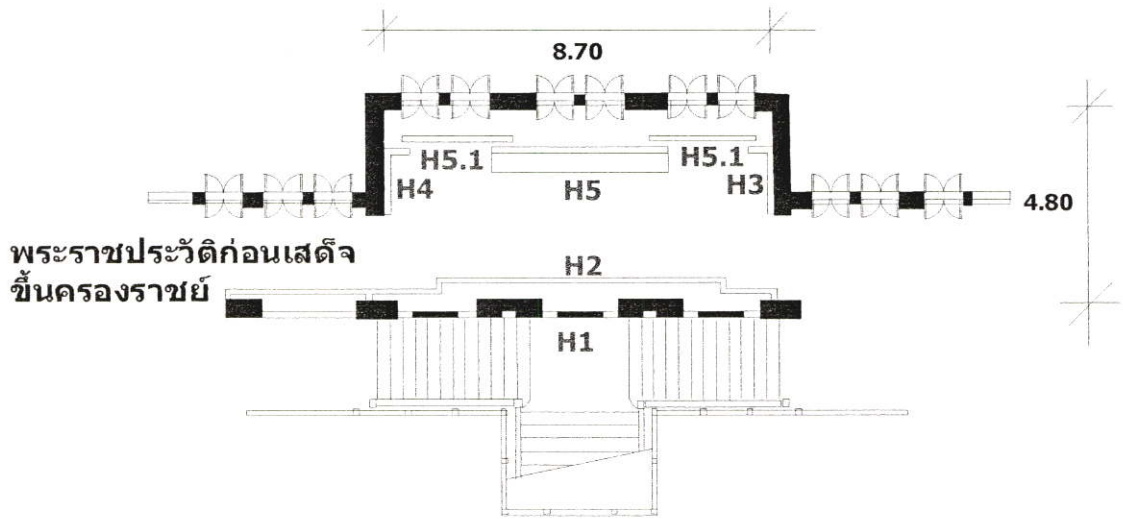
ชั้นที่ 3

ภาพที่ 2.449 แสดงภาพผังการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้า
อยู่หัว ชั้นที่ 3

แบบขยายแปลน และวิธีการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว

1. การสืบราชสันตติวงศ์

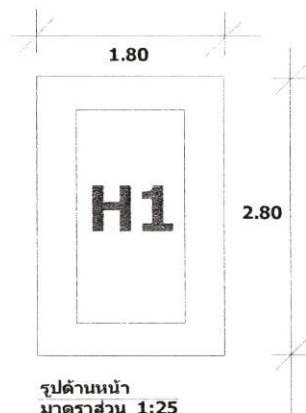

ผังขยายการสืบราชสันตติวงศ์

ภาพที่ 2.450 แสดงภาพขยายแบบแปลนการสืบราชสันตติวงศ์

วิธีในการจัดแสดง

H1 แสดงภาพแขวนและพระบรมสาทิสลักษณ์และคำประกาศสละราชสมบัติ

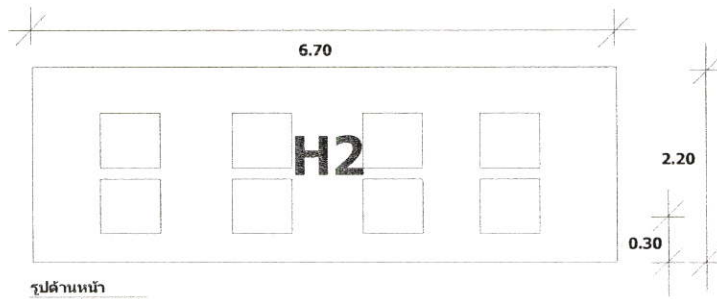

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

**H1. แสดงภาพแขวนพระบรมสาทิสลักษณ์
และคำประกาศสละราชสมบัติ**

ภาพที่ 2.451 แสดงภาพแขวนและพระบรมสาทิสลักษณ์และคำประกาศสละราชสมบัติ

H2 รวมหัวเรื่องในการจัดแสดงเป็นภาพ

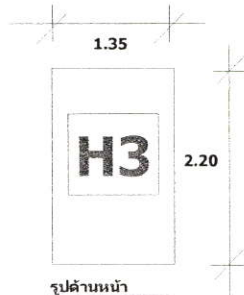

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

H2. รวมหัวเรื่องในการจัดแสดงเป็นภาพ

ภาพที่ 2.452 แสดงภาพรวมหัวเรื่องในการจัดแสดงเป็นภาพ

H3 จอภาพ

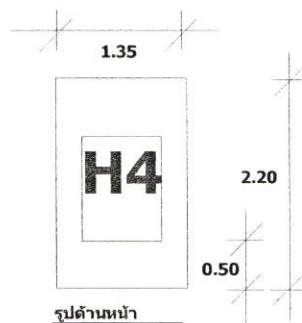

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

H3. กว้าง 15 ซม. ด้านหลังกรุลามินัด
ด้านหน้าเป็นจอรับภาพกระจกติดสติ๊กเกอร์

ภาพที่ 2.453 แสดงภาพจอภาพ

H4 แผงฝังการสืบค้นตติวงศ์

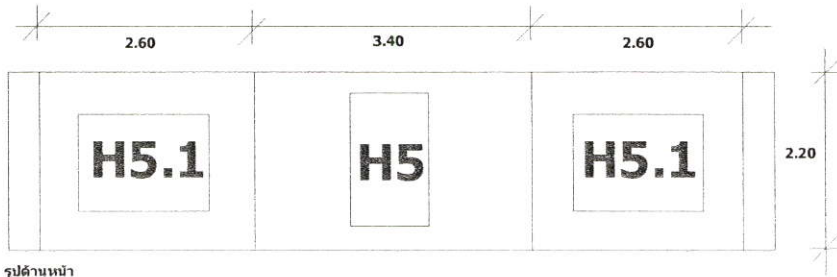
รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

H4จอภาพ

ภาพที่ 2.454 แสดงภาพแผงฝังการสืบค้นตติวงศ์

H5 แสดงภาพพระบรมสาทิสลักษณ์

H5.1 จอภาพ

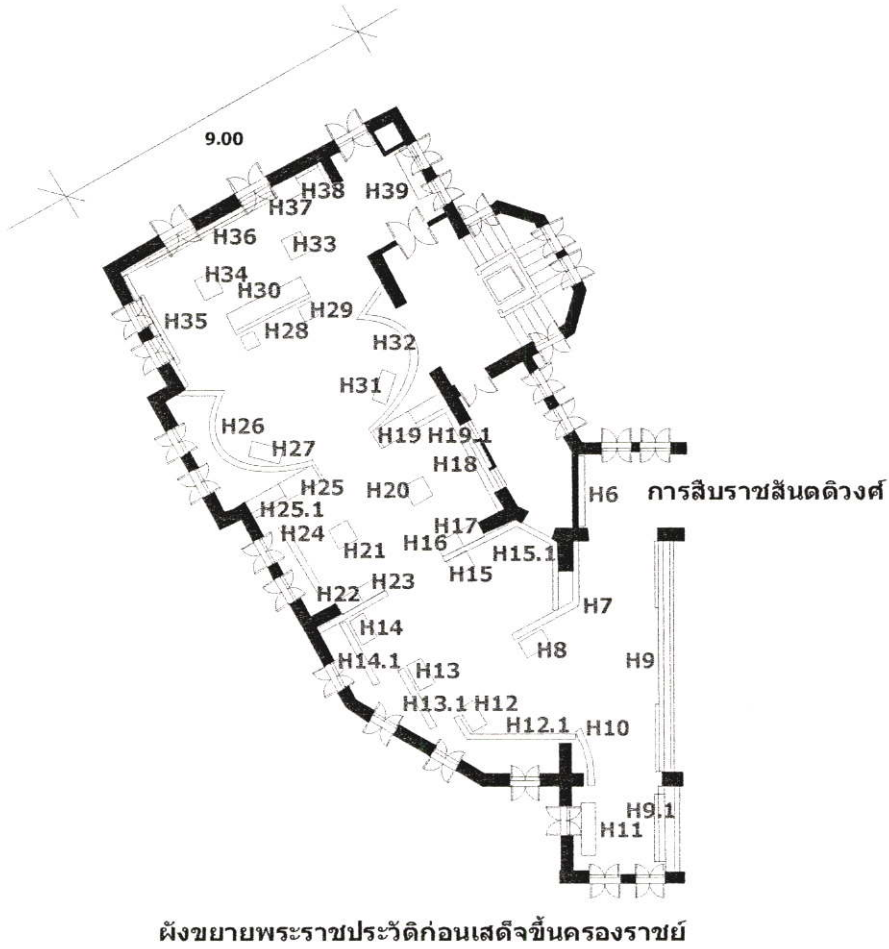
รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

H5. แสดงภาพพระบรมสาทิสลักษณ์

H5.1. กล้องแฟงหนา 15 ซม. ด้านหลังกรุลามิเนต
ด้านหน้าเป็นจอรับภาพกระจกติดสติ๊กเกอร์

ภาพที่ 2.455 แสดงภาพจอภาพ

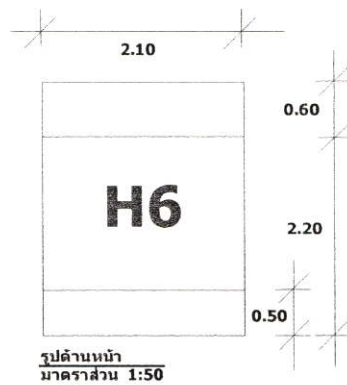
2.พระราชประวัติก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์

ภาพที่ 2.456 แสดงภาพขยายแบบแปลนพระราชประวัติก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์

วิธีในการจัดแสดง

H6 การศึกษาของราชกุมาร

H6 แผงแสดงการศึกษาของราชกุมาร
(โดยสมเด็จพระยาตำราง)

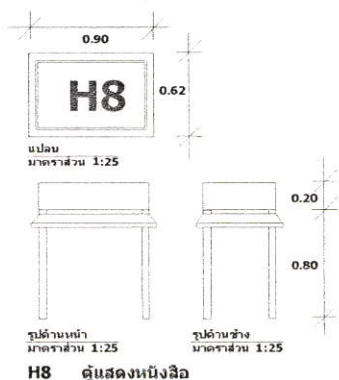
ภาพที่ 2.457 แสดงภาพการศึกษาของราชกุมาร (โดยสมเด็จพระยาตำราง)

H7 พระราชพิธีมหามงคลโสกันต์

ภาพที่ 2.458 แสดงภาพพระราชพิธีมหามงคลโสกันต์

H8 แท่นแสดงการศึกษาของราชกุมาร (โดยสมเด็จพระยาตำรา)

ภาพที่ 2.459 แสดงภาพแท่นแสดงการศึกษาของราชกุมาร (โดยสมเด็จพระยาตำรา)

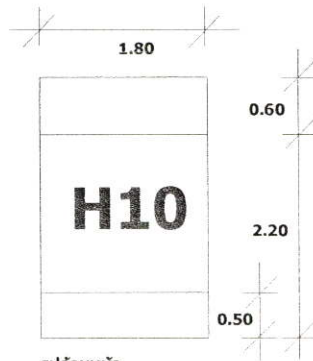
H9 พระราชสมภพและวิฤตการณ์ รศ.112

H9.1 ตู้กระจกและโทรทัศน์พระราชสมภพและวิฤตการณ์ รศ.112

ภาพที่ 2.460 แสดงภาพตู้กระจกและโทรทัศน์พระราชสมภพและวิฤตการณ์ รศ.112

H10 การศึกษาของพระเจ้าลูกเธอ

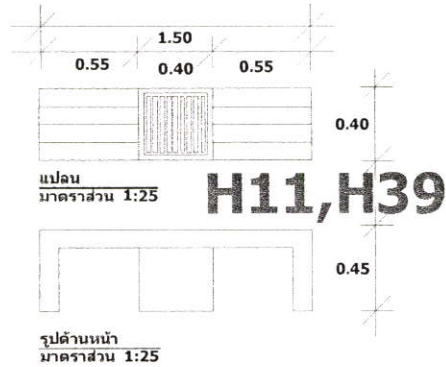

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

H10 แผงแสดงการศึกษา
ของพระเจ้าลูกยาเธอ

ภาพที่ 2.461 แสดงภาพการศึกษาของพระเจ้าลูกเธอ

H11,H39 เก้าอี้นั่งพัก

แปลน
มาตราส่วน 1:25

H11,H39

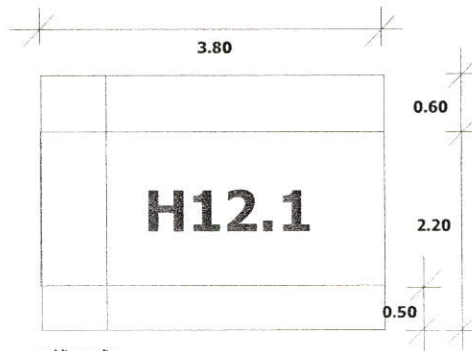
รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

H11,H39 เก้าอี้นั่งพัก

ภาพที่ 2.462 แสดงภาพเก้าอี้นั่งพัก

H12 ตู้แสดงเกี่ยวกับเครื่องเขียน (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H8)

H12.1 แผงแสดงเกี่ยวกับโรงเรียนนายร้อย

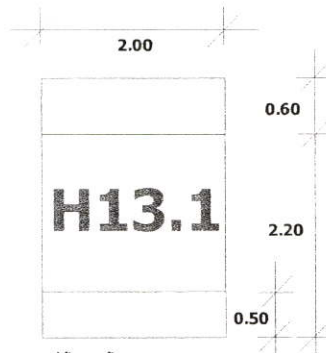
รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

H12.1 แผงแสดงโรงเรียนนายร้อย

ภาพที่ 2.463 แสดงภาพแผงแสดงเกี่ยวกับโรงเรียนนายร้อย

H13 ตู้แสดงงานเครื่องทรงพระอักษร (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H8, H12)

H13.1 แผงแสดงงานการศึกษาพื้นฐานในยุโรป

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

H13.1 แผงแสดงการศึกษา
พื้นฐานในยุโรป

ภาพที่ 2.464 แสดงภาพแผงแสดงงานการศึกษาพื้นฐานในยุโรป

H14 ตู้แสดงหมวก (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H8, H12, H14)

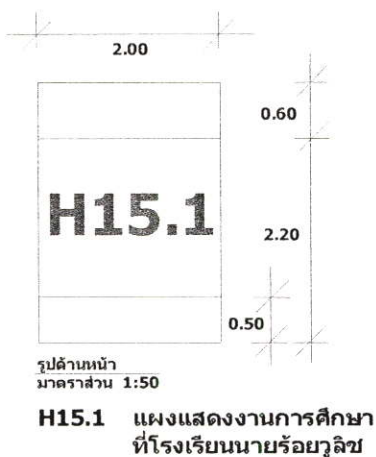
H14.1 แผงแสดงงาน ETON COLLAGE

ภาพที่ 2.465 แสดงภาพแผงแสดงงาน ETON COLLAGE

H15 ตู้แสดงฉลองพระองค์ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H8, H12, H14)

H15.1 แผงแสดงงานการศึกษาที่โรงเรียนนายร้อยวุฒิช

ภาพที่ 2.466 แสดงภาพแผงแสดงงานการศึกษาที่โรงเรียนนายร้อยวุฒิช

H16 ตู้แสดงงานทรงผนวช

ภาพที่ 2.467 แสดงภาพตู้แสดงงานทรงผนวช

H17 ตู้แสดงจิ๋วรณ์ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H16)

H18 แผงแสดงงานหนังสือพระธรรม

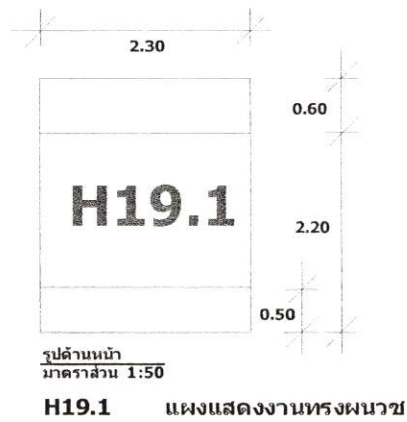
ภาพที่ 2.468 แสดงภาพแผงแสดงงานหนังสือพระธรรม

H19 ตู้แสดงงานหนังสือพระธรรม

ภาพที่ 2.469 แสดงภาพตู้แสดงงานหนังสือพระธรรม

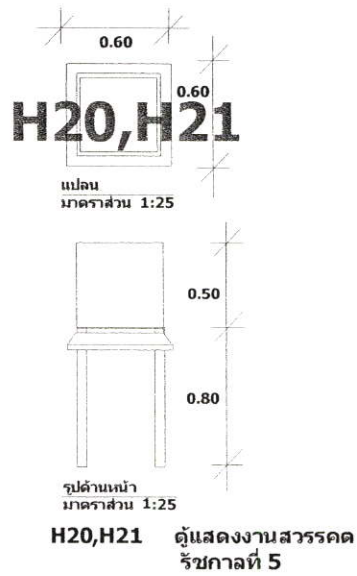
H19.1 แผงแสดงงานทรงผนวช

ภาพที่ 2.470 แสดงภาพแผงแสดงงานทรงผนวช

H20 ตู้แสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5

H21 ตู้แสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5

ภาพที่ 2.471 แสดงภาพตู้แสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5

H22 ตู้แสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5 (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H16, H17)

H23 ตู้แสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5 (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H16, H17, H22)

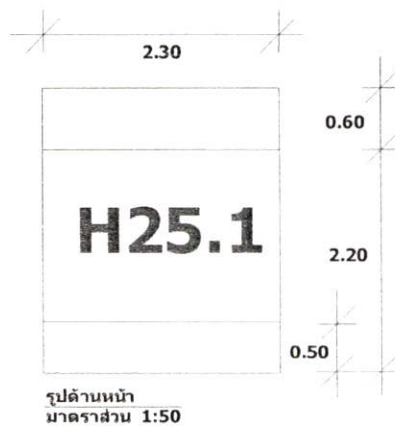
H24 แผงแสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5

ภาพที่ 2.472 แสดงภาพแผงแสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5

H25 ตู้แสดงงานแผ่นประกาศ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H19)

H25.1 แผงแสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5

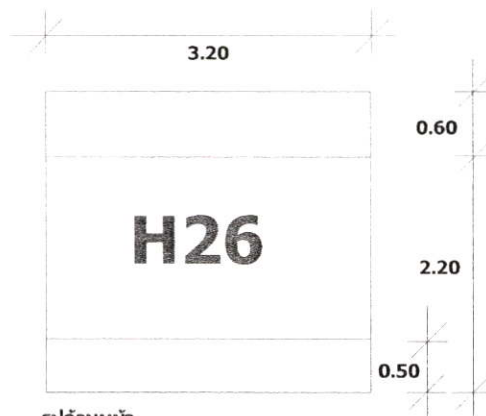

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

H25.1 แผงแสดงงานสวรรคต
ของรัชกาลที่ 5

ภาพที่ 2.473 แสดงภาพแผงแสดงงานสวรรคตรัชกาลที่ 5

H26 แผงแสดงงานอภิเษกสมรส

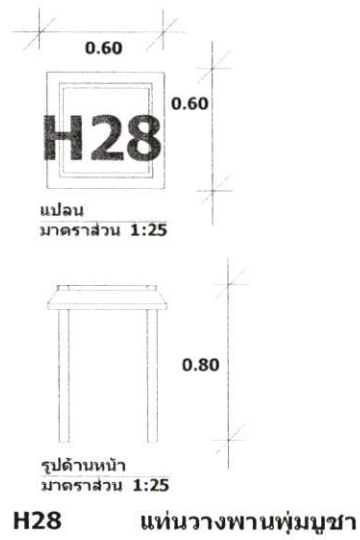
รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

H26 แผงแสดงงานอภิเษกสมรส

ภาพที่ 2.474 แสดงภาพแผงแสดงงานอภิเษกสมรส

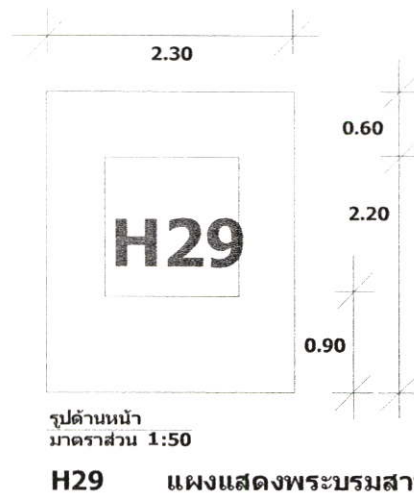
H27 ตู้แสดงงานอภิเษกสมรส (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H19, H25)

H28 ตู้วางพานพุ่มบูชาแสดงภาพส่วนพระองค์

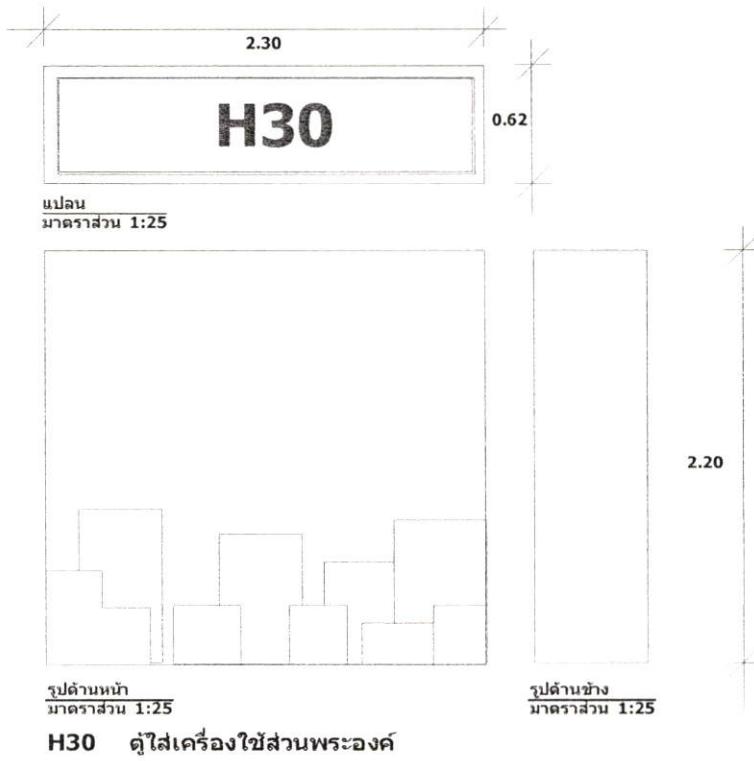
ภาพที่ 2.475 แสดงภาพตู้วางพานพุ่มบูชาแสดงภาพส่วนพระองค์

H29 แผงพระบรมสาทิสลักษณ์

ภาพที่ 2.476 แสดงภาพแผงพระบรมสาทิสลักษณ์

H30 ตู้แสดงเครื่องใช้

ภาพที่ 2.477 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องใช้

H31 ตู้แสดงพระราชวังสุโขทัย (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ H19, H25, H27)

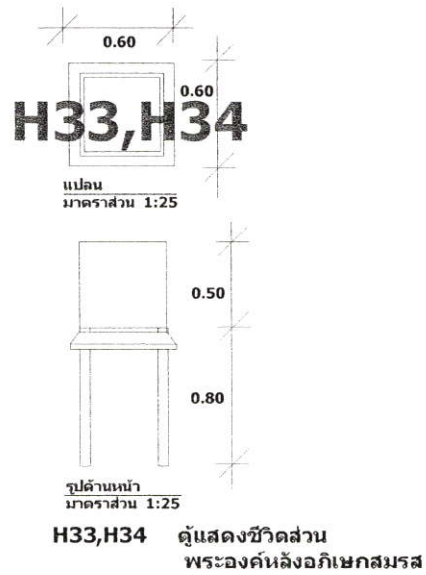
H32 แผงแสดงพระราชวังสุโขทัย

ภาพที่ 2.478 แสดงภาพแผงแสดงพระราชวังสุโขทัย

H33 ตู้แสดงชีวิตส่วนพระองค์หลังอภิเชกสมรส

H34 ตู้แสดงชีวิตส่วนพระองค์หลังอภิเชกสมรส

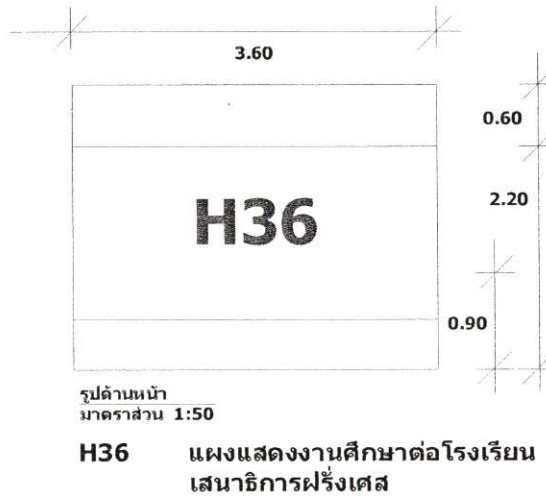
ภาพที่ 2.479 แสดงภาพตู้แสดงชีวิตส่วนพระองค์หลังอภิเชกสมรส

H35 แผงแสดงชีวิตส่วนพระองค์หลังอภิเชกสมรส

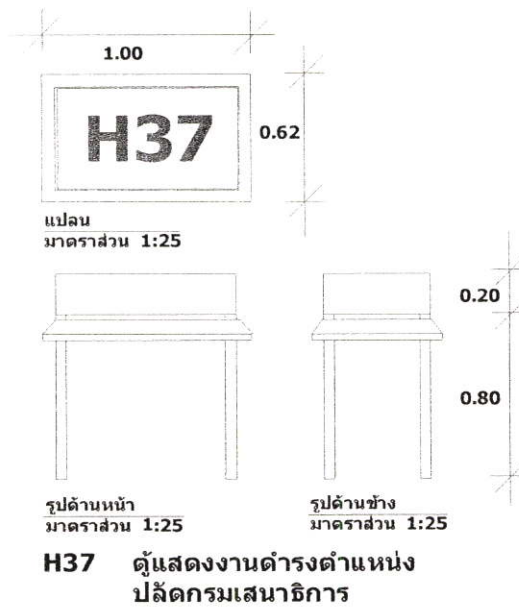
ภาพที่ 2.480 แสดงภาพแผงแสดงชีวิตส่วนพระองค์หลังอภิเชกสมรส

H36 แผงแสดงการศึกษาต่อโรงเรียนเสนาธิการฝรั่งเศส

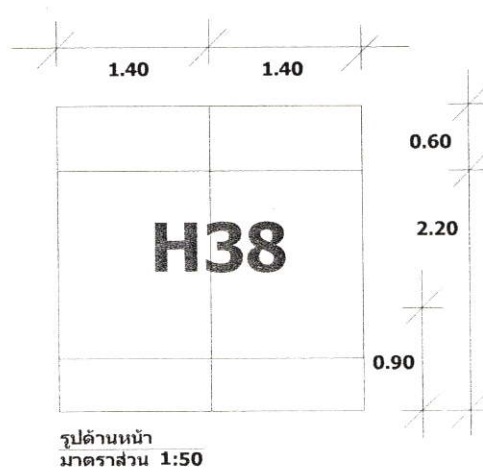
ภาพที่ 2.481 แสดงภาพแผงแสดงการศึกษาต่อโรงเรียนเสนาธิการฝรั่งเศส

H37 ตู้การแสดงผลงานดำรงตำแหน่งปลัดกรมเสนาธิการ

ภาพที่ 2.482 แสดงภาพตู้การแสดงผลงานดำรงตำแหน่งปลัดกรมเสนาธิการ

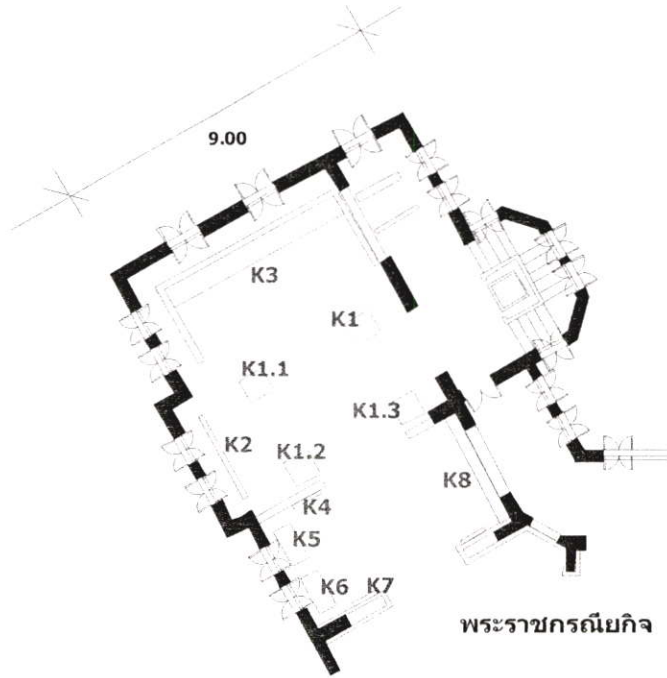
H38 แผนผังงานดำรงตำแหน่งปลัดกรมเสนาธิการ

H38 แผนผังงานดำรงตำแหน่ง
ปลัดกรมเสนาธิการ

ภาพที่ 2.483 แสดงภาพแผนผังงานดำรงตำแหน่งปลัดกรมเสนาธิการ

3. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก

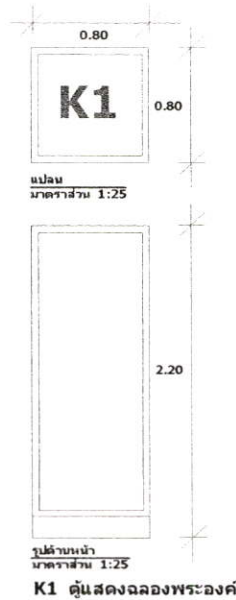

ผังขยายพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

ภาพที่ 2.484 แสดงภาพขยายแบบแปลนพระราชพิธีบรมราชาภิเษก

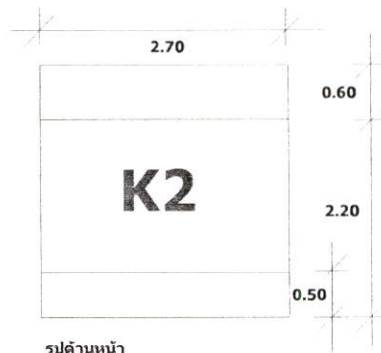
วิธีในการจัดแสดง

K1 ตู้แสดงฉลองพระองค์ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

ภาพที่ 2.485 แสดงภาพตู้แสดงฉลองพระองค์ทหารมหาดเล็กรักษาพระองค์

- K1.1 ตู้แสดงเหรียญตราจากรี (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K1)
 K1.2 ตู้ฉลองพระองค์เต็มยศจอมพลทหารบก(ขนาดและรูปแบบเหมือนกับK1,K1.1)
 K1.3 ตู้ฉลองพระองค์เต็มยศจอมพลทหารเรือ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K1, K1.1, K1.2)
 K2 แผงแสดงเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

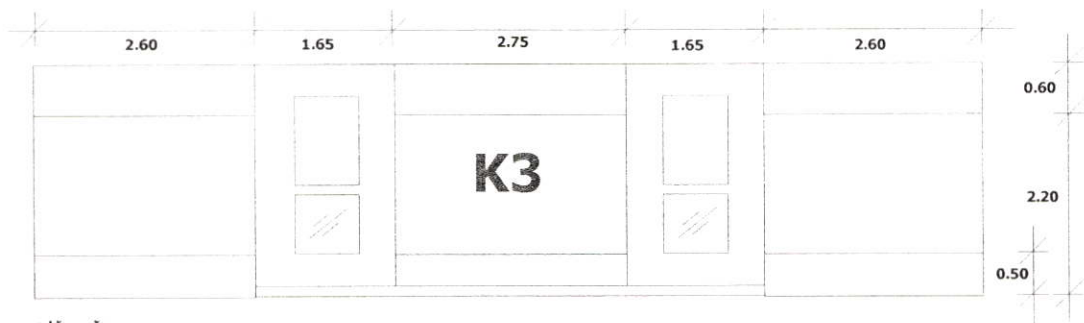

รูปด้านหน้า
 มาตรฐาน 1:50

K2 แผงแสดงเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

ภาพที่ 2.486 แสดงภาพแผงแสดงเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์

- K3 แผงแสดงเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ

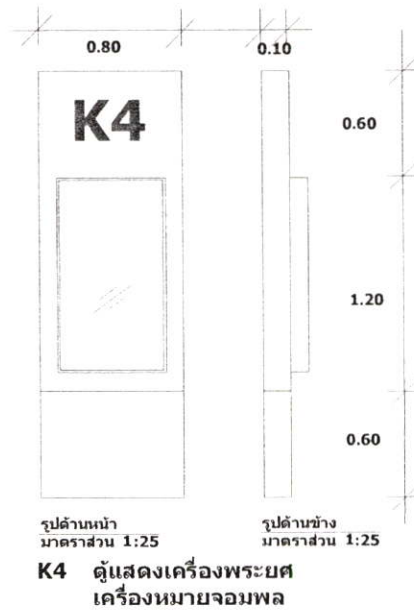
รูปด้านหน้า
 มาตรฐาน 1:50

K3 แผงแสดงการเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ

ภาพที่ 2.487 แสดงภาพแผงแสดงเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ

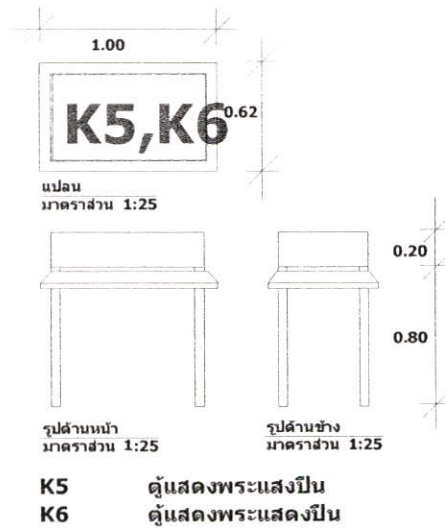
K4

ตู้แสดงเครื่องพระยศเครื่องหมายจอมพล

ภาพที่ 2.488 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องพระยศเครื่องหมายจอมพล

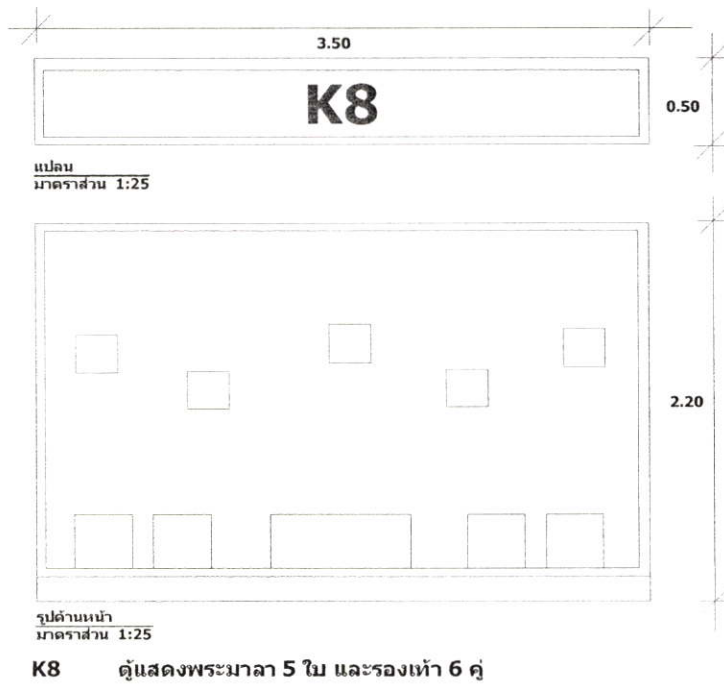
K5 , K6 ตู้แสดงพระแสงปืน

ภาพที่ 2.489 แสดงภาพตู้แสดงพระแสงปืน

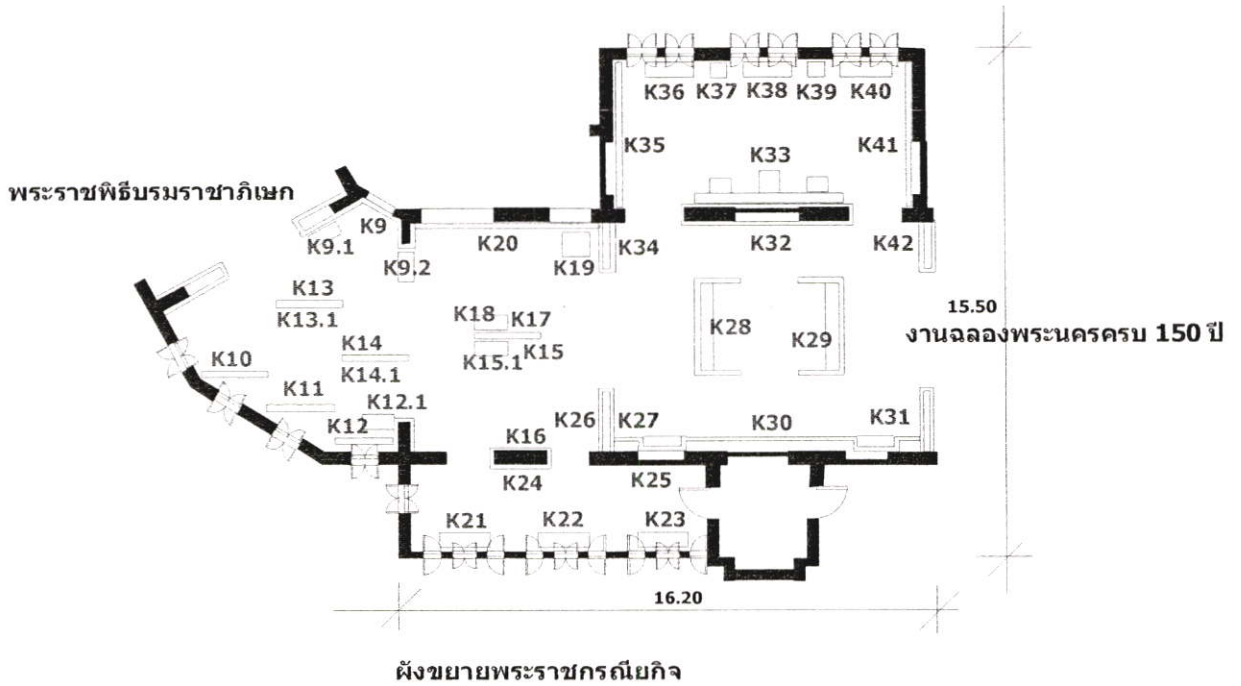
K7 ตู้แสดงงานเครื่องพระคันธนูจอมพลทหารปก (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K4)

K8 ตู้แสดงพระมาลา 5 ใบ และ รองเท้า 6 คู่

ภาพที่ 2.490 แสดงภาพตู้แสดงพระมาลา 5 ใบ และ รองเท้า 6 คู่

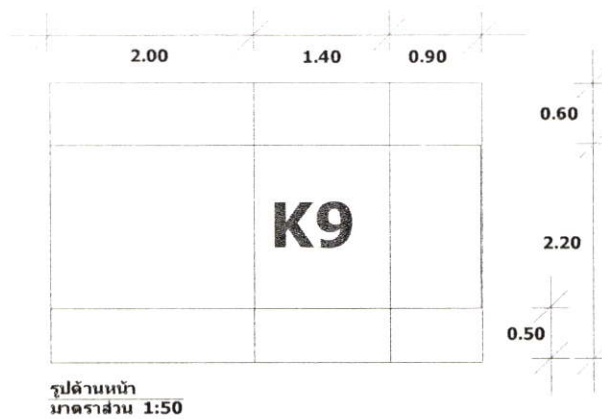
4. พระราชกรณียกิจ

ภาพที่ 2.491 แสดงภาพขยายแบบแปลนพระราชกรณียกิจ

วิธีในการจัดแสดง

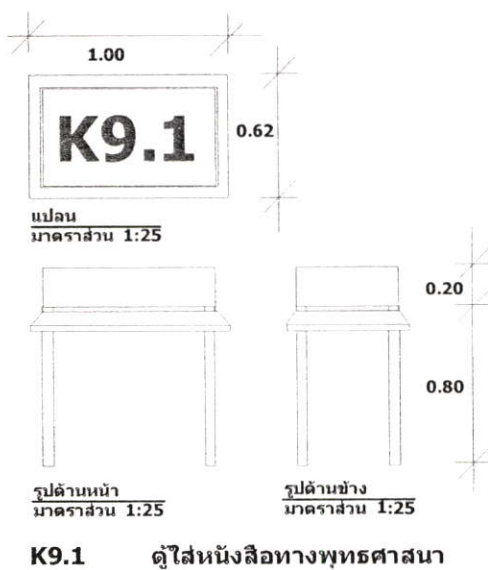
K9 แผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านศาสนา

K9 พระกรณียกิจด้านศาสนา

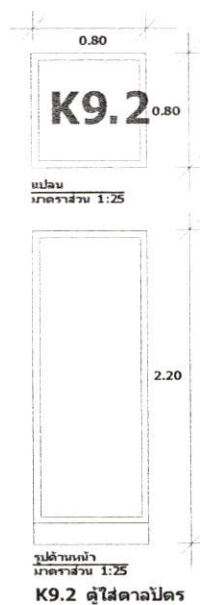
ภาพที่ 2.492 แสดงภาพแผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านศาสนา

K9.1 ตู้แสดงหนังสือพระพุทธศาสนา

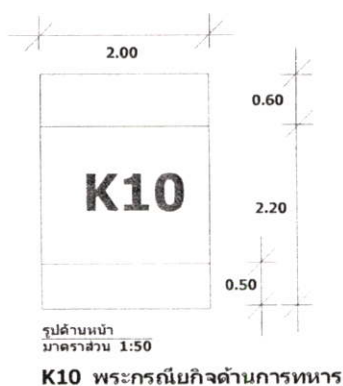
ภาพที่ 2.493 แสดงภาพตู้แสดงหนังสือพระพุทธศาสนา

K9.2 ตู้ใส่ตาลปัตร

ภาพที่ 2.494 แสดงภาพตู้ใส่ตาลปัตร

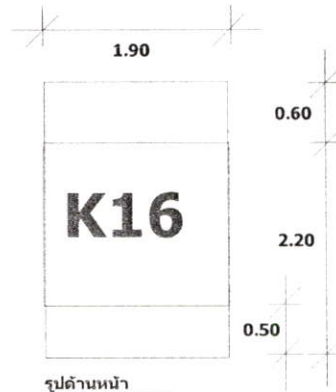
K10 แผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการทหาร

ภาพที่ 2.495 แสดงภาพแผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการทหาร

- K11 แผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านคมนาคม (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K10)
- K12 แผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการสื่อสาร(ขนาดและรูปแบบเหมือนกับK10, K11)
- K12.1 ตู้แสดงแสดมภ์ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K9.1)
- K13 แผงแสดงอภิรัฐมนตรี (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K10, K11, K12)
- K13.1 แผงแสดงพระเศวตคชเศรษดิลก (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K10, K11, K12, K13)
- K14 แผงแสดงการสร้างพระบรมราชการให้เป็นระบบคุณธรรม (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K10, K11, K12, K13, K13.1)
- K14.1 แผงแสดงสะพานพระราม6 (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K10, K11, K12, K13, K13.1, K14)
- K15 แผงแสดงการทบทวนในการทำสนธิสัญญาไมตรี (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K10, K11, K12, K13, K13.1, K14, K14.1)
- K15.1 ตู้แสดงสนธิสัญญาไมตรีการพาณิชย์และการเดินเรือ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K9.1, K12)

K16 แผงแสดงการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ

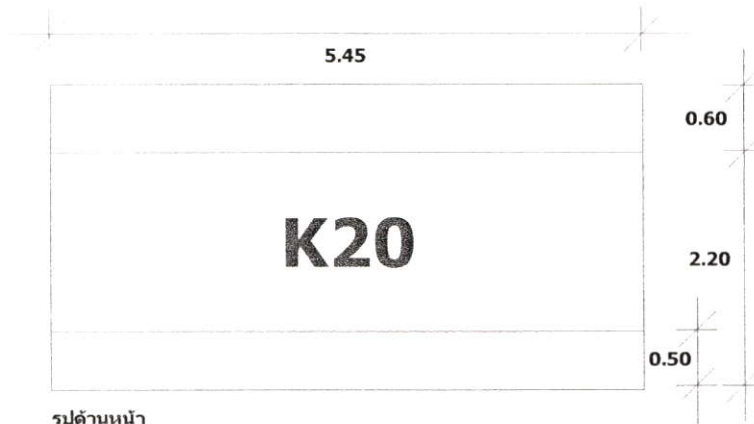

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

K16 พระกรณียกิจด้านเศรษฐกิจ

ภาพที่ 2.496 แสดงภาพแผงแสดงการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ

- K17 แผงแสดงวัดราชาธิวาสพิตรสถิตมหาสีมาราม (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K10, K11, K12, K13, K13.1, K14, K14.1, K15)
- K18 ตู้ใส่ตาลบิตร (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K9.1, K12, K15.1)
- K19 ตู้แสดงฉลองพระองค์ครุยจุฬา (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K9.2)
- K20 แผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการสื่อสาร

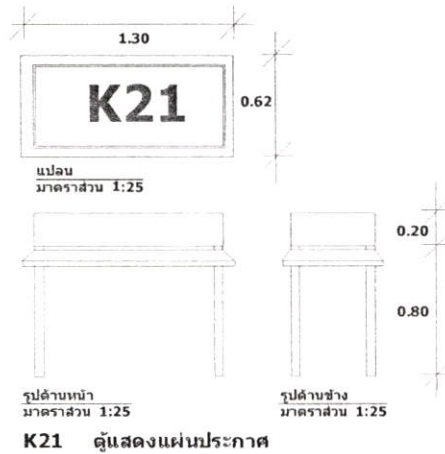

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

K20 พระกรณียกิจด้านการศึกษา

ภาพที่ 2.497 แสดงภาพแผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการสื่อสาร

K21 ตู้ใส่หนังสืองบประมาณ

ภาพที่ 2.498 แสดงภาพตู้ใส่หนังสืองบประมาณ

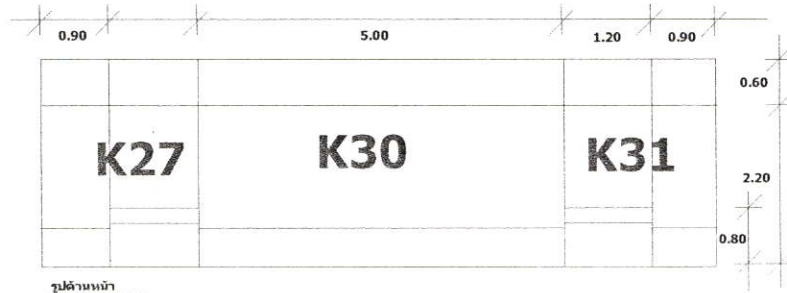
- K22 ตู้ใส่เหรียญนิเกิล และเหรียญทองแดง (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K21)
- K23 ตู้ใส่ธนบัตร (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K21, K22)
- K24 แผงใส่พระราชกรณียกิจด้านลูกเสือ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K16)
- K25 แผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการพิพิธภัณฑ์

ภาพที่ 2.499 แสดงภาพแผงแสดงพระราชกรณียกิจด้านการพิพิธภัณฑ์

- K26 แผงแสดงการเสด็จพระราชทานกระบี่แก่นักเรียนนายร้อย (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K16, K24)
- K27 แผงแสดงสภากรรรมการองคมนตรี
- K30 แผงแสดงการพระราชทานกระแสเรื่องการศึกษาของอิตาลี

K31 แผงแสดงแนวพระราชดำริส์

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

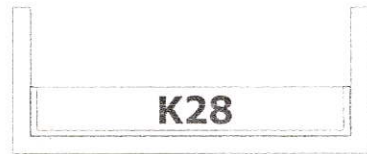
K27 แผงแสดงสภากรรณสภาองคมนตรี

K30 แผงพระราชทานกระแสรองการศึกษองอิตาลี

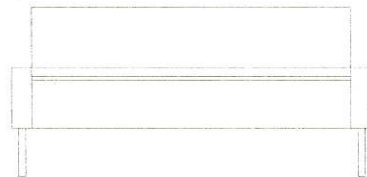
K31 แผงแสดงแนวพระราชดำริส์

ภาพที่ 2.500 แสดงภาพแผงแสดงแนวพระราชดำริส์

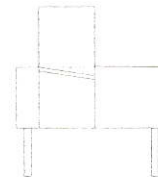
K28 แผงแสดงการร่างกฎหมายฉบับ FRANCIS B SAYRE

แปลน
มาตราส่วน 1:25

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

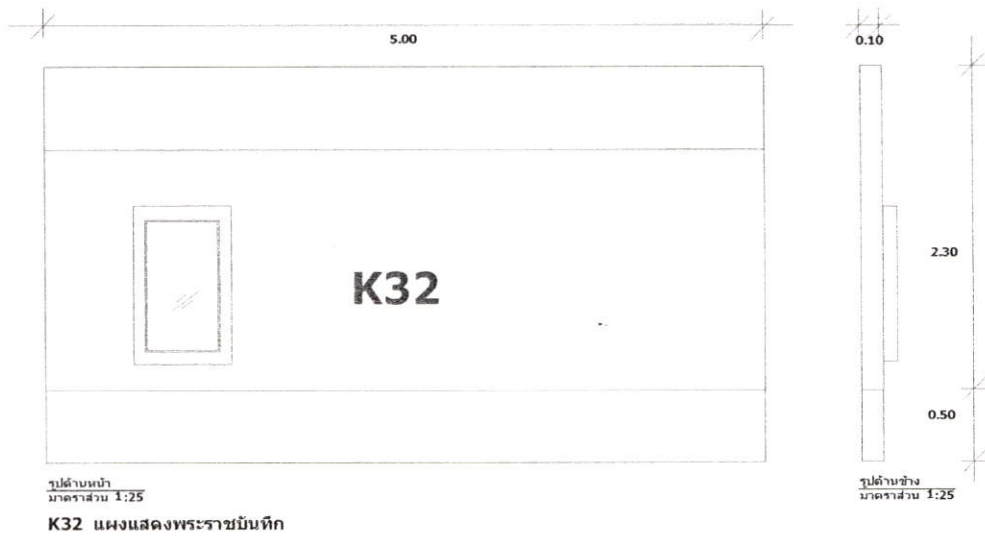
รูปด้านข้าง
มาตราส่วน 1:25

K28 ใ้การแสดงการร่างกฎหมายฉบับ FRANCIS B SAYRE

ภาพที่ 2.501 แสดงภาพแผงแสดงการร่างกฎหมายฉบับ FRANCIS B SAYRE

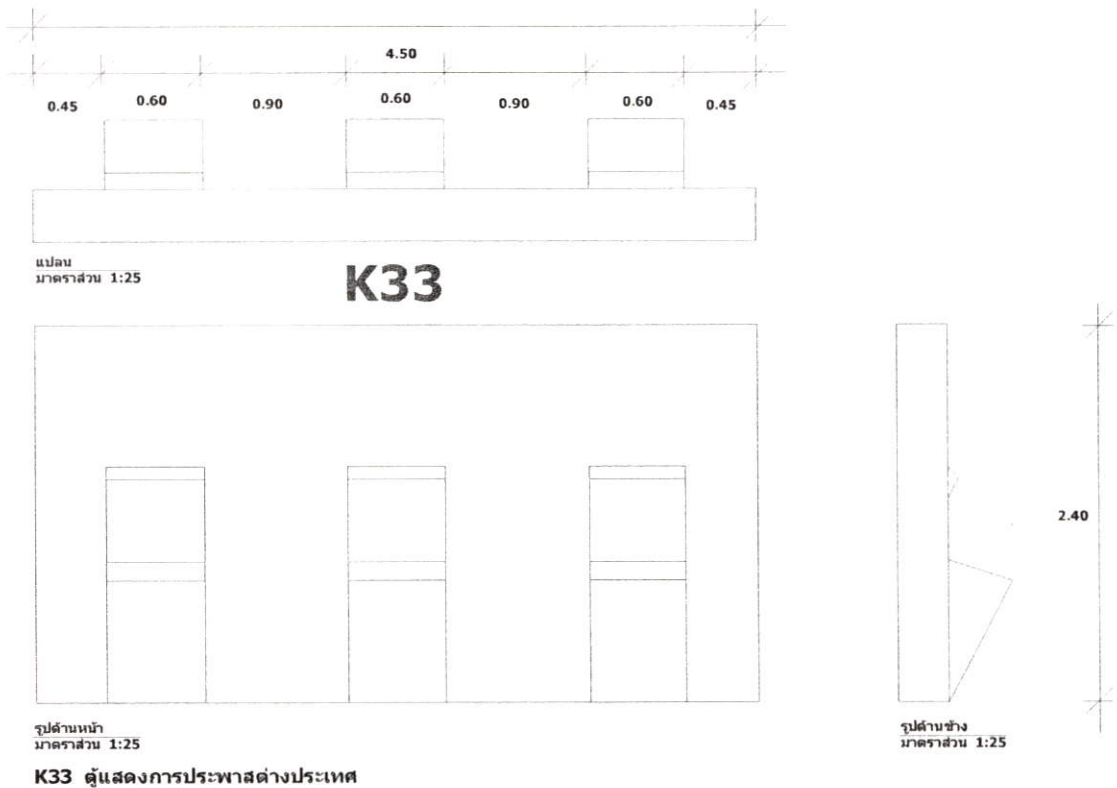
K29 แผงแสดงการร่างกฎหมายฉบับ RAYMOND B STEVENS (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K28)

K32 แผงแสดงพระราชบันทึ

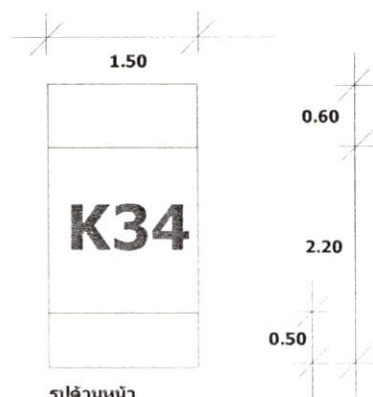
ภาพที่ 2.502 แสดงภาพแผงแสดงพระราชบันทึ

K33 ตู้แสดงการประพาสต่างประเทศ

ภาพที่ 2.503 แสดงภาพตู้แสดงการประพาสต่างประเทศ

K34 แผงแสดงการเสด็จประพาสต่างประเทศ

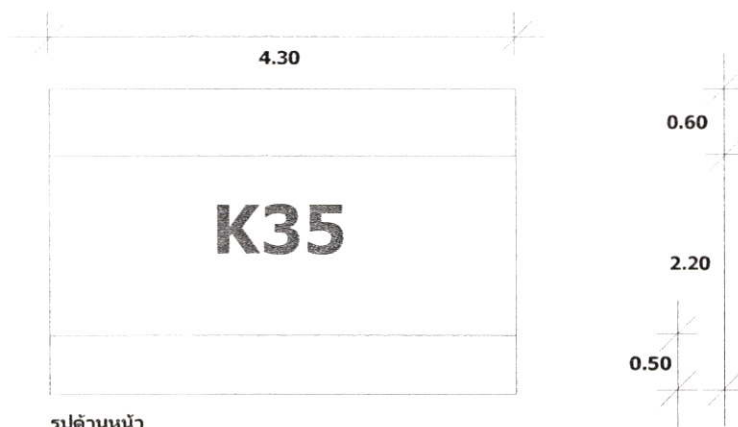

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

K34 แผงแสดงการประพาสต่างประเทศ

ภาพที่ 2.504 แสดงภาพแผงแสดงการเสด็จประพาสต่างประเทศ

K35 แผงแสดงการเสด็จประพาสต่างประเทศ

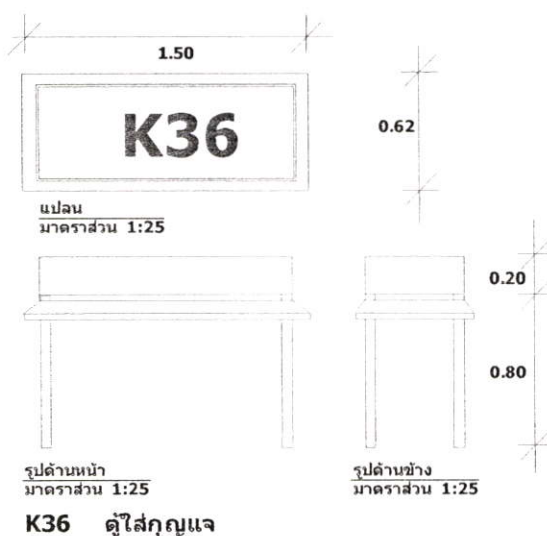

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

K35 แผงแสดงการประพาสในประเทศ

ภาพที่ 2.505 แสดงภาพแผงแสดงการเสด็จประพาสต่างประเทศ

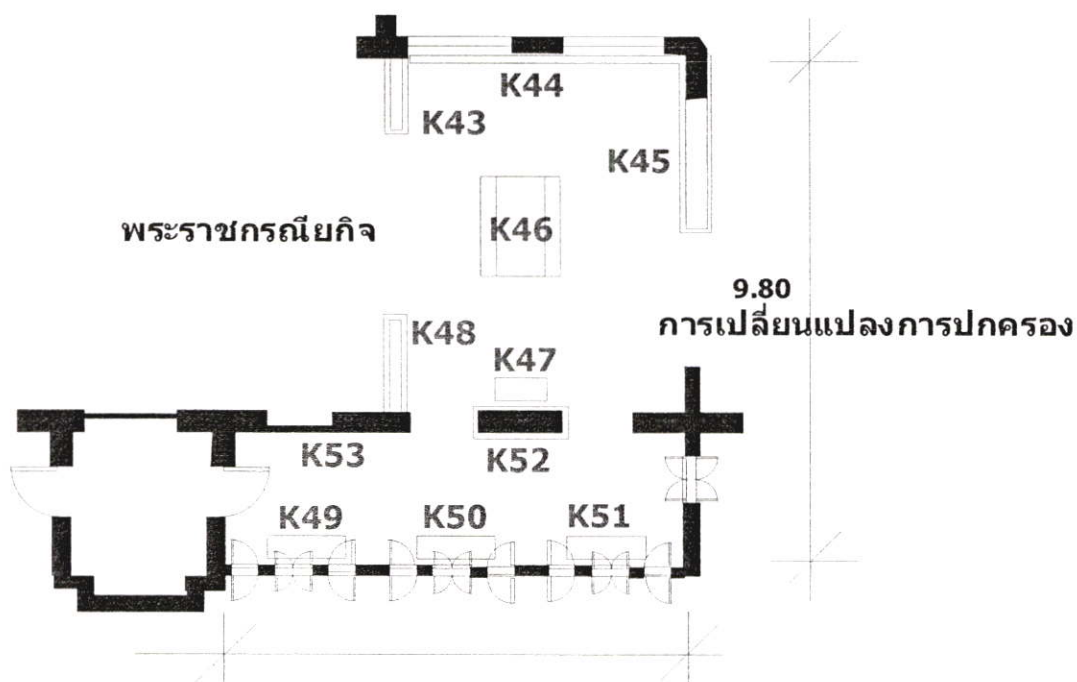
K36 ตู้ใส่กุญแจ

ภาพที่ 2.506 แสดงภาพตู้ใส่กุญแจ

- K37 ตู้ใส่หมวก (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K19)
- K38 ตู้ใส่พระแสงดาบ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K36)
- K39 ตู้ใส่ใบประกาศถวายใบเสร็จ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K19, K37)
- K40 ตู้ใส่กล่องใบประกาศและกล่องใส่ใบประกาศ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K36, K38)
- K41 แผงแสดงการเสด็จประพาสต่างประเทศ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K35)
- K42 แผงแสดงการเสด็จประพาสต่างประเทศ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K34)

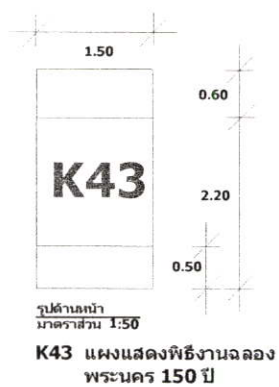
5.งานฉลองพระนครครบ 150 ปี

ภาพที่ 2.507 แสดงภาพขยายแบบแปลนงานฉลองพระนครครบ 150 ปี

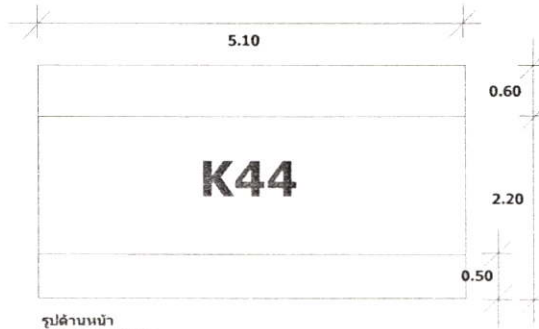
วิธีในการจัดแสดง

K43 แผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี

ภาพที่ 2.508 แสดงภาพแผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี

K44 แผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี

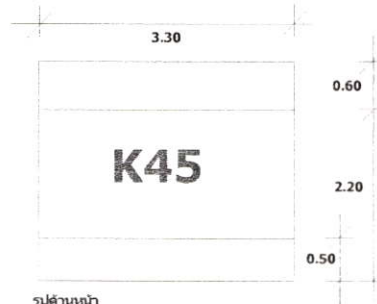

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

K44 แผงแสดงพิธีงานฉลองพระนคร 150 ปี

ภาพที่ 2.509 แสดงภาพแผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี

K45 แผงแสดงสะพานพระพุทธยอดฟ้าและพระปฐมบรมราชานุสรณ์

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

K45 แผงแสดงสะพานพระพุทธยอดฟ้า
และพระปฐมบรมราชานุสรณ์

ภาพที่ 2.510 แสดงภาพแผงแสดงสะพานพระพุทธยอดฟ้าและพระปฐมบรมราชานุสรณ์

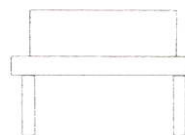
K46 หุ่นจำลองสะพานพระพุทธยอดฟ้า

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

รูปด้านข้าง
มาตราส่วน 1:25

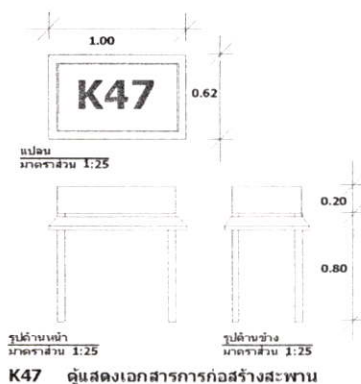

รูปด้านข้าง
มาตราส่วน 1:25

K46 ดูแสดงหุ่นจำลองสะพานพระพุทธ

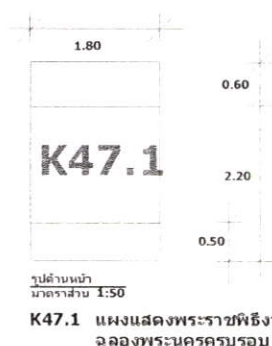
ภาพที่ 2.511 แสดงภาพหุ่นจำลองสะพานพระพุทธยอดฟ้า

K47 ตู้ใส่ของที่ระลึกฉลองกรุงครบรอบ 150ปี

ภาพที่ 2.512 แสดงภาพตู้ใส่ของที่ระลึกฉลองกรุงครบรอบ 150ปี

K47.1 แผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี

ภาพที่ 2.513 แสดงภาพแผงแสดงพระราชพิธีงานฉลองพระนครครบรอบ 150 ปี

K48 แผงแสดงเอกสารในการก่อสร้างสะพานพระพุทธยอดฟ้า (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K47.1)

K49 ตู้ใส่เหรียญที่ระลึก (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K47)

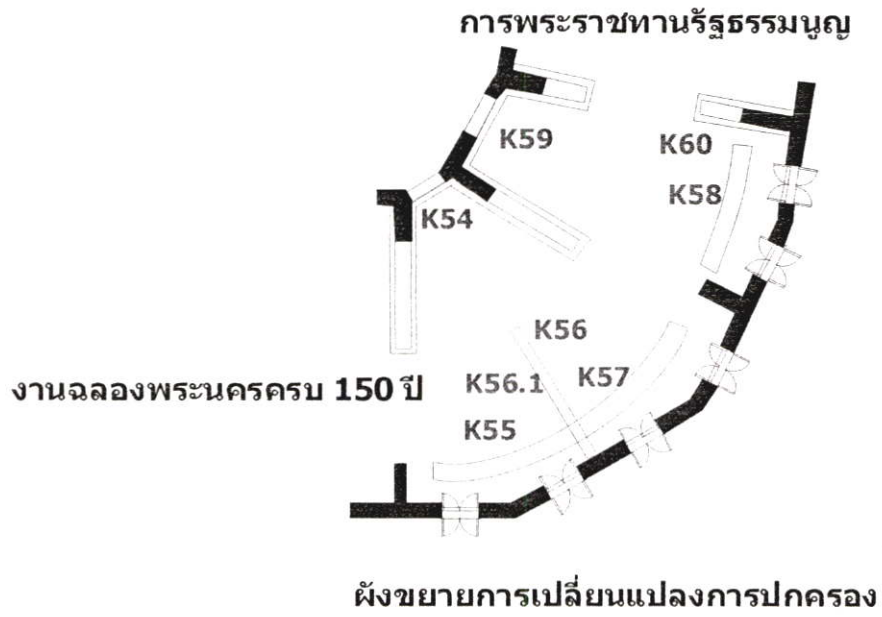
K50 ตู้ใส่แสตมป์ เหรียญที่ระลึก พระพุทธรูป (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K47, K49,)

K51 ตู้ใส่กระเป๋ารองเท้า (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K47, K49, K50)

K52 แผงแสดงการแต่งกายในสมัยรัชกาลที่ 7 (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K47.1, K48)

K53 แผงแสดงแบบแปลนสะพานพระพุทธยอดฟ้า (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K45)

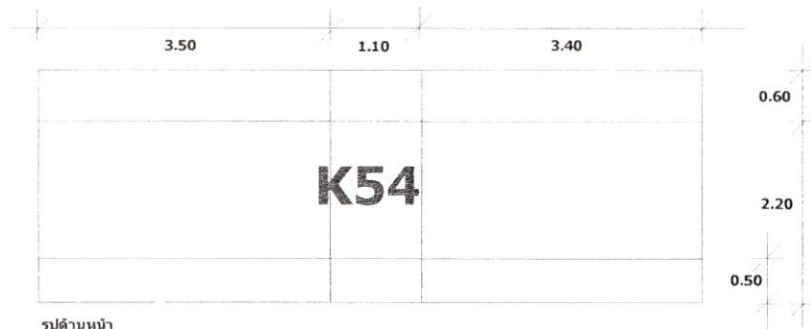
6. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ภาพที่ 2.514 แสดงภาพขยายแบบแปลนงานฉลองพระนครครบ 150 ปี

วิธีในการจัดแสดง

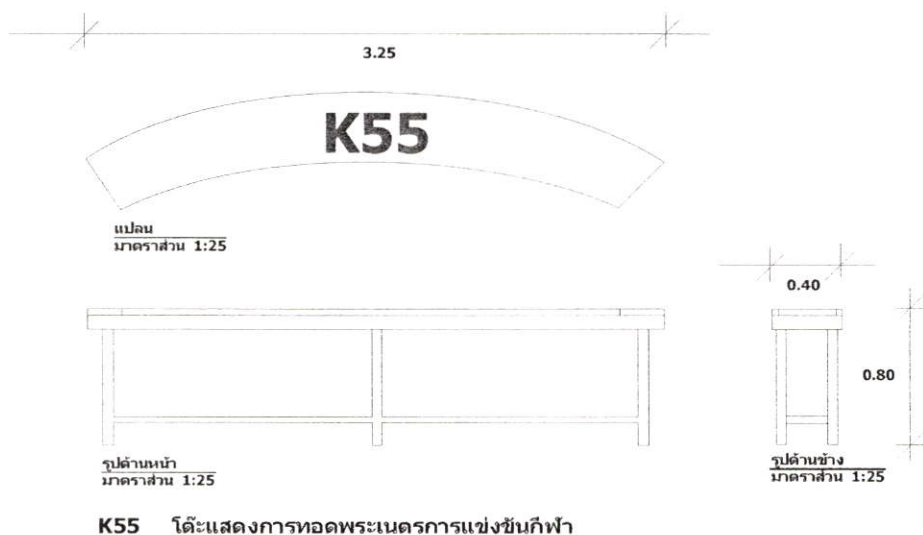
K54 แผงแสดงพระบรมราโชบายเกี่ยวกับการบริหารแผ่นดิน

K54 แผงแสดงพระบรมราโชบายเกี่ยวกับการบริหารแผ่นดิน

ภาพที่ 2.515 แสดงภาพแผงแสดงพระบรมราโชบายเกี่ยวกับการบริหารแผ่นดิน

K55 โต๊ะแสดงภาพการทอดพระเนตรการแข่งขันกีฬา

ภาพที่ 2.516 แสดงภาพโต๊ะแสดงภาพการทอดพระเนตรการแข่งขันกีฬา

K56 แผงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมไทย

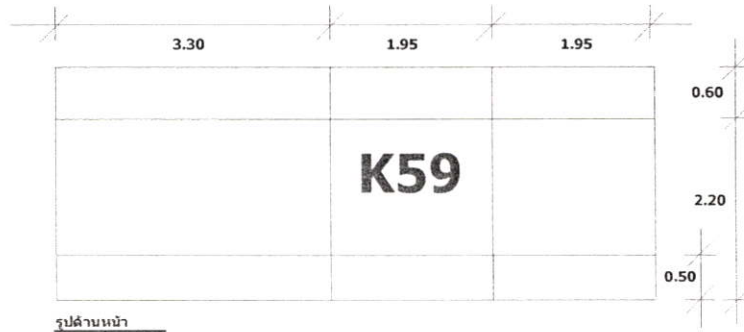
ภาพที่ 2.517 แสดงภาพแผงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมไทย

K56.1 แผงแสดงพระราชทานสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์อเมริกา (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K56)

K57 โต๊ะแสดงภาพการถวายปริญญาบัตร ณ กรุงวอชิงตัน (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K55)

K58 โต๊ะแสดงพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K55, K57,)

K59 แผงแสดงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

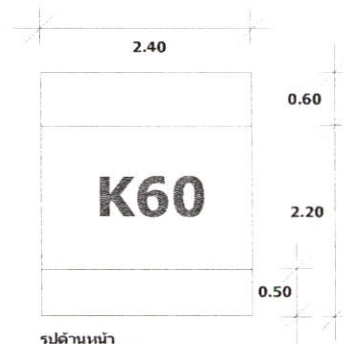

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

K59 แผงแสดงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475

ภาพที่ 2.518 แสดงภาพแผงแสดงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

K60 แผงแสดงพระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

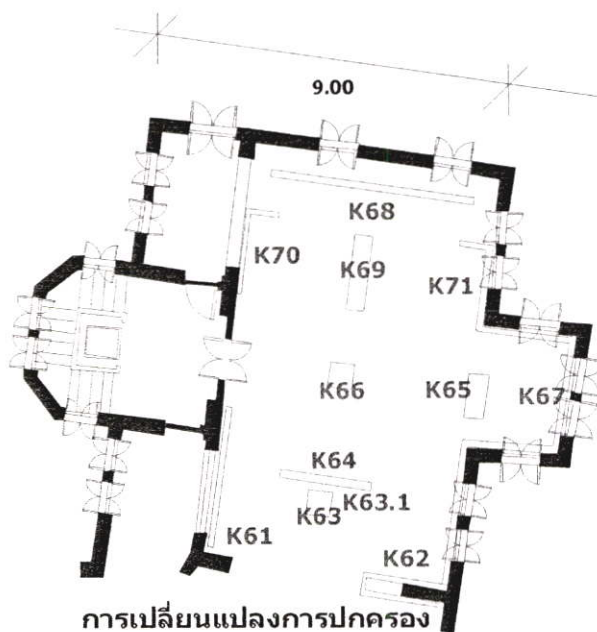

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

K60 แผงแสดงพระมหากษัตริย์คุณ
ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า
เจ้าอยู่หัว

ภาพที่ 2.519 แสดงภาพแผงแสดงพระมหากษัตริย์คุณในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

7. การพระราชทานรัฐธรรมนุญ

ผังขยายการพระราชทานรัฐธรรมนุญ

ภาพที่ 2.520 แสดงภาพขยายแบบแปลนการพระราชทานรัฐธรรมนุญ

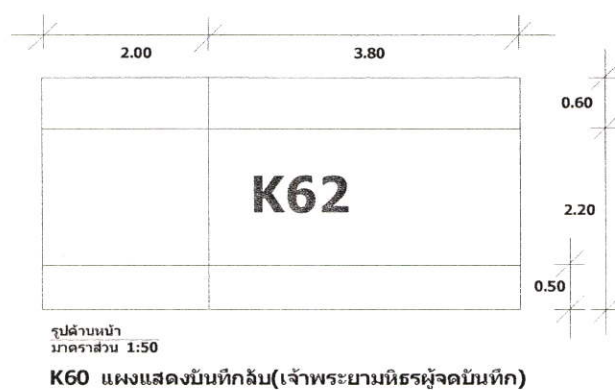
วิธีในการจัดแสดง

K61 แผงแสดงพระราชทานกำหนดนิโทษกรรม

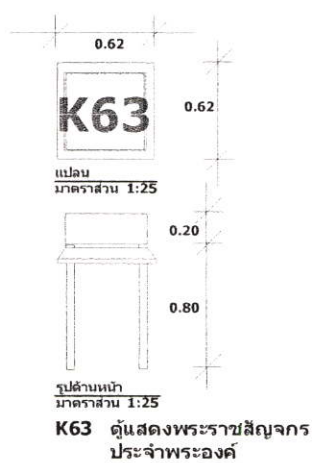
ภาพที่ 2.521 แสดงภาพแผงแสดงพระราชทานกำหนดนิโทษกรรม

K62 แผงแสดงบันทึกกลับ (เจ้าพระยามหินทรผู้จดบันทึก)

ภาพที่ 2.522 แสดงภาพแผงแสดงบันทึกกลับ (เจ้าพระยามหินทรผู้จดบันทึก)

K63 ตู้แสดงพระราชสัญลักษณ์ประจำพระองค์

ภาพที่ 2.523 แสดงภาพตู้แสดงพระราชสัญลักษณ์ประจำพระองค์

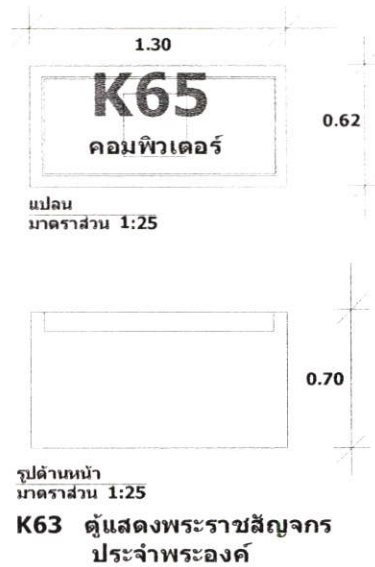
K63.1 แผงแสดงตราพระสัญลักษณ์ประจำพระองค์

ภาพที่ 2.524 แสดงภาพแผงแสดงตราพระสัญลักษณ์ประจำพระองค์

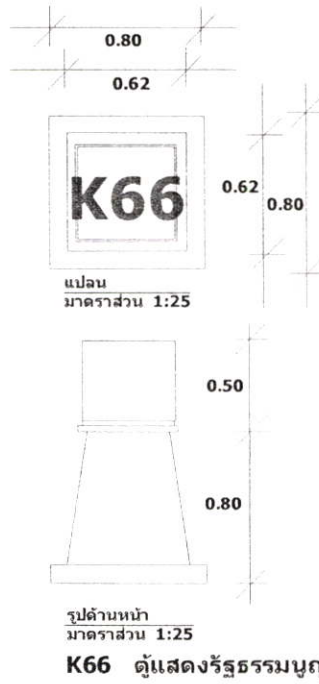
K64 แผงแสดงข้อความในรัฐธรรมนูญ(ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K63.1)

K65 โต๊ะคอมพิวเตอร์แสดงข้อความในรัฐธรรมนูญ

ภาพที่ 2.525 แสดงภาพโต๊ะคอมพิวเตอร์แสดงข้อความในรัฐธรรมนูญ

K66 ตู้อัดธงรัฐธรรมนูญ

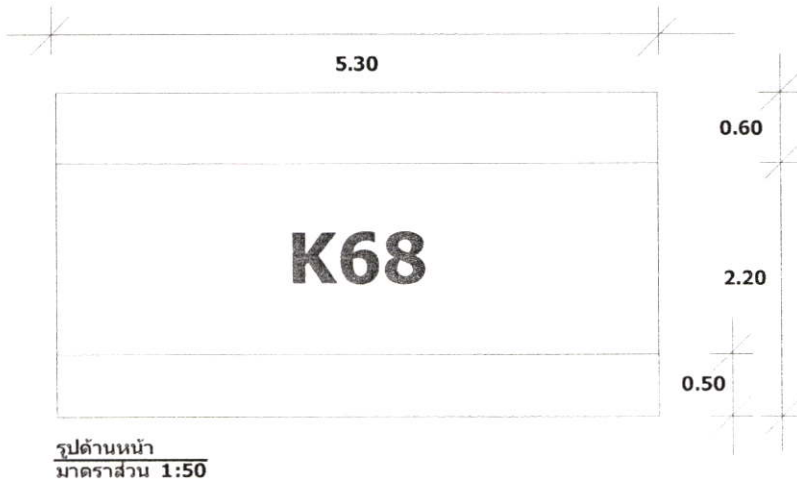
ภาพที่ 2.526 แสดงภาพตู้อัดธงรัฐธรรมนูญ

K67 แผงแสดงข้อความในรัฐธรรมนูญ

ภาพที่ 2.527 แสดงภาพแผงแสดงข้อความในรัฐธรรมนูญ

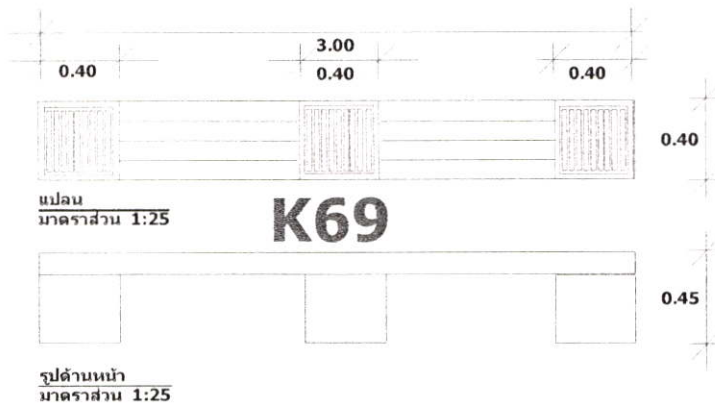
K68 แผงแสดงภาพพระราชทานรัฐธรรมนูญและจอทีวี

K68 แผงแสดงภาพพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญและจอทีวี

ภาพที่ 2.528 แสดงภาพแผงแสดงภาพพระราชทานรัฐธรรมนูญและจอทีวี

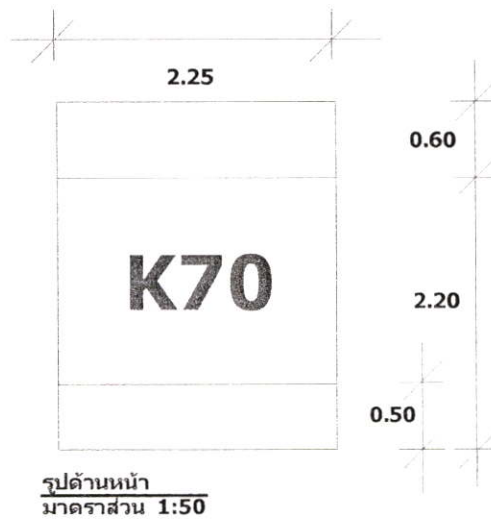
K69 เก้าอี้นั่งพัก

K69 เก้าอี้นั่งพัก

ภาพที่ 2.529 แสดงภาพเก้าอี้นั่งพัก

K70 แผงแสดงภาพพระราชทานรัฐธรรมนูญและจอทีวี

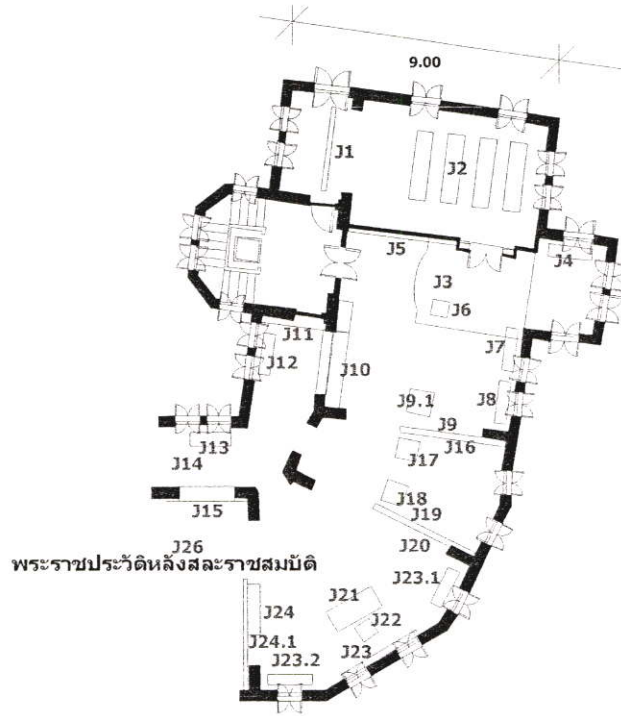

K70 แผงแสดงภาพพิธีพระราชทาน
รัฐธรรมนูญและจอทีวี

ภาพที่ 2.530 แสดงภาพแผงแสดงภาพพระราชทานรัฐธรรมนูญและจอทีวี

K71 แผงแสดงภาพพระราชทานรัฐธรรมนูญและจอทีวี (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ K70)

8. เครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์

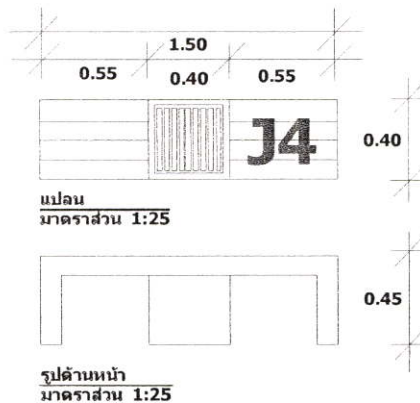

ผังขยายเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์

ภาพที่ 2.531 แสดงภาพขยายแบบแปลนเครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์

วิธีในการจัดแสดง

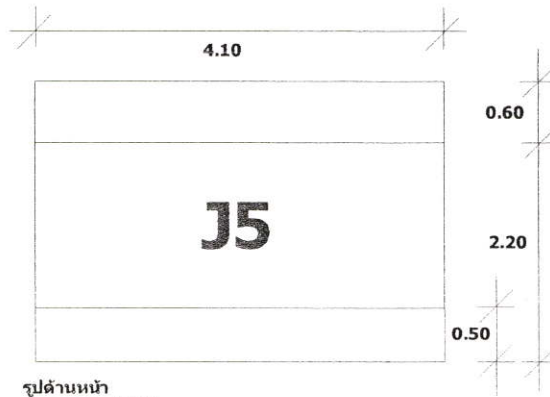
- J1 ชุดจอภาพยนตร์
- J2 ชุดเก้าอี้ชมภาพยนตร์
- J3 ป้ายชื่อโรงหนังเฉลิมกรุง
- J4 เก้าอี้หนังพัก

J4 เก้าอี้หนังพัก

ภาพที่ 2.532 แสดงภาพเก้าอี้หนังพัก

J5 แผงแสดงโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

J5 แผงแสดงพระราชกำหนดนิรโทษกรรม

ภาพที่ 2.533 แสดงภาพแผงแสดงโรงภาพยนตร์เฉลิมกรุง

J6 ตู้แสดงรูปถ่าย

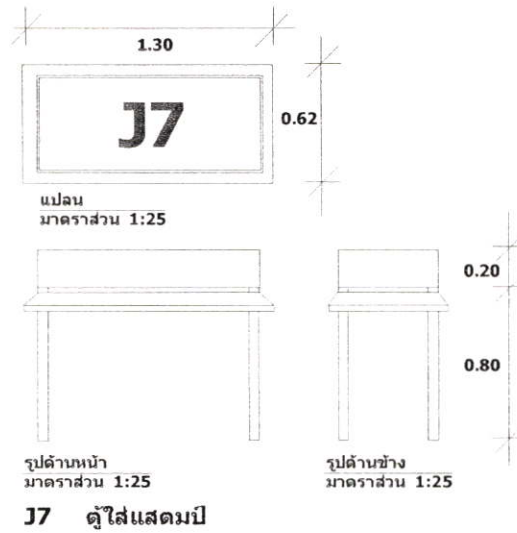
แปลน
มาตราส่วน 1:25

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

J6 ตู้แสดงรูปถ่าย

ภาพที่ 2.534 แสดงภาพตู้แสดงรูปถ่าย

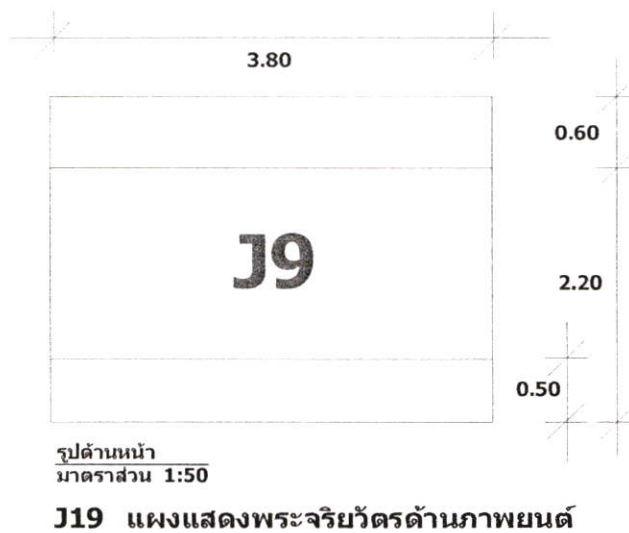
J7 ตู้ใส่แสดมปี

ภาพที่ 2.535 แสดงภาพตู้ใส่แสดมปี

J8 ตู้ใส่หนังสือ फिल्म แผ่นฟิล์ม (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J7)

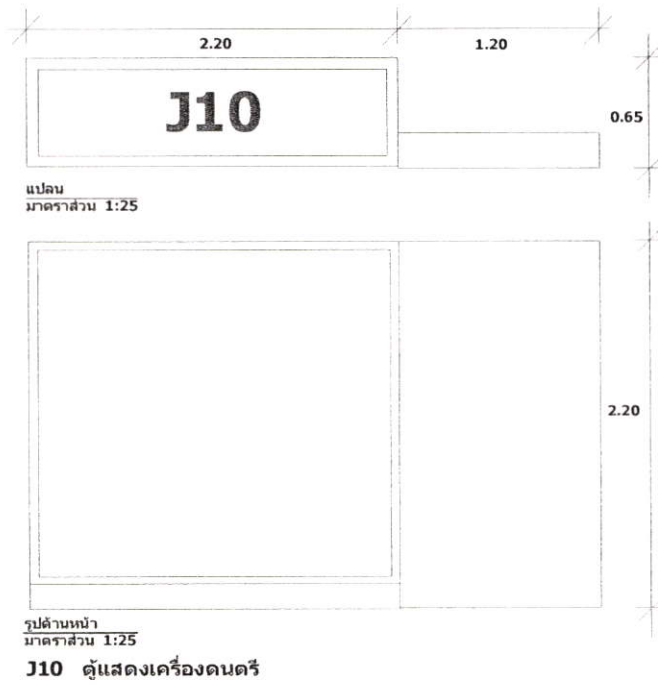
J9 แผงแสดงพระจริยวัตรด้านภาพยนตร์

ภาพที่ 2.536 แสดงภาพแผงแสดงพระจริยวัตรด้านภาพยนตร์

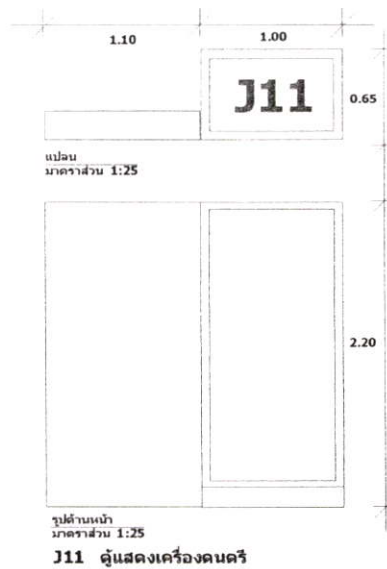
J9.1 ตู้ใส่กล้องถ่ายรูป (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J6)

J10 ตู้แสดงเครื่องดนตรี

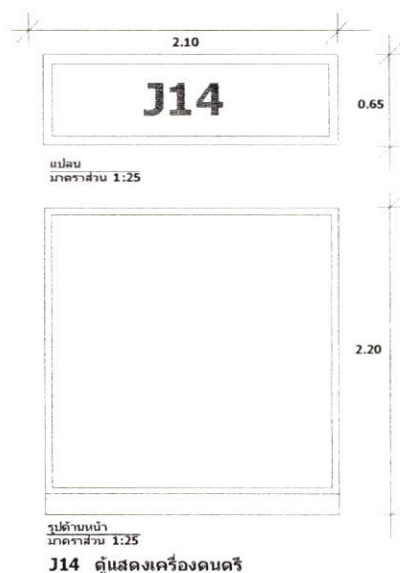
ภาพที่ 2.537 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องดนตรี

J11 ตู้แสดงเครื่องดนตรี

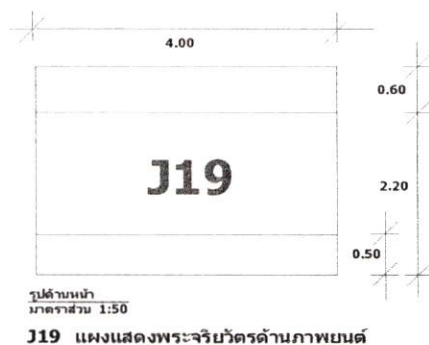
ภาพที่ 2.538 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องดนตรี

- J12 แก้วน้ำพัก (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J4)
 J13 แก้วน้ำพัก (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J4, J12)
 J14 ตู้แสดงเครื่องดนตรี

ภาพที่ 2.539 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องดนตรี

- J15 ตู้แสดงเครื่องดนตรี (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J14)
 J16 แผงแสดงพระราชนิยมด้านกีฬา (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J9)
 J17 กระจกไม้กอล์ฟ
 J18 ตู้ใส่อุปกรณ์กีฬา (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J6, J9.1)
 J19 แผงแสดงสวนไกลกังวล

ภาพที่ 2.540 แสดงภาพแผงแสดงสวนไกลกังวล

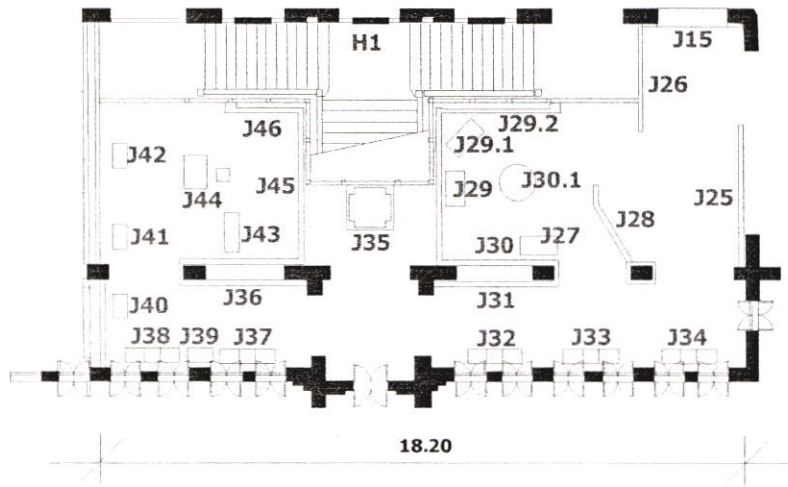
- J20 แผงแสดงพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวกับเยาวชน (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J19)
- J21 โต๊ะทรงพระอักษร
- J22 โต๊ะทรงพระอักษร
- J23 แผงแสดงภาพส่วนพระองค์

ภาพที่ 2.541 แสดงภาพแผงแสดงภาพส่วนพระองค์

- J23.1 ตู้แสดงของใช้ส่วนพระองค์ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J7, J8, J12, J13,)
- J23.2 ตู้แสดงของใช้ส่วนพระองค์ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J7, J8, J12, J13, J23.1)
- J24 ตู้แสดงเครื่องแก้ว (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J7, J8, J12, J13, J23.1, J23.2)
- J24.1 แผงแสดงพระราชอัธยาศัย (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J19, J20, J24.1)

9. พระราชประวัติหลังสละราชบัถิ

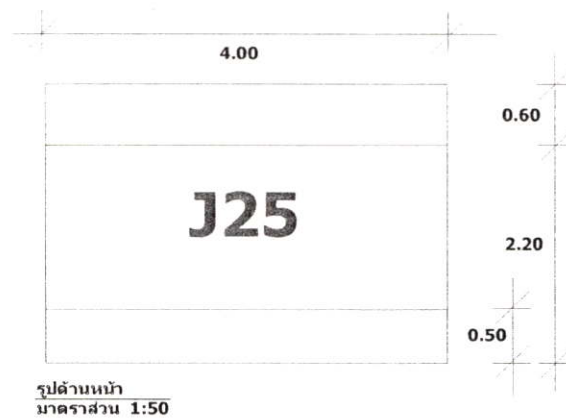

ผังขยายพระราชประวัติหลังสละราชสมบัถิ

ภาพที่ 2.542 แสดงภาพขยายแบบแปลนพระราชประวัติหลังสละราชบัถิ

วิธีในการจัดแสดง

J25 แผงแสดงพระราชบัถิก่อนสละราชสมบัถิ

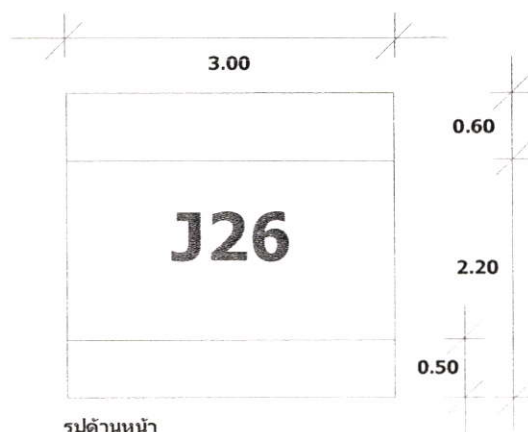

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

J25 แผงแสดงพระราชบัถิก่อนสละราชสมบัถิ

ภาพที่ 2.543 แสดงภาพแผงแสดงพระราชบัถิก่อนสละราชสมบัถิ

J26 แผงแสดงพระตำหนักในประเทศอังกฤษ

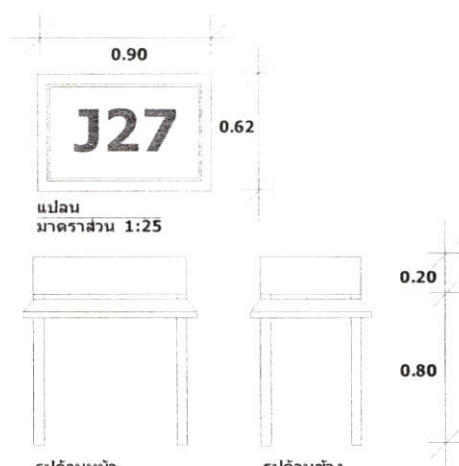

รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:50

J26 แผงแสดงพระตำหนัก
ในประเทศอังกฤษ

ภาพที่ 2.544 แสดงภาพแผงแสดงพระตำหนักในประเทศอังกฤษ

J27 ตู้แสดงชุดชา

แปลน
มาตราส่วน 1:25

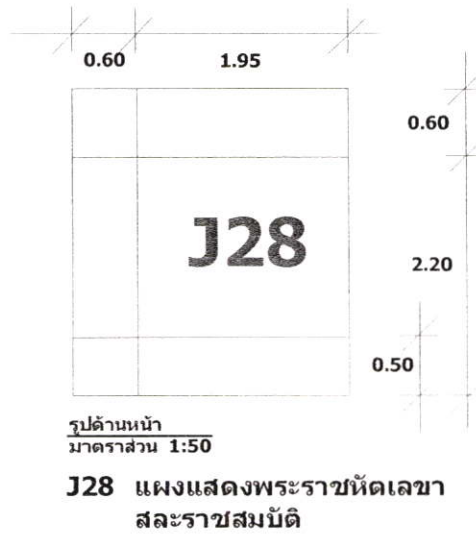
รูปด้านหน้า
มาตราส่วน 1:25

รูปด้านข้าง
มาตราส่วน 1:25

J27 ตู้แสดงชุดชา

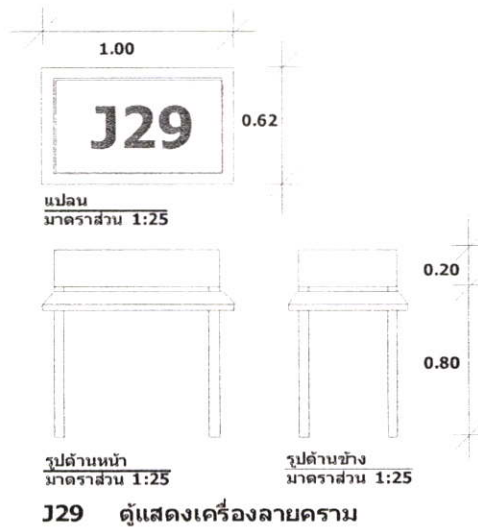
ภาพที่ 2.545 แสดงภาพตู้แสดงชุดชา

J28 แผงแสดงพระหัตถ์ตถเลขา

ภาพที่ 2.546 แสดงภาพแผงแสดงพระหัตถ์ตถเลขา

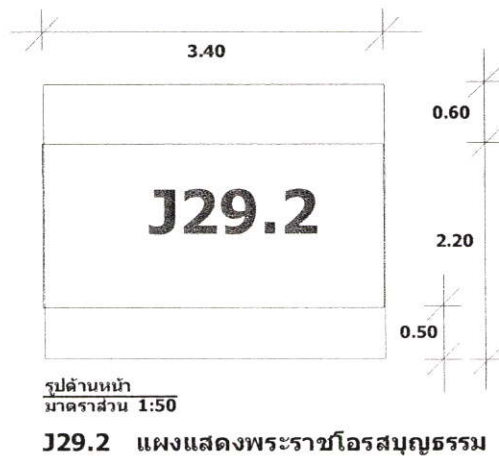
J29 ตู้แสดงเครื่องลายคราม

ภาพที่ 2.547 แสดงภาพตู้แสดงเครื่องลายคราม

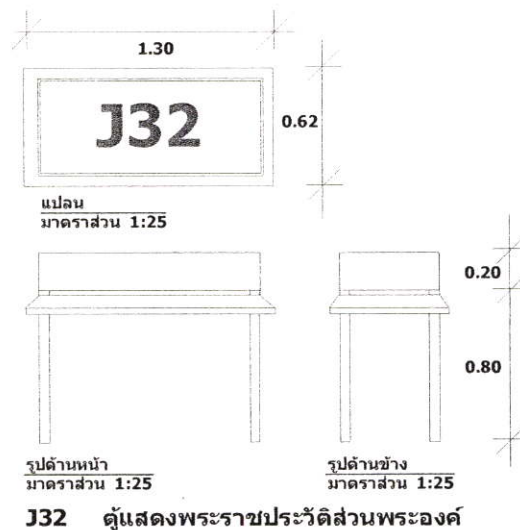
J29.1 ตู้แสดงชุดชา (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J29)

J29.2 แผงแสดงพระราชโอรสบุญธรรม

ภาพที่ 2.548 แสดงภาพแผงแสดงพระราชโอรสบุญธรรม

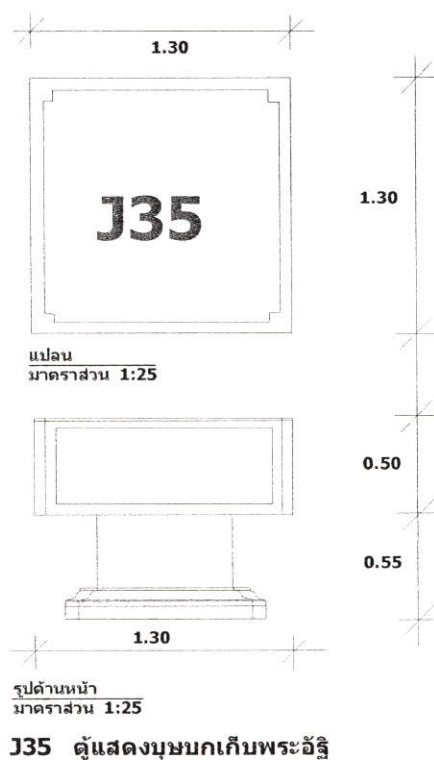
- J30 แผงแสดงพระราชโอรสบุญธรรม (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J29.2,)
 J30.1 ตู้แสดงชุดชา
 J31 แผงแสดงการสวรรคต (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J29.2,J30,)
 J32 ตู้แสดงพระราชประวัติส่วนพระองค์

ภาพที่ 2.549 แสดงภาพตู้แสดงพระราชประวัติส่วนพระองค์

- J33 ตู้แสดงพระราชประวัติส่วนพระองค์ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J32,)
 J34 ตู้แสดงพระราชประวัติส่วนพระองค์ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J32,J33,)

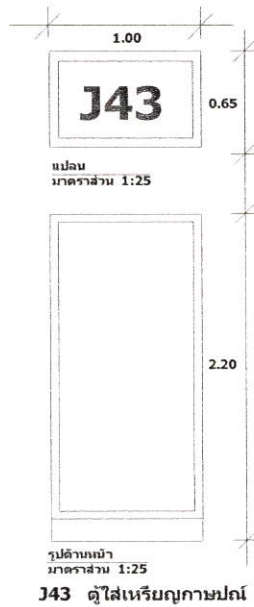
J35 ตู้แสดงบุษบกเก็บพระอัฐิ

ภาพที่ 2.550 แสดงภาพตู้แสดงบุษบกเก็บพระอัฐิ

- J36 แผงแสดงพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระนางเจ้ารำไพพรรณี (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J29.2, J30, J31,)
- J37 ตู้แสดงเอกสารรักษาตา (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J32, J33, J34)
- J38 ตู้แสดงเข็มกลัดพระปรมาภิไธย (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J32, J33, J34, J37)
- J39 ตู้อัลบั้มรูปถ่ายพระนางเจ้ารำไพพรรณี (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J32, J33, J34, J37, J38)
- J40 ตู้หนังสือพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ในงานศพ (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J27)
- J41 ตู้แสดงเหรียญที่ระลึก (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J27, J40)
- J42 ตู้แสดงพระพุทธรูปสำริด (ขนาดและรูปแบบเหมือนกับ J27, J40, J41)

J43 ตู้แสดงเหรียญกาษาปณ์

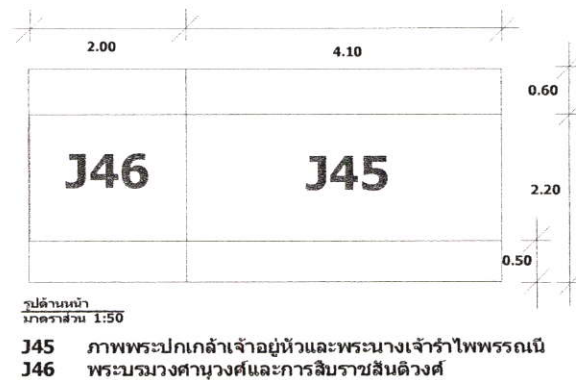

ภาพที่ 2.551 แสดงภาพตู้แสดงเหรียญกาษาปณ์

J44 โต๊ะเซ็นชื่อ

J45 ภาพพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระนางเจ้ารำไพพรรณี

J46 แผงแสดงพระบรมวงศานุวงศ์ และการสืบราชสันตติวงศ์

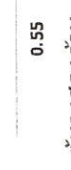
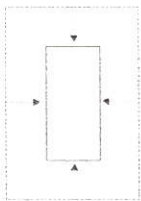
ภาพที่ 2.552 แสดงภาพแผงแสดงพระบรมวงศานุวงศ์ และการสืบราชสันตติวงศ์

แสง

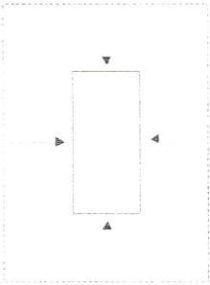

ใช้แสงสปอตไลท์ และดาวนไลท์โดยใช้ระบบตัดอัตโนมัติทุกๆ 10 นาที ใช้แสงจากธรรมชาติ เป็นส่วนน้อย

กลุ่มที่ 3 เพื่อการศึกษาเรื่องราวการจัดแสดง วิธีการจัดแสดง พื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์และเทคนิคการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ที่ไม่มีลักษณะทับต่ออาคารอนุรักษ์ ประกอบไปด้วย
พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

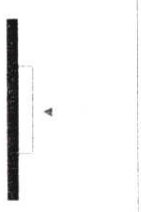
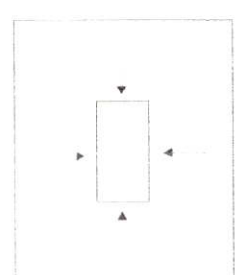
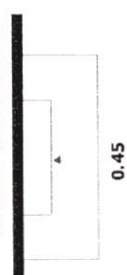
ตารางที่ 2.3 แสดงการสรุปกรณีศึกษากลุ่มที่ 3

เรื่องราวการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พิพิธภัณฑ์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว			แสง
		รายการ	พื้นที่ในการจัดแสดง	ระยะในการมอง	
1. การสืบราชสันตติวงศ์	1. ใช้วัตถุจริงในการจัดแสดง	1. ตู้ติดผนัง 1 ด้าน	ขนาด 0,62 X 2,3 X 2,2	ตู้ติดผนัง 1 ด้าน 	ใช้แสงธรรมชาติ 20 % ใช้แสงดาวไนไลท์
2. พระราชประวัติก่อนเสด็จขึ้นครองราชย์	2. ภาพถ่ายพร้อมคำบรรยาย 3. จัดบอร์ดในการบรรยาย	0,2 X 0,8 X 2,4 0,5 X 3,5 X 2,2	0,55		
3. พระราชพิธีบรมราชาภิเษก	4. ที่วีในการบรรยาย	0,45 X 0,6 X 1,2	ตู้มองสองด้าน		
4. พระราชกรณียกิจ	5. มีการจำลองโมเดล	0,65 X 2,2 X 2,2	0,50		
5. งานฉลองพระนครครบ 150 ปี	6. มีการจำลองวัตถุ 7. มีคอมพิวเตอร์และหูฟัง	0,65 X 1,0 X 1,2 0,65 X 2,1 X 2,2	0,50	ตู้มองได้โดยรอบพร้อมคำบรรยาย 	
6. การเปลี่ยนแปลงการปกครอง	8. จอวีดีทัศน์ในการบรรยาย	0,6 X 2,1 X 2,2			
7. การพระราชทานรัฐธรรมนูญ					
8. เครื่องราชภัณฑ์และพระราชนิยมส่วนพระองค์					
9. พระราชประวัติหลังสละราชสมบัติ					

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

เรื่องราวการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง		แสง	
		รายการ	ขนาด		
	วิธีกรจัดแสดง	4. ตู้มองโต้โดยรอบ ไม่มีค้ำบรรยาย	0,62 X 0,9 X 1,0	<p>ตู้มองโต้โดยรอบ</p> <p>0.60</p>	
			0,62 X 0,63 X 1,0		
			0,62 X 1,3 X 1,0		
			0,6 X 0,6 X 1,3		
		0,6 X 0,6 X 0,8	<p>ภาพถ่ายขนาดใหญ่</p> <p>1.00</p> <p>ภาพถ่ายขนาดกลาง</p> <p>0.60</p> <p>ภาพถ่ายขนาดเล็ก</p> <p>0.50</p>		
		0,62 X 1,0 X 1,0			
		0,8 X 0,8 X 2,2			
		0,62 X 1,5 X 1,0			
		1,3 X 1,3 X 1,05			
		0,65 X 1,0 X 1,2			
5. ภาพถ่าย	ใหญ่	1,2 X 1,6			
		0,8 X 1,2			
	กกลาง	0,3 X 0,6			
		0,4 X 0,6			
		0,5 X 0,5			
		0,6 X 0,8			
	เล็ก	0,2 X 0,2			
		0,2 X 0,4			

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

เครื่องจักรจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	พื้นที่ในการจัดแสดง		แต่ง
		รายการ	ขนาด	
6. ป้ายบรรยาย			0,1 X 0,2 0,2 X 0,25	<p>ป้ายบรรยาย</p> <p>0.50</p>
		7. จอทีวี	1,2 X 1,8	<p>ดูมองได้ 1 ด้านในทีวี</p> <p>1.00</p>
8. ม้านั่ง			0,4 X 1,5 X 0,45 0,4 X 3,0 X 0,45	<p>ม้านั่ง</p> <p>0.80</p>
		9. โต๊ะมองได้ด้านเดียว		<p>โต๊ะมองได้ด้านเดียว</p> <p>0.45</p>

2.5.5 สรุปแนวทางในการจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่ แบ่งออกเป็น

2.5.5.1 องค์ประกอบ และ พื้นที่ของโครงการ

2.5.5.2 แผนผังพฤติกรรมที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.5.5.3 วัตถุที่ใช้ในการจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.5.5.4 การลำดับเรื่องราวในการจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.5.5.5 การจัดแสดงกับตัวอาคารที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

2.5.5.6 การจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

ซึ่งในแต่ละหัวข้อมียละเอียดต่างๆดังนี้

2.5.5.1 องค์ประกอบ และ พื้นที่ของโครงการ

แบ่งองค์ประกอบของโครงการออกเป็น 8 ส่วน รวมทั้งจอดรถ ภัณฑารักษ์ และห้องน้ำ
ด้วยเป็น 11 ส่วนเนื่องจากเป็นอาคารสาธารณะ

ส่วนที่ 1 ส่วนจอดรถ

ส่วนที่ 2 ส่วนห้องโถง

ส่วนที่ 3 ส่วนสำนักงาน

ส่วนที่ 4 ส่วนห้องบรรยายและประชุม

ส่วนที่ 5 ส่วนห้องสมุด

ส่วนที่ 6 ส่วนห้องโสตทัศนศึกษา

ส่วนที่ 7 ส่วนนิทรรศการ

ส่วนที่ 8 ส่วนขายของที่ระลึก

ส่วนที่ 9 ส่วนห้องน้ำ ส่วนที่

ส่วนที่ 10 ส่วนลานกิจกรรมภายนอก

ส่วนที่ 11 ส่วนภัณฑารักษ์

ซึ่งแต่ละส่วนมีพื้นที่ ดังนี้

ตารางที่ 2.4 แสดงรายละเอียดส่วนจอดรถจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 1 ส่วนจอดรถ		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
จอดรถ	จำนวน 20 คัน	250
พื้นที่รวมส่วนจอดรถ 250 ตารางเมตร		

ตารางที่ 2.5 แสดงรายละเอียดส่วนห้องโถงจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 2 ส่วนโถงประชาสัมพันธ์			พื้นที่ / ตารางเมตร
องค์ประกอบย่อย		รายละเอียด	
เคาน์เตอร์		0.70x2.00	 <p>24 ตารางเมตร</p> <p>9 ตารางเมตร</p>
โต๊ะคอม	1 ตัว	0.70x1.20	
เก้าอี้เจ้าหน้าที่	1 ตัว	0.45x0.45	
ตู้ใส่เอกสาร	1 ตู้	0.45x2.00	
โต๊ะวางของ	1 ตัว	0.35x1.00	
ตู้ใส่ของ	6 ตู้	0.45x0.90	
ชุดเก้าอี้รับแขก	1 ชุด		
จอวีดีทัศน์	3 จอ		
พื้นที่รวมส่วนห้องโถงประชาสัมพันธ์ 33 ตารางเมตร			

ตารางที่ 2.6 แสดงรายละเอียดส่วนสำนักงานจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 3 ส่วนสำนักงาน			พื้นที่ / ตารางเมตร
องค์ประกอบย่อย		รายละเอียด	
ผู้อำนวยการ			
โต๊ะทำงาน	1 ตัว	0.80x2.00	12 ตารางเมตร
เก้าอี้ทำงาน	1 ตัว	0.60x0.60	
เก้าอี้หน้าโต๊ะ	2 ตัว	0.45x0.45	6 ตารางเมตร
ตู้เก็บเอกสาร	2 ตัว	0.45x1.20	
ชุดเก้าอี้รับแขก	1 ชุด		44 ตารางเมตร
เจ้าหน้าที่			
โต๊ะทำงานโต๊ะคอม	5 ตัว		
เก้าอี้ทำงานเจ้าหน้าที่	5 ตัว	0.45x0.45	
ตู้เอกสาร	5 ตัว	0.45x1.60	
เคาน์เตอร์บาร์	1 ชุด		
พื้นที่รวมส่วนสำนักงานและทางเดิน 62 ตารางเมตร			

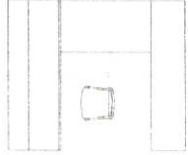

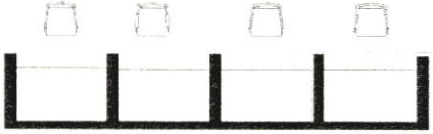
ตารางที่ 2.7 แสดงรายละเอียดส่วนห้องบรรยาย และประชุมจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 4 ส่วนห้องบรรยายและประชุม			พื้นที่ / ตารางเมตร
องค์ประกอบย่อย		รายละเอียด	
ห้องบรรยาย และประชุม			
จอฉายภาพ	1 จอ	0.30x3.00	 <p>44 ตารางเมตร</p>
สแตน	1 สแตน	0.80x0.80	
เก้าอี้	40 ตัว	0.45x0.45	
ตู้ใส่ของ	2 ตู้	0.45x1.20	
พื้นที่รวมส่วนห้องบรรยายและประชุมและทางเดิน			44 ตารางเมตร

ตารางที่ 2.8 แสดงรายละเอียดส่วนห้องสมุดจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 5 ส่วนห้องสมุด		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
เจ้าหน้าที่		
เคาน์เตอร์บริการ 1 ตัว	0.70x2.00	
โต๊ะเจ้าหน้าที่ 2 ตัว	0.80x2.00	
โต๊ะคอม 2 ตัว	0.80x1.20	
เก้าอี้เจ้าหน้าที่ 3 ตัว	0.45x0.45	
ตู้เก็บเอกสาร 2 ตัว	0.45x1.60	
ผู้ใช้บริการ		
โต๊ะ 4 ตัว	1.20x1.20	
เก้าอี้ 16 ตัว	0.45x0.45	
ชั้นวางหนังสือ 6 ชั้น	0.30x0.90	
เครื่องถ่ายเอกสาร 1 เครื่อง	0.80x1.20	
เครื่องปริ้นเตอร์ 2 ตัว		
<p>25 ตารางเมตร</p> <p>25 ตารางเมตร</p>		
<p>พื้นที่รวมส่วนห้องสมุดและทางเดิน 82 ตารางเมตร</p>		

ตารางที่ 2.9 แสดงรายละเอียดส่วนห้องโสตทัศนศึกษาจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 6 ส่วนห้องโสตทัศนศึกษา			พื้นที่ / ตารางเมตร
องค์ประกอบย่อย		รายละเอียด	
เจ้าหน้าที่			
เคาน์เตอร์บริการ	1	0.70x2.00	 <p>9 ตารางเมตร</p>
เก้าอี้เจ้าหน้าที่	1 ตัว	0.45x0.45	
โต๊ะคอมเจ้าหน้าที่	1 ตัว	0.80x1.20	
ตู้เก็บอุปกรณ์	1 ตู้	0.40x2.00	
ผู้ใช้บริการ			
โต๊ะคอม	4 ตัว		 <p>18 ตารางเมตร</p>
เก้าอี้	4 ตัว	0.80x1.20	 <p>8 ตารางเมตร</p>
เก้าอี้ชุดดูสารคดี	2 ชุด	0.45x0.45	
พื้นที่รวมส่วนห้องโสตทัศนศึกษาและทางเดิน			35 ตารางเมตร

ส่วนที่ 7 ส่วนนิทรรศการ

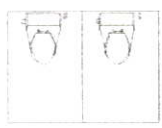

ขนาดวัตถุในการจัดแสดง

บอร์ดภาพ	0.80X2.00
	1.20X2.00
ป้ายบรรยาย	0.40X1.20
จอวีดีทัศน์	1.60X2.00
โต๊ะคอม	0.60X0.60X0.80
ตู้มองได้โดยรอบ	0.80X0.80X2.00
	0.50X0.90X1.00
	0.45X0.45X1.00
	0.60X0.60X0.90
	0.90X0.90X0.90
ล็อกเกอร์	0.45X3.00 X0.9

ตารางที่ 2.10 แสดงรายละเอียดส่วนขายของที่ระลึกจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 8 ส่วนขายของที่ระลึก		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
ส่วนขายของที่ระลึก		
เคาน์เตอร์บริการ 1 เคาน์เตอร์		 <p>25 ตารางเมตร</p>
เก้าอี้เจ้าหน้าที่ 1 ตัว		
ตู้ใส่เอกสาร 1 ตู้		
ชั้นวางของ 5 ชั้น		
รวมพื้นที่ส่วนขายของที่ระลึกทั้งหมดและทางเดิน 25 ตารางเมตร		

ตารางที่ 2.11 แสดงรายละเอียดส่วนห้องน้ำจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 9 ส่วนห้องน้ำ		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
<p>ภายในพิพิธภัณฑ</p> <p>ห้องน้ำชาย</p> <p>มี 1 ห้อง มีโถปัสสาวะ 2 โถ อ่างล้างหน้า 2</p> <p>ห้องน้ำหญิง</p> <p>มี 2 ห้อง อ่างล้างหน้า 2</p> <p>ภายนอกพิพิธภัณฑ</p> <p>ห้องน้ำชาย</p> <p>มี 2 ห้อง มีโถปัสสาวะ 4 โถ อ่างล้างหน้า 2 ห้องเก็บของ</p> <p>ห้องน้ำคนพิการ 1 ห้อง</p> <p>ห้องน้ำหญิง</p> <p>มี 4 ห้อง อ่างล้างหน้า 4</p> <p>ห้องน้ำคนพิการ 1 ห้อง</p> <p>ห้องเก็บของ</p>		<p>ภายในพิพิธภัณฑ</p> <p>7.5 ตารางเมตร</p> <p>8 ตารางเมตร</p>
รวมพื้นที่ส่วนห้องน้ำทั้งหมดและทางเดิน 15.5 ตารางเมตร		

ตารางที่ 2.12 แสดงรายละเอียดส่วนจัดงานภายนอกอาคารจากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 10 ส่วนจัดงานภายนอกอาคาร		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
ส่วนจัดงานภายนอก	พื้นที่การจัดงาน อาหารและเครื่องดื่ม	300
รวมพื้นที่ส่วนจัดงานภายนอกอาคารทั้งหมดและทางเดิน 300 ตารางเมตร		

ตารางที่ 2.13 แสดงรายละเอียดส่วนงานภัณฑารักษ์จากกรณีศึกษา

ส่วนที่ 10 ส่วนงานภัณฑารักษ์		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
	พื้นที่ในการซ่อมแซมวัสดุ และการเตรียมจัดนิทรรศการชั่วคราว	25
รวมพื้นที่ส่วนจัดงานภายนอกอาคารทั้งหมดและทางเดิน 25 ตารางเมตร		

จากตารางสามารถสรุปพื้นที่ส่วนประกอบต่างๆ ของโครงสร้างภายในพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่ ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนจอดรถ	250	ตารางเมตร
ส่วนที่ 2 ส่วนห้องโถงประชาสัมพันธ์	33	ตารางเมตร
ส่วนที่ 3 ส่วนสำนักงาน	62	ตารางเมตร
ส่วนที่ 4 ส่วนห้องบรรยายและประชุม	44	ตารางเมตร
ส่วนที่ 5 ส่วนห้องสมุด	82	ตารางเมตร
ส่วนที่ 6 ส่วนห้องโสตทัศนศึกษา	35	ตารางเมตร
ส่วนที่ 7 ส่วนนิทรรศการ	-	ตารางเมตร
ส่วนที่ 8 ส่วนขายของที่ระลึก	25	ตารางเมตร
ส่วนที่ 9 ส่วนห้องน้ำภายใน	15.5	ตารางเมตร
ส่วนที่ 10 ส่วนลานกิจกรรมภายนอก	300	ตารางเมตร
ส่วนที่ 11 ส่วนภัณฑารักษ์	25	ตารางเมตร

2.5.5.2 แผนผังพฤติกรรมที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่
แบ่งผังพฤติกรรมออกเป็น 2 ส่วนคือ

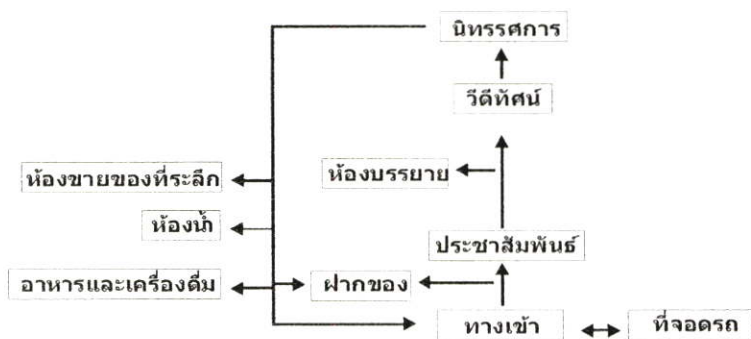
- ผู้เข้าชมนิทรรศการ
- ผู้ให้บริการ

มีรายละเอียดดังนี้คือ

ผู้เข้าชมนิทรรศการ

ผู้เข้าชมนิทรรศการ 1-2 คน

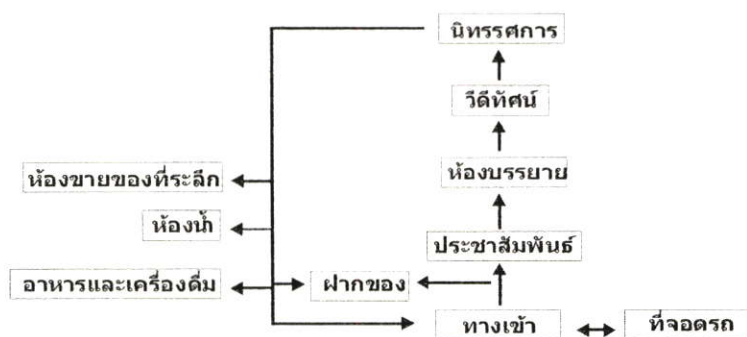
ผู้เข้าชมนิทรรศการ 1-2 คน

แผนภูมิที่ 2.7 แสดงผังพฤติกรรมผู้เข้าชมนิทรรศการ 1- 2 คน

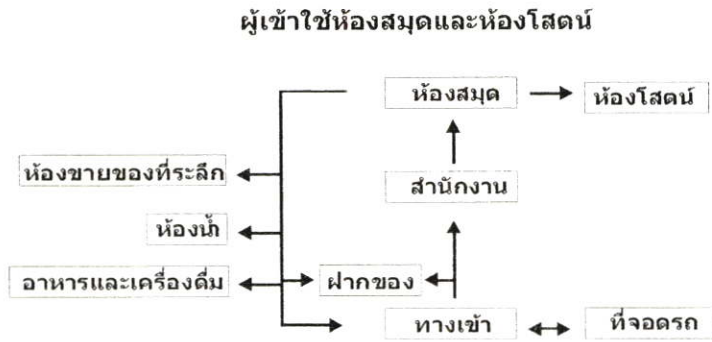
ผู้เข้าชมนิทรรศการแบบคณะ

ผู้เข้าชมนิทรรศการเป็นคณะ

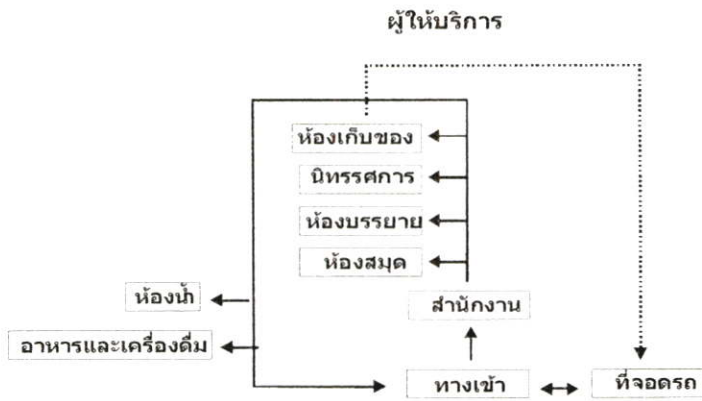
แผนภูมิที่ 2.8 แสดงผังพฤติกรรมผู้เข้าชมนิทรรศการแบบคณะ

ผู้เข้าใช้ห้องสมุด และ ห้องโสตน์

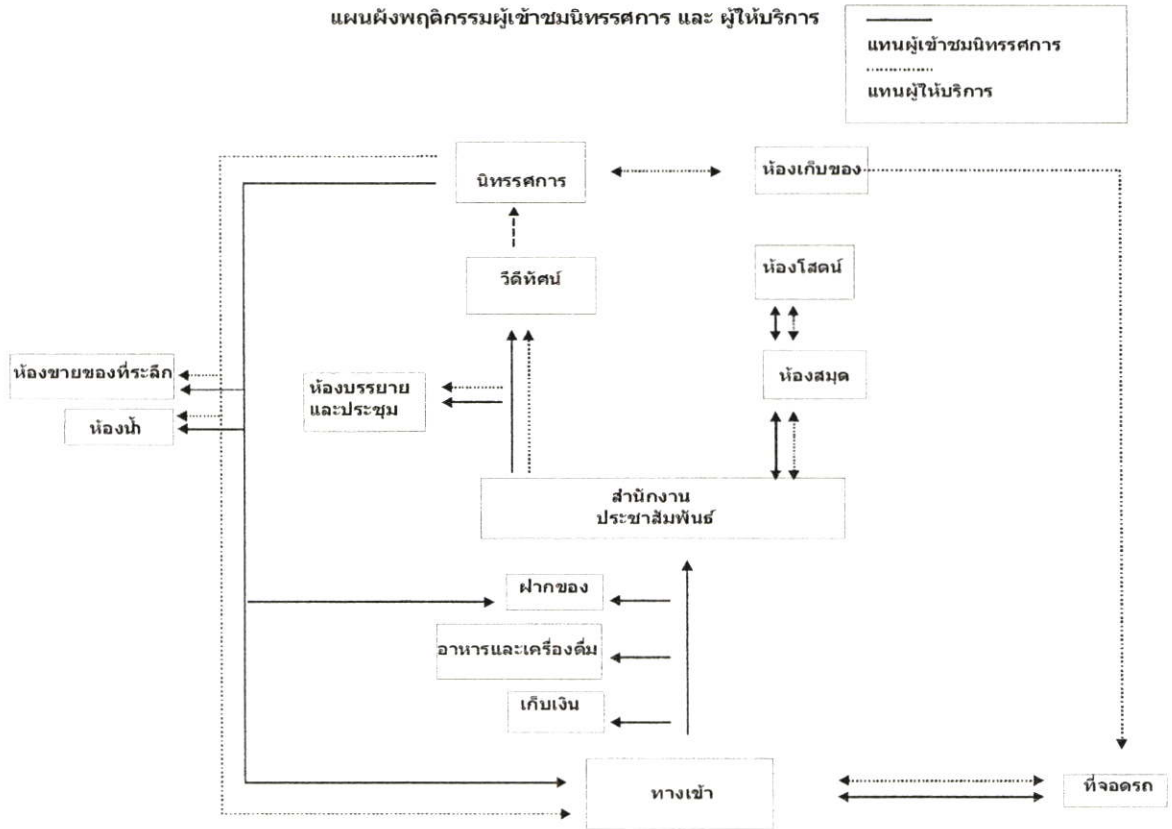
แผนภูมิที่ 2.9 แสดงผังพฤติกรรมผู้เข้าใช้ห้องสมุด และ ห้องโสตน์

ผู้ให้บริการ

แผนภูมิที่ 2.10 แสดงผังพฤติกรรมผู้ให้บริการ

สามารถสรุปการใช้เส้นทางภายในโดยการใช้แผนผังพฤติกรรมของผู้ให้บริการ และผู้ใช้บริการได้
ดังนี้

แผนภูมิที่ 2.11 แสดงการใช้เส้นทางภายในโดยการใช้แผนผังพฤติกรรมของผู้ให้บริการ และ
ผู้ใช้บริการ

2.5.5.3 วัตถุที่ใช้ในการจัดแสดงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่
ประกอบด้วย

วัตถุจริงในการจัดแสดง

แผ่นภาพ รูปภาพ และคำบรรยาย

จำลองเหตุการณ์

วัตถุจำลอง

ใช้คอมพิวเตอร์ในการบรรยายพร้อมภาพประกอบ

ใช้จอวีดีทัศน์ในการบรรยายพร้อมหูฟัง

ใช้จอทีวีในการบรรยาย

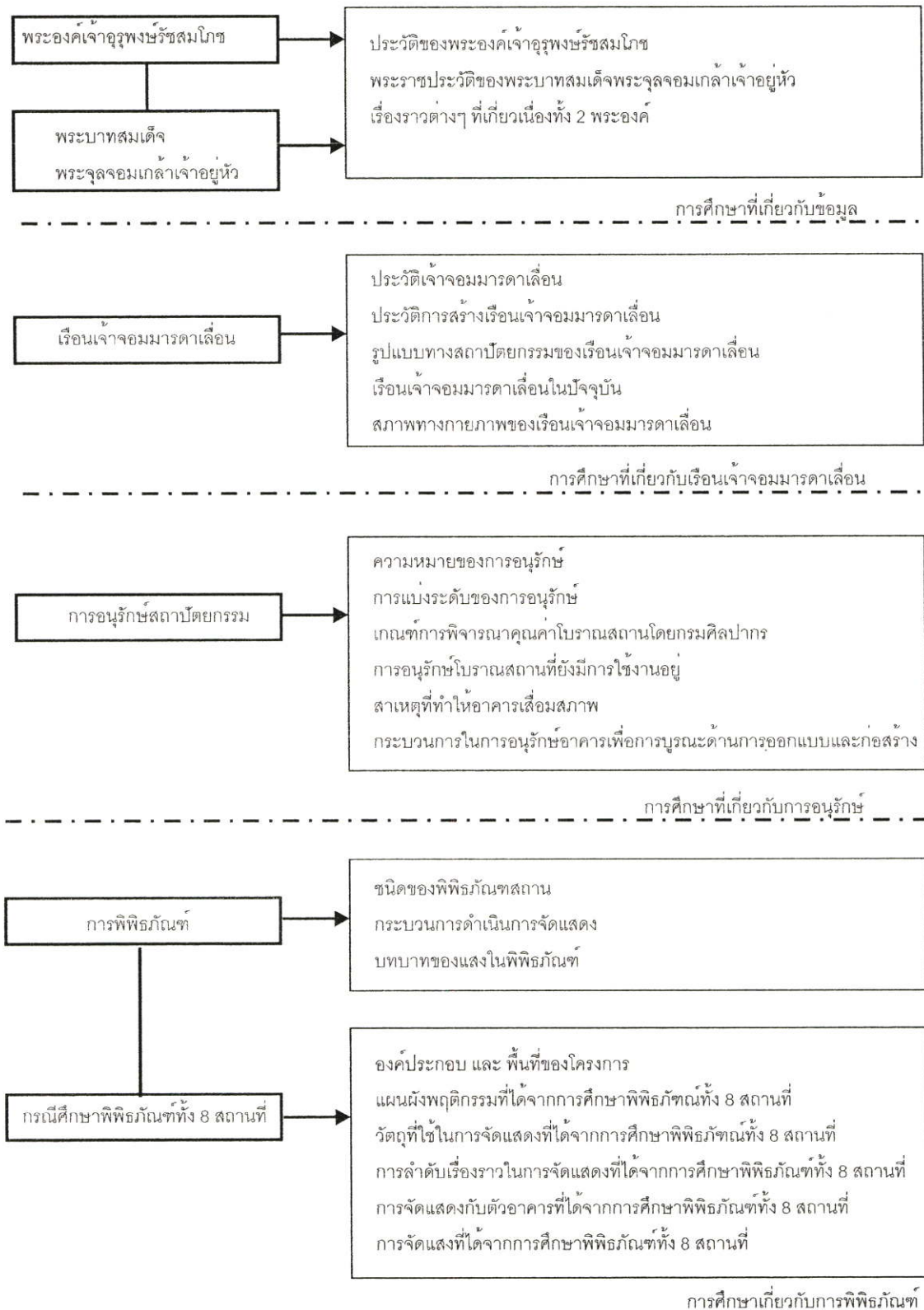
2.5.5.4 การลำดับเรื่องราวในการจัดแสดง ที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่
การกำหนดเรื่องราวการจัดแสดง จะจัดเป็นลำดับขั้นตอนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
โดยให้ผู้เข้าชมได้ชมเรื่องราวต่างๆ ตามเส้นทางที่กำหนดเพื่อให้เนื้อหาติดต่อกันและ
เข้าใจได้ง่าย

2.5.5.5 การจัดแสดงกับตัวอาคารที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

จากการศึกษาจากกรณีศึกษาพบว่าอาคารที่เป็นอาคารอนุรักษ์นั้นไม่ควรต่อเติม
หรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบของอาคาร ดังนั้นการออกแบบแก้ปัญหานี้โดยการทำ
ฉากจัดแสดงให้ลอยตัวไม่ยึดติดกับตัวอาคาร จะใช้วัสดุที่มีน้ำหนักน้อยเนื่องจาก
อาคารเป็นอาคารเก่าไม่ควรให้โครงสร้างอาคาร ต้องรับน้ำหนักมากเกินไปอาจทำให้
อาคารชำรุดหรือพังได้ ในที่นี้ยังสามารถแสดงถึงลักษณะเฉพาะของตัวอาคารได้อีก
ด้วย

2.5.6 การจัดแสงที่ได้จากการศึกษาพิพิธภัณฑ์ทั้ง 8 สถานที่

ผลจากการที่ไม่ปิดผนังจึงทำให้ใช้แสงธรรมชาติได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันก็
กำหนดดวงโคมให้สัมพันธ์กับองค์ประกอบเดิมของอาคาร ส่วนแสงที่จะต้องเพิ่มเติม
นั้นจะเพิ่มเติมให้น้อยที่สุดเท่าที่ทำได้ การใช้ไฟสปอร์ตไลท์ จะออกแบบให้สัมพันธ์กับ
ส่วนจัดแสดง และไฟที่ใช้จะมีระบบเซ็นเซอร์ตัดไฟทุก 10 นาทีเพื่อช่วยในการประหยัด
พลังงาน

แผนภูมิที่ 2.12 แสดงเค้าโครงกรอบทฤษฎีในงานศึกษาวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 วิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อการออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสำรวจ การศึกษาจากเอกสาร จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งทำการศึกษาในช่วงระยะเวลาจำกัด มีรายละเอียดต่างๆดังนี้

3.1.1 ศึกษาภาคเอกสาร

-ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ เกี่ยวกับประวัติพระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช ประวัติเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ประวัติเจ้าจอมมารดาเลื่อน ประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและบุคคลเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระองค์

-ศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆ เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ ความหมายของพิพิธภัณฑ์ ชนิดของพิพิธภัณฑ์ กระบวนการในการดำเนินการจัดแสดง บทบาทของแสงภายในพิพิธภัณฑ์

-ศึกษาและรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องต่างๆเกี่ยวกับการอนุรักษ์ สถาปัตยกรรม ความหมายของการอนุรักษ์ การประเมินคุณค่า หลักเกณฑ์การคัดเลือกเพื่อการอนุรักษ์ ขั้นตอนในการอนุรักษ์

3.1.2 ศึกษาภาคสนาม

-สำรวจเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน การทำรังวัด ถ่ายภาพ และสัมภาษณ์เจ้าของบ้านในเบื้องต้น

-จัดทำผังอาคาร และผังบริเวณของเรือนเจ้าจอมเฉพาะส่วนที่จำเป็น

-สำรวจพิพิธภัณฑ์อื่นๆที่มีแนวทางเดียวกันเพื่อใช้เป็นกรณีศึกษา

3.1.3 การศึกษาวิเคราะห์

- นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสรุปเป็น เรื่องราวในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์

- นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน มาสรุปเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ขั้นต้น

- นำข้อมูลที่ได้จากพิพิธภัณฑ์มาวิเคราะห์ และ สรุปหาวิธีในการจัดแสดง และจัดพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์

3.1.4 สรุปผลการศึกษา

3.1.5 นำเสนอผลงาน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.1 ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเจ้าจอมมารดาเลื่อนเพื่อหาแนวทางอนุรักษ์

3.2.2 ข้อมูลจากเอกสาร ในเรื่องประวัติพระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช ประวัติเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ประวัติเจ้าจอมมารดาเลื่อน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับทั้ง 2 พระองค์ เพื่อนำเนื้อเรื่องที่ได้มาใช้ในการจัดในการแสดง

3.3.3 การสัมภาษณ์โดยชักถามเป็นเรื่องราวไม่กำหนดคำถามโดยตรง สอบถามเกี่ยวกับประวัติเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ประวัติเจ้าจอมมารดาเลื่อน

3.3.4 สัมภาษณ์สภาพความเสียหายของอาคารเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

3.3.5 การสำรวจทำรังวัดภายนอก และภายในอาคาร รวมทั้งทำการถ่ายรูป เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเขียนแบบ

3.3 วิธีการเก็บข้อมูล

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนประวัติเจ้าจอมมารดาเลื่อน และประวัติพระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภชพระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับทั้ง 2 พระองค์ ศึกษาเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ และการอนุรักษ์จากเอกสาร หนังสือ จากห้องสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุ งานวิจัยต่างๆ และ เว็บไซต์ ซึ่งในการเก็บข้อมูลต่างๆ ผู้ทำการวิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลต่างๆเองทั้งหมดด้วยตัวเองจากการสำรวจ และวัดพื้นที่ผู้วิจัยได้มีผู้ช่วยในการวัดพื้นที่ และสำรวจจำนวน 4 คนด้วยกันรวมทั้งผู้วิจัยด้วย ซึ่งแหล่งข้อมูลที่ทำการศึกษาแบ่งออกได้ดังนี้

ข้อมูลจากภาคเอกสาร

1. สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
2. หอสมุดแห่งชาติ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ
3. ห้องสมุด และหอสมุดของสถาบันต่างๆ
4. ข้อมูลจากกรมศิลปากรและหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลภาคสนาม

1. เอกสารที่บันทึกเกี่ยวข้องกับเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน
2. เอกสารที่บันทึกเกี่ยวข้องกับการพิพิธภัณฑ์
3. เอกสารจากพิพิธภัณฑ์ที่ทำการศึกษา
4. เอกสารที่บันทึกเกี่ยวข้องกับอาคารอนุรักษ์
5. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และผู้เกี่ยวข้อง

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพโดยนำผลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สurvey สถานการณ์ การสังเกต และสัมภาษณ์ มาสรุปผลในการออกแบบพิพิธภัณฑ์

3.5 การนำเสนอข้อมูล

แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 โครงการเกี่ยวกับการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในชั้นต้น

ส่วนที่ 2 โครงการเกี่ยวกับการออกแบบภายในพิพิธภัณฑ์

นำเสนอในรูปแบบ PowerPoint

บทที่ 4

การออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชใน เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ประกอบไปด้วยหัวข้อต่างๆ คือ

4.1 ความเป็นมาของโครงการ

4.1.1 ประวัติพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

4.1.2 ประวัติเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.2 นโยบาย

4.3 วัตถุประสงค์

4.4 สถานที่ตั้ง

4.5 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.5.1 ผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

4.5.2 ผังอาคาร รูปด้านภายนอก และรูปด้านภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

4.5.3 การเสื่อมสภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.6 การอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน เพื่อนำไปใช้เป็นพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

4.6.1 ผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.6.2 ผัง และ รูปด้านภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.6.3 รูปด้านภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.7 การออกแบบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.7.1 องค์ประกอบของโครงการ

4.7.2 แผนผังโครงสร้างพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

4.7.3 การใช้เส้นทางภายในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

4.7.4 พื้นที่ และรายละเอียดองค์ประกอบพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

4.7.5 พิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.1 ความเป็นมาของโครงการ

เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนอยู่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่ยังไม่ได้ขึ้นทะเบียนที่กรมศิลปากร ปัจจุบันสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ให้เช่าเป็นที่พักอาศัย และสำนักงาน โดยที่สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์มีนโยบายปรับปรุงเรือนเจ้าจอมให้เป็นพิพิธภัณฑ์ ในอนาคต

ผู้รับผิดชอบโครงการ

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4.1.1 ประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชเป็นโอรสองค์ที่ 75 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และบุตรคนที่ 2 ในเจ้าจอมมารดาเลื่อน พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชทรงเป็นผู้ติดตามพระราชบิดาไปประพาสตามสถานที่ต่างๆ เสมอมิได้ห่าง ครั้นเมื่อเจริญพระชันษาถึงขั้นที่จะต้องเสด็จไปศึกษาวิชาการยังต่างประเทศพระองค์ก็มีไป ด้วยพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชทรงติดตามพระราชบิดายิ่งนัก พระราชบิดาจึงโปรดให้ครูชาวอังกฤษมาเป็นผู้สอนในวังแทน และพระราชบิดาโปรดให้สร้างพระตำหนักราชฤทธิรุ่งโรจน์เพื่อให้พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชได้อยู่ใกล้กับพระองค์ พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชทรงเป็นพระราชปิโยรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง ดังบทความบันทึกจากหนังสือประวัติต้นรัชกาลที่ 6 จาการาม. วชิราวุธมีข้อความว่า องค์อรุพงษ์รัชสมโภชนั้นทุลกระหม่อมท่านโปรดของท่านมาก เพราะเป็นพระราชโอรสองค์เล็ก และ ชี้โรคซึ่งได้ทรงโฆษณาว่าจะเอาไว้ใช้เป็นไม้ธำระพระกร คือ เป็นอุปถัมภ์ส่วนพระองค์ไม่ได้รับราชการแผ่นดินเช่นลูกยาเธอองค์อื่นๆ (ราม.วชิราวุธ.2545:13 - 14)

4.1.2 ประวัติเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ขยายเมืองโดยการสร้างพระราชวัง วัง ตำหนักเจ้าจอม ออกมายังเขตพระนครชั้นในทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง และชุมชนตามมา ในครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรด ให้สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนขึ้น ด้วยทรงพระกรุณาไว้วางพระราชฤทัย ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชพระราชโอรส และสำหรับเป็นที่พักชั่วคราวในการที่จะเสด็จประพาสเยี่ยมตามชุมชนต่างๆ ที่อยู่นอกเขตพระนคร (สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2447) เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนตั้งอยู่ ณ ริมคลองสามเสน ปัจจุบันเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนอยู่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

4.2 นโยบาย

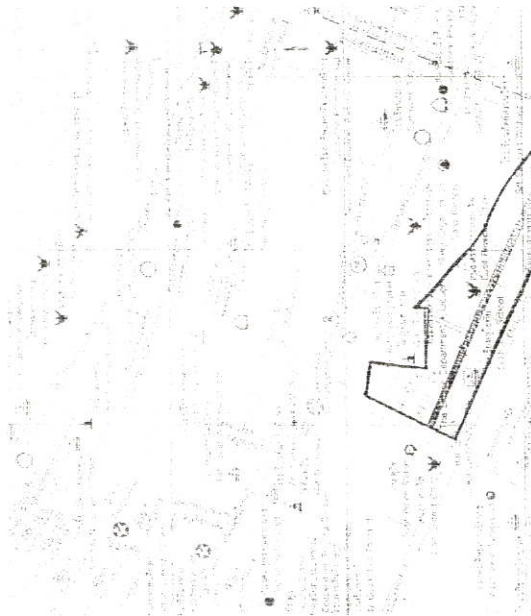
ศึกษาอาคารเดิมเพื่อเตรียมการสำหรับจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช และจัดแสดง เรื่องราว บุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ โดยเฉพาะเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

4.3 วัตถุประสงค์

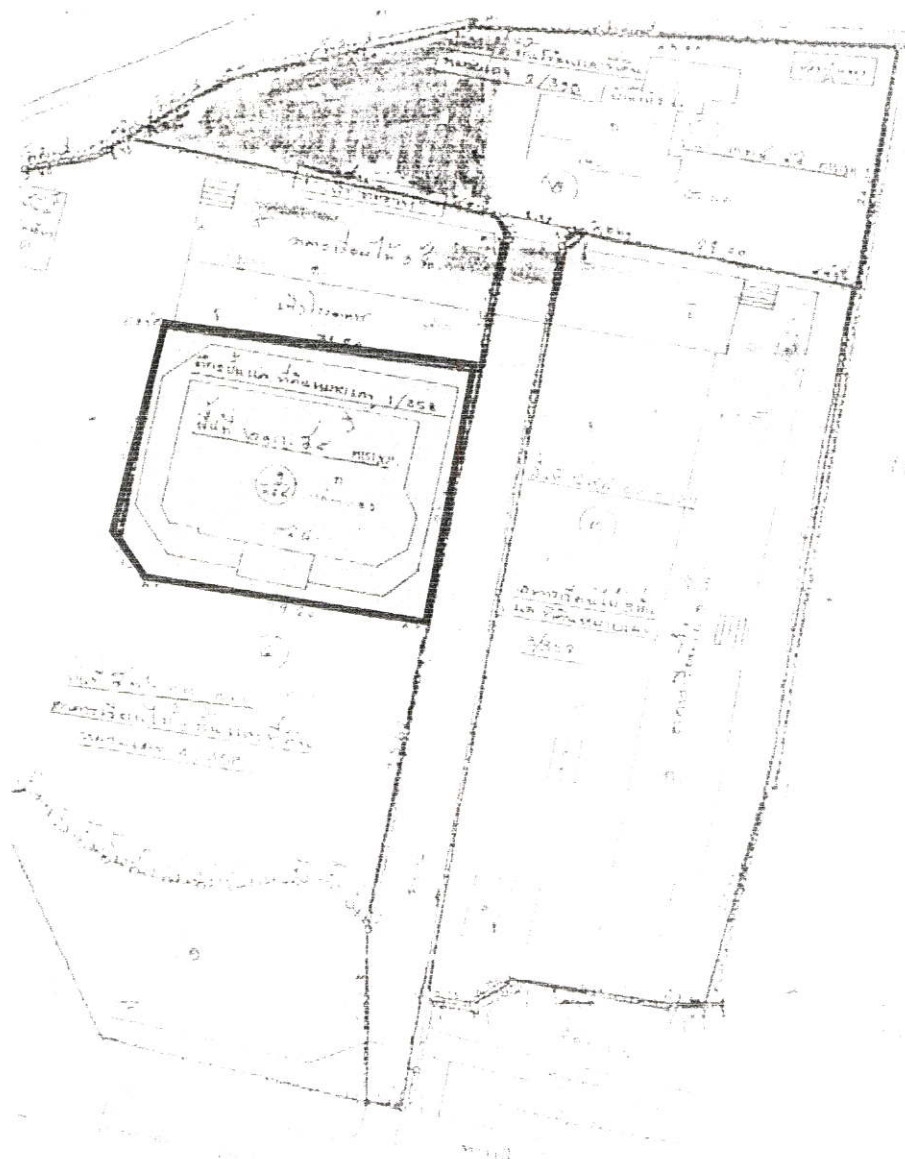
- เพื่อการอนุรักษ์และปรับปรุงอาคารเพื่อนำมาทำเป็นพิพิธภัณฑ์
- เพื่อเป็นแหล่งบริการให้ความรู้ด้านพระวัติศาสตร์ และสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช
- เพื่อเผยแพร่พระราชประวัติ และพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- เพื่อเป็นศูนย์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

4.4 สถานที่ตั้ง

เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนตั้งอยู่ ณ ถนนพระราม 5 ซึ่งเป็นอาคาร อนุรักษ์อยู่ในความดูแลของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นอาคารที่มีความงดงาม และทรงคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรม ตั้งอยู่ในสถานที่ที่มีสิ่งแวดล้อมดีเพราะอยู่ใกล้ชุมชน และริมน้ำด้านหน้าติดถนนเหมาะแก่การจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์ อันจะเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ที่เข้ามาใช้บริการ

ภาพที่ 4.1 แสดงภาพแผ่นโชนดที่ดินบริเวณแยกราชวัตรก่อนสร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

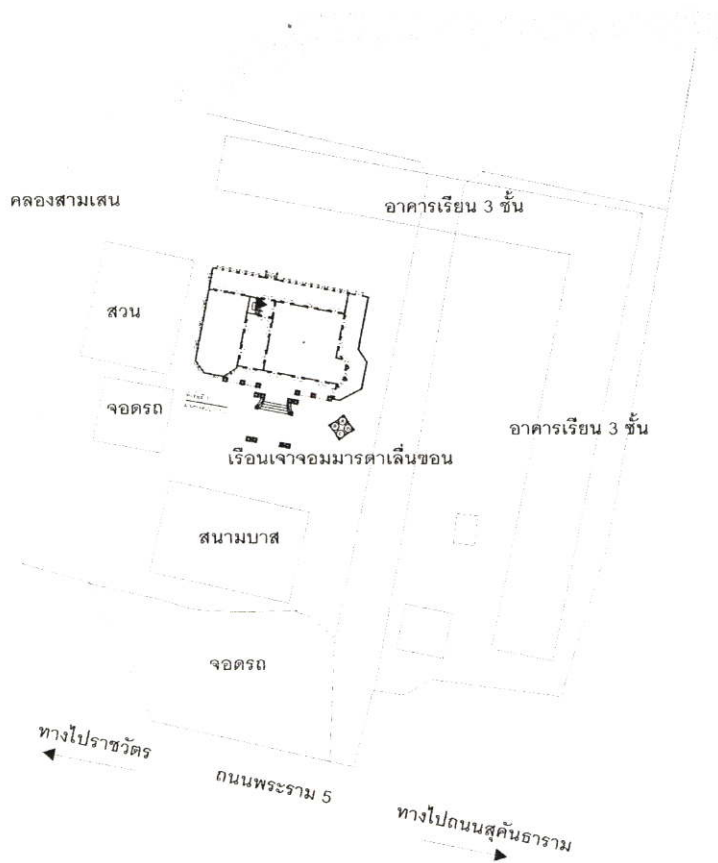

ภาพที่ 4.2 แสดงภาพแผ่นโฉนดที่ดินบริเวณแยกราชวัตรที่สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.5 เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.5.1 ผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

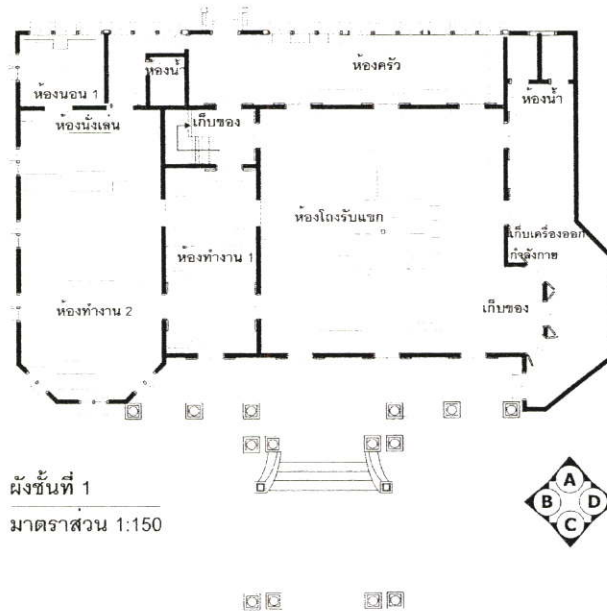
ติดกับคลองสามเสนด้านหน้าติดถนนพระราม 5

ภาพที่ 4.3 แสดงภาพผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

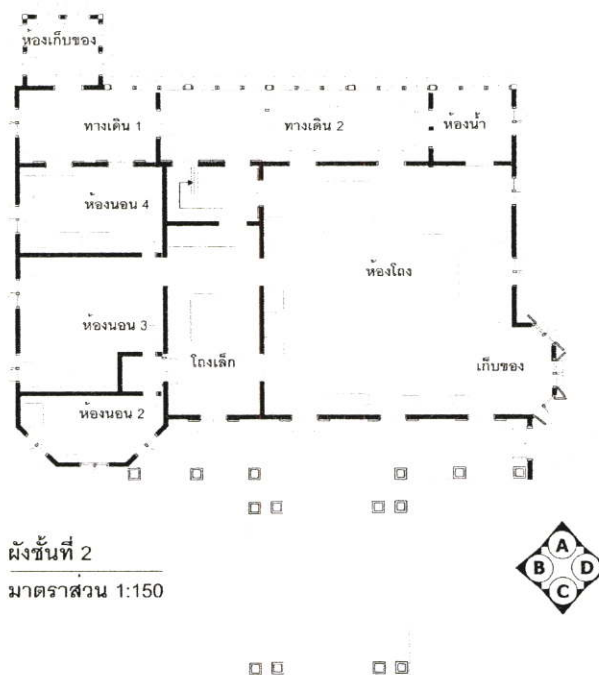
4.5.2 ผังอาคาร รูปด้านภายนอก และ รูปด้านภายใน เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

ผังอาคารเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน แบ่งออกเป็น 2 ชั้น ดังนี้
ผังชั้นที่ 1

ภาพที่ 4.4 แสดงภาพผังชั้นที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

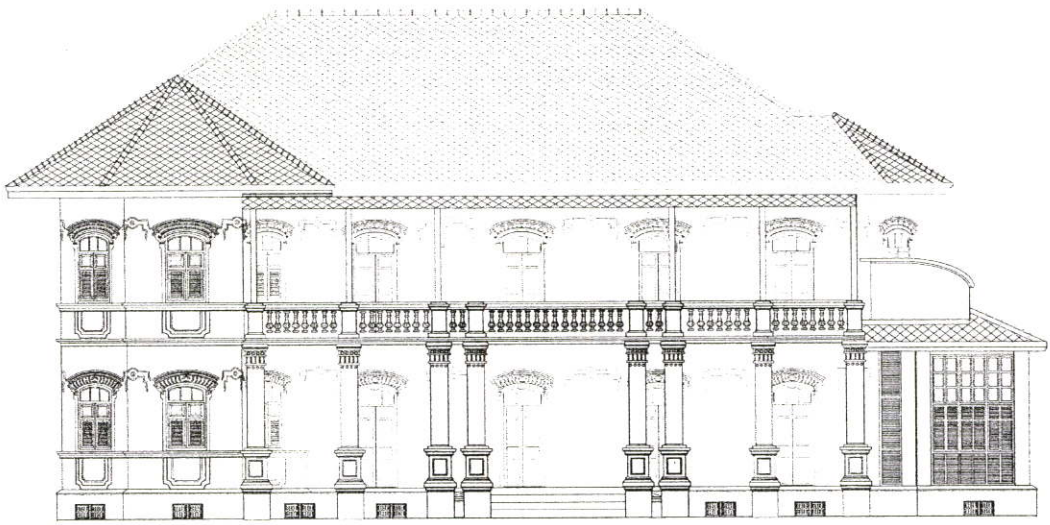
ผังชั้นที่ 2

ภาพที่ 4.5 แสดงภาพผังชั้นที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้าน a

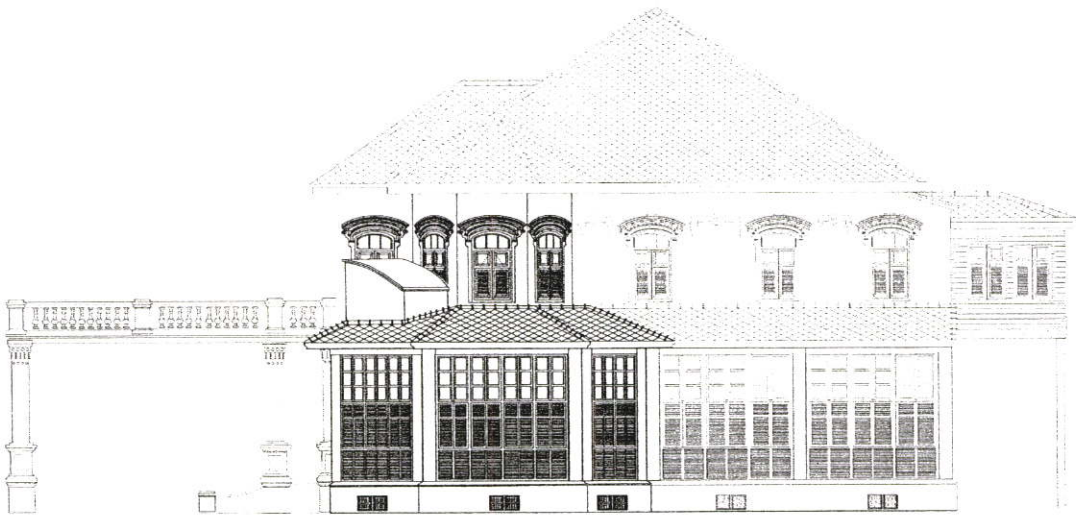

รูปด้านภายนอก A

มาตราส่วน 1: 150

ภาพที่ 4.6 แสดงภาพรูปด้านภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้าน b

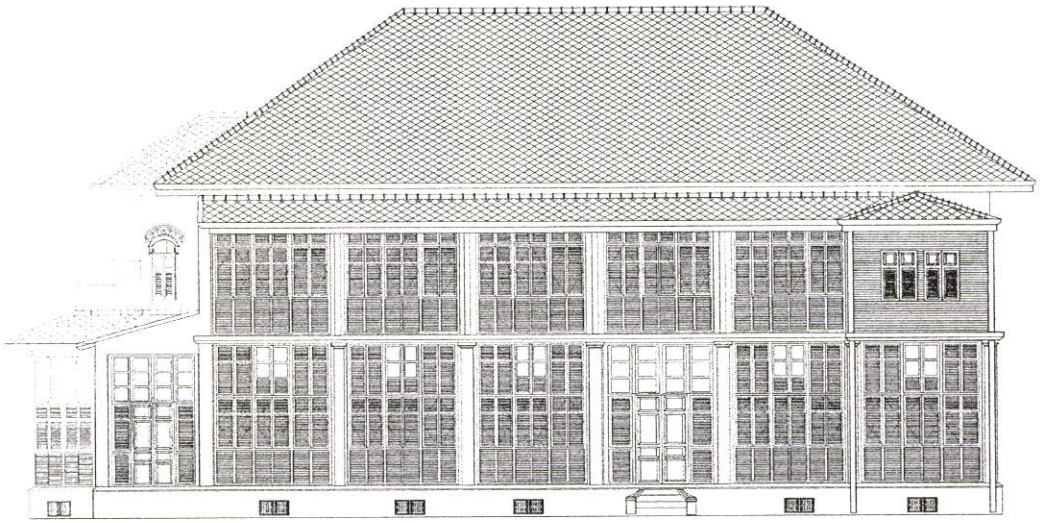

รูปด้านภายนอก B

มาตราส่วน 1: 150

ภาพที่ 4.7 แสดงภาพรูปด้านภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

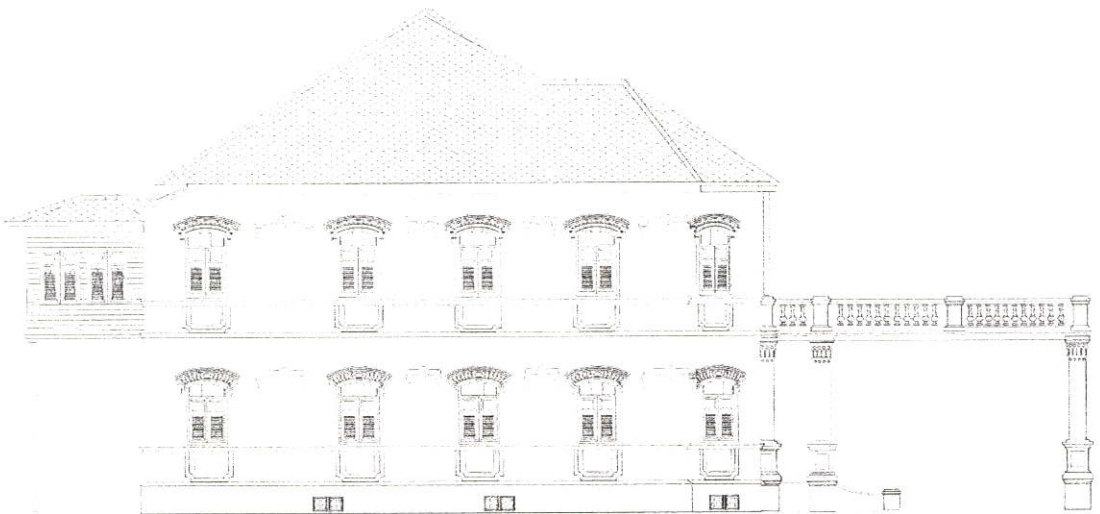
รูปด้าน c

รูปด้านภายนอก C
 มาตราส่วน 1: 150

ภาพที่ 4.8 แสดงภาพรูปด้านภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

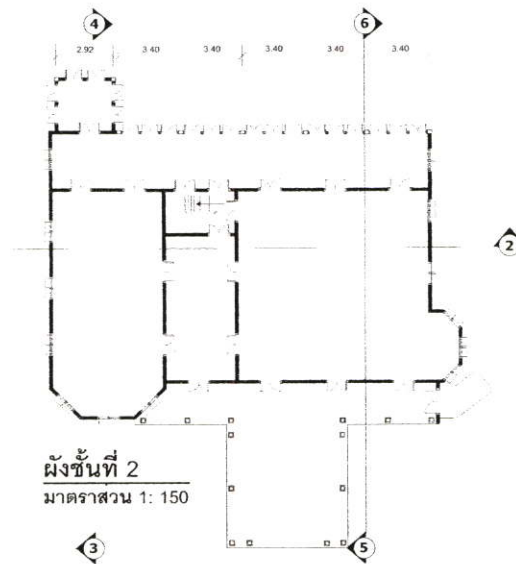
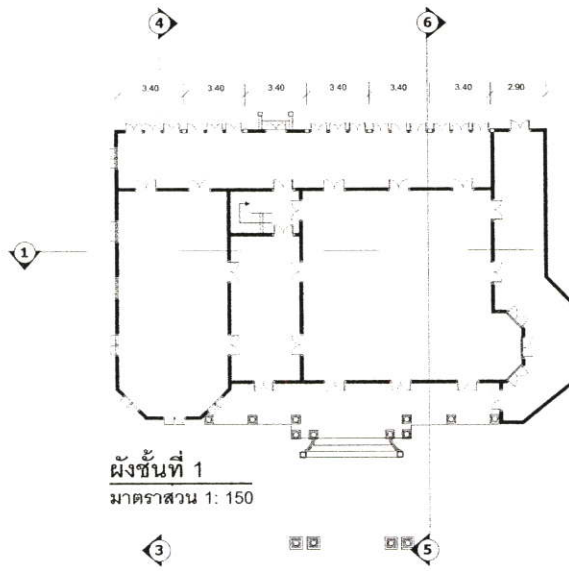
รูปด้าน d

รูปด้านภายนอก D
 มาตราส่วน 1: 150

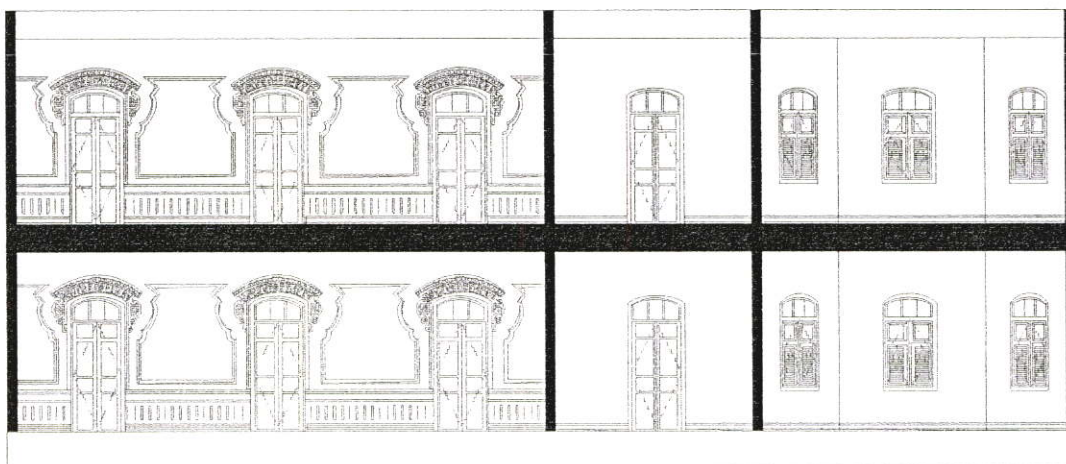
ภาพที่ 4.9 แสดงภาพรูปด้านภายนอกของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

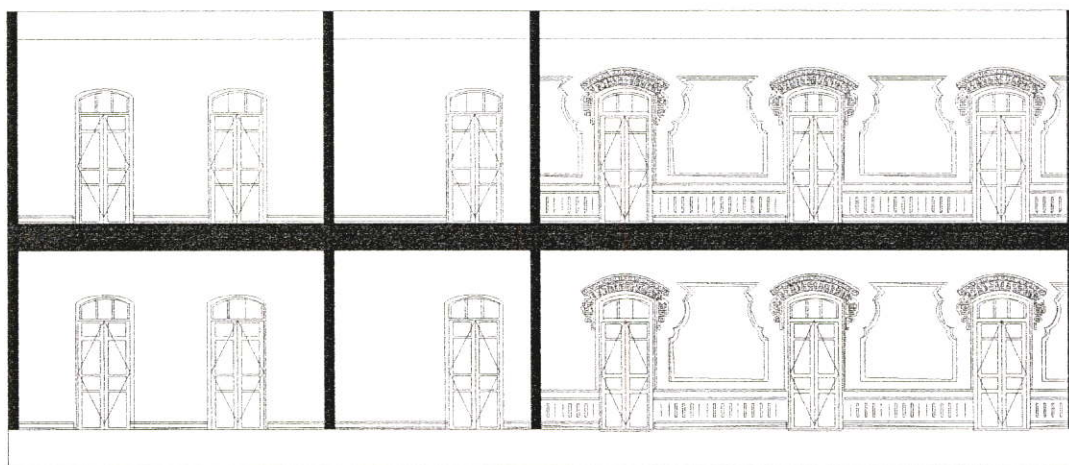
ภาพที่ 4.10 แสดงภาพสัญลักษณ์รูปด้านภายใน

รูปด้านภายในที่ 1

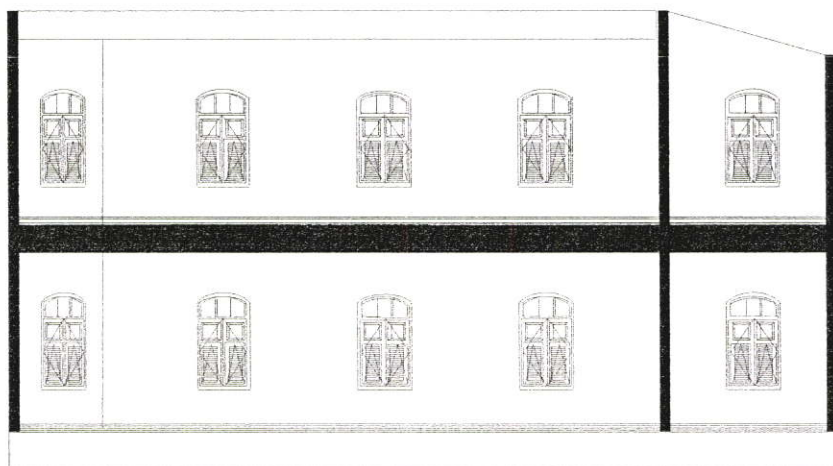
ภาพที่ 4.11 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 2

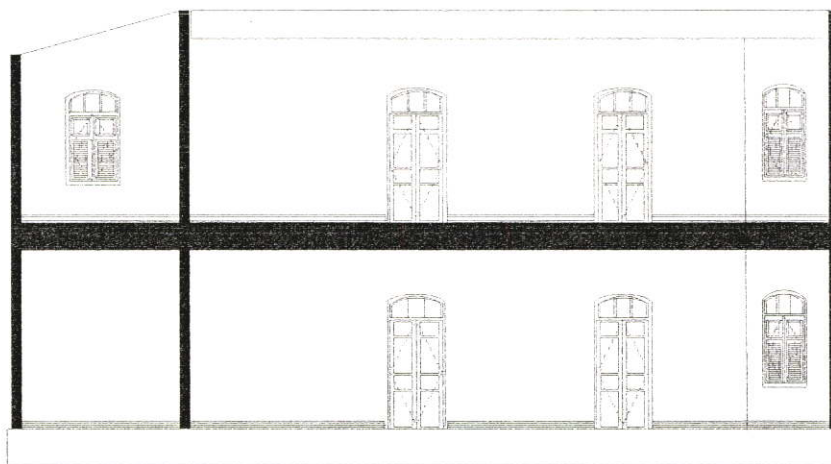
ภาพที่ 4.12 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 3

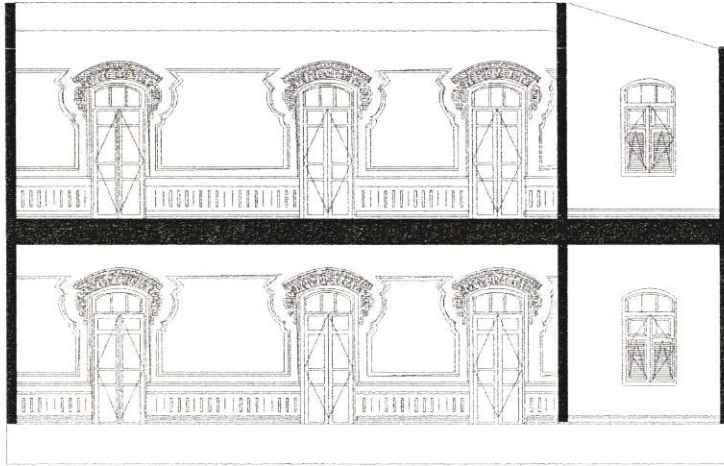
ภาพที่ 4.13 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 3 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 4

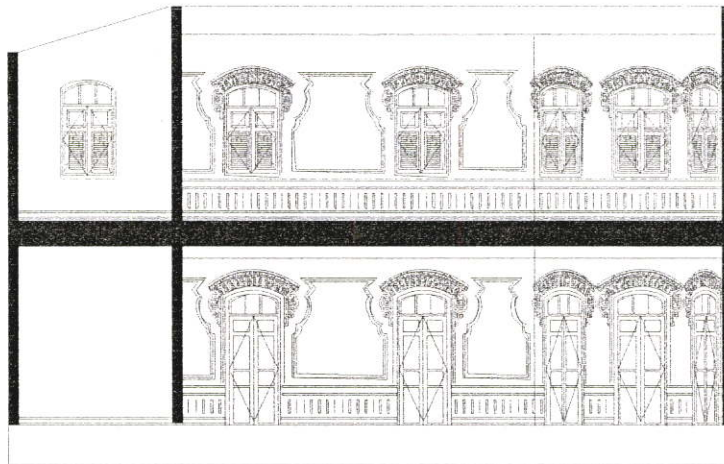
ภาพที่ 4.14 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 4 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 5

ภาพที่ 4.15 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 5 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

รูปด้านภายในที่ 6

ภาพที่ 4.16 แสดงภาพรูปด้านภายในด้านที่ 6 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในปัจจุบัน

4.5.3 การเสื่อมสภาพของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

เกิดมาจากสาเหตุต่างดังนี้

ปัญหาการขาดการดูแลรักษา

มีสาเหตุมาจากการที่อาคารไม่ได้รับการดูแลรักษาอย่างถูกต้อง ถูกวิธี ซึ่งความเสียหายส่วนใหญ่เกิดจากการใช้งานในชีวิตประจำวัน

ปัญหาด้านกายภาพ

แสง ความชื้น อุณหภูมิ แผลง

เกิดจากการเปลี่ยนแปลงชั้นดินใต้ฐานราก ทำให้เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเกิดการทรุดตัวที่ไม่เท่ากันของฐานราก เนื่องจากเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนอยู่ติดกับคลองสามเสนทำให้ฐานอาคารที่ลึกลงไปประมาณ 1 เมตร เกิดความชื้นแล้วนำมาสู่โครงสร้างของอาคาร ทำให้วัสดุก่อสร้างอาคารเกิดการผุกร่อน ปูนเกิดเป็นคราบจุดสีดำซึ่งอยู่ฐานของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ซึ่งบริเวณที่มีจุดสีดำเป็นบริเวณที่มีช่องระบายความชื้นที่เกิดจากจุลินทรีย์ และบริเวณฐานพื้นที่ชั้นที่ 1 โครงสร้างอาคารยุบตัวทำให้พื้น และ ฝ้า ไม่สม่ำเสมอ จากผลแห่งความชื้นเมื่อมีอุณหภูมิสูงทำให้วัสดุปรับเปลี่ยนสภาพไม่ทันทำให้เกิดการบิดงอ ไม่มีการหดขยาย ทำให้ประตูเปิดปิดไม่สะดวกเกิดรอยบนพื้น ซึ่งที่เป็นอุปสรรคอีกอย่างหนึ่งสำหรับโบราณสถานมากที่สุดคือแมลงจำพวกปลวก จากการสังเกต เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนพบว่าการเสื่อมสภาพที่เกิดจากปลวกยังมีให้เห็นน้อยมากเนื่องผู้เช่ามีการดูแลรักษาและ ทำการป้องกันอาคารเป็นอย่างดี

สาเหตุจากภายในตัววัสดุเอง

ส่วนใหญ่เป็น ปูน เหล็ก ไม้ เริ่มทรุดโทรมเสื่อมสภาพเนื่องจากผ่านระยะเวลามานานทำให้ปูนเกิดการหลุดร่อน เหล็กเริ่มเป็นสนิม ไม้เริ่มผุกร่อน

ซึ่งจากปัญหาที่เกิดขึ้นนำมาพิจารณาถึงความจำเป็นเร่งด่วน ในการดำเนินการปรับปรุงอาคาร แบ่งลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ส่วนที่ต้องซ่อมทันที ได้แก่ การเสริมฐานราก ซ่อมโครงสร้าง

ส่วนที่ต้องซ่อมด่วน ได้แก่ องค์กรประกอบต่างๆ เช่น ผนังไม้ พื้นไม้ หลังคา

ส่วนที่จำเป็นต้องซ่อม ได้แก่ ฝ้าบริเวณ และภูมิทัศน์

4.6 การอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเพื่อนำไปใช้เป็นพิพิธภัณฑ์พระองค์ เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

แบ่งลำดับความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับปรุงอาคารดังนี้

โครงสร้างฐานราก

จากการสันนิษฐานว่าโครงสร้างฐานรากเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นแบบฐานรากแพ แต่เพื่อความแน่นอนควรมีการขุดสำรวจอย่างชัดเจนเสียก่อนจึงกำหนดวิธีการซ่อมแซมได้ โดยทั่วไปแล้ววิธีการแก้ปัญหาฐานรากกับอาคารอนุรักษ์ มีวิธีการหลัก ๆ ดังนี้คือ

- เพิ่มขนาดฐานรากให้ใหญ่ขึ้น โดยการทำฐานรับน้ำหนักให้มากขึ้น หรือรองใต้ฐานรากเดิม
- เพิ่มความลึกฐานราก ในกรณีที่ดินมีความอ่อนนุ่ม ใช้วิธีขุดฐานรากเดิมให้ลึกลงไปและก่อฐานคอนกรีตรับฐานรากเดิม หรือเสริมฐานราก ค.ส.ล.
- การเสริมฐานรากเดิมโดยใช้เข็มเจาะ คือ ใช้วิธีอัดเข็มเจาะขนานกับฐานเดิม และหล่อหัวเสาเข็มหุ้มฐานรากเดิมไว้ เจาะรูทะลุหัวเสาเข็ม และ ฐานรากเดิม และดึงเข้าด้วยกันทั้งนี้ การเสริมฐานรากโดยใช้เข็มเจาะดังกล่าว ต้องใช้เข็มเจาะลึก อย่างน้อยประมาณ 21 เมตร เพื่อให้ตัวอาคารไม่จมลงไปอีก ไม่ควรใช้ฐานรากตื้น หรือฐานรากตื้นหรือฐานรากเดิมโดยไม่มีการซ่อมแซมเพิ่ม เพราะไม่ใช้การแก้ปัญหาที่สาเหตุ

ความชื้นโครงสร้าง

จากการสันนิษฐานเนื่องจากผู้เขียนไม่สามารถสำรวจโดยละเอียดได้ อันดับแรกคือต้องขุดดินที่อยู่โดยรอบก่อนเพื่อหาระดับที่ถูกต้องของฐานตัวบ้าน และ แก้ปัญหาน้ำข้างถาวรภายใน ปัญหาความชื้น ทั้งความชื้นภายในเนื้อวัสดุ ผนังก่ออิฐฉาบปูนชั้นล่าง และความชื้นจากน้ำใต้ดินที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ต้องมีการสำรวจโดยละเอียดทั้งระดับน้ำใต้ดินจากการสังเกตที่ระดับน้ำไม่ลดลงเมื่อผ่านหน้าฝนไปแล้ว และจากตำแหน่งที่ตั้งอาคาร ใกล้แม่น้ำ ควรมีการวัดความชื้นของวัสดุ ด้วยเครื่องมือตรวจวัดความชื้น และ ความชื้นจากน้ำใต้ดินให้ละเอียด

วัสดุผนัง

- ซีเมนต์ และ ปูนขาว

คงไม่สามารถหาซีเมนต์แบบเดิมได้ จำเป็นต้องเลือกใช้ซีเมนต์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ส่วนปูนขาว เลือกที่มีคุณภาพดี เนื้อนิ่ม สะอาด ขนาดของเม็ดปูนใหญ่กว่า 0.4 มม. มีส่วนประกอบอื่นเช่น ทราายน้ำ จี๊ดที่สะอาด และน้ำสะอาดมาตรฐานอุปโภค ถ้าต้องการกันความชื้น หรือกันซึมจะมีส่วนผสมของ เคมีภัณฑ์ ผสมปูนก่อนด้วย ซึ่งต้องตรวจสอบ และอนุมัติก่อนการใช้งาน ส่วนแนวการก่ออิฐให้ใช้รูปแบบตามแบบเก่า และควรเตรียมช่องผ่านของงานระบบอื่นๆด้วย ถ้างานระบบไฟฟ้าถ้าใช้แบบเดินลอย เนื่องจากจะมีการปรับปรุงภายในต่างหากหลังจากก่อแล้ว ให้บ่มไว้อย่างน้อย 72 ชั่วโมง โดยใช้วัสดุคลุมกันน้ำ

- ไม้

ไม้ในสภาพวัสดุก่อสร้าง มีแนวโน้มที่จะถูกทำลายด้วยแมลงหรือจุลชีวัน เราสามารถป้องกันด้วยการใช้สารเคมีเสริมความคงทนให้แก่ไม้ได้ สารเคมีเหล่านี้เรียกว่า น้ำยารักษาเนื้อไม้

วัสดุมุง

วัสดุมุงหลังคาควรเลือกใช้กระเบื้องว่าว เช่นเดิมเนื่องจากรูปแบบภายนอกอาคารมีความสำคัญที่ต้องรักษาไว้ จึงไม่ควรเปลี่ยนวัสดุภายนอกเป็นอย่างใหม่ สำหรับกระเบื้องว่าวอาจต้องสั่งให้มีขนาดเท่าของเดิม หรือใช้กระเบื้องว่าวที่มีจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไปซึ่งมีขนาด และความหนากว่า ปัญหาของกระเบื้องว่าว คือ น้ำที่รั่วได้ง่าย ซึ่งต้องหาวิธีป้องกัน โดยควรคำนึงถึงการระบายอากาศได้ ทั้งนี้วิธีการนี้ยังไม่มีข้อสรุปว่าแบบใดดีที่สุดสุดครอบล้นหลังคา และ ตะเข้สัน เป็นส่วนที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ

วัสดุพื้น

ไม้ ส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพดีอยู่แต่สามารถปรับปรุงโดยการขัดไม้ทำสีใหม่

หินอ่อน ส่วนใหญ่ยังอยู่ในสภาพใช้งานได้อยู่

ประตู หน้าต่าง

ประตูหน้าต่างที่เสียหายไม่มากนักใช้วิธีติดต่อไม่ให้ใช้ได้เช่นเดิมโดยใช้ไม้ชนิด และคุณภาพใกล้เคียงกับของเดิม เมื่อซ่อมต่อเรียบร้อยแล้วให้ทาน้ำยารักษาเนื้อไม้อีก 2-3 รอบ รองพื้นด้วยสีรองพื้นไม้เก่า และทาด้วยสีที่สามารถระบายความชื้นได้ ส่วนอุปกรณ์ส่วนใหญ่ชำรุดเสียหายโดยเฉพาะกลอน ปิดหน้าต่างบานเกล็ด กระทุ้งไม้ที่เสียหายจะต้องใช้เป็นจำนวนหลายชิ้น อาจใช้วิธีการสั่งทำขึ้นเพื่อใช้ทดแทนของเดิม ส่วนของเก่าที่ใช้ได้ ให้นำมาทำความสะอาด และอาจเลือกใช้ในจุดที่จำเป็น ใช้ของใหม่ในบานที่ไม่สำคัญ โดยของใหม่ที่เลือกใช้มีรูปแบบที่ใกล้เคียงและไม่โดดเด่นเกินกว่าของเดิม

แบ่งส่วนต่างๆในการปรับปรุงเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนออกเป็น 3 ส่วนคือ

4.6.1 ผังภูมิทัศน์และบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

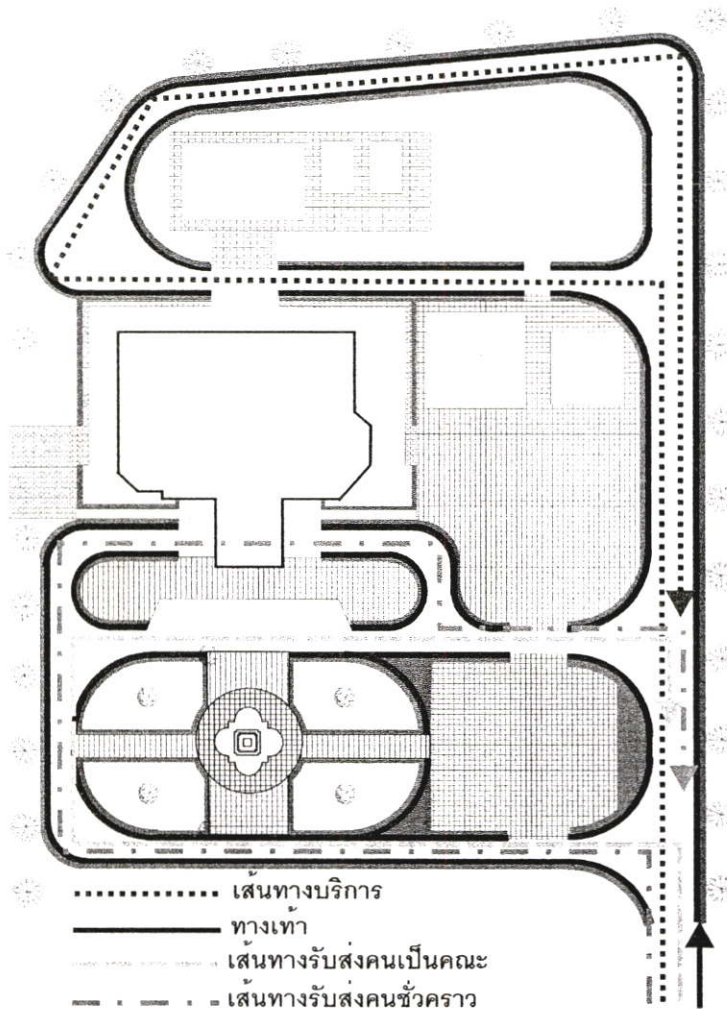
4.6.2 อาคารภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.6.3 อาคารภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

มีรายละเอียดดังนี้

4.6.1 ผังภูมิทัศน์และบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

มีการปรับปรุงผังบริเวณให้สะดวกต่อการสัญจรภายใน และสะดวกต่อการดูแลรักษาความปลอดภัย ภายในพิพิธภัณฑ์ โดยการรื้ออาคารเรียนเก่าของโรงเรียนนันทศึกษา และปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้สอยอาคาร ซึ่งแบ่งเส้นทางการใช้สอยงานออกเป็น 4 เส้นทาง ดังนี้ เส้นทางบริการใช้เส้นประกลมสีม่วง เส้นทางเท้าใช้เส้นตรงสีดำ เส้นทางรับส่งคนเป็นคณะใช้เส้นประเหลี่ยมสีเขียว และเส้นทางรับส่งคนชั่วคราวใช้เส้นประเหลี่ยมสลัปกกลมสีส้ม

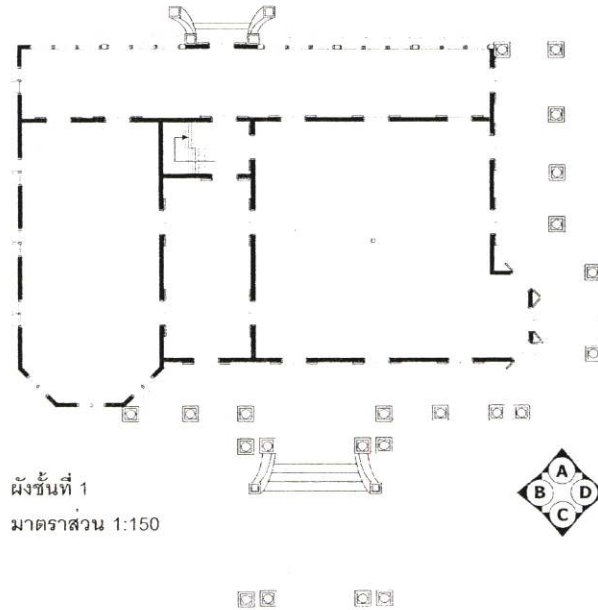

ภาพที่ 4.17 แสดงภาพผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

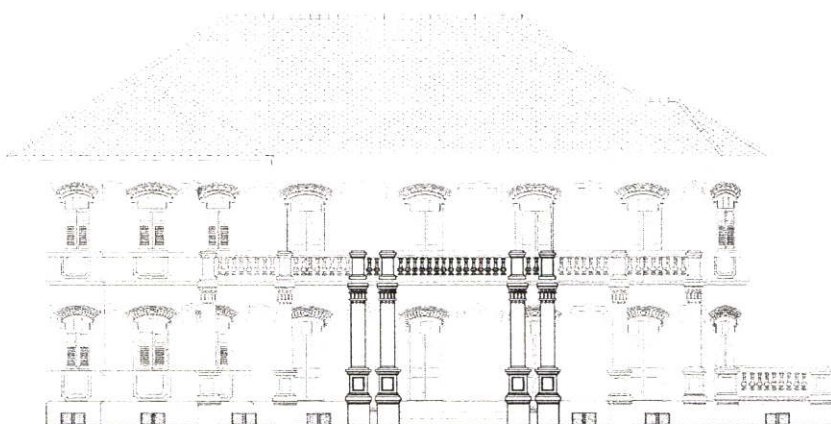
4.6.2 อาคารภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ผัง และรูปด้าน ชั้นที่ 1 มีการปรับปรุงด้วยการรื้อผนังด้านข้าง และบันไดออกตามการสันนิษฐานว่า มีการสร้างขึ้นใหม่ เนื่องจากวัสดุบางชิ้นที่ใช้บริเวณบันไดด้านข้างยังไม่มีใช้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและทำบันไดทางเข้าด้านหลังใหม่เพื่อเพิ่มพื้นที่การใช้สอย

ภาพที่ 4.18 แสดงภาพผังการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในชั้นที่ 1

รูปด้านภายนอก A
มาตราส่วน 1: 150

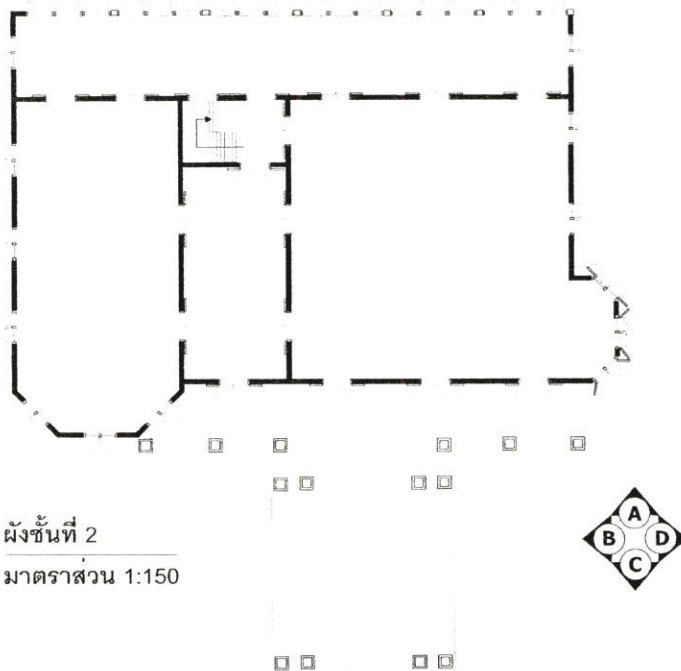
ภาพที่ 4.19 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายนอก A ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

รูปด้านภายนอก B
 มาตรฐาน 1: 150

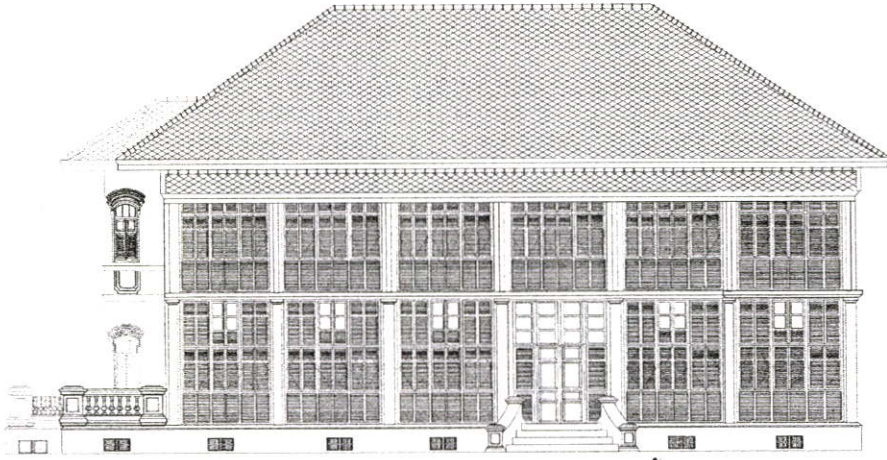
ภาพที่ 4.20 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายนอก B ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ผัง และรูปด้านชั้นที่ 2 มีการปรับปรุงด้วยการรื้อห้องที่ต่อออกมาจากด้านหลังออกแล้วทำผนังปิดให้เป็นลายเดียวกับผนังด้านหลัง

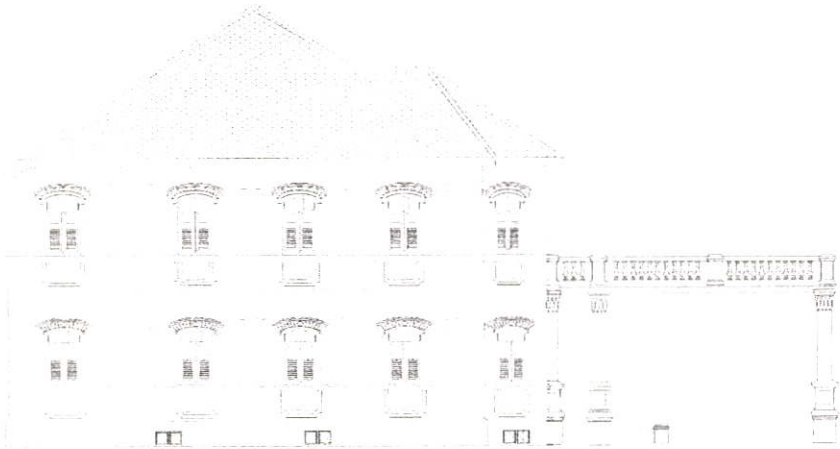
ผังชั้นที่ 2
 มาตรฐาน 1:150

ภาพที่ 4.21 แสดงภาพการผังการอนุรักษ์เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนชั้นที่ 2

รูปด้านภายนอก C
 มาตรฐาน 1: 150

ภาพที่ 4.22 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายนอก C ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

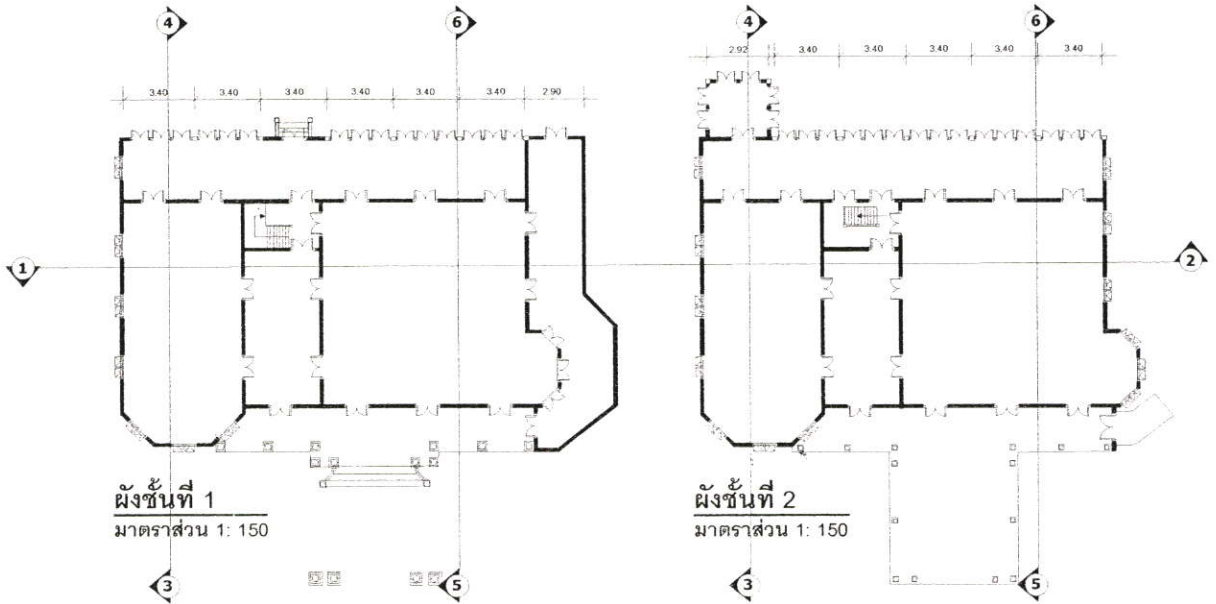

รูปด้านภายนอก D
 มาตรฐาน 1: 150

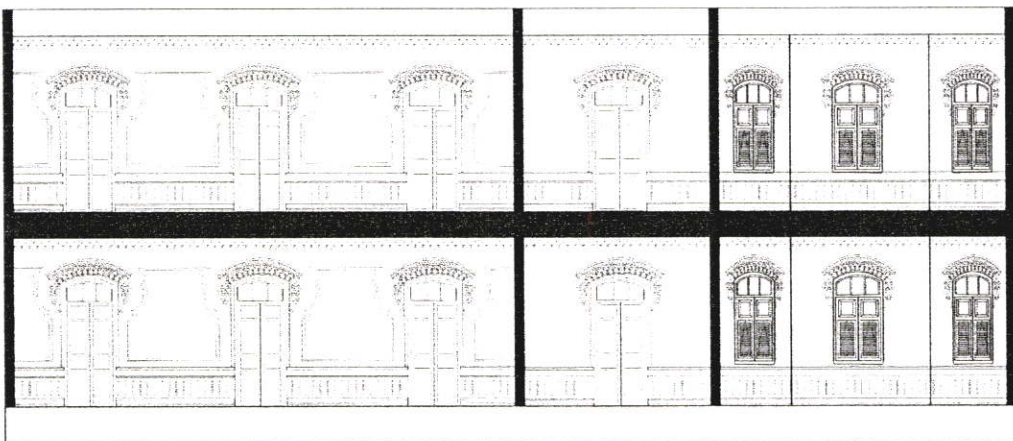
ภาพที่ 4.23 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายนอก D ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.6.3 อาคารภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

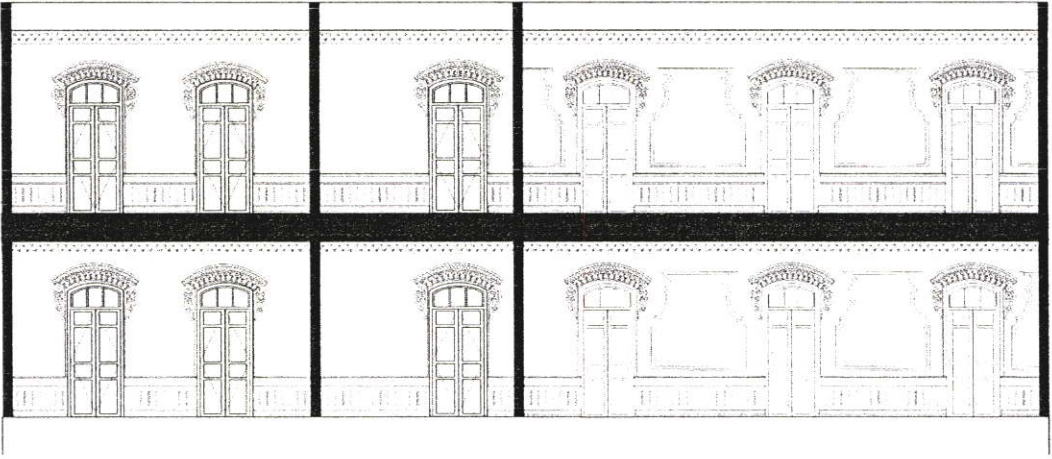
การปรับปรุงภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนจะมีการเพิ่มซุ้มประตู ซุ้มหน้าต่าง บัวพื้น บัวผนัง ทุกห้องเนื่องจากต้องการให้ภายในอาคารดูงามขึ้นให้สมกับเป็นพิพิธภัณฑ์ และเพิ่มความสำคัญให้แก่ห้องด้วย ซึ่งการเพิ่มซุ้มประตู หน้าต่าง และ บัว นั้นจะไม่เพิ่มในส่วนด้านหลังของห้องยังคงใช้แบบเดิมอยู่

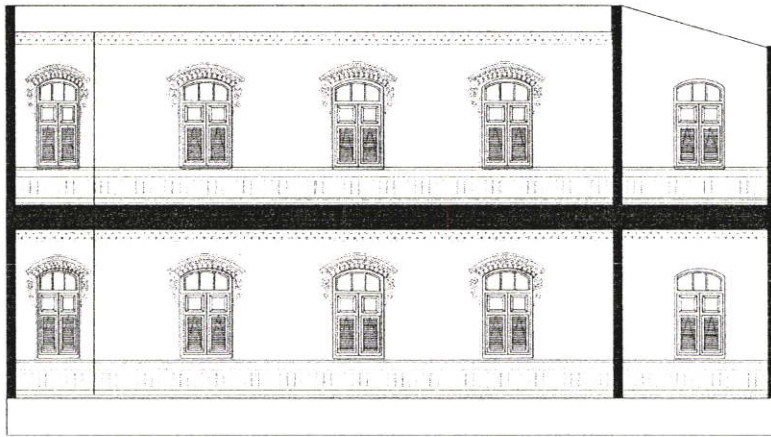
ภาพที่ 4.24 แสดงภาพสัญลักษณ์รูปด้านภายใน

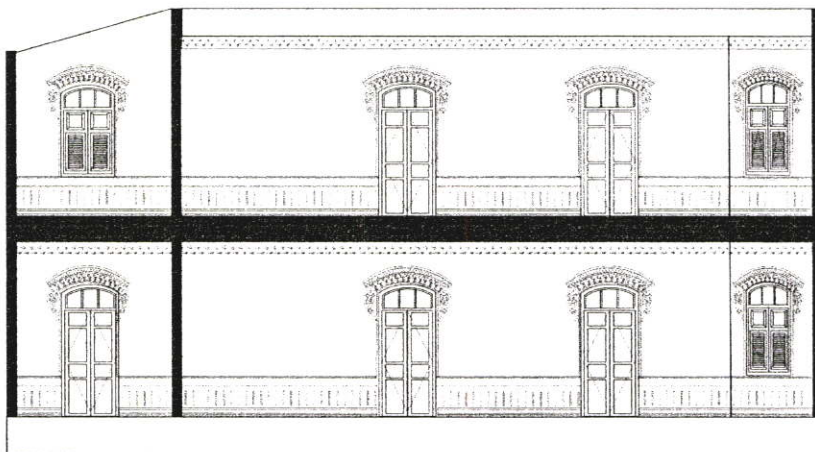
ภาพที่ 4.25 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 1 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

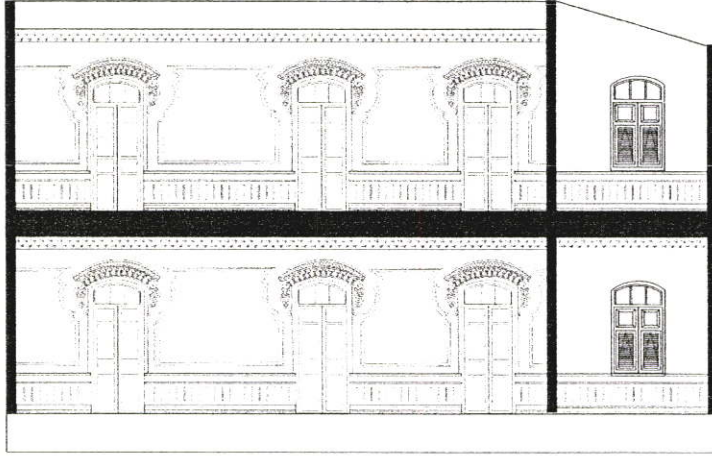
ภาพที่ 4.26 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 2 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

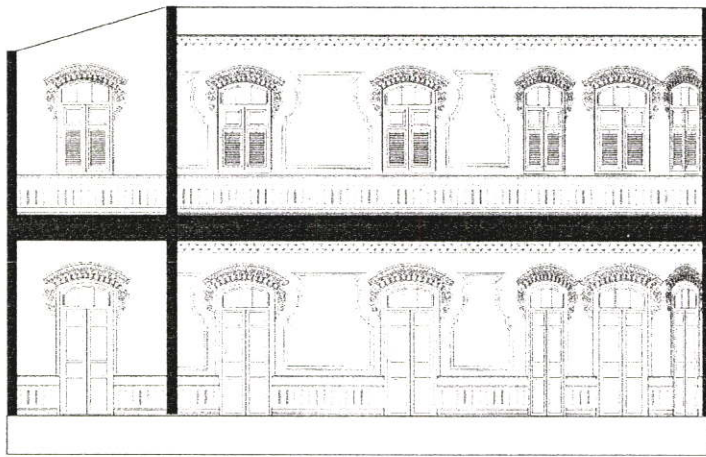
ภาพที่ 4.27 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 3 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 4.28 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 4 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

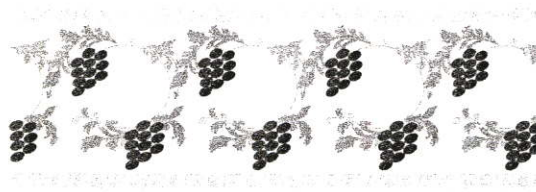

ภาพที่ 4.29 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 5 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ภาพที่ 4.30 แสดงภาพการอนุรักษ์รูปด้านภายในด้านที่ 6 ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ลายบัวผนังภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนที่ได้จากการเทียบลายเดิมที่ซึ่มออกมาจากผนังปูน

ภาพที่ 4.31 แสดงภาพลายบัวผนังภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.7 พิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช ในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

4.7.1 องค์ประกอบของโครงการ

สามารถหาองค์ประกอบของโครงการโดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์กับกิจกรรมภายใน ได้ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงความสัมพันธ์ของวัตถุประสงค์กับองค์ประกอบของโครงการ

วัตถุประสงค์	กิจกรรม	องค์ประกอบ
1. เพื่อเป็นแหล่งบริการให้ความรู้ด้านประวัติ ศาสตร์ และสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช	การจัดนิทรรศการ เอกสารการค้นคว้า	ส่วนนิทรรศการ ส่วนห้องสมุด ส่วนสำนักงาน
2. เพื่อเผยแพร่พระราชประวัติ และ พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	จัดให้มีงานสัมมนาเพื่อระลึกถึงพระองค์	ลานกิจกรรม ชายของที่ระลึก
3. เพื่อเป็นศูนย์ในการศึกษา เรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	เป็นศูนย์กลางในการศึกษา พระราชประวัติพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	ส่วนห้องโสตน์ ส่วนห้องบรรยาย

ซึ่งจากตารางความสัมพันธ์วัตถุประสงค์กับองค์ประกอบทำให้แบ่งองค์ประกอบของโครงการออกเป็น 6 ส่วนรวม ที่จอดรถ และห้องน้ำ ลานกิจกรรม ห้องควบคุมไฟ และน้ำ ด้วยเป็น 10 ส่วน เนื่องจากเป็นอาคารสาธารณะ มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 จอดรถ

ส่วนที่ 2 จัดงานภายนอกอาคาร

ส่วนที่ 3 ห้องควบคุมน้ำ และไฟ

ส่วนที่ 4 ห้องโถง และประชาสัมพันธ์

ส่วนที่ 5 ห้องสำนักงาน

ส่วนที่ 6 ห้องบรรยายและประชุม

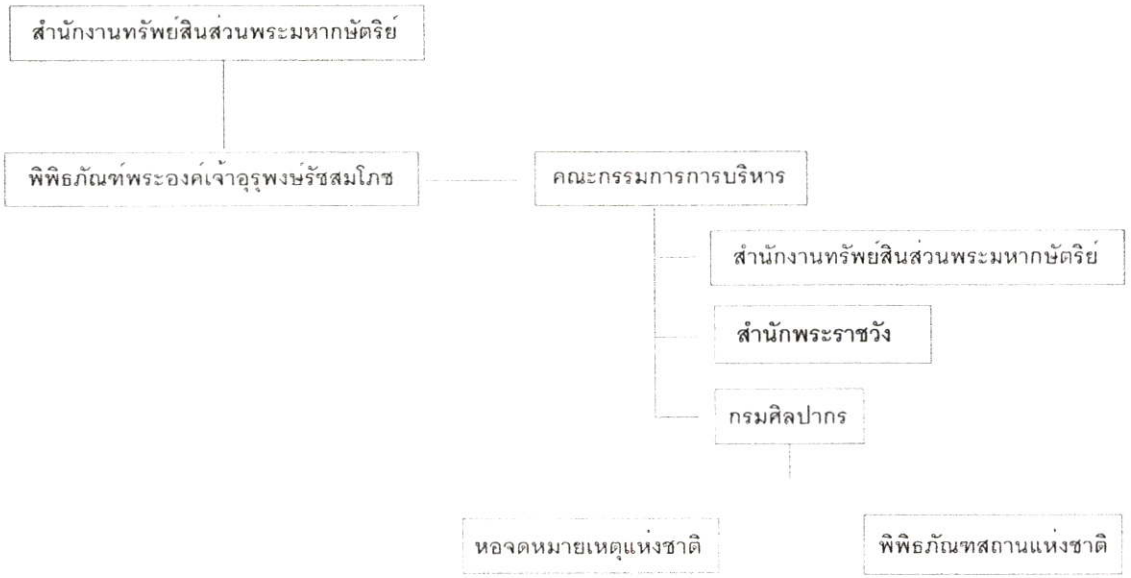
ส่วนที่ 7 ห้องสมุด และห้องโสต

ส่วนที่ 8 ห้องนิทรรศการ

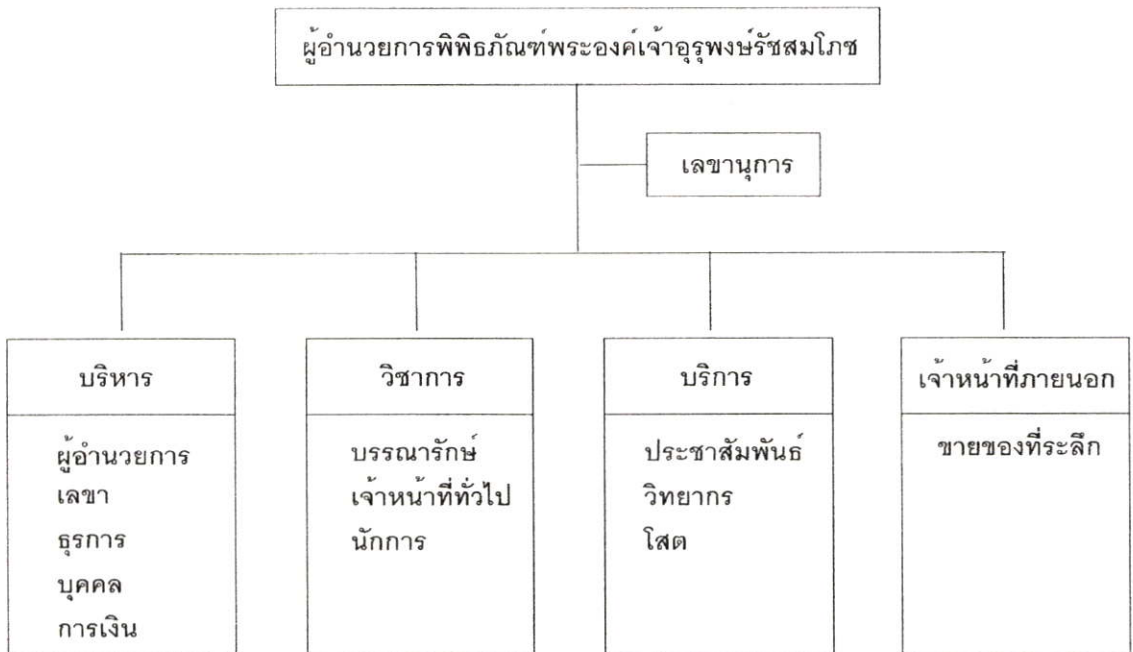
ส่วนที่ 9 ห้องชายของที่ระลึก

ส่วนที่ 10 ห้องน้ำ

4.7.2 แผนผังโครงสร้างพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

แผนภูมิที่ 4.1 แสดงภาพแผนผังโครงสร้างพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงภาพแผนผังการบริหารงานในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

4.7.3 การใช้เส้นทางภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

แบ่งการใช้เส้นทางออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนเจ้าหน้าที่ และส่วนผู้เข้าชมนิทรรศการ มีรายละเอียดดังนี้

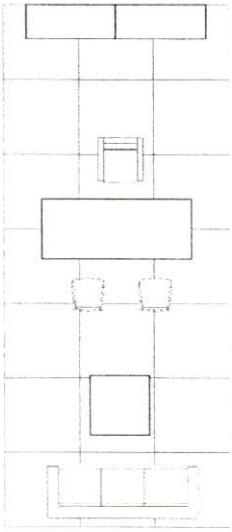
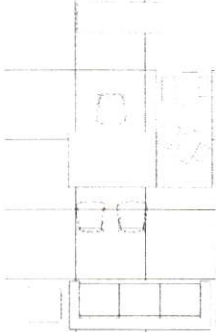
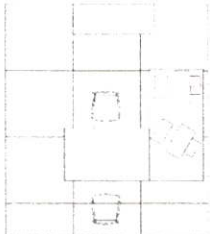
4.7.3.1 ส่วนเจ้าหน้าที่ แบ่งออกเป็น 4 ฝ่าย ได้แก่

ฝ่ายบริหาร	ประกอบด้วย	ผู้อำนวยการ เลขานุการ อธิการ บุคคล การเงิน
ฝ่ายวิชาการ	ประกอบด้วย	บรรณารักษ์ เจ้าหน้าที่ทั่วไป นักการ
ฝ่ายบริการ	ประกอบด้วย	ประชาสัมพันธ์ วิทยากร โสต
เจ้าหน้าที่ภายนอก	ประกอบด้วย	ชายของที่ระลึก

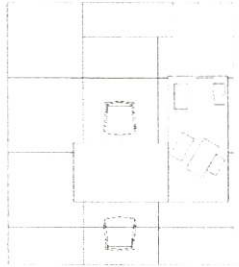
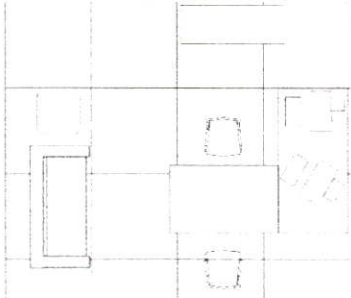
ในการหาเส้นทางของเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช นั้น ทำได้โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งกับการติดต่องานของเจ้าหน้าที่ในพิพิธภัณฑสถานโดยกำหนดให้เจ้าหน้าที่แทนสัญลักษณ์ดังนี้

หมายเลข	1	แทน	ผู้อำนวยการ
หมายเลข	2	แทน	เลขานุการ
หมายเลข	3	แทน	อธิการ
หมายเลข	4	แทน	บุคคล
หมายเลข	5	แทน	การเงิน
หมายเลข	6	แทน	บรรณารักษ์
หมายเลข	7	แทน	เจ้าหน้าที่ทั่วไป
หมายเลข	8	แทน	นักการ
หมายเลข	9	แทน	ประชาสัมพันธ์
หมายเลข	10	แทน	วิทยากร
หมายเลข	11	แทน	โสต
หมายเลข	12	แทน	ชายของที่ระลึก

ตารางที่ 4.2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง ตำแหน่งงาน กับ การติดต่อกัน

ฝ่ายบริหาร			
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ที่ติดต่อด้วย	พฤติกรรม	อุปกรณ์ และพื้นที่
1	2	นั่งทำงานที่โต๊ะทำงาน คุยงานกับเจ้าหน้าที่ที่โต๊ะทำงาน รับแขกที่โต๊ะรับแขก	 <p>21 ตารางเมตร</p>
2	1,4	นั่งทำงานที่โต๊ะทำงาน คุยงานกับเจ้าหน้าที่ที่โต๊ะทำงาน นัดผู้เข้าพบกับผู้อำนวยการ จัดเตรียมเอกสารให้ผู้อำนวยการ	 <p>15 ตารางเมตร</p>
3	5,บุคคลภายนอก	นั่งทำงานที่โต๊ะทำงาน คุยงานกับผู้ที่มาติดต่อและเจ้าหน้าที่ ติดต่อกันทั่วไปกับบุคคลภายนอก เก็บเอกสารและข้อมูลต่างๆ	 <p>10.5 ตารางเมตร</p>

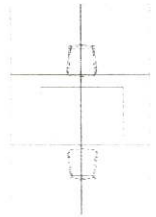
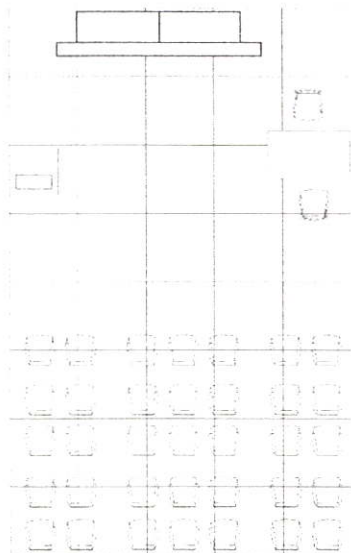
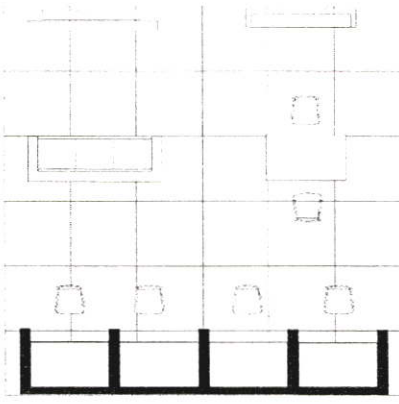
ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

4	2,5	นั่งทำงานที่โต๊ะทำงาน คุยกับผู้ที่มาติดต่อและเจ้าหน้าที่ เก็บเอกสารและข้อมูลต่างๆ	 <p>10.5 ตารางเมตร</p>
5	4,3	นั่งทำงานที่โต๊ะทำงาน คุยกับผู้ที่มาติดต่อและเจ้าหน้าที่ เก็บเอกสารและข้อมูลต่างๆ	 <p>14 ตารางเมตร</p>

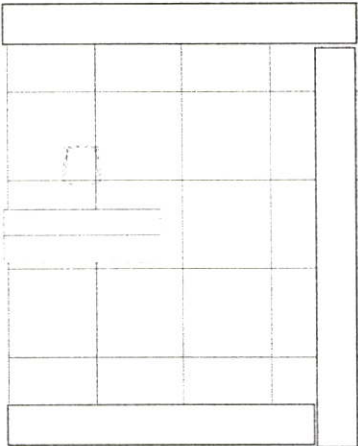
ตาราง 4.2 (ต่อ)

ฝ่ายวิชาการ			
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ที่ ติดต่อด้วย	พฤติกรรม	อุปกรณ์ และพื้นที่
6	7,8	นั่งทำงานที่โต๊ะทำงาน ให้ข้อมูลกับผู้ใช้ห้องสมุด ทำรหัสหนังสือใหม่ ตรวจหนังสือเก่า	<p>42.50 ตารางเมตร</p>
7	6,8	นั่งทำงานที่โต๊ะทำงาน ให้ข้อมูลกับผู้ใช้ห้องสมุด เก็บหนังสือกลับชั้นหนังสือ	<p>30 ตารางเมตร</p>
8	7,8	นั่งทำงานที่โต๊ะทำงาน ซ่อมหนังสือ ถ่ายเอกสาร ชั้นใส่หนังสือซ่อมแล้ว	<p>9 ตารางเมตร</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

ฝ่ายบริการ			
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ที่ ติดต่อด้วย	พฤติกรรม	อุปกรณ์ และพื้นที่
9	10	ทำงานที่โต๊ะ ติดต่อสอบถาม ให้ข้อมูลกับผู้สนใจ	 <p>6 ตารางเมตร</p>
10	11,9	ให้ข้อมูลกับผู้สนใจนิทรรศการ อย่าง	 <p>40 ตารางเมตร</p>
11	10	หาข้อมูลกับผู้สนใจนิทรรศการ ดูแลเกี่ยวกับระบบไฟฟ้าภายใน พิพิธภัณฑ์	 <p>36 ตารางเมตร</p>

ตาราง 4.2 (ต่อ)

ฝ่ายเจ้าหน้าที่ภายนอก			
ตำแหน่ง	เจ้าหน้าที่ที่ติดต่อด้วย	พฤติกรรม	อุปกรณ์ และพื้นที่
12	5	นั่งขายของที่ระลึก นำเงินที่ได้ให้ฝ่ายการเงิน	 20 ตารางเมตร

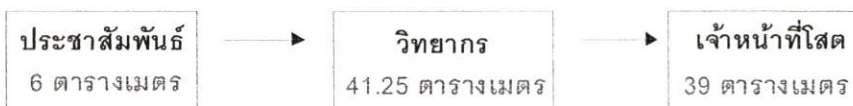
จากตาราง 4.2 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ตำแหน่งงาน กับ การติดต่อกันภายใน ทำให้ทราบถึง เส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ภายในพิพิธภัณฑ์แบ่งออกเป็น เจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหาร วิชาการ บริการ และเจ้าหน้าที่ภายนอกอาคารซึ่งในแต่ละส่วนงานมีรายละเอียดการติดต่อของพนักงานดังนี้

ฝ่ายบริหาร

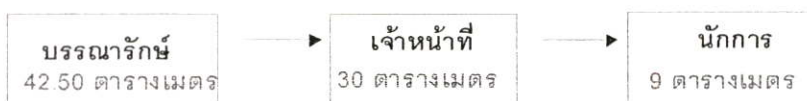
แผนภูมิที่ 4.3 แสดงเส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารภายในพิพิธภัณฑ์

ฝ่ายวิชาการ

แผนภูมิที่ 4.4 แสดงเส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการภายในพิพิธภัณฑ์

ฝ่ายบริการ

แผนภูมิที่ 4.5 แสดงเส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการภายในพิพิธภัณฑ์

ฝ่ายเจ้าหน้าที่ภายนอก

แผนภูมิที่ 4.6 แสดงเส้นทางการทำงานของเจ้าหน้าที่ภายนอกพิพิธภัณฑ์

จากตารางการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของโครงการ กับ ความจำเป็นในการใช้เส้นทางสรุปได้ว่า

เส้นทางหลักภายในอาคาร มี 1 ทาง คือ ส่วนจอดรถมาห้องโถง

เส้นทางย่อย จากห้องโถงสามารถแยกได้เป็น 4 เส้นทางด้วยกัน คือ

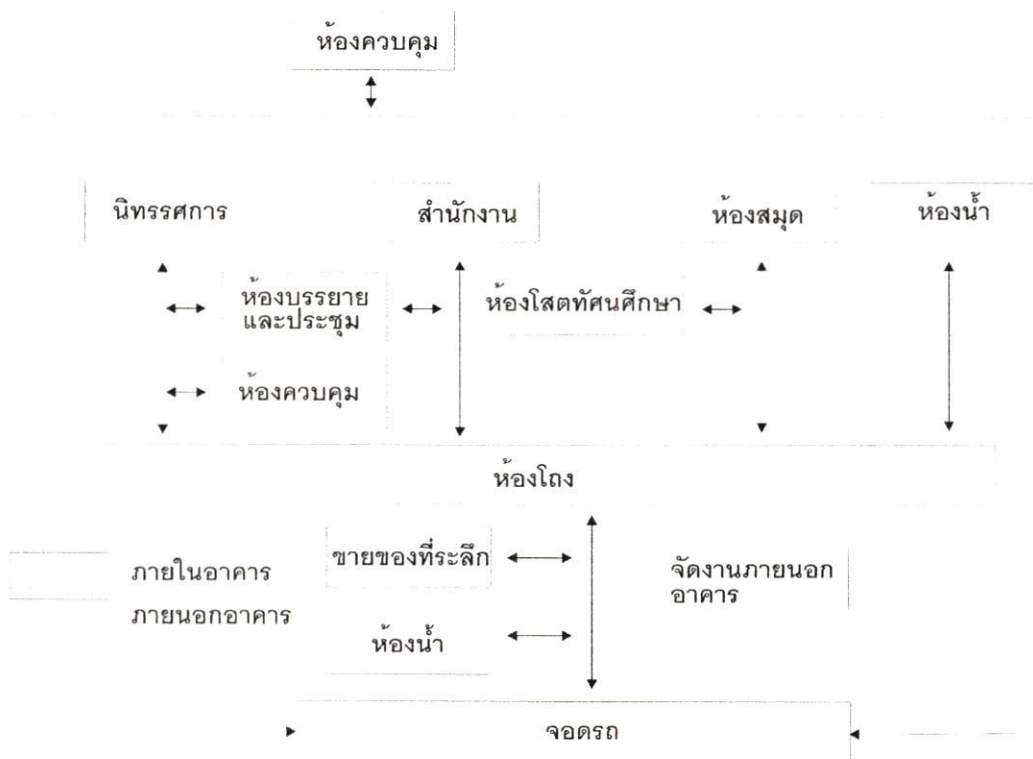
ห้องโถงไปห้องนิทรรศการ

ห้องโถงไปห้องสำนักงาน

ห้องโถงไปห้องสมุด

ห้องโถงไปห้องน้ำ

ซึ่งสามารถนำเส้นทางหลักและเส้นทางย่อยมาเขียนแผนผังเส้นทางพิพธิภัณฑ์ พระองค์เจ้าอุรุพงษ์วรราชสมเภาฯ ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4.7 แสดงภาพแผนผังเส้นทางพิพธิภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์วรราชสมเภาฯ

4.7.4 พื้นที่ และรายละเอียดองค์ประกอบพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติสุพรรณบุรีราชสมโภช
แบ่งองค์ประกอบต่างๆ ของโครงการออกเป็น 11 ส่วน โดยแบ่งรายละเอียดแยกเป็น 2 ส่วน
ใหญ่ คือ ส่วนที่อยู่ภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน และส่วนที่อยู่ภายในเรือนเจ้าจอม
มารดาเลื่อน

ส่วนที่ 1 ส่วนที่อยู่ภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน ประกอบด้วย ที่จอดรถ ห้องชายของที่
ระลึก ห้องน้ำ จัดงานภายนอกอาคาร ภัณฑารักษ์ ห้องควบคุม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.4 แสดงรายละเอียดพื้นที่จอดรถ

ที่จอดรถ		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
	จำนวน 30 คัน	250
พื้นที่รวมส่วนจอดรถ 250		

ตารางที่ 4.5 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องชายของที่ระลึก

ห้องชายของที่ระลึก		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
	เคาน์เตอร์ทำงาน เก้าอี้ทำงาน ตู้ใส่ของ ชั้นวางของ อาหารและเครื่องดื่ม	70
พื้นที่รวมทางเดิน 70		

ตารางที่ 4.6 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องน้ำ

ห้องน้ำภายนอก		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
ห้องน้ำชาย	มี 2 ห้อง มีโถปัสสาวะ 4 โถ อ่างล้างหน้า 2	40
ห้องน้ำหญิง	มี 3 ห้อง อ่างล้างหน้า 2	
พื้นที่รวมทางเดิน 40		

ตารางที่ 4.7 แสดงรายละเอียดพื้นที่จัดงานภายนอกอาคาร

จัดงานภายนอกอาคาร		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
	พื้นที่การจัดงาน	180
พื้นที่รวมทางเดิน 180		

ตารางที่ 4.8 แสดงรายละเอียดพื้นที่ภัณฑารักษ์

ภัณฑารักษ์		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
	พื้นที่การซ่อมแซมของ ห้อง อาบนํ้าล้างของ	60
พื้นที่รวมทางเดิน 60		

ตารางที่ 4.9 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องควบคุมน้ำไฟ

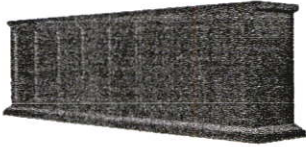
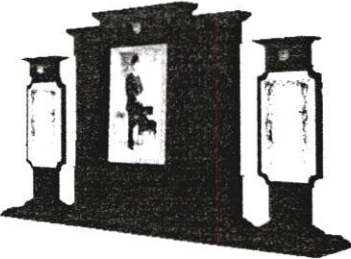
ภัณฑารักษ์		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
ควบคุมน้ำ ควบคุมไฟ	เครื่องมืออุปกรณ์ต่างๆ	30 แบ่งเป็นห้องละ 15
พื้นที่รวมทางเดิน 30		

ส่วนที่ 2 ส่วนที่อยู่ภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนประกอบด้วย ห้องโถงและประชาสัมพันธ์
ห้องบรรยาย และประชุม ห้องนิทรรศการ ห้องสำนักงาน ห้องสมุด และห้องโสต ห้องน้ำ
ห้องควบคุม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 4.10 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องโถงประชาสัมพันธ์

ห้องโถงและประชาสัมพันธ์			
สัญลักษณ์	รายละเอียดและขนาด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
1	โต๊ะทำงาน ขนาด 0.7 X 0.8 X0.7		
2	เก้าอี้ทำงาน ขนาด 0.5 X 0.5 X0.9		 44ตารางเมตร
3	บอร์ดตกแต่ง ขนาด 0.5 X 1.5 X2.0		
4	บอร์ดประกาศ จำนวน 3 บอร์ด ขนาด 0.2 X 0.7 X1.8		
5	แปลนพิพิธภัณฑ์ ขนาด 0.55 X 1.3 X0.8		

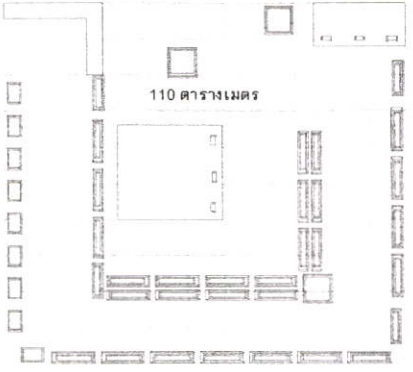

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

6	<p>ทีวี พร้อมหูฟัง</p> <p>จำนวน 2 เครื่อง</p> <p>ขนาด 0.25 X 1.2 X 2.0</p> <p>ขนาด 0.3 X 0.3 X 0.8</p>		
7	<p>ป้ายบอกเส้นทาง</p> <p>จำนวน 5 ป้าย</p> <p>ขนาด 0.2 X 0.6 X 2.0</p>		
8	<p>ตู้เก็บของ</p> <p>จำนวน 2 ตู้</p> <p>ขนาด 0.4 X 2.4 X 0.8</p>		
9	<p>บอร์ดตกแต่ง</p> <p>ขนาด 0.6 X 3.8 X 2.0</p>		
พื้นที่รวมทางเดิน 44 ตารางเมตร			

ตารางที่ 4.11 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องบรรยาย และประชุม

ห้องบรรยายและประชุม			
สัญลักษณ์	รายละเอียดและขนาด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
10	<p>แสดงบนเวที</p> <p>ขนาด 0.8 X 0.8 X1.2</p>		
11	<p>บอร์ดตกแต่ง</p> <p>ขนาด 0.5 X 1.8 X2.0</p>		<p>48 ตารางเมตร</p>
12	<p>เก้าอี้นั่งฟังคำบรรยาย</p> <p>จำนวน 30 ตัว</p> <p>ขนาด 0.45 X 0.45 X1.2</p>		
13	<p>ไฟติดผนัง</p> <p>จำนวน 4 ที่</p> <p>ขนาด 0.4 X 0.4 X0.2</p> <p>ห้องควบคุม</p> <p>ขนาด 1.5 X 3.5</p> <p>ห้องเก็บของ</p> <p>ขนาด 1.5 X 2.3</p>		
พื้นที่รวมทางเดิน 48 ตารางเมตร			

ตารางที่ 4.12 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องนิทรรศการ

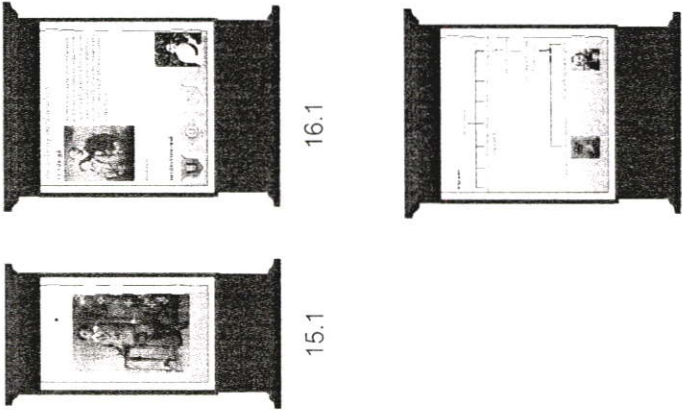
ห้องนิทรรศการ			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
14	ตู้ฝากของ ขนาด 0.45 X 2.6 X 0.8 ขนาด 0.45 X 1.5 X 0.8		
15	บอร์ดบรรยาย จำนวน 4 บอร์ด ขนาด 0.3 X 1.0 X 2.0		
16	บอร์ดบรรยาย จำนวน 28 บอร์ด ขนาด 0.3 X 1.2 X 2.0		
17	ตู้คอมบรรยาย จำนวน 2 ตู้ ขนาด 1.8 X .8 X 0.8		
18	ตู้โชว์ จำนวน 9 ตู้ ขนาด 0.4 X 0.6 X 0.9		

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

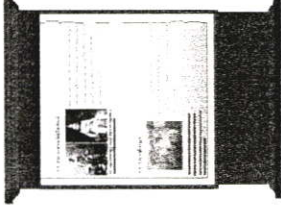

ห้องนิทรรศการ			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
19	ป้ายบรรยาย จำนวน 5 ป้าย ขนาด 0.2 X 0.3 X 0.35		
20	ตู้โชว์ ขนาด 0.8 X 0.8 X 0.8		
	จัดแสดงการศึกษา ขนาด 1.2 X 2.5		
	จัดแสดงพระจริยวัตร ขนาด 2.65 X 2.85		
พื้นที่รวมทางเดิน 110 ตารางเมตร			

เรื่องราว และ วิธีการจัดแสดง ภายในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภชในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

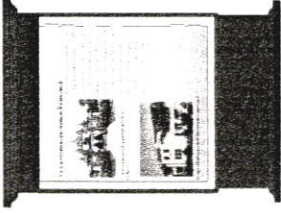
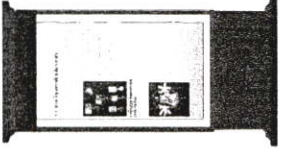

ตารางที่ 4.13 แสดงเรื่องราว และวิธีการจัดแสดง ภายใต้พิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในเรื่องเจ้าจอมมารดาเลื่อน

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
<p>1. พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช</p> <p>1.1 ประวัติ</p> <p>1.1.1 ประสูติ ตรากิจการประจำพระองค์ และ สำนึก</p>	<p>พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชเป็นโอรสองค์ที่ 75 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นบุตรคนที่ 2 ในเจ้าจอมมารดาเลื่อน พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชทรงประสูติเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2436 ทรงเป็นพระราชโอรสที่โปรดปรานของพระราชบิดายิ่งนัก</p> <p>15.1 ดูภาพขยายที่ 2.1</p> <p>16.1 ดูภาพขยายที่ 2.2, 2.3, 2.4, 2.8, 2.78</p> <p>16.2 ดูภาพขยายที่ 2.80, 2.81</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>	 <p>15.1</p> <p>16.1</p> <p>16.2</p>	<p>2.30วินาที</p>

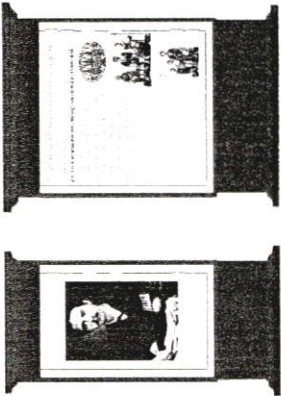
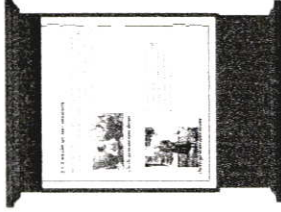
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
<p>1.1.2 พระราชพิธีโสกันต์</p>	<p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทำพิธีโสกันต์ให้พระองค์เจ้าจุฬพงษ์รัชสมโภชเมื่อพระชนม์มายุได้ 12 พรรษา ตรงกับปีมะเส็ง พ.ศ. 2448 ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาททศราวที่ 52 (16.3 อุภาพงายที่ 2.5, 2.6, 2.7)</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>		<p>2 นาที</p>
<p>1.1.3 การศึกษา</p>	<p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้ครูชาวอังกฤษมาถวายพระอักษร ณ พระตำหนัก และเรียนวิชาอื่นที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง</p>		<p>16.3</p>	
<p>1.1.4 ทรงติดตามพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จ</p>	<p>พระองค์เจ้าจุฬพงษ์รัชสมโภชทรงติดตามพระราชบิดาไปยังสถานที่ต่างๆ เสมอไม่ว่าพระราชบิดาจะเสด็จไป ณ ที่ใด พระองค์ทรงเต็มใจไม่เียดอด (16.4 อุภาพงายที่ 2.9, 2.10, 2.11)</p>			<p>16.4</p>

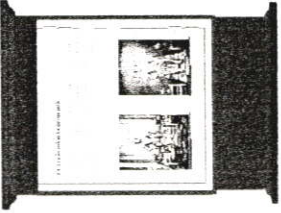
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสื่อลักษณะ	ระยะเวลา
<p>1.1.5 อากาปรพระประจวร และ สิ้นพระชนม์</p>	<p>เรื่องราวในการจัดแสดง อากาปรพระประจวรของพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชมี ความผิดปกติตั้งแต่ครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 แล้วหลังจากกลับประเทศก็เริ่มมีอาการหนักขึ้นเรื่อยๆ จนต้องทำการผ่าตัดในวันที่ 19 กันยายน 2452 พอรุ่ง เช้าก็สิ้นพระชนม์ในวันที่ 20 กันยายน 2452 พระบาท สมเด็จพระจุลจอมเกล้าโปรดให้จัดงานที่สวนมโหสถวัน และจัดงานฉลองพระเมรุที่จังหวัดเพชรบุรี นำเงินที่ได้ จากงานมาสร้างตึกอุรุพงษ์ (16.5 คูภาพขยายที่ 2.12, 2.13)</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>	 <p>16.5</p>	<p>2 นาที</p>
<p>1.1.6 เครื่องราชอิสริยาภรณ์</p>	<p>ในงานเฉลิมพระชนมพรรษาพระพุทเจ้าหลวงทรงพระ ราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ณ พระที่นั่งอมรินทธร วิวินิจฉัย ร.ศ. 123 ฝ่ายหน้าชั้นที่ 2 หุติยจุลจอมเกล้า วิเศษ ทจว. แต่พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์ และ ร.ศ. 124 ฝ่ายหน้าชั้นที่ 1 ปฐมจุลจอมเกล้า ปจ. (15.2 คูภาพขยายที่ 2.14, 2.15)</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย คอมพิวเตอร์</p>	 <p>15.2</p> <p>17</p>	<p>17</p>

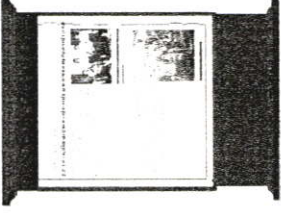

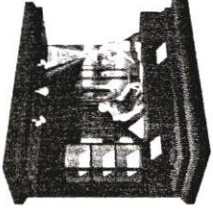
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
<p>2. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว</p> <p>2.1 พระราชประวัติ</p> <p>2.1.1 ประสูติ พระชนมายุ</p>	<p>(15.3) ดูภาพขยายที่ 2.16)</p> <p>(16.6) ดูภาพขยายที่ 2.17.2.18. 2.19)</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 4 ในพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ประสูติแต่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2396 มีพระชนมชีพร่วมกับพระบรมราชินี 3 พระองค์ทรงจำพระองค์เป็นรูปอุดมกฎแปลงรัศมีบนพานแว่นฟ้าเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมมหารัชมังคลาภิเษก "จุฬาลงกรณ์"</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>	 <p>15.3</p> <p>16.6</p>	<p>2.30 วินาที</p>
<p>2.1.2 ทรงศึกษา และทรงผนวช</p>	<p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทางด้านประเพณีโบราณ และศึกษาวิชาการต่างๆ จากสำนักเจ้าชาย และขุนนาง ทรงเรียนภาษาอังกฤษจากครูชาวอังกฤษทรงเรียนเป็นพระภิกษุเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2416 และลาผนวชวันพฤหัสบดีที่ 9 ตุลาคม 2416 (16.7) ดูภาพขยายที่ 2.20)</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>	 <p>16.7</p>	

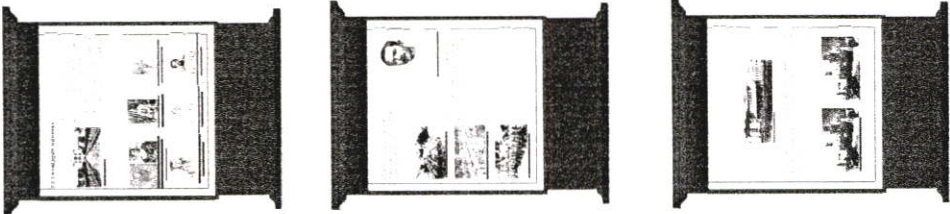
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบ และสัญลักษณ์	ระยะเวลา
2.1.3 เสด็จมาถึงวัดลัทธิราชสมบัตินี้	<p>เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ทรงเสด็จถึงวัดลัทธิราชสมบัตินี้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2411 แต่ในขณะนั้นพระองค์ยังไม่บรรลุนิติภาวะจึงต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนจนกระทั่งทรงบรรลุนิติภาวะจึงได้มีพิธีพระบรมราชาภิเษกใหม่เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2416</p> <p>(16.8 ดูภาพขยายที่ 2.21,2.22)</p>	บอร์ดพร้อมคำบรรยาย	 <p>16.8</p>	1 นาที

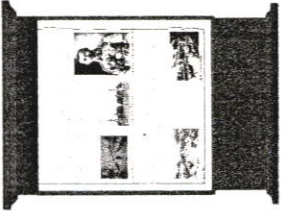
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
2.2 พระราชนิพนธ์				
2.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางประเพณี และการติดต่อกับประเทศ	<p>ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงเสด็จประพาสอินเดียพระองค์ทรงยกเลิกการไว้ผม และการแต่งกายภายในประเทศทั้งผู้หญิง และ ผู้ชาย พระองค์ทรงเริ่มติดต่อกับประเทศใกล้เคียงเพื่อกระชับสัมพันธไมตรี และเพื่อการพัฒนาประเทศ ทั้งการเสด็จประพาสยุโรปถึง 2 ครั้ง และการพาสัตว์เพื่อพัฒนาหัวเมืองภายในประเทศ (16.9 ดูภาพขยายที่ 2.25,2.71)</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>	 <p>16.9</p>	1 นาที
2.2.2 การปฏิรูปการศึกษา	<p>ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จประพาสอินเดีย นอกจากพระองค์จะทรงเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งกายแล้วยังทรงทำการปฏิรูปการศึกษาด้วย โดยทรงเปลี่ยนที่ประทับเป็นโรงเรียน พระตำหนักสวนกุหลาบ เพื่อให้ข้าราชการที่เป็นพลเรือนมีความรู้เพื่อช่วยในการงานบริหารราชการแผ่นดิน (16.10 ดูภาพขยายที่ 2.26,2.27,2.28)</p>	<p>หุ่นจำลองการศึกษา</p>	 <p>16.10</p> <p>หุ่นจำลองการศึกษา</p>	3 นาที

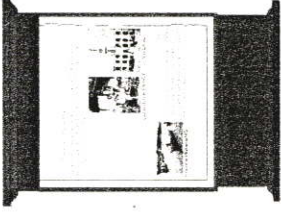
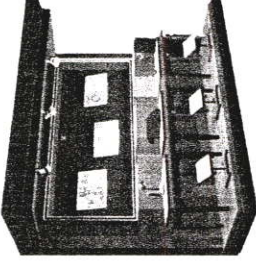
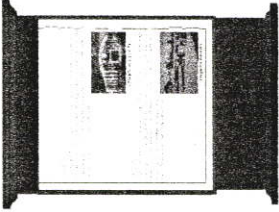
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
2.2.3 การปฏิรูปการปกครอง	<p>หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จกลับมาจากต่างประเทศอินเดียแล้วพระองค์ได้ทำการปฏิรูปการปกครองแบบเดิมโดยการจัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม และ สมณฑลเทศาภิบาล ทั้งยังโปรดให้มีการเลิกทาส และเลิกไพร่ ทรงจัดการปรับปรุงกิจการทหารโดยการจัดตั้งกรมยุทธนาธิการ ทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาการทหาร</p> <p>ทำให้เกิดการพัฒนาการทางการทหารเป็นอย่างดีมีการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยกองทัพบก และ กองทัพอเรือ ทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาทางกฎหมาย อาทิ กรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เรียนกฎหมายที่ประเทศอังกฤษทำให้มีการพัฒนาทางด้านกฎหมาย และได้ตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายขึ้น</p> <p>ทรงตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2434 โดยรวมศาลต่างๆเข้าไว้ด้วยกัน และพระราชบัญญัติประกาศใช้กฎหมายอาญา แทนการพิจารณาโทษแบบจารีตคนตราบ (16.11 ดูภาพขยายที่ 2.30,2.33,2.34 2.35,2.36,2.37,2.38) (16.12 ดูภาพขยายที่ 2.31,2.32 ,2.39,2.44)(16.13 ดูภาพขยายที่ 2.29,2.45)</p>	บอร์ดพร้อมคำบรรยาย		3 นาที

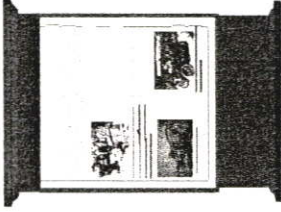
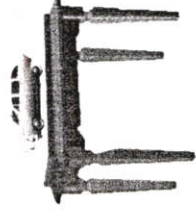
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
	<p>การชุดคล้อง</p> <p>เพื่อให้ประชาชนได้ไปมาอาศัย และเป็นทางที่จะบรรทุกสินค้าไปมาโดยสะดวก และเป็นผลแก่เรือกลขนไร่</p> <p>นา (16.16 ดูภาพขยายที่ 2.40, 2.55, 2.56, 2.57, 2.58)</p> <p>สร้างถนน</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดแบบแผนในการสร้างถนนทุกสายในกรุงเทพฯ ใช้อย่างเป็นระเบียบ ชุดคล้องไว้ใกล้ถนนเพื่อใช้เป็นทางระบายน้ำ ทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาการด้านวิศวกรรม</p> <p>อาทิ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน</p> <p>สร้างสะพาน</p> <p>การสร้างถนนส่วนใหญ่ต้องผ่านคลองซึ่งมีอยู่มากมาย จึงต้องมีการสร้างสะพานพร้อมๆ กับการสร้างถนน สะพานที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 มี 3 แบบ คือ สะพานไม้ สะพานเหล็ก สะพานท่อ</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>	 <p>16.16</p>	<p>1 นาที</p>

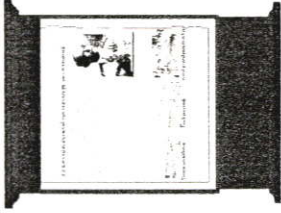
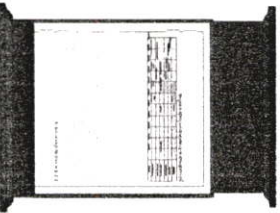
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
<p>ตั้งกรมไปรษณีย์ และกรมโทรเลข</p> <p>ขึ้นกับกระทรวงโยธาธิการร่วมประสานงานกับกรมโทรเลขซึ่งได้ดำเนินการจัดตั้งมาก่อนแล้วกิจการไปรษณีย์ และโทรเลขได้เจริญก้าวหน้าเพราะเป็นที่นิยมในหมู่ประชาชน ในปี พ.ศ. 2425 กรมกลาโหมได้ทดลองใช้โทรศัพท์เครื่องแรกติดต่อกันระหว่างกรุงเทพฯ สมุทรปราการได้ผลดี ดังนั้น กรมไปรษณีย์จึงได้เปิดการใช้โทรศัพท์ไปรษณกรรม</p> <p>(16.17 คู่มือพจนานุกรมที่ 2.64.2.65.2.66)</p> <p>การไฟฟ้า</p> <p>เริ่มมีไฟฟ้าใช้ในเมืองไทยเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2427 โดยจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรีได้สั่งซื้อเครื่องไฟฟ้าจากอังกฤษใช้ที่กรมทหาร ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าให้ทรงหลวงใช้ไฟฟ้าด้วย และจัดสร้างโรงไฟฟ้าสามเสน เรียกว่า กองไฟฟ้าหลวง</p> <p>(16.18 คู่มือพจนานุกรมที่ 2.62.2.63)</p>	<p>เรื่องราวในการจัดแสดง</p> <p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p> <p>โทรศัพท์</p>	<p>รูปแบบและสัญลักษณ์</p> 	<p>ระยะเวลา</p> <p>1 นาที</p> <p>1.30 วินาที</p> <p>1 นาที</p>	

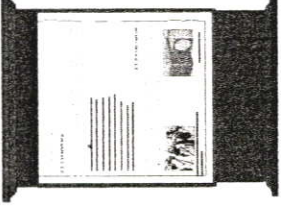
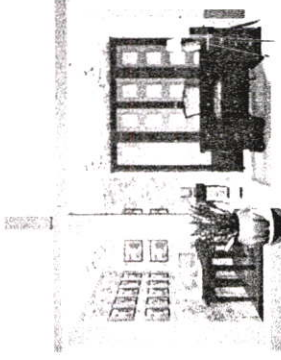
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
<p>การประปา</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่าในสิ่งหนึ่งๆ ราษฎรต้องเสียชีวิตเพราะบริเวณน้ำที่ไม่บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก พระองค์จึงโปรดให้จัดการประปาในกรุงเทพฯ โดยการขุดคลองประปาเป็นระยะทางยาวจากกรุงเทพฯ ถึงรังสิต เพื่อให้มีน้ำสะอาดให้ประชาชนได้พระยา เข้ามามีอำนาจน้ำสะอาดให้ประชาชน (16.19) ดูภาพขยายที่ 2.59, 2.60, 2.61) รถไฟ และรถราง</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯ ไปยังภูมิภาคต่างๆ อย่างริบด่วนเพื่อการป้องกันประเทศ การปกครอง และเศรษฐกิจ สายรถไฟสายแรกคือ กรุงเทพฯ นครราชสีมา รถรางสายแรกคือ สายบางคอแหลมเริ่มเดินจากหน้าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง แรกใช้ม้าลากไปตามรางภายหลังระยะจึงยานพาหนะที่ใช้ได้แก่ รถลาก รถม้า และรถยนต์</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย หุ่นรถจำลอง</p>	 <p>16.19</p> <p>1.30 วินาที 18.4 18.5 18.6</p>	<p>1 นาที</p>	

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
2.2.5 การปรับปรุงทางด้านสาธารณสุข และการแพทย์	<p>เรื่องราวในสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำวิทยาการด้านการแพทย์ตะวันตกมาปรับปรุงใช้โดยการจัดตั้งให้มีโรงพยาบาลศิริราชขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2432 โปรดให้ตั้งโรงเรียนสอนวิชาแพทย์โดยส่งพระราชโอรสไปศึกษาทางด้านการแพทย์ ประเทศเยอรมัน อาทิ พระยาบ๋ยณานเรนทร (16.20 คูภาพขยายที่ 2.41, 2.68, 2.69, 2.70)</p>	บอร์ดพร้อมคำบรรยาย		1 นาที
2.2.6 การปรับปรุงงานช่าง	<p>ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดคิดประดิษฐ์เป็นอย่างย้ง หลังจากทีพระองค์กลับจากการเสด็จประพาสยุโรปพระองค์ทรงพัฒนาทางด้านงานช่างโดยให้รับช่างยึดาเลียนเข้ารับราชการในกระทรวงโยธาธิการ รูปแบบศิลปะตะวันตกที่นิยมจะเป็น ศิลปะคลาสสิก เรนาซซองส์ คลาสสิซิวิเวอร์ นีโอคลาสสิก และโกธิค เช่นวังสุโขทัย วังวรดิศ วังสระปทุม วังบางขุนพระพรหม และวังปารุศ (16.21 คูภาพขยายที่ 2.74)</p>	บอร์ดพร้อมคำบรรยาย		1 นาที

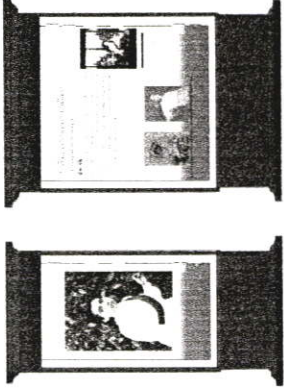

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
<p>2.3 พระจริยวัตร</p> <p>2.3.1 วรรณกรรม</p>	<p>เรื่องราวในภาพจัดแสดง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นทั้ง นักกี และนักประพันธ์ที่มีความสามารถอย่างลึกซึ้ง ในการพระราชทานนิพนธ์ โคลง ฉันท์ บทละคร กาพย์ กลอน หรือ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง (16.22 ดูภาพขยายที่ 2.75.2.76)</p> <p>ทรงสนพระทัยในการถ่ายภาพเป็นอันมากทรงจัดให้มีการออกรูปภาพ และมีการประชันภาพขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2450 เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปทรงมีกล้องถ่ายรูปคู่ พระหัตถ์ก็คือกล้องโกเด็กอย่างไปสตีกาด</p>	<p>วิธีในการจัดแสดง บอร์ดพร้อมคำบรรยาย จัดแสดงพระจริยวัตร</p>	 <p>16.22</p>	<p>1 นาที</p>
<p>2.3.2 การถ่ายภาพ</p>	<p>ทรงสนพระทัยในการถ่ายภาพเป็นอันมากทรงจัดให้มีการออกรูปภาพ และมีการประชันภาพขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2450 เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปทรงมีกล้องถ่ายรูปคู่ พระหัตถ์ก็คือกล้องโกเด็กอย่างไปสตีกาด</p>		 <p>พระจริยวัตร</p>	<p>3 นาที</p>

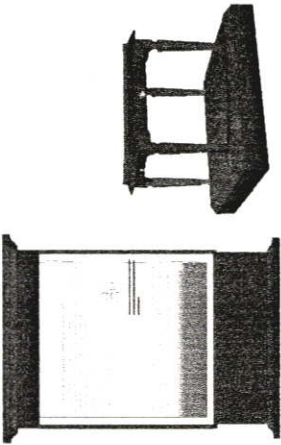
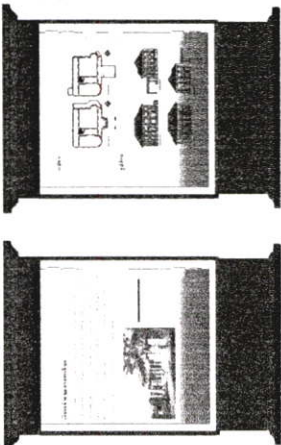
ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสัญลักษณ์	ระยะเวลา
2.4 สวรรคต และ พระบรมรูปทรงม้า	<p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ 42 ปี นับว่าเป็นพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์นานที่สุดกว่าพระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ในอดีต พระองค์ทรงสวรรคตที่พระที่นั่งอัมพรสถานสวนดุสิต ณ วันเสาร์ที่ 23 ตุลาคม 2453 เวลา 24.45 น. ด้วยทรงประชวร (16.23 ดูภาพขยายที่ 2.23.2.24)</p> <p>ด้วยโรคพระวัณโรค(ไต) พิการ พระบรมรูปทรงม้าเป็นที่ระลึกถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว</p> <p>ทำที่กรุงปารีส ซึ่งพระองค์ได้ถ่ายภาพเป็นแบบให้เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2450 ในสตูดิโอของ จอร์จ เปาโด ณ กรุงปารีส</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>	 <p>16.23</p>	1 นาที

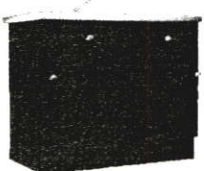

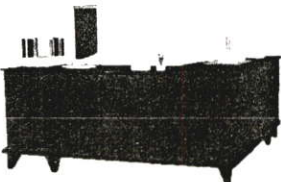

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีในการจัดแสดง	รูปแบบและสื่อลักษณะ	ระยะเวลา
<p>3. เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน</p> <p>3.1 เจ้าจอมมารดาเลื่อน</p> <p>ประวัติ</p>	<p>เจ้าจอมมารดาเลื่อนเข้าใจว่าเกิดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2418 เป็นธิดาของพระรินทรมารณ์ซึ่งพระชนนินทรภรณ์เป็นบุตรของขุนวรจักรธรรมาภาพ (มยุรนิยวานนท์) เจ้าจอมมารดาเลื่อนมีพระองค์เจ้า 2 พระองค์ คือ พระองค์เจ้าหญิงลาวดาบรองค์ และ พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช</p> <p>(15.4 ดูภาพขยายที่ 2.78)</p> <p>เจ้าจอมมารดาเลื่อนได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทูตียจุลจอมเกล้า (ท.จ.) ชั้นที่ 2 ครั้งที่ 21 ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม วันที่ 16 เมษายน ร.ศ. 112 ห้องพระโคงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทูตียจุลจอมเกล้าพิเศษ (ท.จ.ว.) ชั้นที่ 2 ครั้งที่ 45 ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 19 กันยายน ร.ศ. 122 พ.ศ.2446</p> <p>(16.24 ดูภาพขยายที่ 2.79,2.80,2.81)</p> <p>(16.25 ดูภาพขยายที่ 2.82)</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย</p>	 <p>15.4</p> <p>16.24</p> <p>16.25</p>	<p>2.30วินาที</p>

ตารางที่ 4.13 (ต่อ)

หัวข้อในการจัดแสดง	เรื่องราวในการจัดแสดง	วิธีการจัดแสดง	รูปแบบ และสัญลักษณ์	ระยะเวลา
<p>3.2 การขยายตัวของพระนครในสมัยรัชกาลที่ 5</p>	<p>ในสมัยรัชกาลที่ 4 บริเวณที่เจริญของกรุงเทพมหานครใหม่จะเกิดขึ้นเฉพาะวังพระราชวังต่างๆ เนื่องจากที่อยู่ของข้าราชการบริหารมักจะมีอยู่ใกล้เคียงกันกับเจ้านายเต็มจนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 มีการขยายตัวเมืองมากกว่าสมัยอื่นวังที่สร้างแบ่งตามความสัมพันธ์กับเจ้าของวังได้ 3 กลุ่ม คือ วังพระเจ้าน้องยาเธอ วังของพระบรมวงศ์วังของพระราชโอรสในรัชกาลที่ 5</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย โมเดลเรือนเจ้าจอม</p>	 <p>16.26</p> <p>20</p>	<p>4 นาที</p>
<p>เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน</p>	<p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนขึ้นเพื่อให้เกิดการขยายตัวของเมือง และชุมชนตามมาร และทรงไว้วางพระราชหฤทัยในพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าอนุวงศ์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช สันนิษฐานว่าเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนน่าจะสร้างในปี 2445 เนื่องจากมีการพระราชทานที่ดินปี 2443 รวมทั้งสิ่งก่อสร้างจากต่างประเทศอีก 1 ปี ก่อสร้าง 1 ปี คาดว่าเรือนเจ้าจอมน่าจะสร้างแล้วเสร็จในพ.ศ. 2445 (16.27 คู่มือขยายที่ 2.83)</p>	<p>บอร์ดพร้อมคำบรรยาย คอมพิวเตอร์</p>	 <p>16.27</p> <p>16.28</p> <p>17</p>	
<p>รวมระยะเวลาในการจัดแสดง</p>				<p>40.30วินาที</p>

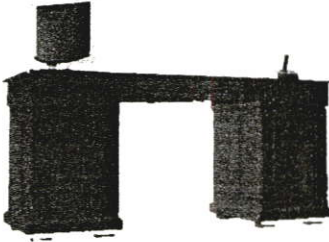

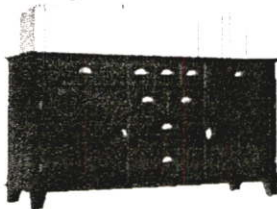

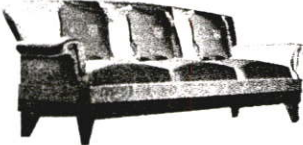
ตารางที่ 4.14 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องสำนักงาน

ห้องสำนักงาน			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
21	ที่ล้างจาน ขนาด 0.6 X 1.2 X 0.7		 <p>90 ตารางเมตร</p>
22	ที่เก็บของ ขนาด 0.6 X 1 X 0.8		
23	โต๊ะทำงาน จำนวน 4 โต๊ะ ขนาด 1.7 X 1.7 X 0.7		
2	เก้าอี้ทำงาน จำนวน 4 ตัว ขนาด 0.5 X 0.5 X 0.9		
12	เก้าอี้ผู้มาติดต่อ จำนวน 7 ตัว ขนาด 0.45 X 0.45 X 0.9		
24	โต๊ะวางของ จำนวน 2 ตัว ขนาด 0.4 X 0.4 X 0.8		

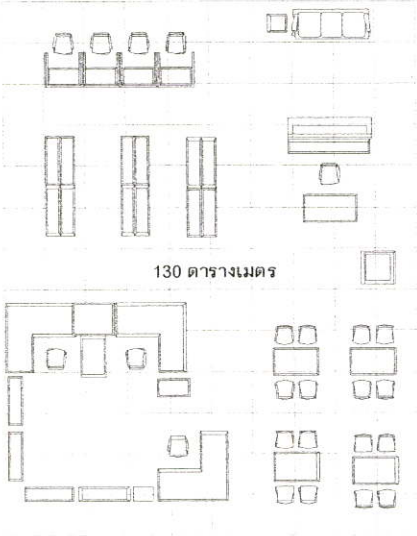

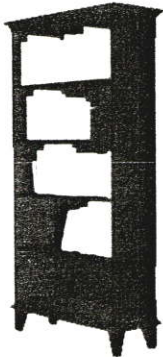
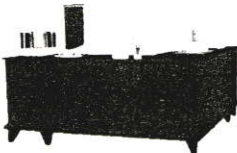

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ห้องสำนักงาน			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
25	ฉากกั้น ขนาด 0.15 X 1.5 X 2.4		
26	ตู้เก็บเอกสาร จำนวน 4 ตู้ ขนาด 0.45 X 1.2 X 2.0		
27	ตู้เก็บเอกสาร จำนวน 5 ตู้ ขนาด 0.45 X 1.2 X 2.0		
28	โซฟา 2 ที่นั่ง ขนาด 0.7 X 1.4 X 0.9		
29	โต๊ะข้าง จำนวน 3 โต๊ะ ขนาด 0.45 X 0.45 X 0.45		

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

ห้องสำนักงาน			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
30	โต๊ะผู้อำนวยการ ขนาด 0.8 X 2.0 X 0.7		
31	เก้าอี้ผู้อำนวยการ ขนาด 0.6 X 0.6 X 1.1		
32	ตู้เก็บของ ขนาด 0.6 X 1.7 X 0.7		
33	ตู้เก็บของ จำนวน 2 ตู้ ขนาด 0.6 X 1.2 X 0.9		
34	โซฟา 3 ที่นั่ง ขนาด 0.7 X 2 X 0.9		
พื้นที่รวมทางเดิน 90 ตารางเมตร			

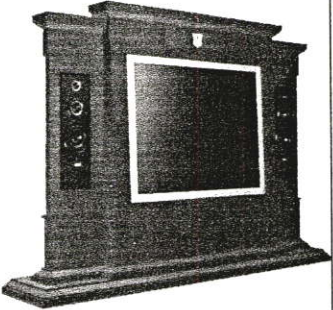
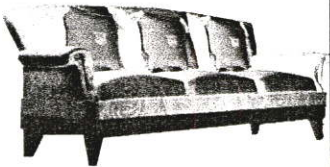

ตารางที่ 4.15 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องสมุดและห้องโสตทัศน

ห้องสมุดและห้องโสตทัศน			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
35	โต๊ะข้าง ขนาด 0.6 X 0.7 X 0.7		 <p>130 ตารางเมตร</p>
36	โต๊ะวางเครื่องปรี้น ขนาด 0.8 X 1.0 X 0.7		
37	ตู้เก็บหนังสือ จำนวน 4 ตู้ ขนาด 0.35 X 1.2 X 2.0		
23	โต๊ะทำงาน จำนวน 3 โต๊ะ ขนาด 1.7 X 1.7 X 0.7		
2	เก้าอี้ทำงาน จำนวน 4 ตัว ขนาด 0.5 X 0.5 X 0.9		

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ห้องสมุดและห้องโสตทัศน			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
38	ชั้นเก็บของ ขนาด0.35 X0.5X 2.0		
39	ชั้นเก็บหนังสือ ขนาด0.45 X0.8X 0.6		
40	โต๊ะอ่านหนังสือ จำนวน 4 โต๊ะ ขนาด0.7 X1.1X 0.7		
12	เก้าอี้ จำนวน 20 ตัว ขนาด0.45X0.45X0.9		
41	ตู้ลินชักเก็บซีดี ขนาด0.35X 2.0 X2.0		

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ห้องสมุดและห้องโสตทัศน			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
1	โต๊ะทำงาน ขนาด 0.7 X 1.3 X0.7		
42	จอทีวีติดลำโพง ขนาด 0.5 X 2 X0.7		
34	โซฟา 3 ที่นั่ง ขนาด 0.7 X 1.9 X 0.9		
29	โต๊ะข้าง ขนาด0.45X0.45X 0.45		
43	โต๊ะวางแจกันประดับ ขนาด0.8X0.8X 0.7		

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

ห้องสมุดและห้องโสตทัศน			
สัญลักษณ์	รายละเอียด	รูปแบบ	พื้นที่/ตารางเมตร
44	โต๊ะคอมพร้อมตู้ฟัง ขนาด0.8X0.9X 1.3		
45	ชั้นใส่หนังสือ ขนาด0.35 X1.2 X 2		
พื้นที่รวมทางเดิน 130 ตารางเมตร			

ตารางที่ 4.16 แสดงรายละเอียดพื้นที่ห้องน้ำภายใน

ห้องน้ำภายใน		
องค์ประกอบย่อย	รายละเอียด	พื้นที่ / ตารางเมตร
ห้องน้ำชาย	มี 2 ห้อง มีโถปัสสาวะ 4 โถ	7.7 X 2.2
ห้องน้ำหญิง	อ่างล้างหน้า 2	
พื้นที่รวมทางเดิน 17 ตารางเมตร		

จากตารางที่ สามารถสรุปพื้นที่ส่วนประกอบต่างๆ ของโครงสร้างภายในพิพิธภัณฑสถานฯ ได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 ภายนอกอาคาร

จอดรถ	250	ตารางเมตร
จัดงานภายนอกอาคาร	300	ตารางเมตร
ห้องควบคุมน้ำ และไฟ	20	ตารางเมตร
ห้องชายของที่ระลึก	80	ตารางเมตร

ส่วนที่ 2 ภายในอาคาร

ห้องโถง และประชาสัมพันธ์	44	ตารางเมตร
ห้องสำนักงาน	90	ตารางเมตร
ห้องบรรยายและประชุม	48	ตารางเมตร
ห้องสมุด และห้องโสต	130	ตารางเมตร
ห้องนิทรรศการ	110	ตารางเมตร
ห้องน้ำภายใน	17	ตารางเมตร
ห้องน้ำภายนอก	49	ตารางเมตร

ซึ่งพื้นที่ที่ได้จากการศึกษาจากกรณีศึกษา และพื้นที่ที่ได้จากการพิพิธภัณฑสถานฯ พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วมีขนาดใกล้เคียงกันมาก

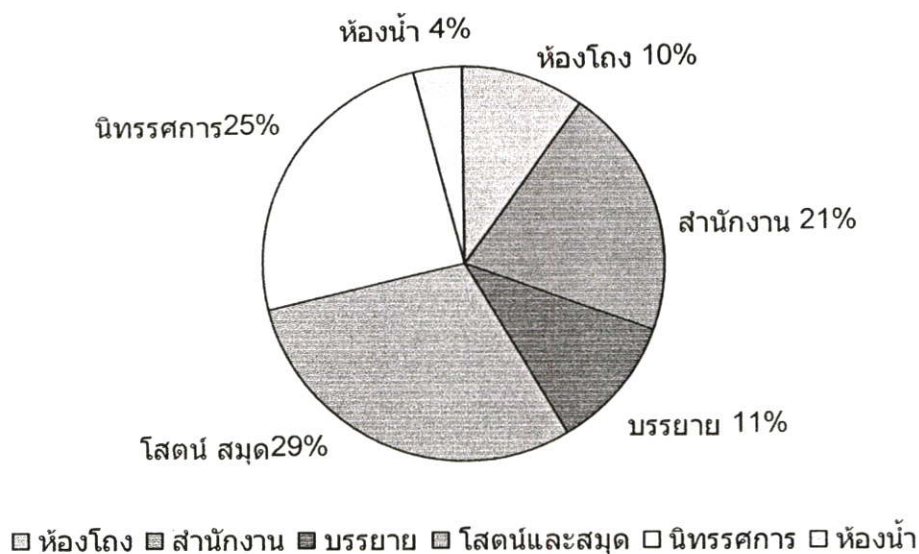
ตารางที่ 4.17 แสดงการเปรียบเทียบพื้นที่ระหว่างพื้นที่ที่ได้จากกรณีศึกษาและพื้นที่ที่ได้จากพิพิธภัณฑสถานฯ พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

รายการ	พิพิธภัณฑสถานฯ กรณีศึกษา	พิพิธภัณฑสถานฯ พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช
จอดรถ	250	250
จัดงานภายนอกอาคาร	300	300
ห้องควบคุมน้ำ และไฟ	20	20
ห้องชายของที่ระลึก	25	80 (รวมอาหารและเครื่องดื่ม)
ห้องโถงและประชาสัมพันธ์	33	44
ห้องสำนักงาน	62	90
ห้องบรรยายและประชุม	44	48
ห้องสมุด และห้องโสต	117	130
ห้องน้ำภายใน	15.5	17

นำพื้นที่ที่อยู่ภายในอาคารมาคิดเป็นเปอร์เซ็นต์โดยเทียบพื้นที่ทั้งหมดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ เพื่อนำเปอร์เซ็นต์ที่ได้มาจัดโซนนิ่งภายในพิพิธภัณฑ์ ซึ่งหาเปอร์เซ็นต์จากแผนภูมิวงกลมโดยคิดจากโปรแกรม เอ็กเซล (Excel) ได้ดังนี้

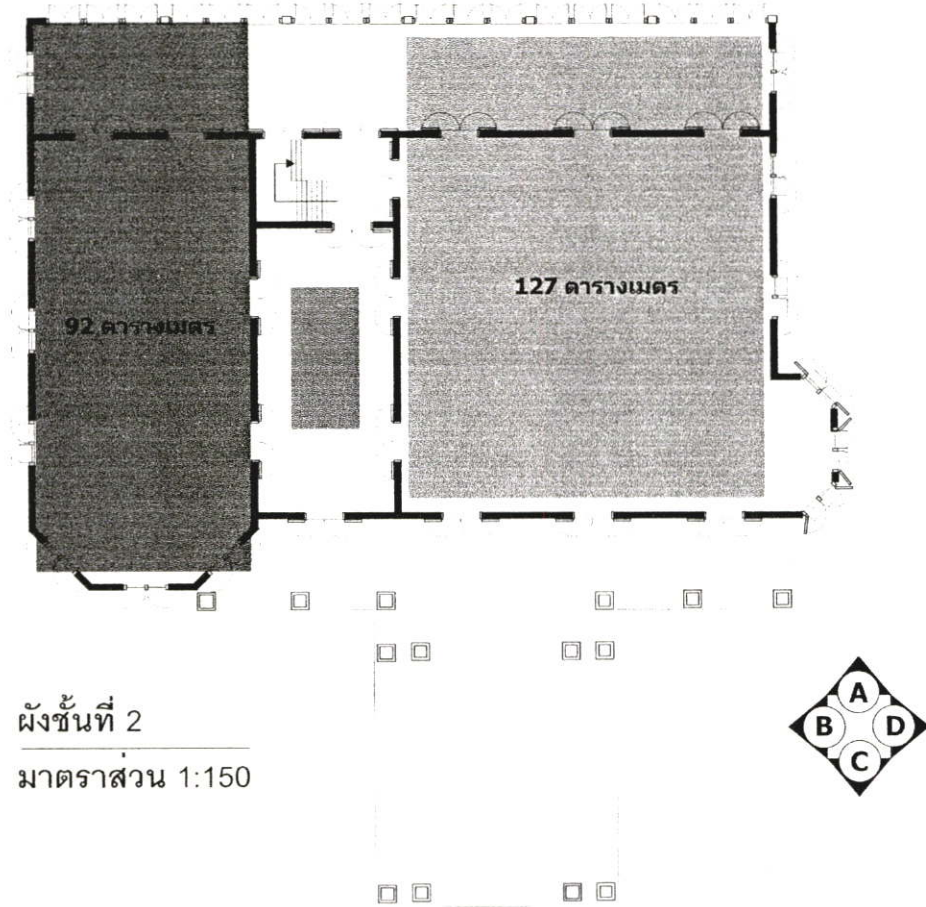
ห้องสมุดและห้องโสตทัศน	29%	คิดเป็นพื้นที่	127	ตารางเมตร
ห้องนิทรรศการ	25%	คิดเป็นพื้นที่	109	ตารางเมตร
ห้องสำนักงาน	21%	คิดเป็นพื้นที่	92	ตารางเมตร
ห้องบรรยาย	11%	คิดเป็นพื้นที่	48	ตารางเมตร
ห้องโถง	10%	คิดเป็นพื้นที่	39	ตารางเมตร
ห้องน้ำ	4%	คิดเป็นพื้นที่	17	ตารางเมตร
รวมพื้นที่ทั้งหมด	100%	คิดเป็นพื้นที่	432	ตารางเมตร

(ดูแผนภูมิที่ 4.8 แสดงภาพเปอร์เซ็นต์ของแผนภูมิวงกลมพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช เทียบเป็น 100 เปอร์เซ็นต์)

แผนภูมิที่ 4.8 แสดงแผนภูมิวงกลมของพื้นที่ทั้งหมดที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช เทียบเป็น 100 เปอร์เซ็นต์

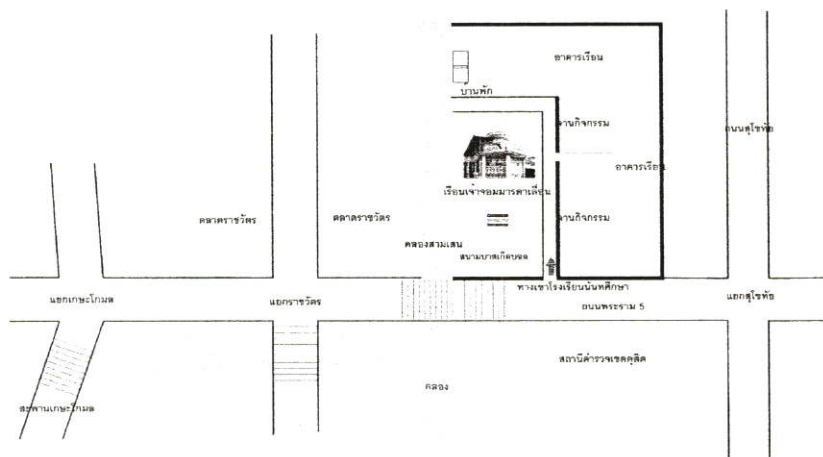
ชั้นที่ 2	สีส้ม	ห้องโถง		
	สีแดง	ห้องสำนักงาน	92	ตารางเมตร
	สีเขียว	ห้องสมุดและห้องโสตทัศน	127	ตารางเมตร

ภาพที่ 4.33 แสดงภาพการจัดพื้นที่ภายในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ชั้นที่ 2

4.7.5 พิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน สถานที่ตั้ง

เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนตั้งอยู่ ณ ถนนพระราม 5 ติดกับคลองสามเสนสะพานดุสิต ตรงข้ามเป็นสถานีตำรวจเขตดุสิต ปัจจุบันเป็นอยู่ในบริเวณโรงเรียนนันทศึกษา ใกล้กับ ตลาดราชวัตร

ภาพที่ 4.34 แสดงภาพสถานที่ตั้งพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในเรือนเจ้าจอมมารดา
เลื่อน

ประวัติพิพิธภัณฑสถาน

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้ขยายเมืองโดยการสร้างพระราชวัง วัง ตำหนักเจ้าจอม ออกมายังเขตพระนครชั้นในทำให้เกิดการขยายตัวของเมือง และชุมชนตามมา ในครั้งนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรด ให้สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนขึ้น ด้วยทรงพระกรุณาไว้วางพระราชฤทัย ในพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชพระราชโอรส และสำหรับเป็นที่พักชั่วคราวในการที่จะเสด็จประพาสเยี่ยมตามชุมชนต่างๆ ที่อยู่นอกเขตพระนคร (สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2447)

นโยบาย

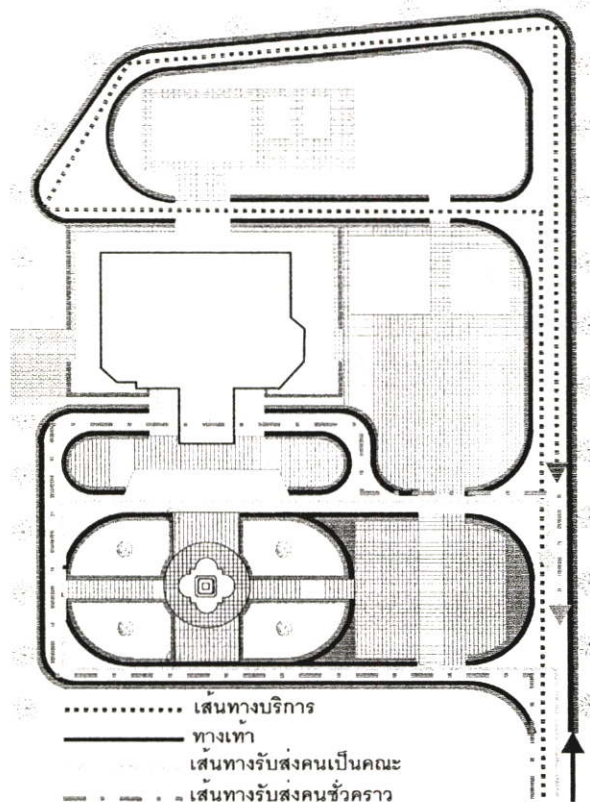
ศึกษาอาคารเดิม เพื่อเตรียมการสำหรับจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชเพื่อจัดแสดง เรื่องราว และบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ โดยเฉพาะเรื่องราวของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

วัตถุประสงค์

- เพื่อการอนุรักษ์ และปรับปรุงอาคารเพื่อนำมาทำเป็นพิพิธภัณฑ์
- เพื่อเป็นแหล่งบริการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์และสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เจ้าอรรพวงษ์รัชสมโภช
- เพื่อเผยแพร่พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- เพื่อเป็นศูนย์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

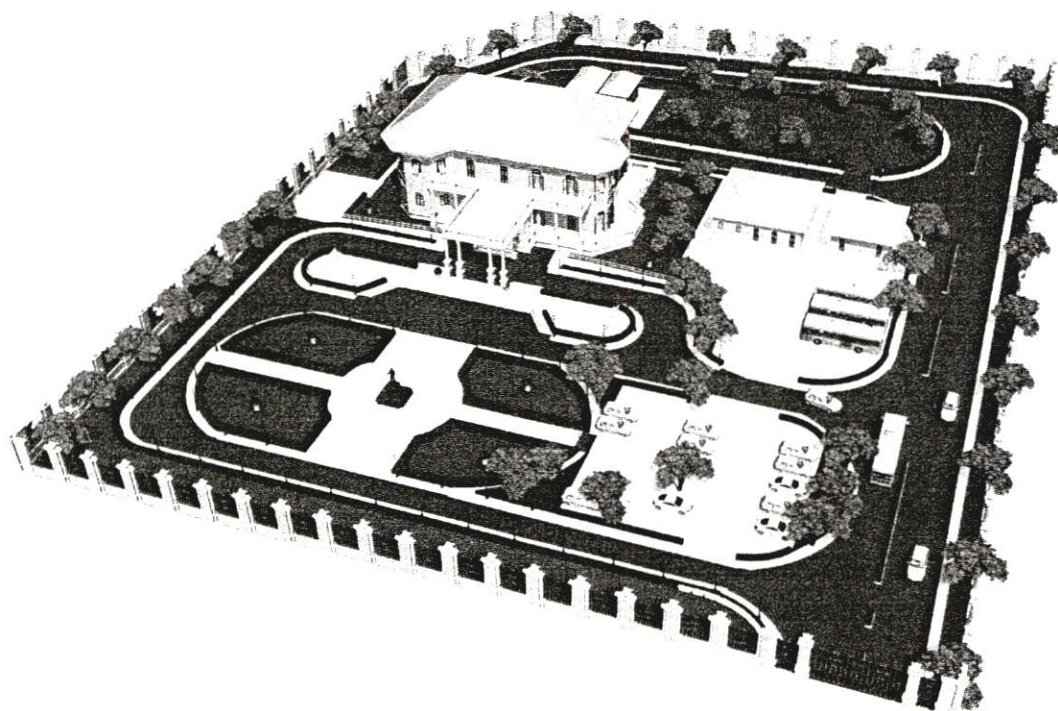
ผังบริเวณพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรรพวงษ์รัชสมโภช

ออกเป็น 4 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 สำหรับคนขับรถที่มาส่งคนเพียงชั่วคราวสามารถวนเข้ามาที่พิพิธภัณฑ์ได้เลย และสำหรับพนักงานภายในสามารถขับไปจอดก่อนที่จะเข้าสำนักงาน เส้นทางที่ 2 สำหรับรถบัสที่นำคนมาเข้าชมเป็นคณะสามารถนำคนไปพักส่งก่อนแล้วจึงไปที่จอดรถ เส้นทางที่ 3 สำหรับคนที่เดินทางเท้าตั้งแต่ประตูทางเท้า เส้นทางที่ 4 สำหรับเส้นบริการภายในพิพิธภัณฑ์

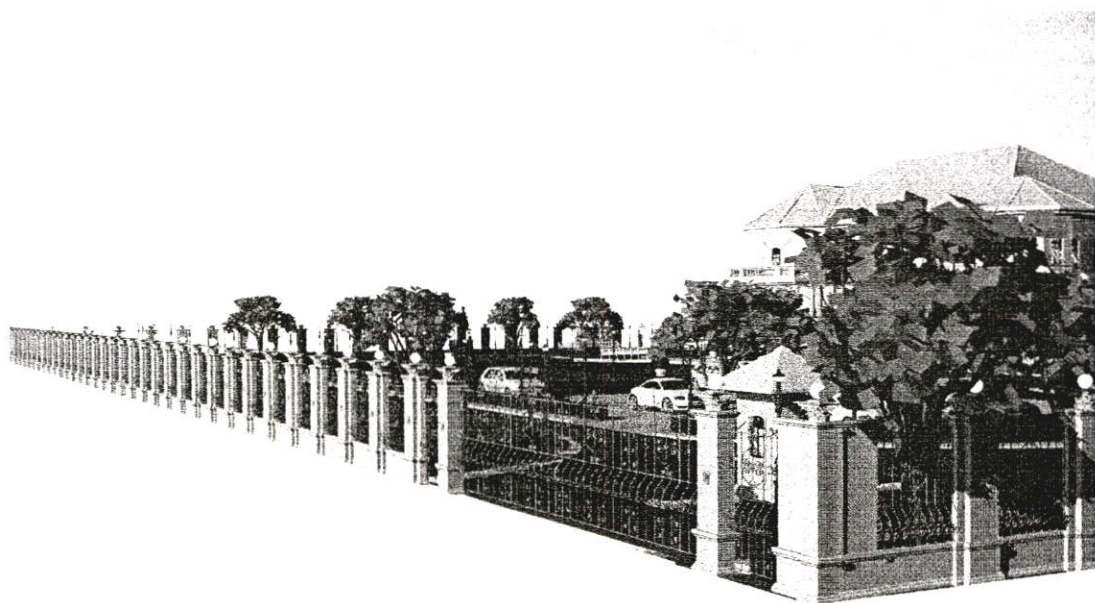

ภาพที่ 4.35 แสดงภาพผังบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

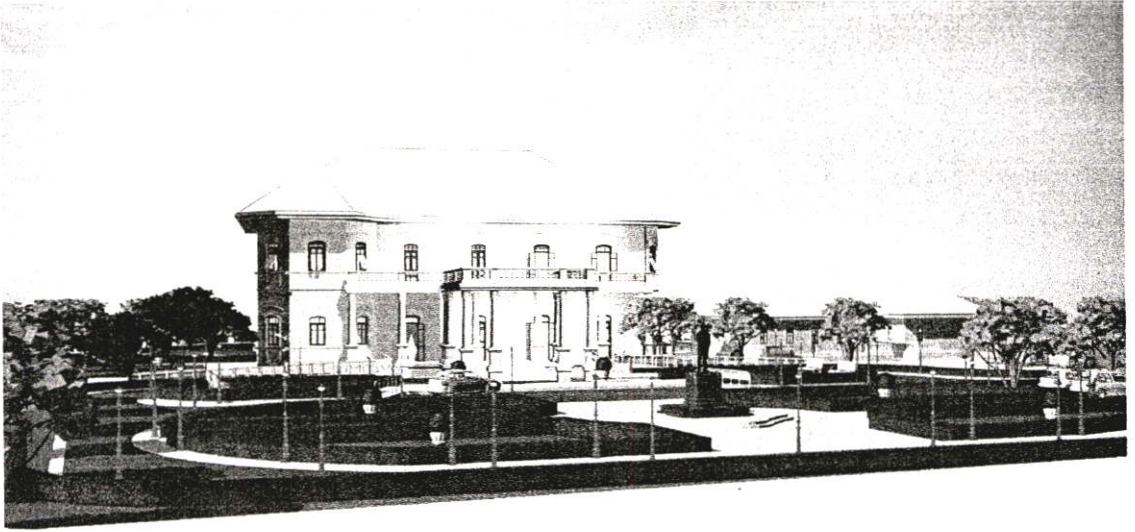
ทัศนียภาพภายนอกของพิพิธภัณฑน์พระองค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช

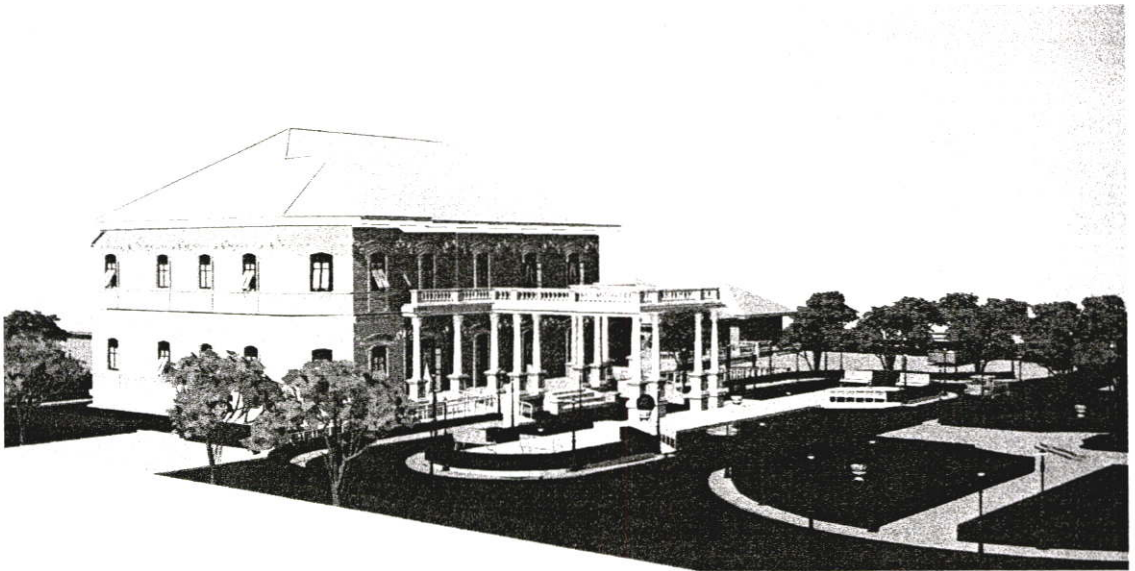
ภาพที่ 4.36 แสดงภาพด้านบนภายนอกของพิพิธภัณฑน์พระองค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช

ภาพที่ 4.37 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑน์พระองค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช

ภาพที่ 4.38 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑน์พระองค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช

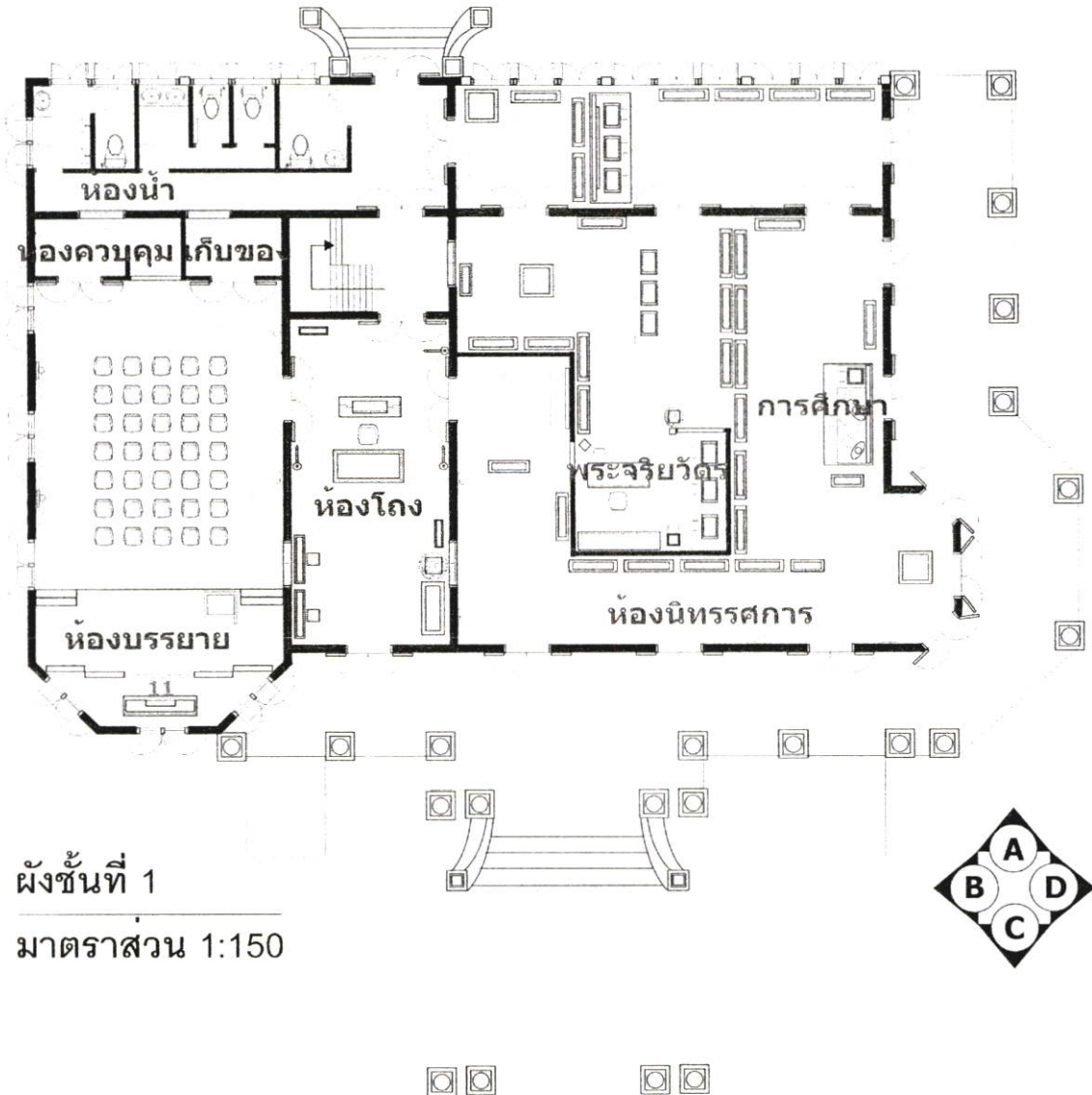

ภาพที่ 4.39 แสดงภาพภายนอกของพิพิธภัณฑน์พระองค์เจ้าอรุณงษ์รัชสมโภช

ผังเฟอร์นิเจอร์ภายในพิพิธภัณฑ์

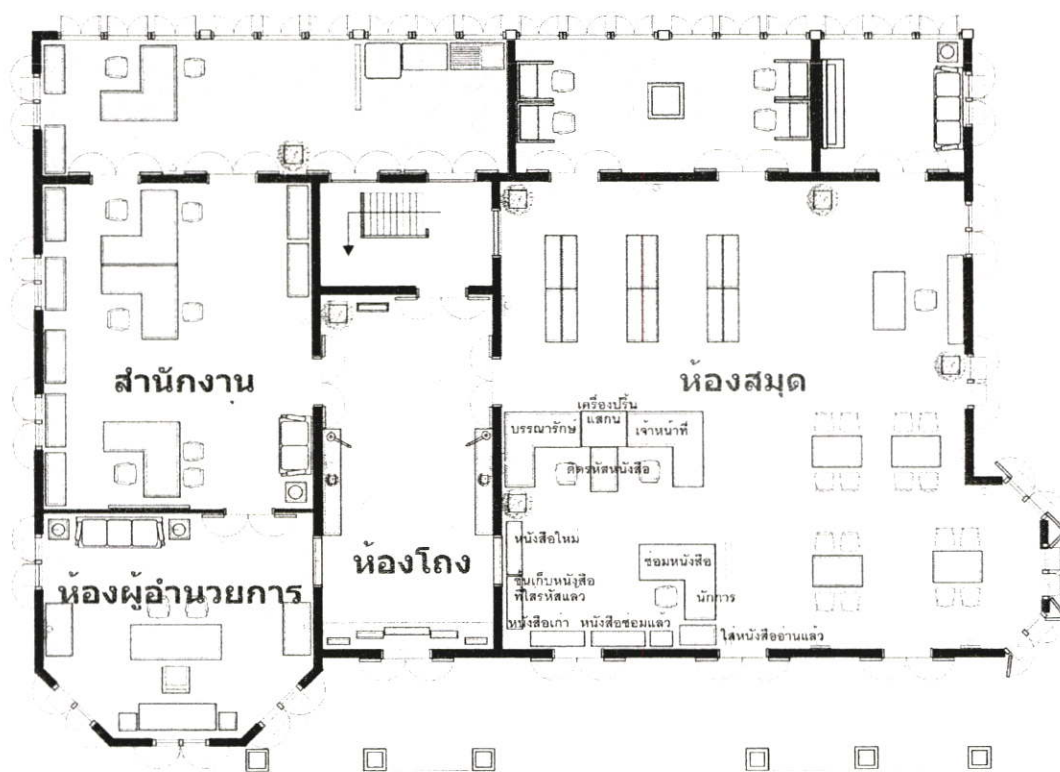
แบ่งออกเป็น 2 ชั้นดังนี้

ผังชั้นที่ 1

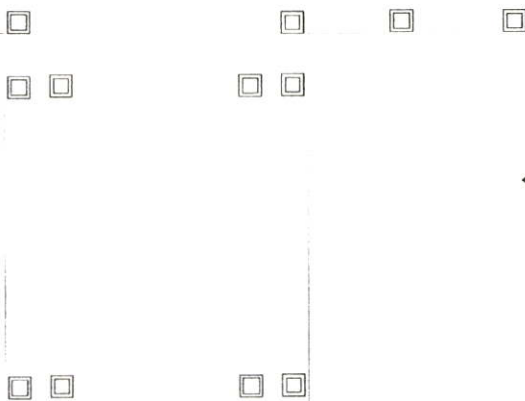
ภาพที่ 4.42 แสดงภาพการจัดผังภายในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์ศรีรัชสมโภช ชั้นที่ 1

ผังชั้นที่ 2

ผังชั้นที่ 2

มาตราส่วน 1:150

ภาพที่ 4.43 แสดงภาพการจัดผังภายในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช ชั้นที่ 2

แบบขยายแปลนและทัศนียภาพภายใน

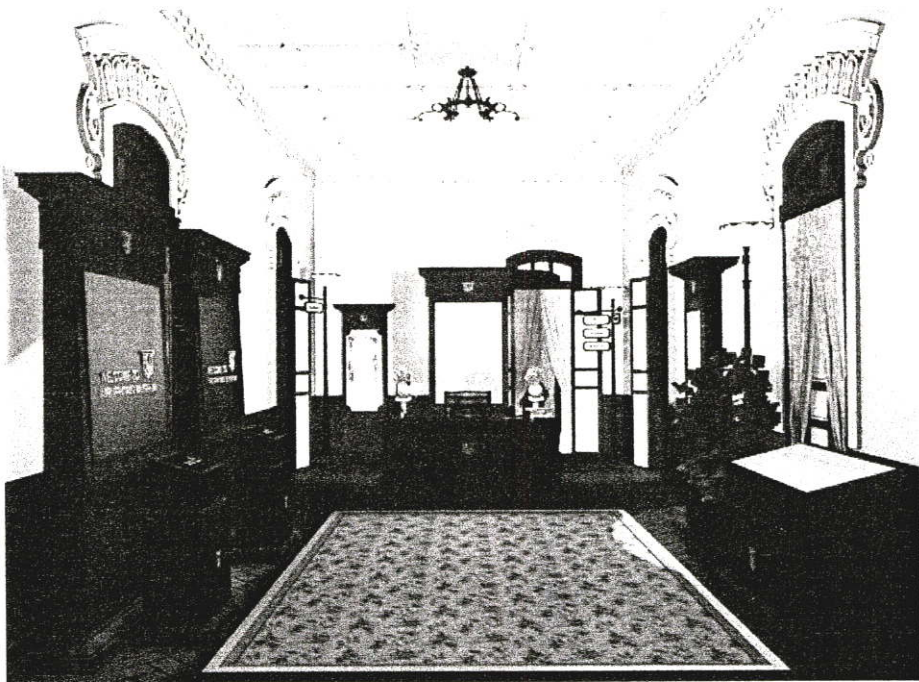
ชั้นที่ 1

- ห้องโถงและประชาสัมพันธ์

(ดูรายละเอียดของเฟอร์นิเจอร์ได้ที่ตารางที่ 4.10)

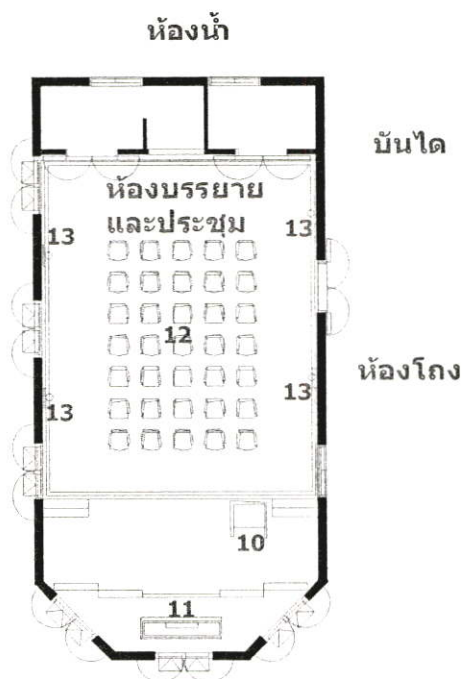

ภาพที่ 4.44 แสดงภาพการขยายแปลนห้องโถง และประชาสัมพันธ์

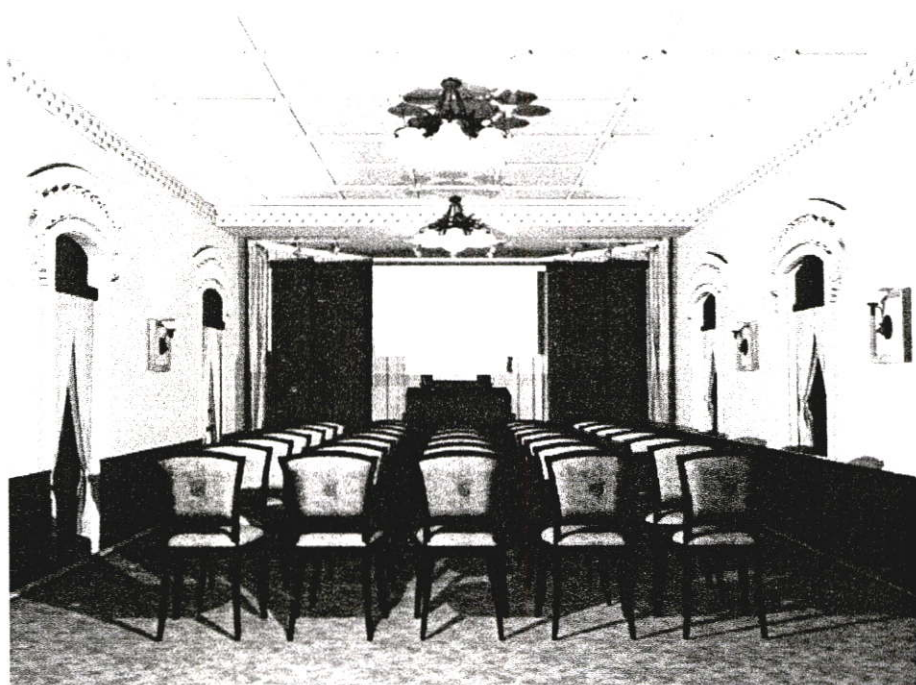

ภาพที่ 4.45 แสดงภาพห้องโถง และประชาสัมพันธ์ชั้นที่ 1

- ห้องบรรยายและประชุม
(ดูรายละเอียดของเฟอร์นิเจอร์ได้ที่ตารางที่ 4.11)

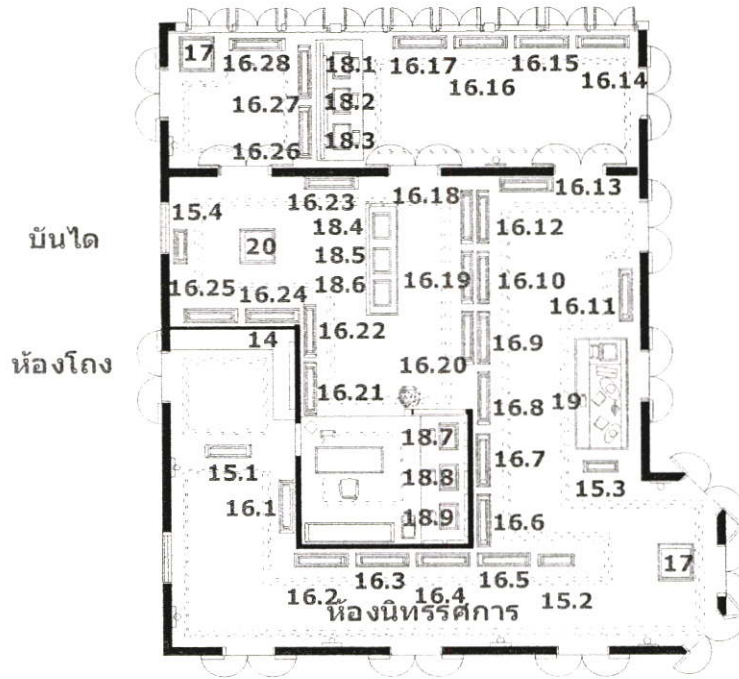

ภาพที่ 4.46 แสดงภาพการขยายแปลนห้องบรรยายและประชุม

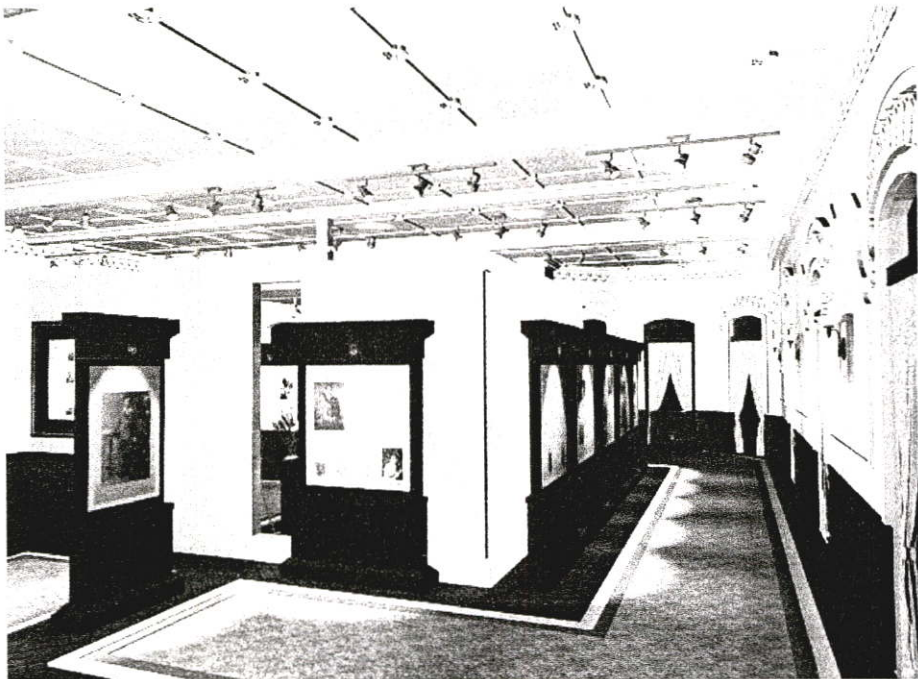

ภาพที่ 4.47 แสดงภาพห้องบรรยายและประชุม

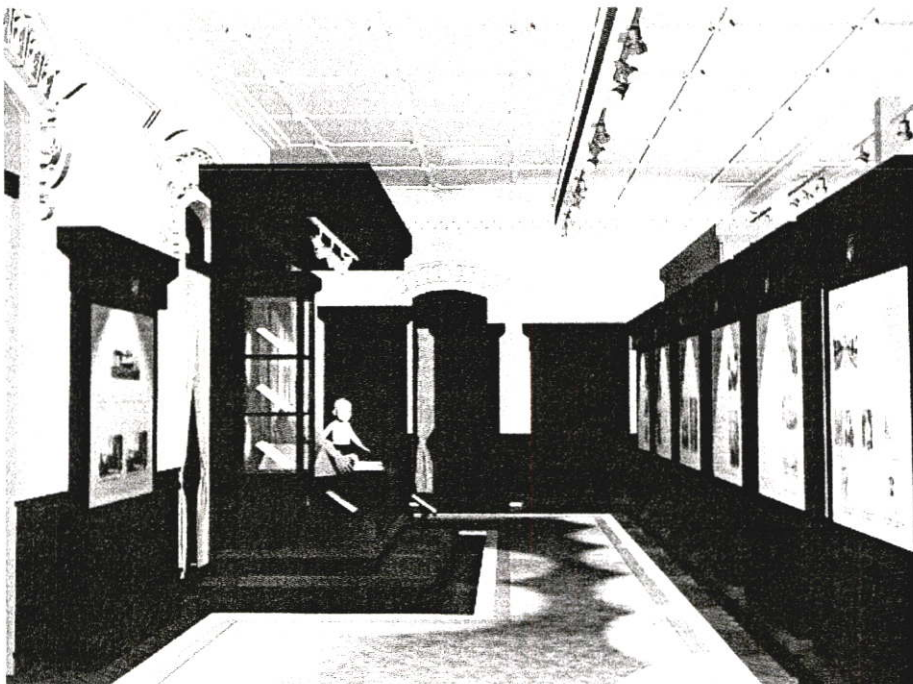
- ห้องนิทรรศการ (ดูรายละเอียดของเฟอร์นิเจอร์ได้ที่ตารางที่ 4.12) (ดูรายละเอียดของเรื่องราวในการจัดแสดงได้ที่ตารางที่ 4.13)

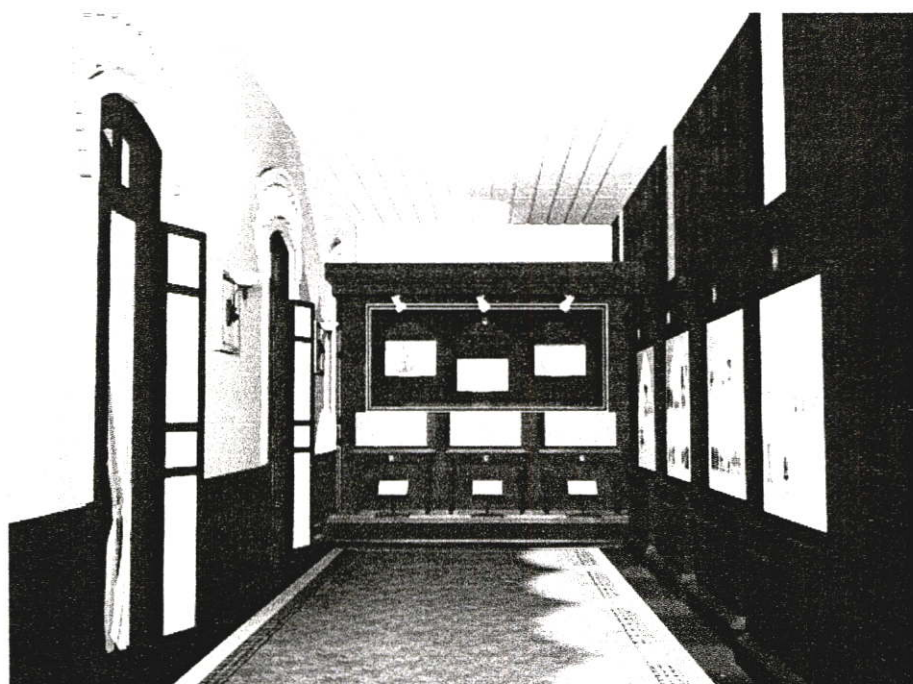
ภาพที่ 4.48 แสดงภาพการขยายแปลนห้องนิทรรศการ

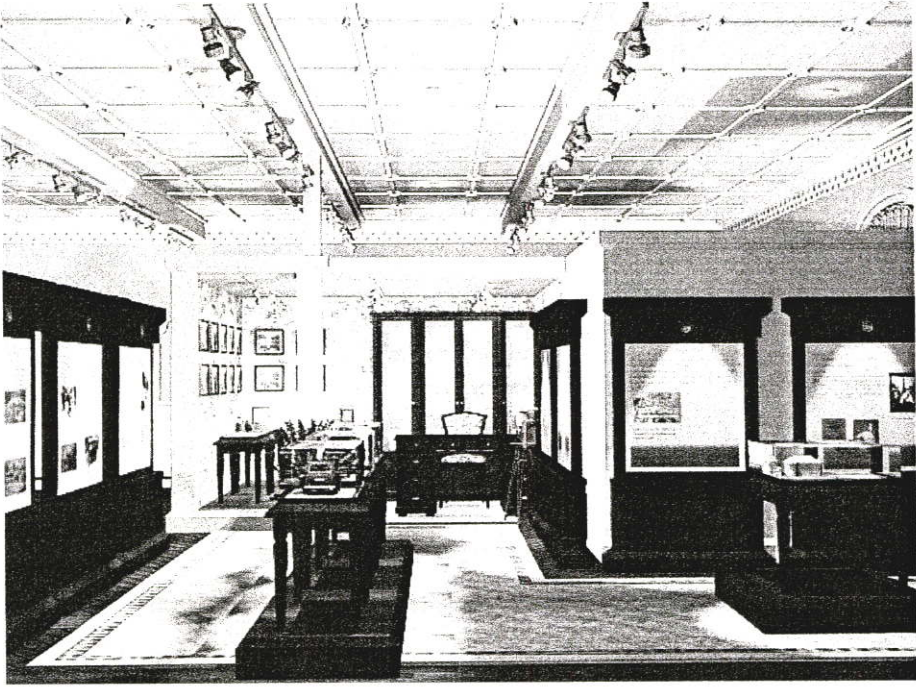
ภาพที่ 4.49 แสดงภาพห้องนิทรรศการ

ภาพที่ 4.50 แสดงภาพห้องนิทรรศการ

ภาพที่ 4.51 แสดงภาพห้องนิทรรศการ

ภาพที่ 4.52 แสดงภาพห้องนิทรรศการ

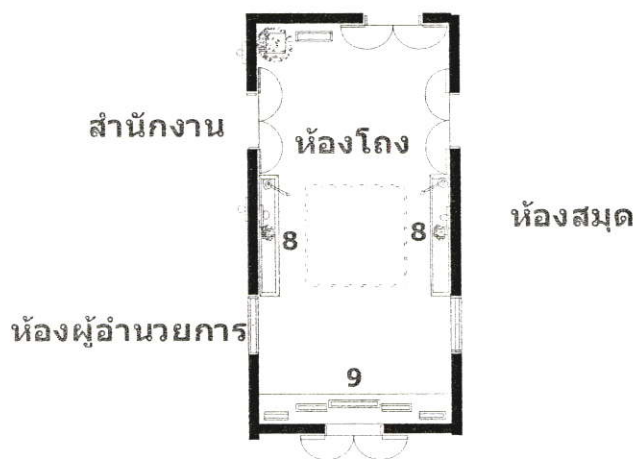

ภาพที่ 4.53 แสดงภาพห้องนิทรรศการ

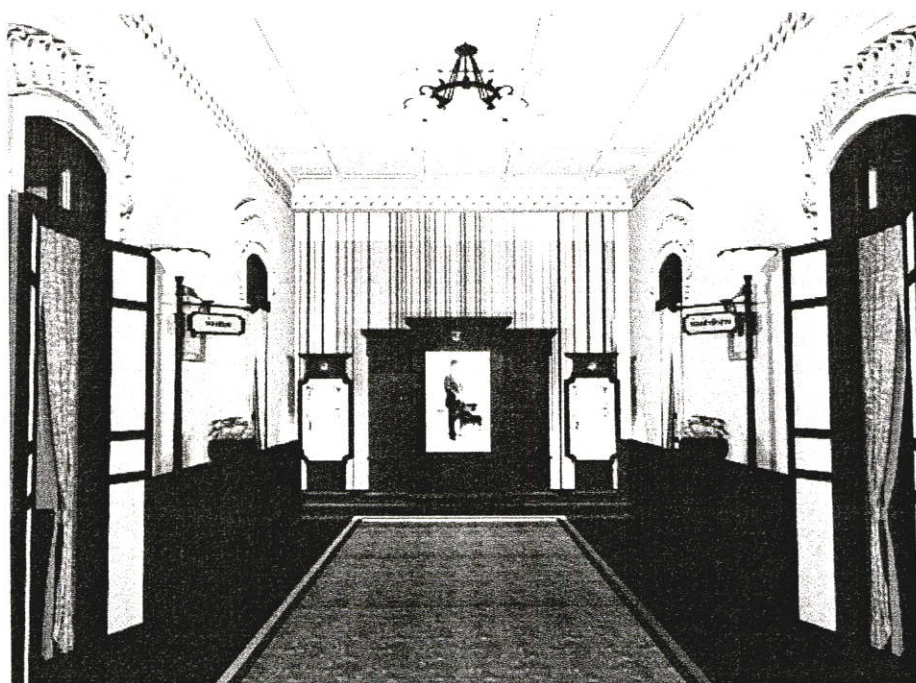
ชั้นที่ 2

- ห้องโถงและประชาสัมพันธ์

(ดูรายละเอียดของเฟอร์นิเจอร์ได้ที่ตารางที่ 4.10)

ภาพที่ 4.54 แสดงภาพการขยายแปลนห้องโถงและประชาสัมพันธ์ชั้นที่ 2

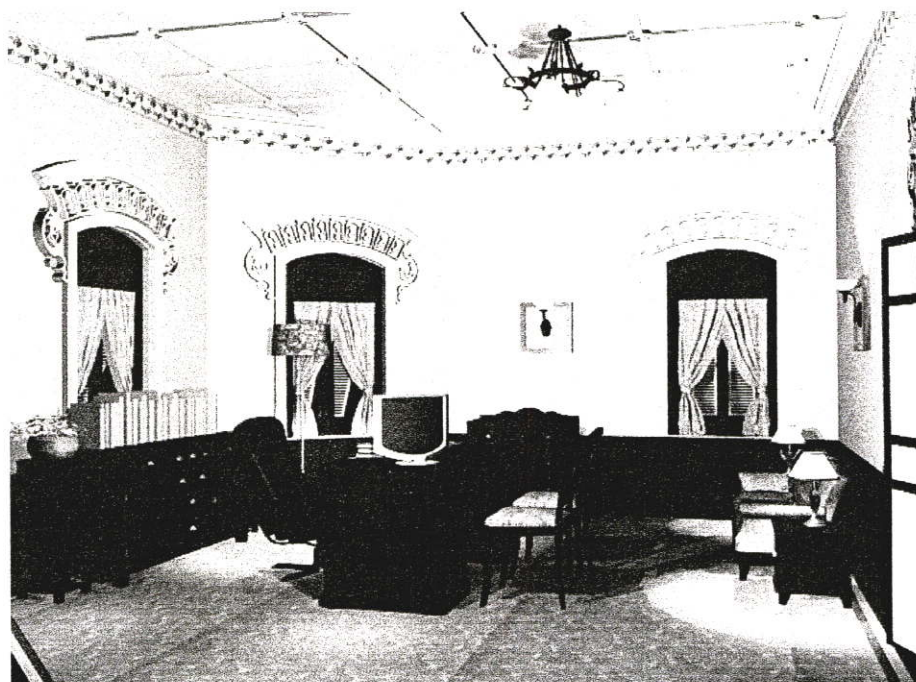

ภาพที่ 4.55 แสดงภาพห้องโถง และประชาสัมพันธ์ชั้นที่ 2

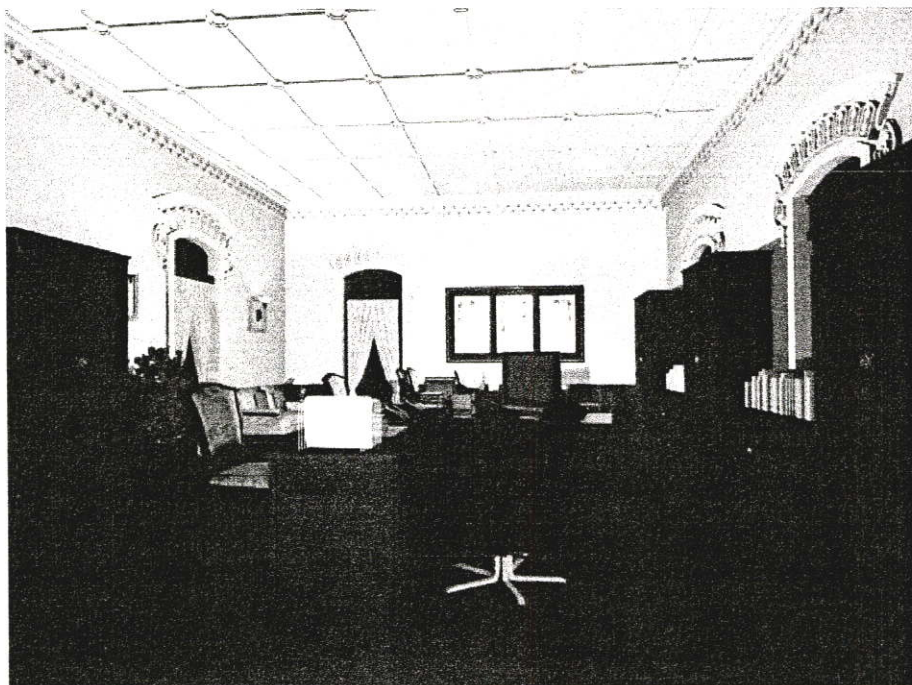
- ห้องสำนักงาน (ดูรายละเอียดของเฟอร์นิเจอร์ได้ที่ตารางที่ 4.14)

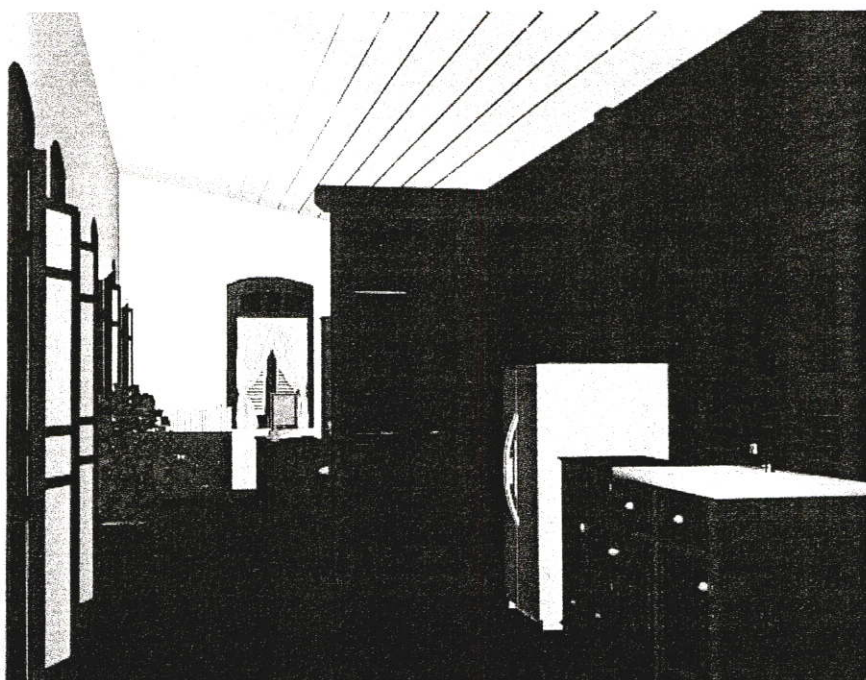
ภาพที่ 4.56 แสดงภาพการขยายแปลนห้องสำนักงาน

ภาพที่ 4.57 แสดงภาพห้องสำนักงาน

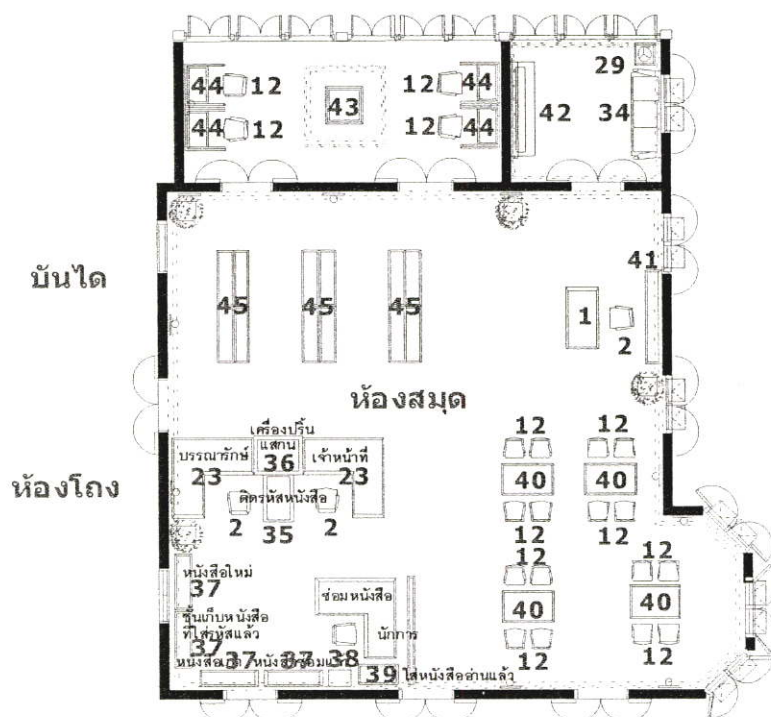
ภาพที่ 4.58 แสดงภาพห้องสำนักงาน

ภาพที่ 4.59 แสดงภาพห้องสำนักงาน

- ห้องสมุดและโสตทัศน

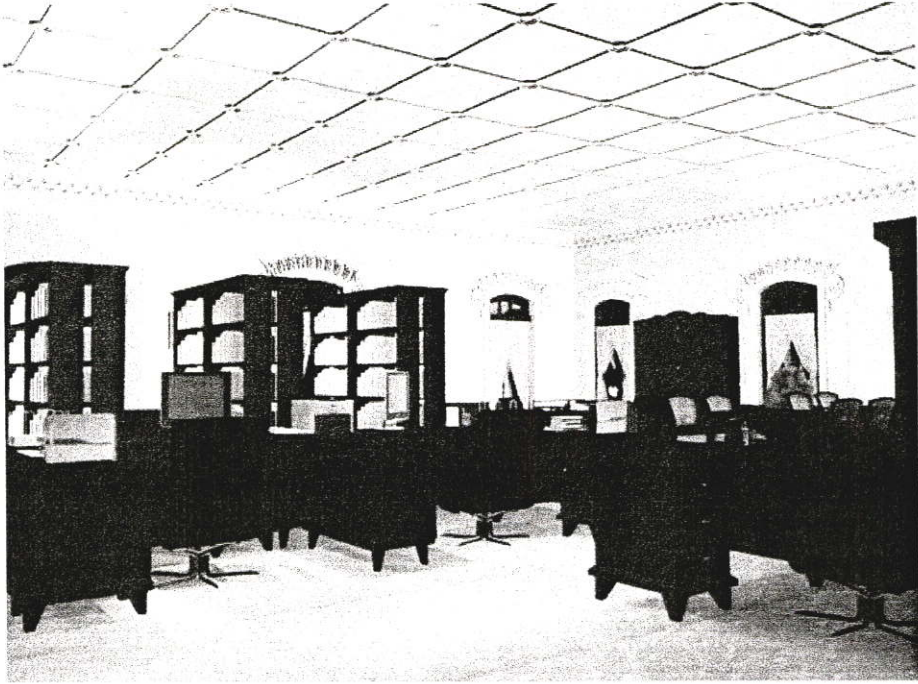
(ดูรายละเอียดของเฟอร์นิเจอร์ได้ที่ตารางที่ 4.15)

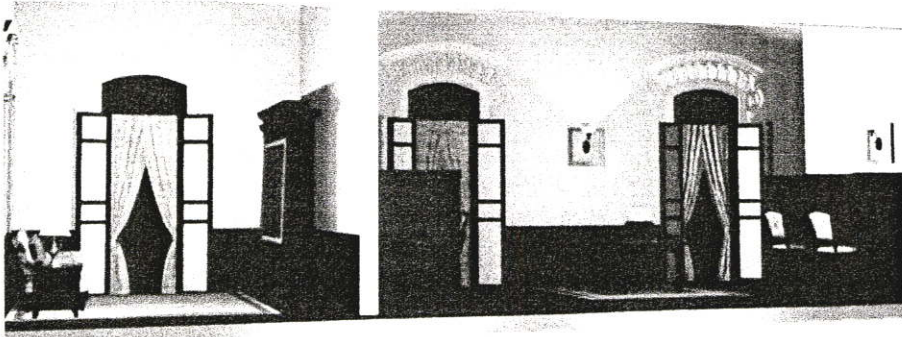
ภาพที่ 4.60 แสดงภาพการขยายแปลนห้องสมุดและโสตทัศน

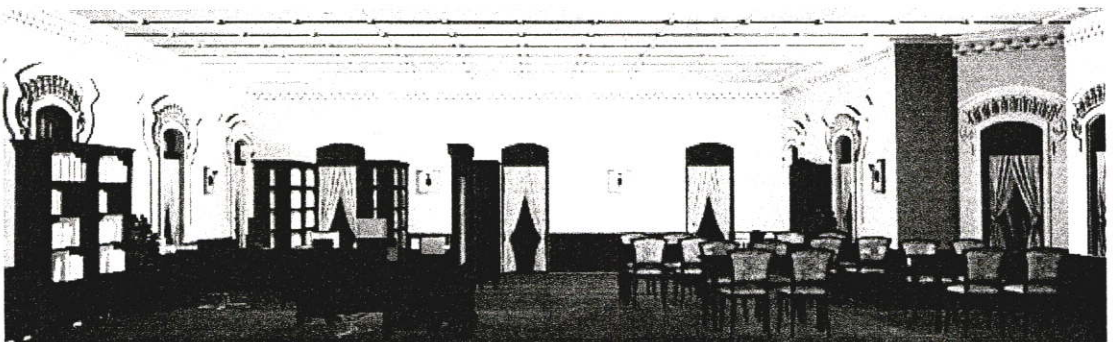
ภาพที่ 4.61 แสดงภาพห้องสมุดและโสตทัศน

ภาพที่ 4.62 แสดงภาพห้องสมุดและโสตทัศน

ภาพที่ 4.63 แสดงภาพห้องสมุดและโสตทัศน

ภาพที่ 4.64 แสดงภาพห้องสมุดและโสตทัศน

บทที่ 5

การอภิปรายผลการศึกษาวิจัย

5.1 สรุปผลการศึกษาวิจัย

การวิจัยออกแบบพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษารูปแบบอาคารดั้งเดิมตามวิธีการอนุรักษ์ และนำอาคารมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่สาธารณชน โดยนำมาจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑสถาน โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1.) เพื่อศึกษาพระราชประวัติพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ 2.) เพื่อศึกษารูปแบบดั้งเดิมทางสถาปัตยกรรม ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน 3.) เพื่อนำเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมาจัดทำเป็นพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชและเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระองค์

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อนำไปสู่การออกแบบโดยแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนคือ 1.) การศึกษาจากเอกสาร จากการสังเกต และสัมภาษณ์ผู้เข้าอาคาร โดยมีวิธีการเก็บข้อมูลเริ่มจากการศึกษาภาคเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระราชประวัติพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและบุคคลเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ เอกสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ และการพิพิธภัณฑสถาน 2.) ศึกษาภาคสนาม โดยการสำรวจเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน และพิพิธภัณฑสถานศึกษา โดยการทำรังวัดถ่ายภาพ ทำผังอาคาร และนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาวิเคราะห์สรุปผลโดยเรียง ลำดับตามวัตถุประสงค์ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาพระราชประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้ทราบพระราชประวัติของพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระองค์ แล้วนั้น ได้นำพระราชประวัติที่ได้มาใช้ในการหาเรื่องราวในการจัดแสดงภายในพิพิธภัณฑ์ของ พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงเรื่องราวในการจัดแสดง

ประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช
เรื่องราวในการจัดแสดง
<p><u>ประสูติ</u></p> <p>พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชเป็นโอรสองค์ที่ 75 ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นบุตรคนที่ 2 ในเจ้าจอมมารดาเลื่อน พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชทรงประสูติเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2436 ทรงเป็นพระราชโอรสที่โปรดปรานของพระราชบิดายิ่งนัก</p> <p><u>พระราชพิธีโสกันต์</u></p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทำพิธีโสกันต์ให้พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช เมื่อพระชนม์มายุได้ 12 พรรษา ตรงกับปีมะเส็ง พ.ศ. 2448 ณ พระที่นั่งดุสิตมหาปราสาทคราวที่ 52</p> <p><u>การศึกษา</u></p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้ครูชาวอังกฤษมาถวายพระอักษร ณ พระตำหนัก และเรียนวิชาอื่นๆที่โรงเรียนมหาดเล็กหลวง</p> <p><u>ทรงติดตามพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสมอ</u></p> <p>พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชทรงติดตามพระราชบิดาไปยังสถานที่ต่างๆเสมอไม่ว่าพระราชบิดาจะเสด็จไป ณ ที่ใด พระองค์ทรงเต็มใจไม่อดออด</p> <p><u>อาการพระประชวร และ สิ้นพระชนม์</u></p> <p>อาการพระประชวรของพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภชมีความผิดปกติตั้งแต่ครั้งเสด็จประพาสยุโรปครั้งที่ 2 แล้ว หลังจากกลับประเทศก็เริ่มมีอาการหนักขึ้นเรื่อยๆ จนต้อง ทำการผ่าตัดในวันที่ 19 กันยายน 2452 พอรุ่งเช้าก็ สิ้นพระชนม์ในวันที่ 20 กันยายน 2452 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าโปรดให้จัดงานที่สวนมิกสกวันและจัดงานฉลองพระเมรุที่จังหวัดเพชรบุรี นำเงินที่ได้ จากงานมาสร้างตึกอรุพงษ์</p> <p><u>เครื่องราชอิสริยาภรณ์</u></p> <p>ในงานเฉลิมพระชนมพรรษาพระพุทธเจ้าหลวงทรงพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ร.ศ. 123 ฝ่ายหน้าชั้นที่ 2 ทูตยจุลจอมเกล้าพิเศษ ทจว.แต่พระเจ้าลูกยาเธอพระองค์เจ้าอรุพงษ์และ ร.ศ. 124 ฝ่ายหน้าชั้นที่ 1 ปฐมจุลจอมเกล้า ปจ.</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

ประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เรื่องราวในการจัดแสดง

ประสูติ พระชนินิษฐา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระราชโอรสองค์ที่ 4 ในพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ประสูติแต่สมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันที่ 20 กันยายน 2396 มีพระชนินิษฐาร่วมพระบรมราชินี 3 พระองค์ตราประจำพระองค์เป็นรูปจุลมงกุฏ เปล่งรัศมีบนพานแว่นฟ้าเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมมหารัชมังคลาภิเษก

ทรงศึกษา และทรงผนวช

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทางด้านประเพณีโบราณ และศึกษาวิชาการต่างๆ จากสำนักเจ้านาย และขุนนาง ทรงเรียนภาษาอังกฤษจากครูชาวอังกฤษทรงบวชเรียนเป็นพระภิกษุเมื่อวันที่ 24 กันยายน 2416 และลาผนวชวันพฤหัสบดีที่ 9 ตุลาคม 2416

เสด็จเกลิงถวัลย์ราชสมบัติ

เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์ ทรงเสด็จเกลิงถวัลย์ราชสมบัติ ครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2411 แต่ในขณะนั้นพระองค์ยังไม่บรรลุนิติภาวะจึงต้องมีผู้สำเร็จราชการแทนจนกระทั่งทรงบรรลุนิติภาวะจึงได้มีพิธีพระบรมราชาภิเษกใหม่เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2416

พระราชกรณียกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางประเพณี และการติดต่อกับประเทศ

ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงเสด็จประพาสอินเดียพระองค์ทรงยกเลิกการไว้ผม และการแต่งกายภายในประเทศทั้งผู้หญิง และผู้ชายพระองค์ทรงเริ่มติดต่อกับประเทศใกล้เคียงเพื่อ กระชับ สัมพันธไมตรี และเพื่อการพัฒนาประเทศ ทั้งการเสด็จประพาสยุโรปถึง 2 ครั้ง และการพาสตันเพื่อพัฒนาหัวเมืองภายในประเทศ

การปฏิรูปการศึกษา

ก่อนที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะเสด็จประพาสอินเดีย นอกจะพระองค์จะทรงเปลี่ยนแปลงประเพณีการแต่งกายแล้วยังทรงทำการปฏิรูปการศึกษาด้วย โดยทรงเปลี่ยนที่ประทับเป็นโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ เพื่อให้ข้าราชการบริพารที่เป็นพลเรือนมีความรู้เพื่อช่วยในการทำงานบริหารราชการแผ่นดิน

การปฏิรูปการปกครอง

หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับมาจากการประพาสอินเดีย แล้วพระองค์ได้ทำการปฏิรูปการปกครองแบบเดิมโดยการจัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวง กรม และ สมุหเทศาภิบาล ทั้งยังโปรดให้มีการเลิกทาส และเลิกไพร่ทรงจัดการปรับปรุงกิจการทหารโดยการจัดตั้งกรมยุทธนาธิการ ทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาการทหารทำให้เกิดการพัฒนาการทางการทหารเป็นอย่างยิ่งมีการจัดตั้งโรงเรียนนายร้อยกองทัพบก และกองทัพเรือทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาทางกฎหมาย อาทิกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เรียนกฎหมายที่ประเทศอังกฤษทำให้มีการพัฒนาทางด้านกฎหมาย และได้ตั้งโรงเรียนสอนกฎหมายขึ้น

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

เรื่องราวในการจัดแสดง
<p><u>การคลัง และ เศรษฐกิจ</u></p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปฏิรูปการคลังเสียใหม่โดยจัดให้ตั้ง หอรัษฎากรพิพัฒน์ ขึ้น เพื่อเก็บภาษีอากรของแผ่นดินทรงจัดระบบเงินตราแบบใหม่โดยทรงใช้เงินอัฐกระดาศ แทนเหรียญทองแดงโปรดให้มีการจัดทำบประมาณแผ่นดิน ตั้งกรมธนบัตร ยกเลิกการใช้เงินพดด้วง เงินเฟื้อง เงินซีก เงิน เสี้ยว และเงินอัฐ ทรงกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนไปสู่มาตรฐานระบบทองคำ ทรงแบ่งทรัพย์สินส่วนของพระมหากษัตริย์ และของแผ่นดิน ทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจโดยการติดต่อค้าขายกับชาวต่างชาติ และ ภายในประเทศ จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจพระองค์ทรงส่งเสริมทางด้านคมนาคมขนส่ง และการสื่อสารดังนี้</p> <p><u>การขุดคลอง</u></p> <p>เพื่อให้ประชาชนได้ไปมาอาศัย และเป็นทางที่จะบรรทุกสินค้าไปมาโดยสะดวก และเป็นผลแก่เรือสวนไร่นาสร้างถนน</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกำหนดแบบแผนในการสร้างถนนทุกสายในกรุงเทพฯ ให้อย่างเป็นระเบียบ ขุดคลองไว้ใกล้ถนนเพื่อใช้เป็นทางระบายน้ำ ทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาการด้านวิศวกรรมอาทิ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน</p> <p><u>สร้างสะพาน</u></p> <p>การสร้างถนนส่วนใหญ่ต้องผ่านคลองซึ่งมีอยู่มากมายจึงต้องมีการสร้างสะพานพร้อมๆ กับการสร้างถนน สะพานที่สร้างในสมัยรัชกาลที่ 5 มี 3 แบบ คือ สะพานไม้ สะพานเหล็ก สะพานท่อ</p> <p><u>ตั้งกรมไปรษณีย์ และกรมโทรเลข</u></p> <p>ขึ้นกับกระทรวงโยธาธิการร่วมประสานงานกับกรมโทรเลขซึ่งได้ดำเนินการจัดตั้งมาก่อนแล้วกิจการไปรษณีย์ และโทรเลขได้เจริญก้าวหน้าเพราะเป็นที่นิยมในหมู่ประชาชน ในปี พ.ศ. 2425 กรมกลาโหมได้ทดลองใช้โทรศัพท์เครื่องกรหติดต่อรหว่างกรุงเทพฯ สมุทรปราการได้ผลดี ดังนั้น กรมไปรษณีย์จึงได้เปิดการใช้โทรศัพท์ในพระนคร</p> <p><u>การไฟฟ้า</u></p> <p>เริ่มมีไฟฟ้าใช้ในเมืองไทยเป็นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2427 โดยจอมพลเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี ได้สั่งซื้อเครื่องไฟฟ้าจากอังกฤษใช้ที่กรมทหาร ต่อมาพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าให้วังหลวงใช้ไฟฟ้าด้วย และจัดสร้างโรงไฟฟ้าสามเสน เรียกว่า กองไฟฟ้าหลวง</p> <p><u>การประปา</u></p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่าในปีหนึ่งๆ ราษฎรต้องเสียชีวิตเพราะบริโภคน้ำที่ไม่บริสุทธิ์เป็นจำนวนมาก พระองค์จึงโปรดให้จัดการประปาในกรุงเทพฯ โดยการขุดคลองประปาเป็นระยะทางยาวจากกรุงเทพฯ ถึงรังสิต เพื่อนำน้ำเหนือลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา เข้ามาทำเป็นน้ำสะอาดให้ประชาชน</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

เรื่องราวในการจัดแสดง
<p>รถไฟ และรถราง</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างทางรถไฟจากกรุงเทพฯไปยังภูมิภาคต่างๆ อย่างรีบด่วนเพื่อ การป้องกันประเทศ การปกครอง และเศรษฐกิจ สายรถไฟสายแรกคือ กรุงเทพฯ นครราชสีมา รถรางสายแรกคือ สายบางคอแหลมเริ่มเดินจากหน้าศาลเจ้าพ่อหลักเมือง แรกใช้ม้าลากไปตามรางภายหลังระยะจึงยานพาหนะที่ ใช้ได้แก่ รถลาก รถม้า และ รถยนต์</p>
<p>การปรับปรุงทางด้านสาธารณสุข และการแพทย์</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงนำวิทยาการด้านการแพทย์ตะวันตกมาปรับปรุงใช้โดยการจั ดตั้งให้มีโรงพยาบาลศิริราชขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2432 โปรดให้ตั้งโรงเรียนสอนวิชาแพทย์โดยส่งพระราชโอรสไป ศึกษาทาง ด้านการแพทย์ ประเทศเยอรมัน อาทิ พระยาบัยนาถนเรนทร</p>
<p>การปรับปรุงงานช่าง</p> <p>ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดศิลปะตะวันตกเป็นอย่างยิ่ง หลังจากที่พระองค์กลับ จากการศึกษาประเพณีศิลปะยุโรปพระองค์ทรงพัฒนาทางด้านงานช่างโดยให้รับช่างอิตาเลียนเข้ารับราชการใน กระทรวงโยธาธิการรูปแบบศิลปะตะวันตกที่นิยมจะเป็น คลาสสิก เรนาซซองส์ คลาสสิกโรมาเวออร์ นีโอคลาสสิก และ โกอธิค เช่นวังสุโขทัย วังวรดิศ วังสระปทุม วังบางขุนพระพรหม และวังปารุส</p>
<p>พระจริยวัตร</p>
<p>วรรณกรรม</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นทั้งนักกวี และนักประพันธ์ที่มีความสามารถอย่างลึกซึ้งในการ พระราชนิพนธ์ โคลง ฉันท์ บทละคร กาพย์กลอน หรือ ร้อยแก้ว ร้อยกรอง</p>
<p>การถ่ายภาพ</p> <p>ทรงสนพระทัยในการถ่ายภาพเป็นอันมากทรงจัดให้มีการอุดรูปภาพ และมีการประชันภาพขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2450 เมื่อครั้งเสด็จประพาสยุโรปทรงมีกล้องถ่ายรูปคู่พระหัตถ์ คือกล้องโกเด็กอย่างโปสต์การ์ด</p>
<p>สวรรคต และ พระบรมรูปทรงม้า</p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงครอง ราชย์ 42 ปี นับว่าเป็นพระมหากษัตริย์ที่ครองราชย์นานที่สุด กว่าพระ มหากษัตริย์ทุกพระองค์ในอดีต ทรงสวรรคตที่พระที่นั่งอัมพรสถานสวนดุสิต ณ วันเสาร์ที่ 23 ตุลาคม 2453 เวลา 24.45 น.ด้วยทรงประชวรด้วยโรคพระวักกะ(ไต) พิการ พระบรมรูปทรงม้าเป็นที่ระลึกถึง พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทำที่กรุงปารีสเมื่อครั้งประพาสยุโรปครั้งที่ 2</p>

ตารางที่ 5.1 (ต่อ)

เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน
เรื่องราวในการจัดแสดง
<p><u>เจ้าจอมมารดาเลื่อน</u></p> <p>เจ้าจอมมารดาเลื่อนเข้าใจว่าเกิดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2418 เป็นธิดาของพระรินทรภรณ์ ซึ่งพระรินทรภรณ์เป็นบุตรของขุนวรจักรธรรมาภาพ (มุย นียวานนท์) เจ้าจอมมารดาเลื่อนมีพระองค์เจ้า 2 พระองค์ คือพระองค์เจ้าหญิง ลวดดวรงค์ และ พระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช เจ้าจอมมารดาเลื่อน ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ ทูตยจุลจอมเกล้า (ท.จ.) ชั้นที่ 2 ครั้งที่ 21 ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม วันที่ 16 เมษายน ร.ศ. 112 ห้องพระโรงกลางพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท และ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ทูตยจุลจอมเกล้าพิเศษ (ท.จ.ว.) ชั้นที่ 2 ครั้งที่ 45 ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษาเมื่อวันที่ 19 กันยายนร.ศ. 122 พ.ศ.2446</p> <p><u>การขยายตัวของพระนครในสมัยรัชกาลที่ 5</u></p> <p>ในสมัยรัชกาลที่ 4 บริเวณที่เจริญของกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นเฉพาะวังพระราชวังต่างๆ เนื่องจากที่อยู่ของข้าราชการบริพารมักจะอยู่ในที่เดียวกันกับเจ้านายเสมอ จนมาถึงสมัยรัชกาลที่ 5 มีการขยายตัวเมืองมากกว่าสมัยอื่นวังที่สร้างแบ่งตามความสัมพันธ์กับเจ้าของวังได้ 3 กลุ่ม คือ วังพระเจ้าน้อยยาเธอ วังของพระบรมวงศ์ วังของพระราชโอรสในรัชกาลที่ 5</p> <p><u>เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน</u></p> <p>พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดให้สร้างเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนขึ้นเพื่อให้เกิดการขยายตัวของเมือง และชุมชนตามมาร และทรงไว้วางพระราชฤทัยในพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าอรุณพงษ์รัชสมโภช สันนิษฐานว่าเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนน่าจะสร้างในปี 2447 เนื่องจากมีการขอพระราชทานที่ดินปี 2443 รวบรวมที่ดิน 1 ปี ทั้งสิ่งซื้อวัสดุจากต่างประเทศอีก 2 ปี ก่อสร้าง 1 ปี คาดว่าเรือนเจ้าจอมน่าจะสร้างแล้วเสร็จใน พ.ศ. 2447</p>

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบดั้งเดิมทางสถาปัตยกรรม ของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ซึ่งจากการศึกษาเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนพบว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมส่วนใหญ่เป็น แบบเรนาซอซส์ รีไวเวล (Renaissance Revival) ซึ่งสามารถแยกรายละเอียดเป็นส่วนต่างๆ ได้ คือ ตัวเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นตึก ใต้ถุน ก่อปิดทึบมีความสูง 80 เซนติเมตร ทำช่องสำหรับระบายอากาศ ตัวเรือนมีความสูงมากเป็นพิเศษเพราะต้องการความสง่างามหรืออาจอย่างตะวันตกเน้นความสำคัญของอาคารด้วยมุขที่ยื่นออกมาด้านนอก ซึ่งใช้วัสดุหินอ่อนปูพื้น เป็นงานสถาปัตยกรรมแบบโรมัน ผังอาคารจากการสันนิษฐานตอนแรกน่าจะทำเป็นแบบเท่ากันทั้ง 2 ด้าน (Symmetry) หลังคาเป็นแบบทรงมนิลา (Gables) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสไตล์คลาสสิก (Classical Style) หรือคนไทยเรียกว่าทรงปั้นหยา จากบันไดเข้ามาสู่ห้องโถงใหญ่ซึ่งสามารถเดินผ่านไปยังห้องต่างๆ ได้ทุกห้องยกเว้นห้องที่ต้องการให้มีความเป็นส่วนตัวคือ ส่วนห้องนอนชั้นบน ช่องว่างที่เดินจะเชื่อมด้วยประตูเป็นประตูโค้งมีซุ้มเป็นงานสถาปัตยกรรมแบบเรนาซอซส์ (Renaissance) เช่นเดียวกับซุ้มของหน้าต่างก็เป็นลวดลายแบบเรนาซอซส์ (Renaissance) เช่นกัน ด้านบนของประตู และ หน้าต่างมีช่องกระจก ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมแบบเรนาซอซส์ (Renaissance) มีกันตกรอบระเบียงเป็นสถาปัตยกรรมแบบ โรมัน (Roman) หัวเสาของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นสถาปัตยกรรมแบบโรมัน (Roman) มีลวดลายที่ฐานเป็นสถาปัตยกรรมไทย (Thai style) ลวดลายตกแต่งภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นแบบเรนาซอซส์ (Renaissance)

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษารูปแบบดั้งเดิมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนนี้ สามารถนำมาใช้ในการปรับปรุงเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนในเชิงอนุรักษ์ และสงวนรักษา (Conservation and Preservation) ได้อย่างถูกวิธีซึ่งมีการปรับปรุงอาคารดังนี้

แบ่งลำดับความความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับปรุงอาคาร

โครงสร้างฐานราก

จากการสันนิษฐานว่าโครงสร้างฐานรากเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนเป็นแบบฐานรากแพ แต่เพื่อความแน่นอนควรมีการขุดสำรวจอย่างชัดเจนเสียก่อนจึงกำหนดวิธีการซ่อมแซมได้ โดยทั่วไปแล้ววิธีการแก้ปัญหาฐานรากกับอาคารอนุรักษ์ มีวิธีการหลัก ๆ ดังนี้คือ

- เพิ่มขนาดฐานรากให้ใหญ่ขึ้น โดยการทำฐานรับน้ำหนักให้มากขึ้น หรือรองใต้ฐานรากเดิม
- เพิ่มความลึกฐานราก ในกรณีที่ดินมีความอ่อนนุ่ม ใช้วิธีขุดฐานรากเดิมให้ลึกลงไปและก่อฐานคอนกรีตรับฐานรากเดิม หรือเสริมฐานราก ค.ส.ล.
- การเสริมฐานรากเดิมโดยใช้เข็มเจาะ คือ ใช้วิธีอัดเข็มเจาะขนานกับฐานเดิม และหล่อหุ้มเสาเข็มหุ้มฐานรากเดิมไว้ เจาะรูทะลุหัวเสาเข็ม และ ฐานรากเดิม และดึงเข้าด้วยกันทั้งนี้ การเสริมฐานรากโดยใช้เข็มเจาะดังกล่าว ต้องใช้เข็มเจาะลึก อย่างน้อยประมาณ 21 เมตร เพื่อให้ตัวอาคารไม่จมลงไปอีก ไม่ควรใช้ฐานรากตื้น หรือฐานรากตื้นหรือฐานรากเดิมโดยไม่มีการซ่อมแซมเพิ่ม เพราะไม่ใช่การแก้ปัญหาที่สาเหตุ

ความชื้นโครงสร้าง

จากการสันนิษฐานเนื่องจากผู้เขียนไม่สามารถสำรวจโดยละเอียดได้ อันดับแรกคือต้องขุดดินที่อยู่โดยรอบก่อนเพื่อหาระดับที่ถูกต้องของฐานตัวบ้าน และ แก้ปัญหาน้ำขังถาวรภายใน ปัญหาความชื้น ทั้งความชื้นภายในเนื้อวัสดุ ผนังก่ออิฐฉาบปูนชั้นล่าง และความชื้นจากน้ำใต้ดินที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ ต้องมีการสำรวจโดยละเอียดทั้งระดับน้ำใต้ดินจากการสังเกตที่ระดับน้ำไม่ลดลงเมื่อผ่านหน้าฝนไปแล้ว และจากตำแหน่งที่ตั้งอาคาร ใกล้แม่น้ำ ควรมีการวัดความชื้นของวัสดุ ด้วยเครื่องมือตรวจวัดความชื้น และ ความชื้นจากน้ำใต้ดินให้ละเอียด

แบ่งส่วนต่างๆในการปรับปรุงออกเป็น 3 ส่วน คือ

- ผังภูมิทัศน์ และบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน
- อาคารภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน
- อาคารภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

มีรายละเอียดดังนี้

ผังภูมิทัศน์ และบริเวณเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

มีการปรับปรุงผังบริเวณให้สะดวกต่อการสัญจรภายใน และสะดวกต่อการดูแลรักษาความปลอดภัย ภายในพิพิธภัณฑสถาน โดยการรื้ออาคารเรียนเก่าของโรงเรียนนันทศึกษา และปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้สอยอาคาร ซึ่งแบ่งเส้นทางการใช้สอยงานออกเป็น 4 เส้นทาง ดังนี้ เส้นทางบริการใช้เส้นประกลมสีม่วง เส้นทางเท้าใช้เส้นตรงสีดำ เส้นทางรับส่งคนเป็นคณะใช้เส้นประเหลี่ยมสีเขียว และเส้นทางรับส่งคนชั่วคราวใช้เส้นประเหลี่ยมสลัปกกลมสีส้ม

อาคารภายนอกเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 มีการปรับปรุงด้วยการรื้อผนังด้านข้าง และบันไดออกตามการสันนิษฐานว่า มีการสร้างขึ้นใหม่ เนื่องจากวัสดุบางชิ้นที่ใช้บริเวณบันไดด้านข้างยังไม่มีใช้ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและทำบันไดทางเข้าด้านหลังใหม่เพื่อเพิ่มพื้นที่การใช้สอย

ชั้นที่ 2 มีการปรับปรุงด้วยการรื้อห้องที่ต่อออกมาจากด้านหลังออกแล้วทำผนังปิดให้กลายเป็นคล้ายเดียวกับผนังด้านหลัง (ดูภาพที่ แสดงภาพผัง และรูปด้านชั้นที่ 2 ที่มีการปรับปรุง)

อาคารภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

การปรับปรุงภายในเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนจะมีการเพิ่มซุ้มประตู ซุ้มหน้าต่าง บัวพื้น บัวผนัง ทุกห้องเนื่องจากต้องการให้ภายในอาคารดูงดงามขึ้นให้สมกับเป็นพิพิธภัณฑสถาน และเพิ่มความสำคัญให้แก่ห้องด้วย ซึ่งการเพิ่มซุ้มประตู หน้าต่าง และ บัว นั้นจะไม่เพิ่มในส่วนด้านหลังของห้องยังคงใช้แบบเดิมอยู่

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อนมาจัดทำเป็นพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชและเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระองค์

พิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

เป็นพิพิธภัณฑสถานทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดี (Museum of History and Archaeology) มีทางเข้าพิพิธภัณฑสถานเพียงเส้นทางเดียว แต่สามารถแบ่งแยกทางไปตามความต้องการได้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้เส้นทางจากการศึกษามาแล้วข้างต้น แบ่งเส้นทางออกเป็น 4 เส้นทาง คือ

เส้นทางที่ 1 สำหรับคนขับรถที่มาส่งคนเพียงชั่วคราวสามารถวนเข้ามาที่พิพิธภัณฑสถานได้เลย

เส้นทางที่ 2 สำหรับพนักงานภายในสามารถขับไปจอดก่อนที่จะเข้าสำนักงาน และ สำหรับรถบัสที่

นำคนมาเข้าชมเป็นคณะสามารถนำคนไปพักส่งก่อนแล้วจึงไปที่จอดรถ

เส้นทางที่ 3 สำหรับคนที่เดินทางเท้าตั้งแต่ประตูทางเข้า

เส้นทางที่ 4 สำหรับเส้นบริการภายในพิพิธภัณฑสถาน

แบ่งพื้นที่ภายนอกเป็น เป็นส่วนจอดรถ ชายของที่ระลึก ห้องควบคุมน้ำและไฟ ห้องน้ำ

ภายในพิพิธภัณฑสถานพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

แบ่งออกเป็น 2 ชั้น คือ

ชั้นที่ 1 ประกอบด้วย

ห้องบรรยาย	11%	คิดเป็นพื้นที่	48	ตารางเมตร
ห้องนิทรรศการ	25%	คิดเป็นพื้นที่	109	ตารางเมตร
ห้องโถงประชาสัมพันธ์	10%	คิดเป็นพื้นที่	39	ตารางเมตร
ห้องน้ำ	4%	คิดเป็นพื้นที่	17	ตารางเมตร

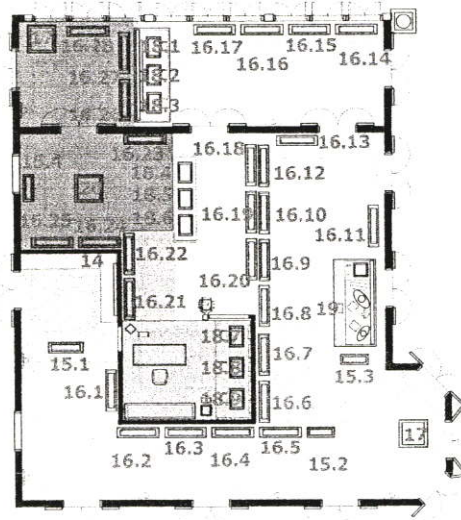
ชั้นที่ 2 ประกอบด้วย

ห้องโถง

ห้องสำนักงาน	21%	คิดเป็นพื้นที่	92	ตารางเมตร
ห้องสมุด	29%	คิดเป็นพื้นที่	127	ตารางเมตร

หัวข้อนิทรรศการ (ดูรายละเอียดได้ที่ ตารางที่ 4.13 หน้า 432-447)

1. ประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช
2. พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
4. พระจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
5. เจ้าจอมมารดาเลื่อน

ห้องนิทรรศการ

ประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช

พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระจริยวัตรของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ฝากของ

ภาพที่ 5.1 แสดงภาพหัวข้อในการจัดแสดงนิทรรศการ

สิ่งที่ผู้เข้าชมได้รับจากการเข้าชมภายในภายใต้พิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช คือ

1. ความรู้ทางประวัติศาสตร์ และสังคมในสมัยรัชกาลที่ 5
2. ได้ทราบถึงประวัติพระองค์เจ้าอรุพงษ์รัชสมโภช เจ้าจอมมารดาเลื่อน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
3. ได้ศึกษารูปแบบโครงสร้าง ทางสถาปัตยกรรมของเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน
4. ส่งเสริมให้ผู้เข้าชมร่วมกันอนุรักษ์อาคารเก่า

5.2 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้เป็นแหล่งบริการให้ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ และสังคมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

ได้เผยแพร่พระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ได้เป็นศูนย์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

5.3 ปัญหาที่พบจากการวิจัย

ข้อมูลประวัติเกี่ยวกับเรือรบเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีน้อยมากทำให้ข้อมูลบางส่วนอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

ข้อมูลประวัติเกี่ยวกับพระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภชและเจ้าจอมมารดาเลื่อนมีน้อยมากทำให้ข้อมูลพระราชประวัติบางส่วนอาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

การเข้าชมพิพิธภัณฑ์บางสถานที่ไม่อนุญาตให้ถ่ายรูปภาพภายในและภายนอกพิพิธภัณฑ์ได้ ทำให้การอ้างอิงบางส่วนในวิทยานิพนธ์ไม่ค่อยชัดเจน

5.4 งานวิจัยที่ควรนำไปพัฒนาต่อในอนาคต

จากการศึกษามาแล้วในข้างต้นสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปพัฒนาศึกษาต่อได้ในเรื่องของปริมาณแสงที่ใช้ภายในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

งานระบบภายในพิพิธภัณฑ์พระองค์เจ้าอุรุพงษ์รัชสมโภช

การประเมินราคาในการซ่อมแซมเรือรบเจ้าจอมมารดาเลื่อนและพิพิธภัณฑ์

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ วิโรจน์ธรรมกูร.ภาพถ่ายผีพระหัตถ์.5ในงานวัดเบญจมบพิตร ร.ศ.123.สำนักพิมพ์
แสงดาว
- กรมการปกครองสำนักผังเมือง.2534.ผังเมืองเพชรบุรี.โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.จังหวัดเพชรบุรี
- กรมการปกครอง.2537.พระพุทธเจ้าหลวงกับเมืองเพชร.พิมพ์ครั้งที่1.จังหวัดเพชรบุรี
- กรมศิลปากร.2520.พระอาการประชวรพระองค์เจ้าอรุพงษ์.กรมเลขาธิการ.รัชกาลที่5.ฝ่าย
เอกสารสำคัญ.หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- กรมศิลปากร.2536.ราชสกุลวงศ์(ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)
- กรมศิลปากร.งานพระราชทานเพลิงศพวัดเทพศิรินทร์พระราชทานเพลิงศพเผาศพและงาน
พระเมรุ 1-20 เล่ม1.บัญชีสำรวจเอกสาร.กรมเลขาธิการ.รัชกาลที่5.ฝ่ายเอกสาร
สำคัญ.หอจด หมายเหตุแห่งชาติ.
- กรมศิลปากร.2520.เบ็ดเตล็ด .บัญชีสำรวจเอกสาร.กรมเลขาธิการ.รัชกาลที่5.ฝ่ายเอกสาร
สำคัญ.หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- กรมศิลปากร.2544.เจ้าจอมมารเลื่อนขอพระราชทานที่บ้านสามเสน.กระทรวงพระคลังมหา
สมบัติ เล่ม1.บัญชีสำรวจเอกสาร.กรมเลขาธิการ.รัชกาลที่5.ฝ่ายเอกสารสำคัญ.หอ
จดหมายเหตุแห่งชาติ.
- กรมศิลปากร.ราชกิจจานุเบกษาวันที่ 18 กันยายน129.เล่ม27.หน้า1395
- กรมศิลปากร.2521.สังคมไทยสมัยรัชกาลที่5. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ.
- กรมศิลปากร.2518.พระราชพิธีโสกันต์.ในวันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
5 ธันวาคม.
- ไขแสง สุขวัฒน์นะ.2520.การศึกษาอิทธิพลของสถาปัตยกรรมตะวันตกที่มีผลต่อแบบอย่าง
ของงานสถาปัตยกรรมในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ.2208 -2475.บัณฑิตวิทยาลัย.
แผนกวิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณพิศร กฤตติกากุล,ดร.ณิ แก้วม่วง,เน่งน้อย ศักดิ์ศรี.มรว.พระราชวังและวังในกรุงเทพฯ
(2325-2525).คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- แจ่ม สุนทรเวช.2513.การศึกษาของชาติ ตอน 1.องค์การค้ำของคุรุสภา
- ฉัตรเฉลิม.2546.ลูก ๆ ของพ่อ.พิมพ์ครั้งที่2.สำนักพิมพ์บางกอกบุ๊ค
- ฉันทนา จรูญวิทย์.2518.เรือนพักอาศัยที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุง
รัตนโกสินทร์จนถึงพ.ศ.2475.ภาควิชาสถาปัตยกรรมบัณฑิตวิทยาลัยศิลปากร.

- ทิพยนิภา พระองค์เจ้าน้องนางเธอ.2468. **ปาณชิตต์ดุจกรายนามแลนามผู้ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดจุก. โสภณพิพรรฒธนากร**
- พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตัดจุก. โสภณพิพรรฒธนากร**
- เทพชู ทับทอง. **ต้นตระกูลไทย ราชสกุล-นามสกุลพระราชทาน.**
- อัครศักดิ์ อายุวัฒนะ. **ราชสกุลจักรีวงศ์ และราชสกุลสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (ภาคต้น). นครหลวง: บรรณานิกิตเรตติง. 390**
- ธิดา สาระยา. 2540. **สยามินทร์ปิ่นธเรศเจ้าจุลจอมจักรเอย.**
- ธิดา สาระยา. 2540. **ราษฎรในครรลองแห่งความเจริญของสยาม.**
- นิคม มูลิกะคามะ. **วิชาการพิพิธภัณฑ. กองโบราณคดี. กรมศิลปากร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์**
- นิคม มูลิกะคามะ. 2534. **วิธีการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมตามแนวความคิดปัจจุบัน . 53-58. กรมศิลปากร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.**
- ในงานพระราชทานเพลิงศพพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวรานนท์ ธิวัช. 2533. **จุฬาลงกรณ์ราชสันตติวงศ์พระนามพระราชโอรสธิดา และพระราชนัดดา. 34-35**
- ในงานพระราชทานเพลิงศพ เอก นิยมาคม. 2518. **เรื่องเครื่องยศ. กรุงเทพฯ: ประเสริฐการพิมพ์**
- ในวโรกาสที่สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงพระเจริญพระชนม์มายุครบ 60 พรรษา. 2535. **ตราแผ่นดิน ตราสกุลและสกุล อักษรพระนามและนามย่อ. พิมพ์ครั้งที่ 1**
- ในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าจอมมารดาอ่อน. 2512. **ตำนานเครื่องราชอิสริยาภรณ์จุลจอมเกล้า. 96**
- ในงานพิธีเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์รัชกาลที่ 5. 2537. **พระพุทธเจ้าหลวงกับเมืองเพชร. พิมพ์ครั้งที่ 1**
- ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม. 2542. **วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดเพชรบุรี.**
- บัณฑิต จุลาสัย. 2543. **จากตำหนักมาเป็นพิพิธภัณฑดารากิรมย์. 112-118. ศิลปวัฒนธรรม.**
- บัณฑิต จุลาสัย. 2541. **ชุดสาระ 5 วัสดุก่อสร้างไม้. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**
- บรรเจิด อินทุจันทร์เรือง. 2539. **ราชสกุลบรมวงศ์จักรี. องค์การครูสภา**
- บุญมี พิบูลย์สมบัติ. **พระปิยะมหาราชกับเมืองเพชร. เพชรภูมิการพิมพ์**
- บุญมี พิบูลย์สมบัติ. **พระราชปิโยรสรัชกาลที่ 5 ที่มีอนุสรณ์ในเมืองเพชร.**
- ประยุทธ สิทธิพันธ์. **ตามรอยบาทพระพุทธเจ้าหลวง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม**
- ประยุทธ สิทธิพันธ์. **วังเจ้า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประกอบบุญ. 135-137**
- ปราโมทย์ มุกดา. **พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 (พ.ศ 2411 -2453) แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์.**

- ผู้สตี ทิพทัส.มานพ พงศทัต.2525.บ้านในกรุงเทพฯ.โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.174
- พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.2545.ไกลบ้านเล่มที่1ถึง3.พิมพ์ครั้งที่6.บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด
- พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่5 และกรมดำรงราชานุภาพ.2543.หนังสือประกาศต้น.โรงพิมพ์คุรุสภา
พระราชกรณียกิจในสมัยรัชกาลที่๕.[Online].Available:http://Srithailand.com/Specialday/king05_contentlking5_09.html
- พระปิยมหาราช.[Online].Available:<http://www.navy.mi.th/newwww/codelkingrama5/king5.html>
- ภักวี สีสัมพรโรจน์.แนวทางการอนุรักษ์โบราณสถานเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่ กรศึกษา
พิพิธภัณฑ์แห่งชาติหอศิลป์ พิพิธภัณฑ์แห่งประเทศไทย และพิพิธภัณฑ์
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว.คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์.จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- รณันธร คุณศรี.2520.แนวทางการอนุรักษ์อาคารพักอาศัยที่ได้รับอิทธิพลในช่วงรัชกาลที่ 5.
วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- รุ่งนภา นางาม.2545.โครงการปรับปรุงอาคารศาลากลางจังหวัดนนทบุรี เพื่อการออกแบบ
พิพิธภัณฑ์ประจำจังหวัดนนทบุรี.วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาสถาปัตยกรรมภายใน บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
ทหารลาดกระบัง.
- ราม วชิราวุธ.2545.ประวัติรัชกาลที่ 6 ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ.13-14
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. [Online]. Available:
<http://th.Wikipedia.org/Wiki/>
- วุฒิชัย มูลศิลป์.2542.เจ้านายในราชวงศ์จักรี เล่ม 2.คอมแพคบริน จำกัด
- เวนิสา เสนีวงศ์.2541.เมื่อสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงหลั่งน้ำพระเนตร.บริษัทบางกอกบุ๊ค.96
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี.รัชกาลที่5.[Online].Available:<http://th.Wikipedia.org/Wiki/>
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย.2546.ลูกท่าน หลานเธอ ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในราชสำนัก.พิมพ์
ครั้งแรกเมษายน.กรุงเทพฯ:มติชน จำกัด มหาชน.
- ศุภวัฒน์ เกษมศรี.มรว.ศรีนาถ สุริยะ,และเพลินพิศ กำราญ.สารานุกรมไทยฉบับกาญจนา
ภิเชก.[Online].Available: [http://Search.sanook.com/knowledgelenc _
preview.php?id=2964](http://Search.sanook.com/knowledgelenc_preview.php?id=2964)
- ส.พลายน้อย.พระบรมราชินีและเจ้าจอมมารดา.กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุงสาสน์.368

สะอาด ปายะนันท์.2519.การจัดพิพิธภัณฑ์.พระนคร.

สมุดภาพรัชกาลที่5.สำนักพิมพ์วิเวอริบคส์จำกัด

สุนนท์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา.2537.การอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรมในประเทศไทย. 84 -
93.อาษา.ฉบับที่ 31

สำนึกความเป็นไทย.[Online].Available: www.banfun.com/thai-king05.html

สายทิพย์.2545.พระราชพิธีโสกันต์เจ้านาย.สกุลไทยฉบับที่ 639 ปีที่ 27 ปักษ์หลัง เดือน
พฤษภาคม พ.ศ. 2545

สมชาติ จีงสิริอารักษ์.2540.การอนุรักษ์โครงสร้าง และวัสดุของโบราณสถาน.คณะ
สถาปัตยกรรมศาสตร์.ศิลปากร

แสงสุรีย์ ฤดาวัลย์.มรว.พระพุทธศาสนาในประเทศไทยพระราชประวัติพระมหากษัตริย์แห่ง
พระบรมจักรีวงศ์.[Online].Available:mahamakuta.inet.co.th/buddhism/rama/rama5.html.

เอนก นาวิกมูล.2532.ประมวลภาพพระปิยะมหาราช.สำนักพิมพ์แสงแดด

Kingchulalongkorn.[Online].Available: www.kingchulalongkorn.com

Piansiri Wongwiphanont.พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.

[Online].Available:http://chula.ac.th/history/dist/rama_v_th.html

ภาคผนวก

การขยายตัวของเมืองในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

นับตั้งแต่ต้นรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2394 มาจนถึงกลางรัชกาลที่ 5 พ.ศ.2433 อาณาบริเวณที่เจริญของกรุงเทพฯ ได้ขยายตัวโดยการสร้างพระราชวัง และ วังตามสถานที่ต่างๆ เนื่องจากเป็นสถานที่ที่ก่อให้เกิดชุมชนขึ้นโดยรอบ เพราะที่ทำงาน และที่อยู่อาศัยของข้าราชการบริพารมักจะอยู่ในที่เดียวกัน ฉะนั้นเมื่อมีการสร้างวังพระราชทานพระราชโอรส ที่ตำแหน่งใดก็จะก่อให้เกิดชุมชนตามมาโดยปริยาย ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีความเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในแง่ของการขยายตัวของเมืองโดยในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการสร้างวังมากกว่าสมัยอื่น วังที่สร้างขึ้นนี้แบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์กับเจ้าของวังได้ 3 กลุ่มคือ

วังของพระเจ้าใน้องยาเธอฯ ซึ่งเป็นพระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว วังกลุ่มนี้ได้รับพระราชทานที่สร้างวังมาตั้งแต่รัชกาลก่อนมาสร้างวังใหม่ในสมัยรัชกาลที่ 5

วังของพระบรมวงศ์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานวังใหม่แทนวังเดิมทั้ง 3 วัง โดยจัดที่ตั้งวังใหม่ตรงริมคลองคูเมืองเดิมปากตะวันตก ตั้งแต่เชิงสะพานหัวจระเข้ไปทางใต้ 2 วัง อีก 1 วัง ตั้งอยู่ที่ริมถนนเจริญกรุง

วังของพระราชโอรสในรัชกาลที่ 5 การสร้างวังส่วนใหญ่จะสร้างต่อเมื่อ พระราชโอรสเสด็จกลับจากการไปศึกษาวิชาการ ณ ประเทศยุโรป โดยมีพระราชประสงค์ให้เจ้าของวังเลือกแบบอย่างตามพอพระหฤทัย ไม่สร้างวังเป็นแบบเดียวกันอย่างรัชกาลก่อนๆ ตำแหน่งที่ตั้งของวังในระยะหลังจะรวมกลุ่มอยู่ริมถนนพระรามที่หนึ่ง 3 วัง ริมถนนเบญจมาศ 1 วัง กลุ่มวังที่อยู่ในบริเวณพื้นที่ของพระราชวังดุสิต 3 วัง กลุ่มวังในตำบลบางขุนพรหม 3 วัง ริมถนนลูกหลวง 4 วัง ริมถนนกรุงเกษม 3 วัง ริมถนนหลวง 2 วัง ริมถนนพ่ายัพ 1 วัง และริมถนนสามเสน 2 วัง

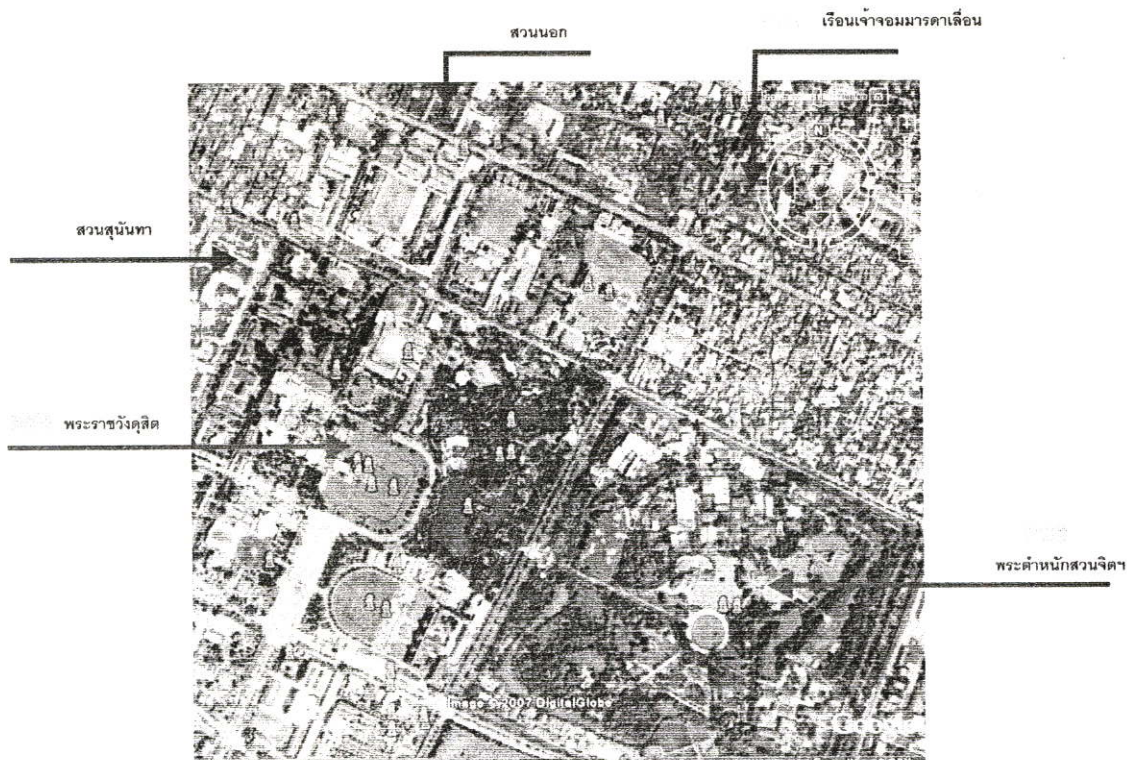
เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากการประพาสยุโรปครั้งที่ 1 ในปี พ.ศ.2440 แล้ว พระองค์ได้เสด็จประพาสที่สวนทองนาทุ่งสามเสน ทรงมีพระราชดำริว่าเป็นที่เย็นสบายดี สามารถติดต่อกับบริเวณภายในพระนครได้สะดวก จึงโปรดให้ซื้อที่สวนทองนา จนถึงคลองสามเสน ต่อมาทรงขยายพระนครไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และโปรดให้ตัดถนนราชดำเนินใน และราชดำเนินนอก โปรดให้สร้าง **“พระราชวังดุสิต”** ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2442 เมื่อทรงสร้างพระราชวังดุสิตเป็นที่ประทับใหม่นั้น ทรงมีพระราชดำริว่าถ้าพระองค์เสด็จสวรรคตแล้วเจ้าจอมที่มีพระเจ้าลูกเธอพระองค์หญิงจะลำบากที่สุด และไม่มีอิสระที่จะไปอยู่ที่ไหนจะต้องจำเจอยู่แต่ในพระราชวังจึงโปรดให้ซื้อที่ดินตามริมคลองสามเสนทางฝั่งใต้แบ่งพระราชทานเป็นสิทธิ สำหรับปลูกเรือนเป็นที่อยู่อาศัยของตนเองที่ตั้งของกลุ่มวังนี้ เรียกว่า **“วังสวนนอก”**

ซึ่ง “เรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน” น่าจะสร้างในช่วงเวลาเดียวกันกับการสร้าง “วังสวนนอก” สังกะตจากสถานที่ตั้งมีการเชื่อมโยงกันตลอดแนว และอยู่ติดกับริมคลองสามเสน

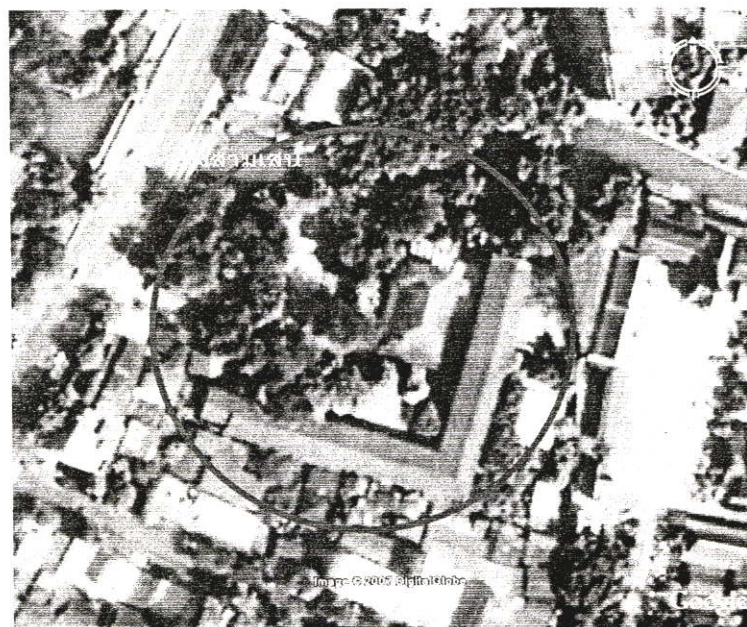
ต่อมาหลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเสด็จกลับจากการประพาสยุโรปครั้งที่ 2 ในปี พ.ศ. 2450 แล้วจึงได้มีพระราชดำริสวนพระองค์ให้สร้างที่ประทับของเจ้านายฝ่ายใน โปรดฯให้สร้าง “สวนสุนันทา” ขึ้น และ รวมเข้าเป็นพระราชฐานชั้นใน กับพระราชวังดุสิต (ณพิศร กฤตติกากุล,ดร.ณิ แก้วม่วง,เน่งน้อย คักดีศรี.)

แผนที่ตั้งพระราชวัง และวัง

แบบขยายแผนที่ตั้งพระราชวัง และวัง

แบบขยายเรือนเจ้าจอมมารดาเลื่อน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวเพชรจรัส ฤทธิรุตม์
วัน เดือน ปีเกิด	13 สิงหาคม 2522
ที่อยู่	101/501 ม.ชื่อตรงกรุป ซ.8 ถ.รัตนธิเบศว ต.ไทรมา อ.เมือง จ.นนทบุรี 1100
ประวัติการศึกษา	2544 ศิลปกรรมบัณฑิต สาขาออกแบบภายใน มหาวิทยาลัยรังสิต เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน ปีการศึกษา 2547